

Compania de libros granada

R. 11003

D. IOANNIS MEDIANAE SACRAE THEOLOGIAE PROFESSORIS ILLV-

stris. in titulum de poenitentia eiusq; partibus cōmentarij.

Priori editioni, praterquam quod à multis est repurgata mendis, Accessit quoq; in omnes titulos index alphabetico ordine constructus, studiosis omnibus haud parum profuturus.

Por Confesion de los señores Anjris Sidrey ha corregi este libro Confor me al nuevo expurgatorio del año de 1632 a 10 de Septiembre del mismo

Catalogus titulorum, qui in hoc codice continentur.

De { Poenitentia cordis.
Confessione
Satisfactione.

De { Ieiunio.
Elemosyna.
Oratione.

SALMANT Apud Andream de P

Cum priuilegio

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25

❧ D. IOANNIS MEDICI ❧
 NAE SACRAE THEOLOGIAE
 PROFESSORIS ILLV-
 stris. in titulum de poenitentia
 eiusq; partibus cōmentarij.

*Priori editioni, praequam quod à multis est repurgata mendis,
 Accessit quoq; in omnes titulos index alphabetico ordine constru-
 ctus, studiosis omnibus haud parum profuturus.*

I 5

5 0

*Por Comission de los señores Arzobis-
 sidores se corrigi este libro Confor-
 me al nuevo expurgatorio del año
 de 1632 a 10 de de quēto del mismo*

Catalogus titulorum, qui in hoc codice continentur. *ano*

M. de Medina

De { Poenitentia cordis.
 Confessione
 Satisfactione.

De { Ieiunio.
 Eleemosyna.
 Oratione.

SALMANT
 Apud Andream de P...

Cum priuilegio

EL PRINCIPE.

POR QUANTO VOS EL DOCTOR Iuã de Medina, canonigo y cathedratico de prima, en la facultad de theologia, en la vniuersidad de la villa de Alcalá de benares; me hezistes relacion, que vos aueys cõpuesto ciertos tractados, sobre el quarto libro de las sentetias, de ciertas materias muy vtilis, assi de penitencia y ayuno, como de limosna y restitucio. E me supplicastes vos diese licetia para q̄ los pudieades imprimir, y vèder por el tiempo, que fuessemos seruidos, o como la mi merced fuesse. Lo qual visto por los del nuestro Consejo, y cierto parescer dado por el Doctor miranda, que por nuestro mandado vido los dichos tractados: fue acordado, que deuia mãdar dar esta mi cedula en la dicha razon, e yo touelo por bien. Y por la presente por os hazer merced, doy licencia y facultad a la persona, o personas, que vuestro poder tuieren para ello: para que por tiempo de diez años primeros siguientes, que corran y se cuenten, desde el dia de la hecha desta mi cedula, puedan imprimir y vender en nuestros reynos el dicho tractado, siendo primeramente tassado por los del nuestro Consejo, el molde del, y no en otra manera. E mãdamos, que durante el dicho tiempo de los dichos diez años, ninguna persona lo pueda imprimir ni vender, sin tener el dicho vuestro poder: so pena que pierda la impressiõ que assi hiziere, y vendiere, y los moldes y aparejos cõ que lo hiziere. E mas incurra en pena de diez mil maravedis, los quales se repartan: la vna parte para la persona que lo accusare, y la otra parte para la justicia, que lo senteciare, y la otra tercia parte para la nuestra camara y fisco. E mãdamos a los del nuestro Consejo, presidete, e oydores de las nùestras audiencias, alcaldes, alguaziles de la nuestra casa y corte, y chancillerias, y a otras qualesquier nùestras justicias de los nuestros reynos y señorios, e a cada vno dellos en su jurediccion, que vos guarden y cumplan y hagan guardar y cumplir esta mi cedula, por el dicho tiempo de los dichos diez años: y contra lo cõtenido en ella no vayã ni passen, ni consentã yr ni passar. Fecha en Valladolid, a treynta y vn dias del mes de Octubre. De mil e quientos e quarenta y quatro Años.

YO EL PRINCIPE.

Por mandado de su Alteza.
Pedro de los Cobos.

Prologus.

**AD REVERENDISSIMUM PATREM AC PRINCEPEM ILLUSTRIS-
SIMUM. D. D. IOANNEM TAUERA. P. CARDINALEM TI-
TULO. S. IOANNIS ANTE PORTAM LATINAM. ARCHIE-
PISCOPUM TOLETAÑ. HISPANIARUM PRIMATEM,
SUMMUM DE REBUS FIDEI CENSOREM & C.
DOMINUM SUUM, DOCT. IOANNIS
METHINÆ PRÆFATIO IN SUA COM-
MENTARIA, DE PŒNITENTIA,
& EIUS PARTIBUS.**

EQuidem satis arbitror Præsul Reuerendissime, ac Princeps illustrissime, cum primum hoc nostrarum elucubrationum, quasi specimen in lucem prodierit, quod ego nominis tui auspiciis consecratum, patrocinioq; munitum, in manus hominum venire cupio, plerosq; futuros, qui huius nostri instituti causam, vel taciti apud se requirant, vel, ut sunt hominum ingenia, alienis de rebus sollicita, à nobis diligenter efflagitent. Quorum ego, & desiderii satisfaciendum, & percontationibus occurrendum ratus, consilium animi mei paucis aperiam. Ego verò. P. illustrissime; cum multis iam annis professorium laborem in academia celeberrima sustinuissem, nostraq; opera, & vox in hac diuinæ philosophiæ, sacrarumq; literarum enarratione publicis vsibus, quantum in me fuit, & nostrorum hominum studiis inseruisset: existimabant decurso hoc ætatis spatio, posse me vacationem à tam laborioso munere, iamq; ocium, meo quasi iure postulare. Neq; verò concessam duntaxat mihi quietem istam, vel diuturnitate insumpti temporis, vel difficultate tolerati laboris: sed necessariam multò magis existimabant affecta iam & valetudine, & ætate, totq; subinde, ac tantis corporis incommodis ad portum nos quietis, & ocij reuocantibus. Hunc tamen meum secessum ætati non indecorum, laboribus prope debitum, valetudini necessarium, hominum voces, amicorum monita, cura, & sollicitudine carere nõ sinunt: non honestè discurrantes, vacationem peti, quam diù tua opera publica egeat: hanc ita demum honestam fore, si honestè collocatam editi fructus restentur: si quos voce, per infirmitatem valetudinis iuuare non liceat, eosdem domesticis studiis, & publicatione scriptorum iuuare non intermittas: esse hanc etiam vel vtiliorem rationem publicis commodis consulendi: scripta etenim ad plures propagari, vocem nisi ad paucos peruenire non posse. Videbantur illi non iniquissima postulare, si tanti ego, vel me, vel meas commentationes facerem, ut in hac tanta scribentium turba, & operum subinde prodeuntium fœlicitate, aliquid me, vel noui allaturum, vel explicatiùs traditurum putarem. Pergebant tamen illi hanc meam deprecationem noua depulsione, & quidem vrgentissima refellere: non esse iam mihi liberum, ne si velim quidem, hunc laborem detrectare, ablato mihi quasi pignore nominis, & existimationis meæ, quo me ad publicè hoc debitum persoluendum studio si nimium nostri homines coegerunt. Superioribus namq;, & proximis annis nihil ferè est à nobis in publicis prælectionibus traditum, quod studiosorum diligentia, nimia in nos voluntate, & iudicio magis amico, quàm vero, pateretur excidere: ut quicquid mihi in scriptis sit, in chartis, & commentariis circumferatur. Ita dum præmaturus nobis æditionis honores largiuntur, non tam prudenter nostro nomini consuluerunt, quàm professionem in nos se declararunt. Est huiusmodi sedulitas quædam, ut sibi videtur, officiosa, quæ quos diligis, urget, ut ille inquit. Quis autem, nisi quanta sit excipientium incuria imperitia, &

Prologus.

(vt modestissime dicam) festinatio? Mēdōse excepta, mēdōsius in exempla transfusa, mēdōsissime per manus hominum propagantur: ita fit, vt qui honos authoris videtur, sit multo magis nominis dedecus, ac detrimentum, & quidem rectæ doctrinæ periculum. Quod si nominis duntaxat iactura ageretur, ferrem equidem moderate (neq; enim tā mei amās sum) nūc autem vt incerta pro certis, falsa pro veris, perniciofa pro salubribus, eaq; nostro nomine passim circumferantur, id verò ferendum non est. Celsi itaq; illorum voluntati, vel monitis potius salubribus, & amicis consiliis resistere non debui. Quod cum mihi necessario faciendum intelligerent, ne prorsus ociosa hæc nostra opera videretur, plus etiam quam exigebatur, præstare decreui: vt si minus nouitate inuentorum, certè explicatione, & luce tradendorum, aliquod operæ precium fecisse videremur. Non ausus tamen vniuersas merces tā dubia spe successus in forum producere: volui equidem in re (vt sic dicam) populari, & grata ante periculum facere, & hunc librum de poenitentia, & eius partibus quasi exploratorē iudiciorum, & antecursorem emittere: quem si gratis animis exceptum cognouero, non parcam, aut labori, aut valetudini meæ, quo minus, quantum in nobis sit, aliqua per nos publicis commodis fiat accessio. Huius verò conatus mei atq; operis, quem ego mihi alium patronum adoptem, quam te Princeps Illustrissime? cuius cū in omnes omniū literarum studiosos, tum in me ipsum summam iam diu expertus sum humanitatem, ac beneuolentiam. Agitur verò in hac nuncupatione res potissimum nostra: nam & ex ista amplitudine nominis tui, dignitas operi: & ex ista luce, obscuritati nostræ splendor accedet:

Præsidium verò tantum, vt quasi rem (quod equidem spero) religione consecratam, profana lingua nō ausit attingere. Optime valeat in Christo Reuerēdissimi

ma, & Illustrissima. V. D. Cūplu

ti. V. calen. Decemb.

Anno. 1544.

INDEX RERVM, ET SENTENTIA

RVM IN SIGNIVM, AEQVE FIDELIS,

ac copiosus eorum, quæ in hoc Codice continentur, recenter in hac secunda æditione, ordi-

ne alphabetico coagmentatus, & ac-

curatè illustratus.

De litera. A.

Absolutio à sacerdote alieno sine licentia proprii curati parochiano de facto præstita, an valeat. fol. 87. col. 4. H.

Absolutio, quid sit. fol. 89. col. 4. G.

Absolutio sacramentalis, an valeat ad peccatorum, & æternæ poenæ remissionem opinionones quatuor. fol. 92. col. 3. F.

Absolutio data absq; cordis contritione potius obest quam nocet. fol. 92. col. 3. F.

Absolutio sacramentalis, an conferat primam gratiam. fol. 92. col. 3. F.

Absolutio sacramentalis, an tam confessa, quæ ol-lita contineat. fol. 98. col. 1. A.

Absolutio quot modis inualida reddatur. fol. 66. col. 3. F.

Absolutio si cetero confitenti data, an verum sit sacramentum. fol. 71. col. 1. B.

Absolutio ab excommunicato facta, an valida sit. fol. 72. col. 4. G.

Absolutio vsq; ad annum dilata ex petitione confitentis, aut confessoris, an valeat etiam si confessor omnium memoriā non habeat. fol. 75. col. 3. E.

Actus interiores, vtrum Papa punire possit. fol. 178. col. 1. B.

Actus qui repugnat charitati est illicitus. fol. 18. col. 4. G.

Affectio duplex est. fol. 1. col. 3. F.

Affligitur homo à Deo variis causis. fol. 41. col. 4. G.

Angeli, vtrū pro nobis orant. fol. 164. col. 3. F.

Attentio orationis triplex est. fol. 176. col. 2. C.

Attentio ad sensum verborum, an sit in oratione necessaria. fol. 176. col. 3. E.

Attritio, & contritio differunt. fol. 16. col. 1. A.

Authoritas Christi quorum retinueritis peccata, declaratur. fol. 100. col. 3. E.

De litera. B.

Baptismus, & penitentia in quibusdam differunt, & in quibusdam conueniunt. fol. 1. col. 1. A.

Baptismus in exteriori opere consistit. fol. 1. col. 2. C.

Baptismus contra veteris hominis peccata institutus est, & ideo prima tabula dicitur. fol. 61. col. 3. F.

Baptizati paruuli, an omni careant peccato. fol. 77. col. 2. C.

Beneficij quantitas, an metiatur ex sola reidonata quantitate. fol. 30. col. 3. F.

Beneficiati, qui in sacris nō sunt, horas dicere tenent, si fructus recipiant. fol. 169. col. 1. B.

Beneficiati qui fructus beneficij nō recipiunt an horas dicere tenentur. Ibidem. C.

Beneficiato coadiutor datus, an ad horas canonicas, vt principalis teneatur. folio. 169. col. 3. F.

Beneficium non habens, & eius fructus recipiens, an horas canonicas dicere teneatur. Ibidem. D.

Beneficium habens in commendam, per se, vel per alium, ecclesie onus susceptum adimplere tenetur. Ibidem. E.

Bona temporalia in oratione petere, an nō sit licitum. fol. 161. col. 2. D.

Bona superflua, an sint in oratione petenda. fol. 161. col. 3. F.

Bona capituli duplici differētia communiter dicuntur. fol. 154. col. 1. A.

De litera. C.

Capitis cū nō ab homine de sententiā excommunicata. Interpretatio. fol. 112. col. 2. D.

Castitas in coniugalem, an dicatur habuisse, qui sempervirgo permanfit. fol. 3. col. 1. B.

Celanda quæ sunt à confessore. fol. 3. col. 3. E.

Charitate singulorum instituta, ea tamen contra charitatem boni publici, militare non debent. fol. 109. col. 3. E.

Charitatem nō habens, an Deo placere possit. fol. 43. col. 3. E.

Christus, an satisfecit de pura iustitia. fol. 17. col. 2. D.

Christus, an fuerit ab omni obligatione liber. fol. 17. col. 4. G.

a 3. Christus.

INDEX.

- Christus num sufficienter pro humano genere satisfecerit. fol. 118. col. 1. A.
- Christus absolute, & non conditionaliter voluit mori pro nobis. fol. 2. col. 3. F.
- Ciborum distinctio, seu discretio in diebus ieiunij optima ratione est instituta. fol. 135. col. 3. F.
- Circumstantia loci, & temporis, an semper inducant nouum peccatum. fol. 54. col. 1. B.
- Circumstantiæ speciei peccati mutantur q̄ sint, ut sciatur quomodo integrè sit facienda confessio. fol. 53. col. 2. D.
- Circumstantiarum, an sit facienda confessio. fol. 52. col. 4. G.
- Clericus vnica vice dicendo horas canonicas satisfacit, quànvis ex duplici causa, scilicet, ratione ordinis, & beneficij teneatur eas recitare. fol. 128. col. 4. G.
- Confessio ficta, an sit iteranda. fol. 71. col. 1. B.
- Confessio absq; vera poenitentia facta, an præcepto de confitendo satisfaciat. fol. 72. col. 1. B.
- Confessio dimidiata, an sit iteranda. fol. 68. col. 2. C.
- Confessio, an dimidiari possit scienter ab eo, qui casus commisit, à quibus non potest à suo sacerdote absolui, sed à Papa, aut à prælato opiniones quatuor. fol. 55. col. 3. F.
- Confessio, an facienda sit quamprimum potest. fol. 59. col. 2. C.
- Confessio, quo tempore sit facienda. fol. 60. col. 3. E.
- Confessio dimidianda nõ est ob scandalum ex sacerdotis malitia euenturũ. fol. 55. col. 2. C.
- Confessio potest dimidiari ob scandalum ex ignorantia sacerdotis euenturum. folio. 55. col. 2. D.
- Confessio, an sit dimidianda, aut omnino non faciẽda propter peccata, quæ sine vitæ corporalis periculo, aut famæ, confiteri non possunt. fol. 55. col. 3. E.
- Confessio proprio curato facienda est, aut alteri sacerdoti de licentia curati. folio. 80. col. 2. C.
- Confessio peregrinantium, & vagabundorũ alieno sacerdoti absq; proprij curati licentia facta, an valeat. fol. 84. col. 4. G.
- Confessio vocalis sacerdoti facta, an diuino, vel humano iure introducta fuerit opinio nes septem. fol. 45. col. 1. A.
- Confessio integra, an sit vni sacerdoti facienda. fol. 51. col. 1. B.
- Confessio, an sit necessaria ex præcepto. cap. omnis vtriusq; sex. fol. 62. col. 2. D.
- Confessio quando sit iteranda. fol. 66. col. 3. E.
- Confessio sacerdoti simplici facta, cum pro-
- prius sacerdos haberi non potest, an sit valida. fol. 80. col. 1. A.
- Confessio an sit ad necessitatem salutis sacerdoti facienda. fol. 48. col. 1. A.
- Confessio ab vno pluribus facta, an sit alicuius momenti. fol. 63. col. 4. G.
- Confessio, quando peccator habet casus superiori reseruos, an sit necessaria. fol. 58. col. 1. A.
- Confessio necessariò semel est in anno faciẽda, etiam si non sumatur eucharistia. fol. 61. col. 4. H.
- Confessio à quo, & quando instituta fuerit. fol. 44. col. 1. A.
- Confessio an sit reuelanda, pro saluanda reipublica, vel morte alicuius priuati. fol. 110. col. 2. C.
- Confessio cui sit de necessitate faciẽda. fol. 79. col. 1. A.
- Confessio in articulo mortis sacerdoti nominatim ex cõmunicato facta, an valeat, si alterius copia haberi nõ possit. fol. 79. col. 2. D.
- Confessio excommunicato nescienter facta, an valida sit, & an eius absolutio valeat. fol. 74. col. 2. D.
- Confessio que iteranda est, an fieri debeat explicitè, aut generaliter. fol. 75. col. 2. D.
- Confessio legitimè facta, an fructuose iterari possit. fol. 75. col. 4. H.
- Confessionis dimidiatio scienter facta absq; causa legitima, peccatũ est. fol. 68. col. 2. C.
- Confessionis secretum à quibus personis sit obseruandum. fol. 111. col. 2. D.
- Confessionis secretum de necessitate tam iuris naturalis, quàm diuini, & humani, esse ostenditur. fol. 106. col. 3. F. & col. 4.
- Confessionis integræ obligatione cessante, non tamen cessat eorũ, quæ confiteri possunt obligatio. fol. 55. col. 3. F.
- Confessionis integritas, an semper sit seruanda. fol. 54. col. 3. F.
- Confessionem dicere ad salutẽ necessariũ, nõ esse. an sit hæreticũ. fol. 49. col. 1. A.
- Confessionẽ de iure diuino vocaliter faciendam non esse dicens, an hæresim proferat. fol. 49. col. 2. D.
- Confessor & confessus cũ sunt incõtrariavoluntate, quid agendum. fol. 70. col. 3. F.
- Confessor, an veritatẽ confessio, anteq̄ eũ absoluat declarare teneatur. fol. 69. col. 1. B.
- Confessus poenitentia non implens, an sit in futuro seculo soluturus. fol. 104. col. 2. D.
- Confessus omnia peccata, & plenè absolutus, & rursus propter peccati odiũ confitens, an eam confessionem, sine peccato dimidiare

INDEX.

- diare poterit. folio. 59. col. 1. A.
- Confitens omnia peccata absq; cordis contritione, an præcepto de confitendo satisfaciat. fol. 65. col. 2. D.
- Confitens vni sacerdoti qui noluit eum absoluerè, an eũ alius sacerdos, qui etiã suã confessionẽ audiuit cũ alteri cõfiteretur, non iterata confessione absoluerè possit. fol. 53. col. 4. G.
- Confitens quocũq; anni tempore, an satisfaciat præcepto de confitendo semel in anno, etiam si in quadragesima non confiteatur. fol. 62. col. 4. H.
- Confiteri in quadragesima qui oblitus est, an ad aliam vsq; sine nouo peccato expectare poterit. fol. 63. col. 1. A.
- Confiteri per interpretem, an sit licitum. fol. 63. col. 4. G.
- Confiteri prius tenetur, qui celebrare vult, nisi eum cogat necessitas. fol. 62. col. 2. C.
- Confiteri quis teneatur. fol. 76. col. 4. H.
- Confitendi obligatio, an se extendat ad omnes fideles. fol. 77. col. 2. C.
- Confitendi obligatio. currit in quinq; casibus. fol. 60. col. 3. E.
- Cõtritio prima, an sit satisfactoria. fol. 126. col. 3. F.
- Contritione, & confessione, præcedente, sub poena noui peccati, quis nõ obligatur ad aliam satisfactionem. fol. 132. col. 2. D.
- Conuerti ad Deũ quis dicatur. fol. 110. col. 1. B.
- Creationis beneficium, an redemptione sit præstantius. fol. 30. col. 4. G.
- Creditore inuito aliud pro alio nõ potest solui. fol. 119. col. 3. E.
- Culpa per poenitentia remissa sacerdotis absolutione deficiente, an maneat reatus æternæ poenæ. fol. 24. col. 1. A.
- Curatus vtrum teneatur confessionẽ omnitempore etiam extra quadragesimam audire. fol. 91. col. 2. D.
- Delitera. D.**
- D**ebitum duplex, poenale, & reale. folio. 186. col. 2. D.
- Defectus omnes ad perfectum reducit poenitentia. fol. 26. col. 4. H.
- Defunctorum animæ quatuor modis liberantur. fol. 183. col. 4. H.
- Delinquens cõtra diuinã aut humanã magistratẽ, an bona sua alieare possit. fol. 155. col. 1. A.
- Deus vtrum puniat hominẽ pro culpis aliorum. fol. 129. col. 4. H.
- Dilectio inimici plus est meritoria quàm amici. fol. 30. col. 4. G.
- Dispensare Deus an possit ne de peccatis do-
- lere sit astrictus peccator. fol. 6. col. 2. C.
- Diuitias habetib; an licitũ sit extrema necessitate viuere & opes deserere. fol. 158. col. 4. H.
- Diuites cõplures si videant aliquẽ fame perire & ei nõ succurrat q̄ seorũ peccat. fol. 153. col. 2. D.
- Dolere de peccatis est maxime apud Deum meritorium. fol. 2. col. 2. C.
- Dolere in particulari de singulis commissis esse necessarium tripliciter interpretatur. fol. 8. col. 4. G.
- Dolor aliquantulus de peccato perpetrato non adimit peccata, nisi ob Dei amorem id fiat. fol. 11. col. 2. C.
- Dominica die, an sit de peccatis commissis necessariò poenitendum. fol. 20. col. 2. C.
- Dominica dies quare sic dicta. fol. 20. col. 4. G.
- Donatio duplex est. fol. 156. col. 3. F.
- De litera. E.**
- E**cclēsia potest obligare ad actus mentis exteriores. fol. 177. col. 2. D.
- Eleemosyna an sit faciẽda de bonis sibi, & aliis communibus. fol. 153. col. 4. G.
- Eleemosyna, an ritè facta est de bonis alienis absq; domini consensu occupatis, cũ diuitias habeat. fol. 153. col. 1. B.
- Eleemosyna sanis & robustis, qui possunt suarum manuũ labore sibi necessaria comparare, an sit eroganda. fol. 158. col. 1. B.
- Eleemosyna an sit faciẽda donãdo, aut mutando. fol. 155. col. 3. E.
- Eleemosyna quibus sit erogãda. fol. 157. col. 2. C.
- Eleemosyna an sit potius dàda bono quàm malo cũ vtriq; subueniri nõ possit. fol. 157. col. 4. H.
- Eleemosyna quæ, & quotuplex sit. fol. 147. col. 4. G.
- Eleemosyna de quibus bonis faciẽda, & à quibus personis. fol. 152. col. 4. H.
- Eleemosyna facta pauperi in extrema necessitate existenti, an sit satisfactoria. fol. 148. col. 3. E.
- Eleemosyna prodest ad tẽporalia, si tribuẽs erat in mortali peccato. fol. 102. col. 2. C.
- Eleemosyna an sit necessariò de præcepto conferenda voluntariis pauperibus sanis & robustis. fol. 160. col. 2. C.
- Eleemosyna an sit faciẽda, de bonis turpiter, & illicitè acquisitis. fol. 154. col. 1. E.
- Eleemosyna facta pauperi, in extrema necessitate existenti, ab eo qui nil habet, quod non sit obnoxium restitutioni, an à restitutione deobligetur. fol. 154. col. 4. G.
- Eleemosyna propriè sumpta, ea dicitur quæ non sit intuitu remunerationis. folio. 156. col. 1. B.

Eleemosynam dare an possit abbas de bonis communibus. fol. 153. col. 4. H.
Eleemosynā dare an monachi possint absq; superiorum consensu. fol. 153. col. 4. H.
Eleemosynam de bonis cōmunibus an possit capitulum conferre. fol. 154. col. 1. B.
Eleemosynam de superfluis facere, citra pauperis extremam necessitatem vtrum quis teneatur. fol. 149. col. 4. H.
Eleemosynæ acceptio qualis est. f. 120. co. 2. D
Eleemosynæ erogatio, quādo sit necessaria, sub pēna peccati mortalis. fo. 149. col. 1. A.
Eleemosynæ utilitas, & effectus. f. 148. co. 2. D
Eleemosynæ pralatio quot casus contineat. fol. 158. col. 1. A.
Excommunicatio quare sic dicta. fo. 67. co. 1. B
Excommunicatus, an sub pēna peccati mortalis est in sacris euitādus. fol. 72. col. 4. G.
Excommunicatus particulariter, an morientem absolueri potest. fol. 74. col. 3. F
Excōmunicatus sacramenta ministrare, quē aliquem habeant effectum nō potest, excepto baptismo. fol. 67. col. 3. F.
Excommunicatus non minū quam hēreticus euitandus est. fol. 72. col. 4. H.
Excommunicatus, an verē absolui à peccatis possit priusquā ab excommunicatione absoluat. fol. 66. col. 3. F.
Excōmunicatus si per eum non stet quominū absoluat ab excommunicatione, an potest absolui à peccatis. fol. 66. col. 4. G.
Extremæ vñtionis effectus. fol. 97. col. 3. E.

De litera. F.

Filij vtrum aliquando propter delictum patris, etiam non eum insequuti puniuntur. fol. 31. col. 2. C.
Filius de bonis patris, an eleemosynam facere, extra extremam necessitatem sinē eius consensu possit. fol. 153. col. 4. H.
Filius patris iniquitatem non portabit, itaq; nec iustitiam. fol. 187. col. 4. H.
Flendum semper & penitendum quo modo interpretandum sit. fol. 20. col. 1. A.
Futurorum peccatorum, an sit habenda poenitentia. fol. 9. col. 2. D.

De litera. G.

Gratiæ status de necessitate, an requirat implementū penitentię. fo. 101. col. 2. C.
 & an sit satisfactoria pro cōmissis impleta in mortali, ibi col. 4. H. & vtrū talis poenitentia necessariō sit iterāda. fo. 102. co. 2. D
Gratiam primam, an absolutio sacramentalis operatur. fol. 97. col. 1. B.
Gremiū Deus omnibus aperit. fo. 38. co. 2. C.

De litera. H.

Habitus virtus est cuius actus est bonus, fol. 110. 2. col. 1. B
Hæresis diffinitio. fol. 49. col. 1. B
Homo purus, an Deo pro peccatis satisfacere possit. fol. 119. col. 2. D
Homo ad æqualitatem pro culpis vtrum satisfacere queat. fol. 116. col. 4. H
Horæ canonicæ sunt ob duas causas reiterandæ. fol. 180. col. 2. D
Horæ an sint reiterandæ propter earum interruptionem. ibidem. E
Horę per optimarum rerum meditationem, aut causam necessariā interruptæ, an sint reiterandæ. ibidem. F
Horæ deuotē & attentē recitatæ, an sint iterandę si dictæ sint animo nō soluendi debitum officium. fol. 180. col. 1. A
Horas dicere quibus personis conueniat ex præcepto ecclesię. fol. 169. col. 1. B
Horas vocaliter dictas, an clericus aliquādo redicere teneatur. fol. 179. col. 1. A.
Horas canonicas dicens sinē attentione, an satisfaciat præcepto ecclesię de horis recitandis. fol. 176. col. 3. F
Horas canonicas recitans tempore, quo audit missam debitam ratione præcepti, an satisfaciat. fol. 105. col. 2. D
Horas canonicas dicere tenetur cui capellania collatiua data est. fol. 169. col. 3. F
Hostia, voluntariē peccantibus post veritatis acceptam notitiam, pro peccato nō relinquitur: quo modo sit interpretandum. fol. 37. col. 3. F

De litera. I.

Ieiunans qua hora potest sumere refectio-nem, & an sit differēda ad tempus quo per esuriē necessitetur, & affligatur. f. 138. c. 3. F.
Ieiunans, semel frangens ieiuniū tertia vice comedens, & 4. & lic de aliis peccat mortaliter. fol. 136. co. 4. H. cū quatuor sequen. Durādustū est in cōtraria snia in. 4. sentē. disti. 15. quęst. 11. Et est verior & cōmuniōr scđm Antoninū. 2. par. tit. 6. cap. 2. & 9. Vbi sic formaliter dicit. Sed Duran. dicit in. 4. hoc esse tm vñ peccatū mortale, quia fractio vnus præcepti p vna die: sed tātō grauius, quātō pluribus vicibus cōedit illa die, & istud cōmuni⁹ tenei, & hoc nisi nouo cōtemptu pluries cōmederet, quia tūc verū esset dictū Ioannis. Idē firmat Angely luester, & Caiera. in verbo Ieiuniū. Ille. nu. 22. Alter. quæsti. 8. Iste in capi. fina. & est notāda, & tanq̄ æquior opinio tenēda.
 Ieiunandum

Ieiunandum de necessitate quo tempore. fo. 143. col. 3. F.
Ieiunandi præceptum, an tollatur per consuetudinem oppositam. fol. 141. col. 1. B.
Ieiunare diebus dominicis vtrum sit licitum. fol. 143. col. 4. G.
Ieiunii fractio, an inducat distinctum peccatū in vnoquoq; die q̄dragesimę. f. 137. co. 4. H
Ieiunium triplex, naturæ, virtutis, & ecclesiæ. fol. 133. col. 3. F,
Ieiunium aquo, & quo tempore institutum fuerit. fol. 134. col. 1. A.
Ieiunium, est parsimonia victus, abstinentiaq; ciborum. fol. 133. col. 3. F.
Ieiunium vtrū sit virtus, & quæ eius sit qualitas, & utilitas. fol. 145. col. 2. C.
Ieiuniū vitæ abbreviat. fol. 146. col. 1. B.
Ieiunium quādo vitam euidenter abbreviat, an in his sit licitū pseuerare. ibidē. col. 2. C
Ieiunium, vel missam iniunctam poenitentī certo die in quo aliās erat obligatus, an ieiunando, vel vnam missam audiendo satisfaciat vtroq; præcepto. fol. 105. col. 3. F.
Ieiunium ecclesiasticum quibus modis, soluitur. fol. 144. col. 2. C.
Ieiunium ecclesiasticum qui adimplere teneantur, & qui non. fol. 142. col. 1. B.
Ingratitudo in recidiuante quando est speciale peccatum. fol. 33. col. 3. F.
Ingratitudo, an maior est cadere ab innocentia quā a poenitentia. fol. 30. col. 3. F.
Inimici quando sunt diligendi. fol. 168. col. 4. G.
Innocens, an plus mereatur quā poenitēs. fol. 31. col. 1. A,
Iudex an sententiam ferre potest quæ iusta sit absq; causæ cognitione. fol. 98. col. 1. B.
Iusti indigent gratia dei ne cadant. fol. 164. col. 4. H.
Iustificari apud deum quis dicatur. fol. 34. col. 1. A.

De litera. L.

Laborantes. qui ieiunare teneantur & qui non. fol. 142. col. 3. E,
Licentia cofitentis ad reuelandum secretum confessionis valet, & confessorem eximit à præcepto de celanda confessione. fol. 114. col. 1. A.

De litera. M.

Malicia cōmitenda non sunt vt eueniāt bona. fol. 55. col. 4. G,
Malitia confessoris, an reddat absolutionem nullam. fol. 74. col. 4. G,

Mendicus an aliquando Christus fuerit. fol. 159. col. 3. E.
Mendicare tripliciter contingit. folio. 159. col. 3. F.
Merita antiqua, absq; poenitentia peccatorum postea commissorum, an peccatori p̄sint. fol. 26. col. 4. G,
Meritoria esse non potest oratio quin satisfactoria existat. fol. 181. col. 3, E,
Missā a curato, die q̄ debebat pro populo dici, non celebrata, an alia die eam dicere teneatur. fol. 180. col. 2, C,
Mortem alterius, aut propriam, an in oratione petere sit licitum. fol. 161. col. 4, H,
Mulier fornicata cum suo curato, an alieno sinē eius licentia confiteri poterit. fol. 86. col. 1. A.

De litera. N.

Nolitio quæ ad tristitiam causandā sufficit, an sit conditionalis vel absoluta. fol. 2. col. 4. H,
Nolitio qua quis nollet se peccasse, an sit conditionalis, an absoluta. fol. 2. col. 3, E,
Nolitioes & volitioes, an in actu sunt positio voluntatis. fol. 2. col. 3, F.

De litera. O.

Omnis peccati non tollitur, nisi peccatum commissum exuat. fol. 26. col. 3, F.
Obligatio qua quis ad aliquid tenetur duplex est. fol. 153. col. 3, E,
Obstinati, orare propriē non dicuntur. fol. 165. col. 2, D,
Offendere deum qui nō formidat dum iuuenis, & sanus est, in morte diuinā obtinere indulgentiam, an mereatur. fol. 43. col. 3, F,
Officium suum indignē exercens, an obid de nouo peccat. fol. 21. col. 3, E,
Opera extra charitatem facta, nō recōualescūt ad aternū præmiū, etiā superueniēte grā operantis. f. 123. co. 3, F, & an p nouā cōplacētā grā superueniēte reddantur satisfactoria, fol. 125. col. 3, F,
Opera facta in peccato, an operanti profint ad aliquam remunerationem. fol. 120. col. 3. E. & an valeat de iustitiæ rigore, vel de gratia, & liberalitate dei, fol. 121. col. 2, C,
Opera extra charitatem impleta, vtrum operanti profint ad moliendam poenam, quā est passurus in inferno. fol. 122. col. 1, B,
Opus bonum extra charitatem factū ad dilutionē culpæ prius cōmissæ a valeat operati, quis vera poenitentia non præcesserit. fo. 119. col. 4, H,

Opus humanum triplici modo de iustitia valere potest ad primum. fol. 121. col. 3. F.
 Opus bonum impletum à constituto in peccatis, an de lege ordinata sit satisfactorium. fol. 122. col. 3. E.
 Orandos sanctos esse, an per solam scripturam sacram possit probari. fol. 163. col. 3. F.
 Orandum pro beatis non est. fol. 165. col. 3. E.
 Orandum est, pro existentibus in purgatorio ibidem. F.
 Orandum est pro inimicis. fol. 168. col. 4. G.
 Orandum semper quam interpretationem recipiat. fol. 172. col. 1. A. & B.
 Orandum quando sit nobis necesse. fol. 171. col. 4. H.
 Orans deum ut id assequatur, quod sua diligentia consequi potest, & in eo est negligens non orat sed deum tentat. fol. 183. col. 2. C.
 Orare an conveniat dānatis. fol. 165. col. 3. E.
 Orare oibus licet, oīone luge accepta. Ibidem.
 Orare sanctos qui in via sunt, an debeamus. fol. 164. col. 2. C.
 Orare cui conveniat. fol. 164. col. 3. E.
 Orare an sit necesse, secundum formam à deo in oratione dominica traditam. fol. 171. col. 1. B.
 Orare an conveniat existentibus in peccato mortali. fol. 165. col. 1. A.
 Orare sanctos an conveniat. fol. 163. col. 1. B.
 Orare pro se necessitas cogit, pro alio verò charitas admonet. fol. 170. col. 4. H.
 Orare pro sua salute an quis possit cum ei sua reuela vit deus dānationem. fol. 173. col. 4. H.
 Orare vtrum debeamus pro omnibus viatoribus. fol. 167. col. 3. F.
 Orare pro peccatis contra spiritum sanctum, an debeamus. Ibidem.
 Orare deum, an debeamus. fol. 162. col. 1. A.
 Oratio an sit pro viatore ab altero effundenda. fol. 184. col. 2. D.
 Oratio quæ requirat ad eius efficaciam. fol. 182. col. 3. E.
 Oratio pro alio fusa an ei alteri profit. fol. 183. col. 3. F.
 Oratio ab iniusto facta, an profit ei pro quo fit. fol. 186. col. 1. B.
 Oratio extra charitatem facta, quæ meritoria non est an sit satisfactoria. fol. 181. col. 4. H.
 Oratio quid frugis afferat. fol. 182. col. 2. C.
 Oratio pro multis iustis fusa, an æquè omnibus eis perviam satisfactionis valeat. fol. 188. col. 3. E.
 Oratio ad deum facta an nullius sit momenti & peccet propter feruidam deuotionis defectum. fol. 174. col. 1. B.
 Oratio pro multis facta, an sit plus meritoria, quam ea, quæ pro paucis aut vno facta

est. fol. 189. col. 1. A.
 Oratio publica, an necessariò sit vocaliter facienda. fol. 169. col. 1. A.
 Oratio an deprauetur, cum quis absolute à deo quod vult petit. fol. 173. col. 4. G.
 Oratio an vitietur, cum facta est ab eo qui in peccato mortali existit. fol. 172. col. 4. G.
 Oratio priuata, an sit necessariò vocaliter fundenda. fol. 170. col. 1. A.
 Oratio mentalis an saltem sit necessaria. fol. 170. col. 3. F.
 Oratio pro multis fusa, an tantum profit quantum si pro vno quoque eorum separatim fusa esset. fol. 186. col. 3. E.
 Oratio pro damnatis scienter facta, an sit alicuius ponderis, & voluntati diuinæ contraria. fol. 183. col. 4. G.
 Oratio nostra an ad animas, quæ in purgatorio sunt sit dirigenda. folio. 164. col. 1. A.
 Oratio an vitietur ob attentionis defectum. fol. 175. col. 2. C.
 Oratio quid sit. fol. 175. col. 3. E.
 Oratio quæ sit, quam sape Christus ait à patre exaudiri, an viua, an mortua, aut mortifera. fol. 182. col. 3. F.
 Oratio quando fit, quid in ea petendum sit. fol. 161. col. 2. C.
 Oratio ad spiritum sanctum an sit dirigenda. fol. 162. col. 4. H.
 Oratio cuius potentia, & virtutis sit. fol. 160. col. 4. G.
 Oratio pro quibus sit effundenda. folio. 165. col. 3. E.
 Oratio quibus modis vitietur. fol. 172. col. 3. F.
 Orationes ab ecclesiasticis fusc cum horas canonicas dicunt an vitentur si illi in peccato existant. fol. 173. col. 1. B.
 Orationes an sint pro damnatis effundende. fol. 165. col. 3. E.
 Orationis multiplex est valor secundum quod dam. fol. 187. col. 2. C.
 Orationis diffinitiones variæ. fol. 160. col. 3. F.
 Orationis pro seipso fusæ valor. folio. 180. col. 4. G.
 Orationis pro alio fusæ valor. fol. 183. col. 3. F.
 Ordines minores qui susceperunt, an aliquid vocaliter recitare teneantur. fol. 169. col. 4. H.

De litera. P.

Papa dispensare potest bigamum, ut ad superiores ordines ascendat. fol. 135. col. 1. B. Secundò facit & eiusdem sententiæ est duradus in. 4. distinc. 27. q. 1. 4. & Ioannes maior similiter

ter in questi. 4. & antoninus in. 3. parte. titu. 28. cap. 3. Ange. & syluester in verbo Bigamia. primus nu. 8. Secundus questione. 7. & petrus ancharranus. cōsi. 124. Incipiendi circa bigamos non promouendos.
 Papa an dispensare possit cum confessore, ut confessionem reuelet. fol. 113. col. 1. B.
 Papa dispensat in ieiunio, & in statutis apostolorum. fol. 135. col. 1. A.
 Pauper in extrema necessitate aliena occupans, & consumens, an ea restituere teneatur. fol. 155. col. 3. E.
 Pauperes veri qui dicantur. fol. 156. col. 2. D.
 Pauperi robusto nil penitus habenti succurrens, qui alioqui fame periret, an teneatur donare aut mutuare. fol. 155. col. 4. H.
 Paupertatem voluntariam assumptibus, an sit licitum medicare. fol. 159. col. 1. B.
 Paupertatem summam, an christus habuerit. fol. 159. col. 2. D.
 Peccata commissa quibus homo non periclitatur, an sint confitenda. fol. 50. col. 1. B.
 Peccata venialia non comprehendit caput omnium vtriusque sexus. fol. 50. col. 1. B.
 Peccata mortalia ante baptismum commissa, an sint necessariò confitenda. fol. 50. col. 3. E.
 Peccata quoties memoriæ obueniunt, an sit necessariò confitenda. fol. 19. col. 2. C.
 Peccata venialia confiteri volens, an necesse sit copiam à proprio curato habeat si velit alieno confiteri. fol. 90. col. 2. C.
 Peccata prius per confessionem dimissa, an per reciduum iterum, sint confitenda. fol. 32. col. 2. D.
 Peccata confessi absque cordis contritione, an iterum confiteri debeant. fol. 11. col. 2. C.
 Peccata quantumuis grauiora, an per poenitentiam deleri possint. fol. 35. col. 3. F.
 Peccata vetera, an per reciduum redeant. fol. 28. col. 3. E.
 Peccati noui, an poenam his incurret quæ commissorum non tenet. fol. 4. col. 3. F.
 Peccati venialis remedia. fol. 49. col. 4. H.
 Peccato mortali exteriori carens & non mentali, an confiteri teneatur. fol. 77. col. 4. H.
 Peccator, vtrum quamprimùm potest, poenitentiam agere tenetur. fol. 16. col. 3. E.
 Peccator, an per poenitentiam possit resurgere quæcunque, & qualiacunque crimina commiserit. fol. 37. col. 3. E.
 Peccatores duplices, oblati & poenitentes. fol. 165. col. 1. B.
 Peccatorum venialium remissionem, an in alio seculo quis possit obtinere. fol. 50. col. 1. A.
 Peccatorum poenitentia quorum sit necessariò habenda. fol. 6. col. 3. F.

Peccatorum oblatorum, an sit in genere, an in specie poenitendum. fol. 9. col. 1. B.
 Peccatorum venialium, an sit necessariò poenitendum. fol. 6. col. 4. H.
 Peccatorum contritione prius habita, & ea per negligentiam sacerdoti non confessi, an sic decedens perpetuò à celo excludatur. fol. 96. col. 4. H.
 Peccatorum mortaliū, an sit in genere, an in specie poenitendum. fol. 8. col. 1. A.
 Peccatorum mortaliū ante baptismum commissorum, an sit necessariò poenitendum. fol. 6. col. 3. F.
 Peccatorum commissorum, an sit generaliter, an particulariter poenitendum. fol. 7. col. 4. G.
 Peccatum contra spiritum sanctum, an est irremissibile. fol. 36. col. 3. F.
 Peccatum reassumens, an possit per poenitentiam iteratam ab eo releuari. fol. 34. col. 4. G.
 Peccatum vnum mortale, an sine alio à deo remitti potest. fol. 98. col. 1. A.
 Peccatum originale, an necessariò sit confitendum. fol. 49. col. 3. E.
 Peccatum originale particulare remedium habet. Ibidem. col. 3. F.
 Peccatum per diuini numinis potentiam, an deleri possit absque peccatoris poenitentia. fol. 23. col. 2. C.
 Peccatum in confessione ignoratè commissum, an confessor cum sciat à confitente esse perpetratum cum memoriā reducere debeat. fol. 68. col. 3. F.
 Peccatum committendum, an cadat sub sigillo confessionis. fol. 3. col. 4. H.
 Poena à deo immissa, an sit satisfactoria. fol. 130. col. 2. D.
 Poenitendi facultatem, an deus aliquando denegat. fol. 35. col. 3. F.
 Poenitens nolens acceptare poenitentiam illi impositam, scilicet intencione confessoris esse non aliter eum absolurum, nisi acceptata poena, an hoc casu teneat illam acceptare. fol. 100. col. 1. B. C. D.
 Poenitens poenitentiam sibi iniunctam implens dum missa celebratur an satisfacit. fol. 105. col. 2. C.
 Poenitentia iniuncta poenitenti de ieiunando, vel elemosynam erogando, an satisfaciat id faciēdo in diebus alioqui debitis, vel dādo elemosynam constituto in extrema necessitate, cui aliās de iure teneatur. fol. 128. col. 3. E.
 Poenitentia cordis vnde originem sumpserit. fol. 11. col. 1. B.
 Poenitentia cordis, an formata, an informis esse debeat. fol. 111. col. 3. F.
 Poenitentia quantumuis breuiter facta à deo non repellitur. fol. 12. col. 4. H.
 Poenitentia, an tempus aliquod continuuum desideret. fol. 14. col. 3. E.

INDEX.

Pœnitentia tripliciter finitur. fol. 19. col. 4. H.
 Pœnitentia cordis an deleantur peccata quo ad poenam æternam, & temporalem. fol. 23. col. 3. F.
 Pœnitentia cordis etiam si excessiva non sit, an quidpiã de temporali poena remittat. fol. 24. col. 2. C.
 Pœnitentia vera triplex est. fol. 34. col. 1. B.
 Pœnitentia veritate existentis quando vera dicatur. Ibidem.
 Pœnitentia solennis unica est. fol. 34. col. 3. F.
 Pœnitentia interior, & exterior. folio. 1. col. 2. C.
 Pœnitentia quid sit. fol. 1. col. 3. E.
 Pœnitentia an sit virtus moralis, an theologalis. fol. 2. col. 1. A.
 Pœnitentia tres habet partes. fol. 1. col. 2. D.
 Pœnitentia cordis, an sit dolor voluntarius. fol. 1. col. 3. E.
 Pœnitentia cordis, an sit necessaria de iure naturæ sicut de iure diuino. fol. 5. col. 4. H.
 Pœnitentia ex metu proveniens quando bona sit, & quãdo detestabilis. fol. 10. col. 4. G.
 Pœnitentia vana est homini si peccata iterũ assumat. fol. 10. col. 1. A.
 Pœnitentia ab alio sacerdote, quã ab eo a quo fuit iniuncta an cõmutari possit. fol. 100. col. 3. F.
 Pœnitentia in statu gratiæ adimpleta, an liberet penitentem ab omni poena, si decedat ab hoc seculo. fol. 103. col. 2. D.
 Pœnitentia fractus præsentanei quando vera dicatur. fol. 34. col. 1. B.
 Pœnitentia quæ in fine vite agitur sacrificiũ vespertinum appellatur. fol. 43. col. 2. C.
 Pœnitentia verè, & propriè sumpta de futuris non intelligitur. fol. 9. col. 2. D.
 Pœnitentia vana tripliciter dicitur. fol. 34. col. 1. B.
 Pœnitentia vsq; ad extremum dilata quatuor rationibus est periculosa. fol. 43. col. 2. D.
 Pœnitentia quatuor modis imperfecta sit. fol. 93. col. 4. G.
 Pœnitentia vtrum per tertiam personã impleri valeat. fol. 106. col. 2. D.
 Pœnitentia an sit imponenda secundum gravitatem commissorum. fol. Ibidem. col. 1. A.
 Pœnitentiam vnius peccati aliis relictis, an quis possit agere. fol. 40. col. 2. D.
 Pœnitentiam vsq; ad extremum diem differre, an sit periculosum. fol. 43. col. 2. D.
 Pœnitentiam iniunctam a sacerdote, an poenitens acceptare teneatur. fol. 99. col. 3. E.
 Pœnitentiam agere vsq; ad extremũ ex proposito differens, an de nouo peccet. fol.

43. col. 3. F.
 Pœnitentiæ omisio sine iusta causa, an inducat mortale peccatũ. fol. 101. col. 1. A. B.
 Pœnitentiæ sunt arbitrariæ. fol. 99. col. 3. E.
 Potentia absoluta, an possit Deus aliquid agere, quod de ordinata non possit. folio. 41. col. 2. C.
 Prælati summis vigiliis subditorum vitia expellere tenentur. fol. 32. col. 4. G.
 Prælati, parèdum est ex necessitate salutis. fol. 48. col. 1. B.
 Purgatorium inhabitantes vtrum pro nobis orent. fol. 164. col. 3. E.

De litera. Q.

Qualitas pœnitentiæ. fol. 10. col. 1. A.
 Quantitas pœnitentiæ. fol. 12. col. 2. D.

De litera. R.

Religionis essentia, est vouere castitatem, paupertatem, & obediẽtiã. fol. 169. col. 4. H.
 Religiosi nec in sacris constituti, nec beneficiati, an horas dicere teneantur. Ibidem.
 Religioso facta confessio, an valeat si a curato licentia data est vt cui vellet cõfiteatur. fol. 87. col. 2. C.
 Religioso præilegiato confessio facta sine proprii curati licentia, an sit iteranda. fol. 80. col. 2. D.
 Religiosorum quæ sit facienda differentia cũ de cõfessione fit sermo. fol. 87. col. 2. C.
 Reprobatur deus aliquem dupliciter, simpliciter, & absolute. fol. 168. col. 2. D.

De litera. S.

Sacerdos proprius secundum decretalẽ omnis vtriusq; sexus, an solus parochiæ curatus dici possit. fol. 82. col. 4. H.
 Sacerdos sacerdoti confiteri, an possit absq; proprii curati licentia. fol. 84. col. 4. H.
 Sacerdos simplex, nec de iure, nec d' facto nisi licentiam assequutus fuerit, an absolute possit. fol. 90. col. 1. B.
 Sacerdos in testem productus, an teneatur reuelare, & deponere ea, quæ scit ex confessione sibi facta. fol. 100. col. 2. D.
 Sacra immundis tractare, nephastum est. fol. 74. col. 1. B.
 Sacramentalis absolutio, verbalis confessione nõ precedente ob infirmitatis oppressio nem, an conferri possit. fol. 98. col. 4. H.
 Sacramentum quid sit. fol. 93. col. 1. A.
 Sano, & robusto, an sit necessarium manualiter operari. fol. 158. col. 3. F.
 Satisfacere quis num possit pro vno peccato sine

INDEX.

sine satisfactione aliorũ. fol. 130. col. 4. H.
 Satisfacere quis potest per opera alioqui debita ex obligatione legati, non tamen reali. fol. 127. col. 4. H.
 Satisfacere nunquid possit homo pro peccatis de pura iustitia, quoad poenam temporalem. fol. 119. col. 2. D.
 Satisfacere an possit homo vnus pro alio. fol. 128. col. 4. H.
 Satisfactio peccatorum, an in hac vita sit necessariò peragenda. fol. 131. col. 1. B.
 Satisfactio quid sit. fol. 131. col. 2. D.
 Satisfactio, an sit adimplenda per opera poenalia. fol. 131. col. 3. E. De quo adde durandum in. 4. distinctio. 15. q. 5.
 Satisfactio vtrũ vniciq; pro peccato sit correspondens. fol. 130. col. 3. E.
 Satisfactoria an possit esse oratio quæ meritoria non sit. fol. 181. col. 3. F.
 Scholasticis vbi confitendum sit. fol. 85. col. 1. A.
 Scholasticus peregrinans, an sine proprii curati licentia alieno sacerdoti confiteri possit. fol. 84. col. 4. G.
 Secretum nudum, an sit celandum. fol. 115. et secundo. col. 1. A.
 Seruus de bonis domini, an elemosinã pauperi in extrema necessitate existenti, sine eius consensu conferrã poterit. folio. 153. col. 4. G.
 Solemnis penitentiã quæ, & quibus imponenda, & quid de publica sit. fol. 98. col. 4. G. & fol. 99. col. 1. A. & B.
 Statuta humana per quid cognoscuntur, & quando obligent ad mortale peccatum. fol. 140. col. 1. B.
 Statutum ecclesiæ an possit obligare ad ieiunium sub pena peccati mortalis. folio. 139. col. 2. D.

De litera. T.

Tempus pœnitentiæ. folio. 16. columna. tertia. E.
 Testator madans re restitutioni obnoxiam

restitui, negligentia heredis, vel executoris non ei nocet, vt ex hoc detineatur in purgatorio. fol. 104. col. 4. H.
 Testis qui scit crimen omnino occultum sue fidei commissum, an interrogatus a iudice teneatur illud aperire sub poena periuurii. fol. 110. col. 4.
 Theologalis virtus, an habet cordis anxietatem annexam de necessitate. fol. 3. col. 2. D.
 Turpis est pars quæ toti non conuenit. fol. 143. col. 4. H.

De litera. V.

Veniã peccatorum qui per sacramentalẽ absolutionem est assequutus, & de peccatis postea memoriæ occurrentibus poenitere non vult, an ei iudicii periculũ imminet. fol. 5. col. 3. E.
 Vendens comestibilia in diebus ieiunii, an peccat. fol. 144. col. 4. H.
 Vendens venenum, arma, fucos, taxillos & alia instrumenta luforia, quibus homines ad malum solent vti an peccet. folio. 145. col. 1. B.
 Viatoribus iustis, & peccatoribus orare conuenit. fol. 164. col. 4. H.
 Viduæ veræ quæ ditantur. fol. 158. col. 3. E.
 Virtus generalis dupliciter accipitur. fol. 3. col. 2. C.
 Voluntarius dolor penitentis quẽadmodũ sit interpretandus. fol. 1. col. col. 3. F.
 Voluntas humana duplex. fol. 2. col. 2. D.
 Voluntas dei multiplex est. fol. 2. col. 4. H.
 Voluntas diuina, quomodo sit regula humanæ voluntatis. fol. 3. col. 1. A.
 Voluntatem suam præceptiũ dei voluntati necessariò conformem homo reddere tenetur. fol. 2. col. 4. H.
 Voluntatis sue arbiter constitutus arma lucis induere nõ potest nisi prius opera tenebrarũ per pœnitentiã arceat. fol. 4. col. 1. B.
 Vxor de bonis mariti, an elemosinam, extra extremã necessitatem, possit sine eius consensu erogare. fol. 153. col. 4. G.

FINIS.

ANDREAS DE POR
TONARIIS SYNCERO
LECTORI. S.

SOLENT BONARVM ARTIUM studiosi ciues, candidissime lector, toto molimine nullū non mouere lapidem, vt ciuitatem protegant, atq; conseruent, & quæ in ea serpunt vitia profligent. Quorum ego semper imitatus vestigia, tanto ardore Reipublicæ commodum sitiui, in diesq; sitio, vt eum nullo aptiori remedio refrigerandum statuerim, quàm literatis hominibus (qui Reipublicæ moderatores existunt) nouis his meis characteribus, nouo veluti sydere, aliquid opis adferendo. Cùm enim Galliam, Germaniam, Italiam, cætera s̄quæ innumeras regiones, tot tamq; præclaris elucescere characteribus conspicerem, mouit me (haud sanè immerito) Hispaniæ nostræ infœlicitas, quæ cum in omni scientiarū genere beneuersatos tot homines sub imperio suo enutriant, & multitudine earum rerum, quæ exportantur facillè omnibus terris antecellat, præclaris characteribus prorsus destituta remaneret. Quod tam inauditum facinus, sinè competenti emendatione diutiùs tolerare non potui, imò verò omni Hispaniam nostram (superis tamen fauentibus) characterum genere cæteris imparem, aut saltem pari gressu hac in arte Typographica incedentem reddere, & relictis veluti glandibus, eam tritico ad fauces vsq; saturare. Quid enim eruditus, ne dicam hominibus, verum etiam impolitis, & agrestibus suauius esse potest, quam cùm amicorum, hoc est librorum suorum, consuetudine vti desiderant, eos præclaris adornatos characteribus inueniant? Quorum beneficio, non solum luminibus, verum etiam toto corpori incredibile iucunditatis, ac suauitatis præbetur solatium. Quare cum aliquot iam annis (vt te non præterit) fidem liberarum mearum, tamq; tibi acceptos elucubrationum mearum labores cognouerim, præsens hoc opus tibi exudendum (vt fidei liberatæ fautorem me exhibere) delegi: In quo non pedem tantum, vt aiunt, sed & mentem, & cogitationem fixi, quod tum ad bene merendum de quouis hominum genere, tum ad animæ salutem, tum ad nominis mei laudem plurimum momenti inter cætera habere videtur. Quandoquidem quæstiones non inutiles, imò perquam necessariæ, & quotidianæ de poenitendi, & confitendi via, in eo continentur, quæ nō tantum à Theologis, verum etiam à Iureconsultis, Medicis, Philosophis, Poëtis, Historicis, omnibus deniq; qui ad summi tonantis tribunal conuolare desiderant, non modò legi, sed & edisci debent: Nam cùm confessio, & poenitentia ea sint, quæ ad benè beatèq; viuendum hominem inuitant,

eum ad Christi benevolentiam reducant: non visus sum rectius laborem meum collocare posse, quam in hoc Medine volumine, in quo de poenitentia, confitendi, ceterisque aliis materiis ratione tanta est orationis suavitas, tanta ubertas, tamque dilucida in disputando methodus, ut ab omnibus, quae maxime obscura sunt, & implicata intelligantur. Quamobrem (humanissime lector) cum non mediocre sit huius operis emolumentum (ut eo perlecto exactius dignoscere poteris) te vnicum oratum velim, ut hoc summa cura summisque vigiliis perlegas, perlectum memoriae inculces, inculcatum executioni mandes: quod si a te factum animaduvertero, beatam aeternamque tibi comparasse vitam non haesitabo: addeque mihi calcar haud exiguum ad grauiora in posterum tuum in usum subeunda. Vale & meo, ut assoles labori gratulare. Ex aedibus nostris typographicis, anno.

M. D. L.

DE poenitentia tra-

ctat magister sententiarum dist. 14. in quarto, & doctores ibidem. Vbi nonnulla predicata, quae de poenitentia dicunt, proponit: in quo etiam cum baptismo conueniat: in quo itidem ab eodem differat, ostendit. Conueniunt quidem: quia sicut baptismus est prima tabula post naufragium, ita & poenitentia est secunda, ut tradit Hieronymus super Daniele, & habetur de poenitentia distinct. 1. c. Secunda. Est autem haec locutio methaphorica, ex similitudine, quam baptismus, & poenitentia cum tabulis nauis in mari fractae habet: per quas homo natus ab illo naufragio liberari, quandoquidem homini nauiganti si oborta tempestate, & concutientibus fluctibus, nauis frangitur, hoc vnicum remedium superest, scilicet tabulas nauis fractae arripere, & eisdem rimari, & inniti, ut saluari possit. Qui nauigat, homo est: nauis, quam primo ingressus est, & in qua primo nauigare coepit, status fuit innocentiae: & recitudo, atque integritas vitae: in qua homo conditus fuit, fracta est nauis quando vita hominis per inobedientiam, & praeruaricationem corrupta fuit, fluctus maris nauem concutientes, tentationes sunt vitae praesentis, quae magno impetu in hominem irruunt, mare autem in quo nauigatur hic mundus est. Tabulae autem, quibus a procella huius pelagi homo liberari potest, baptismus, & poenitentia sunt, e quibus cum prior sit baptismus, qui ianua aliorum sacramentorum esse dicitur: ideo prima tabula nuncupatur, poenitentia autem secunda: his enim sacramentis nobis in peccatum lapsis rimandum est, si volumus peccati periculum, & danum, quod affert, incolumiter euadere.

Differunt autem, quia poenitentia potest frequenter cum spirituali fructu iterari, baptismus autem non nisi semel suscipi potest. Primum satis significat Christus, qui Petro de peccatis fratri remittendis, interrogatus: Quoties peccabit in me frater, & dimittam ei? an septies? &c. respondit: Non dico tibi septies, sed septuagies septies. Vbi numerus determinatus pro indeterminato ponitur: ac si dixisset, quoties peccauerit in te si poenituerit dimitte illi. Secundum etiam Paulus docet ad Hebraeos. 6. ut colligunt ceteri doctores, cum ait: Impossibile est eos, qui semel illuminati sunt, gustaueruntque bonum verbum, & Spiritum sanctum, scilicet per baptismum

susceperunt, si prolabantur, rursus renouari &c. Quod de renouatione baptismali solet intelligi. Est. n. sacramentum regenerationis &c.

Differunt praeterea, quia poenitentia duplex est. scilicet interior, & exterior. Baptismus autem vnicus est in exteriori opere consistens. De interiori poenitentia dixit David. Sacrificium Deo spiritus contribulatus: cor contritum, & humiliatum Deus non despicias. Exteriori vero poenitentiam, quam sacerdotes poenitentibus, & confessoribus iniungunt, Christus nobis significauit, quando curatos a se leprosos misit ad sacerdotes: ut se illis praesentarent, ab eisdem iudicandi: & eandem instituit quando ad sacerdotes loquens dixit, quorum remiseritis peccata, remittent eis &c.

Conueniunt praeterea, quia poenitentia peccatoribus necessaria est, sicut & baptismus. Nam Ioannis predicatio a poenitentia coepit, cum dixit: Poenitentiam agite, appropinquabit enim regnum caelorum. Et Petrus etiam eandem praedicauit, ut ex actibus constat, dixit enim: Poenitentiam agite, & baptizet unusquisque vestrum. Ex quibus apparet utilitas, simul & necessitas poenitentiae.

Conueniunt tamen haec particulari tractatione, & distincti procedere, ne equiuocatio confusionem, confusio vero ignorantiam pariat. Accipitur enim poenitentia ad praesens dupliciter, vno modo pro ea, quae in corde est: alio vero pro ea, quae in opere exteriori consistit. Et haec rursus est multiplex: quaedam est sacramentalis, & in absolutione consistit, qua confessor poenitentem, & prius confessum a peccatis absoluit. Quaedam vero est poenitentia ab eodem sacerdote iniuncta: quae iterum triplex est, scilicet solennis, publica, & occulta. Quaedam autem est poenitentia voluntarie ab ipso peccatore assumpta, & hoc est, quod ceteri a doctoribus traditum est, scilicet, tres esse poenitentiae partes puta contritionem, confessionem, & satisfactionem: cuius satisfactionis totidem similiter partes esse dicuntur, haec autem sunt oratio, ieiunium, & eleemosyna, de quibus omnibus nonnulla in praesenti codice tractanda sunt: in primis tamen de contritione, seu generalius de cordis poenitentia agendum est. Haec autem est duplex, quaedam vera poenitentia, quae ad salutem valet, & bonorum est: alia vero, quae ad salutem non valet, & malorum est: talem habuit Iudas, quando doluit, quod Christum tradidisset, qui non sicut debuit, poenituit: tale habuit Antiochus, de quo, cum de commissis sceleribus poeniteret, & Dominum depreca-

Mat. 18.

Psal. 50.

Luca. 17.

Ioan. 20.

Mat. 3.

Act. 2.

Mat. 27.

A retur,

E retur, scriptum est: Orabat sceleratus dominum, a quo non erat misericordiam consequutus. Et de Esau similiter inquit Paulus, quod non inuenit pœnitentiae locum, etiam si cum lachrymis inquisisset eam &c. Talem etiam habent damnati, de quibus legitur Sapientia 5. Dicit intra se pœnitentiam agentes &c.

Est autem pœnitentia vera, dolor voluntarius de peccato, propter Dei offensam cum emendationis proposito in futurum. Et hoc est, quod ait Augustinus. pœnitentiam definiens in libro de pœnitentia. Pœnitentia inquit est, quaedam dolens vindicta puniens in se, quod dolet commississe. Vnde & Gregorius ait: Pœnitentia est ante acta mala desistere, & flēda iterum non committere. Et Ambrosius: Pœnitentia, est præterita mala plāgere, & plangenda iterum non committere &c. Itaque illum dicimus pœnitere: cui displicent, & molesta sunt, quae fecit flagitia, quatenus offensiva Dei sunt &c.

Sed dubitaret hic aliquis quomodo potest esse, ut sit dolor voluntarius, si enim dolor est, poena est, & cruciat animū, poena autem non est, nisi inuoluntaria sit. Quod enim nullatenus est inuoluntarium, non cruciat, nec punit. Quod autem pœnitentia poena sit, ex vocabulo ipso patet. Pœnitentia enim poenae tenentiam sonat, & (ut ait Augustinus) a puniēdo dicitur. Respondetur. Id facile soluitur, si in homine duplicem affectionem attendamus: scilicet iusti, & commodi. Per primam homo appetit quod iustum, & rectum, & honestum est: per secundam verò quod utile, delectabile, & commodum est. Bene igitur stat: quod id, quod secundum affectionem commodi est inuoluntarium: sit secundum affectionem iusti voluntarium. Ad quod multa possemus afferre exempla, nisi res de se satis nota esset. Aut dicatur non esse necessarium. poenam inuoluntariam esse, ut cruciet, satis est id inuoluntarium esse, de quo ipsa poena habetur, sicut in proposito inuoluntarium est homini pœnitenti se Deum offendisse &c.

Nota tamen dolorem huiusmodi non dici voluntarium in se, cum sit passio naturaliter consequens actum voluntatis: est tamen voluntarius casualiter, seu antecedenter: pro quanto ex libera voluntate ipsius pœnitentis procedit. Peccator enim considerans se Deum peccatam offendisse, dignumque esse, qui pro peccato puniatur: voluntatem elicit, qua vult in se punire, quod commissit: inde voluntarie elicit actum detestationis, quo displicet sibi commissum: hunc sequitur naturaliter tristitia de commissio, deinde tristitiam sentiens, eam voluntarie acceptat, & sustinet: inde facile patet quo pacto dolor de commissis voluntarius sit &c.

De cordis ergo pœnitentia nonnullae conveniunt quaestiones tractare, in quibus viros doctos constat contraria sensisse, & ut a facilioribus incipiamus, de qualitate pœnitentiae cordis libuit tractatum inchoare.

Quaestio prima.

Solet de huiusmodi pœnitentia queri, an sit virtus, & qualis virtus. Et arguitur primo contra id, quod supponitur, quod scilicet homo possit de commissis pœnitere. Contra quod arguitur: quia si pœnitentia est dolor de peccatis commissis, necesse est quod procedat ex actu voluntatis, quo homo vult se non peccasse, aut non vult se peccasse: cum secundum Augustinum tristitia sit de his, quae nobis nolentibus accidunt: hominem autem non peccasse, si ita est quod peccavit, est iam impossibile: quod autem impossibile est, homo id sciens velle non potest: non enim efficaciter volumus nisi quae possibilis esse putamus: unde homo efficaciter volens aliquid obtinere: quamprimum scit illud esse sibi impossibile: cessat a voluntione efficaci eiusdem: ut experientia docet.

Secundo, demus quod sit homini possibile velle se non peccasse: quis factum sit iam impossibile, at tamen talis voluntas non videtur licita: sed illicita, & deordinata: eo quod recedit a sua regula. Quadoquidem humana voluntas in actionibus suis debet divinam voluntatem pro regula tenere, & se illi per omnia conformare: Dei autem voluntas non est, ut non precesserit, quod actu precessit: est enim illud impossibile etiam ipsi Deo. De quo Aristoteles in Ethicis. Hoc solo priuatur Deus, ingenita facere, quae genita sunt. Et Hieronymus. virginitatem semel amissam reparari non posse affirmat &c. Quod autem Deus, id quod impossibile est, non velit, nec velle possit, hinc patet. Quia tantum potest, quantum vult. Omnia enim quaecumque voluit, facit. Si enim posset velle aliquid, quod facere non posset: eius voluntas cassaretur, & ex hac parte finita redderetur, & impotens.

Tertio, admissio, quod pœnitentia cordis possibilis sit homini, & eadem licita: non tamen videtur virtus esse: quia virtus omnis est per se, & secundum se expetibilis: pœnitentia autem non est huiusmodi: quia illud non est per se, & secundum se expetibile, quod sine peccato haberi non potest: pœnitentia autem

A autem cordis sine peccato saltem praeuius haberi non potest, ut constat.

Deinde si pœnitentia esset virtus, illa fuisset in Christo, qui plenius donis, & virtutibus fuit, in Christo autem nunquam fuit pœnitentia, qui peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius. Praeterea virtus est habitus electivus, & per consequens est de obiecto cadente sub electione: pœnitentia autem non habetur de eo, quod sub electione cadit: cum sit de eo, quod impossibile est non fuisse. scilicet de hoc, quod est nos peccasse, quod nobis impossibile est non fecisse, ut patet ex dictis: electio autem non nisi de possibilibus est, quae in nostra sita sunt voluntate.

Quarto, esto pœnitentia sit virtus, vel ergo est communis, vel particularis: & videtur quod sit communis, & non particularis, quia dolere de peccato commisso, commune est omni virtuti: omnis enim virtus inclinatur ad amorem boni sui, & ad odium mali sibi oppositi: & si tale malum contingat, inclinatur ad displicentiam, & dolorem de eodem, non igitur virtus particularis est, sed generalis.

Quinto, quia si pœnitentia cordis virtus esset, aut igitur moralis, aut theologalis, quorum neutrum videtur, theologalis enim non est, cum nec charitas sit, nec fides, nec spes: moralis etiam non est, cum nec ad prudentiam, nec ad temperantiam, nec iustitiam, nec ad fortitudinem reducat, quandoquidem huiusmodi morales virtutes viris bonis, & iustis competunt, seu competere possunt, pœnitentia autem non nisi peccatoribus &c.

Respondeo. His non obstantibus tenendum est pœnitentiam cordis, si habitus sit, virtutem esse: ille enim habitus virtus est, cuius actus est bonus, & laudabilis: talis est actus pœnitentiae. Probat hoc, primo, quia actus humanus, qui potest ex electione, & deliberatione fieri, qui etiam cadit super materiam ipsi actui convenientem, & propter bonum finem cum honestis circumstantiis, est bonus, & laudabilis: sed talis est actus pœnitentiae: quia habetur ex electione, & de liberatione, qua peccator deliberat, & concludit esse de commissis pœnitendum, & cadit super materiam sibi convenientem, puta super peccatum commissum, quod quidem odio, & detestationi convenit. Sicut enim bonum amabile est, ita malum est detestabile, & odibile: elicitur etiam huiusmodi actus pœnitentiae propter Deum, ut suppono, cum bonis circumstantiis alios bonos fines respicientibus, puta, ut scilicet peccator Deo satisfaciat: & ab eodem veniam obtineat: igitur erit virtus: & ab eodem virtus bonum est, & laudabile, quod si fiat, quoadmodum fieri debet. ipsi Deo gratum, & acceptum est, cui nihil nisi bonum gratum esse potest: sed ipse Deus frequenter in lege sua tam veteri, quam noua iubet, & exigit pœnitentiam, quod certum esse suppono, igitur non solum erit bonum & laudabile pœnitere, sed & apud Deum erit valde meritorium &c.

Secundo, actus pœnitentiae, & pœnitentia ipsa tenet mediocritatem inter duo extrema vitiosa, igitur est virtus ex doctrina Aristoteli & communi. Antecedens patet, quia hominem gaudere de omnibus operibus a se factis tam de bonis, quam de malis extremum vitiosum est, dolere etiam de omnibus operibus a se factis, tam de malis, quam de bonis extremum est etiam vitiosum. Inter haec autem mediat dolere de malis tantum a se commissis eo modo, quo dolendum est, & hoc est pœnitere, igitur pœnitentia est virtus.

Tertio, quod Deus in lege sua iubet, & ab hominibus exigit bonum est, & laudabile, quod si fiat, quoadmodum fieri debet. ipsi Deo gratum, & acceptum est, cui nihil nisi bonum gratum esse potest: sed ipse Deus frequenter in lege sua tam veteri, quam noua iubet, & exigit pœnitentiam, quod certum esse suppono, igitur non solum erit bonum & laudabile pœnitere, sed & apud Deum erit valde meritorium &c.

Nec obstat quod habetur Ecclesiastici 30. Tristitia longe expelle a te, & subdit causa, multos enim occidit tristitia, & non est utilitas in illa. Et hoc idem expressè dicit Aristoteles 7. Ethicorum. & 10. Nam Ecclesiasticus loquitur de tristitia seculi, quae de rebus aliis mundanis haberi solet, non de ea, quae de peccatis est. Aristoteles autem loquitur de dolore, qui solet esse excessivus, quo quidem moderatè utendum est ad finem, ad quem assumitur, non autem de displicentia de peccatis commissis &c.

Ad rationes autem superius in oppositum factas, dicendum. Ad primum, in quo id queritur, an humana voluntas possit velle aliquid impossibile sibi scitum esse tale, distinguendum breviter est de voluntate. Quia est voluntas desiderii, & est voluntas efficax ipsum desideratum obtinendi. Devotione desiderii, aut simplicis appetitus, non dubitatur, quin possit de impossibili haberi: voluntas enim impossibilium est, ut ait Aristoteles. Sic enim dicitur, angelus malus impossibilem appetiuisse, quando cupiuit Deo equalis esse, & eidem assimilari: sic etiam damnati in inferno existentes desiderant mori, scientes id ipsis de lege impossibile esse, de quibus scriptum est. Desiderabunt mori, & mors fugiet ab eis. Sic etiam ceci desiderant videre, cum sciant id illis per naturam impossibile esse. De voluntate tamen efficaci (qua scilicet quis de mediis inquirat, & ea eligit, & opere exequitur ad finem obtinendi,

Eniendi, quod cupit) verum est quod haberi non potest de impossibile cognito, quoniam quid est electio nisi possibile est, ex eodem Aristotele.

Verum dubitare, qualis sit illa volitio, qua quis nolit se peccare, cum id sciat sibi esse impossibile, an absoluta, an conditionata? Et dixerunt aliqui quod non potest conditionata esse: quia nemo potest velle aliquid sub aliqua conditione quoniam scit illam conditionem non existere, & homines conditionales. scilicet velle aliquid sub tali vel tali conditione: aut nolle aliquid sub tali conditione, non importat actum voluntatis, quando scitur conditiones non subsistere. Secundo si credit, vel saltem dubitat eas subsistere, ut si credat, vel saltem dubitet Petrum esse pauperem, possum actum voluntatis habere quo velim dare Petro elemosinam si sit pauper. Attamen quoniam primum sciueram Petrum non esse pauperem, cessat in me talis volitio, & adhuc manet haec conditionalis vera, velle dare Petro elemosinam si esset pauper, & ita conditionalis est vera sine actu voluntatis. Id videtur posse confirmari: quia haec conditionalis est vera in eodem casu, ego darem Petro elemosinam si esset pauper, cum quo stat quod non dem, ego legerem si mihi daret aliquid, cum quo stat quod non legam: ita igitur stat quod ego vellem aliquid facere si mihi aliquid daret, & tamen quod illud non velim: sicut enim quod daret non dat, qui legeret non legit, ita qui vellet non vult: ac proinde homines conditionales non dicunt aliquid actum positum voluntatis, maxime quoniam scitur conditiones non subsistere, & ita illa volitio, quae nolle quod se peccasse, non potest esse conditionalis, quia maxime sub conditione possibilitatis. scilicet si fieri posset se non peccasse, sed constat in casu conditionem illam non posse subsistere, ideo illa conditionalis nullum actum ponit in voluntate. & pro consequens si actus voluntatis est, oportet sit volitio absoluta.

Sed haec volitio non videtur vera, quia si conditionalis homines non ponit actum voluntatis, quoniam scit conditionem non subsistere, etiam non poneret actum voluntatis quoniam dubitat, seu credit posse subsistere: patet ex ratione supra facta, quae dicebat diuersum quod esse, legerem, & lego: dare, & do: velle, & volo: pro quod quod est, probare nullum actum voluntatis haberi pro illas conditionales subsistete conditione sicut ea non subsistete, ut constat. Deinde sequitur quod Christus non fuit tristatus de morte, quia videtur tristitia se quae nolitio mortis absolutam, & hoc non: quia absolute voluit mori, vel conditionata: & si sic, habeo intentum quod conditionalis illa ponit actum voluntatis, nam sine actu voluntatis non potest tristitia in aliquo causari, actum autem co-

ditionale causatiuum tristitiae videtur Christus significasse quoniam dixit: Pro si possibile est, traheat a me calix hic, cum tamen sciret conditionem non subsistere. Denique posse dari actus voluntatis conditionales ubi scit conditionem non subsistere immo nec subsistere posse, apparet si tribus hominibus proponat aliqua conditio impossibilis, puta si vobis daretur aliquid naturales, aut si conuerteremini in aues volantes, & quaeratur sub eadem conditione, quo vnusquisque eorum ire eligeret, Roma. scilicet Hierusalem, aut in insulas, vnus diceret ego si auis essem in insulas ire, alter diceret ego si auis essem in Hierusalem me conferrem, alter vero diceret ego si auis essem: nec huc, nec illuc abire: sed in patria propria permanere. Re vera hi homines scientes conditionem esse impossibilem, diuersos habent affectus pro quos non volunt absolute ea, quibus afficiuntur: sed ea vellent efficaciter si staret conditio, ac proinde huiusmodi velleitates actum important voluntatis, de his tamen alibi latius.

Ad propositum igitur redeundo videtur, quod peccator potest actu absoluto desiderii velle se non peccasse absque vlla conditione, aut absolute nolle se peccasse, potest etiam hoc ipsum velle sub conditione aliqua, etiam si sciat conditionem non subsistere, seu impossibilitatem. Quae autem volitio est quae tristitiam causare sufficit, absoluta, scilicet an conditio nata, crederem id de absoluta, non tamen de sola conditionata verificari, ut alibi deduximus, cum de tristitia Christi ageremus.

Ad secundum, in quo arguebatur actum peccati illicitum, & deordinatum esse, quia dissonat a diuina voluntate, dicendum, ad id, quod ratio supponit. scilicet teneri nos voluntatem nostram diuinae voluntati conformare, id non esse vniuersaliter verum, cum enim multiplex dicatur esse Dei voluntas, permissiua, praecipitiua: & complacentia, soli praecipitiuae tenemur de necessitate nostram voluntatem conformare, in aliis & si a diuina voluntate discrepamus, non erit illicitum, immo saepe accidit esse bonum. Sic enim ait Augustinus: Aliquando bonus filius vult patrem suum viuere, quem tamen Deus vult mori. Abraham etiam voluntatem habuit immolandi filium suum, cuius tamen oppositum Deus voluit. Et si videamus domum proximi comburi, scientes id fieri non posse, nisi Deo volente, possumus tamen licite, immo meritorie occurrere, & domum combustionem, si possumus, impedire. Tenemur itaque nos diuinae voluntati conformare, non volendo id quod Deus vult, sed volendo id, quod Deus vult

A vult nos velle, ac proinde cum Deus velit quod de commissis doleamus, & id a nobis exigit, dolendo de commissis, nos suae voluntati conformamus. Est etiam diuina voluntas regula humanae voluntatis, non quidem qualiscumque; Dei voluntas, sed voluntas quae vult nos aliquid velle, aut nolle, quae quod est Dei voluntas nobis in timatur tam in lege naturali, quam in lege diuina scripta, interdum etiam per specialem reuelationem. An autem Deus velit, aut velle possit, praeteritum non fuisse, vel aliud impossibile, idque voluntate absoluta, aut conditionata, alterius est negotij.

Ad tertium, quo arguebatur penitentiam non esse virtutem, dicendum, ad primum, quod omnis virtus est secundum se expetibilis in eo in quo est virtus, actus etiam virtutis est secundum se expetibilis in eo, in quo est talis, ideo & poenitere in eo, in quo est actus virtutis, est secundum se expetibilis ob sui bonitatem, & honestatem etiam si inde non esset alia utilitas euentura. Et quando arguitur, illud non est secundum se expetibile, quod non potest sine peccato haberi, verum est si haberi non potest sine peccato committente, vel sine peccato committendo: secundo si haberi non potest sine peccato iam commissum, cuius exemplum est clarum de actu iustitiae punitivae, qui cum actus virtutis sit: sine peccato tamen ab eo, qui punitur commissum exerceri non potest.

Ad secundum dicendum, falsum esse quod Christus habuit omnes virtutes saltem in speciali, nam fide de credere deus, ut communiter dicitur, non habuit, cum omnia clare in verbo videret: iustitiam commutatiuam, aut vsum eius non habuit, qui nulla bona tempora lia habuit, quae commutare valeret: nec iustas negotiationes, siue contractus exercuit, castitatem item coniugalem, aut vidualem non habuit, qui semper virgo permanit, nec bellicam fortitudinem, qui nec arma vnquam sumpsit, nec armis, aut vi inuadentibus restitit: sed tamen ouis, quae non aperuit os suum ad occisionem est ductus: ideo non mirum si poenitentiam non habuerit, qui nil admisit, de quo sibi dolendum foret: habuit tamen virtutes omnes in genere, seu principiativae, cum summum habuerit amorem honesti.

Ad tertium dicendum, quod licet non sit in potestate peccatoris quod non peccauerit post a se commissum peccatum, est tamen in eius potestate poenitere commissum, & hoc, quod est poenitere, eligibile est conformiter ad rectam rationem deliberantem, an conueniat poenitere, & concludentem quod sic, nec tamen ita

poenitet, ut det operam quod non peccauerit. Hoc enim imprudentiae esset non discretionis: sed poenitet odiendo, & detestando quod male perpetravit, & quavis hoc, quod est hominem non peccasse non sit eligibile, quia impossibile: de commissum tamen peccato poenitere eligibile est sicut & possibile: & medium quoddam est ad finem satisfaciendi Deo, & eum placandi, & ex consequenti veniam ab ipso Deo offenso impetrandi &c.

Ad quartum, quo quaerebatur, an poenitentia sit virtus generalis, an specialis dicendum, quod potest generalis virtus dici dupliciter, vno modo quod non sit dabilis habitus proprius ad dolendum de commissis inclinans: sed dantur habitus aliarum virtutum, quibus peccata contrariantur, per quos habitus homo inclinatur ad odiendum omnia peccata commissa cuiuscunque generis sint. Et hoc videtur falsum: quia sicut dabilis est habitus vnus generaliter inclinans ad amorem honesti in communi, ita est dabilis habitus vnus inclinans indistincte ad odiendum inhonestum, & vitium, quodcumque; illud fit: ita similiter potest dari vnus habitus, qui similiter indistincte inclinatur ad odiendum omne vitium ab homine commissum, quodcumque illud sit, & ita dabilis est poenitentia virtus generalis, tam ex parte obiecti, quam ex parte inclinationis habitus. Secundo modo potest intelligi quod poenitentia sit virtus generalis, & non specialis: quia de commissis dolere, commune est omnibus virtutibus, quia omnes virtutes inclinant ad dolendum de commissis, vnaqueque scilicet de peccato commissum sibi contrario, & hoc verum est. Cum hoc tamen stat, quod poenitentia in se virtus propria sit, a ceteris distincta, habens aliquid sibi peculiare, & proprium: quia scilicet est detestatio peccati, ut expiabile est, & remissibile per actum poenitentis, ut dicit doctor sanctus, & in hoc non communicat cum aliis virtutibus &c.

Ad quintum, quo quaerebatur, an poenitentia sit virtus theologalis, an moralis, dicendum, quod theologalis non est, tamen quia non habet Deum pro obiecto primario, licet habeat eum pro obiecto finali, ad hoc enim poenitet peccator, ut Deo reconcilietur, tum etiam, quia virtutes theologales non necessario habent passionem, seu cordis anxietatem annexam, qualem habet cordis poenitentia, tum denique, quia virtutes theologales communes sunt peccatoribus, & innocentibus, quoniam quidem fuerunt in virgine gloriosa, poenitentia

Enitentia autē nō nisi peccatoribus conuenit.

Secundō videtur q̄ p̄nā non sit virtus moralis, de his saltem quas cōiter philosophi tradiderūt: tū quia virtutes morales de quib⁹ philosophi, non p̄supponunt cognitionem supernaturālē, quē rationē naturalem excedat: sed habentur, & fiunt conformiter ad prudentiam, & rationem, quē naturaliter haberi potest, vt patet discurrendo per eas: poenitentia autem p̄supponit cognitionē, quē rationē naturalem excedit, ex quo fides reuelatam p̄supponit. s. q̄ Deus per nostra peccata offensus non placat, nec peccata remittit, nisi mediante actu poenitendi, quod per fidem potius q̄ per naturālē rationem cognoscimus, vnde poenitere, est peccata cōmissa detestari, ad satisfaciendū Deo offenso, & veniā cōsequendū. Tum deniq; quia virtutes morales cōmuniter assignatę, cōmunes sunt peccatoribus, & inuocētibus, vt constat: poenitentia autē non nisi peccatoribus cōuenit, non igitur est moralis virtus poenitentia cordis, de qua loquimur, nisi moralis virt⁹ dicatur ea, quā ex more, & cōsuetudine acquiritur, nā sic moralis esset dicenda, & si nō de his, quę cōmuniter assignantur. Quod si velis poenitentiam ad aliquā virtutē ex notis reducere, id faciliē poteris, si obiectū ipsius poenitentię attendas simul, & finem, quē poenitens principaliter intēdit, ex parte qdē obiecti, quod homo detestatur, & odit ad illā virtutē pertinet, cui cōtrariat̄ ipsum peccatū, de quo poenitet homo. Nō obstante, q̄ sint habitus realiter differentes, ex parte etiā finis ad illā reducitur virtutē, quę ad illū finē directē inclināt, vt si homo de peccatis cōmissis doleat, intēdēs principaliter in se punire qd' malē fecit, ad iustitiā pertinet: si verō principaliter intēdat Deo recōciliari, ad amicitia, seu Dei charitatē videtur reduci: si autē principaliter intēdat veniā peccatorū impetrare, ad charitatē sui, seu eleemosynā, aut misericordiā reduci videt, quā non solū proximis, sed nobis ipsis debemus impedere, put scriptū est. Misere animę tuę placēs Deo &c. Pro his facit quod Ambrosius ait, affectus tu⁹ (iquit) operi tuo nomē imponit. Hęc igitur q̄ facilia sunt rescēdēs, ad alia trāseam⁹.

cessaria p̄nā cordis ad remisit: oē peccatorū, & dixerūt aliq̄ q̄ non, sed satis est, si peccator veterē vitā in meliorē cōmutet: nam Christus nouā vitā videt̄ a peccatoribus exigere, vt eis sua cōdonet delicta. Vnde ad Galatas. 5. & 6. ait Paulus: In Christo em̄ Iesu, nec circūcisio aliqd̄ valet, nec p̄putium: sed noua creatura. Paulus etiā q̄ ad Christū cōuersus est, nec poenituisse legitur, nec Christum illi huiusmodi poenitentiam ab eodē exegisse videt, etiam si Christum interrogauit dicens: Domine quid me vis facere? De quo Actuum. 9. Præterea idem probant ex psalmo. 31. Dixi confitebor aduersum me iniustitiā meam, & tu remisisti. Vnde apparet sufficere peccatori propositum confitendi, & si de commissis non doleat.

Item tertio ad salutē sufficit hōi mandata Dei custodire, iuxta verbū Christi. Si vis ad vitam ingredi, serua mandata. Cū tamen in diuinis mandatis, scilicet decalogi, de quibus Christus loquebat, nulla de poenitentia cordis fiat mentio.

Item quarto sufficit dilectio Dei ad habēdā grām eius, & ex cōsequēti ad obtinendum peccatorum remissionē iuxta illud Christi, qui diligit me, diligitur a patre meo, & ad eum veniemus &c.

Item quinto sufficit hōi ad salutē si fidem veram habeat, vt passim docet Paulus ad Rom. & ad Galat. dicens: Per fidē nos esse iustificatos, simul & saluos, nec hōiem saluari per legem factorū: sed per legem fidei. Vnde & psal. 24. Propter nomen tuum Domine propitiaberis peccato meo.

Item sexto facit q̄ ait Ambrosius, & habet in textu magistri. dist. 14. quarti. Vera poenitentia hæc est, cessare a peccatis, & in nouitate vitæ ambulare, vnde & Paulus ad Roma. 6. docet nos ita a peccatis debere cum Christo resurgere: vt scilicet in nouitate vitæ ambulemus, ac proinde videtur excludi necessitas dolendi de peccatis cōmissis. His nonnulli hæretici suam sententiam probatam esse putant.

Verūm his nō obstantib⁹ tenēda est opposita snā tanq̄ catholica, q̄ scilicet necessaria est peccatori, saltē de lege ordinata, cordis poenitentia, vt remissionem peccatorum consequatur. Non enim legitur Deus salutem, & veniam peccatoribus promississe, nisi poenitentibus, & contritis. Dixit enim per Iohēlem. 2. Conuertimini ad me in ieiunio, fletu, & planctu, & scindite corda vestra: & additur ibidem.

Conuertimini

A Cōuertimini ad Dominū Deum vestrum, quia benignus, & misericors est, & præstabilis super malitia. Vnde patet Dominum non fore præstabilem super malitia hominum, nisi corde de peccatis doleant. Ezechiel. 18. dicitur: Si impius egerit poenitentiam ab oibus peccatis suis, vita viuet, & nō morietur: & postea. Conuertimini igitur, & agite poenitentiam. Per Isaiam etiam dixit. 56. Ad quem respiciam, nisi ad pauperculum contritum corde, & trementem sermones meos? vbi vtrumque significat esse necessarium, scilicet de commissis dolere, & præcepta Dei custodire, clarius quod dixerat per Ezechielem, vbi supra.

Idem etiā patet ex nouo testamento, nā Ioānis p̄dicatio a p̄nā cōcepit, dicebat enim, agite poenitentiam. Christus etiam eiusdem poenitentię necessitatem satis docuit, & prædicauit, dixit enim. Nō veni vocare iustos, sed peccatores ad poenitentiam. Et alibi. Nisi poenitentiam egeritis, omnes simul peribitis. Et iterū. Si peccauerit in te frater tuus, dimitte illi, si septies peccauerit, & poenituerit, dimitte illi &c.

B Postremo idē patet ex doctrina Apostolorū, ait em̄ Petrus actuū. 3. Poenitemini ergo, & cōuertimini, vt deleatur peccata vestra. Et Paul⁹ ad Ro. 2. cōmendans patientiam Dei peccatores impoenitentes arguit, dicens. Ignoras quia benignitas Dei ad poenitentiam te adducit? secundum duritiam tuam, & impoenitens cor thesaurizas tibi iram in die Domini. Ioānes etiam Apocalyp. 2. ad angelum Ephesinum dicens. Memor esto vnde excideris, & age poenitentiam, & priora opera fac. Vbi rursus docemur, non satis esse bene operari, nisi de commissis doleamus. Rursus de muliere Iezabel, quo nomine nonnulli hæreticos intelligunt, dicitur ibidem. Dedi illi tempus vt poenitentiam ageret, & non vult poenitere, & sequitur. Ecce ego mittam eam in luctum, & qui mœchantur cum ea, in tribulatione maxima erunt, nisi poenitentiam ab operibus suis egerint. Quibus omnibus, & innumeris aliis scripturæ sacræ testimoniis edocemur, non posse peccatores veniam cōsequi peccatorum, nisi poeniteant de commissis, nec satis esse veterem vitam in meliorem commutare, vnde & Augustini decretum apertum est, & canonizatum. Omnis qui suæ voluntatis arbiter cōstitutus est, nouam vitam inchoare non potest, nisi poeniteat eum veteris vitæ, in re tamen tam pro-

bata superuacaneum videtur sanctorum testimonio afferre &c.

Ad rationes, pro priore sententiā supra citatas respondeo. Ad primū dicendū q̄ in illis locis Paulus non intendit excludere necessitatem poenitēdi de commissis: sed potius Iudæorum errorem explodere, qui adeo operibus legis fidebant, vt per ea se sufficienter salutem assequuturos esse putarēt: cū Deus veterem legem aboleuit, & noua data, nouam exigit ab hominibus vitam, quam tamen nemo inchoare potest, nisi poeniteat eū veteris vitæ, vt patet ex decreto Augustini supra citato. Quod etiā de Pauli conuersione citatum est, nil illis suffragatur, nullo enim modo verisimile est Paulum in se omisisse, quod aliis peccatoribus necessarium esse docebat, cū sciret, & fateatur se peccatorem fuisse, docuit autem esse hominibus necessariam poenitentiam, vt patet. Igitur, esto expressē non legatur, credendum est eum poenituisse.

Ad secundū ex psalmo allegatū. Dixi cōfitebor, dicendū, q̄ potius est cōtra arguentes, si enim peccator debet confiteri, saltem Domino, sua peccata ipsamet cōfessio Domino faciendā p̄supponit cordis poenitentiam, nil enim valet apud Deū confessio, nisi ex corde contrito procedat, & q̄ id sit ad mentem ipsius innet dicendum, cōstat ex psalmo. 50. Misere mei Deus &c. vbi docet quid sit sacrificium Deo acceptū, dicens: Spiritus contribulatus cor contritum Deus acceptat. Constat etiam ex alio Isaiæ psal. vbi dicit. Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ. Et ex aliis multis: non igitur intēdit David excludere necessitatem poenitendi.

Ad tertium, quartū, & quintū dicendū, nil pro illis facere: nam si per hoc excludunt necessitatem poenitēdi: quia scilicet sufficit mandata seruare, eodem modo deberent excludere necessitatem credendi: nam per eos ad vitam sufficit seruare mandata in quib⁹ de fide nulla sit mētio, & cōtra si sufficit fides, non igitur esset necessarium mandata seruare, nec vlla opera facere: & iterū si sola dilectio sufficeret, & inde vt dicunt, excludatur necessitas poenitendi, pari forma excluderetur necessitas fidei, & mandatorum obseruantia. Dico igitur, q̄ non solū necessarium est mandata seruare, quo ad ea, q̄ expressē sonant: sed vltra necessaria est fides credendorū, necessaria etiā sunt aliqua sacramenta, necessaria etiam est

Quæstio. 2.

Vterius de necessitate poenitēdi solet similiter queri, an sit ne-

E cordis poenitentia, & multa alia etiam si de illis expressa in decalogo mentio non fiat: nam ad illorum omnium necessitatem asserendum, sufficit per alia scripturae testimonia doceamur. Adde quod virtualiter in preceptis decalogi continetur Dei dilectio, quae si vera sit, includit propositum seruandi quicquid Deus iubet, & reddendi quicquid Deus a nobis exigit: in eo enim, quo praecipit, ut Deum colamus, & timeamus: tacite praecipitur nobis, ut eum reuerentiamur, eidem obediamus, & obtemperemus, & ita cum ipse a nobis exigit haec omnia, quae dicta sunt, similiter, & poenitentiam de commissis, sequitur peccatorem non plenè diuina mandata decalogi adimplere, nisi de commissis doleat.

Ad sextum, quod ex Ambrosio, & Paulo citatum est: respondet, quod nec Paulus nec Ambrosius excludunt necessitatem poenitendi de commissis, id patet, cum ipsemet Ambrosius definiens poenitentiam, quam ad remissionem peccatorum necessariam esse dicit, ait quod est praeterita mala plangere, & plangenda iterum non committere, ubi satis docet non satis esse a peccatis postmodum abstinere: sed de commissis etiam esse dolendum. Quando igitur ait: vera poenitentia est a peccatis cessare, significat veram non esse poenitentiam, si homo de commissis doleat, nisi a peccatis abstinere firmiter proponat, quod longè aliud est quam dicere, quod ad veram poenitentiam sufficit cessare a peccatis. Quod autem non satis sit a peccatis committendis cessare mandata custodiendo, sed etiam opus sit de commissis dolere, ex dictis apertum esse puto, ex his, quae citauimus ex Ezechie. ex Isaia, & ex Apocalypsi, & ex aliis: in quibus aperte Deus vtrumque a peccatore videtur exigere &c.

Sto sit necessaria poenitentia cordis ad veniam optinendum, an tamen sit necessaria ex precepto: ita, ut qui non poenitet, non solum non assequatur veniam committentibus: sed non poenitendo tpe debito, de nouo peccabit. Et coterentur aliqui partem negatiuam defendere, putantes in hoc sequi doctorem sanctum, ut dicebat. Quorum fundamentum hoc erat, quia in scriptura non imponitur peccatori poenitentia per modum precepti obligantis: sed per modum statuti salutis, seu conditionalis. Si scilicet velit aliquis ingredi regnum Dei, aut peccatorum remissionem consequi, agat poenitentiam,

alioqui veniam non consequitur de commissis, quorum sententia scriptura sancta quodammodo fauere videtur. Sic enim Hierem. 28. dixit Deus. Si poenitentiam egerit gens ista de malo suo, agam & ego poenitentiam super malo quod cogitauit, ut facerem ei. Et Ezechie. 18. ut supra citauit. Si impius egerit poenitentiam, vita viuet, & non morietur: & postea. Conuertimini, & agite poenitentiam, & non erit vobis in ruinam iniquitas, & Luc. 3. Nisi poenitentiam egeritis, omnes peribitis. In quibus, & multis aliis non videtur imposita peccatori poenitentia absolute: sed conditionaliter, scilicet si velit a peccatis liberari. Ex quibus colligitur necessitas poenitentiae ad certum finem, scilicet ad assequendum remissionem commissorum, prout dixit Petrus: Poenitentiam agite, & baptizetur vnusquisque vestrum in remissionem peccatorum. Et ita putant id, quod praetendunt probare.

Sed salua pace, videtur mihi eos decipi, nec sufficenter fundare, quod putant esse probatum, quia tunc sequitur quod non esset de precepto confiteri: sed posset quis sine nouo peccato confessionem ommittere, ex quo etiam est a Deo instituta ad finem consequendum veniam, quae admodum & poenitentia cordis. Sic enim dixit Ioan. 20. Quorum remisistis peccata, remittentur eis, quorum retinueritis, retenta erunt. Unde colligitur conditionalis haec: si peccator vult a Deo consequi peccatorum remissionem, eam a sacerdote consequatur. Sequitur etiam, quod sine nouo peccato posset ad ultimum baptismum non accipere: quia similiter ad finem consequendum veniam est institutus. Sic enim dixit Petrus: Poenitemini, & baptizetur vnusquisque vestrum in remissionem peccatorum. Vbi ad eundem finem dicit esse necessarium poenitere, & baptizari: ac proinde idem esset de vtroque iudicium. Sequitur etiam, quod non esset nouum peccatum adultis, si fidem euangelicam auditam admittere nolunt: cum similiter ad finem habendi aeternam salutem sit tradita, sic enim dixit Christus: qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit. Et Paulus: oportet accedere ad Deum credere: quia est. Imò amplius sequitur, quod non esset nouum peccatum violare diuina mandata, aut saltem eorum obseruantiam ommittere: quia etiam conditionaliter dictum est. Si vis ad vitam ingredi, serua mandata: quod tamen error non dubitatur. Nec etiam puto diuam Thomam, ut isti autumant, huiusmodi assercionem tenuisse, ut patet ex prima, quae quae mouet de poenitentia

A poenitentia. distin. 14. in. 4. vbi dicit. quod poenitentia cordis, est de precepto legis &c.

Secundo, contra positionem in se ar. guit, quod poenitentia sit sub precepto tradita, si verba legis attendamus: nam per verbum imperandi tradita est, id patet ex Ioannis predicatione. Poenitentiam agite. Matth. 3. & Actu. 2. De poenitentia, & baptismo, similiter loquutus est Petrus, dicens: Poenitentiam agite, & baptizetur vnusquisque vestrum: & quis dicat, in remissionem peccatorum, non tamen excluditur per hoc quin peccatoribus iniungatur poenitentia preceptiue, sicut & baptizatus, etiam si vtrumque sit ad illum finem ordinatum. Apocal. etiam. 2. verbo imperandi vsus est Ioan. dicens. Age poenitentiam, & prima opera fac. & Marc. 1. dicit. Poenitemini, & credite Euangelio: vbi vtrumque eodem tenore, & verbo praecipitur, scilicet poenitere, & credere, cum tamè credere, necessarium sit sub poena noui peccati, puta infidelitatis. Itaque passim in scriptura iniungitur peccatoribus poenitentia sub verbo imperatiuo. Quod si ratio haec non concludat vniuersaliter, eò quod verbum imperatiui modi non semper obligationem inducit, ideo aliter propter contentiosos, seu proteruos, libet arguere.

Tertio arguit, quia peccatum nouum est pro quo dominus mortem comminatur aeternam, haec autem comminatur his, qui non poenitent: quia. s. vocati a Domino non respondent, maxime cum vocentur ad id, quod illis est necessarium. Hoc patet Esai. 65. Omnes in caede corruetis, pro eo quod vocaui, & non respondistis, clamaui, & non audistis. Christus autem vocauit peccatores ad poenitentiam, ut testatur Luc. 5. dicens: non veni vocare iustos, sed peccatores ad poenitentiam. Illos autem vocauit ad poenitentiam, non modo per se ipsum predicando: sed etiam per ministros suos: quia per Ioan. Bap. praedicationem suam. De quo scriptum est, quod erat vox clamantis in deserto: similiter per Petrum vicarium suum, similiter per Paulum vas suum, & per alios, prophetas, & discipulos suos, aliosque doctores, & praedicatores verbi Dei. Praeterea idem videtur ex Ieremia confirmari. c. 8. vbi Deus non solum comminatur de peccatoribus pro eo quod in peccatum lapsi sunt: sed etiam pro eo quod non poenitent, nec conuertuntur. Ait enim: Haec dicit Dominus, nunquid qui cadit non resurget? & qui auersus est non reuertetur? vbi directe conuenitur, eò quod non conuertuntur, & sequitur: apprehenderunt mendacium, & noluerunt reuerti: vbi rursus videtur quod directius conuenitur, quod non

reuertuntur, quam quod apprehenderint mendacium, & sequitur: attendi, & auscultari, nemo quod bonum est loquitur, nullus est qui agat poenitentiam super peccato suo dicens, quid feci? Ex quibus aperte videtur nostrum propositum colligi. Si dicas quod Deus hic magis conuenitur de perseverantia in peccato, quod de non poenitendo de commissis: ita quod in praesenti non reuerti, & non poenitere, idem sit quod a peccatis non cessare. Contra, quia si poenitere non esset nisi a peccatis cessare, non igitur esset cuiquam necessarium de commissis dolere, quod error contra Lutherum damnatus, & merito, ut ex praecedente quaestione patet. Adde quod autoritas Ieremiae modo citata, aperte videtur oppositum sonare, dicens: Nullus est, qui agat poenitentiam de peccato suo dicens, quid feci? vbi poenitentia, quam Deus exigit, praeterita peccata respicit non futura, & ita poenitentia aliud dicit in praesenti loco, quam cessare a peccatis, nam cessatio huiusmodi futura respicit non praeterita. Facit etiam pro hac sententia quod supra ex Apocalyp. 2. citauimus de muliere Iezabel, de qua dicitur. Dedi illi tempus ad poenitendum de fornicatione sua, & non vult poenitere, & statim sequitur. Ecce ego mittam eam in luctum, vbi significatur causam, quare in luctum mittebatur, esse impoenitentiam ipsius, de fornicatione commissa.

Quarto, arguit ad idem, sit casus, quo peccator per dilectionem Dei, vel alium bonum motum acquirat gratiam, non praevia contritione peccatorum, eò quod memoriae eius non occurrerint, occurrunt tamen postea: ex sententia omnium est illi necessarium de peccatis dolere, sicut & ea tempore debito confiteri. Quare iam, vel est id necessarium ad finem consequendum veniam peccatorum, & gratiam: & hoc non, quia iam supponitur eam per dilectionem Dei acquisitam, vel est id necessarium, ut praecipuum compleat de poenitendo, & si sic, habebit intentum, quod poenitentia cadit sub praecipuo obligante. Quod inde confirmatur, quia si talis postquam ad memoriam eius peccata occurrant, noluerit poenitere, & impoenitens decedat, damnabitur aeternaliter, & non propter peccata priora, quae fuerunt per gratiam praehabitam condonata, igitur propter peccatum non poenitendum, & ita intentum. Potest etiam poni casus, quod peccator per contritionem, & sacramentalem confessionem fuerit veniam assequutus, &

Etamen quorundam commissorum oblitus, quæ post assequutam gratiam sacramentalē eius memoriæ occurrunt, non vult illorum poenitere, & decedat, iam ex sententia oīm ille dānabit, & nō ob aliud, nisi quia de peccatis suis occultib⁹ poenitere nō vult, igitur.

Ad id dicebatur, in his casibus eo ipso, q̄ peccator diligit Deum, habet virtualiter poenitentiam, quæ in ipsa Dei dilectione includitur, & ita satisfacit quis pro commissis si virtualiter poeniteat, sicut & virtualiter poenitet, Deum diligendo: itaq; si poenitentia cadit sub præcepto, intelligatur de poenitentia virtuali non de formali, contra hoc procedit ratio: quia quæro, qualis est illa dilectio Dei, in qua dicunt virtualiter poenitentiam contineri? Nam vel est simplex dilectio, quæ alia sit à dilectione obedientiali, & tum falsum est, quòd in tali dilectione contineatur virtualiter poenitentia de commissis, quandoquidem cum tali dilectione se compatiri nolle poenitere. Vel est dilectio, quæ obedientialis dicitur, qua scilicet homo ita Deū diligit, vt proponat Deo per oīa obedire, & tunc sequitur poenitentiam formalem sub obedientia cadere, alioqui non contineatur virtualiter in dilectione obedientiali, sicut nec in ea virtualiter contineri dicuntur opera consilij, & ita sequitur aperte formalem poenitentiam cadere sub præcepto in se & secundum se, quod est intentum &c.

Mat. 22.

Quintò, præceptū est datū vnicuiq; de diligendo se, & proximum sicut seipsum, peccat igitur cōtra præceptū, q̄ ea, q̄ sibi ad salutem sunt necessaria, negligit, vel omittit: cū igitur poenitentia sit ad salutē necessaria, vt ex dictis constat, sequitur q̄ peccat de nouo, qui debito tempore de commissis nō vult poenitere. Si dicas q̄ præceptum hoc, præceptum charitatis est ad se, & ad proximum habendæ, sub quo cadit, ea curare, quæ ad salutem sunt necessaria, & ea vitare, quæ salutem cōtrariātur, & ita in casu, quo quis poenitentiam negligit peccat, cōtra præceptum de charitate ad se habendam, non tamē quia non poenitet, ita scilicet, quòd non sit præceptū datū immediatē de poenitendo, sed de seipsum diligendo: cōtra, esto id ita esset, nō potest negari, quin de nouo peccet homo, si tempore debito poenitere de commissis negligat, cū huiusmodi negligentia contrarietur ipsius spirituali salutem: & ad ppositū nostrum satis est aduersarios compellere, vt fateantur peccatum esse nouum in casu, poenitentiam cordis de commissis negligere, q̄q;

ipsa poenitentia cadat sub præcepto, siue generaliter, siue particulari, modo autē ostensum est supra, non solum generaliter per præceptum charitatis iustam esse poenitentiam cordis: sed particulariter ipsa in se iusta est.

Sextò, & vltimò arguit: quia impoenitentia peccatū est, vt docet Paulus ad Ro. 2. vbi increpat hoīes duritiā cordis habentes, similiter, & cor impoenitens, & si sit finalis impoenitentia, dicitur peccatum in spiritu sancto ex sententia communi.

Si dicas, id intelligi de impoenitentia positua, qua quis proponit nō agere poenitentiam, nō autē de negatiua, qua, scilicet aliquem non poenitet: cōtra, quia si licita est impoenitentia negatiua, etiā erit licita impoenitentia positua: nā si licitū est nō poenitere, licitum etiā erit velle nō poenitere, q̄ enim licitū est exteri⁹ agere, aut nō agere, etiā erit licitū id ipsum velle, vt de se notum est, ac proinde si peccatum nouū est impoenitentia positua, etiam erit peccatum suo tempore impoenitentia negatiua. Cōcluditur ergo cordis poenitentia non solum esse peccatoribus necessariam conditionaliter: sed etiam esse simpliciter necessariam sub poena noui peccati.

Supposito igitur q̄ poenitentia cordis sit necessaria de iure diuino, q̄rit: an sit similiter necessaria de iure naturæ. Et dicebāt nōnulli q̄ sic. Primò, quia oī iure positio secluso, necessariū est voluntatem, quæ se per vitium deordinauerat: per oppositam voluntatem reordinari. Nec videtur meli⁹ reordinari, quàm si displiceat ei id, quod malè placuerat. Secundò, quia iure naturæ tenetur is, qui iniuriam, seu dānum alteri iniuste irrogauit, eidem satisfacere: nō autē videtur quomodo conuenientius Deo offenso ipse peccator satisfaciat, quàm dolendo de offensa commissā, & se Deo humiliter subiiciendo, quandoquidem, si alius esset cōuenientior satisfaciendi modus, illum, vt videtur, Deus exegisset. Tertiò, iure naturæ omni etiam positio secluso, iustum est delinquentem puniri, ex quo iustitia exigēte vnicuiq; culpæ suæ debet respondere poena: cū igitur huiusmodi iustitiæ punitiue, saltem quo ad peccata cordis, nemo alius videatur esse minister, nisi ipsemet, qui peccauit, consequens est eum teneri seipsum punire, poenam pro commissis luendo, hæc autē non nisi præuia commissorum detestatione procuratur, igitur.

Quibus tamen nō obstantib⁹ videt̄ oppositū tenendū. scilicet q̄ nō sit necessariū de iure naturæ

Aturæ strictè sumpto de commissis poenitere. Et probat̄ primò, quia ius naturæ neminem obligat ad impossibile, nec ad volendū, seu optandum aliquod impossibile. Si enim quis velit impossibile per intentionem, seu desiderium, cū scitur esse impossibile, vanum videt̄, & superfluum stādō in solo lumine naturali: si verò illud velit per electionē, temerarium est, & stultū. Cū igitur poenitere de commissis sit, vel saltē præsupponit velle hominem non peccasse, quod cōstat sibi postq̄ peccauit impossibile esse, sequitur &c.

Secundò, quia si iure naturæ tenere vel hoc esset ad finē reordinandi voluntatē, q̄ per vitium fuerat deordinata, vel ad finē satisfaciendi Deo per nos offenso, neutrum tamen videtur necessarium. Nō primū: quia voluntas aliter potest reordinari, q̄ dolendo de commissis, vt patet, si à vitiis omnino abstinere, virtutū opa exerceat, & sic se virtutib⁹ ornet, oib⁹ vitiis à voluntate prius explosis. Nec etiam videtur secundū, scilicet quod sit necessariū de iure naturæ dolere de commissis ad finem satisfaciendi Deo offenso, tum quia huiusmodi dolor, & peccati detestatio nō est à natura sua satisfactorius Deo pro offensa contra Deum commissā, vt suppono, alioqui posset purus homo ex natura, seu B ex iustitiæ rigore Deo pro peccatis satisfacere, quod est absurdum.

Tum etiā, quia nullū opus nostrū potest apud Deū satisfactoriū esse, nisi quòd ipse Deus dignatur acceptare, & à nobis loco satisfactionis pro peccatis contra eū commissis exigere. Tolle enim Dei gratiosam, & misericordem acceptationem, certè nullum nostrum opus esset, nec meritorium, nec satisfactoriū, quātumuis alioqui iustum: ac proinde nisi Deus statuisset modum, quo debeamus eidē satisfacere, certè ius naturæ nullū talem determinare potuisset, qui satisfacere suffecisset, vnde ipse Deus modū satisfaciendi statuit, scilicet per contritionem, per confessionē, & per operis satisfactionem. Quem quidem modum, nec ius naturæ statuit, nec illā attingere potuit, nisi De⁹ eū tradidisset.

Tertiò, idem apparet de offensa, aut iniuria proximo illata. Nam ius naturæ non obligat nos detestari offensam proximo illatā hac ratione, quia scilicet illum offendimus: sed satis erit, si illi ope satisfaciamus iuxta qualitatem, & quantitatem dāni, aut iniuriæ offenso illatæ, nec ad aliud obligat nos ius naturæ: igitur etiā si Deū offen-

derimus, ius naturæ nō ad dolendū de huiusmodi offensa nos obligat: sed ad Deo offenso satisfaciendū, & cū Deo per naturā satisfacere nō possumus, nisi satisfactionem ipse De⁹ assignet, nō igitur ius naturæ aliter obligabit satisfacere, nisi prout De⁹ à nobis exegerit, qui ipsum offendimus: siue interiore rem exigat satisfactionem, siue exteriorē. Quòd si omne ius posituum secludatur, & De⁹ à peccatore nil loco satisfaciōis exigat: sed eum relinquat, vt lumen naturale sequatur, non video ad quid peccator iure naturali teneretur, nisi ad corrigendū vitam, & habendum animi præparationem, qua paratus sit Deo reddere, quòd ipse loco satisfactionis exegerit.

Correlariè sequit̄ ex his Deū posse cū peccatore dispensare, ne teneat̄ de peccatis dolere. Id patet, quia potest De⁹ dispensare in iure posituo à se voluntariè tradito, seu à sua voluntate manēte, cū igitur ius, quo astringimur de commissis dolere, sit posituum ex diuina voluntate ortum habens, sequitur intentum &c.

Si quæras, an dispensando cū peccatore, cōsequenti dicatur dispensare in iure naturæ hominem obligante ad satisfaciendū Deo pro peccatis. Rēspōdeo, q̄ non, nam ius naturæ non obligat ad satisfaciendū Deo pro peccatis, certo, & determinato modo, nisi eo modo, quo De⁹ satisfactionē exegerit, si igitur Deus nullam talem exigat, sed spōte velit peccata condonare: non ideo ius naturæ reuocatur, nec in toto, nec in parte, cū semper idem ius maneat inuariatū, scilicet si alicui offensa, vel iniuria est irrogata, satisfaciendū est ei, excepto, nisi velit ipse offensus remittere, & spōte condonare. Accipe ad id exēplū, si à Petro abstuli iniuste decē aureos, ius naturæ obligat me ad reddendum eidē illos decē, nisi ipse Petrus delictū sponte remittat. Ponatur iam quòd remittat, cessat in me obligatio præfata: non tamen ob id Petrus dicitur dispensare in iure naturæ dictante vnicuiq; esse reddendum, quod illi debitum est. Itaq; videtur probabile, & verum, q̄ non tenetur peccator puro iure naturæ strictè sumpto poenitere de commissis, nisi præsupposita Dei ordinatione, qui loco satisfactionis sibi debite, hanc poenitentiam à peccatoribus exegit, qua præsupposita, ius naturæ obligat ad poenitentiam &c.

Iam ad rationes prius in oppositum factas responso patet ex dictis ad primam,

E primā, & secundā, quod scilicet nec necessaria est poenitentia cordis ad reordinandam voluntatē, nec ad Deo satisfaciendum, stando in solo lumine naturali, quā ad utrumque necessaria sit, stāte Dei voluntaria ordinatione.

Ad tertiam, etiā dicēdū, quā iustū sit etiam omni iure positivo secluso, ut culpā cuiuslibet sua poena respondeat, non tamē de iure naturā poena debet esse cōtrictio, aut dolor de commissis, maximē cum omnis culpa secum habeat suam poenam annexam, dicēte Augustino: Iussisti Domine, & ita est: ut poena sit sibi omnis inordinatus animus: sed nec ius naturā obligat peccatorem, ut ipse in se puniat culpā, alioqui si homo clam commissit, unde mortem meretur, ipse sibi deberet mortem infligere, cum occultorum nemo alius iustitiā punitiūz videatur esse minister.

Quaestio tertia.

Vari in super so-

Qlet, de quibus peccatis sit necessariō poenitēdū, an de peccato originali, an de peccatis venialib⁹, an de mortalib⁹ ante baptismum commissis, an de oblitis, & post adeptā gratiā etiā poenitētiāle memoriā occurrētibus, an de omnibus mortalibus commissis in particulari, an etiā de peccatis futuris &c.

Respondeo ad primū, de peccato originali sinē disputatione dicēdū, quod poenitētia accipitur dupliciter. Vno modo, propriē, & est dolor de peccatis commissis ab ipso poenitēte, & poenitentia hoc modo sumpta nō est necessaria de peccato originali: quia originale peccatū non est de commissis ab ipso homine poenitente, non em̄ a nobis commissum est, sed propagatione contractum. Alio modo accipitur largē, & est displicentia de peccato präterito, siue commissum sit, siue contractum. Et sic dixerunt quidam, esse de peccato originali poenitēdum, eō quod de omni illo, quod est impeditiū glorię assequendę, est displicendū, tale est originale peccatū. Aliter tamen videtur respondēdū, quod siue, propriē, siue largē accipitur poenitētia, prout dictū est, nō est necessariū de originali peccato poenitere. Quia, vel esset necessariū ex pcepto, & hoc non, quia non dabitur tale pceptum, quandoquidē auctoritates suprā citatę, per quas ostēsum est Deum a nobis exigere poenitentiam, om-

nes de peccatis a nobis commissis procedunt, G ut patet eas intuenti. Vel esset id necessariū ex suppositione, id est ad finem cōsequendi veniā illius peccati, & hoc etiā nō, tum quia per baptismum, & per actum charitatis sufficienter deletur tale peccatum, tum etiam quia ad remissionem peccati, quod sinē consensu proprio fuit contractum, seu per aliū commissum, nō requiritur proprius cōsensus, tale est originale peccatum. Et in hoc ponit Innocētius differentiam inter originale, & actuale peccatum ut patet. c. maiores, de baptismo, & ei⁹ effectu. Tum etiā, quia poenitentia, siue proprie, siue largē sumpta, poena sensus est: pro originali autem peccato non poena sensus, sed sola poena damni debet, ut est cōmuniō doctorum sententiā, quam etiam approbat Innocētius, vbi suprā &c.

Ratio autē pro Tho. suprā facta, non probat esse necessariū de originali poenitere, etiā largē, quia si ob id esset de illo poenitēdum, similiter esset poenitēdū de vita hac p̄senti, qua hic viuim⁹, cum etiam hęc vita mortalitatis impedimētū sit glorię, quādoquidē non potest homo hic vivere, & Deum videre, ut tradūt doctores post August. super illud. Nō videbit me homo, & viuet. Pręterea quod hac ratiōne sit de originali peccato dolendū: quia est impedimētum glorię, apparentiam habet, & verum esset: si huiusmodi impedimētū non posset, nisi mediante dolore de eodē remoueri, cum autem possit aliter, quod per dolorem de illo habitum tolli, ut constat, consequens est, ut nō sit necessariū ob illā causam de illo dolere &c.

Nec obstat quod dixit Dauid Psal. 50. Ecce in iniquitatib⁹ cōceptus sum, & in peccatis cōcepit me mater mea, quod dixit, cū poenitentiam ageret de peccatis suis. Non enim obstat, quia non hoc dixit de hoc poenitendo: sed suam fragilem conditionē Deo representando, ut illum ad misericordiam facilius inclinaret, nam etiam ibidē dixit. Ecce enim veritatem dilexisti, incerta, & occulta sapientię tuę manifestasti mihi. Quod non poenitendo dixit: sed Dei veritatem, & bonitatem confitendo ad eundem finē.

Ad aliud, quod de peccato veniali commissio querebat, an sit necessariū de illo poenitere. Dixerūt aliqui quod sic, tum quia peccatū veniale propria voluntate commissum fuit, igitur proprię voluntatis actu venit tollendū, & non nisi poenitendo, tum etiam, quia peccato veniali debetur poena sensus, igitur de illo est poenitēdum

Atendum necessariō, saltem si homo vult in hac vita consequi peccatorum venialium remissionem. Pro quo facit Augustinus libro de vera, & falsa poenitētia sermōe. 8. vbi ait, non posse hominem a peccato recedere, nisi per voluntatē dolentem de illo. Et quod etiam de veniali loquatur, patet: quia ibidem ait, esse tam de maioribus, quam de minoribus peccatis poenitēdum.

Oppositum, tamē videt tenēdum: quod scilicet nō sit necessariū de venialib⁹ poenitere, quia vel id esset necessariū necessitate pcepti, & hoc nō: quia auctoritates scripturę, ex quibus videt pcepti necessitas colligi, nō de venialib⁹: sed de mortalib⁹ pcedere videntur, quādoquidē cōminationes, quę in scriptura cōtra non poenitentes scribūtur, locū in venialibus habere non possunt, ut suppono: vel esset id necessariū necessitate suppositionis. scilicet ad finē reordinandi voluntatē, vel ad finem cōsequendi eorum remissionem, vel ad finem satisfaciēdi Deo pro huiusmodi offensis &c. Non primū, quia voluntas aliter potest reordinari, quam de venialibus poenitendo. Non secundū: quia venialia aliter possunt remitti etiam in hac vita quam per poenitentiam, cum ex cōmuni doctorum sententiā multa sint remedia spiritalia, & ecclesiastica, per quę venialia remittūtur. Nō etiam tertium: quia ut suprā dicebatur, nil est necessariū ad satisfaciēdū Deo pro peccatis, nisi quod Deus ipse offensus loco satisfactionis exegerit, cum igitur de venialibus non exigit a nobis poenitentiam, sequitur &c. Adde quod transeunte actu peccati venialis nil in peccatore relinquit, nisi reatus poenitentia temporalis, hac igitur in se, vel equiualentem soluta, manet homo liber a peccato veniali. Attamen quia de hac quaestione alibi, quando de venialibus peccatis agebam latius, quod videbatur dictum est, supersedeo.

Ad rationes tñ suprā factas dicendum ad primū, quod quis venialia propria voluntate commissa sint, nō ideo ad eorum remissionē est necessarius dolor de eisdem, cum Deus huiusmodi dolorem non exigit, & alia sint ad venialium remissionem sufficientia remedia. Ad secundum, quāuis pro peccato veniali poena sensus debeat, non inde fit, ut huiusmodi poena sit cordis poenitentia, quādoquidē per aliam poenam infligitur, seu per aliud a Deo ad eundem finē acceptū possunt remitti venialia &c. Quod etiam ait Augustinus, esse scilicet de minori-

bus, & maioribus peccatis poenitēdum: non oportet accipere: quasi velit id esse ad salutem, seu ad eorum remissionē necessarium: sed veluti conueniens, & valde congruum. An autem sit veniale peccatum non poenitere venialium commissorum, saltem in fine vitę, cum venialia licet gloriam non impediant, saltem retardāt eam, vide vbi suprā in tractatu de venialibus peccatis.

Restat igit, ut necessitas poenitēdi sit de mortalibus commissis &c.

Sed an sit hmoi poenitētia necessaria de commissis ante baptismū &c. Et videbat quibusdā putatib⁹ se Scotū imitari, quod nō, eō quod commissis ante baptismum sufficienter delent per ipsum baptismum, nisi ipse baptizatus obicem gratię ponat, ergo omni poenitentia seclusa, obice malę voluntatis secluso, consequitur baptizatus gratiam baptismalem, tum quia alioqui baptismus non conferret gratiā ex opere operato, si ad eam obtinēdum esset necessariū proprium meritum baptizati, tum etiam quia omne agens potest introducere effectum suum in passum omni impedimento, seu obice secluso, igitur, & baptismus potest suam gratiam baptizato prestare obice malę voluntatis secluso &c. Pro quo etiā videtur Ambrosius facere dicens, quod gratia baptismalis non requirit gemitū, aut plāctū: sed omnia gratis cōdonat, quod ait super illud ad Ro. 2. Sinē poenitentia sunt dona Dei, & vocatio &c. Sed his nō obstantibus tenēdum est oppositum, scilicet quod nō solum baptizatis: sed etiam baptizandis est necessaria poenitentia suorum commissorum, nec sinē illa poterunt eorum veniam consequi. Tum quia his, qui baptizandi erant, & nondum baptizati, intimauit Ioannes Baptista, quid illis necessarium foret, dicens. Poenitentiam agite, appropinquauit enim regnum celorum. Ad eosdem etiam baptizandos, dicebat Petrus. Poenitentiam agite, & baptizetur vnusquisque vestrum. Ad eosdem etiam dixit Christus. Nisi poenitentiam egeritis, omnes simul peribitis &c. Ad hunc modum possent alia testimonia adduci. Tum etiam idem patet ex decreto Augustini. de consecra. distin. 4. omnis homo, qui suę voluntatis arbiter constitutus est, nouam vitam inchoare non potest, nisi poeniteat eum veteris vitę. Et ne per poenitentiam intelligamus non complacentiam in peccatis, statim subnectit, a qua poenitētia soli paruuli immunes sunt &c. Et idem Augustinus capi. octauo. de vera, & falsa poenitētia ait. Sinē

H
Exod. 33.

D

Matth. 3.
Actu. 3.

Luc. 13.

E Sinè poenitentia nulli profuit baptisimus, qui peccauit spontaneus.

Ad rationes verò ante oppositum factas. Respondeo. Primo fallunt, qui dicunt opinionè Scoti fuisse, baptisimū adultis peccatorib⁹ pdesse, omnia, & bono motu voluntatis secluso &c. Quod enim ipse vertit in dubium, hoc est, an sit necessaria baptizādo poenitētia pua ad gratiā sufficiens, & cum de poenitētia distinguat, seu de dispositione positua volūtae, dicit esse aliquam perfectam, seu sufficientem ad grām, aliam verò nō sufficientē concludit non esse necessariam dispositionē sufficientem, & ita per hoc q̄ ait, satis esse baptizando non ponere obicem malæ voluntatis, nō excludit necessitatē posituæ dispositionis, vt patet in quarto. distinctione decima quarta. quæstio. 2. & alibi: sed de hoc postea in parte dicitur. Ad rationē igitur, qua arguitur, q̄ ex parte baptizati satis est, quod non ponat obicem malæ voluntatis, fateor, attamen eo ipso q̄ adultus suorum peccatorum recordatus non poenitet quando baptizandus venit, ponit obicem, si non committendo, saltem omittendo prærequisitam dispositionem: alioqui etiam dabis, q̄ adultus cui fides Christi est sufficienter intimata, & non credit, si baptizetur, consequitur gratiam: quia non ponit obicem posituum, vt suppono. Consequens autem est falsum: cū finè fide impossibile sit Deo placere. Quòd de acquisita fide, & de adultis esse intelligēdū, patet ex Abacuc. 2. dicētis: Iustus ex fide viuet, quod ad propositū citat Paulus in epistola ad Hebrēos. Et declarat Innocentius in cap. Maiores. de baptismo &c.

Ad Heb. II.

Ad secundum, quo arguit, quia aliās baptisim⁹ nō p̄staret grām ex opere operato &c. Dicēdū cōsequentiā nō valere: quia sacramenta gr̄e, præstare grām ex opere operato, nō est eam præstare omni bono opere ex parte suscipiētis secluso. Cū certum sit poenitentiam sacramentum, & Eucharistiam in suscipiente prærequirere bonam voluntatis dispositionem: sed est, sacramenta huiusmodi in præstando gratiam, non inniti meritò suscipiētis, sed Christi, & ecclesię &c. Ita scilicet q̄ vltra gratiam, quam baptizatus ex pprio merito consequitur, acquirit aliam ratione sacramenti suscepti: nec ad præsens vim facio, an huiusmodi gratiæ specie differāt necne: aut si sacramenta præstent gratiam eam præhabenti &c. De quibus alibi &c.

Ad tertium, in quo arguit de agēte naturali, quod sufficit suū effectū in passum introducere, modo impedimētū nō reperiatur &c. Respondeo, multa esse agētia, quæ effectum suum principale introducere in passum nō possunt, nisi si passum sit posituè dispositum. Ignis em̄ formā substantialē inducere non potest, nisi passum sit prius sufficienter calefactū, nec natura animā in corpus inducit, nisi prius sufficienter sit qualificatū, & organizatū &c. Ita igitur sacramentum baptisimi in adultis gratiam non operatur, nisi prius sint sufficienter dispositi.

Ad id verò quod ex Ambrosio citatū est. Respondetur q̄ loquitur de gemitu, & plāctu exteriori, vt exponit magister, in quo notat differentia inter baptisimū, & poenitentiam sacramentalem, nam hæc vltra interiorē gemitū requirit exteriorē satisfactionē, nisi interior cōtritio tāta sit, quæ peccata omnino extinguat &c. Baptisim⁹ autem cū quantulacūq; poenitentia cordis suscept⁹, vltiorem satisfactionem non exigit, & hoc significauit Ambrosius dicēs, q̄ baptismalis grā omnia gratis cōdonat &c.

Ad aliud quod querebat, an sit necessario poenitēdū de commissis in particulari, an sufficiat in gñe poenitere &c. Quā quæstionē nonnulli, e quibus Caietanus sub nomine cōtritionis, mouentes: dixerunt non esse necessariam cōtritionem oīm mortalium commissorum in particulari: sed sufficere vnicam contritionem generalem, & hoc asserunt, tam post sacramentalem confessionē institutam, quam etiā antè. Et loquuntur de contritione accepta pro detestatione peccatorum sufficiente ad gratiam. Hæc enim est, quæ peccata committit, cū omnia mortalia tollat, ideo & proprie contritio dicitur. Si tamen loquamur de detestatione peccatorum, quæ ad gratiam est insufficientis, quæ nec contritio proprie dicitur: sed attritio, seu poenitentia saltem imperfecta, hanc dicunt esse necessariam de omnibus commissis mortalibus, saltem post institutam confessionem, licet non antè. Quòd enim ante confessionem institutam vnica peccatorum poenitentia in genere suffecerit, ideo dicunt, quia si necessaria est poenitentia particularis de singulis, est ratione confessionis, quæ de singulis fieri debet, saltem in specie. Quæ confessio cū ante legem euangelicam in particulari necessaria non fuerit, sequitur &c. Quòd etiā nō sit, nec ante legem

A te legē euāgelicā nec post necessaria cōtritio proprie sumpta de singulis, probant quia vnica detestatio propter Deum summè dilectum sufficit ad gratiam: & ex consequenti ad remissionem omnium mortalium, cū ad id sufficiat vnica Dei dilectio, iuxta illud Christi de Magdalena. Remissa sunt ei peccata multa: quoniam dilexit multum. Non dixit, quoniam poenituit de multis. Secundo idem probant ex eo, quod per Ezechie. dictū est: Quacunq; hora ingemuerit peccator non recordabor suorum peccatorū &c. Vnde patet momentaneam poenitentiam sufficere ad generalem peccatorum remissionem, & per consequens nō est necessaria poenitentia particularis de singulis.

Luce. 7.

Ezechie. 18.

Nos autē sub noīe poenitentia ad propositam quæstionem respondentes dicimus necessariam esse peccatori poenitentiam in particulari de commissis memoriæ occurrentibus.

Primò, quia pnia exterior, q̄ confessio mortalib⁹ in specie, nec satis est in genere cōfiteri, vt patebit quādo de confessione agetur &c. Ergo etiam poenitētia cordis de singulis habenda est, nec sufficit in genere dolere, & cōsequētia patet, quia confessio oris poenitentiam cordis præsupponit tanquā causam, ex qua procedit si vera sit: & non ficta confessio. Est enim confessio signum interioris poenitentia, signum autem si verum est, opus est suo signato correspondeat, alioqui non vera, sed falsa erit huiusmodi pnia.

Isaie. 38.

Secundò, idē videt ex eo, qd̄ scriptū est. Recogitabo tibi oēs annos meos in amaritudine anime meæ &c. Vnde docemur esse necessarium peccatori suā cōscientiā, & vitā exactè discutere, ac recogitare. Iam quæro ad quid requiritur in nobis hæc exacta conscientie, & vitæ discussio, seu examinatio? An vt in ipsa recogitatione sistamus? An potius vt cū peccata recogitauerimus de illis doleamus? & si sic, sequitur necessariū esse peccatori de singulis peccatis ad memoriam reuocatis dolere, nec valet dicere non esse sistendum in præfata recogitatione: sed ad dolorem trāscundum, sufficit tamen generaliter de illis omnibus occurrentibus dolere &c. Non valet in quā: quia ad dolendum de omnibus commissis in generali non est necessaria illa tam exacta conscientie examinatio, possumus enim hunc actum poenitentia in genere habere. s. poenitet me vtcunq; Deū offen-

disse, etiam si singula peccata ad memoriam non reuocemus. Cū igitur sit necessariū singula peccata ad memoriam reuocare, & non vt illic sistamus: sed vt de illis doleamus, sequitur esse necessariū de singulis poenitere &c. Nec valet dicere singula esse recogitanda, vt singula confiteamur. Nam propheta non de confessione particulari loquutus est loco allegato, sed de cordis poenitentia, quādo dixit: Recogitabo tibi oēs annos meos in amaritudine anime &c.

Tertiò, ad idē facit qd̄ ex Ezechiele citatū est supra. Dixit em̄. Si impius egerit pniā ab omnibus peccatis suis, & custodierit oīa mandata mea, vita viuet, & non morietur. In quo videtur pariter de duplici vniuersalitate loquutus. s. de poenitentia agenda ab omnibus peccatis, & de omnibus mandatis custodiendis, sed non satis est homini omnia mandata Dei in generali proposito custodire, nisi particulariter cū materia occurrerit, custodiantur: ergo nec sufficit in genere de omnibus commissis dolere, nisi cū menti occurrerint de illis particulariter doleatur.

Quartò, ad idē facit Augustinus de vera, & falsa poenitentia, quā citat magister in quarto. dist. 16. dicens. Peccatorē debere cōsiderare peccata omnia, quæ fecit, & insuper tempus, & locū, & ceteras circumstantias, per quas peccatum, vel aggrauatur, vel saltem nouam speciē peccati inducūt, & addit q̄ debet de his omnib⁹, & singulis dolere, vt verè poenitere dicatur.

Iam sequit correlatiē necessariā esse cōtritionē de singulis mortalib⁹ memoriæ occurrentibus, accipiēdo contritionē pro detestatione peccati propter Deū, id patet, quia necessaria est poenitentia cordis de singulis, vt ex dictis patet. Illa autem poenitentia cordis, quam Deus à nobis exigit, est detestari peccatum propter Deum: nam si propter Deū nō fiat huiusmodi poenitentia, non liberabitur homo à morte, vt suppono, & patebit etiam postea, quando tractabitur de qualitate poenitentia. Et patet etiam: quia secundum cōmunem sententiam in definitione poenitentia includitur amor Dei &c. Ergo ita de singulis occurrentibus est poenitēdum, quod ppter Deum id fiat, & hæc est pro nunc dicenda contritio.

Secundò etiam patet, quia ex scriptura, & cōmuni sententia omnium necessaria est homini cōtritio suorum peccatorum, hæc autem de omnibus peccatis esse debet: vel formaliter.

Eliter, si occurrunt, vel virtualiter, si à memoria exciderunt. Quòd si in contritione generali virtualiter cõtineatur cõtutio de singulis in particulari, consequens est virtute huius generalis contritionis subsequi formalem contritionem, particularem, si particulariter occurrant. Hoc enim est per aliquem actũ virtualiter poenitere, aut cõfiteri velle, aut aliud quid facere proponere: quod est stante prædicto actu, inde naturaliter consequi poenitere, cõfiteri, & aliud quid facere, quando oportuerit, & ita intentum.

Correlariè sequitur, nõ solũ propter confessionem particulariter agenda, esse necessariã particularem cordis poenitentia: sed etiã seclusa cõfiteendi necessitate, idq; tam in lege euangelica, q̃ ante eam: patet id ex auctoritatibus supra citatis ex veteri testamento.

Quod etiã rationi cõsonat, quia non solũ post cõfessionem instituta: sed etiã antea, singulis mortalibus sua particularis poena eterna sensus debebatur: igitur de singulis erat tunc sicut, & nunc particulariter poenitendum, idq; propter Deum dilectum, vt dixit per Iohelc. 2. Cõuertimini ad me in ieiunio, fletu, & planctu: parũ enim proderat flere, & plangere, nisi ad Deum se conuerterent.

FAc proinde si talis fletus, & animi dolor propter Deum sumptus dicitur cõtutio, sequitur contritionem de singulis, esse, & fuisse necessariam, etiam ante confessionis institutionem.

Ratio autẽ superius facta pro his, qui dicunt oppositũ, non valet. Fundat em̃ se in hoc, q̃ sufficientia vnus excludit necessitatem alterius: & ita, cum conteri in genere propter Deũ summẽ dilectum sufficiat ad gratiam, & remissionem peccatorum, inde excludi colligunt necessitatem conterendi in particulari. Si enim ratio hæc valeret, sequitur, quòd non esset necessariũ in genere, nec in specie de commissis dolere: quia sola Dei dilectio sufficit ad remissionem, & gratiam. Sequitur, quòd baptismus aquæ non esset necessarius: quia solus baptismus flaminis sufficit ad tolendum originale, & reliqua mortalia. Sequitur, quòd nõ esset necessarium cõfiteri vocaliter sacerdotibus, cũ ad gratiam sufficiat præuia contritio, quæ omnia absurda sunt. Itaque quantum sola Dei dilectio sufficit ad gratiam, est tamen suo tempore necessaria poenitentia propter præceptum. Sicut quantum contritio, seu baptismus flaminis sufficit ad gratiam, est tamen suo tempore necessarius ba-

ptismus aquæ, similiter, & confessio propter præceptum. Et ita quis poenitentia in particulari de singulis, non sit necessaria ad acquirendam gratiam, est tamen necessaria ad eam cõseruandam, occurrente tempore præcepti. Et ita de aliis potest similiter dici.

Nec obstat, quòd de Magdalena allegatũ est. Nã ex hoc, q̃ ad multam dilectionem multa illi fuerint peccata dimissa, non sequitur, non esse necessariam poenitentiam in particulari. Nam ex eodem similiter sequeretur, non esse necessariam formalem poenitentiam in generali. Sed in loco illo id nobis significatur, quãtum scilicet apud Deũ valeat dilectio Dei feruida: cum per eam multorum peccatorum mulier illa fuerit veniam consequuta. Nec etiam obstat, quòd ex Ezechie citabatur. Quacunq; hora ingemuerit. Quia ex hoc id sequitur, quòd nuper diximus, scilicet ad gratiam, & remissionem peccatorum sufficere momentaneam, & generalem poenitentiam: cum quo stat manere præceptum de particulariter poenitendo suo tempore.

Noto tñ, q̃ tripliciter potest intelligi, esse necessariũ de singulis commissis in particulari dolere. Vno modo, ita vt vnique peccato in numero respõdeat sua propria poena actualis: vt. s. tot actus poenitentia habeatur. quot numero fuerunt peccata commissa: & in hoc sensu non intelligo quaestionem supra positam. Alio modo, quòd sit poenitendũ de singulis secundum speciem: ita, vt omnib; peccatis commissis vnus speciei vnica respondeat poenitentia actualis, vt si decies per fornicationem peccauis, satis sit mihi habere vnum actum, quo doleam, me decies in illa specie peccasse, & ad hunc modum de aliis. Et nec etiam dico, conclusionem in hoc sensu esse tenendum. Non em̃ intendo dicere, esse necessarium numerum actuum poenitendi iuxta numerum peccatorum secundum indiuiduũ, aut speciem eorũ: sed potest tertio modo intelligi, q̃ de singulis in particulari dolendum est sic, vt cum omnia sint ad memoriam reuocata, de illis omnibus signatis, & occurrentibus doleatur, siue vnico actu, siue diuersis actibus poenitendi id fiat. Suppono enim, quòd sicut intellectus in multa obiecta simul accumulata, potest vnico actu, & diuersis actibus tendere, ita & voluntas in multa peccata simul presentata, potest vnico, vel plurib; affectibus tendere. Quocunq; igitur ex his modis voluntas particulariter doleat de omnibus

bus commissis, satisfacit homo præcepto de poenitendo, etiam si nullus ex his modis per se necessarius sit. Et in hoc sensu videt mihi, quòd sicut necessarium est particulariter de singulis poenitere, ita necessarium est particulariter de singulis conteri: accipiendo, vt dixi, contritionem pro destatione, seu dolore de peccatis propter Deum. Ita scilicet, vt peccator non satisfaciat præcepto contritionis, si doleat propter Deum, se eum vtcunq; offendisse, quòd est in genere conteri: sed oportet, quòd propter Deũ doleat, se in his, & illis, & illis occurrentibus eum offendisse, & siue vnico actu, siue diuersis id fiat, hoc est de singulis in particulari conteri.

EX dictis sequitur, quid ad aliud, quòd de peccatis oblitis quaerebatur, sit dicendum. Nam ex quo de omnibus commissis in particulari dolendum est, sequitur, si peccata prius oblita postmodum memoriae occurrant, de illis esse necessariò dolendum. Sicut & si peccata ante confessionem oblita, postea memoriae occurrant, necesse est ea cõfiteri, non obstante, quòd prius per contritionem, aut confessionem in genere fuerint remissa. Est enim necessarium de peccatis poenitere, non solũ ad finem consequendi eorum remissionem, sed etiam necessitate præcepti, vt ex dictis patet. Vnde iterum argumentum sumitur cõtra eos, qui dicunt, non esse peccatori necessariam poenitentiam cordis in particulari, sed sufficere, si in genere habeatur.

Effet tamen dubium: an existente obliuione quorundam peccatorum, sit necessarium de illis in genere conteri, seu poenitere vltra poenitentiam, quæ in particulari de his, quæ memoriae occurrunt, habetur: an satisfaciat peccator de his omnibus solũ poenitendo in particulari, quæ memoriae occurrunt. Respondeo. Distingendum videtur: quia vel illa peccata ita oblita sunt, vt nec in specie, nec in genere recordatur homo se vlla alia præter ea, quæ memoriae occurrunt, commississe, nec illi in dubium venit, sed certò putat se nulla alia perpetrasse peccata: & tunc non erit illi alia poenitentia necessaria de oblitis præter eam, quam de occurrentibus habet, modo illa sua conscientia inuincibilis sit. Ratio clara est. Quia si nullam prorsus quis haberet conscientiam certam, aut dubiam de peccato à se commissio, nulla esset illi poenitentia necessaria; igitur ita in presenti,

Si autẽ ita oblita sunt aliqua peccata, quòd C
quanuis memoriae non occurrant, putat tamen homo, vel saltem in dubium vertit, aut vertere debet, se alia præter ea, quæ occurrunt commississe: & tunc necessaria est illi poenitentia in genere de huiusmodi oblitis. Attamen, quia vt in plurimum in hac re possunt homines decipi, tutius omnino est, vt cum peccator particulariter de occurrentibus dolet, simul de aliis in genere doleat, si fortè alia commiserit, iuxta dictum Pauli: Nil mihi conscius sum, sed non in hoc iustificatus sum. i. ad Corinthi. 4. Et Iob. 9. Etiam si simplex fuero, hoc ipsum ignorabit anima mea. In quo locum habet dictum beati Gregorij. Bonarum mentium est, illic culpam agnoscere, vbi culpa non est. Itaque propter periculum, necessarium esse puto, hominem in genere poenitere omnium, quæ commisit: maximè cum non possit viator à peccatis, saltem venialibus, esse immunis, de quibus omnibus homo in particulari nescire potest, sint venialia, an mortalia. In quo casu non dubium est, homini necessarium esse de venialibus poenitere, sicut & de mortalibus: quando scilicet dubius est, fuerint mortalia, an venialia.

AD aliud, quòd in quaestione postremò D
propositum fuit de peccatis futuris, an sit de illis poenitendum, dicendum, non opus esse id in quaestionem vertere, quando quidem poenitentia propriè sumpta, non nisi præterita, & ab ipso poenitente, non ab aliis commissa respicit. Nec obstat, quòd ait Dauid: Ab alienis parce seruo tuo. Non enim poenitet alienorum peccatorum, nisi quatenus ipse aliis causam peccandi dedit, nam tunc non solũ pro propriis, sed etiam pro alienis venit homo, qui causam dedit, quodammodo puniendus, iuxta illud Hieronymi. Poena Arrij nondum est determinata: quia adhuc est possibile aliquos per eius hæresim corrumpere, quibus corruentib; semper eius poena augetur.

Posset tamen in quaestionem verti, an sicut necessarium est de commissis præteritis poenitere, sit etiam necessarium formale propositum à futuris peccatis abstinendi. Et pro affirmatiua parte arguitur, ex diffinitione ipsius poenitentia: superius approbatæ, scilicet. Poenitentia est dolor voluntarius de peccato propter Dei offensam cum emendationis proposito in futurum.

Eturum. Cui cõsonat magister in. 4. distinct. 14. dicens: Pœnitentia est virtus qua commissa mala, cum emendationis proposito plangimus, & odimus, & plangenda iterum committere nolumus. Idque ait conformiter ad Gregoriũ. & Ambrosium, qui cum pœnitentiam diffiniunt, dicunt eam esse præterita mala plangere, & plangenda iterum non committere. Quæ secunda pars, cum non possit secundum actum intelligi, restat vt secundum mentis propositum intelligatur.

Secundò idem patet, quia qui verè pœnitet, op^o est doleat de peccatis, quatenus fuerunt offensa Dei, hoc autè fieri non potest, nisi omnem Dei offensam odio habeat, non enim stat aliquè odire peccatum prout est Dei offensa, & quòd ali quã offensam velit in Deum cõmittere, sicut non stat me amare Petrum prout homo est, quin omnem hominem amè &c. igitur vera pœnitentia non solùm dicit odiũ commissorum, sed etiam futurorum.

Tertiò quia vera pœnitentia debet esse talis, q̄ possit remissionem peccatorũ impetrare, sed hoc solùm fit, cum quis vult omnino peccatum dimittere, & Deũ ultra non offendere, id patet ex Augustino. 11. de vera, & falsa pœnitentia. c. 17. dicente. Credo illi, qui dixit. Quacunq; hora ingemuerit peccator, & conuersus fuerit, vita viuet. Dixit cõuersum, non tantũ versum vita viuere. Versum quidem puto, qui dolet de crimine. Conuersum, qui dolet de omni quam exposuimus varietate. Vertitur à peccato, qui iam vult dimittere peccatum. Conuertitur, qui iam totus, & omnino vertitur, qui iam non pœnas tantũ timet: sed ad bonum Deum tendere festinat &c. Et ita patet ex Augustini sententia hominem non conuerti, nisi velit omnino peccatum dimittere, in nullo volens Deum offendere &c.

Quartò id ipsum apparet ex Isaia, per quem ait Dñs. Ad quẽ aspiciam, nisi ad contritum corde, & tremen tem sermones meos: Non potest autem quis verè contritus, & humilis esse, & tremens sermones Dei, nisi qui vult in nullo diuina mandata præterire. Quod apertius Dominus per Ezechielem dixit: Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis, & custodierit omnia præcepta mea, vita viuet, & non morietur. In quo Deus pro-

mittit gratiam pœnitenti, & præcepta omnia Dei custodienti. Quæ secunda pars non secundum actum venit intelligenda, alioqui Deus differret dare gratiam pœnitenti, quousque actu omnia diuina mandata in tota vita custodierit, quod est absurdum. Superest ergo quòd intelligatur secundũ mentis propositum, & ita vtrunq; videtur equè necessarium ad verè pœnitendum, scilicet de commissis dolere, & à futuris abstinere proponere &c.

Verũm his non obstantibus, videtur oppositum tenendum, scilicet quòd non est necessariũ formale propositũ à peccatis futuris abstinendi, satis est verè pœnitenti, si id virtualiter proponat, quæ ad modum tale propositum in actu pœnitendi virtualiter cõtinetur: tum quia qui verè pœnitet, dolet de offensa cõmissa prout offensa Dei est, in quo virtualiter odit omnem offensam nõ solũ præteritã: sed futuram. Tum etiã, si quis verè pœnitet, se verè ad Deũ conuertit per amorẽ ipsius, non qualcunq; sed obedientialem: hunc enim sæpe à nobis exigit Deus, in amore autem Dei verè obedientiali includitur virtualiter voluntas abstinendi à peccatis futuris à Deo prohibitis: alioqui staret aliquem verè Deum diligere dilectione obedientiali simul & velle in futurum contra Deum peccare, quod est absurdum, & ita satisfacit quis præcepto pœnitendi, si verè de commissis doleat propter Deum summè dilectum, in quo implicite vult Dei mandatis postmodũ parere, & ex consequenti à peccatis abstinere, & talem pœnitentiam non dubito ad gratiam sufficere, etiam si formale propositum abstinendi à futuris actu non habeatur quandoquidem illa Dei dilectio est immediata dispositio ad gratiam &c.

Quod autè supra inductũ est ex definitione pœnitentiæ, & dictis Augustini, & aliorum sanctorum, ita accipiendum est, vt sentiãt veram pœnitentiam non esse, si quis de cõmissis doleat, & nolit à cõmittendis abstinere, talis enim non omnino vult à peccatis recedere. Sic procedit quod ait Grego. & habetur de pœnitentia dist. 3. c. pœnitentiã &c. cũ aliis dicens: Qui sic alia deplorat, vt alia tamen committat, hoc est committere proponat, adhuc pœnitentiã agere, aut ignorat, aut dissimulat. Quid enim prodest si peccata luxuriæ quis de flect, & adhuc auaritiæ estibus anhelat? &c. Sic etiam

A Sic etiam accipitur, quod ait Augustinus, & habetur ibidem capitu. Inanis &c. Inanis est pœnitentia, quam sequens culpa co inquinat. Et iterum. Nil profunt lamenta, si replicentur peccata, scilicet in voto. Itaque potius intendunt tradere simulatam, & inane esse pœnitentiam de commissis, si ad sit voluntas postea peccandi, quàm dicere necessarium esse formale propositum postmodum à peccatis abstinendi &c. Sufficit itaque propositum à futuris abstinendi, saltem implicite, vt dictum est, & per hoc patet ad rationes responsio.

Quæstio quarta.

De qualitate pœnitentiæ, qualis scilicet debeat esse, vt ad salutẽ valeat, solet similiter q̄ri, & primò occurrit dubitatio, an pœnitentiã, vt ad gratiam valeat, debeat esse in Deum relata, seu ex amore Dei procedere. Et dixerunt aliqui, quòd ipsa sola sine sacramento sumpta, vt ad salutem valeat, oportet sit in Deũ relata, si tamen cùm sacramento pœnitentiæ sumatur, non opus est in Deum esse relata: satis est ob alium finem saltem mora liter bonum fiat.

B **E**contra tamen videtur tenendum, scilicet q̄ neq; cũ sacramento, neq; sine illo potest de lege ordinata ad salutẽ animæ valere, nisi in Deũ summè dilectum sit relata. Pro qua conclusione facit, quod suprã ex Iohēle. 2. citatum fuit. Conuertimini ad me in ieiunio, fletu, & planctu &c. & couertar ad vos. Facit etiam quod ait Petrus in actibus Apostolicis. Pœnitimini, & conuertimini, vt deleantur peccata vestra. Super quo ait Augustinus, vt suprã adduximus. Ille dicitur ad Deum conuerti, qui non solùm à peccato auertitur: sed qui iam totus, & omnino vertitur, qui iam nõ pœnas timet tantũ: sed ad bonum Deum tendere festinat.

Facit etiam idẽ Augustinus in libro quarto confessionũ, dicens neminem posse sine amore Dei veniam consequi: sine quo nemo vnq̄ inuenit gratiã. Vnde patet, sine amore Dei non sufficere homini pœnitentiam. Et idem Augustinus, & habetur de pœnitentia. distinct. 7. capitu. Nullus. Ait: Quem pœnitet, oportet non solùm timere iudicem, sed diligere: quia sine chari-

tate non potest esse salus.

Facit pro eodẽ Greg. tractãs illud de Adam, quõ se abscondit. Gene. 3. Ait enim: Cũ ex peccato pœna metuitur, & amissa Dei facies non amatur, timor ex timore est, non ex humilitate &c.

Facit etiam pro eodẽ, quod Christus dixit. Si quis diligit me, diliget à patre meo, & ad eum veniemus &c. Vbi solis diligentibus Deum, gratia ipsius promittitur. Facit etiam Ioan. in Canonica dicens: Qui non diligit, manet in morte. Et Grego. & habetur in Homilia, de qua in lectura Apostolorum. Non potest ramus aliquid viriditatis habere, nisi procedat ex radice charitatis. Itaque pœnitentia ex amore proprio, aut rerum temporalium procedens, non est quæ Deum placat, nisi Dei dilectioni coniuncta sit, & in Deum relata. Pro quo etiam Paulus apertè facit, qui scribens ad Corinth. ait. Nullum humanum opus, nec interius, nec exterius, aliquid ad salutẽ prodesse sine charitate. Loquitur de charitate acquisita. De eo autem quod tangebatur, pœnitentiam etiam in Deum non relata, si cum sacramento assumatur, sufficere ad remissionem peccatorũ, patebit postea, quando de confessione, seu de effectu confessionis sacramentalis agetur.

Corolariè sequitur pœnitentiam, quæ ex solo timore fit, non esse eam, quæ Deum placat, & quæ ad peccatorum remissionem valet. Sed dubium esset, an pœnitentia huiusmodi ex timore facta, sit bona saltem moraliter. Et dixerunt nonnulli quòd talis pœnitentia non solùm non est bona, sed vitiosa, & culpabilis. Pro qua sententia facit, quod ex Grego. nuper citauĩ dicens: cum ex peccato pœna metuitur, & amissa Dei facies nõ amatur, timor ex timore est, non ex humilitate.

Facit secundò quod ait Augustinus dicens: Qui ex timore præceptum facit, aliter quàm debet facit, & ita nõ facit, aut perperam facit.

Tertiò facit ratio, quia timor pœnẽ malus est, cũ procedat ex amore sui, qui amor peccatum est, vt à Paulo vituperantur homines seipsos amantes. 2. ad Timo. 3.

Quartò, qui gehẽnam timet, & in de pœnitet, videt diuinam iustitiã quodãmodo odire, qualis in gehẽna exercetur. Nã timor pœnẽ, odium seu no litionem eiusdem præsupponit, Dei autem iustitiã

E iustitiam odire, peccatum est, igitur &c.

Quibus non obstantibus aliter videtur

respondendum, quod pœnitentia ex timore facta, talis est, qualis est timor ex quo procedit: si igitur timor sit filialis, aut castus, siue initialis, cum talis Dei amorem includat, constat illum esse bonum, de quorum altero dictum est per Psalmistam. Timor Domini sanctus permanet in seculum seculi.

De altero vero. In initium sapientie timor Domini. Si vero sit timor mundanus, cum hic animum rebus terrenis adhaerentem, Deo postposito, importet, constat eum malum esse, qualem habent, qui paupertatem, aut dedecus, aut mortem, seu infamiam timentes, furantur, periurant, aut aliud quid illicitum perpetrant. Si vero sit timor mercenarius, quo quis timet se gloria cariturum, aut seruilis, quo quis timet gehennam, dicendum quod talis timor potest simpliciter, & secundum se considerari, seclusa omni alia iniqua voluntate. Potest etiam mixte accipi, prout includit, seu annexam habet iniquam mentis preparationem. Si primum, timor perdendi mercedem eternam, aut in gehennam eundi, non est malus, & potest taliter circumstantiari, quod sit bonus: nam talis procedit ex amore sui, quo quis sibi vitam eternam optat, qui quidem amor bonus est, imò & ex præcepto charitatis debitus, quo unusquisque seipsum, & proximum sicut se tenetur diligere. Si vero sit timor mercenarius, seu seruilis mixtus: qui scilicet legis, seu Dei contemptum includat, ille est malus, ut si quis desinit fornicari, seu furari, quia timet gehennam, alioqui fornicaturus, seu furaturus, talis timor mixtus malus, & culpabilis est, si non ratione sui, saltem ratione iniquæ preparationis mentis: qua sic timens, est alioqui paratus nepharia committere. Hac tamen iniqua mentis preparatione seclusa, timor gehennæ, aut mortis, aut alterius mali non est de se malus, sicut nec mala est tristitia, quæ de malo præsentis habetur, patet id exemplo Christi, qui dixit: Tristis est anima mea usque ad mortem. Et iterum. O vos omnes, qui transitis per viam, videte si est dolor similis sicut dolor meus. Et iterum de timore Christi dictum est per Marcum, coepit Iesus paucere, & moestus esse. Non igitur timor mali de se malus est, quare nec opera ex timore huiusmodi procedentia erunt per se mala, quod patet ex sententia Augustini, & habetur de pœnitentia capitulum. Si quis ubi aperte dicit, quod si quis timore ge-

hennæ velit pati potius quam negare Christum, nullo modo culpandus est, imò id proderit illi, ut mitius in inferno torqueatur, torquebitur autem quia non ex amore Dei passus est, quandoquidem in illo articulo id erat sibi maxime necessarium, scilicet Deum super omnia amare, & pro illius gloria quæcunque aduersa æquo animo pati, ac proinde si aliquid mali est in timore pœnæ, quæ mixtum esse dixi, non in timore ipso est: sed in illa iniqua animi preparatione illi timori commixta.

Ex his aperte patet, quando pœnitentia ex timore procedens bona est, quando vero mala, & culpanda: ex hoc tamen quod ex timore orta est, non venit culpanda, imò ad bonum promouet, & quodammodo ad animæ vitam disponit. Si enim mala esset, & timor pœnæ similiter damnandus, non ergo staret cum charitate, stat autem cum illa, saltem cum charitate imperfecta, ut tradit Augustinus in hom. 9. super epistolam Ioannis cap. 4. Et refert magister in 3. distinct. 34. cap. 6. Quod autem timor gehennæ ad charitatem disponat, patet ex eodem Augustino ibidem. Et iterum in sermone. 10. ad fratres in eremo commorantes: Timor inquit, qui pœnitentiam concipit, compunctionem parit, compunctio vero veniam importat. Patet etiam ex illo Isaia. 26. A timore tuo Domine concepimus, & peperimus spiritum salutis. Nec refert quod dixerit, à timore tuo Domine. Quandoquidem qui gehennam timet, dominum, qui pœnam illam infligit, timet.

Ad rationes prius inductas facile est respondere. Ad primam ex Gregorio allegatum, procedit de his, qui pœnitent ex timore pœnæ mixto, cui scilicet admixta est iniqua animi preparatio, qua alioqui offendere paratus est, nisi pœnam timeret. Quod patet ex eo, quod statim idem Gregorius adiungit, dicens: Superbit enim, qui peccatum, si liceat, impune non deserit.

Ad secundum, quod ex Augustino citatum est &c. dicendum similiter, quod loquitur contra illos, qui mandata ideo solum adimplent, quia timent pœnam si non compleant, qui alioqui præuaricari parati sunt: tales enim, & si opere præcepta faciunt, voluntate tamen non faciunt, sed rei sunt, ac si præcepta non facerent, idque ob eorum mentis preparationem iniquam.

Ad tertium, esto quod timor pœnæ ex amore sui procedat, non ideo malus est, cum

A est, cum nec malus sit amor sui: quod si Paulus reprehendit homines seipsos amantes, de illis loquitur, qui habent amorem sui usque ad contemptum Dei, aut qui se inordinate amant, quales sunt, qui affectionem commodi sequuntur, postposita affectione iusti: non tamen est contra affectionem iusti, si quis sibi vitam æternam optet, & ex consequenti pœnam æternam timeat. Hoc enim tam bonis, quam malis potest sine vitio conuenire.

Ad quartum, dicendum quod iustitia Dei non stat in hoc, quod est eternaliter punire hominem: sed in hoc, quod est peccatorem impœnitentem sic punire: qui ergo odit pœnam à Deo peccatori impœnitenti infligendam, vel infligendam, ille quodammodo videtur Dei iustitiam odire, quo ad actum suum: qui tamen simpliciter odit, & fugit propriam pœnam gehennæ, non habito respectu ad sua finalia demerita, hic non iustitiam Dei odit, sed seipsum diligit, quod odia inter se multum differunt. Nam primum ultra quod est dissonum à diuina voluntate, non est ad bonum aliquod spirituale promotiuum. Secundum vero conforme est diuinae voluntati in actu volendi, & promouet ad bonum, scilicet ad vitandum peccata per quæ homo dignus est, ut æternaliter puniatur.

B Ex dictis quodammodo apparet, unde originetur pœnitentia cordis, non enim ex vnica tantum radice, puta ex timore, ut nonnullis visum est: sed ex multis oriri potest: secundum quod multis rationibus potest aliquis de peccato dolere, scilicet, vel quia peccatum est impeditiuum honoris, aut famæ, aut alterius boni temporalis, seu corporalis, & nascitur talis pœnitentia ex amore temporali, ideo non est hæc pœnitentia qualis debet esse, quæ Deo nos reconciliat.

Potest secundum quod peccati pœnitere, quia peccatum est inductiuum pœnæ æternæ, & hæc nascitur ex timore seruilis, & non est quæ deum placat, cum ex amore sui principaliter procedat. Tertiò, quia est impeditiuum æternæ beatitudinis, & hæc nascitur ex appetitu proprii boni spiritualis, & amore sui: & non placat Deum. Quarto, quia est quid turpe, & inhonestum, & contrarium rectæ rationi, & hæc procedit ex amore honesti, & virtutis. & melior est hæc pœnitentia prioribus. Verum cum hæc communis sit fidelibus, & infidelibus, amicis Dei, & inimicis eiusdem, ideo non sufficit Deum placare, & eidem nos reconciliare.

Quintò, quia est offensiuum Dei, cui sum-

mus honor, & reuerentia atque obediencia debetur, & hæc pœnitentia procedit ex amore Dei, & est quæ Deus acceptat, & quæ nos Deo reconciliat. Alias autem pœnitentias ex amore Dei non procedentes: non ita acceptat, iuxta illud, quod scriptum est. Ego diligentes me, diligo &c.

S E Q V I T V R amplius quod non satisfacit homo pœcepto de pœnitendo qualitercunque de commissis dolendo: nisi propter Deum de illis doleat, eò quod pœnitentia, quæ à nobis exigitur, Dei dilectionem includit, aut præsupponit. Unde iterum fit, ut si quis singula peccata recogitet, & de singulis doleat ob alium finem, quam propter Deum, eum teneri ad iteratò dolendum de eisdem, ex quo per priorem dolorè de commissis nondum pœcepto de pœnitendo satisfecerat. Quæadmodum si quis omnia sua peccata confessus est, non habita de eisdem contritione, tenetur ea iteratò confiteri: quia non sicut debuit fuerat confessus.

S i obicias, qui id facit, quod eidem præcipitur, etiam si id non faciat ad intentionem præcipientis, satisfacit pœcepto: ita, ut non teneatur iteratò id ipsum facere, ut manifestum est, tam de pœceptis diuinis, quam de humanis.

P ræterea, si homo de singulis peccatis doluit, puta ex timore pœnæ, seu ex amore virtutis, cui operæ fuerat contrarius, & in fine elicit vnum dolorem in genere de omnibus commissis, idque propter Deum &c. ille iam supplet id in quo prius defecerat ex quo dolorem in Deum iam refert, quem ante in Deum non retulerat: ergo ad minus in hoc casu satisfacit pœcepto de pœnitendo.

R espondetur ad primum, quod quando intentio præcipientis non cadit sub pœcepto: sed sola substantia ipsius actus, qui præcipitur, tunc satisfacit quis pœcepto actum agendo, etiam si non fiat ad intentionem præcipientis. Secus tamen si intentio, seu finis cadat sub pœcepto: modo autem sub pœcepto diuino cadit pœnitentia de commissis. Nomen autem pœnitentiæ, ut est communis omnium interpretatio, importat dolorem voluntarium de commissis, quatenus fuerunt offensua Dei, & per consequens pœnitentia, quæ exigitur à nobis, oportet quod propter Deum fiat, alioqui pœnitentia verè non est dicenda, & ita non solum dolor de commissis cadit sub pœcepto, sed modus, & relatio doloris in Deum.

E Ad secundum consequenter loquendo, videtur quod in illo casu non satisfaciat homo precepto de poenitendo. Patet, quia vel satisfecit per detestationes particulares singulorum peccatorum, vel per illam generalem, quam in fine elicit, vel per utrumque. Primum non est dicendum: quia ante illam generalem poenitentiam nunquam propter Deum poenituerat, ut supponitur. Secundum etiam non videtur: quia ut supra dictum est, non satisfacit quis poenitendo solum in genere, cum sit necessarium de commissis particulariter dolere eo modo, quo explicuimus. Tertium etiam non videtur, quia illae particulares poenitentiae priores, nec per se, nec cum illa finali, & generali poenitentia sunt in Deum relatae: nec enim fuerunt relatae in Deum quando fiebant, ut patet, nec quando generalis elicitur poenitentia: quia tunc ille dolor generalis est, qui in Deum refertur: non actus, qui iam praeterierunt, quandoquidem nullus actus humanus dicitur in Deum referri, nisi qui vel elicitur, vel continuatur virtute dilectionis Dei. Quod de illis prioribus poenitentibus dici in casu non potest &c. Ac proinde, qui sic particulariter poenituit ob alium finem, nisi postea de commissis particulariter propter Deum doleat, non puto illum precepto vere poenitendi satisfacere.

Vnde multum refert, illas particulares poenitentias, quae actu in Deum non referuntur, praecedere, vel subsequi dilectionem Dei. Nam si Dei dilectionem praecedant, ad veram poenitentiam non pertinent: quia nullo modo in Deum referuntur: si autem dilectionem Dei subsequantur, poterunt ad veram poenitentiam pertinere, quia & si actu in Deum non referantur, virtualiter tamen referuntur, & placent Deo, & ab eodem acceptantur &c.

Pro his facit ratio, quia vera poenitentia, quam Deus a nobis exigit, valet nobis ad remissionem peccatorum, & gratiam, quae in scriptura vere poenitentibus promissa est. Illae autem poenitentiae, quae dilectionem Dei praecedunt, ad salutem valere non possunt, nec tunc quando fiunt, nec postea, eo quod sunt actus mortui facti in peccato mortali, qui nec vivi sunt, nec unquam poterunt reuiuiscere, sicut nec alia opera in peccato mortali facta.

Deinde dubitant, an poenitentia cordis debeat esse formata, an informis, praevia, an concomitans peccatorum remissionem: quam quaestionem satis inuoluntate tangit Sco. qui in sententia ait: poenitentiam non iustificare ad peccata remittenda, nisi aliquo tempore duret, & continuetur, & cum in illo te-

G pore huiusmodi continuationis poenitentia illa sit praevia tempore remissioni peccatorum simul & informis, constat esse necessariam poenitentiam informem, simul & praeviam ad obtinendum peccatorum veniam. Vltimius, si sit necessarium, quod talis poenitentia duret usque ad instantem terminationem necessarium continuationis inclusivum: ita, ut debeat permanere, non solum in tempore praevio, sed etiam in ipso instanti, quo fit peccatorum remissio: tunc sicut necessaria est poenitentia praevia, & informis, ita etiam necessaria est poenitentia concomitans, & formata: quia in illo instanti, quo fit peccatorum remissio per infusionem gratiae: illa poenitentia, quae ante erat praevia, & informis, fit formata, & concomitans: ut de se patet. Si vero sufficit homini continuare poenitentiam per certum tempus, esto quod non duret inclusivum usque ad praefatum instantem terminationem illius temporis, tunc erit quidem necessaria poenitentia praevia, & informis, non tamen concomitans, & formata, & quis horum utrumque probabile reputet, ad id tamen declinat, ut necessaria sit poenitentia praevia, & concomitans, informis & formata, alioquin non valebit ad remissionem peccatorum.

Verum cum haec opinio praesupponat unum incertum, & forte falsum, ut magis patebit inferius, scilicet quod poenitentia etiam in Deum relata non sufficit ad gratiam, nisi ante per aliquod tempus sit continuata, cum verisimiliter sit dilectionem Dei super omnia esse proximam, & sufficientem dispositionem ad gratiam (modo efficax sit) ideo dicendum, quod poenitentia cordis, si vera est, scilicet propter Deum summum dilectum, non potest esse informis, nec tempore praevia, seu praecedens peccatorum remissionem, sed semper est formata, & quam primum habetur, remittuntur peccata, ac proinde nec est necessaria poenitentia informis, nec praevia ad obtinendum peccatorum remissionem, ut ex dictis aperte colligitur.

Est tamen argumentum in oppositum: quia tunc sequitur quod poenitentia cordis nunquam remittat peccata: quia vel remittit ea quatenus est informis, vel quatenus formata est. Non primum, per ea, quae dicta sunt, ex quo non potest talis poenitentia esse informis. Nec secundum, quia quatenus formata est, praesupponit charitatem, quae est forma ipsius, unde ipsa dicitur formata: charitas autem praesupponit peccatorum remissionem, cum peccata, & charitas simul esse non possint, igitur poenitentia formata praesupponit peccata

A cata esse remissa, & per consequens poenitentia quatenus formata est, non remittit peccata. Confirmatur, quia vel poenitentia fit propter Deum summum dilectum, vel non: si primum, igitur praesupponit dilectionem Dei, ex qua procedit, nam in corde prior est finis quam ea, quae sunt ad finem, & cum per hominum dilectionem Dei sint condonata peccata, sequitur quod poenitentia cordis formalis, si propter Deum fiat, non remittit peccata, cum ea remissa reperiat. Si autem non fit propter Deum dilectum, sed propter timorem poenitentiae, aut aliam ob causam, talis poenitentia non placat Deum, nec peccata remittit, & ita nunquam verum est, quod poenitentia cordis actu remittat peccata, remitteret autem si teneremus cum Scoto esse necessariam praeviam, & informem, igitur.

Respondeo. Poenitentia remittit peccata velut causa, sine qua non: charitas remittit peccata, velut causa formalis, Deo vero remittit peccata velut causa efficiens, & principalis. Primum patet, quia ex dictis constat poenitentiam cordis esse necessariam ad dilectionem peccatorum, & sine ea peccata minimè dimitti. Secundum etiam patet, quia charitas, & peccata mortalia immediate contrariantur, sicut de lege ordinata, quicquid sit de eorum natura, & ideo sicut calor est causa formalis expellendi frigus, ita charitas est causa formalis expellendi peccatum. Tertium etiam de se patet, iuxta illud Isa. 44.

B Ego solus deleo iniquitates, & peccata populi. Suppono etiam positionem satis communem, quod voluntas nostra eodem actu potest velle finem, & medium propter finem, sicut & idem actus potest esse fructus, & usus, ac proinde nil obstat, quominus voluntas possit eodem actu odire peccata commissa propter Deum, & eundem Deum summum diligere, & haec poenitentia est, quae semper est formata, & sufficiens ad remissionem peccatorum, velut causa, sine qua non: quia hac posita, fit peccatorum remissio, & ea non posita, non fieret, sicut per poenitentiam, nam si dilectionem Dei seungas ab actu poenitentiae, esto quod actus ille poenitendi a dilectione Dei procedat, illa poenitentia, & si meritoria sit, non tamen actu remittit peccata, quae per dilectionem praeviam constat esse remissa. Nec ob id sequitur, sine poenitentia remittit peccata: quia & si per dilectionem Dei fuerint remissa, in ipsa tamen Dei dilectione virtualiter includebatur poenitentia, ut ex dictis patet.

Iam sequitur responsio ad argumentum: quia nec concedendum est, quod poenitentia

C cordis actu remittit peccata quatenus formata est: neque quatenus informis, & tamen remittit ea, & quis esse informem, & formatam sint praedicata immediate opposita, nec stent poenitentiam esse quin vel formata sit, vel informis: attamen illa particula, quatenus, ad dita illis oppositis, non opus est alterum eorum de poenitentia verificari in casu, non enim inconuenit aliquod praedicatum vere, & simpliciter de subiecto praedicari, & negari de eodem sumptum cum signo reduplicatiuo, ut homo est risibilis, & tamen nec est risibilis, quatenus videns est, nec quatenus non videns est, & homo est albus, & tamen neque quatenus rationalis, neque quatenus irrationalis, & Deus est omnipotens, & tamen neque quatenus creans, nec quatenus non creans. Ita ergo poenitentia cordis remittit peccata actu, & tamen, nec quatenus formata est, nec quatenus informis.

Ad secundum etiam patet, quod poenitentia illa, quae peccata remittit primo, siue actualiter, est poenitentia, quae simul est detestatio peccati, & amor Dei: illa vero, quae ex amore Dei procedit, non actu remittit peccata, cum per amoris Dei primum, ex quo ipsa originatur, remissa sint, & de hac procedit haec ratio secunda, nec enim concedimus per omnem poenitentiam cordis actu peccata remitti.

Sequitur ex dictis quid dicendum ad dubium, quod hic moueri solet, quo ordine se habeant haec tria. scilicet poenitentia, charitas, & peccatorum remissio. Ad quod breuiter dicendum, quod quoniam per poenitentiam actu remittuntur peccata, ipsa poenitentia praecedat naturae, seu ordine naturalis praesuppositionis, & sequitur peccatorum remissio, & denique infunditur charitas, postremo fit poenitentia formata, quae omnia in vno, & eodem instanti temporis fiunt, si tamen aliqua esset inter ea temporum successio, hunc ordinem assignatum inter se seruarent: de quo alias. Itaque vnus actus ad aliquem effectum relatus, vna ratione praecedat illum, alia vero sequitur eundem ordine naturali.

Quaestio quinta.

De quantitate poenitentiae solet similiter quaeri, tam ex parte intentionis, seu conatus, quam ex parte durationis, ac perseverantiae. Et primo dubitatur, an sit necessaria poenitentia

E intensissima, seu ex toto conatu voluntatis, procedens, & dixerunt aliqui cum Ricar. & Adriano quod sic. Ad quod dicendum mouentur ex eo, quod habetur Deutero. 4. de filiis Israel propter peccati demeritum à terra promissionis in alienam terram eiectionis: Si quaesieris Dominum Deum tuum, inuenies illum: si tamen quaesieris eum in toto corde tuo, & tota tribulatione animae tuae. Et Psalmista: Beati qui scrutantur testimonia eius, in toto corde exquirunt eum. Hieronymus etiam in epistola obiurgatoria eius, qui se falso iactabat poenitere ait: Miserebitur tibi Deus, si toto corde poenitentiam egeris, si omnem sollicitudinem tuam super Deum miseris. Ex quibus apparet, non satis esse remissum Deum querere, aut poenitere, sed ex toto voluntatis conatu, si volumus remissionis gratiam obtinere.

Psal. 118.

Secundo idem Hiero. tractans increpationem episcopi Laodiceum. Apoc. 3. de quo dictum est. Utinam frigidus, aut calidus esses: sed quia tepidus es, incipiam te euomere, inquit: tepidum discipulum non diligit Deus, ait enim Christus. Qui uult meus esse discipulus, abneget semetipsum, & tollat crucem suam. Tepidus autem uidetur, qui remissum diligit, & remissum poenitet, Vnde Ieremie. 48. dicitur. Maledictus omnis, qui facit opus Dei negligenter, seu remissum, & Ecclesiastes. 7. Qui timet Deum, nil negligit, igitur.

Tertio necessaria esse poenitentiae intensio, & magnitudinem significat Augustinus lib. de poenitentia dicens: Recte poenitens, quicquid forditum post purificationem contraxit, oportet ut abluat lachrymis saltem mentis, sed satis durus est, cuius mentis dolorem oculi carnis nequeunt declarare. Sed sciat se culpabiliter durum, qui deflet damna temporis, vel mortem amici, & dolorem peccati non ostendit lachrymis. Et haec de poenitentia. distin. 3. cap. Sunt plures.

Dura tamen uisa est horum sententia. Vnde contra eam, & pro opposita parte arguitur, quod non sit necessaria tanta intensio, ut apud Deum valida sit, sed sufficit remissa, modo efficax sit. Primo, quia dilectio Dei, & conuersio ad Deum, etiam si tam intensa gradualiter non sit, ualet ad gratiam, igitur etiam poenitentia uera cum huiusmodi Dei dilectionem includat, ut ex dictis patet: antecedens patet ex innumeris promissionibus in scriptura sacra contentis. Ait enim David: Prope est Dominus omnibus

inuocantibus eum. & Paulus ad Romanos. Diues est Deus in omnes, qui inuocant illum. Omnis enim, qui inuocauerit nomen Domini, saluus erit, & Ecclesiastici 2. Quis unquam inuocauit eum, & despexit illum: misericors enim est, & pius. Ait etiam Christus in euangelio: Qui diligit me, diligetur à Patre meo, & ad eum ueniamus &c. & Augustinus super epistolam ad Romanos. Si Deus confugientes ad se non admitteat, esset in eo iniquitas: quia scilicet promissa non compleret. Vbi praesupponit Deum in lege promississe gratiam suam omnibus ipsam diligetibus, iuxta illud Zachariae. 1. Conuertimini ad me, & conuertar ad uos. &c. Et Iacobi. 4. Appropinquate Deo, & appropinquabit uobis. Et Apoc. 3. Ego sto ad ostium, & pulso, si quis mihi aperuerit, intrabo ad eum, & cenabo cum illo. In quibus omnibus nulla de gradu intensio fit mentio. Nec ualet dicere quod illa etiam ueniunt limitata ad casum, quo quis ex toto conatu fertur in Deum. Non enim ualet, probat quia Deus non minorem erga homines exercet misericordiam quam iustitiam, imò magis misericordia uisitur, quam iustitia: cum prior sit ad misericordiam, quam ad puniendum, dicitur Iaco. Misericordia super exaltat iudicium. Sed loca scripturae, in quibus Deus ex iustitia poenitentibus & se à Deo auertentibus comminatur, non sunt ad certum conatum, seu intensioem ipsius actus auersiuum limitata, cum quantumlibet remissum se quis à Deo contra preceptum eius auertat, mortaliter peccat, & Dei indignationem incurrit, ergo loca, quae salutem promittunt his, qui se ad Deum conuertunt, non sunt coartanda ad certum conatum, & intensioem actus conuersiuum.

Præterea facit per hac sententiam Chrysostomus. & habet de poenitentia. dist. 3. c. Talis ait enim Deum nunquam poenitentiam peccatoris contemnere. Quodque praestantius est, quantumlibet, & quantumlibet breui tempore gestam, poenitentiam Deus non respuit, nec exiguae conuersionis patitur perire mercedem. In quibus innuit, nec necessariam esse in poenitentia intensioem, nec temporis continuationem, ut Deo placeat, & à Deo remuneretur.

Præterea facit ratio, quia tunc dilectio Dei super omnia obedientialis, staret cum peccato mortali, non solum, quo ad reatum: sed etiam, quo ad actum: ita ut quis simul actu mortaliter peccet, & Deum super omnia diligat. Probat hoc, quia deus hominem remissum gradualiter poenitere, id est, non ex toto conatu uoluntatis: iam per opinionem illam plenam in Deum relata, non sufficit ad gratiam, ergo stat

A go stat simul cum peccato mortali, & secundum reatum, non est dubium. Quod etiam idem sit secundum actum, probatur, ponendo, quod citra totum conatum poeniteat propter Deum, tempore, quo sibi necessarium est, se in statu gratiae reponere, totum conatum apponendo, iam peccat in casu actualiter omisiuè simul, & Deum diligit.

Si dicas, quod quis totus conatus in Deum sit necessarius ad acquirendum gratiam, non tamen totus cadit sub precepto obligate sub poena noui peccati: contra stat ratio aperta, quia si sit in tempore, quo tenet se in statu gratiae reponere, nec aliter potest: nisi ex toto conatu se ad Deum conuertendo, sequitur teneri sub poena noui peccati ad se conuertendum toto conatu. Hac enim ratione supra deduximus necessitatem precepti de poenitendo, ex necessitate ipsius poenitentiae ad salutem.

Et quicquid sit de efficacia harum rationum, quia uolenti defendere praefatam opinionem non deerunt solutiones: attamen cum nil sit affirmandum, esse necessarium ad salutem, aut sub poena peccati mortalis obligare: nisi id autoritate, vel ratione sufficienti ostendatur, quod tamen de poenitentia, ex toto conatu uoluntatis, procedente ostendi non potest, ideo uidetur à praefata opinione recedendum. Quod etiam

B illud ostensum non sit, patet soluendo huius sententiae fundamenta: posset enim dici ad illa omnia, quae sonant, esse necessarium ex toto corde diligere Deum, & eundem inquirere, & de commissis poenitentiam agere, quod procedunt de totalitate integritatis cordis, non de totalitate gradualis intensioem. Ille enim dicitur toto corde querere Deum, qui cum Deum querit, aliud tempora le secum non querit, quod non propter ipsum querat: & toto corde diligit Deum, qui cum Deum diligit, aliud temporale secum non diligit, quod non propter ipsum diligit, & toto corde de commissis dolet, qui ita de illis dolet, ut nullum referret, quod placeat. Nam si quis cum Deum querit, aut diligit, aliud cum eo querit, aut diligit, quod non propter ipsum querat, aut diligit, non toto corde: sed diuiso eum querit, & diligit, & hoc est, quod ait beatus Augustinus ad Deum loquens. Minus te amat, qui tecum aliquid amat, quod non propter te amat &c. Et ita dicitur diuisi cor, cum ad diuersa afficitur: quorum alterum in alterum non refertur, cui diuisioni opponitur totalitas, seu integritas cordis, ad quam constat intensioem gradualis impertinentem esse.

Ad secundum, de illo, qui remissum, & negligenter opus Dei agit, dicendum, quod procedit de eo, qui in his ad quae tenetur, non adhibet omnem diligentiam, & sollicitudinem, quam adhibere tenetur, sed in parte agit, quod debet in parte non: ille etiam, qui nec calidus est, nec frigidus: sed tepidus, solet intelligi, qui nec amore, nec timore mouetur ad agendum quod debet: & ita haec, quae de tepiditate, & remissione, seu negligentia allegata sunt, non uidentur de remissione gradualis intelligenda.

Ad tertium ex Augustino sumptum dicendum, quod non inde sequitur necessarium esse absolute, ex toto uoluntatis conatu poenitere, sed potius innuit quod debet quis magis de offensa in Deum commissam, quam de rerum temporalium iactura dolere, quod quidem adimpleri potest: etiam si quis non ex toto uoluntatis conatu de peccatis doleat, ut constat. De his inferius, ubi de feruore orationis agetur.

S E D esto non sit necessaria poenitentia ex toto conatu uoluntatis, an saltem sit necessaria in aliquo gradu certo citra summum, an potius qualibet poenitentia, quantumlibet remissa sufficiat ad gratiam. Et dixerunt aliqui post Thomam. in. 4. dist. 17. Ad quintum, quod necessaria est certa intensio, ita quod potest tam remissa esse poenitentia, seu tam parua, ut contritio non sit, & per consequens nec ad gratiam sufficiens. Tum, quia Deus cum à nobis uoluntatem exigit, non inefficacem, seu remissam, aut tepidam exigit, sed efficacem: efficax autem esse non potest, nisi certo modo sit intensa. Tum etiam, quia de maiore peccato magis quam de minore dolendum est, id exigente iustitia punitiua, secundum quam poena debet culpa proportionari. Cum igitur poenitentia cordis in poenam pro commissis nobis à Deo iniuncta sit, qui in hac re fecit nos iustitiae punitiuae ministros, sequitur ergo non quantumlibet poenitentiam de peccatis sufficere, alioquin non magis de uino, quam de alio esset dolendum.

Confirmatur hoc, quia de illo debet homo poenitere, quod debuit vitare: sed homo magis debet unum peccatum vitare quam aliud, quia si necessitas incumberet in unum de duobus incidere, id quod grauius est, esset magis uitandum, & ita e contra de commissis grauiori magis poenitendum.

Quod inde rursus confirmatur, quia ubi maior est causa dolendi, seu poeni-

E poenitēdi, maior debet esse pnia: causa autē quare de peccatis poenitendum est, est quia offensiva sunt Dei, cum ergo maius peccatum magis sit Dei offensivum, sequitur de illo esse magis poenitendū, & ita non qualiscunq; intensio poenitentiae sufficit.

Respondetur. His nō obstantibus aliter dicendū videt, q. n. nulla intensio certa etiam citra summū gradū est in pnia necessaria, ut ad gratiā valeat, sed quātūlibet remissa gradualiter fit, sufficit, modo efficax sit in eo, quod efficaciam admittit. Probatur cōclusio, quia si esset certa intensio necessaria, aut esset ratione precepti Dei obligantis nos ad certam poenitentiae, seu doloris intensiōem, aut ratione iustitiae punitivae distantis poenam culpae debere proportionari, aut ratione iuris naturalis obligantis nos Deo offenso satisfacere, & pro maiori offensa magis &c. sed nullum horum videtur dicendū. Non primum, quia non dabitur tale praeceptum, cum in testimoniis scripturae, ubi à nobis poenitentia exigitur, non fit mētio de graduāli intensiōe actus, sed vel simpliciter exigitur poenitentia, vel exigitur ex toto corde: sed ex neutro colligitur exigi certam intensiōem

F citra summā, ut patet ex dictis. Tum etiam, quia irrationabile omnino esset praeceptū, quō quis obligetur ad aliquid, de cuius adimpletione certus esse non possit: cum ergo homo nullo modo citra reuelationem Dei potest certus esse ad quantam intensiōem gradualem in poenitendo peruenit, ut constat, sequitur. Adde q. dato praecepto de sub certa intensiōe poenitendo, de qua homo certificari non potest, ex consequenti esset dicendum, quōd tenetur homo ex toto conatu poenitere, & intensissimē, alioqui exponeret se periculo omittendi praeceptū de poenitendo, quōd esset incidere in sententiā durā supra citatā, nec satis probabilem.

Nec etiam videt dicendū secundum, q. scilicet sit necessaria certa intensiō ratione iustitiae punitivae: quia quavis hoc apparenter diceretur, & verē, in casu, quō esset statutum, aut necessarium peccatorem in seipso per viam solū poenitentiae illam iustitiam exequi, & per solam viam poenitentiae debitum pro peccato solvere, non tamē ita est, stante lege ordinata, qua stāte, potest viator, vel hīc solvere, vel poenā debitam ad purgatorium remittere, cōtentus aliquali gratia, per quam culpa illi remittatur, haec autem culpa potest per solam dilectio-

G nem Dei sine poenitentia formali remitti, potest etiam per solum sacramentum secundū multos similiter tolli, potest deinde per opera alia meritoria à poena peccato debita liberari. Itaque non est homini iniuncta maior iustitiae punitivae executio, q. ea quam Deus à peccatore exigit, hęc autē est de commissis poenitere ex vera Dei dilectione, ad quam illico culpae cōmissae condonantur, q. si homo intensiōem, aut feruorē addiderit, proderit illi ad remissionem poenae, etiam si talis intensio, & feruor ab illo non exigatur.

Nec etiam videt dicendū tertium, scilicet q. ratioe iuris naturalis tenet homo ad sub certa intensiōe poenitendū, ut scilicet Deo offenso satisfaciat, quia ut supra dictum est, quis ius necessariō obliget offendentem ad satisfaciendū offenso, in presenti autē non Deo alia satisfactio debita est, nisi quam ipse exigit, & statuit: ac proinde cum in lege sua, nec poenitentiam sub certa intensiōe exigere, neq; statuisse legatur, nō video quare homines huiusmodi iugum peccatoribus imponant, tanquam eisdem necessarium, etiam si alioqui salutare sit.

Respondendum igitur est ad rationes supra factas. Ad primū duo supponit, vnum q. Deus exigit à peccatore poenitentiam de commissis efficacē, quod tñ falsum est, quia illa pnia, q. est odire peccatū cōmissum, seu nolle hominē peccasse, est de impossibili cognito esse tali, quōd sub volitione efficaci non cadit, ut supra dictū est, si aut aliquid est in poenitentia, quōd efficaciam admittat, est ppositū postmodum vitandi peccata, idq; formaliter, vel in dilectione Dei virtualiter cōtētū.

Secūdum quod supponit est, q. efficacia actus voluntatis requirit certā intensiōem gradualem, cum non ita sit, ut aliās probauimus, sed efficacia voluntatis in hoc stare videtur, quōd vult aliquid obtinere, vel procurare per modum indicatiui, q. volitio, si talis est, quātūuis remissa gradualiter fit, sufficit mouere ipsum volentē ad inquirendum media ad id, quōd optat necessaria. Alia autem, quē ad id non sufficit, non dicitur efficacax, etiam si multū sit intensa, qualis est vel-leitas, seu actus desiderij per modum optatiui, aut cōditionalis per modū subiūctiui, ac proinde intensiō gradualis impertinēs videt ad efficaciam, vel inefficaciam voluntatis.

Ad secundū ex dictis patet respōsio, q. ratio fundat se in falso, scilicet q. cōmissa est peccatori tota iustitiae executio in seipso,

A in seipso, qua per viā poenitentiae debeat in se punire peccata. Falsum etiā est, q. teneat magis intensē de vno peccato, quā de alio poenitere, cuius ratio clara est ex dictis: quia reductis ad memoriā omnibus peccatis commissis, non est necessariū quōd de singulis singulas eliciat contritiōes, seu poenitentias: sed vnico actu poenitentiae, quo illa omnia oblata detestatur propter Deum, satisfactio praecepto de poenitendo, & ita per eundem actū equē intensē de omnibus simul poenitet, & dolet: quē admodū concedi solet, si quis eodē actu diligit Deū, & proximum, q. equē intensē, id est actu equē intenso vtrūq; diligit, Deū scilicet, & creaturam: nec in hoc peccat: sed pcepto charitatis satisfactio, & meretur. Pro quo videtur facere Hierony. qui laudat Paulū de hoc, q. minima peccata plāgebat, sicut magna, ut refert Tho. ubi supra.

Ad tertium dicendū, q. ratio probat magis esse vnū peccatū vitandū, & odiedum, quā reliquum, magis inq. non intensiue gradualiter, sed praelatiue (ut sic dixerim) intensiue non: quia vnico odio vnus intensiōis possum sine peccato diuersa peccata odire, etiam si in grauitate differant: praelatiue autē secus est. Sicut patet in dilectione opposita, vnico quidē actu vnus intensiōis possum Deum, & proximum amare sine peccato: deo tamē Deum proximo in diligēdo praferre, taliter, ut si opus sit ab alterius amore recedere, potius deo ab amore proximi, quā ab amore Dei recedere, & hoc est Deum plus, aut magis praelatiue diligere. Sic etiam in odio peccatorum, quae quavis equē intensē gradualiter odio habeantur, vnum tamen magis dicitur odio haberi praelatiue: quia si oporteret in alterum eorum incidere, deberet homo potius eligere fugam, & odium illius, quōd grauius est. Et in hoc sensu videtur Thom. procedere in hac materia, quando de contritiōe loquitur, & de dolore maiore, & minore peccati respectiue ad alios dolores.

Et per hoc patet ad vltimū, fateor em q. ubi est maior causa poenitēdi, scilicet maior offensa, debet esse maior poenitentia, non quidem gradualiter, sed maior praelatiue ad sensum dictum. Et si velit peccator via poenitentiae solvere: quod pro peccato debet, si pro singulis peccatis debitum solvere vult, debet intensius poenitere de grauiori peccato, quā de leuiori: liberum tamē sibi est hac via pro peccatis ad integrum satisfacere. Verū quantum ad remissionem

C culpae attinet, satis est, si verē poeniteat propter Deum verē dilectum, etiam si huiusmodi poenitentia gradualiter remissa sit.

Praesupposito ergo non esse necessarium intensissimē poenitere absolute, nec certam intensiōem poenitentiae esse necessariam absolute, cum quantalibet poenitentia quantūlibet remissa gradualiter sufficiat ad gratiam, esset dubium, an saltem respectiue debeat esse summa poenitentia, hoc est, an debeat esse intensior, quā dolor de quacunque alia re. Et conformiter ad ea, quae dicta sunt, dicendum, quōd loquendo de intensiōe, aut magnitudine graduāli, non oportet poenitentiam, seu displicentiam de peccato commisso esse intensiorem, quā sit displicentia de aliis rebus. Id patet, quia intensio certa poenitentiae, non cadit sub praecepto: ideo potest quis praecepto de poenitendo satisfacere per poenitentiam quantūlibet remissam, ac proinde, siue intensius, siue aequē intensē de aliis rebus displiceamus, satisfacimus praecepto poenitendi. Praeterea eodem actu potest nobis displicere peccatum, & alterius rei amissio, seu patris, aut amici mors, quē admodum eodem actu possumus Deum patrē, & amicū amare, & tunc aequē intensē displicebit peccatum, & mors patris, aut amici, idque sine peccato. Praeterea displicentia de aliquo mensuratur, seu proportionatur amori de opposito, & ita non magis tenemur odire peccatum, quā teneamur diligere Deum: Deum autem nō tenemur absolute, aut respectiue diligere intensius gradualiter quā patrem, amicū, aut rem aliam creatam, ut aliās in tractatu de charitate probauimus, igitur.

Si tamen loquamur de intensiōe poenitentiae praelatiuae, ut supra, tunc verum est quōd tenemur magis de peccato poenitere, seu dolere, quā de aliis rebus. Quemadmodum econtra tenemur magis diligere Deū praelatiue, quā alias res, taliter ut si nobis daretur optio alterum ex his eligere, scilicet à Deo per peccatum separari, aut alterius rei cuiuscunque iacturam pati, potius esset secundum eligendum, quam primum, & hoc est Deum summē, & super omnia diligibilia diligere appreciatiue, seu praelatiue, & peccatū summē, & super omnia odibilia praelatiue odire. Et in hoc sensu intelligo doctores, qui dicunt esse nobis necessarium Deum magis intensē diligere: quā quodcunque aliud, ut li

E vt si intensè, non ad gradum, sed ad modum diligendi referatur, etiam si sint qui ad gradum intensiōnis id referant &c.

De quantitate etiā poenitentiæ quo ad durationem est idem dubium, an scilicet, vt valida sit poenitentia cordis, debeat per tempus aliquod cōtinuari, & dicebatur cū Sco. quod sic, cuius positionē quæstione præcedenti tetigimus. Scoti ratio hæc esse videtur: quia pñia cordis est dispositio necessaria ad peccatorū remissionē, tum ex his q̄ dicta sunt, tum etiā quia alioqui difficile esset excusare, quin Deus sit personarū acceptor, hunc iustificās, & illum nō, si nulla ex parte ipsorum dispositio requiratur. Cū igitur dispositio ad formam, debet ipsam formam præcedere, vt ex naturalibus patet, quod calor præcedit inductionem formæ ignis. Igitur necesse est peccatorem per tempus aliquod præcedens inductionem charitatis, ac peccatorum remissionē poenitere. Quantū autem sit huiusmodi tēpus, quo debeat poenitentiā continuari, ab hoīe sciri non potest.

Oppositum tamē videt esse tenendum, q̄ scilicet si pñia vera sit, & in Deum verè dilectū relata, q̄primū à peccatore habetur, consequitur remissionem, & gratiā. Id probatur, primò, quia Deus prior est ad miserendum, quàm ad puniendū, sed vt homo Dei indignationem incurrat, satis est, se peccādo à Deo auertat, & q̄primū se auertit, gratiam eius amittit, ad cuius amissionem, non opus est huiusmodi auersionem per tempus continuari, alioqui in illo tempore simul quis mortaliter peccaret, & esset in gratia Dei, quod est absurdū. Igitur pari forma, q̄primū peccator se ad Deum vero corde cōuertit, admittit ad gratiā Dei absq; vlla mora tēporis.

Præterea, illa cōuersio ad Deū quæ bona est, ac laudabilis in primo instanti, quo primū habetur, ac si per horā continuetur, quandoquidem ex solo temporis tractu, nullam videtur bonitatē acquirere, sed eam ex obiecto habet, & sine, & aliis circumstantiis conuenientibus, ac proinde quis valeat continuatio poenitentia ad maius præmium, aut pleniorē veniam consequendam, in se tamē, & per essentiam, æquè bona est momentanea, sicut continuata, & per consequens in primo instanti erit Deo grata, & accepta.

Præterea, si necessaria est temporis mora in poenitendo, ob id scilicet esset necessaria, vt Deo offenso satisf-

faciamus, sed tunc sequit, quod quanto quis G plura contra Deum cōmilit, aut quanto grauius contra Deum peccauit, tanto deberet magis poenitentia continuari ad impetrandam gratiam, & ita si pro vno mortali necesse est poenitentiam per horam continuare, pro duobus oportebit eam in duplo continuare; & pro quatuor in quadruplo, & sic consequenter, & ita poterunt toties peccata replicari, quod non sufficiat homini ad gratiam per totam vitam in poenitentia permanere, quod est absurdum, & erroneum.

Præterea, sequitur ex positione dantis peccatorem vsu ratio nis habentem, cui in vita sit præclusa via salutis, q̄tunlibet ad Deum toto corde cōfugiat. Patet hoc, quia ex quo necessaria est certa tēporis mora in poenitendo ad impetrandā gratiam, sit exempli gratia vna hora, demus peccatorem esse in extremis, qui per naturam viuere vna hora integra non potest, & tunc se toto corde ad Deum cōuertat, sequitur in casu intentum. Si dicas, non esse inconueniens illatum ob culpam ipsius hominis, vt si teneamus cum Gre. & Ochā, quod actus à voluntate liberè elicitus naturaliter per tempus aliquod continuatur, & odium Dei homo eliciat, à quo per naturam resiliere per tempus certum non possit, iam in illo tempore est illi præclusa via salutis. **H**

Sed hoc parū valet, tum quia illa opinio, quæ ponit huiusmodi naturalem continuationem actus voluntatis, non est omnino vera, vt alibi deduximus, tum etiam eo dato, non est simile cum præsentī casu: nam illo admissio, si pro tunc est clausa via salutis illi homini odienti Deum, ideo est, quia voluntatē habet ligatam, & impeditam, ne possit naturaliter pro tunc ad Deū per amorē conuerti, in nostro autem casu secus, vt constat.

Præterea, sequitur aliquē Deū summè diligere, & verè de cōmissis propter Deū poenitere, & pro Deo, & Christo martyriū pati, & eternaliter daminari. Patet, si toties, & taliter cōtra Deū peccauit homo, q̄ sit sibi per horam integrā necessariò poenitendum, aut per duas horas, & anteq̄ tempus necessariò poenitendi cōpleatur, pro Christo, & fide eius patienter à tyranno occidatur. Si dicas in casu defectū continuationis suppleri per martyriū, quæro iam, vel igitur sufficienter ille defectus suppletur solum per martyrium actu susceptum, vel etiam per martyrium in voto, seu efficaci proposito mentis: & primum irrationa-

Ationabile est, quia voluntas pro facto reputatur, si efficax sit, vt est omnium vera sententia, nec opus exterius valet ex parte operantis, ad aliam gratiam gratum facientem præter eam, ad quam interior efficax voluntas valet, & ita quamprimum quis habet voluntatem efficacem patiendi pro Christo summè dilecto, antequam actu martyrium sustineat, valet sibi huiusmodi voluntas ad gratiam, ac si actu pateretur, & hoc dato, sequitur intētum nostræ conclusionis, quod scilicet non est necessaria temporis mora ad obtinendam gratiam Dei per actum voluntatis efficacem, cū igitur poenitentia sit actus efficax in ea parte, qua efficaciam admittit, vt ex dictis apparet, sequitur.

Præterea, si necessaria est temporis mora in poenitendo ad impetrandam veniam, & gratiā, igitur peccabit homo non cōtinuando poenitentiam cordis, tempore, quo est sibi necessarium se in gratia reponere: & cū incertus sit quantum tempore debeat continuare poenitentiā, an per horam, an per duas, peccabit, si non longo tēpore continuet, quia alioqui exponit se periculo permanendi semper in eisdē peccatis. Et certè sicut irrationabile est dicere, hominem esse obligatum sub pœna peccati noui ad certam poenitentia intensiōnem, de qua homo certus esse non potest, quāta scilicet sit sibi sub præcepto data, ita non minus est irrationabile dicere, hominē teneri sub pœna peccati ad certam moram temporis in poenitendo, cū æquè incertus sit, quanta sit sibi necessaria.

Postremò, eadem conclusio probat ex decreto Chrysostrōmi supra citato, de poenitentiā. dist. 3. c. Talis. vbi ait. Quātūlibet, & quātūlibet breui tempore gestā poenitentiā, Deus nō respuit, nec exiguæ conuersionis patitur mercedē perire. Vbi necessitatem intensiōnis simul, & continuationis in poenitendo excludit. Iuxta illud Ezechi. Quacunque hora ingemuerit peccator, nō recordabor amplius. Vbi rursus necessitas continuationis, & mora temporis excluditur. Pro quo facit exemplum de latrone sumptum, statim enim q̄ veniam peccatorum à Christo postulauit, audire meruit, idq; sine mora aliqua. Hodie mecum eris in paradiso. Pro quo etiam Paulus facit dicens: Nemo potest dicere, Dominus Iesus, nisi in spiritu sancto. Igitur q̄primū quis verè Christum ex corde verum Deum agnoscit, habet gratiam Spiritus sancti. Ne-

scit enim tarda. molimina Spiritus sanctus: C sed sine mora his, qui verè ad Deum conuertiunt, quales sunt, qui veram habent poenitentiam, veniam largitur. Pro quo facit. cap. Multiplex. de poenitentia. dist. 1. & c. Conuertimini. vbi dicitur. Si cor nostrū vndique à malo ad Deum vertitur, mox suæ conuersionis fructum meretur.

Motiuum autē Scoti parum valet, tum quia & si nō requiratur dispositio ex parte peccatoris tempore præuia, nō ideo excluditur necessitas dispositionis, saltem concomitantis: & ideo nulla est personarum acceptio, si huic peccata remittuntur, & non illi: si hunc poenitet, & nō illum. Tum etiā, quia esto Deus pro suo beneplacito vellet hunc iustificare, & nō illū, omni dispositione ex parte hominis seclusa, nō veniret Deus de acceptione personarū arguendus. Sicut enim secundū eundē Sco. Deus pro voluntate sua hunc prædestinavit, & non illum, cuius prædestinationis nulla ex parte prædestinati datur causa, sic etiam dat Deus gratiam præuenientem, quæ auxilium speciale dici solet huic, vt conuertatur, & nō illi, vt ait Paulus. Quibus vult, miseretur, & quos vult, indurat. Sic etiam hunc trahit ad fidem, & nō illum. Nec querendum est, quare hunc, & non illum trahat, vt ait Augustinus, tractans illud Christi. Nemo venit ad me, nisi Pater meus traxerit illum, & tamen nemo in his potest Deum tanquā personæ acceptatorem arguere, sicut nec figmentum potest dicere ei, qui se finxit, cur me finxisti sic. Ille igitur venit de acceptione personarum arguendus, qui contra iustitiæ debitum vnum alteri præfert, vel qui ob causam indebitam vnum alteri anteponit, vt docet Iacob. in sua Canonica. Quod etiam dicebatur dispositionem ad formam debere tempore præcedere ipsius formæ inductionem, verum est de dispositione insufficiente, qualis est caliditas remissa: si tamen dispositio illa sufficiens est ad formæ inductionem, nulla opus est mora in eius inductione, vt quamprimum caliditas est sufficienter intensa, illico forma introducit. Et quamprimum species coloris oculum pertingit, efficitur visio. Cū ergo poenitentiā vera, qualis dicta est, sit ad gratiam sufficiens dispositio, ideo secum statim sine mora habet gratiam concomitantem: ad quā ipsa poenitentia disponit, & præuia est, si non tempore, saltem naturali præsuppositione.

Ezech. 18.

Luc. 23.
1. ad Cor. 12.

Ad Rom. 9.

D
Ioa. 6.

Ad Rom. 9.

Iaco. in Can.
1. Canonica. c. 20.

E Sed adhuc superest dubium, supposito, quod nec sit necessaria certa pœnitentiæ intentio, nec eiusdem per tempus aliquod continuatio, ut apud Deum valida sit, an saltē sit necessaria intentio, seu continuatio huiusmodi, ad hoc quod pœnitentiā cordis sit contritio. Respondeo. Dubium hoc querit, in quo differant attritio, & contritio: & occurrit triplex modus dicēdi. Quidam enim dixerūt, quod differunt penes magis, & minus intentum, putantes se id ad mentem Thomæ dicere, cū ipse in quarto de contritione tractans dicat: posse pœnitentiā de commissis esse adeo paruam, quod non sufficiat ad contritionem. Sic videntur tenere Ricardus, similiter & Adrianus, qui dicunt pœnitentiā, nisi ex toto voluntatis conatu fiat, ad gratiam minimē sufficere, & per consequens nec ad rationem contritionis. Cōtra hunc modum stat ratio: quia gradualis intentio impertinens videtur esse ad hoc, quod pœnitentiā sufficiat ad gratiam. Nam aut illa pœnitentiā habetur propter Deum summē dilectum efficaciter, aut non. Si primum, in quo cunque gradu habeatur, siue intenso, siue remisso, sufficit ad gratiam, ut ex dictis patet. Si secundū, in nullo gradu quantumlibet intenso sufficit ad gratiam, ex quo finē dilectione summa ipsius Dei, nemo valeat gratiam consequi, ut supra probauimus.

Præterea, quod id ad mentem doctoris sancti dictum non sit, apparet. Quia si penes maiorem, aut minorem intentionē differant attritio, & contritio, nil igitur obstat, quo min⁹ attritio per sui intentionem fieret contritio, cū tamen Thomæ dicat supra, id esse nō posse, cum specie differant secundum eum hi duo actus. Cū ergo ibidem loquitur Thomæ de paruitate, aut magnitudine displicentiæ, nō de his loquitur absolutē, & in se, sed respectiue, ita scilicet, quod displicentia de peccatis debet esse magna per cōparationē ad alia, quā nobis displicent, ut per eius exempla patet.

Secundus modus ait, attritionē, & contritionem differre ex parte finis, quia scilicet cōtritio est displicentia de commissis propter Deum summē dilectum, attritio verò est de commissis displicere ob aliū finem, scilicet, vel timore pœnæ, vel amore honesti. Et secundum hoc, ait Gabriel, quod attritio non potest fieri contritio, hac motus ratione. Quia quando attritio fit contritio, vel variatur circūstantia finis, vel nō. Si secundū, igitur sicut actus voluntatis pri⁹

erat attritio, ita & post erit attritio. Si primum, igitur variatur obiectum voluntatis, & per consequens variatur actus voluntatis, & ita non est idem actus numero, qui prius erat attritio, & postea est contritio.

Contra hunc modum stat ratio: quia præsupponit, quod oīs actus elicitus volūtatis habet pro obiecto omnes suas circūstantias, & ita variata circūstantia, variatur obiectum, & per cōsequens variatur actus ipse. Hoc autē præsuppositum videtur falsum: nam stat intentionem, & electionem esse actus voluntatis diuersos numero, quorū primus tendit in finem, & secundus in medium ad finem illum ordinatum. Vnde Aristoteli ait, accidere sepe intentionem esse rectā, electione existēte vitiosa. Sicut etiā stat fruitionem, & vsum voluntatis esse diuersos actus, quod in patria ita esse manifestum est: nam fruitio patriæ semper manet eadem, vsum autem nō ita. Vnde patet quod sepe datur electio ex intentione casualiter procedens, quæ non habet pro obiecto finē ipsum, in quem tendit intentio.

Quo dato, apertū est hunc modū secundū deficere in eo, quod ait, attritionē nō posse fieri cōtritionē. Nam data displicentia de commissis ob finem conuenientem, seu licitum, citra tamen Deum, potest illa cōtinuari, superueniente Dei dilectione, quādoquidem non repugnat eundem actū successiue in diuersos fines dirigere, siue de exteriori actu loquamur, siue de interiore. Propter id enim quod actui accidit, non oportet ipsius actus substantiam destrui: accidit autem displicentiæ de commissis, quod sit, aut non sit in Deum relata, ac proinde de non relata in Deum, potest fieri relata, & ita de attritione fiet contritio.

Tertius modus est, quod attritio, & contritio differunt ex parte obiecti sic, scilicet quod contritio fit de omnibus commissis displicere, attritio verò fit de quibusdam: sed non de omnibus displicere, manente in voluntate complacentia de aliquo peccato, aut proposito ab aliquo tali non recedendi. Et tunc consequenter dicunt attritionem non posse fieri contritionem cū specie, aut saltem numero huiusmodi actus differant ratione diuersitatis obiectorum. Ad id mouentur, quia attritio est fractio non integra, contritio verò est integra in minutissimas partes diuisio, seu fractio, quod eo modo, quo dixi, verificant.

Hoc tamen contra cōmunem doctorum sententiam

A sententiam dictum esse constat, in eo, quod omnes tenent, attritionem actum esse bonū quantum ad gratiam insufficientem: actus autem, quem hi attritionē dicunt, includit iniquam complacentiam, aut iniquum mentis propositum, ut patet.

Dicendum igitur, cōmunē sententiam sequēdo, quod in hoc differunt attritio & cōtritio, quod cōtritio est vltima, & sufficiens dispositio ad gratiā, nec sine gratia esse potest, ut ait Tho. & Sco. & Ricard. & ceteri. Attritio verò est insufficientis ad gratiam dispositio, & informis esse potest. Hęc igitur sufficientia, vel insufficientia est, quæ facit huiusmodi actus differre, idque quantum ad rationem contritionis, & attritionis, seu quantum ad nomen. Quæ autem sit pœnitentiā in re, quæ ad gratiam sufficit, & quæ non, satis superius declaratum esse puto: illa enim pœnitentiā, quæ propter Deum summē dilectum habetur, est quæ ad gratiam sufficit, quæ autem sine huiusmodi Dei dilectione est, non ita sufficit, & ita illa prima est dicenda contritio, secunda verò attritio. Inde sequitur impertinentem esse pœnitentiæ huiusmodi intentionem gradualem, aut eiusdem per tempus cōtinuationem ad hoc, quod sit, vel non sit contritio. Nec placet in præsentī Caietani sententia dicentis. Post se contritionem esse informē ad tempus, & mouetur ad id dicēdū ex hac ratione, quia si contritio sine charitate esse non posset, sequeretur, quod posset nobis esse euidentis in via, nos charitatem habere (loquor de charitate infusa) probat. Quia nobis euidentis est, nos dolere de commissis propter Deum summē à nobis dilectū cum proposito efficaci postmodum semper à peccatis abstinendi, & hoc est in re verè conteri, igitur euidentis esse potest nobis, nos verè esse contritos, & per consequens, nos esse in charitate infusa. Verūm hæc ratio nil probat aliud, nisi talem nos habere cognitionem de hoc, quod est, nos in charitate esse, qualem cognitionem habemus de hoc, quod vera contritio sufficit ad habendam charitatem. De huiusmodi autem sufficientia, non euidentia, imò nec fidem reuelatam habemus, sed opinionem, aut humanam fidem in ratione, & testimoniis scripturæ fundatam: sed non inde euidenter deductam, nullo igitur modo sequitur, quod Caietanus infert, nec verum esse puto quod ait, scilicet huiusmodi contritionem in re habitam, posse esse informem, & de informi posse fieri formatam, nisi cū

opinione Sco. de necessitate cōtinuandi per tempus aliquod ipsam pœnitentiā, si prodesse debeat ad gratiam, consentiat, quæ tamen supra est improbata.

Corollariē sequitur, quod implicat, non variata lege attritionē eandē numero fieri cōtritionē, supposita præfata differētia, quæ in sufficientia, vel in insufficientia ad gratiā consistat, nā actus voluntatis, qui semel est insufficientis ad gratiā, stante eadē lege, nō potest esse sufficiens, si enim semel esset sufficiens, semper secundū eandē legem esset sufficiens, ut cōstat. Si obiicias de pœnitentiā prius habita, & nō propter Deum, quæ postea cōtinuetur, & in Deum referatur, eandē numero manens prius erat attritio, ut cōstat, postea verò fit cōtritio, ex quo sic relata iam sufficit ad gratiā. Respondeo. Prius erat attritio, fateor, postea verò, cū referri in Deum incipit, est contritio, id nego. Quia si homo ille postea gratiam assequitur, nō vi solius displicentiæ datæ eā assequitur, sed virtute dilectionis Dei de nouo adueniētis, ideo illa eadē displicentiā, quæ pri⁹ ad gratiā nō sufficebat, etiā postea nō est sufficiens sola: sed cū dilectione superueniēte. Hoc dixerim supposito quod sufficientia ad gratiam sit de ratione, seu cōnotatione contritionis, secus tamen si sufficientia huiusmodi esset à significatione nominis extranea.

Idem etiā corollariū verū est, loquendo de attritione, quæ in re ipsa specie differt à contritione, ut si quis, cū pœnitet de commissis inefficaciter tū, pponit postea abstinere per quādā velleitatē, aut si de commissis pœnitet, cū pposito postea à peccato nō recedēdi, tales attritiones insufficientes cōstat eadē numero nō posse cōtritiones fieri, cū res de specie in specie trāsire non possit.

Sequitur insuper, quid de dicto Lutheri tenendū sit, quā ait, neminē posse certū esse de se ipso, an verè cōtritus sit, quod dictū ipse verificat hac ratione. Quia nemo potest de se certus esse, quod de oibus, & singulis peccatis suis pœnituerit, aut pœniteat, cū nemo certō sciat, quot numero peccata comiserit, iuxta id quod scriptū est. delicta quis intelligit. Vbi contritionē ipse accipit, pro pœnitentiā de omnibus & singulis peccatis ab homine commissis. Nos tamē nomē ipsum contritionis distinguētes dicimus, si de ratione formali contritionis sit sufficientia ad gratiā: ita, ut cōtritio sit dolor de peccatis, propter Deum cōnotando, quod ad gratiā sufficiat, verū est dictum præfatum,

Etum, loquendo de certitudine euidentie, aut fidei, secus de certitudine morali, aut probabilis coniecturae. Si tamen contritio de suo formali, praedictam sufficientiam non importet, sed dolorem de commissis propter Deum super omnia dilectum cum proposito efficaci postmodum a peccatis abstinendi: falsum est dictum Lutheri, imo stat hominem certum esse certitudine euidentiae, se contritum esse, ut satis de se constat.

Quaestio sexta.

Deinde solet quaeri

quando sit peccatori necessarium agenda poenitentiae: & occurrit prima dubitatio, an quamprimum potest de commissis poenitentiam agere, teneatur ad id. Pro parte affirmatiua arguitur. Primo ex dicto communi, qui se periculo peccandi exponit, peccat: iuxta illud Ecclesiast. 3. Qui amat periculum peribit in illo, talis est quem non poenitet commissi quamprimum potest ob periculum in aliud peccatum cadendi, iuxta illud Gregorij: Peccatum, quod per poenitentiam non diluitur, mox suo pondere in aliud trahit.

FSecundo ex eo, quod habetur Ecclesi. 5. Ne differas conuerti ad deum, nec differas de die in diem: nam cito venit ira Dei, & sumit vindictam.

Tertio facit quod dictum est ad angelum Ephesinum. Age poenitentiam: sin autem, veniam tibi cito, & mouebo candelabrum tuum de loco suo. Similis etiam sententia dicta est ad angelum Pergamensem. Apo. 2. Quarto, homo tenetur non esse Deo inimicus vlllo vnquam tempore, cum id maxime in perniciem hominis ipsius cedat, hoc est in mortem animae: igitur sicut tenetur homo in Dei inimicitiam non incidere, ita etiam si in eam inciderit, tenetur statim ab ea exire, quoniam quid non minus noceat animae in Dei inimicitiam incidere, quam in ea permanere, aut e contra. Confirmat, quia qui laborat morbo, aut vulnere lethali, nisi statim curauerit adhibere remedium, dum potest, cessatur sibi causa mortis existere, iuxta illud Symmachi papae, non gradis differentia est, lethum in feras, vel admittas. Mortem enim languentibus videtur infligere, qui hanc, cum potest, non excludit. Et habetur. 83. distinet. Igitur qui potest se a morbo peccati liberare, cum per poenitentiam possit, nisi illico id faciat, peccat.

Quinto, si proximo laesionem, aut damnum aliquod intulimus, tenemur, cum primum pos-

sumus, debitum illi soluere. Quod enim sine termini praefixione debetur, statim soluere oportet, ut iura proclamant, ut in debito pecuniario ex furto contracto exemplariter patet, scilicet quia tenemur illud statim soluere, & restituere, igitur, cum ex peccato contra Deum commissio ortum sit debitum poenitendi, nec sit a Deo terminus aliquis praefixus, sequitur, quod obligatio poenitendi currit, ut statim nos poeniteat. Confirmatur hoc: quia si frater habet aliquid aduersus nos, necesse est absque dilatione eius reconciliationem quaerere, adeo ut nec munus ad altare liceat offerre, priusquam fratri reconciliati fuerimus, ut habetur Matth. 5. igitur a fortiori, cum Deus ob culpam in eum commissam habeat aliquid aduersus nos, tenemur eidem quamprimum possumus reconciliari, nec aliter quam per poenitentiam. Sexto, si licitum esset poenitentiam differre scilicet, & voluntarie, sequitur, quod similiter esset licitum velle, huiusmodi dilationem ad tempus, & ex consequenti esset licitum pro illo tempore velle carere Dei gratia, & amicitia, hoc autem videtur falsum, cum sit contra praecipuum negativum de non odio prosequendo seipsum. Sicut enim velle proximo, quod Dei gratia, & amicitia careat, est illud odisse: ita hoc ipsum, sibi ipsi velle, est seipsum odisse: odisse autem seipsum, aut proximum, est contra praecipuum negativum, quod semper, & pro semper obligat, igitur. Et consequentia prima patet. Quia quod nobis licitum est operari, est etiam licitum velle operari: & quod licitum est nobis non facere, similiter licitum est nobis velle non facere. Si dicatur licitum esse, id quod illatum est, ad tempus velle nobis, aut proximis, nec hoc est proprie nos, aut proximos odisse: quia cum hoc stat, quod optemus nobis, & proximis finalem, & aeternam salutem. Contra, sicut optare mortem aeternam, proximo, aut nobis, est verum ad semper illum odisse, & contra charitatem in proximum habendam: ita optare proximo mortem spiritualem ad tempus, est illum ad tempus odisse, & contra charitatem in illum habendam, alioquin licitum esset velle proximo quod ad tempus furtum, vel aliud vitium exerceat: nam cum hac volitione simul stat, quod velimus proximo aeternam, & finalem salutem.

In oppositum tamen est plurimorum sententia: dixit Caietanus, triplicia esse praecipua, quaedam affirmatiua, quibus actus aliqui iubentur, quaedam negatiua, quibus actus prohibentur, quaedam vero negatiua, quibus

Abus non actus directe, sed permanentia, seu perseverantia in aliquo statu prohibet. Exemplum primi, de praecipuo quo tenemur conuerti, ceteri, eleemosynam indigentem dare, & contra haec directe peccatur omittendo actus iustos. Exemplum secundi, de praecipuo quo prohibemur mentiri, occidere, furari &c. & contra haec directe peccatur, illos actus prohibitos agendo. Exemplum tertij, de praecipuo quo prohibemur alienum detinere, in odio Dei perseverare, aut in peccato alio. Et contra haec praecipua, ut ait, non peccatur, nisi actus positius habeatur, seu committatur, quo homo velit in alieni detentione, aut in alio statu malo perseverare: obligat tamen huiusmodi praecipua tertij generis ad statim, quia tenetur homo non perseverare in malo. Praecipua autem secundi generis obligant ad semper, & pro semper. Praecipua vero primi generis, non pro semper: nec ad statim obligant, sed tempore determinato.

Ad propositum, cum praecipuum de conuertendo, directe affirmatiuum sit, & includit praecipuum negativum de vitando odium Dei, seu de in eodem non perseverando, concludit, quod praecipuum de conuertendo, quatenus affirmatiuum est, non ad statim, nec pro semper obligat: sed pro tempore determinato, puta quando quis est in periculo mortis, aut quando, vel suscepturus, vel ministraturus est sacramentum aliquod: iuxta doctrinam Thomae in. 4. & communem. Attamen ratione praecipui negatiui de cessando ab odio Dei, quod in omni peccato mortali includitur, tenetur peccator ad statim conuerti, de nouo tamen non peccabit per solam non contritionem, nisi actum positiuum eliciat, quo velit in tali statu odij Dei permanere. In qua opinione vnum est, quod difficultatem facit, quia videtur dicere, quod eo modo tenetur quis statim conuerti, ut ab odio Dei cesset, quo modo tenetur quis statim restituere, quod abstulit, ut a peccato de detinendo alienum desistat, in quo inuit non peccare furem de nouo, si non statim restituat ablatum, sicut nec si non statim de commissis doleat, excepto, nisi actu positiuo velit rem alienam, aut odium Dei detinere. Contra, videtur ratio de eo, qui cum alienum restituere potest, non tamen restituit, quod peccat mortaliter, non solum quia abstulit alienum, sed quia postea cum potest non restituit. Tum, quia non minus damnificamus proximum, si rem illius eo inuito nobis ipsis retinemus, quam

si eandem illi auferamus, ut constat. Igitur sicut auferre alicui, quod suum est, est peccatum, ita & detinere, similiter erit peccatum, etiam si non eliciatur actus positiuus, quo velimus alienum detinere. Tum etiam, quia illud, per quod homo praestat impedimentum remissioni peccatorum, & gratiae, est peccatum, tale est alienum non restituere, iuxta dictum Augustini, non remittitur peccatum, nisi restituatur ablatum. Et procedit hoc etiam, si post rem ablatam, voluntas se habeat neutraliter, ut scilicet, nec velit, nec nolit positiuum alienum restituere cum possit. Si dicas non esse peccatum nouum, non restituere, secluso nouo actu voluntatis restituere nolentis, sed antiquum, & continuatum, parum id ad rem attinet, si dicendum sit nouum peccatum, an antiquum, modo id concedatur. si rei alienae detentorem Domino inuito, hoc ipso poena aeterna fore puniendum, ultra poenam, quam ob eiusdem rei iniustam ablationem meruerat. Et quod id ita sit, aperte patet, quia praesupposita iniusta rei alienae acceptione, stat quod postea per solam non restitutionem eiusdem rei, homo qui eam detinet, charitatem praehabita amittat, quod sine peccato, etiam nouo fieri non potest. Ut si huiusmodi detentor de commissio sufficenter contritus, proponat efficaciter rem suo Domino restituere, iam est in gratia, deinde in executione ipsa a proposito retrocedat, etiam negatiue omni actu voluntatis secluso, sed voluntate neutraliter se habente, & de restitutione notabiliter titubante, seu vacillate, tunc enim non dubium, eum charitatem praehabita amittere, per solam non restitutionem sine actu voluntatis positiuo, & erit nouum peccatum numero, nec curo, an specie ab antiquo differat, an non.

Secundo, videtur deficere in eo, quod ait, praecipuum de conuertendo obligare ad statim, ratione praecipui negatiui de non retinendo odium Dei, in quod ex peccato mortali incurritur. Nam quare de quo odio Dei sit hoc intelligendum, vel de odio Dei, quo Deus odit peccatorem, & vitare illud, seu illud non retinere, non cadit sub praecipuo immediato, & directe, quandoquidem nil nobis praecipui potest, nisi quod in nostra potestate situm est, quale est aliquid agere, aut non agere, siue actus elicitus voluntatis sit, siue imperatus, Deum autem odio nos habere, nec actus noster est elicitus nec imperatus, nec in nostra potestate immediate existens, ut patet. Si vero sit hoc de odio, quo

E Deum odimus intelligendum, quæro, vel intelligendū est de odio Dei actuali, vel habituali, si de actuali, esto quod ita sit, quod præcepto negatiuo teneamur, nunquā Deum odio actualiter habere, huic præcepto satisfacit peccator, si post peccatum commissum, non actu doleat, nec de illo conteratur, modo Deum actu non odio habeat, ut constat, igitur falsum est, quod ratione huiusmodi præcepti negatiui, de non odiendo Deū actu teneatur peccator post peccatum statim conteri. Si autem de odio Dei habituali intelligatur, tunc falsum est, esse præceptum tale negatiuum, quo teneamur, Deum non odire habitualiter: nam habitus non sunt in nostra potestate secundum se, nisi ratione actuum, dicente Aristo. Actuum domini sumus à principio ad finē, non ita habituū. Falsum igitur est, quod præceptū, de cōterendo obligat ad statim ratione præcepti negatiui in eodem inclusi, quo teneamur, non retinere odiū Dei.

Dicendum igitur ad quæstionē, quod peccator non tenet conteri, aut poenitere de commissio statim, seu quod primū potest, etiā si peccatū dimissum non sit. Tum quia præceptū de poenitentia est affirmatiuū, affirmatiua autē non obligat, nisi tēpore determinato, ut est omnium doctorū consensus, & patet exemplariter de præcepto de confitendo, ad quod non tenetur homo statim, & de præcepto de baptismo suscipiēdo, ad quod non tenetur homo quod primū potest, cum in primitiua ecclesia tēpus baptismi fuerit determinatū, puta in Paschate, & Pentecoste: extra quæ tēpora baptizari quēquā absque necessitate non permittebatur, de consecra. distin. 4. Ad hunc modū de aliis. Tunc etiā, quia non obligamur ad statim reducere proximū post lapsum, quin possim⁹ maiore oportunitatē expectare, ut Augusti tradit. i. de ciui. Dei. c. 10. Ergo nec tenemur nosmetipsos statim ad gratiam reducere, cōsequētia patet, cū teneamur proximōs, sicut nos ipsos ex charitate diligere.

Tum etiā, quia aliās peccator, qui quod primū potest, non poenitet, infinites peccaret, pñiam differēdo, cū in omni tēpore dilationis infinita sint partialia tempora, in quibus possit poenitere. Deniq; cū nec autoritate, nec ratione cōuincēte doceri possit, peccatorē sub poena noui peccati teneri, ad statim conteri, seu poenitentiam agere, volūtariē videt id esse dictum. Quod autem illud certō doceri, seu cōcludi non possit, patet soluendo rationes supra in oppositum factas.

Ad primum, quando arguit esse necessariū statim poenitere ob periculum in aliud peccatū incidēdi, dicēdū, illud procedere, vbi tale periculū esset, probabile, & verisimiliter euēturū, quod ipse homo non possit, si vellet faciliē euitare, modo autem quis homō pñiam differēdo, in aliud peccatū possit cadere, non tñ erit casus ille talis, quē non possit, si velit: faciliē euitare, tūc quādo cadet. Secūdo dico Gregoriū procedere de peccatore, qui diu à Deo expectatus, ut poeniteat, cōtemnit poenitentiam, ut videri potest homilia. ii. super illud Ezechiel. 33. si conuersus iustus fecerit iniquitatem. Vbi quæstione mota, cur Deus omnipotens offendiculum ponit ei, quem cecidisse iam conspicit, inquit. Distrieta sunt omnipotentis Dei iudicia, qui peccatorem diu spectat, ut redeat, non redeunti, & cōtemnenti, offendiculum ponit adhuc, vbi grauius impingat. Et sequitur, peccatum quippe, quod per poenitentiam non diluitur &c. Vnde constat, quod loquitur contra peccatorem, qui diu expectatus, poenitere cōtemnit, talem enim Deus aliquando deserit in peccato putrescere, unde fit, ut in aliud peccatū cadat. Sic etiā Hieronymus exponit illud Prophetæ. psal. 37. Putruerūt, & corruptæ sunt cicatrices meæ, à facie insipientiæ meæ. i. qui pñiam facere cōtemnebā. Modo autē stat peccatorē differre poenitentiam ad tempus absque hoc, quod poenitentiā cōtēnat diu expectatus, nec etiā Deus tam seuerus est aduersus eum, qui parum poenitentiam differt ob causam aliquā non iniquam, ut illum omnino destituat, sicut contra eum, qui diu expectatus poenitere non vult.

Ad secundum ex Ecclesiast. 5. dicēdum, quod illud dictū, non est verbum necessitatis, sed potius utilitatis, & consilij, tunc maximē, quādo periculum mortis non imminet probabiliter, quis enim dies mortis omnino incertus sit, non tamen inde semper est probabile, mortem subito, seu illicō euenturam, ut si nullus sit morbus, nec pestis, nec bellum, nec inimicitia, nec aliud verisimile periculum. Quod autem ait: nam citō venit ira Dei, & sumet vindictam, li. citō, non subitanēam, statimq; venturam mortem, sed breuitatem humanæ vitæ, finisq; eius incertitudinem significat ideo consulit sapiens, ne de die in diem poenitentiam differamus, & hoc est, quod Christus admonet in euangelio. Estote parati, quia nescitis diem, & horam &c.

Ad

A Ad tertium ex Apocal. dici posset, quod illi episcopi, in quos diuina tendebat comminatio, tenebatur statim cōminatione audita poenitere: quia illis speciale de hoc tradebatur præceptum comminatoriū, quibus Christus ecclesiam suam specialiter cōmiserat, nec inde sumitur argumentum, quod similiter, quicumque peccator sub nouo peccato teneatur ad statim cōteri, seu poenitere. Secūdo dici potest iuxta prædicta, quod quātūcūque tardē veniat homini mors, & diuina ultio, quæ peccatoribus expectatis, & denique non poenitentibus post mortem parata est, dicitur satis citō venire, tum quia apud Deum mille anni sunt, sicut vna dies, tum etiā, quia breuis est vita hominis, & sicut fœnū, & ventus, & flos agri velociter transit, ut lamentatur Iob, & canit Psalmista. Sed in hac vitæ breuitate datur peccatori tempus ad poenitendum, sicut & ad confitendum, sicut & ad baptismum suscipiendum, quem ad salutem hominis constat necessariū esse, sicut & ipsa cordis poenitentia.

Ad quartum, de inimicitia Dei vitanda dicendum, quod ita est, quod tenetur homo nunquam fieri Deo inimicus actu offendēdo illum: non tamen inde sequitur, quod postquam quis factus est Deo inimicus, statim tenetur amicitiam eius procurare, nisi tempus necessitatis vrgeat, puta si homo sit in periculo mortis, aut velit sacramēta recipere, vel ministrare, aut in alio casu, quo teneatur homo se ad gratiam disponere. Et quando arguitur: non minus est in perniciem salutis spiritalis, in Dei inimicitia perseuerare, quā in Dei inimicitiam incidere: dicendum, id esse falsum, nisi velit homo semper in tali inimicitia permanere. Tunc enim huiusmodi perseuerantia mortale peccatum est, & contra salutem animæ, sicut in Dei inimicitiam per offensam incidere: permanere tamen in Dei inimicitia, seu in peccato secundum reatum tantū, idque ad breue tempus, quousque necessitas vrgeat, nullum est animæ periculum nouum, ut ex dictis apparet. Ad confirmationem de eo, qui morbo aliquo laborat, quod tenetur statim remedium adhibere: verum est, quando ex dilatione verisimiliter timetur mors euentura, aut aliud notabile damnum, cui postea occurri non possit: secus tñ si ex aliqua dilatione, nullū tale periculū probabile timetur. In casu autem præsentis homo per peccatum commissum iam mortuus

est, & ideo si nullum est periculum in differendo suscitationem à morte, non est necessarium, statim suscitari. Sicut si medicus haberet potestatem suscitandi hominem iam mortuum, non tenetur statim eum suscitare, cum ex dilata suscitatione nullum imminet periculū &c. Sicut nec tenemur delinquentem fratrem statim corrigere, sed differre possumus, quando ex dilatione nullū timetur periculum.

Ad quintum, de debito statim soluendo. Procedit illud dictū iuris de debitis realibus, ex delicto contractis, non de gratuitis, cuius discrimen est. Quia si aliquid fratri debem⁹, quod, scilicet vi, vel iniuria, aut dolo aliquo eidē surripuimus, aut eum iniuste damnificauimus, illo inuito fecimus: & ideo quod diu rem sibi debitam, eo inuito detinem⁹, peccamus actu, non reddendo, cum possumus, quia semper sumus in mora. In gratuitis autē debitis, qualia sunt, quæ ex mutuo, deposito, aut accomodato nascuntur: non ita Domino inuito rem eius retinemus, ideo talia debita, non tenemur statim reddere, quousque creditor ipse petat, aut terminus præfixus adueniat. Modo autē, quauis ex offensa contra Deū commissā mansimus Deo debitores, & de offensa tenemur eidem per poenitentiam satisfacere: non tamen ad id tenemur, antequam ipse exigat, quia poenitentiam pro offensa, non ex natura illi debemus, ut supra dixi, sed quia ipse eam exigat, ideo non est necessarium eam reddere, nisi quādo ipse exigat: ipse autem dominus non eam ad statim exigat, cum tempus ad poenitendum nobis pro sua benignitate largiri dignetur.

Ad confirmationem de reconciliatione cum proximo dicendum, quod non inde colligitur, quod statim, quod proximū offendimus, tenemur eum adire, & eidem reconciliari, sed quod non prius munus ad altare offeramus, quā proximo reconciliemur, si scilicet, volumus nostram oblationē Deo gratam esse, ut illic dicit glo. Alioquin nil obstat, quod minus possimus præcepta aliqua in peccato existētes adimplere, absque hoc, quod de nouo peccemus, non tñ erit meritoria adimpletio. Ita igitur, si volum⁹ Deo esse statim grati, & eidem accepti, opus est, ut statim eidem recōciliemur: non tamen id absolutē est sub poena peccati necessarium.

Ad sextū, in quo quæritur, an sicut licitum est poenitentiā differre, sit etiam licitum actu positiuo, velle eam differre, &

C 2 actu

E actu positivo nolle ad tempus aliquod poenitere. Respondeo non esse dubium, quia id licitum sit. Quia ille actus, si esset illicitus, aut id esset ratione obiecti, aut alicuius malae circumstantiae, aut ratione praeccepti, huiusmodi actum prohibentis, sed nullum ex his videtur. Ratione quidem obiecti, non est illicitus, quia obiectum est in se licitum. scilicet non poenitere ad tempus, seu poenitentiam ad tempus differre. Ratione etiam circumstantiae deprauantis, non est illicitus, quia omnem talem ego secludo. Ratione etiam praeccepti, non est illicitus, quia non dabitur tale praecceptum, quo praefatus actus prohibeatur. Nam pono, quod talis actus habeatur eo tempore, pro quo non tenetur homo actu poenitere: tunc enim, nec praecceptum affirmatiuum, nec negatiuum, obligat hominem, ne pro tunc actum illum habeat. Confirmatur hoc, quia pro illo tempore, quo licitum est confessionem, aut baptismum, aut Eucharistiam, aut elemosynam differre, licitum etiam est actu positivo velle pro tunc illa omnia differre vsque ad tempus necessitatis: igitur etiam pro illo tempore, quo non tenemur actu poenitere, licitum erit actu positivo, nolle pro tunc poenitere.

F Sed contra obiicit aliquis, praecceptum affirmatiuum includit negatiuum, quo pro semper prohibetur actus oppositus ei, qui praecipitur, cum ergo sit praecceptum affirmatiuum de poenitendo pro aliquo tempore, & actu poenitentiae opponitur volitio non poenitendi, seu poenitentiam differendi, ex quo impossibilia sunt haec duo, scilicet poenitere actu, & velle poenitentiam differre, ut constat, sequitur, quod ista voluntas non poenitendi, seu poenitentiam ad tempus differendi, est semper illicita. Respondeo, quod ratio procedit de actu, qui directe contraria actu praeccepto, quales sunt actus in idem obiectum, contrario modo tendentes, ut diligere, & odio habere: placere, & displicere: nolle, & velle, respectu eiusdem obiecti. Sic enim si Dei dilectio, pro aliquando praeccepta est, odium eiusdem Dei pro semper prohibetur. Si dolere de peccato commissio, pro aliquando iustum est, complacere de eodem commissio, pro semper illicitum est, ad hunc modum de aliis. Modo autem hic actus, qui est velle ad tempus, necessariam poenitentiam, aut confessionem, aut baptismum differre, non directe contrariatur actu cadenti sub praeccepto, qui est dolere de commissis, confiteri, & baptizari, ut de se constat. Aliud enim est,

nolle nunc de commissis dolere, aliud vero est de commissis, nunc complacere: hoc secundum est semper illicitum, non primum nisi pro eo tempore, quo necessarium est poenitere. Sicut patet etiam per aliud exemplum, diligere Deum cadit sub praeccepto pro certo tempore, & tamen extra illud tempus licitum est nolle Deum diligere extra illud tempus, imo simul stat: quod quis actu diligit nunc Deum: & quod habeat voluntatem pro crastina, non actu Deum diligendi. Si contra hoc obiicias, quod nunquam licitum sit, nolle diligere Deum, sicut nec odire, quia omnis actus, qui repugnat charitati est illicitus, & peccatum mortale talis est actus hic, quo nolo nunc Deum diligere. Probat, quia actus, qui repugnat actu charitatis, repugnat, & ipsi charitati: sed nolle nunc diligere Deum, repugnat dilectioni Dei, ut patet. Respondeo, minor est falsa, scilicet quod hic actus, quo nolo nunc diligere Deum repugnat charitati infusae, nec sequitur, repugnat actu charitatis, huic scilicet, quo actu Deum diligo, igitur repugnat ipsi charitati, quia charitati non repugnat nisi inobediencia mandatorum. Modo autem haec bene se compatiuntur, propono Deo obedire, & eius mandata tempore debito per omnia custodire: cum hoc tamen nolo nunc actum diligendi Deum, aut proximum elicere, ex quo pro nunc, nullum mandatum me ad actum diligendum obligat.

Sed demus licitum esse actu velle poenitentiam differre, seu nolle vsque ad tempus vrgens poenitere, cum in tali tempore necesse sit hominem in peccato permanere, & in Dei indignatione, & in morte animae per carentiam gratiae, & charitatis, an sit etiam licitum actu positivo, haec omnia pro tunc velle, cum ea velle, videatur ad odium sui ipsius pertinere. Et an haec omnia sit similiter licitum velle proximo absque hoc, quod eum odisse dicamur. Respondeo, posset dupliciter dici, primo quod illa, quae illata sunt, non est licitum actu velle, cum contra charitatem sui ad tempus esse videatur, & consequentia illa, in qua se fundat ratio dubij praesentis non valet, scilicet vult homo licite antecedens bonae consequentiae, igitur ex consequenti, vult ipsum consequens. Nam saepe accidit, me scire consequentiam esse bonam, & velle antecedens, cuius tamen consequens non ita volo. Scio enim valere hanc, si perseuerauero in amore foeminae, aeternaliter damnabor, & tamen stat, me velle antecedens non volendo consequens. Scio etiam

valere

A valere hanc, si defendero me ab inuatore, occidam illum, cum non habeam defensiuum, nisi lethale: & tamen volo antecedens, & non inde volo consequens, nec licitum est ipsum velle, ex multorum sententia. Valebat etiam haec; si Christus est redempturus mundum, est a Iudaeis occidendus, cuius tamen antecedens poterant homines licite velle, non ita consequens, & ad hunc modum de aliis. Ita igitur in praesenti, scio hanc consequentiam bonam esse, differam poenitentiam vsque ad quatuor dies, igitur interim ero in peccato mortali, in Dei inimicitia, & indignatione, in morte spirituali sine charitate: & tamen stat, me velle antecedens, absque hoc, quod velim consequens. Quod si verum est dictum, scilicet, qui vult efficaciter antecedens bonae consequentiae, ex consequenti vult ipsum consequens, procedit, & verum est, quando ipsum consequens est medium necessarium ordinatum, ad consequendum antecedens, ut qui vult antecedens hoc, scilicet se finaliter saluari, ex consequenti vult sacramenta necessaria fidei suscipere, & alia Dei mandata seruare. Secus quando consequens non sic est de se ordinatum ad antecedens, quemadmodum aperte patet in hac consequentia, poenitet me peccasse, ergo peccaui, quam scio bonam esse, & tamen volo antecedens, consequens autem non volo. Posset secundo dici, quod ea quae illata sunt ex dilatioe poenitentiae, potest homo licite, vel le. scilicet carere gratia, & esse in morte animae, & in Dei inimicitia, non quidem absolute, sed ex suppositione: praesupposito, scilicet, quod ad tempus velit poenitentiam differre, & quia per peccatum meruit in illa mala incidere, quod iustum est ipsum peccatorem pati, nec hoc est se ipsum odisse: sed se humiliter diuinae ultioni subiicere, quam scit se per offensam commissam meruisse, odisset autem se, si proponeret nunquam poenitere, sed de hoc alibi in tractatu de confessione, vbi similis quaestio proposita est.

Est itaque resolutio, quod perseuerare in peccato secundum reatum per tempus aliquod, pro quo non tenetur quis se ad gratiam disponere, non est peccatum nouum, nec per hoc meretur homo aeternam poenam, nec augmentum eius. Tunc enim voluntate existente neutra, nec peccat homo commissiue, nec commissiue, cum pro tunc nullum actum positivum eliciat, nec elicere tenetur, & per consequens non tenetur homo sub poena noui peccati, vel augmenti eiusdem, statim poenitere de commissio, sed potest licite actu positivo velle differre poenitentiam vsque ad tem-

pus vrgens, cum quo stat propositum verum debito tempore poenitendi. Unde sequitur esse dabilem actum voluntatis deliberatum licitum quidem, qui tamen meritorius esse non potest, patet de actu, quo positivum non vult homo tali tempore poenitere, patet de actu, quo positivum non vult homo Deum diligere pro eo tempore, quo diligere non tenetur. Nam tales actus repugnant dilectioni Dei, ideo in Deum referri non possunt, & ita nec meritorij esse. Sicut stat dare actum licitum, qui bonus moraliter esse non potest, patet de actu, quo quis pro eo tempore, quo non tenetur actum aliquem elicere, nolit positivum amorem honesti elicere, qui actus repugnat amori honesti, & ita in honestum referri non potest, ac proinde, nec esse bonus moraliter. Ad hunc modum possent alia inferri, quae parum aspicientibus dura esse videbuntur, de his haecenus &c.

Alia occurrit dubitatio, an post primam de commissis contritionem sit necessarium postea, quoties peccata memoriae occurrerint de eisdem poenitere. Dixerunt aliqui, quod sic, si practice peccata memoriae occurrant, quod sit, quando aduertit homo se Deum per illa peccata offendisse, & pro his facit ratio. Quia peccatis memoriae occurrentibus, vel homo complacet in illis, vel displicet, vel nullum actum elicit: sed neutra liter se habet: si complacet, peccat, & de nouo Deum offendit: si neutraliter se habet, videtur Deum negligere, quem non offendere: sed summè diligere, & reuereri, atque timere deberet, restat ergo, ut de sic occurrentibus displicere debeat.

Preterea, pro eisdem videtur facere Augustinus lib. de vnica poenitentia, & habetur de poenitentia. distin. 3. ca. Poenitentia est quaedam &c. Vbi ait. Quotidie dolendum est de peccato, quod declarat ipsa dilectionis virtus. Et infra, poenitere enim est poenam tenere, ut semper puniat in se vlciscendo, quod commisit peccando. Et infra, poenitentia enim est vindicta semper puniens in se, quod dolet commississe, vbi dolor finitur, deficit poenitentia, si vero poenitentia finitur, quid relinquitur de venia? Ex quibus apparet, poenitentiam nunquam esse finiendam, sed quotidie frequentandam, etiam si semel quis de peccatis fuerit contritus. Pro quo etiam videtur facere Isidorus. lib. 2. de summo bono dicens, Propitiatio Dei occulta est, sine intermissione fieri necesse est, & per consequens, quoties peccata me-

E moria occurrunt, dolendum est. Quibus non obstantibus, videtur opposita conclusio tenenda. Et probatur: quia post habitam primam contritionem, non videtur necessaria iterata contritio: quia, vel esset necessaria ad obtinendam remissionem culpae commissa, & poenae aeternae, vel ad remissionem poenae temporalis residuae, in quam per contritionem fuerat aeterna commutata, vel ad satisfaciendum praecipuo de poenitendo.

Non primò: quia per primam contritionem obtenta fuit gratia, & remissio peccatorum, quoad culpam, & poenam aeternam, ut suppono alibi probatum. Nec est dicendum secundum: quia illa poena temporalis potest absque reiteratione contritionis totaliter aboleri, scilicet per primam contritionem vehementem, seu superabundantem, & per feruorem charitatis, aut per assumptionem sacramentorum, aut per alia opera meritoria, aut denique poterit talis poena solui in purgatorio, & usque ad id tempus eius solutio reueruari. Igitur ad finem obtinendam remissionem illius poenae temporalis, non est necessaria iterata contritio: sed nec est necessaria ratio ne praecipua: quia licet sit praecipuum de poenitendo, non tamen reperitur praecipuum de iterato poenitendo, & multò minus de poenitendo toties, quoties peccata commissa memoriae occurrunt.

F Adde, quòd ex auctoritatibus scripturae, non ad aliud videtur sub necessitate tradita poenitentia, nisi ad consequendam remissionem, iuxta illud Petri in actibus: Poenitemini, ut deleantur peccata vestra. Cum ergo per primam contritionem fuerint deleta, videtur, quòd non amplius ad illum finem sit necessaria iterata poenitentia.

Confirmatur: quia sicut iussa est poenitentia ad finem consequendi peccatorum remissionem, ita iussa est confessio sacramentalis ad eundem finem, ut suppono: sed peccator satisfacit praecipuo de confitendo per primam confessionem legitime factam, ita ut iterata confessio eorundem peccatorum necessaria non sit. Igitur similiter satisfacit praecipuo de poenitendo per primam contritionem, ita ut iterata contritio necessaria non sit.

Ad idem facit, qui non minus tenemur Deum diligere, quam de offensis in Deum commissis poenitere: sed ad diligendum Deum toties, quoties Deus memoriae nostrae occurrit minimè tenemur, cum huiusmodi praecipuum charitatis habeat suam temporam, pro quibus ad actum obligat, igitur nec tenemur de commissis poenitere, quoties me-

moriam occurrunt. Et procedit haec conclusio, quando certum, vel probabile est, peccata esse per primam contritionem condonata. Quod si hoc certum, aut probabile non sit: sed dubium, stante dubio, necesse est contritionem iterare ob periculum decedendi sine venia. Quemadmodum si talem quis habeat conscientiam, qua putet sibi necessariū esse frequenter poenitendum: tenebitur ratione conscientiae, & si erronea sit, iuxta eam agere, qui enim contra conscientiam agit, aedificat gehennam.

Iam respondendum est ad rationes supra factas. Ad primum dicendum, quòd peccator poterit in casu neutrum habere voluntatem pro illo tempore, quo praecipuum affirmatiuum eum non obligat ad actum. Nec inde fit, ut contemnat, aut negligat Deum: sicut non contemnit homo Deum, quando actu eum non diligit extra tempus, quo alioqui tenebatur diligere. Nec ideo quis consilia euangelica contemneret dicitur, quia neutraliter se habet, puta nullum circa eorum obseruantiam actum eliciendo, quo velit, aut nolit ea obseruare, sicut nec eucharistiam dicitur quis contemnere, quia cum de ea recordatur, non elicit actum, quo vult eam suscipere. Nec reum se quis facit: cum in huiusmodi neutraliter se habet, loquor extra casum necessitatis.

Ad secundum, dicendum, quòd illa verba Augustini, non ita accipienda sunt, ut intelligamus nunquam esse a fletu cessandum, aut semper esse actu dolendum. Si enim ita esset, nunquam igitur esset homini licitum intellectionem a memoria actuali peccatorum diuertere, & alia speculari, aut contemplari, quod est erroneum. Quod ergo ait, poenitentiam nunquam debere finire: rectè venit intelligendum. Sciat enim tripliciter poenitentiam finire, scilicet in proposito ipsius poenitentis, & actu negatiue, & actu positiue. Finitur in proposito: quando aliquis poenitens de commissis, proponit postmodum ad tempus tantum a peccatis abstinere. Finitur poenitentia actu negatiue: quando aliquis dolet de commissis cum vero proposito, semper a peccatis postmodum abstinendi, & non superueniente proposito contrario: cessat ab actu illo poenitentiae, ad aliarum rerum considerationem se diuertens. Finitur tertio actu positiue: quando post habitam poenitentiam de commissis cum proposito a peccatis abstinendi, cessat tale propositum per superuentum contrarij propositi, puta de peccato aliquo committendo,

Tunc

A Tunc dicendum ad dictum Augustini, quòd venit intelligendum, ita quòd poenitentia nunquam debet finire in proposito, nec in actu positiue, per contrarij propositi superuentum: potest tamen licite finire actu negatiue. Si enim in proposito, aut voto finitur, ut explicitum est, nil de venia relinquitur, quia nulla peccata dimittuntur illi, qui cum de commissis dolet, ad tempus tantum a peccatis abstinere proponit. Si etiam finitur poenitentia actu positiue, nil de venia relinquunt: quia quantum attinet ad excludendum huiusmodi poenitentem a regno Dei, & in perpetuum carcerem detrudendum, perinde est, ac si nullam veniam fuisset prius per poenitentiam consequutus.

Adde, quòd si necessarium sit semper flere, & semper poenitere iuxta sanctorum doctrinam citatam: non intelligendum est id esse necessarium, ad obtinendam gratiam Dei, quae in momento acquiritur, quam primò scilicet peccator verè de commissis poenitet, ut supra diximus: est tamen in poenitentia, & fletu, semper perseuerandum, & corde, saltem de commissis dolendum, ut in hoc seculo plenam culpae, & poenae veniam consequamur. Et quis in re accidat, ut eam plenè finis iam consequuti: quia tamen nobis id semper incertum est, ideo si volumus

B hic omnino liberari, ob huiusmodi incertitudinem, est nobis semper poenitendum. Ad quod alludit, quod ex Isidoro citatum est dicente. Dei propiciationem, scilicet perfectam, nobis incertam esse. Pro quo etiam facit, quod dicitur Ecclesiastici. 5. De propiciatu peccatorum noli esse sine metu &c. Et quauis de hoc in casu possimus certificari, ut certi simus nos totaliter a peccatis per baptismum liberari, similiter & per indulgentias plenissimas legitime concessas: attamen quia semper peccamus saltem venialiter, si volumus hic omnino liberari, & purgatorium ignem euadere, semper dolendum est. Esto etiam quòd peccata non reiterarentur: adhuc esset in hoc statu semper de commissis, etiam si remissa sint, dolendum ob effectum remanentem: quia scilicet tempus in peccatis consumptum recuperari non potest. Nam innocentia per peccata priora amissa, recuperari non potest: quia peccata illa de se erant aeternaliter exclusura hominem a gloria, nisi Dei misericordia subuenisset: quia per illa peccata homo ingratum se Deo fecit, & dignum, qui eternaliter cruciaretur, nisi Deus optimus condonasset. Itaque

sicut semper in hoc statu Deus est diligendus, ita semper detestanda sunt peccata per quae Deum offendimus. Vnde ait Hugo de sancto Victore, quòd Deus absolvens hominem a culpa, & poena aeterna, ligat eum vinculo perpetuae detestationis peccati. Nec tamen id ita in rigore accipiatur, quòd nouum incurratur peccatum, quoties homo actum detestationis non eliciat: satis est habitualiter illa commissa detestari &c.

Aliud etiam occurrit dubium, an sit necessarium poenitere de commissis in die dominica: dixerunt multi doctores quòd sic. Non enim seruetur praecipuum de sanctificatione sabbati, ut dicunt, nisi de peccatis, saltem in genere, conteramur: & Deum super omnia diligamus, sic sentit Scotus in. 3. Sic Gabriel, sic Angelus de clauasio verbo ferie. sic Florentinus parte. 2. titulo. 9. sic Nider in suo praecipuo, id quod, ut ait, de mente doctoris sancti, & multi alij.

Pro quorum sententia videtur facere primo institutio ecclesiae, quae instituit, ut in initio missae, quae diebus festiuis est de necessitate audienda, praemittatur generalis confessio: quae facere non solum celebrantibus, sed omnibus astantibus, & stare debentibus conuenit, ut ipsa consuetudo demonstrat.

Secundò quia id potissimum intendit Deus, & ecclesia, cum obseruantiam sabbati praecipiant, quòd scilicet homines tunc Deo vacent, & eum colant, & summe diligant: ac proinde qui id non agit tali die, non seruat praecipuum ut debet, etiam si ad literam, & sonum verborum illud seruet. Non enim dubium est in legem impingere, qui verba legis amplexus, contra legis nititur voluntatem. I. non dubium. C. de legibus, & in regula iuris. certum est. in. 6.

Tertio id ipsum de contritione apparet ex Leuitico. 16. vbi dicitur. Sabbatum requietionis est, affligetis animas vestras. Et. c. 23. de die festo legitur. Affligetis animas vestras in eo, omne opus seruile non facietis in die hac &c. Et sequitur. Omnis anima, quae afflicta non fuerit in die hac, peribit de populo. Hanc autem afflictionem animarum, quae illic sub praecipuo tradita est, dicit Origenes, & Lyra, & glosa interlinealis, & alij: esse contritionem, seu dolorem de peccatis, nam subiungitur illic pro causa. Ut repropitiet vobis Dominus. Et de eadem die festi legitur ibidem. c. 16. Ab omnibus peccatis vestris mundabimini, quod sine dilectione Dei, & peccatorum poenitentia fieri non potest.

C 4 Quarto

E Quarto pro eadem sententia videtur
facere, quod Dñs per Isai. c.
58. Ait enim: Si auerteris à sabbato pedem
tuum facere voluntatem tuam in die sancto
meo, & vocaueris sabbatum delicatū, & glo
riofum Dñi, & glorificaueris cum, dum non
facis vias tuas, & non inuenitur voluntas
tua: vt loquaris sermonem, tunc delectaberis
super Dño. & sustollam te super altitudi
dines terræ: & cibabo te hæreditate Jacob
&c. Vbi videtur, q̄ Dñs non promittit hæ
reditatem gloriæ nisi his, qui sabbata sic ser
uauerint, scilicet à peccatis abstinēdo, quod
est à suis voluntatibus recedere, & Deū glo
rificando, & eius voluntatē faciendo, quod
est Deum corde colere, & amore obediētia
li eundem amare. Pro quo etiā facit, quod
ait Isai. c. 1. Odiui & proieci solennitates ve
stras: quia eas vobis facitis, nō mihi, hoc est,
quia in illis vestras voluntates adimpletis
non meam. In quo innuit esse necessarium
in diebus festiuis Dei voluntati se conformare
corde, & opere, quod est illum obediē
tialiter diligere, igitur.

His non obstantibus, videt̄ oppositum
tenendū scilicet, q̄ non est necessa
rium, sub pœna peccati mortalis, in die
bus festiuis de cōmissis actu pœnitere, nec
Deum actu diligere. Quia, aut hoc esset nec
cessarium iure humano, aut diuino. Non
humano: tum quia humana potestas ad in
teriores nostræ mentis actus, nisi fortē in
directē, non se extendit ex communi senten
tia: tum quia, quod ecclesia in dominica die
agendum Christianis præcepit, vt ex de
creto. de consecratione dictinēt. 1. colligitur,
non est, nisi missam integram audire, aut
eidem assistere, & ab operibus seruilibus
abstinere: quæ absque contritione, & Dei di
lectione possunt inculpabiliter adimpleri.
Nec video, vbi ecclesia præceptum de dili
gēdo Deum super omnia, aut de contere
ndo, sub obligatione limitauerit ad diem do
minicam: quāquā ea iusserit, per quæ ho
mines ad præfatos actus, quodammodo præ
parentur, seu disponantur: qualia sunt aliis
temporalibus rebus non intendere, sed di
uinis officiis interesse. Quod etiam di
uino iure ad id in die dominica non teneamur,
apparet, tam de iure nouo, quàm de ve
teri: quia celebratio dominicæ diei, non est
à Christo instituta, aut iussa: sed ab homini
bus, vt suppono, quorum institutione ob
certas causas factum est, vt cessante sabba
to, succederet dominica dies, ob id potissi

imum: quia tali die Dominus surrexit; vñ
de, & Dominica dies appellata est. Quod
si de iure diuino veteri, esset necessarium
certa die conteri, & Deum diligere, ma
ximè ex eo, quod scriptum est Exod. 20.
Memento, vt diem sabbati sanctifices: ve
rūm, cum illic explicetur modus, quo de
buisent sabbatum sanctificare, in cuius ex
plicatione nulla de contritione, aut dilectio
ne Dei mentio fit, consequens est, non inde
colligi præfatorum actuum necessitatem,
pro illa die. Tum etiam, esto lex vetus, ad
id homines certo tempore obligasset, non
inde fit, vt tempore legis gratiæ, ad idem
teneamur: cum constet legem veterem per
legem gratiæ vim suam amisisse, solis præ
ceptis moralibus, in suo robore permanen
tibus. Diligere autem Deum, aut contere
ri de commissis tali, vel tali die, morale pu
rum non fuit: sed iudiciale, aut ceremoniale,
ea. s. parte, qua dies certa, ad id determina
batur: ideo iudicialibus cessantibus, mansit
dilectio Dei, & contritio de commissis, de iure
diuino indeterminatē tradita.

Ad rationes ante oppositum factas di
cendum. Ad primū, esto talis sit ec
clesiæ institutio, simul & consuetudo præ
mittendi confessionem, hæc tamē sub præ
cepto ipsis celebrantibus, nō laicis missam au
dientibus est imposita, quandoquidem sa
tisfaciunt laici præcepto de audiendo mis
sam, si ab introitu vsque ad finem interfuerint,
etiam si cōfessionē illam generalem non fa
ciant. Ad secundum, intentio Dei, & ec
clesiæ in obseruantia sabbati, seu diei Do
minicæ illa est, vt scilicet, homines Deo vacent,
sicut & iustum est, vt postquam de re
bus tēporalibus per sex dies curauerint, se
ptima die ab illarum cura remoti, Deum co
lant, & in obsequio ipsius occupent. Aliud
tamen est, quod in illo præcepto homini
bus præcipitur aliud quod intēditur. Sicut
in ceteris præceptis, vt plurimūm con
tingit. Intentio autem finalis præcipientis
non cadit sub præcepto, alioqui peccaret
homo, quoties aliquod opus sibi iniunctum
facit: nisi eo modo illud faciat, quod Dei glo
riam promeretur: hoc enim intēdit Deus,
præcepta hominibus tradens. Et ita homo
in peccato, & sine charitate existens, peccaret,
quoties præceptum aliquod adimple
ret, siue comedat, cum necessarium sit, siue
necessitatem patienti subueniat, siue parentes
honoret, siue vnicuique quod debet, red
dat, cō quod talia non facit ad intentionem
præcipiētis

A præcipientis, quod suppono falsum. Ad le
gem autem allegatam, non dubiū est, dicen
dum, quod verū est esse potius ad intentio
nem legis attendendum, quàm ad sonū ver
borum, loquendo de intentione obiectiua,
non de finali, hoc est, præceptum, seu lex il
lo modo est adimplenda, quo præcipiens
intendit subditum obligare, quam nunc ap
pello intentionem obiectiuam, seu materia
lem. Et verum est talem intentionem cade
re sub præcepto, & qui hanc non seruat, &
si sonum verborum seruet, non dicitur le
gem adimplere. Intentio verò finalis, quæ
respicit finem, gratia cuius datum est præ
ceptum, non ita cadit sub præcepto, cum il
la sit extra substantiam præcepti.

Ad tertium ex Leuitico sumptum, vbi
præcipitur, quod certa die afflige
rēt animas, dici potest vno modo, quod per
huiusmodi afflictionē, non opus est intelli
gere cōtritionē, seu cordis pœnitentiam: de
qua loquimur: sed abstinentiam à voluptati
bus, & ab his, vnde solent homines recrea
tionem fumere corporalem. Vnde Isai. 58.
dicitur: nunquid hoc est ieiunium, quod ele
gi, per diem hominem affligere animam suam?
Vnde apparet, quod Iudæi, qui iuxta le
gem per diem à cibis abstinēbant tempore
ieiunij, dicebātur animas suas affligere, eti
am si de peccatis tunc nullam haberent con
tritionem, nec pœnitentiam. De his enim
loquitur illic Dominus, qui diebus ieiunij
non Domini, sed suas voluntates comple
bant: ac proinde afflictio animarum, de qua
in Leuitico, non opus est pro cordis contri
tione accipiatur. Posset secūdō dici, ad men
tem exponentium, quod esto illic iussit Do
minus, quod intus animas per pœnitentiam
affligerent: hoc erat speciale in illa festiui
tate, quæ dicebatur festum propiciationis,
seu expiationis, quod erat specialiter insti
tutū semel in anno, scilicet, decima die men
sis septimi, ad hoc, quod sacerdos pro pecca
tis populi offerret, & oraret, vt Deus illis
propitius, & misericors redderetur, vt dicitur
in fine. cap. 16. & ita, non inde colligitur,
quod in qualibet die Dominica sit necessa
riū conteri, aut pœnitere. Adde, quod festa
illa iam p̄ legē nouā abolita sunt, & constat.

Ad quartum ex Isai. sumptum dicen
dum, quod Deus in illo cap. vbi de
ieiunio, & Sabbato loquit̄, potius intendit
declarare, quid sibi acceptum, & gratum sit,
hominibusq; ad salutem suarū animarum
vile, & proficiū, quàm qd sit in illis diebus

necessitate præcepti agendū. Conquereban
tur enim Iudæi, quod Deus sua ieiunia ora
tiones, & solēnitates nō acceptaret, quibus
Deus respōdet, se illa acceptaturum, si enim
illis simul opera charitatis, & misericordiæ
exercent, quæ cum non facerent, sed po
tius illis diebus peccata cōmitterēt: ideo ait
sibi non esse grata illorum obsequia. Itaq;
ex textu illo non colligitur, quod in die iei
unij, aut Sabbati essent sub præcepto atri
cti, ad tunc Deum diligendum, aut de pecca
tis pœnitendum absolutē, secus ex supposi
tione. s. si vellēt sua obsequia, Deo grata, &
accepta fore: & eodem modo dicitur ad id,
quod vltimō allegabatur ex Isai. 1. cap.

Quod si obiciās: ex textu illo inferitur à
contrario sensu, esse necessarium in die Sab
bati, Deum glorificare, & eidem adherere,
sic arguendo: Deus promittit hæreditatem
Jacob, & fœlicitatem his, qui Sabbatum cu
stodierint Deum glorificando, & tota men
te colendo: igitur à contrario, qui illo mo
do non seruauerit Sabbatum, carebit hæ
reditate Jacob. Respondeo, non bene arguis à
contrario, sic enim ex loco illo arguendū
est. Qui seruauerit Sabbatum, & non suam,
sed Dei voluntatem compleuerit, & Deum
glorificauerit, habebit hæreditatem Jacob; **D**
igitur à contrario, qui cum Sabbatum ser
uauerit, suam voluntatem, & non Domini
fecerit, nec Dominū glorificauerit, non ha
bebit hæreditatem Jacob. Et tunc verum est
consequēs: sed nil contra conclusionem po
sitam, vt constat.

Esset etiam dubiū, an sit necessariū de cō
missis pœnitere, seu conteri ratione ali
cuius actus ad officium ecclesiasticum perti
nentis: ad quod breuiter sequendo commu
nem sententiā dicendum, distinguendo tam
de actu, quàm de officio. Est enim aliquis
actus sacratus, seu sacer: qualis est actus sa
cramentalis, puta ministrare sacramentum
aliquod, Missam celebrare, ecclesiā, seu mo
nialem consecrare, aut oleum, vel christa
conficere, & deniq; alios actus exercere, qui
proprii sunt ordinis sacri, extendendo or
dinem ad episcopatum. Et quia tales actus
in peccato sine noua culpa exerceri non pos
sunt, necesse est huiusmodi actus exercen
tem curare, se in statu gratiæ reponere, quod
sine pœnitentia commissorum, si memo
riæ occurrunt, fieri non potest. Alij sunt
actus sancti quidem, & boni, & ad sancti
tatem ordinati, non tamen sacri, aut sacra
ti, quippe qui non immēdiatē ad ordinem

E sacrum pertineant, vt orare, prædicare, officium ecclesiasticum in choro exercere, & talia sine peccato nouo fieri possunt in peccato, ideo ad ea exercendum non est necessarium hominem se in statu gratiæ reponere, & per cõsequens nec de cõmissis poenitere. Sũt alij actus, qui potestatem ecclesiasticam pie supponunt iurisdictionis, non tamen ordinis, vt corrigere iudicialiter delinquentem, excommunicare, suspendere, & interdicare, & ab eisdem absoluere, seu dispensare. Et tales, quanuis ad officium spirituale pertineant: quia tamen in se sacri non sunt, qui non ad ordinem sacrum pertinent: ideo posunt sine noua culpa, saltem mortali, in peccato fieri, & per consequens non est necessarium de commissis poenitere, ad huiusmodi actus exercendum: quis id necessarium sit, tam in his actibus postremis, q̄ in secundis actibus, quos diximus, ex suppositione. s. si velit quis eos dignè, & meritorie exercere.

Corollariè sequitur, q̄ platus indignè suũ officium exercens, & iudex sententiã ferens, & doctor ex officio docens, aut prædicans, non ideo de nouo peccat, quod indignè ea facit, indignè inq̄ priuatiuè, id est non dignè, aut nõ meritorie: secus si indignè positiuè ea faciat. Et tũc indignè positiuè ea exercet, quando perperam, aut vitiosè ob finem malum, aut cum alia circumstantia deprauante ea agit: sed de his alibi.

Quæstio septima.

De effectu poenitentia, breuiter veniunt aliqua inquirenda, & quia inter effectus poenitentia primus, qui cõnumerari solet, est q̄ poenitentia tollit, seu delet, seu remittit peccata, & cum peccatum cõmissum, quod semel præterit, non potest non præterisse, venit inquirendum, quid relinquatur in peccatore transeunte actu peccati, quod debeat per poenitentiam deleri. In qua quæstione variant doctorum sententiæ: dixerunt quidã, quod non opus est aliquid positiuum ex cõmissio peccato relinquere, vnde homo dicatur esse in peccato: sed priuatiuum, hoc est priuatio gratiæ, per quam priuationem formaliter dicitur homo esse in peccato, & ita peccatum deleri, est huiusmodi priuationem gratiæ tolli, quod non aliter quàm per restitutionem gratiæ fieri potest. Vnde dicunt,

peccatum malum est, & quia malum; opus est vt alicui bono opponatur, quod per ipsum malum adueniens expellatur. Bonum autem, cui malum peccati opponitur, non est bonum nature, cum natura integra maneat post peccatum sicut prius: superest ergo, q̄ peccatum formaliter opponatur bono gratiæ, & ita peccatum, vt tale, est formaliter gratiæ priuatio, & hæc priuatio manet transeunte actu peccati.

Contra hanc positionem arguitur primo, quod falsum sit, peccatum formaliter opponi gratiæ: quia tunc per nullam potestatem fieri posset, quin homo esset, vel in peccato, vel in gratia, cum sint formaliter, & immediatè opposita: sicut priuatio & res, cuius est priuatio, formaliter, & immediatè opponuntur, nec inter ea potest dari medium: sicut fieri non potest, quin homo sit cæcus, vel videns, vt priuatiuè opponuntur, quin homo moueatur, vel quiescat, & ita de aliis, quæ immediatè opponuntur. Sed cõsequens est falsum: quia fieri potuit, imò de facto ex quorundam doctorum sententiã fuit, quod homo, aut angelus crearetur in puris naturalibus sine peccato, & sine gratia nature superaddita: igitur falsum est, quod peccatum, & gratia priuatiuè, & formaliter opponuntur.

Secundo si peccatum, ideo peccatum formaliter est: quia priuatio hominẽ gratia: igitur quanto peccatum maiorem gratiam tollit, tanto esset dicendum maius peccatum, & ita daretur, quod simplex fornicatio esset grauius peccatum, quàm adulterium. Patet hoc, si simplex fornicatio cõmittatur ab vno præhabente gratiam, vt octo, & adulterium committatur ab alio præhabente gratiam, vt vnum tantum.

Tertio sequeretur amplius, q̄ si homo frequenter fornicationem committat, quod sola prima fornicatio, per quam gratia priuatus fuit, peccatum fuit, & non subsequentes: cum sola prima, & non subsequentes, gratiam præexistentem abstulerit. Si dicis etiam subsequentes fornicationes esse peccata: quia licet de facto non auferant gratiam, ex quo eam ablatam repeiunt: sunt tamen apta nata eam tollere, & ita non ad actualem gratiæ oblationem respiciendum est, sed ad aptitudinalem. **Contra**, quia tunc sequitur, omnia peccata, quantumlibet genere, aut specie differentia, esse æquè graua, & mala, quod suppono, esse errorem Stoicorum, à catholicis merito dñatum.

A tum. Et sequela patet: quia omnia peccata mortalia apta, rata sunt æqualem gratiam tollere: quia omnem ex quo peccatum omne mortale cuiusq; gratia, siue parua, siue magna priuatiuè opponitur.

Quarto, quod falsum sit, quod dicunt, scilicet, quod peccatum deleri, sit formaliter gratiæ restitui, patet. Quia diuersa sunt beneficia, si offensus cõdonet iniuriam sibi irrogatam, & si offendentem in pristinam gratiam, & amicitiam restituat: quod inter homines diuersum esse, & vnum ab altero separabile manifestum est: ac proinde peccatum deleri, nõ est formaliter idem, quod gratiam pristinam restitui, etiam si stante lege se inuicem committentur peccatorum remissio, & gratiæ collatio.

Dixerunt alij, quod transeunte actu peccati, relinquatur in peccatore aliquid positiuum reale, per quod homo dicitur in peccato manere, & illud non quid absolutum est, sed respectiuum: & dicitur reatus, seu indignitas positiua, qua, scilicet homo ob commissam culpam dignus est supplicio, & ita peccatum deleri, est huiusmodi reatum, seu indignitatem tolli.

Contra hunc modum arguitur, & quæro causam efficientem illius reatus remanentis, vel est ordinatio diuinæ voluntatis ordinatis hominem ad supplicium pro culpa perpetrata, vel est natura peccati, ex quo talis reatus relictus est. Si primũ, nõ igitur est respectus realis, tum quia habet esse per actum diuinæ voluntatis tum etiam, quia relatio illa non est realis dicenda, quæ non requirit existentiam realem extremorũ: sed huiusmodi reatus, qui fundatur in homine reo, & terminatur ad supplicium, quo dignus est, ponitur in reo, & tñ existentia præfati supplicij, quo dignus est, nondũ posita est, quousq; ad infernũ homo ille descendat: non igitur est respectus realis. Si dicat secundum, scilicet, quod sequitur realiter naturam peccati commissi: cõtra est de peccato pura omissionis, quod cum nil positiuum sit, non potest aliquid positiuum efficere: contra etiam est de peccato, quod de se nõ est malum, nisi quia prohibitum, tale enim secundum naturam suam non est inductiuum præfati reatus. Præterea post peccatum prius commissum, quæro, an sit in libera potestate Dei, tollere reatum illum, an nõ? si non, igitur impossibile est peccatum deleri, si ipsum deleri sit reatum præfatum tolli: si sic, igitur stat, quod Deus illum tollat pro voluntate,

& iustè ipsum peccatorem eternaliter puniat pro cõmissio peccato. Patet, quia supplicium non datur homini propter reatum illum, sed propter peccatum: quod liberè commiserat: nec reatus ille, qui effectus peccati est, facit hominem dignum supplicio, sed inobedientia, & præuaricatio ipsius, per reatum enim illum, nec inobediens sit, nec præuaricator diuinæ legis, vt constat: igitur impertinens omnino est talis effectus, ex peccato relictus est ad hoc, quod homo sit dignus supplicio, & iustè pro peccato puniat, ex quo omni tali reatu per dei voluntatem destructo, dignus est homo, pro præterita præuaricatione æternaliter puniri.

Dixerunt alij, quod id, qd̄ relinquatur in peccatore transeunte actu peccati, est aliquid positiuum, sed rationis: & est ordinatio, qua peccator Deo ordinatur ad obnoxius supplicio pro peccato ab eodẽ cõmissio, & quãdiu homo est sub tali ordinatione, dicitur esse in peccato, & peccatum deleri, est talem ordinationem tolli: quod fit, quando Deus condonat offensam, nolens hominem pro ea punire.

Contra hunc modum etiã militat ratio: quia inde sequitur, quod peccatum ab homine commissum non posset vllomodo deleri, si ita est, quod non deletur, nisi remota præfata Dei ordinatione ad poenam. Nam illa ordinatio, semel posita in Dei voluntate, tolli amplius non potest: quia cum sit relatio rationis, quæ solum habet esse per actum diuinæ voluntatis: relatio autẽ rationis remoueri nõ potest, nisi remoto actu voluntatis, vnde habet esse: actus verò diuinæ voluntatis semel positus, remoueri à diuina voluntate non potest, cum sit omnino immutabilis, & quod semel scit, semper sciuit, & sciet, quod semel vult, semper voluit, & vult, igitur relatio rationis ex tali actu orta remoueri non potest, & ita necesse est hominẽ semel à Deo ad supplicium ordinatum, semper ad idẽ esse ordinatum, & ita intetum.

Quicquid sit de huiusmodi positionibus dicendum, curiosam esse quæstionem hanc. Ad eam tamen respondendo videtur, quod transeunte actu peccati, nil relinquatur in peccatore priuatiuum, aut positiuum, vnde dicatur formaliter esse in peccato: sed herminẽ esse in peccato duo dicit. s. hominẽ peccasse, & peccatum suum non esse à Deo sibi condonatum. Deus autẽ dicitur peccata condonare, seu remittere, vt more scripturæ sanctæ loquar: quia illorum non recordatur,

E datur, sic enim dixit per Ezechielem. Quacunque hora ingemuerit peccator, non recordabor amplius peccatorum suorum. Aut etiam, quia Deus illa peccata tegit, sic enim per Psalmistam ait: Beati quorum remissæ sunt iniquitates: & quorum tecta sunt peccata. Aut quia Deus auertit faciem à peccatis, prout orabat Dauid Dicens: Auerte faciem tuam à peccatis meis. Hoc autem factum est: Deum non recordari peccatorum, & ea tegere, & faciem suam ab illis auertere, est Deum illa peccata ad pœnam non imputare, quæ admodum per Psalmistam dixit: Beatus vir cui non imputauit Dominus peccatum. Itaque hominem in peccato esse, est Deum illum pro peccato ad pœnam imputare, & ex consequenti peccatum deleri, est illud non amplius ad pœnam imputari. Hoc autem fit, etiam si nil posituum, aut priuatiuum in peccatore relinquatur, vnde dicatur formaliter in peccato esse, quod necesse sit per pœnitentiam auferri. Sed obiicies, si nil tale in peccatore relinquatur post peccatum, non ergo differunt peccator, & non peccator, sed similes esse per omnia possunt. Respondeo. Quoad naturam, & ea quæ naturaliter adiacent, similes esse possunt: attamen non quoad gratuita, ex quo iustus à peccatore per charitatem distinguitur, & etiam quia peccator est ad pœnam ordinatus, non ita iustus. Si iterum obiicias: quia si nil posituum relinquatur post commissum peccatum, nil igitur deletur per pœnitentiam. Respondeo. Nil posituum deletur, nec deleri necesse est: sed dicitur peccatum deleri, vt dixi, quia non amplius ad pœnam imputatur sicut prius. Sed adhuc stat ratio contra tertium modum, superius facta. Nam quem semel Deus ad pœnam imputauit æternam, quomodo postea eum ad eandem pœnam desinit imputare absque suæ voluntatis mutatione? Illa enim imputatio, non aliud videtur, quam Deum velle Petrum pro suo peccato æternaliter punire: & si hoc voluit, necesse est ipsum adimpleri, ne cassa, aut impotens, aut mutata dicatur diuina voluntas. Respondeo. Duobus modis Deus ordinat hominem ad perpetuam pœnam: vno modo secundum præsentem iustitiam, alio modo secundum finale iudicium. Primo modo ordinat ad pœnam omnem peccatorem in peccato mortali existentem, quod non pœnitet. Secundo modo ordinat ad pœnam omnem præscitum, quem scit finaliter in peccato mortali decessurum. Diffe-

runt autem huiusmodi duæ ordinationes: **G** quia prima est conditionalis, qua scilicet Deus ordinat peccatorem æternaliter punire, si in statu, in quo actu est, finaliter decessat. Et hæc ordinatio habet locum, tam in prædestinatis, quæ in præscitis. Qualiscunque enim sit, eo ipso, quod in peccato mortali est, est hoc modo ad pœnam ordinatus. Secunda verò ordinatio est magis absoluta, qua vult absolute hominem, quem in mortali decessurum præcognoscit, ad æternam pœnam deducere, & hæc ordinatio non nisi in præscitis locum habet. Cum prima ordinatione stat, absoluta ordinatio eiusdem hominis ad gloriam, vt patet, si prædestinatus sit. Cum secunda verò ordinatione, non ita existente prima ordinatione, dicitur homo in peccato esse, & reus, dignusque qui puniatur: existente tamen secunda ordinatione, non ideo homo dicitur in peccato esse, quæ omnia satis nota esse suppono.

Noto etiã, quod prima ordinatio ad pœnam, quæ est secundum præsentem iustitiam, aut potius iniustitiam durare dicitur, quoadiu homo ab iniustitia per veram pœnitentiam non recedit: quamprimum verò à sua iniustitia per veram pœnitentiam recedit, non amplius dicitur ordinatus ad pœnam secundum præsentem iustitiam. Et hæc mutabilitas non in Deo est, sed in homine, quem modo non pœnitet, & in peccato manet: modo autem pœnitet, & à peccato recedit. Itaque Deus ordinat hominem ad gloriam, vel ad gehennam secundum præsentem iustitiam, vel iniustitiam, prout ipsius hominis dispositio exigat, nec per nouam hominis dispositionem noua Deo aduenit voluntas, nec ab antiqua voluntate Deus ipse recedit. Et sicut Deus hominem in peccato perseverantem pro eo tempore, & secundum iustitiam illius temporis ad gehennam ordinat conditionaliter: ita adueniente pœnitentia, Deus eundem ordinat ad gloriam secundum iustitiam, & dispositionem talis temporis. Quæ quidem ordinationes, seu voluntates, cum sint conditionales, & diuersa tempora respiciant, etiã si ad fines omnino oppositos tendant, compatibiles sunt, & æternæ in Deo, nec vna alteri succedit, sed tempus pœnitentiæ, temporis impœnitentiæ succedit. Et qui secundum iustitiam temporis illius erat pro tali tempore ad gehennam ordinatus: ita secundum iustitiam temporis præsentis, in quo verè illum pœnitet commissorum, non est iam ad gehennam

A gehennam ordinatus. Itaque ordinatio diuinæ voluntatis semel habita, nunquam remouetur in se, & ideo peccatum deleri, non est Dei ordinationem remoueri secundum se. Sed sicut Deus aliud ordinat de homine conditionaliter pro tempore, quo illum non pœnitet: aliud verò pro tempore, quo pœnitet secundum iustitiam huius, aut illius temporis, ita peccatum homini imputatur ad pœnam pro tempore, quo non pœnitet. Tempore verò sequenti, quando pœnitere verè incipit, non iam imputatur pro illo tempore ad pœnam, vt prius. Et ita tunc dicitur peccatum deleri, quia pro tunc, & secundum iustitiam illius temporis, non ad pœnam æternam imputatur, vt prius. Vnde patet lapsum temporis, esse in casu necessariam causam verificandi duo contradictoria, scilicet, Petrus est in peccato, & ad gehennam ordinatus, & Petrus non est in peccato, nec ad gehennam ordinatus, vt satis constat intuitu. Sed vrget adhuc ratio contra dicta, quia falsum videtur, quod homo dicatur, esse in peccato transiente actu peccati, per hoc, quod Deus ordinat illum ad pœnam. Nam cum Deus non sit prius vltor, quam aliquis sit peccator, & supplicio dignus, prius igitur homo est peccator, & supplicio dignus, quam Deus illum ad pœnam, seu supplicium ordinet. Non ergo est in peccato, aut supplicio dignus per hoc, quod ad supplicium est à Deo ordinatus. Et cum in peccato esse non dicatur per hoc solum, quod peccatum commisit: nam tunc post peccatum commissum, semper homo diceretur in peccato esse, etiã si beatus sit, sequitur, quod vltra hoc, quod est, hominem peccasse, & Deum illum ad pœnam ordinare, est aliquid aliud medium inter vtrunq; assignandum, ratione cuius dicitur esse in peccato, & dignus supplicio, nec videtur quid aliud sit, quam reatus aliquis ex peccato commissio relicto. Respondeo. Ratio probat, quod homo non dicitur formaliter esse in peccato, aut supplicio dignus, eo quod est ad pœnam ordinatus. Et hoc verum est. Stat tamen quod diximus, tandem. scilicet hominem esse in peccato, & supplicio dignum quoadiu est à Deo ad supplicium pro peccato commissio ordinatus: nec tamen ad id verificandum est necessarium, ponere aliquid posituum ex peccato relicto, quod inter peccatum, & Dei ordinationem mediet. Ordinatur enim ad pœnam, quia dignus est illa: est autem dignus pœna, quia peccauit, interim quod Deus non condonat. Itaque ho-

C minem esse in peccato, & dignum esse supplicio, hæc duo, vt dixi, formaliter importat, scilicet, hominem peccasse, & peccatum non esse à Deo illi condonatum, nec alia ratio formalis ad id est inquirenda, nec sunt idem, sed diuersa, peccatum non esse à Deo condonatum, & esse ad pœnam ordinatum. Quandoquidem primum, quod negatiuum est, saluari potest voluntate existente neutra. Secundum autem, quod posituum est, nec nisi volente voluntate saluari potest.

Corollarie sequitur, posse per diuinam potentiam, peccatum deleri, seu remitti sine pœnitentia ipsius peccatoris, quanuis de potentia ordinata non, nisi per pœnitentiam formalem, aut virtualem remitti possit. Cuius corollarij, cum secunda pars supra sit sufficienter probata, prima etiam patet ex dictis: quia peccatum formaliter remittitur per hoc, quod non amplius ad pœnam imputatur, quod est peccatum, seu iniuriam, aut offensam condonare, sed in voluntate Dei libera est condonare iniuriam, & offensam sine pœnitentia peccatoris, vt constat, igitur. Et patet etiam: quia potest Deus peccatorem omni pœnitentia seclusa conferuare per diem sine pœna aliqua, & per mensem, & per annum vnum, & duos, & centum, igitur & semper, & ita intentum. Si obiicias, non posse fieri transitum inter hæc contradictoria. scilicet Petrus est ad pœnam ordinatus æternam, & Petrus non est ordinatus ad pœnam æternam, nisi causa aliqua assignetur, causa autem esse non potest mutatio diuinæ voluntatis, vt constat, solus etiã temporis lapsus causa esse non potest, quia solus lapsus temporis impertinens est, vt quis dicatur in peccato esse, aut non esse: superest ergo esse necessariam mutationem voluntatis ipsius peccatoris, nec videtur, quæ alia mutatio sit in eo necessaria, nisi quod de non pœnitente fiat pœnitens. Confirmatur: quia de iure nature videtur esse necessarium, hominem pœnitere ad remissionem peccati: quia cum peccatum per voluntatem hominis in malo complacentis, commissum fuit, ita per voluntatem eiusdem in eodem displicetis venit remittendum, iuxta regulam iuris. Res per quas causas nascitur, per easdem dissoluitur.

Responso ad primū, in casu solū lapsus temporis, omni alia mutatione reali seclusa, posse esse eam transitum inter contradictoria assignata, quod patet ex dictis. Quia post commissum peccatum, homo est in peccato, quoadiu Deus illum ad suppli-

E supplicium pro peccato ordinari, idq; non secundum finale iudicium, sed secundum presentem iustitiam, & conditionaliter, ita, ut Deus statuerit de Petro, post peccatum ab eo commissum, illum ad poenam ordinare, si in hac hora presenti decesserit. Si tamen ultra horam vixerit, non illum pro commissio puniet, omni alia ipsius Petri dispositione seclusa, & negare hoc esse Deo possibile, est absurdum. Quo dato, Petrus est in peccato in hora presenti, & ad poenam ordinatus ad sensum dictum, & lapsa hora presenti, nec erit in peccato, nec ad poenam sic ordinatus, ut constat: vbi nulla alia mutatio concurrat praeter lapsum temporis, prout diuino placuit beneplacito: & ita ratio prima non valet.

Ad secundum iam supra probauimus, non esse de iure naturae strictè esse pro peccato poenitendum, maxime ad eius remissionem, quandoquidem Deus pro sua voluntate, potest peccata condonare, prout velit, nullam satisfactionem à peccatore exigendo. Et quod dicitur ex regula iuris, habet veritatem in multis, stante iurium dispositione: secus alias. Imò stante iurium dispositione, admittit multas fallentias, patet de voto, iuramento, matrimonio, quae per voluntatem vouentis, iurantibus, aut contrahentibus, dissolui non possunt, cum tamen ex ipsorum voluntate ortum habuerint.

Concluditur ergo, quod transeunte actu peccati, nil aliud relinquitur in peccatore soluendum, ut peccatum deleri dicatur, nisi debitum poenae aeternae, cui obnoxius per peccatum commissum factus est. Et dicitur homo esse in tali debito, quandiu Deus habet animum vindicandi peccatum illud, seu illud ad poenam impurandi. Exit autem à debito, quando Deus condonat, prout supra explicauimus. Et quia de lege ordinata Deus peccatorem à praefato debito non liberat, nisi interueniente poenitentia: ideo poenitentia de lege ordinata, est causa necessaria remissionis peccatorum, & ex consequenti gratia, sine qua peccata de lege eadem remitti non possunt, ut alibi probauimus.

Sed oritur inde dubium. An ita sit, quod sicut per poenitentiam cordis delentur peccata quoad culpam, ita etiam deleantur quoad poenam, tam aeternam, quam temporalem. In qua questione multi multa dixerunt. Quidam enim dicere praesumpserunt, quod eo ipso, quod culpa remittitur, nulla relinquitur poena pro peccato soluenda, nec aeterna, nec temporalis. Alij verò, quod dimissa culpa per poenitentiam, adhuc relinquitur reatus aeternae poe-

nae, quousque, accedat sacramentalis absolutio. **G** Alij verò quod dimissa culpa, simul remittitur tota poena aeterna debita illi peccato, & commutatur illa aeterna in temporalem: sed haec nec in toto, nec in parte remittitur per contritionem, nisi superabundans sit. De quibus assertionibus breuiter videndum est. Qui dicunt, quod post dimissam culpam, nulla poena aeterna, nec temporalis relinquitur pro commissis soluenda, fundant, quod dicunt in eo, quod dixit Dominus per Isa. loquens ad eos, qui opera charitatis fraternae exercerent. Si fuerint peccata vestra, ut coccinum, quasi nix dealbabuntur. Et si fuerint rubra sicut vermiculus, velut lana alba erunt. Vnde apparet hominem, cui culpa à Domino condonatur, ab omni peccato, & reatu eius illico liberari. Similiter per illud Ezechielis saepe citatum. Quaecumque hora ingemuerit peccator, non amplius recordabor suorum peccatorum: igitur. Similiter, quia si post dimissam culpam maneret aliqua poena pro dimissis soluenda, oporteret hominem contritum pro ea satisfacere. Quod inde dicunt falsum esse: quia Christus sufficienter pro nobis satisfecit. Et etiam Christus non legitur satisfactionem poenalem exegisse ab his, quibus peccata dimittebat, ut patet de peccatrice. Luc. 7. & de adultera. Ioan. 8. quibus peccata condonauit. Nil enim ab illa exegit, sed illi hoc dixit. **H** Vade in pace, & noli amplius peccare &c. Verum explosenda est huiusmodi assertio, cum erronea sit, & per ecclesiam, tanquam talis, merito condonata. Cum constet per scripturam, Deum à multis peccatoribus poenam aliquam exegisse, aut eisdem intulisse post remissa illis eorum peccata, ut constat de Dauid. 2. Regum. 12. Cui cum Dominus transuulisset peccatum suum adulterij. f. & homicidij, postea Dei iudicio in filio suo punitus fuit. Similiter legitur de Manasse Rege, quod post actam poenitentiam de peccatis suis, & veniam obtentam, multa mala ipse cum populo suo pro ipsius peccatis, iam dimissis, perpessus est. De poenitentia Manasses, habetur in fine. 2. Paralip. De malis autem, quae passus est, habetur ibidem. & in. 4. Reg. Similiter de Maria sorore Moysi, quae iussa est septem diebus extra castra manere pro peccato, quo in Moysen murmurauerat: idque post actam poenitentiam de eodem peccato, Numerorum. 41. Ad hunc modum de alijs possumus exemplificare: sed de his alias. Adde, quod qui id asserunt, ex consequenti negant locum purgatorij, ex quo dimissa culpa, nulla penitus manet pro dimissis, hic, vel alibi soluenda poena, quod iterum constat in mul-

Atis conciliis damnatum esse. Sed quia de his postea in tractatu de satisfactione agetur, ideo ad alia transire conuenit.

Qui dicunt per poenitentiam dimitti culpam, manere tamen reatum ad aeternam poenam, quousque sacerdotalis accedat absolutio, fundant se in hoc, quod Deus promittit remissionem, quamprimum peccator contritionem habuerit de peccatis, iuxta illud Isaie. 56. Ad quem respiciam, nisi ad contritum corde? Et iuxta illud Psalmistae: Dixi, confitebor aduersus me iniustitiam meam Domino, & tu remisisti impietatem cordis mei, & alibi: Cor contritum, & humilitatum Deus non despicit. Vnde patet Deum per poenitentiam intus habitam illico peccata remittere. E contra verò dixit Christus, non esse peccatoribus sua peccata remittenda, antequam sacerdotes ea remittant, iuxta illud Ioannis. 20. Quorum remisistis peccata, remittuntur eis. Vbi non dixit, quorum remisistis peccata, iam illis remissa sunt, sed remittentur. Vbi notatur praecedere remissionem sacerdotalem in terris, & subsequi remissionem in caelis. Haec autem non videntur cohaerere, ut isti dicunt, nisi dicamus, Deum per contritionem remittere peccata quoad culpam: sacerdotem verò eadem postmodum remittere quoad aeternam poenam, & ita opus est dicere, quod dimissa culpa, relinquitur reatus aeternae poenae per sacerdotem auferendus.

Hic modus opinandi communiter improbatur: quia, ut ex supradictis patet, non relinquitur in peccatore transeunte actu peccati, aliquid remittendum, nisi reatus aeternae damnationis: nec aliter culpa commissa dicitur remitti, nisi huiusmodi reatum dimittendo. Non igitur stat culpam mortalem dimitti, manente debito damnationis aeternae: alioqui simul esset homo filius regni, & perditionis, regni per charitatem, & perditionis per reatum, quo poenae aeternae obnoxius est.

Praeterea facit ratio aperta: quia si dimissa culpa per poenitentiam, manet homo ad poenam aeternam ordinatus: vel igitur manet ad illam ordinatus secundum praesentem iustitiam, vel secundum finale iudicium. Non primum: quia si in statu praesenti, in quo est, post dimissam culpam per gratiam, decederet, absque dubio saluaretur: nec mortem subiret aeternam. Nec secundum: quia loquor de poenitente praedestinato. Verum quia de hac opinione latius agemus in tractatu de confessione, tractando opinionem

Hugonis, & Ricardi de sancto Victore, quorum fuit huiusmodi opinio: ideo nunc super sedendum, vide ibi.

Qui dicunt, per poenitentiam cordis culpam remitti simul, & poenam aeternam totam: sed relinqui poenam temporalem soluendam, ut plurimum, de qua nihil remittitur per contritionem, nisi superabundans sit, duo dicunt. scilicet quod poena debita pro peccato mortali, non dimissa quoad culpam: est alterius rationis, seu speciei à poena debita pro eodem peccato dimissa, quoad culpam: ideo tota poena debita mortali per primam contritionem omnino tollitur: sed succedit debitum soluendi aliam temporalem. Vnde communitur dicitur, quod per poenitentiam cordis, commutatur aeterna poena in temporalem.

Secundo dicitur, quod de huiusmodi poena temporali soluenda, nil per contritionem remittitur, nisi sit superabundans, cuius ratio per eosdem assignatur. Quia contritio sufficiens, & non superabundans, non ordinatur, nisi ad deletionem culpae per reordinationem actus, dum bene displicet id, quod male placuerat, & ad remissionem offensae per gratiam committantem ipsam contritionem. Contritio autem superabundans, poenam habet adiunctam, quae redundat in viribus sensitiuis ex imperio voluntatis dum poenitens in seipso dolorem excitat, vel ex necessitate naturae, per quam vires sensitiuae sequuntur motum virium superiorum, & ratione talis poenae dimittitur aliquid de poena temporali, in quam fuerat aeterna commutata. Sic dixit Durandus fautor huius opinionis.

Contra utrunque, videtur ratio militare. Contra primum quidem: quia diurnitas temporis non variat speciem. Quod enim albedo daret per longum tempus, aut per paruum, non inde variatur species. Quod homo viuat ad mille annos, aut in perpetuum, siue ad horam solam, non variatur, seu mutatur species ipsi. Igitur quod poena pro peccato debita sit aeterna, aut temporalis, non sufficit ad mutandum rationem, & speciem ipsius poenae. Praeterea poena aeterna consistit in poena damni, & in poena sensus: poena damni, careria diuinae visionis est, in qua careria, ratio, aut species non mutat per hoc, quod homo ad tempus, vel ad semper diuina careat visione. De poena sensus idem videtur, quae tristitia quaedam est, quam in inferno damnati patiuntur, aut quam per sensum post diem iudicij tollerabunt. Cuius ratio, & species, seu natura non videtur diuersa esse, ex eius diurnitate. **Hac**

E Hac ratione motus est Caietanus ad dicendum, per poenitentiam non totam poenam remittitur, sed solum aeternitatem eius tolli: & ubi sine poenitentia foret perpetua, ea existente, manet solum temporalis, non variata natura, aut specie ipsius poenae. Et inde consequenter ait, non esse veram communem sententiam, quae tenet, per poenitentiam cordis aeternam poenam in temporalem commutari, cum verius diceret, poenam eandem post poenitentiam manere, sed temporalem tantum, conueniret re prius distinguere, & non ita indistincte falsum cum vero asserere. Et quidem de poena damni, ut puram priuationem gloriae importat, verum est, per eternitatem eius, aut temporalitatem, eius speciem, & naturam non mutari. De poena etiam sensitiva, si qua est, ab igne inferni realiter euentura, itidem verum est, eandem speciem esse aeternam, & temporalem. Attamen de poena interiori ex actibus voluntatis procedente, non ita certum est, eandem speciem esse aeternam, & temporalem, quandoquidem alius est actus, specie etiam differens, quo mors aeterna voluntati displicet, & aeterna a Deo separatio, ab actu, quo poena temporalis, & temporalis a Deo separatio voluntati displicet, & per consequens specie differre videntur, tristitia ex huiusmodi actibus tam differenter procedentes. Similiter alia est poena mentis ex odio Dei, quod damnati contra Deum habent, procedens: alia vero ea, quae non ex huiusmodi odio, sed aliunde causatur. Nec dubium diuersum esse vermem conscientiae, quae damnati habent, ab eo quae habent hi, qui purgantur, in illis etiam est desperatio maxime crucians, qualis non est in his. Et de huiusmodi poenis mentis, quae non nisi damnatis competere possunt, certum est eas omnes per poenitentiam tolli, sicut & culpas. Et huiusmodi poenis mentis positivis recte verificatur commune dictum. scilicet quod per poenitentiam poena aeterna commutatur in temporalem.

Sed contra secundum occurrit ratio, quia non est dabilis poenitentia sufficiens ad remissionem culpae, quae non sit quodammodo superabundans, siue dicatur contritio superabundans ratione intentionis, siue ratione continuationis, siue ratione poenae ipsi connexae. Quia quacumque data contritione, in quocumque gradu intentionis habeatur, minor illa esset sufficiens ad remissionem culpae: quia ut supra diximus, contritio in quocumque gradu, quantumlibet remissa sufficit ad gratiam. Pari forma, quocumque tempore contritio continetur, in minori tempore continuata, imò instantanea sufficeret ad gratiam. Similiter quacumque

que sit, & quantumlibet breui tempore gesta vera cordis contritio, habet secum poenitentiam annexam, si non sensus, saltem mentis. Cum ipsa displicentia de commissis de se sit sufficiens causa tristitiae, secluso impedimento, & ita non datur contritio, quae superabundans non sit, hoc est, quae maior non sit, quam ad delendum culpam sufficiat, nisi forte detur minima contritio, qua minor dari non potest, quod non omnino certum est.

Et confirmatur: quia tanta potest esse contritio, ut tota poena temporalis remittatur. Et si a summo gradu deficiat contritio, poena temporalis erit aliquanta, & quanto magis a summo gradu deficiat, eo maior solvenda venit temporalis poena, sicut est contra, quo magis crescit contritio, eo magis decrescit poena temporalis, siue quoad intentionem, siue quoad durationem. Et ita omnis contritio, quantumlibet sit, valet ad remissionem poenae temporalis quoad aliquid sui &c.

Quaestio octava.

Solet praeterea quaeri, an per poenitentiam resurgat homo ad maiorem gratiam, & maiorem gloriam, & ad plura merita, quam prius habuerat. In quo etiam multi varia opinati sunt. Vnde dixerunt quidam, ut Henricus, quod peccator per poenitentiam solum resurgit ad gratiam minimam novam, & non ad antiquam, quam, priusquam caderet, habuerat. Alij autem, ut Scotus, & Durandus dixerunt, quod poenitens resurgit ad gratiam proportionatam bono motui voluntatis, per quam a peccatis resurgit: non tamen redit gratia prius amissa, quanvis antiqua merita redeant. Alij vero, ut Alexander, & Bonaventura dixerunt, quod poenitens resurgit ad gratiam proportionatam contritioni, per quam resurgit, cum opinione procedente: similiter & redeunt antiqua merita, sed huiusmodi merita veniunt praemianda secundum finalem gratiam, in qua homo decedit. De quibus breuiter videndum est.

Qui dicunt in poenitente non redire priora bona, a quibus cecidit, nec merita antiqua, nec gratiam, nec gloriam, quam prius meruerat, ideo id dicunt: quia prioribus bonis iuste propter peccatum suum, & ingratitude peccator ipse priuatus est.

Et si-

A Et sicut cadenti non redeunt antiqua peccata, ita & resurgenti non redeunt antiqua merita: sed sicut antiqua peccata non amplius obsunt resurgenti, ita antiqua merita non amplius profunt cadenti, prout videtur dicere Dominus per Exechiel. 18. qui aequaliter videtur de cadente, & resurgente loqui. Sicut enim ait de resurgente, & vitam emendente, quod priores iniquitates, non amplius recordabuntur: ita subiungit de cadente, seu ad vomitum redeunte, quod suae iustitiae priores, non amplius recordabuntur. Ratio autem quare gratia, ad quam poenitens resurgit, est minima, videtur esse: quia cum peccator antequam gratiam habeat, nullam possit gratiam mereri, eo quod humanus actus meritorius esse non potest, nisi ex charitate procedat: consequens est gratiam illam primam, non dari poenitenti, secundum quantitatem contritionis, per quam primo resurgit: sed dari tanta, quanta requiritur, & sufficit ad hoc, quod illi peccata remittantur, ad id autem, sufficit minima gratia, ut constat. Et inde infertur secundum hanc opinionem, quod omnes poenitentes resurgunt ad aequalem gratiam, & ex consequenti ad aequalem gloriam illi gratiae correspondentem. Verum in eo, quod opinio ait, quod priora bona in poenitente non redeunt, patebit inferius. In eo autem, quod dicitur, quod omnis poenitens resurgit ad gratiam minimam, & ex consequenti omnes poenitentes ad gratiam aequalem resurgunt, videtur irrationabilis. Quia quoties gratia datur alicui, non ex opere operato: sed ex opere operantis datur proportio nata actui, ratione cuius praestatur. Et quando forma, quae inducit, recipit magis, & minus, uti est gratia gratum faciens, eo maior inducit, quo subiectum magis ad illam dispositum est: ac proinde, qui intensius, & feruentius coteritur, maior gratiam assequitur. Et si Deo grata est, & accepta contritio peccatoris, non dubium, quin maior contritio, sit eidem magis grata, & magis accepta, quam minor. Et quo intensius ipse poenitens Deum diligit, non dubium, quin a Deo est contra magis diligatur: & per consequens non dubium quin maior gratiam conferat ei, qui maiorem, & feruentiorem habet poenitentiam propter Deum. Nec valet dicere, quod prima gratia non datur propter meritum poenitentis. Quia quanvis humanus actus natura sua meritorius apud Deum non sit: attamen attendendo Dei acceptionem, & liberalitatem, qui pro sua bonitate statuit homines iuxta eorum opera remunerare, non dubium, quin possit homo mereri apud Deum, non solum per actus, qui ex charitate procedunt,

sed etiam per actus poenitendi, & Deum diligendi, etiam si ex charitate procedente non fiant. Quod admodum enim Deus in lege promisit his, qui ex charitate operantur, praemium: ita & in lege promisit eos, qui ad ipsum Deum corde confugerint, sui gratiam admittere, ut ex supradictis patet.

Qui dicunt, poenitentem non resurgere ad gratiam, & gloriam gratiae correspondentem, a qua cecidit, resurgere tamen ad merita antiqua, & ex consequenti ad gloriam illis meritis correspondentem: ideo id dicunt, quia gratia, a qua homo cecidit, erat Dei, & a Deo gratis data. Quia, quia priuatus meruit, & eadem iuste priuatus est: ideo sibi non amplius restituetur, nec nisi, quam de nouo meruit, assequetur: merita tamen antiqua in poenitente redeunt: quia illa erant opera ipsius poenitentis: ideo sibi sunt reseruata, etiam ad gloriam illis correspondentem.

Haec opinio in eo, quod ait, quod poenitens resurgit ad antiqua merita, & ad gloriam illis correspondentem, & ex consequenti resurgit ad maiorem gloriam, non tamen ad maiorem gratiam: quia non ad gratiam antiquam, videtur irrationabilis. Quia si ad antiquam, seu maiorem gloriam resurgit, etiam ad maiorem gratiam resurgere debet. Tum, quia gloria praesupponit gratiam, & maior gloria, maiorem gratiam, & unusquisque gradus gloriae suum gradum gratiae praesupponit. Tum etiam: quia si resurgit ad antiquam gloriam: ideo est, quia per opera bona acquisiuit ius ad illam, ut dicunt: quia illam homo meruerat. Igitur ob eandem rationem habent concedere, quod resurgit ad amissam gratiam, quia idem ius habuit ad illam. Sicut enim de lege per opera bona, homo ille meruerat tantam gloriam: ita eadem lege per similia, & eadem opera meruerat illam gratiam, quam praehabuerat. Loquor de homine, qui secundum commune legem gratiam obtinuerat, cui secundum commune legem non minus debita est gratia, quam gloria, ut suppono. Tum etiam, quia si poenitens resurgit ad antiquam gloriam, & non ad antiquam gratiam: igitur staret hominem in caelo magnam habere gloriam, puta, ut centum: & paruissimam gratiam, & charitatem, puta, ut unum. Patet, si in via centum merita habuit, per quae meruit gloriam correspondentem, ut centum, & postea cadat in peccatum, & finaliter resurgat per poenitentiam, ut unum, & sic decedat. Consequens autem videtur irrationabile: quia Deus quanto alicui maiorem gloriam confert, seu ad maiorem gloriam eum ordinat, tanto magis illum diligit. Et quanto aliquem magis diligit, tanto illum sibi chariorem habet:

D &

E & magis amicum. Quotò autē aliquis ipsi Deo charior est & magis dilectus, tantò maiorem charitatē illi infundit. Ergo à primo ad vltimū, quantò aliquem ad maiorem gloriam ordinat, & maiorē gloriā actu illi dat, tantò magis se illi per charitatē cōmunicat. Respōdēt aliqui ad hæc, quòd ita est, quòd qui resurgit ad maiorē, & antiquā gloriā, & consequenti resurgit ad antiquā gratiam, non tamen statim ipsi pœnitenti redditam, sed postmodum in fine vitæ reddendam, seu quando illi reddetur gloria sibi debita. Contra hoc etiā stat ratio probans, quòd si resurgit ad antiquam gratiam per pœnitentiam, quòd statim sibi conferatur, & non illi differatur. Quia si nō statim sibi redditur, hoc ideo esset: quia non est tunc, cum pœnitet, capax illius, ob quam causam differtur gloriæ collatio, quia quādiu quis est viator, non est capax gloriæ: aut quia pœnitens ponit obicem gratiæ amissæ, ob quam causam non datur gratia baptismalis ponenti obicem, sed differtur: aut quia non est vtile, nec expediens ipsi pœnitenti, quòd statim sibi reddatur amissa gratia, ob quā causam Deus peccatoribus quibusdā tempus vitæ prolongat, quia ita illis expedit, vt vel amplius mereantur, vel de cōmissis pœniteant, & satisfaciant. Aut quartò ideo pœnitenti non datur statim gratia amissā, quia per peccatū amisit ius ad illam, ob quā causam nulla fit hæretico postmodum pœnitenti iniuria, si bona confiscata, eidem pœnitenti non redduntur: sed nullum ex his potest rationabiliter dici, nec huiusmodi causæ habent locū in præsentī: ergo. Patet: quia falsum est, quòd pœnitēs ex corde vero non sit capax gratiæ prius habitæ: falsum etiā est, quòd illi gratiæ obicem ponat: falsum est etiā, quòd non sit cōueniens, & expediens ipsi pœnitenti illam habere, cum hoc longē illi melius sit quàm eam sibi differri: falsum etiā est, quòd amisit ius ad gratiā priorem absolute loquēdo. Nam si non amisit ius ad gloriā, quam prius meruerat, quò verum est, quòd amisit ius ad gratiā, quā equè meruerat, & habuerat: Ad de, quòd si nō dat sibi cum primū pœnitet, gratia prior, quia amisit ius ad eam: igitur, nec postmodū venit sibi reddenda ob eandē causam, & ita illa solutio voluntaria potius, quàm in ratione aliqua fundata videtur. Restat ergo, q̄ vel antiqua gratia nunq̄ redibit, v̄fredit, statim quòd peccator verè pœnitet.

Qui dicunt, quòd pœnitēs resurgit ad gratiā cōtritioni proportionatam,

& ad merita priora, quæ secundū finalē gratiam veniūt remunerāda, ideo id postremū dicunt: quia vnusquisq̄, secundū quòd fuerit finaliter inuētus, sic iudicabitur, cum nec sit locus postea gratiā augēdi, aut diminuen- di. Contra id postremū videt, quòd opinio hæc sit irrationabilis in eo. s. quòd ait, quòd merita antiqua præmiabunt secundū exigētiā, seu quantitātē finalis gratiæ, & non secundū exigētiā gratiæ, ex qua fuerunt elicitā. Primò quidē: quia merita præmiabuntur, secundū quòd à Deo fuerint acceptata, cum de se, & ex natura sua, seclusa Dei acceptatione, humana opera nullū habeant valorem ad gloriā, & vitam æternam. Sed opera meritoria ab homine facta, non acceptantur à Deo secundū gratiā finalē, sed secundū gratiam, ex qua præsentialiter fiunt. Quia si secundū finalem gratiā veniēt ad gloriā acceptāda: ergo si finalis gratia hominis erit magna opera, quæ in vita fiunt, ad magnam gloriā acceptātur, & si parua ad paruam, ergo si nulla erit gratia finalis, ad nullā gloriā humana opera acceptantur, & ita dabis, quòd opa bona ex charitate, & propter Deum facta, cum omnibus bonis circūstantiis, non acceptantur à Deo, quādo fiunt in casu. s. quo ea faciens est finaliter decessurus sine vlla gratia, quales sunt omnes præciti. Quod constat in concilio Constantiensi esse damnatum. Ex consequēti enim sequitur, quòd talia opera, etiam si ex toto voluntatis conatu, simul & ex tota charitatis inclinatione fiant, non valent in casu ad augmentū gratiæ. Nam si ad augmentū gratiæ valerent, valerent ex consequenti ad augmentū gloriæ, secundum præsententem iustitiam. Secundò sequitur ex opinione hac, quòd æqualiter operātes ex æquali conatu, & gratia, ita vt omnia paria sint, non æqualiter ad præmiū acceptātur. Patet, si alter eorū, qui æqualiter operati sunt, decessat in gratia magna, alter verò in parua. Quod consequens videtur contra diuinam iustitiam, in sacris literis nobis significatā, per quas docemur Deum vniciq̄, secundum sua opera redditurū tam præmiū, quàm supplicium. Vnusquisq̄ enim reportabit secundum ea, quæ in proprio corpore gessit. Tertiò cōtra idem, sequit, quòd impertinens esset ex magno feruore charitatis, aut ex paruo operari, & vehementem habere contritionem, aut remissam, & benè agere ex charitate, aut sine charitate, ad finem assequendo gloriā, si ita esset, quòd Deus in acceptando nostra opera ad gloriā,

non

A non respicit gratiam præsentem, ex qua fiunt, sed finalem, in qua homo decedet. **I**am videamus de principali quæstione: an scilicet, per pœnitentiam homo resurgat ad gratiam amissam, & ad merita priora, simul & ad gloriā, ad quam prius fuerat ordinatus. In quo magna est inter doctos cōtrouersia, his partem negatiuam tuentibus: illis verò affirmatiuā. Pro his ergo, qui negatiuā defendunt partē. Arguitur primò, quia opposito dato, sequitur, quòd peccator semper per pœnitentiā resurgit ad maiorē gratiam, & ex consequenti ad maiorē gloriā, quàm si in peccatum non cecidisset: quo dato, sequitur, quòd ex peccato reportaret cōmodum. Secundò sequitur, quòd pœnitens à peccato resurgens semper reperiret se magis idoneū, & promptū ad opera charitatis, & ad dilectionē Dei, & proximi, quàm erat antequam à gratia priore cecidisset. Nam charitas quantò maior est, tantò magis inclinat hominem ad bonum agendum, & ad tristitia, & difficilia superandum. Tertiò homo quando post habitam charitatē in peccatum cadit, nō semper cadit grauius, quàm antea vnquam ceciderat: ergo, quando à peccato ad gratiam resurgit, non semper surgit gratior, quàm prius fuerat, & ita non ad maiorem gratiam. Consequētia videt tenere à simili. Antecedēs patet: quia stat, quòd olim ceciderit homo in peccata grauiissima, & post habitam gratiam cadat in peccatum simplicis fornicationis, aut furti. **Q**uartò, si peccator, quando pœnitet, acquirit gratiam, quam prius amisit: quæro, an eam acquirit ex meritis suis, seu ratione sacramenti suscepti, an non? Non secundum: quia suppono, stante lege, neminem de nouo gratiā acquirere gratum faciētem, nisi ex opere operantis, vel ex opere operato virtute sacramenti. Cum ergo pœnitēs virtute sacramēti, quòd nondū suscipit, vt suppono, gratiam non acquirat: restat, vt eā acquirat ex meritis propriis. Vel ergo eā acquirat ex merito nouo, quòd est actus pœnitētiæ, per quā à peccato resurgit, & hoc non: quia illa contritio sufficienter remuneratur per gratiā, vt vnum: suppono enim cōtritionem illam, vt vnum, non esse meritoriā, nisi vnus gradus gratiæ. Nec etiam illam magnam gratiam acquirat ex meritis antiquis: quia homo per opera meritoria, quæ nunc agit, non meretur, quòd si cadat in peccatū, gratia sibi postmodū conferatur, alioqui homo in gratia existēs meretur gratiā primā pro tēpore futuro post la-

psium conferēdam. Quòd inde videt falsum, quia tunc, si restitutio gratiæ post lapsum caderet sub meritis antiquis, sequitur, quòd homo à gratia cadens, posset eam recuperare sine pœnitētia, & sine bono motu voluntatis per hoc solū, quòd post lapsum cesset ab actu peccati, & obicem gratiæ restituendæ non ponat. Quia cum huiusmodi gratiæ restitutionem prius sufficienter meruerit, sequitur, quòd ad eā recuperādam, non opus est nouo merito. Quintò ex Ezechie. 18. apparet, vt supra tactum est, quòd sicut peccata priora per pœnitentiam subsequenter traduntur obliuioni, ita merita antiqua per subsequenter recidiuam, traduntur obliuioni. Ergo sicut peccata priora, subsequente pœnitentia, non amplius redeunt, nec ad æternam pœnam imputantur, ita & merita antiqua, subsequente recidiua, non amplius redeunt, nec ad gloriā acceptantur. Vnde & glossa ibidem ait: Sicut iustum ante peccatorem, non grauant antiqua delicta, sic peccatorē ante iustum veteres iustitiæ non iuuant. Pro quo etiam videtur facere beatus Gregorius, dicens: In perpetratione malorum, nulla debet esse fiducia præteritorum bonorum. Facit etiam Hugo de sancto Victore dicens: Nemo debet in spe correctionis peccare: quia quòd semel amittitur, amplius non recuperatur. His suadere putant aliqui hanc suam assertionem.

Quid tamen poteris præfatæ rationes habeant, facile est ad eas respondendo videre. Ad primum dicendum, quòd ex peccato secundū se sumpto, nemo potest commodum per se reportare: sed iram, & indignationem Dei, & perpetuam mortem: occasionaliter tamen accidit, ex peccato aliquòd euenire bonum. Ita enim ex peccato Adæ, quo natura humana tam abiecta fuit, id bonum fuit subsequutum, quòd Deus efficeretur homo, in quo humana natura summe fuit exaltata. Ex peccato etiā Petri Christum negantis, magnum illi bonum euenit, scilicet, abundans fletus, & in Christum feruidus, & firmus affectus: vnde meruit gratior esse, quàm prius. Ex dubitatione Thomæ in resurrectione Christi, hoc bonum illi, & nobis euenit, vt post ostensionem manuum, & lateris Christi transfixi, fides resurrectionis Christi in illo, & in nobis firmaretur. In proposito autem nostro commodum pœnitenti eueniens, quo, scilicet, maiorem gratiam iam habeat, quàm prius habuerat, per se ex meritis antiquis, & nouis illi eue-

D 2 nit,

Enit. non ex peccato: ex quo id boni occasionaliter accidit, quod hominē pœniteat, qđ illi meritorium est. Ad secundum non sequitur illatum: quia benē se compatiuntur hæc. s. quod homo habeat maiorē charitatē, quam prius habuerat, & quod non se reperiat tam habilē ad opera charitatis, & virtutum, sicut prius, huius ratio est: quia per peccata inter casum, & pœnitentiā cōmissa, disponitur homo ad malū per habitus vitiosos inde genitos, destruuntur etiā, aut remittuntur habitus virtutum, qui hominem ad bonum facilitabant: & ita non mirum, si homo maiorem gratiam habens, magis ineptum se ad bonum agendum reperiat. Ad tertium antecedente concessio, consequentia non valet, cuius discrimen apertū est. Quia dimissa peccata, non redeunt in recidiuātē, quā admodum merita priora redeūt, quoad acceptationē ad gloriā, & gratiā in pœnitentē. Erant enim opera meritoria priora per peccatum subsequens mortificata, quę peccato per pœnitentiā recedente, reuiuiscunt ad gratiam, vt prius, vt patebit post. Ad quartum dicendū, quod pœnitens acquirit gratiā contritioni proportionatā ob meritū ipsius nouę contritionis: gratiā verō, quam amiserat, acquirit ex meritis antiqs, per quę prius illā gratiā meruerat, idq; concurrente summa Dei bonitate, qua dignatus est, opera bona acceptare, non solum ad dandā pœnitēcialiter gratiā illis correspondētē, quando fiunt: sed quoties obicem ipsi gratię non posuerit, eandē restituendū. Obex autē peccati non tollit, nisi homo à peccato cōmissio recedat, nec ab eo recedere de lege potest, nisi per pœnitentiā, vt supra ostendimus. Ideo pœnitenti gratia prius amissa, restituit ex antiquis meritis, & non ex merito cōtritionis nouę: quia hæc ad restaurandū deperdita non requirit tanquā meritū, sed tanquam id, per quod obex deponitur. Quod inde apparet: quia si tanquā meritum coageret pœnitentiā ad amissam gratiā, quo maior esset pœnitentia, & feruētior, eo maior gratia esset recuperanda, qđ est falsum: quia impertinēs est ad recuperandū gratiā antiqs meritis, respōdentem, parū, aut magnā esse contritionē. Ad quintū dicendū, quod pbat authoritatē illā Ezechi. non directē probare, quod antiqua merita, & gratia amissa in pœnitente redeāt: quod fateor, vt postea patebit. Nec obstat, quod ait glo. illic citata: quia loquit de peccatore in peccatis suis permanēte, quod illū suę iustitię veteres non iuuāt, vt saluetur, &

id verum est. Quia nisi pœniteat, nil illi proderunt sua antiqua merita. Et hoc modo videtur accipiendū dictum Græco. ibidem citatum. Quod autē ex Hugone citatum est, procedit, vt ait Thom. de bonis amissis, quę recuperari non possunt, quale est tempus nobis ad salutē, & gratiā promerendā cōcessum, non sic gratia, & merita antiqua, quę quidem per veram penitentiā recuperantur.

Est igitur secunda sententia, quę cōmuniō est, & magis diuinę bonitati, & misericordię consona, quę tenet per pœnitentiā redire omnem charitatē prius amissam, simul & merita antiqua in diuina acceptatione ad eandem gloriā, ad quam prius fuerant acceptata, Pro qua sententia facere videtur primō, quod ex Ezechiele sepe citatum est, per quem Dominus ait: Si impius egerit pœnitentiā omnium iniquitatum suarū non recordabor, in iustitia quam operatus est, viuet. Et iterum ait: Impietas impij non nocebit ei: in quacunq; die conuersus fuerit ab iniquitate sua. E quibus colligitur, quod si Deus non recordatur peccatorum, peccatore pœnitentiā agente, sed obliuioni ea tradit, ita ac si cōmissa non fuissent: & si cōmissa non fuissent, homo ille haberet omnem gratiā, quam ante lapsum H habebat. Igitur etiā si post lapsum verē pœnitet, eandem, vel aliam eiusdem gradus gratiam habebit. Si rursus impietas impij non nocebit illi, si commissorum pœniteat, nil igitur gratię, aut glorię prius habitę illi auferetur. Facit etiā, quod habetur Iohe. 2. vbi cūm pręmississet. Conuertimini ad me in ieiunio, fletu, & planctu: deinde addit beneficia illis euentura, & inter cętera ait. Et reddam vobis annos, quos comedit locusta, brucus, & rubigo, & eruca. Vbi glosa: Non patiar perire vbertatem spiritualium, quam animi perturbationibus perdidistis. Facit ad idem glosa super Leuiti. 7. dicens: Aequę placet Deo virtus iustorum, & pœnitentia peccatorum, quę restituit in gradum pristinū David, & Petrum. Idem habet glos. super epistolam ad Hebr. 6. scilicet, quod opera priora, quę per se subsequentiā peccata mortificata sunt, per pœnitentiā reuiuiscunt. Facit etiā Ambrosi⁹, qui de pœnitentiā loquēs, & refert. Tho. ait: pœnitentia res optima est, quę omnes defectus reuocat ad perfectum. Sed hoc non esset, nisi omnis gratia, & merita per pœnitentiā redirent. Facit etiā Augusti. in epistola ad Macedonium, dicens: Quod su-

per

Aper peccatores, facit Deus oriri solem suum, & addit: Nec minus tribuit, quā ante tribuerat munera vitę, & salutis. Quod maxime de pœnitētib; videtur veritatē habere.

Facit etiā Chrysost. & habetur de pœnitentiā. distin. 3. cap. talis. Vbi inter alia inquit de pœnitente, quod Deus suscipit illum, & libenter amplectitur, & facit omnia, quatenus ad priorem reuocet statum. Facit rursus Augusti. in libro de pœnitentiā vera, & falsa. cap. 14. dicens: Pium est credere, vt recepta Dei gratia, quę in ea destruet mala priora, etiā remuneret bona: vt cūm destruxerit, quod suum non inuenit, amet, & diligat bonum, quod in peccatores plantauit.

Facit ad idem ratio: quia si post verā pœnitentiā gratia prius habita, & gloria eidem gratię, & meritis antiquis correspondens non rediret, vt prius, sequeretur, quod homo in patria beatus, perpetuō puniretur pro peccato in via commissio: & ita peccatum cōmissum, nunquā plenē dimitti posset. Sequela patet, quia priuatio gratię, & glorię correspondentis propter lapsum in peccatum, pœna peccati fuit. Et si prior gratia, & gloria nunquam sunt, sic lapso restituta, etiā si verē pœniteat: sequitur, quod eadem gratię, & glorię priuatio perpetuō manebit, etiā si homo ille beatus in patria regnet, & ita intentum. Confirmatur, quia opposito dato, sequeretur, datis duobus, quorum alter in vita sua innumera opera meritoria fecit: alter verō nullum, pręterquam, quod in fine vitę suorum delictorum, quę similiter innumera fuerunt, pœnitet, quod tales in cęlo equaliter pręmiabūtur, sequela patet: si prior post illa innumera merita priora in peccatum cadat, à quo finaliter resurgat per contritionem æqualem contritioni alterius, & sic decedant. Consequens tamen videtur cōtra diuinam promissionem, quę sepe in scriptura promittit, vnūquenq; mercedem suorum operum reportaturum, non solum boni operis finalis, sed omnium bonorum, quę quis in proprio corpore gessit, iuxta doctrinam Pauli.

Preterea ad idem, homo finaliter pœnitens, & in gratia decedēs poterit iure à Deo exigere mercedem bonorum operum, quę antequā caderet, fecerat: quandoquidē Deus ad remunerandū omnia obsequia ipsi Deo facta, se obligauit. Si dicas, quod illa sufficienter fuerunt remunerata per gratiam, & per alia spiritualia dona simul & temporalia, quę nobis nesciētib;

Deus ob opera bona concedit, contra. Quia Deus non satisfacit benē operanti, si temporalia pręstet, cū ipse æternam mercedem pro obsequio eidem impensio promiserit: igitur iure potest pœnitens æternam mercedem pro prioribus meritis exigere. Si dicas, iam Deus illi mercedem æternam reddit, ex quo finaliter pœnitet, contra. Quia illa gratia, & gloria, quę ob pœnitentiā finalem homini datur, illi debita est ob ipsam pœnitentiā, etiā si priora merita, & obsequia non fecisset, & ita iure potest gloriā prioribus meritis respondentē exigere. Si dicas, quod illam, quam ob priora merita erat habiturus, per peccatum subsequens amittere meruit: ideo sibi non erit postmodum debita: contra hanc responsionem pro parte Dei datam, stat iterum diuina promissio. Promissio enim homini pœnitenti, non amplius sua peccata imputare: igitur ob peccata priora nō potest Deus iuste negare huiusmodi pœnitenti gloriā, quam per obsequia antiqua sibi debita fecerat: & ita stantibus diuinis promissionibus, pœnitēs iure potest à Deo exigere gloriā, & gratiam, prioribus obsequiis debitam, seu correspondentem, & per consequens non potest sibi iure detegari.

Contra tamen hanc cōmūne sententiā nōnulla vrgerit, potissimū D contra fundamēta nunc posita. Et vt omittamus scripturę, & sanctorū authoritates infirmare: ex rationibus tamen vltimō factis, videtur id colligi, quod peccatū non plenē remitti potest, nisi omnia bona per ipsum peccatū ablata restituantur. Nam illis non restitutis, videt pœna illa priuatiua semper manere. Contra quod occurrit primō, quod in baptisino plenē remittitur peccatū, tam paruulo, quā adultero obicē non pœnitenti: & tamen bona, quibus primō homines ob peccatum priuati fuerunt, non restituntur, vt patet de iustitia originali, de immortalitate, de dominio rerū vniuersali, quę homines ab initio habuerūt, quibus per peccatum priuatos esse constat. Patet etiā de innocentia baptismali, qua homo postea in peccatum cadens priuatur, & si deinde ad plenum pœniteat, & satisfaciat, non illi restituitur. Patet etiā de virginitate semel per culpam amissa, & de aureola virginitati debita, quę, quanuis integra subsequatur pœnitentia, & plena fiat satisfactio, non restituitur corruptę pœnitenti. Ad hunc modum posset de aliis exemplificari: igitur ad plenam peccati remissionem, non est necessarium,

D 3 omnia

E omnia bona per peccatum ablata restitui.

Secundo occurrit aliud dubiū: quia ex eisdē rationibus videtur colligi, imō & apertē doctores hanc sententiam tuentes dicunt hominem pœnitentem habere ius ad gloriam prioribus meritis correspondentem, non obstantē lapsu in peccatum postmodum subsequuto, ratione cuius iuris potest peccator post pœnitentiam contra Deum in iudicio agere, vt gloria prioribus operibus debita sibi reddatur. Contra quod arguitur, quod si tale ius ad gloriam illam homo haberet, maximē id obtineret, quando opera meritoria agit: sed hoc non, & probō. Quia homo viator non aliud, nec aliter ius acquirit ad gloriā per opera, quā eius opera ad gloriam acceptantur, cum de se meritoria non sint, nec digna gloria: sed opera hominis quantumuis bona, non acceptantur à Deo, ad tantum, vel tantā gloriā absolute: sed conditionaliter, scilicet, si perseuerauerit, & in tali statu, in quo est, finaliter decesserit, prout scriptum est. Qui perseuerauerit vsq; in finem, saluus erit. Quod si ita sit, sequitur, quod ius ad gloriam finalem pendet ex conditionis euentu, & ex consequenti ante conditionis euentum non dicitur homo habere ius ad gloriam finalem, & ita homo cum bona opera facit, & meritoria, nondum acquirit ius ad finalem gloriam ante positam conditionem.

Præterea nemo habet ius ad id, quod nec suum est, nec sibi debitum, sed antequā quis in gratia decedat, gloria æterna, nec sua est, nec sibi debita. Si enim finē gratia decedat, nulla gloria debetur ei, etiam si innumera opera bona prius fecerit: & ita homo non acquisiuit ius ad gloriam absolute, quando opera bona fecit. Sed nec ius acquirit ad gloriā prioribus meritis correspondentem, quando per pœnitentiam à peccato resurgit, eò quod ratione contritionis propriam mercedem illi respondentem prætere posse non aliam. Sequitur ergo quod si ius aliquod ad gloriam acquirit homo, quādo opera meritoria agit, est ius conditionatum, & non absolutū: sic quod tunc non debetur illi operanti gloria absolute, sed conditionaliter: sicut & opera illa non à Deo acceptantur ad gloriā, nisi secundum præsentem iustitiam, quod est ea conditionaliter acceptare: sicut nec Deus pro illis operibus gloriā promittit absolute, sed conditionaliter. s. si in illis homo vsq; ad finem perseueret. Ex hoc autem, quod homo per

huiusmodi opera, ius conditionale acquirit, non inde fit, quod si postea cadat, & demum pœniteat, quod habeat actionē contra Deū ad gloriā prioribus meritis correspondentem.

Inde sequitur, quod quantumuis homo pœnitens, gloriam, & gratiam suā conditioni correspondentem tantum accipiat, & non eam, quam ob priora merita fuisset consequutus, si perseuerasset, quod carentia talis gloriæ non erit dicenda pœna priuatiua. Nam pœna dicenda non est priuatio, seu carentia gloriæ, quæ nec ipsius hominis fuerat, nec sibi simpliciter debita. Cum ergo gloria prioribus meritis correspondens, nec ipsius pœnitentis fuerit, nec ipsi debita, nisi solum conditionaliter, vt dictum est, sequitur inuvalidam esse rationē primò factam, quam nonnulli doctores adeo magnificiunt, ad probandum hanc communem sententiam.

Tertiò oritur inde dubium: quia & si homo, quādo peccat, priuetur gratia præhabita, & gloria finali sibi correspondente, talis priuatio non videtur esse propriè pœna peccati, nec in pœnam peccati videtur peccans illa gratia finali priuari: sed quia peccatum est incōpossibile gratiæ illi, & acceptioni ad gloriam. Huius ratio videtur esse: quia si priuatio gratiæ, & gloriæ esset propriè pœna, sequitur, quod æqualiter peccantes, non æqualiter punirentur, quod suppono esse contra diuinā iustitiam. Sequela patet, si duo in idem peccatum cadant, cæteris paribus, dempto, quod alter cadat à gratia, vt centum: alter verò à gratia, vt vnum, & casus est clarus. Sicut è contra homini remitti peccata, non propriè est præmiū boni operis, alioqui æqualiter bene operantes, non æqualiter præmiarentur. Patet, si duo equalē dilectionē Dei eliciant, quæ sufficiat ad equalē gratiā, quorū alter centū peccata mortalia cōmiserat, à quibus liberatur: alter verò vnum tantū, & casus patet. Igitur quāuis in peccatū cadens maneat perpetuò priuatus gratia præhabita, & gloria illi correspondente, non ob id dicendus est æternaliter puniri ob lapsū illum. Et ita rationes supra factæ non sunt omnino efficaces, cum has, & alias difficultates patiantur.

Responsio non esse ob has obiectiones à sententiā præfata recedendum, nec eiusdē sententiæ fundamenta posita eneruantur, patet hoc, ad ipsas respondēdo. Ad primum, in quo querit, an ad perfectam peccati remissionē necessarium sit, omnia bona per ipsum peccatum amissa reparari

A reparari dicendum, quod non, sed ea opus est reparari, quæ ad beatitudinis essentiam pertinere dicuntur, vt sunt visio, & fructio, ad quam fuerat homo prius ordinatus, & ex consequenti gratia illi beatitudini præuia. Nam ad hæc acquisierat homo ius per sua bona opera, & per obsequia Deo impensa. Alia autem bona, quibus contingit homines peccando priuari, sunt in multiplici differentia. Quædam, quæ reparari non possunt, vt est virginitas semel amissa, & ex consequenti aureola correspondens. Quædam sunt bona corporalia, vt sanitas, & vita corporalis, sinē quorū restitutione potest peccatum totaliter remitti: sicut & plenè remissum est, animo plenè purgata cum Christo regnante. Quædam sunt bona spiritualia præter charitatem, vt donum scientiæ, linguarum, virtutum, & prophetiæ, quibus, si quando homo ob peccatum priuetur, non opus est ea reparari ad plenam peccati remissionem. Et quia iustitia originalis: immortalitas, status innocentie, dominiumq; rerū vniuersale, & alia huiusmodi non sunt de his, quæ ad essentiam beatitudinis pertinent: ideo non mirum, si peccato plenè donato, siue per baptismum, siue per pœnitentiam, illa in se formaliter non redeant. Horum ratio est. Quia illud solum est necessarium restitui ad plenam peccati remissionem, cuius priuatio pertinet ad ea, quæ sunt de essentia punitionis, seu pœnæ peccato debitæ: qualia sunt, quæ ad pœnam damni, & pœnam sensus pertinent: ideoque plenè peccatum non remittitur, nisi gloria prius debita simul, & gratia reparetur, & reatus ad pœnam sensus auferatur. Alia autem bona prænumerata non sunt talia, quod eorum carentia pertineat ad essentiam pœnæ peccato debitæ, siue loquamur de pœna damni, siue de pœna sensus, vt patet.

Ad secundū, in quo de iure ad gloriam queritur, dicendū, quod homo eo ipso, quod opera bona facit in obsequiū Dei & propter ipsum Deum summè dilectū: acquirit ius ad mercedē æternam, idq; ex promissione ipsius Dei, vt supra tactum est. Et fateor, quod non acquirit ius absolutū, quo simpliciter, & absolute sibi gloria finalis debeat: sed conditionatum, vt tactum est, & hoc ius conditionatum acquiritur homini, quando Deo obsequiū aliquod præstat, purificatur autem huiusmodi ius per conditionis euentum. s. quando finaliter pœnitet, & in Dei gratia decedit. Tunc enim habet ius

absolutum, quo ex lege sibi promissa merces æterna negari non potest, & per hoc patet ad secundū. Nec sequitur, quod ibidem corollarium illa tum præterdit. Quia, quantumuis gloria æterna non debeat simpliciter, & absolute homini, quantumdiu in via est, sed conditionaliter, attamen per aduentum conditionis debetur absolute. Et ita hominem in gratia decedentē perpetuò priuari gloria, sibi iam absolute debita, pœna propriè est.

Ad tertiū, in quo queritur, an priuatio gratiæ, & gloriæ correspondens, quæ homo per lapsum in peccatum priuatur, sit propriè pœna, dicendum quod sic. Quia huiusmodi priuatio ad pœnā damni pertinere videtur, vt patet ex dictis. Et quando arguitur, quod tunc æqualiter peccantes in æqualiter punirentur. Resp. negando sequelam de pœna essentiali loquendo, vt purā gloriæ carentiā importet, nam si de pœna dāni loquamur, æqualiter puniuntur omnes mortaliter peccantes. Quia hæc pœna est, hominem à regno Dei exulare, & gloria perpetuò carere: in qua carentia, omnes æquales sunt, qui mortaliter peccant. Si loquamur de pœna sensus æterna, hanc quantum ad eius durationem æqualem habent omnes æqualiter peccantes. Quod autem in casu dubij proponitur, accidit huic pœnæ. s. quod peccās, prius habuerit parua, aut magna, aut nullam gratiam, quodq; ad magnā, vel parua fuerit gloriam ordinatus. Quia æqualiter à gloria Dei excluditur, & æqualiter æterno premio priuabitur, esto, quod alteri fuerit conditionaliter debitum: alteri verò non, quod constat ad essentiam pœnæ damni impertinens esse. Vel dicatur secundū, quod pœna damni non opus est, sit quantitati peccati proportionata. Patet, quia si duo infideles, qui nunquā gratiam habuerūt, in æqualiter peccant, & decedāt, æquales tamen erunt in pœna damni. Ita è contra, si alter aliquando gratiam habuit, & ex consequenti ius ad gloriam: alter verò non, & ambo in peccatis decedant æqualibus, non erunt in pœna damni æquales, seu in pœna priuatiua, cum alter gratia actu fuerit priuatus, seu expoliatus, & alter non. Cuius exemplum ex humana iustitia sumi potest, Si duo in eandem hæresim inciderunt, & cetera sint paria dempto quod alter erat valde diues: alter verò non, & ambo in perpetuum carcerem detrudantur, & vtriusque bona omnia confiscantur: constat peccata equalia esse, & tamen pœnā priuatiuam non esse equalē, cum alter priue

Etur multis bonis: alter verò paucis. Ita in proposito, seu in diuino iudicio, cum accidat, cadentem magnam, aut paruam gratiam præhabuisse: ita accidit æqualiter peccantes inæqualiter puniri pœna priuatiua, accipiendo pœnam priuatiuam, non vt dicat puram carentiam gratiæ, aut gloriæ: sed vt dicat carentiam gratiæ præhabite; aut gloriæ prius debite.

Quæstio nona.

X dictis in præcedenti quæstione alia consequitur, an scilicet, sicut per pœnitentiam antiquam merita redeunt, & ad gloriã, vt prius acceptatur, ita etiam

per reciduiam antiqua peccata redeant, & ad supplicium imputentur, vt prius. In qua quæstione duæ sunt opiniones solènes, quarum, quæ communior est, & magis pia tenet, quod antiqua peccata prius remissa, non redeunt per reciduiam ita vt ad æternam pœnam, vt prius imputetur. Pro qua sententia solet argui. Primo ex eo, quod saepe ex

F Exechie. 18. citatum est. Quacunq; hora ingemuerit peccator, nõ recordabor amplius peccatorum suorum: non igitur punit Deus reincidentem pro peccatis, de quibus pœnitentiam egerat. Hoc enim est Deum recordari peccatorum, quod est velle punire, seu ad pœnam illa imputare. E contra verò non recordari est ea ad pœnã nõ imputare.

Secundò ex canonica laco. 1. cap. Deus omnibus dat affluentem, & non improperat, prout etiam Paulus ait ad Roma. 11. Sinè pœnitentia sunt dona Dei, & vocatio: igitur, quæ Deus semel condonauit. Deus non amplius repetit. Nec eum pœnitet ea condonasse: qualiter pœnitere videretur, si dimissa peccata rursus ad pœnam imputaret.

Tertiò ex eo, quod dicitur Naum. 1. Deus non punit bis in idipsum, seu non confurget duplex tribulatio. Si igitur semel Deus peccatorem in hoc seculo, pro peccato puniuit, interueniente dolore cordis, & debita satisfactione ipsius peccatoris, quomodo postea pro eodem peccato, eum in alio seculo puniet?

Quartò, quæro, quando Deus pœnitenti commissã remittit, an remittat ea absolute, an conditionaliter, scilicet, nisi postea relabatur. Non secundum: quia tunc peccata

remitti pœnitenti, penderet ex futuro statu, seu lapsu, aut decessu ipsius pœnitentis ita, quod si verum est, quod reincident, non remittuntur peccata: si autè non reincident, remittuntur. Cum igitur Deus certus sit, conditionem non stare in eo, qui relapsurus est, cum omnia etiam, quæ futura sunt, aperta sint oculis suis, sequitur, quod remissio non fit pœnitenti, quem Deus scit in culpam relapsurum. Consequens est falsum, & erroneum, quia siue pœnitens relapsurus sit, siue in bono perseveraturus, Deus dat absolute gratiam ipsi pœnitenti, & per consequens absolute, sinè præfata conditione remittit peccata per pœnitentiam. Quia, vt arguit Durandus, posita absolute causa alicuius effectus, ponitur absolute effectus, causa autem ex parte peccatoris ad remissionem peccatorum est pœnitentia, ex parte autem Dei est gratia, cum igitur hæc absolute & sinè futura conditione ponuntur, igitur absolute, & sinè futura conditione ponitur peccatorum remissio. Quo dato, sequitur, quod quacunq; eueniat conditio non amplius ad pœnam æternam imputabuntur.

Quintò, tota ratio quare dicunt peccata dimissa redire in reciduiante, est ingratitude ipsius reincidentis. Aut igitur qualiscunq; ingratitude facit peccata redire, vel non, nisi certa aliqua. Si primum, igitur peccata redeunt in eo, qui venialiter peccat post remissionem obtentã priorum peccatorum quod constat esse falsum. Si secundò, demus, quod debeat esse ingratitude magna, scilicet, mortalis, adhuc ipsa habet latitudinem, ex quo vna est maior ingratitude, quàm altera, igitur si per ingritudinẽ meretur homo peccata redire quoad pœnam, quæ maior ingratitude est, plura peccata redire mereat, quàm quæ minor est, & ita falsum est, quod in omni reciduiante omnia dimissa peccata redeant.

Sextò, & est confirmatio præcedentis. Aequaliter peccantes, æqualiter veniunt puniendi, & vnusquisq; iuxta quantitatem culpæ, iuxta illud Deuter. 25. Iuxta quantitatem delicti, erit plagarum modus, sed oppositum accideret, si omnia dimissa in reciduiante redirent. Patet, quia stat, quod ille, cui plura, & grauiora peccata dimissa sunt, leuius reincident, puta in simplicem fornicationem: alius verò, cui pauciora sunt dimissa, grauius cadat, puta in graue adulterium. Et patet sequela.

Sed quoniã magister, & Gratianus reputant opinionem contrariam probabilem, quã & tenere videtur. Hugo doctor illustris

A illustris, putandum est, rationes præfatas, non sufficienter concludere, quod prætendunt. Vnde ad eas respondendo, posset dici. Ad primum, quod si illa anthoritas probaret, quod peccata priora, non redeunt in reciduiante, eò quod Deus eorum non recordatur, homine de illis pœnitentiã agente, similiter probaretur, quod iustitiæ priores, & merita, si homo ab illis cadat, non redeunt in pœnitente, cū de illis similiter dicat textus, quod si homo à iustitia recesserit, Deus non recordabitur suarum iustitiarum, hoc autem non probatur, vt patet ex dictis in quæstione præcedente, igitur. De hoc postea dicetur. Ad secundum, fateor quod Deus dat sapientiam, & gratiam omnibus se sufficienter disponentibus, & cætera, quæ illis sunt ad salutem necessaria, & non exprobat, nec eum collati beneficii pœnitet, scilicet si homo non agat, vnde accepto beneficio, priuari mereatur. Sic enim ob ingritudinem, & peccata hominum, Deus eos priuat charitate, & aliis donis Spiritus sancti, aliisq; bonis corporis, & fortunæ, vt innumera scripturæ exempla demonstrant. Cum ergo inter beneficia, quæ Deus homini cõfert vnum est, & de prioribus, cõdonare offensas, & debita remittere, nõ mirum si tali beneficio homo ingratus priuet, vt patet de liberto, qui propter ingritudinem reuocatur à Domino, qui eum manumiserat. l. 2. C. de libertis & c.

Ad tertium dicitur, quod illud ad literã exponunt de terra Iuda, quã Salmanaasar rex afflixerat, cui Deus promittit, quod nõ ultra per Senacherib filium eius affligetur, vt exponit Lyra cū aliis. Quod si ad peccata distu illud referatur, quod pro peccato Deus non punit bis, intelligatur, quãdo semel peccator pro peccato est sufficienter punitus, aut pro quo peccator ipse sufficienter satisfecit, vt vult Hugo, similiter, & glossa ibidem. Vnde qui pro adulterio hic decollatur, etiam venit in inferno à Deo æternaliter puniendus, quia decollatio non fuit peccato commissõ condigna pœna.

Ad quartum, potest argumẽtum in arguente retorq̃ri, querẽdo de operibus bonis ab homine factis, quãdo à Deo ad gloriã acceptant, an Deus illa ad gloriã acceptet absolute, an conditionaliter. Si primò, igitur qualitercunq; homo postea vixerit, erit semp ad gloriã ordinatus. Si secundò: igitur opa bona hois in peccatũ postmodum relapsuri, nõ acceptant ad gloriã: quæ ratio cū non concludat, sequitur, quod nec ea, quæ facta est,

concludit. Ideo dicẽdũ, quod sicut Deus acceptat ad gloriã opera bona, dupliciter. scilicet secundum præsentem iustitiam, aut secundum æternã præscientiam, ita, cum peccator pœnitentiam agit, Deus eius peccata remittit secundum præsentem iustitiam, aut secundum æternã præscientiam. Et sicut homine bona opora agente, Deus secundum præsentem iustitiam, absolute illi dat gratiam, & ad gloriã eundem ordinat: ita homine pœnitente, absolute remittit Deus illi peccata secundum præsentem iustitiam, ita, vt in neutro dependeat acceptatio, aut remissio ex futurẽ conditionis euentu. Attamen secundum æternã prædestinationem, seu præscientiam, atque finale iudicium, acceptatio ad gloriã, & peccatorum remissio ex finali hominis statu dependet.

Ad quintum, admissõ, quod peccata nõ redeant, nisi per lethalem ingritudinem, attamen impertinẽs est, hanc magnã esse, aut paruam, modo lethalis sit, ad hoc, quod oia dimissa redeant. Quia eo ipso, quod homo est, hoc modo benefactori ingratus, dignus est, qui beneficio gratuito prius accepto priuetur, quale fuit peccatorum remissio, quo beneficio ablato, necesse est omnia peccata dimissa redire, modo multa fuerint, modo pauca.

Ad sextum, admissõ antecedente simul, & quod stat grauius, & leuius reincidente, nõ sequitur, aliquẽ grauius puniendum pro leuiori, quod pro grauiori peccato, quia illa peccata reincidentiã, sicut propriam habet malitiã, ita propria, & proportionata pœna illis respõdebit. Quod si quis leuius cadit, grauius punietur, nõ propter peccatũ casus id erit, sed propter plura peccata prius commissã, quæ per casum redeunt. Et ita patet communẽ sententiã, non omnino efficaciter cõtra Hugonem suum intentum probare.

Est igitur secunda opinio, quæ partem quæstionis affirmatiuã tenet. scilicet quod in reciduiante redeunt antiqua peccata, quoad pœnam æternã, ad quam videtur Gracianus declinare, pro qua sententiã faciunt, quæ sequuntur.

Primò, quia peccata, quæ à memoria Dei exciderunt, aliquãdo redeunt in memoriam eius: nec videtur quomodo, aut per quid, nisi per reciduiam. Antecedens patet ex Propheta. psal. 78. Dñe ne memineris iniquitatum nostrarum antiquarum, cito accipiet nos misericordia tua: & iterum, redeant in memoriam iniquitates patrum suorum. Et. 3. Regum. 17. dicebat mulier Sareptana ad Heliam. Quid mihi & tibi vir Dei? ingressus

E fus es ad me, vt rememorentur iniquitates meæ? Sed Deum rememorari, & reminisci antiquarum iniquitatum nil aliud esse videtur, quam ad pœnam iterum imputare peccata, quæ prius remiserat, quod maxime in recidiuante verificari videtur.

Secundò idem videtur ex Osee. 7. Vbi Dominus improperat filiis Israel peccatum, quod ad preces Moyfi patribus fuerat remissum. scilicet peccatū idolatriæ, propter quod dicit eis, quod casuri sunt, & in captiuitatem redigendi, & citat Gracianus de pœnitentia distinct. 4. cap. Ve eis. Quod si peccata patribus dimissa in filiis diuinitus puniuntur, & redeunt, secundum quod alibi dictum est. Ego sum Deus visitas iniquitatem patrum in filios: à fortiori igitur peccata hominis semel dimissa puniuntur in eodem, si reciduet.

Tertiò id ipsum videtur propheta Psal. 37. significasse, quando dixit. Putruerūt, & corruptæ sunt cicatrices meæ à facie insipientiæ meæ, vbi glosa. Plagæ per baptismum sanatæ, in putredinē redeunt per peccata postmodum commissa. Vnde idem propheta in psal. 50. lamentatur, & confiteatur dicens. Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis peperit me mater mea, cum tamen sciret peccatum originale, sibi per circumcisionem, & fidem fuisse remissum. In quo significat originale prius remissum, postmodum per alia peccata commissa rediisse. Vnde & Rabanus tractans illud Matthæ. 18. de seruo, qui suo noluit conferuo misereri, ait. Non solum peccata, quæ post baptismum homo egerit, reputabuntur ei ad pœnam, verū etiam peccata originalia, quæ in baptismo ei dimissa sunt.

Quartò facit ratio: quia merita antiqua redeunt ad præmiū per pœnitentiam, igitur peccata antiqua redeunt ad pœnam per reciduiam: antecedens supra probatum est. q. præcedenti, per illud Ezechiel. Quacunque hora ingemuerit peccator, non amplius recordabor peccatorum suorum, & etiam per eundem Ezechiel cap. 33. dicitur. Si auerterit se iustus à iustitia, & fecerit iniquitatem, nunquid viuere? omnes iustitiæ quas fecerat, non recordabuntur, & non erunt in memoria iustitiæ eius, quas fecerit. Vbi æquè dicitur, quod Deus non recordabitur iustitiarum antiquarum, si homo iustus à iustitia se auerit: & quod Deus non recordabitur peccatorum prius commissorum, si peccato pœniteat, vel igitur pec-

cata in recidiuante redeunt, vel merita in pœnitente non redeunt. Cōfirmatur id: quia si homine recidiuante, Deus non recordatur iustitiarum præteritarum, nec pœnitentiæ prius habitæ, perinde igitur est, ac si non pœnituisset: sed si non pœnituisset de prius commissis, illa manerent ad pœnam æternam imputata, igitur ita erit in casu recidui.

Facit ad idem: quia maius beneficiū est, Deum homini gratiam præstare, & eundem ad gloriā ordinare, quam debitum peccatorum remittere: sed homo per reciduiam iuste priuatur gratia, & iure ad gloriā, ad quā fuerat præordinatus, igitur etiam iuste priuatur beneficio remissionis, & ita intentū.

Postremò facit quod legitur Matthæ. 18. de seruo, cui rex omne debitum remiserat, à quo, cum conferuo suo nollet similiter commisereri, & debita remittere, omne debitum, quod remiserat, repetiit. Super quo Gregorius ait. Inde constare si quod aliquis in nos delinquit, ex corde non dimittimus, & illud rursus exigitur, quod nos iam per pœnitentiā dimissum fuisse gaudebamus. Et Augustinus lib. de baptismo. Redite dimissa peccata, vbi fraterna charitas non est, apertissimè Dominus in euangelio docet in illo seruo, à quo Dñs debitū petiit, eò quod ille conferuo suo debitum nollet dimittere.

His tamen non obstantibus, videtur ad quæstionē, sub distinctione respondendū. Potest enim intelligi peccata in reciduiate redire tripliciter. scilicet quo ad actum: & hoc modo certum est, ea quæ præterierunt, non amplius in recidiuante redire in se, etiā si homo possit in similia peccata incidere. Potest secundo modo intelligi, dimissa redire quoad pœnam, ita. scilicet vt punienda veniant eo modo, quo punienda forent, si pœnitentia non præcessisset, aut si dimissa non fuissent: & in hoc sensu tenendum est, peccata dimissa, non amplius redire. Id patet ex decreto Augustini in lib. sententiarum prosperi, dicentis: Qui à Christo recedit, & alienatus à gratia finit hanc vitam, quid nisi in damnationem vadit? sed non id, quod dimissum est redit, nec originali peccato dānabitur. Idem dixit Gelasius papa, & habetur de pœnitentia distinct. 4. Diuina clementia dimissa peccata in ultionem ulterius redire non patitur. Præterea, quando peccator verè pœnitet, Deus peccata remittit, & secundum legem à debito peccati, quoad Deum absoluitur, absurdum autem est, eum qui semel ab aliquo debito legitime

A gitimè absolutus est, eodem debito rursus teneri, vt ait Bonifacius, & Benedictus vnde decimus in extrauagante. Inter cunctas.

Præterea, & est confirmatio eiusdem, si peccatorem verè pœnitet, æterna pœna suis peccatis debita commutatur in temporalem, quam si quis persoluat, erit omnino à peccatis commissis liber, tanquam qui ad plenum satisfacit, pro peccatis à se commissis, ex quo Deo persoluit totum id, quod loco satisfactionis Deus ab illo exegit. Igitur, esto postea reciduet, non exigitur ab illo pro peccatis priorib⁹ alia satisfactio, & hoc fatentur aduersarij. Ergo etiam si pœnam temporalem, in quam æterna fuit commutata, hic non soluat: in alio seculo non exigitur à tali peccatore, nisi pœna huiusmodi temporalis, cuius tantum mansit debitor post contritionem. Præterea inhumanū, & ferale videtur, duriorē seruitutem exigere, vbi minor est ingratitude: sed contingit, quod is, cui plura peccata dimissa sunt, minus ingratus reciduiando, quam alius, cui pauciora sunt dimissa, vt patet, si is cui centum peccata sunt dimissa, incidat ex fragilitate, aut inaduertentia, aut ex metu vehementi in peccatum aliquod, puta quo Ieiunium ecclesiæ soluat: alius vero cui vnum peccatum dimissum fuit, incidat in peccatū contra Deum commissum in contemptum, & despectum ipsius Dei, à quo remissionis beneficium acceperat. Certum est enim, hūc secundum esse magis ingratum primo: & tamen ex contraria sententia, maior seruitus exigeretur à primo, cui multa redeunt peccata, quam à secundo, vt constat.

Nec valet dicere, quod quicumque reciduiat, dignus est ob ingratitude, quod omnia priora peccata illi imputentur, ex quo iuste posset De⁹ homini pro omni peccato mortali in finitam, etiam intensiuè, pœnam infligere, quod plus est, quam priora commissa ad supplicium replicare, nec si illud Deus faceret, esset iniustus, aut ferale, nō in quā valet. Quia esto quod posset iuste, si vellet oīa dimissa reciduiati imputare: nō tamen ita facit, sua erga homines misericordia potius quam iustitiæ rigore vtēs. Sicut pro vnoquoque peccato mortali iuste posset, si vellet, infinitam pœnā intensiuè exigere, & hominem anichilare: non tamen ita facit, sed pro vnoquoque peccato, certā statuit pœnā inferre, prout peccati quātitas exegerit.

Potest tertio modo intelligi, peccata dimissa in recidiuante redire

per modū circumstantiæ, aggrauatis ipsam reciduiam, & hoc modo verum est dimissa redire. Vt si quis post acceptum ab aliquo beneficium, illi iniuriam irrogat, certum est ceteris paribus, huiusmodi iniuriam grauiorem esse, quam si beneficium ab illo non recepisset. Et ita, quanto peccator plura, aut maiora à Deo beneficia recepit, tanto grauius peccat, Deum benefactorem offendendo. Et hæc est cōmuniō sententia, ac verior. Et ita, qui reciduiat exempli gratia in fornicationem post dimissa sibi priora peccata, grauius peccat, ex duplici capite secundum Scotū. Primò: quia ille homo magis tenebatur Deo ratione beneficii accepti, puta remissionis priorum peccatorum, idque lege gratitudinis, vt constat: igitur grauius peccat contra legem gratitudinis reciduiando. Secundò: quia pluribus obligationibus tenetur is, cui peccata remittuntur ad non peccandum: vna ratione legis peccatū ipsum prohibētis: alia ratione voti, aut promissionis, quæ in pœnitentia, vt ait, includitur, quia verè pœnitens proponit postmodum abstinere à peccatis. Verum hæc probatio Sco. deficit: quia præsupponit in pœnitentia includi votum, seu promissionem, non vltra peccandi, quod non est verum, quia aliud est pœnitentem proponere non amplius peccare, aliud vouere, aut promittere, vt constat. Et primum vile, & necessarium est. Secundum verò non ita, imò multis est periculosum, propter periculum reciduiandi in aliquod peccatum, ad quod maxime procliuēs se experiuntur. Inde his, qui assueti sunt ludere, periculosum est iurare, quod à ludo abstinēbūt, cum vix possint abstinere, vt experientia docet. Ac pròinde confessores cauere debent, ne cum videant pœnitentem frequenter in peccatum aliquod incidisse, ab eo iuramentum exigant, de non reciduiando in illud. Nec iudex debet clericum compellere, adiurare concubinam ob rationem dictam. capitulo. Clericos. de cohabitatione cleri. & mulie.

Aliud etiam sequitur ex his rationibus Sco. quod non potest quis reciduiare, quin duplici peccato peccet specie differenti, imò triplici peccato principali. scilicet fornicationis, & peccato ingritudinis, & peccato infidelitatis, qui promissum non complet, quod tamen nō opus est. Stat enim, quod sit peccatū simplex fornicationis, si quando fornicatur, nil aliud intendit, nec illi in mentē aliud venit, nisi fornicari. Imò stat, q. talis fornicatio

Etio non aggrauetur ex beneficio remissionis prius suscepto. Patet: si quando in fornicationem labitur, nullatenus recordatur beneficii suscepti, ita, ut illa non recordatio sit ei inuincibilis, quod negari esse possibile non potest. Tunc est manifesta ratio, quod non aggrauetur talis fornicatio ex accepto beneficio: quia ignorantia inuincibilis præcedens, excusat à tota malitia, quæ alioqui erat euentura, non existente tali ignorantia, de quo aliàs. Ac proinde, quis ut in plurimum peccatum recidivæ aggrauetur per beneficium remissionis prius susceptum, non tamen semper, & per consequens, nec dimissa peccata semper redeunt per modum circumstantiæ aggrauantis, nisi in eo, qui aduertit, aut advertere debet, ad beneficiū sic per eum receptum. Et tunc erit duplex peccatum. scilicet fornicatio, & ingratitude. Pro quo notandum, quod ait Tho. 2. 2. scilicet tres sunt gradus gratitudinis. Primus, beneficium agnoscere. Secundus, laudare & gratias agere. Tertius, loco & tempore retribuere pro facultate. Contra vero sunt tres gradus ingratitude. Primus, beneficium non referre, seu non retribuere. Secundus, dissimulare, quasi non demonstrans, se beneficium accepisse. Tertius, quod non recognoscat per oblivionem. scilicet voluntariam, aut alio modo. Et quia in affirmatione opposita intelligitur negatio, ideo ad primum ingratitude gradum pertinet, quod aliàs retribuatur mala probationis, ad secundum, quod beneficium vituperet. Ad tertium, quod maleficium, quasi maleficium reputet. Ad quorum primum pertinet peccatum recidivæ, cum per illud injuria fiat Deo, qui tantum beneficium tribuerat.

Sed hic dubitant doctores, ubi est maior ingratitude: in casu ab innocentia, an in casu à pœnitentia. Et videtur Scoticum dicere, quod in casu ab innocentia, eo quod quanto maius est beneficium acceptum, tanto magis est ingratus, qui benefactorē offendit, sed innocentia est maius beneficiū, quam pœnitentia. Probat hoc, quia maiorem gratiam fecit Christus matri suæ, eam in innocentia præservando, quam Magdalene, eam à casu levando. Unde singularis gloria, & ornatus est sanctis in hoc, quod nunquam ceciderunt.

Oppositum tamen videtur verius. Pro quo supponendum est, quod quantitas beneficii, seu gratiæ alicui factæ, non cõmensuratur præcisè, ex quantitate doni, seu rei donatæ, sed ex qualitate dantis, & ex qualitate, seu cõditione accipientis. Ex

dante quidem, ut si is, qui alteri beneficium G facit, id cum periculo suo, aut suarum rerum diminutione, aut cum magno labore, aut magnis expensis faciat. Ex parte etiam accipientis: quia cæteris partibus, quanto is, cui beneficium fit, minus dignus est illo, aut magis indignus, tanto est maior gratia, & maius beneficium, ut si inimico, & ei, qui contrarium meruit, benevolentiam exhibeo. Inde magis meritoria est dilectio inimici quam amici, prout Christus significavit dicens. Si diligitis eos, qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? nam id Ethnicum faciunt. Et Paulus idem docet. d. Commendat autem charitatem suam Deus in nobis, quoniam cum adhuc peccatores essemus, pro nobis mortuus est. M 11. 5. Rom. 5.

Corollarie sequitur, quod stat minus alicui datum esse minus, & tamen beneficium, seu gratiam esse maiorem. Patet ex parte dantis, si minori modo, & labore, conferat maius quam minus. Similiter ex parte capientis, si capiens minus sit illo penitus indignus, & contrarium meruit, alius autem, cui maius tribuitur, est illo dignissimus. Sequitur amplius, maius esse beneficium redemptionis quam creationis, tam ex parte benefactoris, quam ex parte recipientis. Ex parte quidem facientis, quia beneficium redemptionis factum est cum magno labore, & iactura, & expensis ipsius Christi redemptoris: nam cum sanguinis effusione, & morte crudelissima nos redemit. Ex parte etiam recipientis: quia nos ipsi, qui redempti sumus, eramus tanto beneficio penitus indigni, non solum contradictorie, sed contrarie, quia merebamur æternaliter captivari, & damnari, imò & in nihilum redigi, quæ causæ non concurrunt, ad augendum gratiam creationis, ut constat.

Sequitur inde, quod maiorem gratiam fecit Deus, dando innocentiam virgini gloriose, quam eam dædendo Adæ, & Euzæ, in statu integræ naturæ, esto quod munus in se esset æquale. Patet hoc ex parte dantis, & accipientis: quia, si Christus virginem ab omni culpa etiam originali cõservavit, fuit ob meritum passionis ipsius Christi, & ita cum magno labore, & passione dantis: cum tamē Adæ data fuit pro tunc innocentia liberaliter, & non ob passionem Christi præuisam. Similiter quia virgo Maria, nisi præservata fuisset, ad massam cõmuniem naturæ infectæ pertineret, ut alij. Sequitur ultra maiorem gratiam esse, lapsum in peccatum

Acatum per pœnitentiam erigere, quam eum tenere ne cadat, idque ex parte recipientis. Quia minus dignus est beneficio, qui cecidit, imò est illa indignus positivè, ut constat, qualiter non est dignus is, qui nunquam cecidit. Ac proinde, licet beneficium innocentie in se sit maius, quam beneficium pœnitentie, per quam quis resurgit: attamen attendita conditione recipientis, maius est beneficium pœnitentie quam innocentie. Et inde fit, quod lege gratitudinis, magis tenetur quis ob pœnitentiam susceptam, quam ob innocentiam: & per consequens cæteris paribus, gravius peccat, qui à pœnitentia cadit, quam qui ab innocentia. Quod ex sententia Hugonis cõprobatur dicentis. Nonne attendis, quanto sapius gradatur, tanto iniquior ingratitude iudicatur? Ecce duo sunt, unus sapius offendit, & sapius oranti venia indulgetur: alter innocenter vivens, & semper voluntati, & imperio præsentis domini humiliter obediens, non habet pro quo deprecatur. Contingit autem postea, quod contingere potest, ut uterque in simili culpa offendant: dic ergo, quis horum amplius reus iudicatur, nisi ille, qui prius tantam gratiam ingratus comprobatur accepisse? Leges secunda crimina gravius plectunt, & iterata vulnera difficiliter ad sanitatem reducuntur, hæc illæ.

Biam respõdeamus ad rationes supra in oppositum factas. Ad primum, in quo arguitur, Deum aliquando antiquarum iniquitatum recordari, dicendum est in illis, & aliis huiusmodi locis. Deum dici recordari, quando effectum exhibet, quo ostendit, se memorem esse, & in mente retinere, quæ ab aliquo commissa sunt. Nec opus est, id ita accipere, quasi Deus olim in mente aliquid habuerit, quod à memoria excidit, qui postea ad recordationem excitatur. Sed recordari dicitur per hoc, quod effectum operatur, in quo se iustum, vel misericordem ostendit, iuxta illud Genes. Recordatus est Deus Noe, & adduxit spiritum super terram. Et iterum: Apparebit arcus meus in nubibus, & recordabor fœderis mei. Quod autem dixit David: Ne memineris iniquitatum nostrarum antiquarum, & iterum. Redeat in memoriam iniquitates patrum suorum: ita est accipiendum, ut intelligamus, iniquitates patrum, aliquando in filiis puniri, iuxta id quod scriptum est. Ego sum Deus zelotes, visitans iniquitates patrum in tertia, & quarta generationem. Quod dupliciter solet verificari. Vno modo, quod filij in hoc seculo aliquando puniuntur pro pec-

catis patrum, etiam si filij mores paternos non imitentur: sic puniuit Deus David in filio suo paruulo, eum è medio tollendo. Sic solet etiam pro peccato regis, populum sibi subditum punire, saltem in hoc seculo. Secundo modo, quod filios puniat pro peccatis patrum, ideo. scilicet quia patrum peccata imitantur. Et tunc proprie, non pro veterum peccatis filij puniuntur, sed pro propriis, prout scriptum est. Filius non portabit iniquitatem patris, nec pater filij, sed unusquisque in peccato suo morietur. Sed pro tanto dicuntur peccata patrum in filiis redire quod ad pœnitentiam: quia ita Deus indignatur contra filios, qui patrum scelera imitantur, sicut contra ipsorum patres fuerat indignatus. Et ita patet, quod quæ allegata sunt, non probant, quod peccata prius dimissa redeant ad supplicium.

Ad secundum ex Osee citatum patet ex dictis respõsio, quod filij Israel non puniuntur æternaliter, pro peccatis patrum suorum. Nec ideo peccata patrum in filiis Deo impropere, quod velit significare, peccata patrum dimissa in filiis redire, quoad supplicium, sed quoad imitationem, intendens significare filiis, ipsorum malitiam, & iniquitatem, qui velint ea facere, patres imitando, pro quibus sciebant Deum contra patres, tam vehementer iratum olim fuisse. D

Ad tertium ex psal. sumptum videtur, non esse illud referendum ad peccatum originale, quod plenè fuerat per circumcisionem, & hinc remissum, nec originale post sui remissionem relinquit cicatrices quæadmodum actuale, quod trãseunte actu, relinquit habitum vitiosum, seu dispositionem ad malum, ante cuius totalè amotionem, nondum sanatum dicitur peccatum. Et tale habituale vitium putrefcit, & corrumpitur quæ vires assumit ex frequenti usu, uti videmus fieri in his, qui penitentiam differunt, quorum mentem David in illo psal. narrare prætendit. Aut si velis, quod originale dicatur cicatrices relinque, quæ sunt fomes peccati, illi dicitur putrefcere, & corrumpi: quando homo huiusmodi fomiti deseruit eius inclinationem sensualem sequendo. Et utcumque sit, non inde fit, ut originale dimissum redeat ad supplicium. Sed tamen ob reuerentiam authorum, qui dicunt originale redire, sicut & cetera peccata dimissa, intelligatur, ut supra, quod redeunt per modum circumstantiæ aggrauantis peccatum recidivæ.

Ad quartum ex Ezechiele allegatum. Videtur illo eodè loco uti eos, qui tenent peccata non redire, similiter & eos, qui tenent peccata redire, utriusque suam tam contrariam sententiam hac eadè autoritate probantibus: cum

Lib. 2. de sacramentis.

Ezechie. 8. Psal. 78.

Psal. 108.

Exod. 20.

2. Reg. 12.

Ezechie. 18.

Psal. 37.

Psal. 37.

Ezechie. 28.

Ecum tñ locus ille, nec vni, nec alteri sententiæ suffragari videatur. Quandoquidem si rectè attēdas in illo cap. 18. & cap. 33. videbis id præ tēdere apertè prophetā. f. quòd antiqua peccata nil oberūt peccatori ad cōsequutionem æternæ vitæ, si verè pœniteat cum, & in bono, & iusto perseueret: & quòd antiqua merita nil proderunt iusto, ad hoc quòd æterna liter viuat, si à iustitia cadat, & in peccato perseueret. Ita enim ait. Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis, quæ operatus est, & custodierit omnia præcepta mea, & fecerit iudicium, & iustitiā, vita viuet, & non morietur: omnium iniquitatum eius quas operatus est, non recordabor, in iustitia sua, quam operatus est, viuet. Et sequitur. Nunquid voluntatis meæ est mors impij? & non, vt conuertatur & viuat? Vnde patet intentum. Et sequitur. Si autem auerterit se iustus à iustitia sua, & fecerit iniquitatem: omnes iustitias eius, quas fecerat, non recordabor. Et sequitur. In præuacatione, qua præuacatus est, & in peccato suo, quod peccauit, in ipsis morietur. Et similis sententia ibidem iterum repetitur: & infra ca. 33. In quibus æqualiter loquitur de obliuione peccatorum antiquorum, & de obliuione iustitiarum antiquarum, taliter, quòd sicut antiqua peccata non sufficiunt ad mortem æternam, si homo pœnitentiam agat, & perseueret: ita antiqua merita non sufficiunt ad vitam æternā, si homo à iustitia cadat, & in malo decedat. Vnde patet impertinens id esse, ad asserendum, vel negandum, quòd antiqua merita per pœnitentiam ad idem præmium redeāt, aut quòd redeant antiqua peccata per reciduiam ad idem supplicium. Et hoc est, quod ait glosa ibidem. Sicut iustum ante peccatorem non grauant antiqua delicta: sic peccatorem ante iustum, veteres iustitiæ non adiuuant. Vnusquisque enim in quo inuenitur, in eo iudicatur. Vnde patet argumentum Hugonis tenere in hac parte, quòd si antiqua merita redeunt per pœnitentiam ad idem præmium, etiam & antiqua demerita debent redire per reciduiam ad idem supplicium, si præsentī textui sit innitendum. Nec obstat, quòd textus dicat de recedente à peccatis, quòd in iustitia: quam operatus est viuet. Quia etiam de reciduiante dicitur, quòd in peccatis suis morietur. Quòd si primum ad veteres iustitias extendatur: quare ergo secundum ad vetera peccata non extendatur? Quicquid sit de præsentī textu, qui pro fun-

damento vnius, vel alterius sententiæ sumitur. Dicendum, quòd quanuis antiqua merita redeant per pœnitentiā ad idem præmiū, non inde sequitur, quòd redeant antiqua delicta ad idem supplicium. Discrimen potest dari, vt supra tactum fuit. Quia, quando peccata commissa per pœnitentiam remittuntur, commutatur pœna æterna in temporalem absolutè, & non ex conditione pendente ex futuro. Ideo quomodocunque illa pœna tēporalis in se, vel æquiualete soluat, manet homo omnino liber à commissis, quomodocunq; finaliter decedat. Præmium autem æternū meritis antiquis correspondens nunq; commutatur in temporale: ideoque semper manet in acceptatione Dei integrum. Inde fit, vt remoto obice per pœnitentiam, dicantur antiqua merita reuiuiscere. Non sic reuiuiscunt antiqua demerita. Aliud discrimen: quia Deus in lege promisit mercedem æternam pro quocunque meritorio obsequio Deo impenso, ideoque videtur homo habere actionem ad præfatā mercedē promissam, si finaliter in gratia decedat: & ideo stante lege, iniuste ageret cum homine in gratia decedente, si merces suis obsequiis debita, illi denegetur. Pro peccatis autem semel dimissis, stante lege, non ita debetur æternum supplicium: nec Deus habet actionē contra peccatōrē, finaliter in peccato decedentem, vt iure, ab illo æternum supplicium, seu debitum exigat pro peccatis, de quibus pœnitentiam egit, sed solum iure potest, ab illo exigere pœnam temporalem, in quam fuit æterna commutata: ideo iniuste cum illo agitur, si pro dimissis æterna pœna ab illo exigatur. Denique si ad misericordiam recurramus, & Dei bonitatem, vt trunque decet diuinam liberalitatem & misericordiam, quòd scilicet, pœnitenti, antiqua restituat bona, & cadenti non aliā vltra pœnā temporalem in quam fuerat æterna commutata infligat, & si iuste maiorem posset exigere, cum prior sit ad miserendum quam ad puniendum.

Ad postremū ex Mat. sumptum dicuntur cōmuniter, ex illo loco colligi, peccata dimissa redire per reciduiā, non quoad pœnam sensus, sed quoad pœnam damni: quæadmodum illud accipiendum est, vt dicunt, quod ait iacobus. Qui peccat in vno, factus est omnium reus. Non tamē videtur id textui citato satisfacere. Quia in illo sensu nil referret, vnum peccatum dimissum redire, aut plura: eò quòd loquendo de pœna damni

Adamni tanta pœna debetur homini pro vno peccato, quāta pro multis: cū eadē sit in omnib; pœna dāni. Textus autē ait, quòd Dñs seruū illū tradidit tortorib; quousq; omne debitū solueret. In quo aliquid ampli; significat, quā quòd redeāt debita, quoad pœnā dāni tantum. Quod ex Matth. 5. apertius colligitur, vbi cōcordiā fratrum præcipiens de illo, qui fratri nō vult reconciliari inquit, quòd mittetur in carcerem, & non exibit inde, donec soluat nouissimum quadrantē. Quod si de reditu peccatorum quoad pœnam damni solum intelligeretur, nil referret omne debitum dimissum repetere, aut partem ipsius. Adde quòd in pœnā damni non minus incidit homo per peccatum ipsum recidui; quā si nulla peccata illi dimissa fuissent. Cū ergo reciduianti peccata priora condonata repetantur: argumentum est, aliquid aliud pro dimissis hominem illum soluturum esse, quā pœnam damni.

Alter autem respōderi solet, vt supra, quòd ex loco citato colligi, peccata dimissa redire per modū circūstatiæ aggrauātis. Cōtra quod obicit. Quia tunc ille seruus non pro dimissis peccatis detrudetur in gehennam, sed pro peccato reciduiæ: quāuis ob illud graui; punietur, quia ingratitudinem videtur annexā habere. Textus autē significat, quòd nō solum pro peccato reciduiæ incarcerationi: sed pro peccatis prius dimissis. Quia dicit de seruo illo, quòd non exibit inde, donec soluat quicquid debebat, & sibi condonatū fuerat: igitur antiqua debita prius cōdonata postmodū repetunt, ac si condonata non fuissent. Nec obstat quòd huius repetitionis causa fuerit impietas serui illius. Aliud enim est pro sola impietate quenquam puniri: aliud verò, impietatem illam causam esse, quòd pro dimissis peccatis puniatur. Ad quod stando in communi sententia, dicendum, quòd Christus illam parabolam dixit, vt significaret nobis quantū Deo placeat fraterna charitas, quātanque illi displiceat in fratres impios esse, & immisericordes, seu crudeles, ppter quod dignus est homo à quo omnia dimissa repetantur. Quanquam Deus pro sua bonitate, non ita repetat, quæ semel condonauit: tamen, & si ea non repetat, magnam vltionem sumet de homine, qui cum a Deo tantam fuerit misericordiam consequutus, in fratrem suum tam impius sit, & crudelis. Et dicit Deus à tali reciduiante omnia prius condonata repetere, quia in puniendo in-

gratū, ad beneficium remissionis prius illi collatū respectū habet, & q̄to plura cōdonauerat, tanto maiore vindictā sumet de illo.

Sunt tamen, qui dicunt, casum huius textus specialem esse, in quo dimissa peccata redeant ob peccatū crudelitatis, seu immisericordiæ in proximū. Quib; respōdendum videtur, quòd in nullo casu, peccata semel à Deo remissa redeūt. Et esto, quòd præsens textus de casu speciali loqui videatur, non tamen ob specialitatē casus, dimissa peccata redire ad idem supplicium dicenda sunt: sed ideo de reditu peccatorū, in præsentī textu facta est mentio, vt intelligamus, nobis fraternam charitatem specialiter cōmendatā esse, quòd q; si cōtra eam agamus, maior de nobis vindicta sumēda est, eò quòd patrem misericordiarum non imitatur, quemadmodum imitari debemus: qui nobis tam abundē largitur, & debita dimittat, vt & nos similiter dimittamus, quibus minimè dimittet, nisi & nostris debitoribus dimiserimus: prout præfata parabola cōcludit, conformiter ad petitionem orationis dominicæ, nobis à Domino traditæ, in qua petimus, dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.

Præsupposito ergo dimissa peccata per reciduiam non redire quoad reatum, sed per modum circūstantiæ aggrauantis, esset dubium, an reciduians teneatur iterato confiteri peccata prius per confessionem dimissa. Et dixerunt aliqui, vt refert Thomas, quòd sic, idque in particulari, si saltem confessio fiat sacerdoti, cui non fuerat priora peccata confessus. Mouetur ad id dicendum ex duobus. Primò: quia si dimissa peccata sacerdoti non exponantur, sequitur quòd reciduians non sufficienter confitetur quantitatem suæ ingratitudinis contra Deum commissæ, quæ tanto maior est, quanto plura peccata illi fuerant à Deo remissa. Secundò, quia alioqui sacerdos non sufficienter agnosceret vultum illius peccatoris: cū tamen scriptum sit, diligenter agnosce vultum pecoris tui.

Alii verò dixerunt, vt idem Thomas, quòd necessarium est dimissa peccata iterum confiteri, idque saltem in genere, & aliquando in particulari, propter duo. Primò quidem, vt debitus satisfaciendi modus illi reciduianti imponatur: & debitum remedium illi adhibeatur, ad quod multum confert scire mores illius confitentis. Secundò: quia peccata prius dimissa

Emissa, solent esse occasio homini cadendi in peccatum: & ita vt sacerdos sciat, quam occasionem debeat ille reciduians postmodum vitare, necesse est priorem consuetudinē malam illi confessori exponere.

Videtur tamen nec primum, nec secundum modum esse tenendum, quodq; peccata prius dimissa per confessionem non sint de necessitate iterum confitenda. Et probo id excludendo causas, quas præfati doctores afferunt ad fundamentum necessitatem reconfitendi. Quia si necessarium esset dimissa iterum confiteri, vel esset ad finem consequendi eorum remissionem, vel ad finem exponendi quantitatem ingratitude, vel ad finem imponendi debitum modum satisfactionis, vel ad finem præscindendi occasiones reciduiæ (has enim causas tangunt modi recitati) sed ex nulla ex his colligitur necessitas iterum confitendi peccata prius dimissa, patet de prima, scilicet ad finem consequendi remissionem illorum peccatorum. Quia illa peccata iam ante fuerant per contritionem, & confessionem legitimam dimissa, vt suppono: igitur cum per reciduiam non redierint quoad culpam, nec quoad reatum eterne pœnæ, vt supponimus, sequi &c.

Secundo ad finem exponendi quantitatem ingratitude, non est necessarium illa iterum confiteri. Patet hoc: quia sub præcepto confitendi non cadit quantitatem peccati exponere, modo eius species exponatur. Vt si appetiui fornicari ex vehementi conatu voluntatis, non est necessarium exponere, quanto conatu, aut quanto feruore appetitus id fecerim: cum ille feruor maior, aut minor specie peccati non mutet. Igitur quantum maior sit ingratitude reciduiantis, si multa peccata illi sint condonata, quam si pauca, cum eadem species ingratitude maneat, sequitur non esse necessarium quantitatem ingratitude explicare. Et per consequens nec omnia peccata prius dimissa iterum confiteri.

Confirmatur hoc. Quia tunc non satis esset peccata dimissa iterum confiteri: sed omnia beneficia à Deo recepta esset necessarium confiteri, puta, quod Deus creauit nos, quod redemit, quod nutrit, quod scientiam, prophetiam, intellectum, & alia dona spiritalia, & temporalia concessit, quodq; contriti fuimus de peccatis intenti, quod opera multa bona fecimus, quod est ridiculum, cum non sit necessarium confiteri sacerdoti nisi

peccata de quibus iudicandi sumus. Et sequela patet. Quia illa omnia beneficia à Deo recepta conducunt ad quantitatem ingratitude ipsius reciduiantis, contra suum benefactorem delinquentis.

Tertium quod non sit necessarium dimissa iterum confiteri ad finem exponendi vultum pecoris pastori, apparet. Tum, quia quod scriptum est Prouerbiorum. 27. diligenter agnosce vultum pecoris, non ad oues dirigitur: sed ad pastores, seu prælatos, quibus incumbit cura, & sollicitudo pro salute ouium, scilicet, vt vigilanter attendat, si oues sibi commissæ habeant aliquod vitium, quod per correctionem veniat amouendum: ad quod impertinens est, quod priora peccata emendata iam, & dimissa iterum in confessione exponantur, vt patet.

Tum etiam: quia si ad hunc finem esset necessarium peccata iam emendata, & remissa iterum confiteri, à fortiore esset necessarium, peccata omnia venialia non emendata suo pastori confiteri, vt perfecte vultum pecoris agnoscat, & corrigat, quod tamen est falsum.

Quartum, quod non sit necessarium, dimissa iterum confiteri ad finem, scilicet imponendi debitum modum satisfaciendi ipsi reciduianti, patet. Tum, quia stat, quod in priore confessione fuit sibi debita satisfactio imposita, & illa poterit etiam post reciduiam adimplere absque hoc, quod priora iterato confiteatur. Tum etiam, quia non est necessarium pœnitentiam iniungere, aut iniunctam à sacerdote acceptare, vt patebit in tractatu de confessione, cum post deletam culpam, & æternam pœnā in temporalem commutatam, sit liberum homini pœnam illam temporalem hic, vel in alio seculo soluere. Ergo ad illum finem non est necessarium priora iterum confiteri. Adde, quod pœnitentiæ iniunctæ sunt arbitrariæ, & potest sacerdos, paruam, aut magnam pœnitentiā, prout velit imponere: nec ad salutem pœnitentis est necessarium, pœnitentiā adæquatam eidem iniungere, vt suppono. Et patebit inferius.

Quintum, quod non sit necessarium, priora iterum confiteri, ad finem vitandi occasiones reciduiæ, patet. Quia non est necessarium confiteri semper occasionem, vnde quis in peccatum cadit: quia sub præcepto confessionis non cadit, nisi peccatorum confessio. Stat autem & sepe, vt occasio vnde in peccatum caditur, non sit peccatum. Patet hoc ex prouerbis. Paupertas similiter, & diuitiæ, solent esse occasio cadendi in peccatum

A peccatum furti, vel superbiæ. Similiter coniugem accipere, & eidem copulari, solet esse occasio cadendi in peccatum carnis. Imò & virtutes ipse actu exercite, & scientia, solent esse occasio cadendi in quandam vanam gloriam, & contemptum aliorum. Et tamen illa, quæ prædicta sunt, non sunt ob id necessarii confitenda. Tum quia talia non sunt, de quibus homo in iudicio rationem reddere tenetur, nec pro illis est iudicandus. Tum etiam: quia illa solent peccatum sequens alleuiare, circumstantias autem alleuiantes peccatum, non est necessarium confiteri, vt constat ex doctrina omnium. Et per consequens, quauis peccata frequentia, prius tamen per contritionem, & confessionem dimissa, sint aliquando homini occasio reciduiandi non inde fit, vt sit necessarium illa reconfiteri. Illæ tamen occasiones sunt necessarii confitendæ, quibus cum se homo immiscet, peccat exponendo se periculo cadendi in peccatum, iuxta magistralem regulam, & sapientis dictum. Qui amat periculum, peribit in illo. Vt potest exemplificari de quibusdam negociis, quæ sine peccato exerceri non possunt. Iuxta cap. Falsas pœnitentiis. & cap. Negocium de pœnitentia. distin. 5. Similiter & nudum cum nuda in eodem lecto esse ad vires resistendi experiendum, quod in concilio Constantiæ damnatum est tanquam mortale. Et ita patet, quod ob nullam causam ex asignatis, est necessarium dimissa peccata, iterum confiteri. Quod amplius confirmatur in se ex extrauaganti Bonif. & Benedi. ii. Absurdum est, eos qui semel legitime absoluti sunt, eodem debito rursus teneri. Similiter de pœnitentia. distin. i. vt refert Tho. Non necesse est, vt qui semel sacerdotibus confessi sumus, denuo confiteamur.

Sed adhuc videtur ratio vrgere. Quia si quis in fornicationem reciduiet post beneficium remissionis prius obtentum, talis peccat, non solum per fornicationem, sed per ingratitude, quæ distinctum peccatum est specie à fornicatione, cum alia sit lex de non fornicando, alia verò de non esse benefactori ingratus: igitur, qui post reciduiam non confitetur ingratitude, dimidiat confessionem: & per consequens tenetur, ne dimidiet, iterum confiteri peccata prius ex gratia dimissa, si non in particulari, saltem in generali.

Responsio. Ratio hæc querit, quando ingratitude reciduiantis est peccatum speciale, & quando solum circumstantia. Nam si speciale peccatum sit, opus

est illud particulariter, cum cæteris confiteri: sed si sit præcisè circumstantia. Et dixit Bonauentura & alij post ipsum, quod dupliciter aliquis dicitur ingratus. Vno modo, quando benefactorem offendit in contemptum beneficii suscepti, aut ipsius benefactoris, & tunc est speciale peccatum, & per consequens confitendum. Alio modo, qui post beneficium receptum aliquod malum contra benefactorem agit, secluso præfato contemptu: & tunc est circumstantia peccati, quæ omne peccatum comitatur, eò quod omne peccatum est contra Deum, à quo beneficia multa recepim, & tunc non opus est illud confiteri: satis est peccatum ipsum, seu factum criminose confiteri. Sed, salua pace, non videtur id sufficienter esse dictum: quia circumstantia ingratitude semper dicit nouum peccatum, siue voluntas peccatis habeat pro obiecto beneficium, aut benefactorem, siue non. Id patet, quia illud est nouum peccatum ab alio specie distinctum, quod propria lege, aut prohibitione veritum est, sed propria lege vetitum est, ingratos nos esse, aut malum pro bono reddere, sicut lex gratitudinis alia est à lege castitatis. Lex autem gratitudinis, cum affirmatiua sit de benefactori gratificando, includit negatiuam de non inferendo malum pro accepto beneficio, sicut præceptum de honorando parentes, includit prohibitionem de honestandi eosdem. Quod autem non opus sit, voluntas peccantis, benefactorem seu beneficium eius pro obiecto habere, vt nouum peccatum sit, patet de eo, qui furatur rem aliquam de loco sacro. Ille enim committit sacrilegium, etiam si de loco sacro non meminerit tempore quo furatur. Et qui in die Dominica fornicatur, nouum peccatum ultra fornicationem, in diem festum, & Deo dicatum, committit, etiam si eius voluntas in diem non tendat, nec prætentat aliquid in contemptum temporis, aut loci sacri. Similiter, qui cum nupta alteri fornicatur, peccat per adulterium, etiam si voluntas eius non habeat pro obiecto coniugium, seu maritum adulteræ. Sicut si quis proicit lapidem, vnde accidit hominem occidi, cum aduertere debuit, peccat per homicidium: etiam si eius voluntas non fuerit, quæquam occidere. Ad hunc modum de alijs, igitur vt circumstantiæ peccatorum nouam culpam inducant, non opus est eas, esse actualiter obiecta voluntatis peccantis, cum sæpe contingat hominem præter intentum peccare, quantumuis, vt quis illis

E nouis peccatis formaliter voluntariè peccet, requiratur huiusmodi circumstantias obiecta esse voluntatis, secus tamen, vt peccata noua sint in re, & materialiter. Sequitur iam, quod qui reciduat in fornicationem, est ingratus nouo peccato ab ipsa fornicatione distincto: etiam si id in contemptum beneficij suscepti, aut benefactoris Dei non fiat. Illud tamen nota, quod quanuis fornicari, post remissionem priorum peccatorum acceptam, peccatum nouum sit specie distinctum à fornicatione in quam homo cadit: non tamen est noua ingratitudo specie distincta ab ingratitudine ipsius fornicantis ob beneficia alia à Deo accepta. Recepimus enim à Deo beneficium creationis, redemptionis, iustificationis, & multa alia: quæ beneficia, quanuis specie differant, ingratitudo tamen respectu omnium illorum vna specie est, etiam si multiplicatis beneficijs, augeatur ipsa ingratitudo. Sicut augeatur furtum, si res furto sublata, sit valde preciosa: nec species furti variat, si furemur rem preciosam, aut minus preciosam specie differetem. Sicut contra beneficium remissionis priorum peccatorum ingratitudo commissa, eo maior est, quo plura peccata fuerunt condonata; sed illa specie fuissent diuersa, non inde ingratitudo ob præfatam remissionem diuersorum peccatorum, diuersa est specie dicenda. Si obiicias, quanuis ingratitudo reciduat, ob remissionem priorum peccatorum, non sit specie distincta ab ingratitudine, ob beneficium creationis, & redemptionis, & reliqua alia beneficia, attamen est nouum peccatum distinctum ab ipsa fornicatione reciduat, & per consequens tenetur cum fornicatione, simul ingratitudinem de beneficio remissionis confiteri, saltem in genere.

Respondetur, negando sequelam. Quia ex quo ingratitudo de beneficio remissionis, non est secundum se nouum in specie peccatū, sed vna species ingratitudinis est, cum ingratitudine de alijs beneficijs in genere à Deo acceptis: ideo si ingratitudo de beneficio creationis, & redemptionis, & aliorum bonorum non est de necessitate confitenda, sequitur, quod nec ingratitudo de beneficio remissionis. Quod autem non sit necessarium ingratitudinem de beneficijs à Deo acceptis confiteri, etiam si specie differant à peccato reciduat, ratio est manifesta. Quia talis ingratitudo nota est ipsi sacerdoti, nec illi occultari potest: puta, quod ipse

confitens fuit à Deo creatus, & redemptus, & conseruatus, & nutritus. Modò autem, quando aliqua circumstantia, quæ nouam speciem peccati inducunt, notæ sunt confessoris, satis est factum ipsum nudè illi confiteri: quia ex eius confessione sufficienter videntur tales circumstantia expositæ. Vt si monialis confiteatur fornicationem confessoris sciet illam esse monialem, aut si laicus, qui Petrum clericum occidit, confiteatur se Petrum occidisse, confessore sciet illum Petrum clericum fuisse, satisfact, factū ipsum exponendo, ita in proposito.

Concludo igitur, non esse necessarium in particulari, aut in generali iterato confiteri peccata prius per confessionem dimissa, etiā ad finem confitendi ingratitudinem reciduat, non obstante, quod talis ingratitudo nouū peccatū sit specie distinctū à peccato reciduat, excepto nisi ipsi reciduat ingratitudo esset per se peccatū, & non solum circumstantia alterius peccati. Quod esset, quando reciduat aliquid ageret in contemptum beneficij accepti, aut ipsius benefactoris. Quia tunc per se peccatum est, etiam si id, quod ex illa intentione agit, alioqui peccatum non esset, vt constat. Tunc enim necessarium est talem voluntatem, & contemptum, particulariter confiteri: non tamen præteritorum confessio ob id est reiteranda de necessitate &c.

Quæstio decima.

Quia in præmissis, vnum tamen certū videtur esse præsuppositum. scilicet quod peccator potest post verā pœnitentiā reciduat, & rursus ad gratiā per pœnitentiā resurgere, quod ritur: an id sit verū. Et dixerūt ad primū nonnulli, quorū opinionem, magister in quarto refert, similiter & Gratianus de pœnitentiā, dist. 3. quod nemo potest post verā pœnitentiā in peccatū mortale cadere, & si ceciderit, verā non fuisse pœnitentiā, a qua cecidit. Pro quibus videtur facere Ambrosius, similiter & Gregorius, qui verā pœnitentiā diffinientes dicunt, eam esse præterita mala plangere, & plangenda iterum non committere. Repugnat ergo verā fuisse pœnitentiā, si postea homo aliquid plangendum committat. Vnde subiungit Gregorius. Nam qui sic alia deplorat, vt alia tandem committat, adhuc pœnitentiā agere, aut ignorat,

A ignorat, aut dissimulat. Facit etiam Augustinus in libro Soliloquiorum dicens. Inanis est pœnitentiā, quæ frequens culpa coinquinat, nec aliquid profunt lamenta, si replicentur peccata, nil etiam valet veniam à malis poscere, & mala denuo iterare. Facit etiam Ambrosius libro 2. de vnicā pœnitentiā. Reperiunt, qui sæpius agendam pœnitentiā putant, qui luxuriantur in Christo. Nam si verè pœnitentiā in Christo agerent, iterandā postea non putarent: quia sicut vñ baptisma, ita vna est pœnitentiā.

Secundo idem probat ratione. Quia pœnitentiā, vt vera sit, opus est proportionetur offensæ: offensa autē cū infinita fuerit, necesse est, pœnitentiā illi proportionatā infinitam esse, non intensiue, vt constat: superest ergo, vt sit infinita quoad durationem, sed talis non est, si quis à pœnitentiā cadat. Quod ex Augustini confirmant libro de vnicā pœnitentiā, vt supra citauimus, dicente: Pœnitentiā nunquam esse finientem. Vbi enim dolor finitur, deficit pœnitentiā: si verò pœnitentiā finitur, quid relinquit de venia?

Præterea vera pœnitentiā est, qua peccator verè apud Deū iustificatur: ille autē apud Deū verè iustificatur, qui de filio perditionis fit filius regni, sed filius regni non est, si postmodum in mortale peccatum cadat, & maxime si in eo decedat, cū talem secundum legem necesse sit in æternam perditionem abire: non igitur stat aliquem veram agere pœnitentiā, & rursus ab eadem in peccatum incidere.

His non obstantibus, aliter dicendum est, distinguendo de pœnitentiā vera, quæ quidē potest vera dici tripliciter, vera veritate existentia, vera veritate fructus præsentanei: & vera veritate fructus finalis. Vera est pœnitentiā veritate existentie, quæ homo realiter dolet de peccatis à se commissis: quatenus offensiuæ sunt Deo: cū proposito efficaci, Deū non amplius mortaliter offendendi. Vera dicitur pœnitentiā veritate effectus, seu fructus finalis, quando pœnitens, non solum in præsentia acquirit gratiam, sed finaliter obtinebit gloriā, quæ per pœnitentiā meruerat. Contra etiam potest tribus oppositis modis dici non vera pœnitentiā. scilicet si non verè propter Deum doleat, si taliter doleat, quod eius dolor ad gratiā non sufficiat, si doleat, & gratiam acquirat, non tamen finaliter gloriā assequatur. An autem sit dabilis vera pœnitentiā, primo modo, scilicet veritate existentie, quæ non sit

vera veritate effectus præsentanei, vt multi opinantur dicentes: pœnitentiā non sufficere ad gratiam, nisi sit certo modo intensa, aut per certum tempus continuata, iam supra inquisiuimus, & conclusum est oppositum, scilicet, omnem talem ad gratiam sufficere, nec ad id esse necessariam certam intentionem, aut per certum tempus pœnitentiæ durationem. Quod satis colligitur ex eo, quod habetur de pœnitentiā distinctio. 1. cap. pi. Multiplex. vbi post alia dicitur. Si quem verè pœnitet, nullas patitur moras veniæ conuersio. Vbi glossa citat, quod scriptum est. Spiritus sancti gratia, tarda nescit molimina. Sed de his supra. Differunt autē præfatæ pœnitentiæ veræ. Quia vera pœnitentiā, veritate effectus finalis, non nisi prædestinatis competere potest, quia soli illi finaliter gloriā consequuntur: alia autem veræ pœnitentiæ cōmuniter possunt præscitis, & prædestinatis conuenire, vt statim patebit.

Iam responsio ad quæstionem est clara, scilicet quod homo potest, post veram pœnitentiā, quomodocumque sumptam in peccatum mortale cadere, post veram tamen pœnitentiā tertio modo sumptam, non potest in peccato mortali finaliter decedere. Hoc secundum apertum est. Nam repugnat, fuisse veram pœnitentiā veritate effectus finalis, & finaliter in peccato mortali decedere, vt constat. Primum etiam satis notum est, tum exemplis scripturæ, tum etiam ratione. Exempla nota sunt. Nam Dauid veram egit pœnitentiā de adulterio, & de homicidio: quia ad eum pœnitentem missus fuit Nathã & dixit ei. Transiuit Dñs peccatū tuū, non morieris, & tamen postea peccauit in numeratione populi, de quo. 2. Reg. ultimo. De Saul etiam patet, qui cū prius fuisset à Deo electus, & gratia Dei in regē vnctus, postea in peccatum lapsus est. Idem patet de Petro, & cæteris Apostolis, qui postquam fuerunt à Christo electi, & ad gratiā, & amicitia eius admissi: tempore tamen passionis, Petrus Christum negauit, & alij Apostoli à fide ipsius recesserunt. Patet etiam ratione eadē conclusio. Quia homo post verā pœnitentiā, & obtentam gratiā remissionis habet liberū arbitriū, quo potest, oblata materia peccandi, cadere, & stare, cū non illico, quod habet verā pœnitentiā, sit in gratia confirmatus, vt suppono. Quod Paulus significat dicens. 1. ad Cor. 10. Qui stat, videat, ne cadat. Qui similiter docet, multos à fide & gratia, quam receperant

E cecidisse, vt patet ex epistola ad Gala. & ad
Cap. 2. & 3. Corin. Idem patet ex Apoca. de quibusdam
episcopis, quos à gratia prius per poeniten-
tiam recepta conlat cecidisse.

Ad rationes prioris opinionis, respon-
deo. Primū, quod ait Ambrosius &
Greg. poenitentia distinetes, soluit, rectè il-
lud exponendo, vt exponit magister s. Poe-
nitentia est præterita mala plangere, & plan-
genda iterum non committere, id est, de pecca-
tis dolere, cum proposito, ea nō amplius cō-
mittendi. Itaque quod dicunt, & plangenda
iterū non committere, non ad rem, sed ad men-
tis propositum referatur. Vnde, qui de com-
missis dolet, proponens tamen postea in ali-
quo perseuerare, vel ad illud redire, talem
non verè poenitet, vt cōstat. Quod etiam ait
August. Inanis est poenitentia, quam sequēs
culpa coinquinat, similiter id ad mentis pro-
positum referatur, non ad euentum rei futu-
rum. Quod inde patet: quia culpa postmo-
dum subsequens in re, si in proposito non
fuit, quando homo poenitentiam agebat,
non potest dici coinquinare poenitentiam
præteritam, vt constat. Coinquinatur autē
poenitentia per frequentem culpam, quando
illa sequens culpa habetur in mentis propo-
sito, & tunc non est vera poenitentia. Eodē
modo intelligitur, quod ait, Nil profunt la-
menta, si replicantur peccata, si scilicet rep-
licantur in proposito: alioqui si in re repli-
cantur, non inde fit, vt fructuosa non fuerit,
saltem presentialiter, præterita poenitentia.
Quod etiam ait Ambrosius, vnicam esse poe-
nitentiam, & non iterandam, intelligitur de
poenitentia solenni, vt aliās diximus, non de
poenitentia cordis, de qua nunc loquimur.

Ad secundum ^{admissio, quod poe-}
nitentia, si vera est,
etiam veritate effectus presentancii, debet
esse infinita, vt offensa proportionetur, sal-
uatur primo huiusmodi proportio: quia si-
cut offensa fuit infinita, non intensiue, nec
duratiue, sed obiectiue, ita & poenitentia est
obiectiue infinita. Secundo: quia esto neces-
sarium sit, poenitentiam esse infinitam quo-
ad durationem, intelligatur, non in re, sed in
mētis proposito. Et ita est, quod si quem ve-
rè poenitet, debet habere propositum à pec-
tis in perpetuum abstinendi. Ad id autem,
quod ibidem ex Augustino citatur, supra
responsum fuit.

Ad tertium. Si aliquid probaret, si-
militer probaret, nullū
præscitum posse in hac vita habere gratiam:

Quia si præscitus est, finaliter in gehennam
ibit, tanquam filius perditionis. Si gratiam
Dei habet, filius regni est. Sed consequens
est error damnatus, cum multi præsciti per
baptismum gratiam acquirant, vt patet, sal-
tem de paruulis, similiter de multis adultis,
qui verè contriti baptizantur, & alia sacra-
menta deuotè recipiunt, & tandem finaliter
cadunt. Ideo dicēdū, quod per pñiam verā,
fit illicō homo filius regni secundū præsen-
tem iustitiam, cum quo stat, quod sit filius
perditionis secundum finale iudicium.

Dato igitur posse hominē post verā poe-
nitentiā in mortale peccatū cadere, esset
querendū: an post hmōi recidiuā possit per
iteratā pñiam à peccato resurgere. Et dixe-
runt aliqui, quod, tum primo ex eo, quod sit
præ ex Ambro. citatū est, reprehendēte eos,
qui putant pñiam iterandā esse, dicente. Si
verè eos poeniteret, poenitentia iterandā ef-
se non putarēt: quia sicut vnicum est baptis-
ma, ita vnica debet esse poenitentia.

Secundò, quia Christus non legitur
eundem bis sanasse corpor-
aliter, nec spiritualiter. Argumentum igi-
tur est, iteratam poenitentiam non valere ad
remissionem peccatorum.

Tertio, quia inquit Paulus ad Hebr.
Impossibile est eos, qui semel
illuminati sunt, gustauerūtq; donū celeste,
& gratiā Spiritus sancti, si prolabantur, rur-
sus renouari ad poenitentia. Et quod id non
solum de renouatione baptismali sit intelli-
gendum, apparet. Quia eos, qui sic prolabun-
tur, cōparat terrę proferenti spinas, & tribu-
los, quam dicit reprobam esse, & maledictō
proximam, cuius consummatio est in com-
bustionem &c.

Quartò, si poenitentia posset salubri-
ter iterari, sequeretur hoc in-
conueniens, quod hominibus præberetur
ocasio frequentius peccandi iuxta illud Grē-
gorij. Facilitas veniē in centium præbet de-
linquendi. Imò & Deo peccata placere vide-
rentur, si semper præstō esset illa cōdonare.

Histamē nō obstātib⁹, tenēda est cōtraria
sentētia tanquā catholica, quod. s. peccator
potest per iteratam poenitentiam ad gratiā
resurgere, non tantum semel, sed pluries.
Id patet exemplo Dauid, qui post adeptam
iustitiam Dei gratiam in adulterium lapsus
est, & inde per poenitentiam resurrexit: &
rursus per numerationem pōpuli à gratia
cadens, postea iterum poenitens saluus fa-
ctus fuit. Patet etiā de Petro semel per poe-
nitentiam

A nitentiam iustificato, & Deo multum dile-
cto, quia gratia cadens. Christum negauit:
& rursus per poenitentiam, & fletum veniā
meruit obtinere. Idem patet de cæteris Apo-
stolis, qui cum frequenter cecidissent, tandē
pñiam surrexerunt, & sanctissimi sunt.

Secundò hæc veritas patet ex dicto
Christi Mat. 18. qui querē-
ti Petro, quoties fratri peccati esset dimissu-
rus peccatū, an septies, respondit. Non dico
tibi septies, sed septuagies septies. In quo nu-
merus determinatus ponitur pro indetermi-
nato, ac si dixisset, quoties frater in te pec-
cauerit, si illum poenituerit, dimitte illi. Nec
audiendi sunt, qui dicūt. Deum homini in-
iunxisse, vt toties dimittat fratri in se pec-
canti, quoties poenituerit illū, & quod Deus
ipse, qui summa misericordia est, non nisi
semel, peccantibus dimittat, cum paratissi-
mus sit omnes ad se confugiētes admittere.
Imò ad id ipsum pro sua bonitate se astrin-
xit, veniam & salutem omnibus verè poeni-
tentibus promittens, vt patet ex his, quæ su-
præ ex Ezechiele adduximus. Vnde ausus
est Augustinus dicere, quod si Deus confu-
gientes ad se non admitteret, esset iniustus,
qui promissum non compleat.

Tertio eadem veritas patet ex deter-
minatione ecclesiæ, de sum-
ma Trinitate, & de fide catholica. c. firmi-
ter, vbi declaratum est cōtra Nouatum, pos-
se hominem post baptismū lapsū semper
per poenitentiam reparari.

Quartò idem patet, quia scriptura
sepe hortatur peccatores in
generali, & quosdam in particulari, vt post
lapsū poenitentiam agant: quibus, si con-
uertantur, salus promittitur, vt patet, tum a-
libi, tum etiam Apoca. 2. & 3.

Ad rationes suprā factas dicendū. Ad pri-
mū respōsio patet ex dictis, q̄ Amb. nō ne-
gat poenitentiā cordis posse salubriter reite-
rari, cum ipse apertè cōtrariū doceat: sed lo-
quitur de pñia exteriorē solēni, quæ non ve-
nit iteranda, ne si iterari posset, vilescat: &
vim reuocandi homines à grauib⁹ crimini-
bus amittat. Et etiam: quia talis poenitentia
significat expulsiōem, qua Adam de para-
diso tantum semel expulsus fuit. Vt igitur
signum suo signato correspondeat, conue-
niēter fuit per ecclesiam institutum, ne pos-
sit solennis poenitentia iterari.

Ad secundū. Esto scriptum non sit Chri-
stum eundē hominē bis sanasse, non
inde sequitur, q̄ nō bis sanauerit. Quia mul-

C ta fecit Iesus, q̄ scripta non sunt, vt ait Ioan.
c. 20. Nec, si non eundem bis sanauerit cor-
poraliter, sequitur, quod nec bis eundem spi-
ritualiter sanauerit: cum constet, eundē ho-
minē per iteratā poenitentiā sæpe sanatum
esse spiritualiter, vt patet ex exemplis suprā
citatis. Adde, quod Augustinus ad hanc ob-
iectionem respondens, sentit oppositum. s.
quod non solum spiritualiter, sed etiam cor-
poraliter Christus eundem hominem sana-
uit. Ait enim li. de vera & falsa poenitentia.
c. 5. quod in eo, quod legit Christum sanasse
multos cæcos, multos claudos, multos lepro-
sos, ostenditur Christum eisdem hominibus
sæpe peccata dimississe. Ideo, inquit, tot sana-
uit claudos, cæcos, aridos, ne desperet pecca-
tor. Ideo autem non scribitur nisi semel sa-
natus, vt timeat quisque iungi peccato. Et
subdit. Videmus adhuc quotidie in ecclesia
sæpe febricitātes, sæpe languidos, sæpe pas-
sionibus captos, sæpe liberari, vt appareat
toties opus miserentis, quoties confessio fit
poenitentis. Quomodo enim corpus, quod
vilis res est, sæpe sanaret: & animam dignio-
rem, & redemptam non toties liberaret? Me-
dicum se vocat, & non sanis, sed malè haben-
tibus oportunitum. Sed qualis est medicus,
qui malum iteratum nescit curare? Medico-
rum enim bonorum est, infirmum centies vi-
sitare, centies curare.

Ad tertium ex Apostol. sumptū, dicendū
cū cōmuni expositione, quod loqui-
tur illic Paulus de renouatione baptismali.
Vbi ait glos. Ne quis verò existimet, secun-
dum, vel tertium baptismum post peccata pos-
se fieri, subdit. Impossibile est, non tantum
difficile, nequis in hoc confideret. Et in ver-
bo renouari ait. Negat hīc Apostolus reite-
rationem baptismi, sed non excludit poe-
nitentiam. Renouari enim, est nouum fieri:
nouum autē facere, lauacri est, id est baptis-
mi, iuxta illud, quod ait ad Titum. 3. quod
Christus secundum suam misericordiam, sal-
uos nos fecit per lauacrum regenerationis,
& renouationis. Hoc idem dicit Chryso-
stomus. homil. 9. super epistolam ad Hebræos: simi-
liter & Augusti. vbi suprā. Ad id autē, quod
opponunt ex verbis sequētib⁹ ipsius Pau-
li comparantis recidiuantem terræ, dicen-
dum, vt ait Chryso-
stomus, quod in illis ver-
bis consolatur nos Paulus, si verba ponde-
remus. Non enim ait, taliter lapsos, esse eo
ipso maledictos, sed maledictō proximos.
Qui autem maledictō proximi sunt, & non
maledicti, possunt à maledictō longè fieri.

E Nec dicit, taliter lapsos esse combustos, sed quod eorū consummatio est in cōbustionē. In quo significat, eos comburendos, qui lapsi in peccatis perseuerant vsq; in finē. Cum quo tamē stat quod ante finem, possunt fru- tuosē conuerti, & poenitere.

Ad quartū respondet Augusti. & habe- tur de poenitētia. di. in. 3. ca. adhuc, eos qui sic arguūt, errare. Constat enim mul- tum ei peccata displicere, qui semper præ- stō est, ea destruere: sed si ea amaret, non ita semper ea destrueret. Quod enim frequens venia præbeat incentiuum delinquendi oc- casionaliter, & per accidens, non bonis, sed prauis, nullum est inconueniens, quemad- modum Paulus ad Roma. 7. docet, bonum occasionaliter, aliquando mortē inducere. Attamen loquendo per se, & non occasiona- liter, frequens venia causam præbet reco- gnoscendi tantum beneficium, & Deo gra- tias agendi, & eundē verē diligendi, qui tanta erga peccatores, & tam frequēter miseri- cordia utitur. In quo, & illud Pauli verifica- ri potest. Vbi abundauit peccatum, supera- bundauit & gratia.

Ad Roma.

Concluditur ergo quoad hæc duo, quæ supra q̄sita sunt, posse hominem iustum post veram poeni- tentiam, in peccatum mortale cadere: posse etiam à peccato per iteratam poenitentiam frequenter ad gratiam resurgere.

Quæstio. xi.

Verū tria super

sunt inquirēda, scilicet, an de lege ordinata adi- matur aliquando pecca- tori, vsum discretiōis ha- bentī, facultas verē poe- nitendi: ita, vt de cōmissis, poenitere nō pos- sit. Secundo supposito quod non, an possit peccator semper per poenitentiam à pecca- tis quibuscūq; quantūuis grauibus ad gra- tiam resurgere. Et supposito quod possit, an de facto ita sit, & certū, quod semper ad gra- tiam resurgat, si illum poeniteat. Et ad pri- mū dixit Armachanus lib. 9. in summa sua, quod sæpe accidit, vt Deus facultatem verē poenitendi à peccatoribus ob eorum graui- sima, vel nimia peccata auferat: ita, vt tales postmodum poenitere nō possint, aut etiā, quia sunt de massa perditionis. Pro qua sen- tentia arguitur. Primò, quia aliquando Deus denegat hominibus fidem, & cogni-

tionem veritatis, sine qua verē illos poenite- re non potest: igitur illis non relinquitur facultas verē poenitendi. Antecedens pro- batur per illud Ioan. 12. de Iudæis incredulis dictum. Propterea non poterant crede- re: quia iterum dixit Isaias. Excæcauit oculos eorum, vt non videant oculis, & non in- telligant corde, & conuertantur, & sanem eos. Vbi glo. dicit, illos pro magnitudine sce- leris poenitentia esse indignos.

Confirmatur idem ex eo, quod Ioan. 6. dicitur: Nolite murmurare adiuuicem, ne- mo potest venire ad me, scilicet per fidem, nisi pater, qui misit me, traxerit illum. Vbi Augusti. ait: Quasi dicat, scio, quare esuritis, sic, vt iustum panem non intelligatis, neque quærat, nemo potest venire ad me. Et ad- dit. Magna gratiæ commendatio: nemo ve- nit nisi tractus, quem trahat, & quem non trahat, quare illum trahat, & non illum, no- li iudicare, si non vis errare. Igitur multi sunt, quibus Deus fidem necessariam ne- gat, vel ob eorum peccata, vel quia sunt de massa perditionis.

Hoc idem rursus apparet ex illo Matth. n. Væ tibi Corozaim. Væ tibi Bethsaida. Quia si in Tyro, & Sidone factæ fuissent vir- tutes, quæ factæ sunt in te: olim in cilicio, & cinere poenitentiam egissent. Vbi Hierony. H in sententia ait, illis ciuitatibus gentium ne- gatam fuisse à Christo fidei prædicationem, quam si audiuisent, conuersi fuissent. Vnde & Apostolis præcepit dicens: In viam gen- tium ne abieritis.

Ad idem facit, quod habetur Amos. 8. Ec- ce dies veniunt dicit Dominus, & mittam fa- mem in terram, non famem panis, nec sitim aquæ: sed audiendi verbum Dei: & commo- uebuntur à mari, vsque ad mare, & ab aqui- lone ad orientem, & circuibunt quærentes verbum Domini: & non iuuenient. Ex quo Hieronymus cōcludit, quod Deus aliquādo his, qui malum faciunt, & perseuerant, im- mittit prælatum, qui nesciat illos fidem do- cere. Imò aliquādo Deus immittit spiritum erroris his, qui in sordib⁹ sunt, vt docet Pau- lus ad Roma. 1. loquens de gentibus contra legem naturæ viuentibus, dicens: Propter quod tradidit illos De⁹ in reprobū sensum.

Secundò aliqñ Deus indurat cor pec- catorū, subtrahēdo illis suū auxiliū & gratiam conuersiuam, & illos de- serendo, & à se proiciendo. Id patet ex Pau- lo ad Ro. 9. dicēte. Deus cui⁹ vult miseretur, & quē vult indurat, quemadmodū indura- uit

Auit cor Pharaonis, nec illi permissum est à mala voluntate affligendi Hebræos recede- re. Et Hierem. 6. Erudire Hierusalem: ne for- tē recedat anima mea à te, ne fortē ponam te desertam terram inhabitabilem. Et iterum ibidem. Frustra conflauit conflator: mali- tiæ enim eorū non sunt consumptæ, argen- tum reprobum vocate eos, quoniam Domi- nus proiecit eos. Nec id solū, sed etiam sæpe homines ob sua peccata priuantur auxilio, & custodia angelorum, prout dicit Hiere. c. 51. Curauimus Babylonem, & non est sa- nata: derelinquamus eam, & eamus, vnus- quisque in terram suam: quoniam peruenit vsq; ad cælum iudicium eius. Et iterum per Isaiam. c. 5. Auferam, inquit Dñs, à vinea se- pem, & erit in conculcationem, & direptio- nem. Vbi glo. per sepē circumdantem intelli- git angelorum custodiam. Facit etiam, quod legitur Ezechiel. 3. Sed & linguam tuam fa- ciam adhærere palato tuo, & eris mutus, nec quasi vir obiurgans, quia domus exaspe- rans es. Ex quibus, & aliis multis videtur, quod Deus sæpe subtrahit homini remedia necessaria ei ad verē poenitendum: puta cog- nitionē, & fidem, & miracula, & doctorē, seu prædicatorem, & gratiam, & auxilium suum, & angelicam custodiam, & linguæ vsum ad petendum veniam, & reliqua oportuna remedia. Et per consequens talibus ho- minibus adimitur facultas verē poenitendi, ita vt poenitere non possint.

His non obstantibus, videtur duram esse, & impiam hanc præfatā senten- tiam, nec rationi nec scripturæ sanctæ satis consonā. Vnde contra eam, & pro opposita sententia arguitur primò. Et si daretur tem- pus viæ, in quo homo poenitere non posset, habens perfectum iudicium discretionis, se- quitur, quod homo ille de necessitate pecca- ret, & de necessitate in peccato perseuera- ret, cum à peccato recedere non posset, & se- quela nota est, falsitas tamē cōsequentis patet: quia repugnat dicere hominem de ne- cessitate peccare, cum secundum Augusti- num, peccatum intantum peccatum est, in- quantū voluntarium: ita vt si voluntarium non sit, peccatum non sit. Et Hierony. de ecclesiasti. dogmatibus, anathematizat eos, qui dicunt Deum obligare hominem ad ali- quid ipsi impossibile: qualiter obligaret, si ita esset, quod homo non posset non pecca- re, aut à peccato per poenitentiam non pos- set recedere, vt constat.

Deinde homini competere liberum ar-

bitrium, quo libere possit, si velit, bonum, C aut malum eligere, apertum est ex eo, quod scriptum est. Ante hominem vita, & mors, bonum, & malum, ad quod volueris, por- rige manū. Ecclesiasti. 5. Similiter Deutero. 30. Moses ad Hebræos loquens, etiam postq̄ grauißima peccata commiserant, ait. Testes inuoco hodie cælū & terrā, quod proposue- rim vobis vitā & mortē: elige ergo vitam, vt viuas. Et ad Cain, postq̄ fratrem occiderat, dixit Dominus. Nonne, si bene egeris, reci- pies: sin autem malē, statim in foribus ade- rit peccatū, sed sub te erit appetitus eius, & tu dominaberis illius. Ex quibus apertē pa- tet, liberum esse homini, quantūuis scelera to à peccato recedere, si velit, & illius poeni- tere. Pro quo etiam facit Paulus. 1. ad Corin. 10. Fidelis Deus, qui non permittet vos tenta- ri vltra, quàm potestis. Et ita patet, homi- nem ex parte sua semper habere potestātē, si velit, à peccato per poenitētiā recedēdi.

Secundò si diuinā misericordiā atten- damus, simul & scripturam sacrā, hoc ipsum colligemus. s. Deum omnes peccatores ad poenitētiā vocare, eisdemq; si illos poeniteat, æternā vitam promittere. Ita enim dixit omnes peccatores inuitans. Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos. Matthæi. 11. Et iterum per Ezechiel. omnibus peccatorib⁹, qui ab iniquitatibus recesserunt, quantumlibet graues, & enormes fuerint, vitam simili- ter promittit, & peccatorum omnium ve- niam, vt sæpe citatum est. cap. 18. & 33. Et ite- rum per Isai. & Zachariam & Iohalem, om- nes peccatores ad se vocat, dicens. Conuer- timini ad me, & conuertar ad vos. Quoties etiam Deus conqueritur de populo suo, quē de adulterio, de idolatria, de fornicatione, de infidelitate, de Dei contemptu, & blasphemia, de aliisque grauißimis peccatis redar- guit, à quibus se repulsum esse, & abiectum conqueritur? Et nihilominus clemens pa- ter misericordiarum, benignē illos ad se vo- cat, poenitentiam hortatur, & veniam pro- mittit. Non enim Deus vult mortē peccato- ris, sed magis vt conuertatur & viuat. Dice- re igitur, quod Deus auferat ab homine facul- tatem poenitendi, ita vt non possit poenite- re, nec ad Deum se conuere, impium est, contra diuinam clementiam.

Tertiò idem patet: quia apertum est Christū pro omnib⁹ peccatorib⁹ quantūuis sceleratis passum esse. Et oēs tales ad pñiam vocasse, ipso per Lucam di-

Ecente. Non veni vocare iustos, sed peccatores ad pñiam. Et tantò magis charitas Christi ad homines commendat, qui pro impiis morivoluit, quantò grauiora fuerant peccata & offensæ contra diuinam maiestatem commissæ, vt docet Paulus ad Roma. 5. Ex parabola etiam patrisfamil. qui fecit conuiuium, ad quod vocari præcepit omnes claudos, cæcos & debiles, & quocunque morbo laborantes, hoc idem intelligimus. s. Deum omnes peccatores, quæcunq; sin, & qualiaecunq; crimina q̄ commiserint, vocare ad cœnam suam, illisq; ex parte ipsius inuitantis omnia esse parata. Impium igitur est dicere, Deum adimere peccatoribus facultatē pœnitendi, pro quorum salute, tot & tanta passus est Christus. Deinde quomodo staret, quod ait Paulus. 1 ad Timo. 2. Deus vult omnes homines saluos fieri, si ipse Deus ex parte sua negaret homini, quod ipsi est necessarium, vt conuertatur: Nec placet hoc accipere, vt aliqui accipiunt dicētes, quòd sensus sit, nullum hominem saluari, nisi Deo volente. Nam ex textu ipso colligit, quòd Dei voluntas huiusmodi ad omnes se extendat, & non solùm ad eos qui saluantur: cum præmittat ibidem fieri orationes, & obsecrationes pro omnibus hominibus, cuiuscunque cōditionis sint. Et sequitur quod dictum est, scilicet, nam Deus vult omnes. Quomodo etiam illud staret à Dño dictum. Ego sto ad ostiũ, & pulso, si quis aperuerit, intrabo ad eum. Et iterum. Petite & accipietis, pulsate, & aperietur vobis? Quomodo etiam staret, quod ait Ioan in sua Canonic. scilicet, Christum esse propiciatorem pro nostris peccatis, & non pro nostris tantùm, sed pro totius mundi peccatis, si essent aliqua peccata tã enormia, vt isti dicūt, quòd pro illis auferat Deus à peccatore potestati pœnitēdi?

Adde, quòd si, ppter aliquod peccatũ enorme adimeret homini facultas pœnitēdi, maximè propter peccatum in Spiritũ sanctum, de quo dixit Dñs, q̄ nō remittetur in hoc seculo nec in alio: sed hoc non. Quia si textũ euāgelij percurras, reperies Chrm vocasse ad pñiam, ac veniã promississe his, quos antea de peccato in Spiritum sanctum arguerat, de quo aliàs, quando de peccato in Spiritum sanctum agebamus.

Dicendum igitur, quòd Deus nulli viatori iudiciũ discretionis habenti claudit viam salutis, nemini tollit arbitrij libertatem, nemini, quæ illi necessaria sunt, vt conuertatur, tollit, neminem

ad peccandum, vel in peccato perseverantem. **G** dum necessitat, neminem ad bonum impossibilitat, neminem fallit, nec errorem per se immittit, quanuis permittat multos errare, & in suis peccatis perseverare, & in alia noua peccata incidere. Cum hac tamen permissione stat in illis libertas à peccato recedendi, si velint: quia vnumquemque relinquit in manu consilij sui, exceptis his, quos pro sua voluntate vult præseruare, aut ad se specialiter conuertere. Pro quo illud notandum, quòd duplex est fauor, quem hominibus Deus præstat. Alter, sine quo homo bene agere non potest, & talem nemini negat, quantumuis sceleratus sit, ne homo in diem iudicij peccata sua in Deum retorquet, qui illi fauorem necessarium negauit. Alter est fauor superabundans, qui & si necessarius non sit homini simpliciter, vt bonum agere possit, confert tamen multum, vt bonum de facto agat, quod, secluso huiusmodi speciali fauore, alioqui nō ageret, & si posset. Id ex alijs apertè cognoscere possumus. Nam peccator aliqua peccata euitaret, verbo reprehensionis adiuutus, quæ alioqui non vitaret, etiam si posset. Nam etiam munere solet moueri ad bonum aliquod agendum, quod alioqui non ageret, & si posset. Ita igitur Deus munere quodam, siue exteriori, siue interna inspiratione, certo modo iuuat specialiter quos vult, vt illos pœniteat: sine quo iuuamine dormirent, & non pœniteret, quanuis posset. Multis etiam hoc iuuamē speciale non confert ad pœnitendum, vel credendum, aut aliud bonum opus agendum, quod agerent, si huiusmodi iuuamen illis præstaretur. Et hoc modo per negationem huiusmodi specialis iuuaminis, dicitur quosdam indurare, aut obcæcare, sciens illos sine præfato iuuamine à peccato non recessuros. Et hoc modo illos deserit, & à se abiicit, eos perire permittens, vel quia sunt de massa perditionis, vel quia id sua facinora meruerunt: non tamen ob id sunt impossibilitati ad pœnitendum, vt satis iam constat.

Nunc ad motiua prioris sententiæ dicendum. Ad primum sumptum ex Ioanne. 12. Non poterant credere, quia Isaias dixit &c. Dicunt aliqui illud verbum, non poterant, sonare, non, necessitatem consequentis, sed consequentiæ: quia non posse credere, idem est quod necesse est nō credere, & ita sensus est necesse est, si Isaias dixit, quòd non erant creaturi,

Ari, eos non credere. Sed hoc quauis in se verè dictum sit, non tamen videtur ad propositum textus. Quia illic Euangelista intendit significare obstinationem, & duritiam cordis Iudæorum, qui cum tanta signa à Christo fieri vidissent, non credebant. Nec intendebat necessitatem consequentiæ significare, nec quòd causa, quare credere non possent, erat, quia ab Isaias sic fore, erat prænunciatum. Nec ad id citauit prophetæ dictum: sed intelligamus causam suæ obstinationis, seu obdurationis fuisse, quia Deus obcæcauit oculos eorum, prout Isaias prædixerat. Hæc autem obcæcatio non fuit, nisi diuini iuuaminis subtractio, sine quo non erant credituri, quanuis credere possent, si vellent, etiam si iuuamen illud superabundans illis subtraheretur. Et quòd possent, si vellent: Augustinus dicit eundem locum tractans: Quærit enim, quare autem non poterant credere, si à me, inquit, queratur: citò respōdeo, quia nolebant. Et si obiiciatur, aliam causam dedisse prophetam, quare non credebant, scilicet, quia dedit Deus illis Spiritum compunctionis oculorum, vt non videant. Respondet idem Augusti. hoc ipsum eorum voluntatem meruisse in malo obstinam, à qua mala voluntate, si vellent recedere, potuissent. Vnde fit illud verbum, non poterant, non sonare impossibilitatē credendi, sed ineptitudinē voluntatis, simul & intellectus eorum. Erat enim ex parte intellectus obstaculum, quo credere in Christum impediebantur. Ex parte etiam voluntatis obstinatio, & peruersa affectio, quibus stantibus, credere in Christum non poterant. Illa autē obstacula in illis permanebant: quia Christus gratiam suam, vt amouerentur, illis non præstabat. Itaq; illis stantibus obstaculis, credere non poterant: simpliciter tamen poterant, si vellent. Quod inde rursus patet: quia si simpliciter non possent credere, ipsa incredulitas non esset illis imputanda, quod suppono falsum. Ad aliud ex Ioanne. 6. citatum. Nemo potest venire ad me, dicendum similiter, quòd illud verbũ non potest, non dicit simpliciter impossibilitatem veniendi ad Christum per fidem, vt ex dictis patet, cum id esset in libera ipsorum potestate: sed secūdem quid, vt dictum est, stante, scilicet, eorum ineptitudine, quam Deus sciebat in illis sine gratia, & fauore speciali ipsius, non esse amouendam. Et hac ratione dicitur ibidem: Nemo potest venire ad me, nisi datum, sit ei à patre meo. De qua fide inquit Pau-

lus, quòd Dei donum est. Simpliciter tamen non negandum est hominem rectè suis naturalibus vtentem, si per hominem, aut per miracula doceatur posse credere in Christũ, alia superabūdanti gratia seclusa. Attamen doctorē habere, aut miracula fieri, per quæ fides doceatur, inter dona Dei venit connumerandum, ita vt semper verificetur, quod ait Christus. Nemo potest venire ad me, nisi pater meus traxerit eum. gloss. i. nisi pater reuelauerit per se, scilicet, vel per alium.

Ad aliud ex Matth. citatum: Væ tibi Corozaim, patet responsio, quòd Deus illis ciuitatibus Gentilium Tiro. s. & Sydoni non abstulit facultatem verè pœnitēdi, quanuis fidei prædicationem illis subtraxit, sed sine hac potuerunt credere: quia si quod in eis erat, debitè fecissent, doctore fidei, Deo providente, minimè caruissent: sicut nec eo caruit Cornelius, nec Eunuchus Candacis Reginæ, qui, quod in eis erant, fecerunt, vt patet ex actibus Apostolorũ. cap. 10. & cap. 8.

Ad aliud ex Amos. 8. sumptũ: similitè respondetur, quòd inde colligitur Deum subtrahere hominibus ob eorum peccata doctorem veritatis, & non solùm hoc, sed aliquando immittit Spiritũ erroris, quo peccatores seducantur, & pereant, vt patet ex eo, quòd ex Paulo ad Rom. citatũ est: & etiam ex eo, quod ait. 2. ad Thessal. 2. Eò quòd charitatem veritatis non receperunt, vt salui fierent: ideo mittet Deus illis operationem errorum, vt credant mendacio. Facit etiam Deus aliquando, vt prophetæ interrogati, non verum, sed falsum respondeant, prout dicitur Ezechie. 14. iuxta iniquitatem interrogantis, iniquitas prophetæ erit. Quæ omnia permissiue sunt accipienda, sicut illud aliud, propter quod tradidit illos Deus in passionem ignominie &c. ad Rom. 1. Siue igitur Deus multos errare, & fidem ignorare permittat, siue remedia opportuna ad cognitionem veritatis illis subtrahat, stat tamen in eisdem potentia pœnitendi, & se ad Deum conuertendi, & per consequens ea, quæ illis necessaria fuerint, sciendi, vt ex dictis patet. Remedia tamen, quæ sunt homini ad pœnitendum, & Dei mandata seruandum necessaria, nulli iudicium discretionis habenti adimit Deus. Et ita patet ad omnia, quæ supra in oppositum allegata sunt, & multa alia. Illud tamen, quod postremo ex Ezechie. 3. citatum est, videtur ad propositum impertinens. Nam illic prædicit Dominus Ezechieli mala, quæ per repro-

E bos passurus erat, in poenā quorū futurum erat, vt Ezechiel ad illos nō egrederetur, nec illis prādicaret, neceorum vitia obiurgaret: vt in fordibus suis amplius sordescerent. Et hoc est, quod ait. Linguā tuam faciam adhære palato, & eris mutus, quasi vir non obiurgans: quia domus exasperans est. In quo significat ludæos indignos esse, quibus doctor aliquis, aut vitę director mitteretur.

Pre-supposito ergo, quod in via nemini admittitur facultas poenitēdi, quærebatur secundō, an possit quilibet peccator per poenitentiam resurgere ad gratiam, quæcunq; & qualiacunq; crimina perpetraverit. Et dixit idem Armachanus, quod non, sequutus in hoc Aug. qui aliqñ tenuit esse aliqua peccata tā graua, quę non possunt peccatori remitti, quicquid faciat ad eorum remissionē.

Pro hac sentētia facit. Primō quod legitur Matth. & Luc. 12. de peccato in Spiritum sanctū, de quo ait Christus, quod non remittetur in hoc seculo, nec in futuro. Si dicas, quod loquitur textus de facto, non tamen tollit possibilitatē remissionis: cōtra arguitur, quod loquatur de possibili. Quia quod de aliis peccatis affirmat Christus, id ipsum negat de peccato in Spiritū sanctum: **F** sed de aliis affirmat, quod remittētur, quod non de facto, sed de possibili est accipiendum: alioqui falsum esset, quod cætera peccata remittentur, si de facto intelligatur, vt constat: ergo id ipsum negat de possibili de peccato in Spiritum sanctum.

Secundō facit, quod ait Ioann. in Canonica cap. 5. de peccato ad mortē, pro quo ait, non esse orandū. Quod tractans August. ait: Apertē ostēditur, quosdam fratres esse, pro quibus non orare iubemur: significans ideo id esse, quia sunt aliqua peccata, de quibus veniam non potest peccator obtinere. Ait enim aliter alia. Non quia non sit ignoscendū poenitēti: sed quia tanta est labes illius peccati, vt deprecandi humilitatem subire non possit. Exemplificat de peccato ludæ: & de eo, qui scienter fraternitatem oppugnat.

Tertio facit, quod ait Paulus de pctō ex malitia cōmisso ad Heb. 10. Voluntariē enim peccantibus, post acceptā notitiam veritatis, iam non relinquitur hostia pro peccato. Quod non videtur intelligendum ita, vt Christus non sit iterum pro peccatoribus illis occidendus. Nam nec pro voluntariē peccantibus, nec pro inuoluntariē peccantibus relinquitur hostia in illo

sensu, nec vālet dicere, qđ glossa ait. **G** quod per voluntariē peccantes intelliguntur hi, qui perseuerant in peccato. Nam si de perseuerantibus in peccato intelligitur, non etiam relinqueretur hostia pro illis: siue perseuerent post acceptam notitiam, & volūtariē, siue ex ignorantia, & inuoluntariē. Et ita, cū aliquid speciale de voluntariē, & scienter peccantibus videatur Paulus dicere, sequitur, quod illis nullum relinquitur remedium salutis, maximē cū addat. Sed formidabilis quædam expectatio iudicij, & ignis æmulatio. Igitur sic ex malitia peccantibus nil prodest postmodū poenitere. Quod idē ad Hebr. 6. visus est significare, dicēs: Impossibile est eos, q̄ semel illuminati sunt, si prolabantur, rursus renouari ad poenitentiam.

Confirmatur ex Leui. 4. & 15. vbi cū essent hostiē institute, p peccatis ex ignorantia cōmissis: pro his tñ quæ ex malitia cōmissa erāt, nulla talis hostia instituta videt. Quod videtur figura præsentis temporis.

Quarto facit, quod de peccato idololatrię legi Ezech. 14. Si Noe, Iob, & Daniel orassent pro eis, non eos saluarent. Loquitur de his, qui posuerunt immunditias, & idola in corde suo. Similiter Iere. 7. & 11. Tu ergo noli orare pro populo hoc, & ne assumas pro eo laudes, & orationes, & non obstitas mihi: quia non exaudia. **H** Loquitur de populo Israel, pro eo, quod idololatriam perpetraverat. Idem habetur Iere. 14. Noli orare pro populo hoc in bonum, quia non exaudiam: siue ieiunauerint, siue victimas obtulerint, non succipiam: igitur hoc modo peccantibus nil prodest poenitere. Vnde ait gloss. Prophetæ præcipitur, ne pro eis oret, in quos est iam consummata sententia: ne videatur oratio eius infirma, & meritō non exaudita.

Quinto facit, quod legi Amos. 1. & 2. de multis nationibus. Dicit Dominus. De tribus sceleribus Damasci, Tyri, Gazæ, & Edom, & super quatuor nō conuertā. De quo Hiero. in prolo. super Amos, ait: Et quia inquit propheta super tribus impietatibus, & super quatuor non conuertam eum, tertio peccatorum indulgentiam Deum dare posse significat: quę quarto eadem peccata admittētibus, nec poenitentiā, nec indulgentiam daturum annunciat.

Augustinus etiam lib. de vita Christiana significat certā esse hominibus periodum ad poenitendum constitutā, aut certū numerū peccatorum: quo

A quo completo, postmodum veniæ non est locus. Ait enim post alia: Nos enim plurimum habemus exempla, per quem probare sufficimus, sceleratos, & impios, peccatorū suorum sine completo, & hoc tempore iam iudicari, & præsentem eis vitam negari non minus, quā futurā. Ad quod alludit, quod dicitur Gen. 15. Nondum sunt completa peccata Amorrhæorum. Ex quibus videtur colligi multa esse peccata adeo graua, de quibus homo veniæ obtinere non potest, quantumque poeniteat, certamque esse peccatoribus periodum ad poenitendum constitutam, vltra quam quicquid homo faciat, etiam si poeniteat, minimē veniam assequetur. Quod innuit Hieronym. lib. Hebraicarum quaestionum, tractans illud Gene. Non permanebit Spiritus meus in hominibus istis in aternū, quia caro sunt: sed erunt dies eorum anni centum, & viginti. Hoc ipse sic exponit. Habebunt centum viginti annos ad poenitendum. Nec enim de annis ad vitam erat id intelligendum, cū constet, n. ul tos homines post tempus illud vixisse vltra ducentos, & trecentos annos.

His non obstantibus tenenda est opposita sententia, scilicet, nulla esse peccata quantumuis numero, & grauitate magna, de quibus homo veniam nō possit per poenitentiam consequi, quandiu viuit. Pro qua sententia & catholica faciunt, quæ supra citata sunt ex variis scripturę autoritatibus, in quibus Deus promisit cuiusque vere poenitenti vitam æternam. Ratione cuius promissionis dixit August. super epistolam ad Roma. 5. vt citauimus supra iniustum fore Deum, si peccatores ad ipsum confugientes in sui gratiam non admittat. Hoc etiam significat Ioan. in sua Canonica. 1. cap. 1. Si confitemini peccata vestra, fidelis, & iustus est Deus: vt remittat vobis peccata vestra, & emūdet vos ab omni iniquitate. Vbi nullam iniquitatem quantumuis magnam excludit. Et cap. 2. Hęc scribo vobis, vt non peccetis: sed & si quis peccauerit, aduocatū habemus apud patrem Iesum Christum iustum, qui est ppitiatio pro peccatis vestris, & non vestris tantum, sed etiam totius mundi. Ex quo apertē docemur nullum esse in mundo commissum peccatum, a quo non possit homo veniam consequi, si poeniteat, Christo pro nobis intercedente. Vanum autem omnino esset Christum intercedere pro peccatis, quæ scit remitti non posse. Facit etiam, quod habetur Isaia. 49. Nunquid obliuisci

potest mulier infantem suum, vt non misereatur filio vteris sui? Et si illa oblita fuerit, ego tamen non obliuiscar tui. Vnde apertē patet Deum nemini claudere gremium, sed paratum esse pro sua infinita bonitate, & clementia omnem verē poenitentē in sui gratiam admittere: maximē cū hi, ad quos Dominus per Isaiam loquebatur, illa crimina, quæ grauisima dicuntur, cōmississent. s. peccata infidelitatis, idololatrię, blasphemię. Facit etiam determinatio ecclesię de summa trinitate, & fide catholica. cap. Firmiter. Vbi declaratum est posse hominem peccatorem semper per veram poenitentiam reparari. Ibidem etiam declaratum est, baptismū omnibus, tam paruulis, quā adultis obiicem non ponētibus, ad salutem prodesse, quæcunq; & qualiacunq; crimina ante baptismum fuerint commissa. Quod si infidelibus, idololatriis, & pessimis hominibus, hæc gratia fit, vt possint per baptismū iustificari: quare etiam de Christianis in peccatum lapsis negabimus, similem gratiam fieri eisdem posse, vt per poenitentiam iustificentur: quam secundam tabulam esse constat, sicut & baptismus est prima: maximē, cū id ipsum præfata Decretalis sonet, putata de hominibus post baptismum in peccatum lapsis.

Adde quod ecclesia nullū peccatorem quātūuis criminofum a poenitentia repellit, quę omēs in articulo mortis constitutos, si in eisdem signa contritionis apparēt, iubet vniuersaliter absolui: sicut & Christus contulit sacerdotibus potestātē omnia peccata remittendi, nullam inter hæc, & illa peccata differentiā ponens. Vnde de poenitentia. distin. 1. cap. Multiplex dicitur. His autem, qui tēpore necessitatis, & periculi vrgentis instātia poenitentię præsidū, & mox reconciliationis implorāt, nec satisfactio interdicienda est, nec reconciliatio deneganda: quia misericordiæ Dei, nec mensuram possumus ponere, nec tempora diffinire: apud quem nullas patitur moras veniæ cōuersio. Et glossa citat, quod scriptum est. Spiritus sancti gratia, tarda nescit habere molimina. Et cap. Nemo. Ibidem Ambrosius reprehendens eos, qui præuaricatibus adimunt spem salutis, ait: Deus autem nullum crimen excipit, qui peccata omnia donauit. Et cap. Quantuslibet. ait: Quantuslibet ergo mortui fœtor sit, aboletur omnis, vbi sacrum redoleuerit vnguentū. Et cap. Potest fieri. ita concludit. Ergo euidentissimē Domini prædicatione

Ecatione mandatum est, etiam grauisimi criminis reis, si ex toto corde, & manifesta confessione peccati pœnitentiã agãt, sacramenti coelestis gratiam perfundendã. Et de Iuda peccatore grauisimo: ait idem Ambrosius: Arbitror enim, quod & Iudas potuisset tanta miseratione Domini, nõ excludi à venia, si pœnitentiã non solum apud Iudæos, sed apud Christũ gessisset. Cyprianus etiam significans, omnes pœnitentes esse admittendos, ait. Miror autẽ quosdam sic obstinatos esse, vt dandã non putet lapsis pœnitentiã, aut pœnitentibus æstiment veniam denegandam. Hieronymus etiã inductiuẽ ostendit, Christum neminem verẽ pœnitentem reieçisse: sed in sui gratiam admisisse. Exemplo mulieris importunæ, quæ precibus impetrauit ab amico tres panes: Christus etiam à publicano precibus vincitur. Niniuã ciuitas, quæ peccato periit, fletibus stetit. Christus in Paradisum latronem de cruce tulit Prodigium filium sero etiam reuertentẽ Christus lætus amplectitur. Et nonaginta nouem pecudibus derelictis, vna ouicula, quæ remansit, humeris boni pastoris aduehitur. Pro his etiam, qui ipsum Christum crucifigebant, orabat dicens: Ignosce illis, quia nesciunt, quid faciunt. Alios etiam, qui in Spiritum sanctum blasphemãtes peccauerant, adhortatur, vt pœnitentiã agant, & sic pœnitentibus veniam promittit. Nunquam denique repulit quenquam, qui ad ipsum confugeret. Ex quibus patet nostrum intentum.

Gelafius etiam Papa in to. anathematis dicit nullũ esse peccatum pro quo ecclesia non oret, & quod remitti non possit, nisi peccatum perseuerantiæ vsq; ad finem. Et habetur in decretis Gelafij, in lib. Conciliorum. Augusti. etiam in lib. retractationũ dicit: De nemine quantũcunq; scelerato desperandum est, quia quandiu viuit, pœnitere potest, & ad Deum couerti. Vbi retractat, quod ante dixerat de peccato aliquo post habitam charitatem commissio, dicens illud remitti non posse.

Ad rationes autẽ superi pro prima sententia adductas. Respondetur. Ad primũ de peccato in Spiritum sanctũ, quod irremissibile dicitur. Respondeo: Quicquid sit de huiusmodi peccato, quale, & quotuplex sit: similiter & quot modis dicatur irremissibile: dimissis etiam variis modis dicendi, de quibus aliã. Dico ad præsens, peccatum in Spiritũ sanctũ dici irremissibile, non ob difficultatẽ suã remissionis, quando qui-

dem ex parte Dei equẽ faciliẽ est vnum sicut & reliquum peccatum dimitti, cuius misericordia, cum infinita sit: omnem culpam in infinitum, & absq; proportionẽ superans, non dubiũ, quin absq; vlla difficultate possit omnẽ offensam dimittere. Ex parte etiã peccatoris non multum difficile est peccati comissi pœnitere, cum voluntatẽ ad vtrũq; vertibile habeat homo: esto, quod vt ait Aristot. 7. Ethicorũ: Qui ex malitia peccat, non sunt faciliẽ pœnitui: quales sunt, q ex ignorantia, aut passione peccant, qui passione, & ignorantia cessante, illico de comisso dolent. Vnde & nonnulli hanc causam esse dixerunt: quare angeli mali non egerũt pœnitentiã, quia, scilicet, ex malitia peccauerunt, quod est proprium peccato, quod dicitur in Spiritũ sanctũ comissum. Nec etiam dicitur irremissibile ob impossibilitatẽ suã remissionis, vt sufficiẽter ex dictis apparet. Nec Christus in loco citato p̄tendit significare impossibilitatem suã remissionis, sed eius grauitatem, & indignitatem nobis intemare. Cum non sit aliud peccãdi genus magis abominabile, quã ex malitia, & specialiter contra Deum peccare. Vnde cum cætera peccata, quæ ex ignorantia, aut passione committunt, habeant vnde digna sint venia, & remissibilia, cum ipsa passio, & ignorantia, ex qua fiunt, nonnulla sit peccati excusatio: peccatum tamen in Spiritum sanctum commissum, quod ex pura malitia fit, nil tale habet: vnde venia dignum sit, aut remissibile: ideo cætera remissibilia dicuntur, non sic peccatum in Spiritum sanctum.

Ad secundum de peccato ad mortem, videtur magister in. 2. cum Augustino dicere idẽ esse peccatũ in Spiritũ sanctum, & peccatum ad mortẽ: & quod ideo pro illo orandũ non est, quia remissibile non est. Ad dunt tamen huiusmodi peccatũ esse, peccatum cui finalis impœnitentia adiungit, pro quo solo non est orandũ. Mihi tamen videntur diuersa esse peccata. scilicet peccatũ in Spiritũ sanctũ, de quo Euangelistæ loquũtur, & peccatũ ad mortem, de quo Canonica Ioan. Si enim peccatũ in Spiritũ sanctũ dicere omne illud, cui adiungitur finalis impœnitentia, nil opus fuisset distinguere inter peccatum in patrẽ, & filium, & Spiritũ sanctum, dicendo solum illud, quod in Spiritũ sanctũ comittitur esse irremissibile: cum omne peccatum in quẽcunq; comittatur, si illi adiungatur finalis impœnitentia, sit irremissibile. Adde, quod peccatũ in Spiritũ sanctum,

de

A de quo Euangelistæ, erat actu commissum à Iudæis, quos Christus tam acriter redarguebat, idq; illis viuentibus, quos tamen postea ad pœnitentiã hortabatur. Peccatũ autẽ ad mortẽ nemo incurrit, nisi moriẽdo, si. scilicet tunc sine pœnitentia decedat, quẽ ad pœnitentiã postmodũ adhortari omnino superuacaneũ est. Quod autẽ fuerit peccatũ in Spiritũ sanctum, de quo Christus loquutus est, satis explicat Mar. scilicet blasphemia, quã opus Dei miraculosum, Beelzebuth attribuebãt, vbi nil de finali impœnitentia dictũ est. Dicendũ igitur peccatũ ad mortẽ dici peccatũ finalis impœnitentiæ, pro quo solo non est orandũ. Nam pro aliis omnibus, quãdiu viuit homo orandũ est, quẽadmodũ docet Pau. 1. ad Tim. 2. Quod si quis obiiciat eundẽ Paul. qui cum pro aliis oraret, pro Alexandro tamen ærario non videtur orasse, imò iussit Timo. vt illũ euitaret, qui ipsius Pauli fuerat persecutor. Respondeo. Non legitur, quod Paulus pro Alexandro non orauerit, quanuis legatur, quod iusserit Timotheo, quod illũ euitaret, vt patet. 2. Tim. 4. Quod ideo fuit, quia Paulus illũ Satanæ tradiderat, & excõmunicauerat tanquã apostatã. Et quãuis dicat ibidẽ Paulus: Reddet Deus illi. scilicet Alexandro mercedẽ sui operis: non imprecãtis verbum est, sed p̄nunciãtis, vt dicit illic glosa.

Ad tertiu de volũtariẽ peccãtib. Respo detur, quod quia Paulus videtur adimere spem salutis his, qui volũtariẽ post acceptam notitiã veritatis peccant: ideo qui dam opinati sunt epistolã ad Hebræos non fuisse Pauli: cum Paulus aiõb, & sape eos, qui post baptismã receptũ, & post notitiã veritatis habitã labũtur, ad pœnitentiã hortatur, spem veniẽ illis tribuens. Alij verò tenentes epistolã verẽ Pauli fuisse iuxta sanctorum doctorũ, & ecclesiæ doctrinã, hunc locum exponentes dixerunt, per volũtariẽ peccantes intelligi eos, qui in peccato perseuerant vsq; ad finẽ, videntes pro nullo alio peccato adimere peccatori spẽ salutis, sic dicit glos. ibidẽ. Contra quos occurrit ratio, quia in illo sensu nullã fecisset Paulus differentiã inter volũtariẽ peccantes, & inuoluntariẽ: nec inter peccantes scienter post acceptã notitiã veritatis, & peccãtes ignorãter. Quia quomodocunq; quis peccet, si perseueret vsq; ad finem nulla illi relinquitur hostia, nec remediũ salutis: cum tamen textus aliquid speciale de volũtariẽ, & scienter peccantibus dicat. Alij verò dixerũt post Chrysost. homilia. 20. quod cum ait Paulus non relinqui

hostiam pro peccato his, qui volũtariẽ peccant, non excludit omne remediũ sic peccantibus, sed remediũ baptismi, qui hostia quædam est: quia in baptismõ comorimur Christo, & eidem sacrificamur. Itaq; intendit ponere differentiã inter hostiã pro peccato legis veteris, & hostiam hanc pro peccato legis nouæ: quia illa iterari frequenter poterat, non hæc. Et hoc dicitur conformiter ad id, quod Paulus in eadẽ epistola. cap. 6. dixerat. Impossibile est eos, qui semel illuminati sunt, si prolabantur, rursus renouari ad pœnitentiã. Sed nec hoc satisfacit. Tum, quia illo modo impertinẽs esset, quod quis peccet volũtariẽ, aut inuoluntariẽ ex scientia, aut ex ignorantia, seu metu: quia quomodocunq; quis peccet, non potest denuõ baptizari: cum tamen Paulus aliquid speciale dicat de volũtariẽ, & scienter peccantibus. Tum etiam, quia non solum videtur excludere illis hostiam baptismi, sed etiam pœnitentiã, & quodcunq; aliud remediũ salutis: nam postquã dixit: Non relinquitur illis hostia pro peccato, statim subiungit: sed formidabilis quædam expectatio iudicij. Alij dixerunt, quod per implicationem additam. scilicet volũtariẽ, & post acceptam notitiã veritatis, non excludit Paulus peccantes culpabiliter ex ignorantia culpabili, seu vincibili, quasi illis hostia aliqua relinquatur. non autem his, qui scienter, & volũtariẽ peccant: sed eos intendit excludere, qui deficiunt à legis obseruatione inuoluntariẽ, quod impossibile est cum culpa accidere. Nam aliquando in scriptura dicitur peccatũ, etiam si culpa, & imputabilitate careat, vt opus contra legem Dei comissum per ignorantia inuincibilem, quale fuit accessus Iacob ad aliam, quando sua non erat, quale etiã fuit detinere vxorem alienam nescienter, quod accidit Abimelech Regi Gene. 20. Sic enim peccantibus benẽ relinquitur hostia, & remediũ salutis, etiã si perseuerent, non aliis. Sed nec hoc satis pertinenter videtur esse dictũ, cum non sit intentio Pauli alicui peccatori quali tercunq; peccanti remediũ salutis adimere, sicut opinione istorum adimitur his, qui volũtariẽ peccant. Videtur ergo intentum Pauli in eodem cap. esse ponere differentiã inter homines ante legem Euãgelicam, quando, scilicet, sub lege erant Moy si, & inter homines post legem Euãgelicam: similiter & inter hostias illius legis, & legis noue. Qui enim sub lege erant, in vmbra erant, & in ignorantia: Et hostia illius legis, quæ erat

Erat animalium occisio, non proderat ad remissionem peccatorum. Et cum quolibet anno hostia fierent, remissio tamen peccatorum non fiebat, sed peccatorum remissionis commemoratio. Et qui peccabant, ignorantes, & lumine carentes peccabant, & illis erat vna hostia vera, promissa, quae erat passio Christi, per quam verè peccata erant remittenda, & ignorantia expellenda, legis nouae luce superueniente. Et haec de conditione hominum ante legem nouam. Deinde lege noua veniente, & Christo semel in cruce oblato, iam homines si peccant, voluntariè peccant, & scienter, non ut prius. Et iam post lucem Euangelicam non relinquitur hostia: quia cessauit animalium immolatio per Christi immolationem, & Christus non est amplius pro nobis immolatus, nec confidendum nobis iam est in alia hostia ventura. Quia illa vnica Christi oblatio sufficientissima fuit pro peccatis omnibus etiam futuris, si Christo pro nobis immolato, firmiter adheramus. Et hoc est, quod verè Paulus intendit in loco praesenti. Et cum addit: Formidabilis autem expectatio iudicii, non debet accipi, ut argumentum praetedit. scilicet quod post legem Euangelicam peccantibus, nil remedium relinquitur: sed sola formidabilis expectatio iudicii. Quia hanc clausulam non aduersariè ponit, sed ostensiuè, docens. scilicet quam formidanda sit sententia iudicii contra impios ferenda. Itaque intendit Hebraeos firmos in fide Christi facere, & a ceremoniis legis amouere, proponens eis finalis iudicii terrorem. Ex quibus apertum est, quam impertinenter multi circa praesentem locum fuerint loquuti.

Ad confirmationem dicendum falsum esse, quod nulla fuerit hostia pro peccato ex malitia commissio in lege veteri instituta. Nam Leui. 6. statuta est hostia pro his, qui peccauerint in contemptum Domini, si depositum negauerint, quod fidei illorum commissum est: sicut etiam pro his, qui vi alienum extorserint, aut calumnia fecerint. Quae quidem peccata constat, non nisi voluntariè & scienter committi.

Ad quartum ex Ezechiele, & Ieremia citatum dicendum, quod intelligitur de irrogatione poenae, quam Deus decreuit aliquibus inferre in hoc seculo, siue sit mors, siue bellum, siue alia plaga, quibus malis Deus tempore legis populum flagellare solebat, partim ultione de commissis sumendo, partim homines, ne offenderet deterrèdo. Et ideo non mirum si ab huiusmodi temporali poena, homines per poenitentiam non liberarentur, ex quo erat sententia Dei ad id determinata: ideo

nec ad id orationes sanctorum tunc proderant. Sic etiam est accipiendum, quod legitur. 1. Regum. 3. Iuravi domui Heli, quod non expietur iniquitas domus eius victimis, & muneribus usque; in aeternum: quia scilicet, erat Heli cum sua posteritate in perpetuum priuatus dignitate Pontificia, ut patet ex cap. 2. ibidem.

Ad quintum ex Amos citatum dicendum, quod non potest intelligi, ut Hebraei putant, quod si quis quater in aliquod peccatum cadat, non poterit veniam postmodum obtinere: cum constet ex. 4. Regum. Manassem Regem, non solum quater, sed pluries idola trasse, & pluries homicidium perpetrasse, qui tamen veniam tandem obtinuit, ut patet ex. 2. Paralip. in fine: sed procedit de irrogatione poenae temporalis, quam Deus tunc contra perseuerantes, & pertinaces inferre decreuerat. Et sic etiam videtur Hieronymus intelligendus in prologo supra citato. Et quod ait, quod per hoc significatur Deum quater peccatis, poenitentiam non daturum, nec indulgentiam, intelligitur de poenitentia liberante a tali poena temporali illis parata. Et quod ita sit, patet ex fine eiusdem prologi, similiter & ex textu ipso, in quo exponitur poena non remittenda. scilicet ignis, & ciuitatum illarum destructio.

Ad aliud ex Augustini citatum, de certa periodo, dicendum, ut verba ipsius Augustini significat eum de periodo vitae fuisse loquutum: taliter, quod aliquando videns Deus hominem in peccatis perseuerare, eum de medio tollit, ex quo dato illi tempore poenitendi, non vult poenitere. In quo Deus illi peccatori magnam facit misericordiam, eum morte praeueniens: ne si diu viueret, peccata peccatis accumularet, & sibi longè maiorem damnationem pararet. Quod etiam ex Gene. 15. citatum est, scilicet: Nondum sunt completae iniquitates Amorrhæorum, ita accipiendum est, ut ea quae supra exposita sunt de poena temporali: puta de expellendo illos populos de terra promissionis, quam Deus Abrahae, & posteris suis promiserat: qua forte priuati non fuissent, si expectati poenitentiam egissent. Et quia tempus, per quod Deus eos ad poenitentiam expectare decreuerat, nondum erat completum: ideo differebatur filiis Abrahamae terrae promissionis traditio. Itaque haec omnia impertinentia sunt ad dicendum, hominem quandiu viuit, non posse veniam peccatorum, & gratiam per poenitentiam consequi, ut ex dictis patet.

Sed esto ita sit, posse scilicet hominem per poenitentiam semper reparari. An de facto ita sit, quod semper, quod hominem verè poenitet,

Anitet, consequatur veniam, & gratiam. Et dimissa eorum opinione, qui dicunt, non quacunque poenitentiam sufficere ad gratiam, nisi valde intensa sit, aut per aliquod tempus perseuerans, cui idem Armachanus vbi supra consentit, de qua opinione supra quaestione. 5. aliquid disseruimus: ideo praesens quaestiuicula procedat de poenitentia quantumuis intensa, & continuata. Et arguit pro parte negativa. scilicet quod non sit vniuersaliter verum, aut non sit certum hominem per poenitentiam semper veniam consequi.

Primò ex eo, quod legitur Danielis. 4. vbi Daniel dedit consiliu Regi Nabuchodonosor, ut. scilicet poenitentiam ageret, & se Deo commendaret (ut exponit Theophrastus) addens, peccata tua elemosynis redime, & iniquitates tuas misericordiis pauperum: forsitan ignoscet Deus delictis tuis. Quod si certum esset, poenitentiam hominis sufficere ad remissionem peccatorum, non id reuocasset Daniel in dubium, sicut reuocauit dicens, forsitan.

Secundò Actuum. 8. Petrus dixit Simon Magi: Poenitentiam age ab hac nequitia tua, & roga Deum, si forte remittatur tibi haec cogitatio cordis tui. Vbi videtur in dubium reuocari, an poenitentia, & oratio ad Deum pro dimissione peccatorum fusa, sufficiat semper ad obtinendum veniam.

Tertiò facit ad idem, quod dicitur Iohannis. 2. Conuertimini ad Deum vestrum, quia benignus, & misericors est. Et addit statim: Quis scit, si conuertatur, & ignoscat, & relinquat post se benedictionem? Idem habetur Iohannis. 3. vbi, cum statuisset Niniuiter poenitentiam agere, quodque conuerterentur ad Deum, & vnusquisque recederet a via mala: statim addit, quod dictum est. scilicet. Quis scit, si conuertatur, & ignoscat Deus? Vbi hi prophetae videntur in dubium reuocari: an de facto Deus semper indulgeat ad poenitentiam peccatoris.

Quartò idem videtur exemplis comprobari de Esau, de quo ait Paulus ad Hebraeos. 12. Non enim inuenit poenitentiae locum, quamuis cum lachrymis inquisiuisset eam. Et de Antiocho. 2. Machab. 9. dicitur: Orabat scelestus Dominum, a quo non erat misericordiam consequuturus. Igitur non solum non est certum hominem per poenitentiam de facto veniam consequi: sed de quibusdam certum est, veniam per poenitentiam non obtinuisse.

Quibus non obstantibus videtur standum in eo, quod supra probatum est, scilicet, Deum omnes verè poenitentes illico in sui gratiam admittere. Cuius fundamenta non opus est repetere, sed ad ratio

nes nuper in oppositum factas respondere. Et dicendum breuiter omnia illa loca citata, in quibus videtur in dubium reuocari, an per poenitentiam homo consequatur indulgentiam, esse intelligenda de indulgentia poenae temporalis praesentis vitae. Nam de indulgentia culpae, & poenae aeternae, dubitari non potest, ut ex dictis patet. Et discrimen certum est: quia de diuinae promissionis adimplerione, atque de ipsius Dei fidelitate minimè dubitandum est. Ipse autem promisit, idque frequenter in scriptura sancta, se ad gratiam admissurum omnem, quem verè poeniteat, & ad ipsum Deum vero corde confugiat. De poena autem temporali amouenda, talis promissio non habetur, sed hanc potest liberè infligere, & amouere, si velit salua veritate legis. Hanc legitur Deus a populo suo ad preces Moysi, & aliorum sanctorum amouisse. Aliquando etiam legitur sanctorum orationes ad id minimè profuisse.

Particulariter id patet de poena Nabuchodonosor in somno praenunciata, quod, scilicet, erat ad tempus regno suo priuandus, & cum bestiis terrae scenum comesturus. Hanc enim poenam illum per poenitentiam euasurum, reuocabat Daniel in dubium, non poenam aeternam debitam pro peccato. De poena Simonis Magi idem dicendum: quia Petrus praedixerat multa mala, multasque afflictiones, illi ob suam pessimam cogitationem euerturas, has incertum erat illum per poenitentiam euasurum. De poena Iudaeorum, ad quos loquebatur Iohel, patet, quod erat temporalis, scilicet, aduentus hostium, eorumque desolatio, aduersariorumque; in eos crudelitas, hanc eos per poenitentiam euasuros, non erat certum. Idem dicitur de Niniuiter. Ad exempla dicendum, quod poenitentia Esau nil illi profuit ad recuperandum primogenita, quae fratri suo vendiderat. Et si ad remissionem culpae nil valuit: ideo fuit, quia vera poenitentia non fuit. De Antiocho etiam idem dicitur, quod non verè illum poenituit propter Deum: sed solum propter poenae timorem, & poenam solum praetendebat euadere: ideo non fuit exauditus &c.

Quaestio. xii.

Queri etiam solet an possit hominem verè poenitere de vno peccato absque hoc, quod de alio poeniteat. Quae quaestio potest dupliciter intelligi, secundum quod vera

Vera pœnitentia potest accipi, ut dicat veritatem existentiam, aut dicat veritatem effectus pœnitentis, qui est remissio culpæ, de qua aliquis pœnitet. Et in hoc secundo sensu accepta quaestione, id est ac si queratur, an possit homo per pœnitentiam consequi remissionem vnius peccati absque remissione aliorum peccatorum: loquor, ut hactenus de peccatis mortalibus. Et dixerunt aliqui, ut Gratianus refert de pœnitentia distin. 3. quod sic. Ad quod dicendum mouentur primo. Quia aliquando Deus punit hominem in hoc seculo pro vno peccato, & non pro aliis, ad minus ita fieri potest, sicut puniuit Aegyptios, & Pharaonem, eo quod volebat dimittere populum Dei liberè abire: sicut etiã puniuit populum Hebræorum, & Dauidè Regem missa de super peste, pro peccato numerationis populi, & non pro aliis peccatis pro tunc. Et de multis aliis legit, quod fuerunt in hoc seculo à Deo puniti, pro quibusdam certis peccatis, etiã si non pro omnibus suis peccatis puniretur. Iam arguitur. Homines illi sic pro determinatis peccatis à Deo in hac vita puniti, consequuntur remissionem talium peccatorum, eo quod non puniretur in alio seculo pro eisdem iuxta dictum Naum: Deus non punit bis in idipsum, aut secundum aliam translationem: Non consurget duplex tribulatio: & tamen constat alia peccata, in quibus homines illi perseuerant, non illic dimitti. Confirmat id auctoritate Hiero. super eundem locum dicentis quod genus humanum Diluuiò, Sodomitas igne, Aegyptios mari, & Israelitas in eremo perdidit. Scitote ideo temporaliter pro peccatis punisse, ne in æternum puniret, quia non iudicabit Deus bis in idipsum.

Secundò idem probant auctoritate Grego. super ezechi. & habetur de pœnitentia distin. 3. Pluit. Vbi dicit, quod Deus pluit aliquando super vnam civitatem, & non super aliam: & aliquando compluit vnam, & eandem civitatem ex parte, & ex parte eandem aridam relinquit: quia scilicet peccator, qui civitati comparat, in quo multa habitant vitia, aliqua peccata refecat, Deo mouente, peccatore in reliquis vitiis perseuerante.

Tertio probant idem ex Ambro. super octonarium. 18. qui de peccatoribus loquens, ait: quod duplicem habent consolationem. Prima est: quia non obliuiscitur misereri Deus, & quia etiã si desit fides, poena tamen releuat, & satisfacit: Si igitur poena satisfacit in his hominibus, in quibus fides non est, sequitur, quod manente infidelitate, ipse infidelis

consequitur remissionem aliorum peccatorum. **G**

Quartò facit ratio: quia demus peccatorum non omnia peccata, que fecit, confiteri sacerdoti, sed aliqua: aut si omnia confiteatur, non tamen ob omnibus absoluetur, cum aliqua sint superiori reseruata, iam Deus remittit illi peccata, quæ sacerdos remittit: alia verò, quæ sacerdos non remittit, nec Deus remittit, iuxta id quod Christus dixit. Quorum remiseritis peccata, remittentur eis: & quorum non remiseritis, non etiã remittentur eis in cælis. Confirmat. Si tali peccatori sacerdos pœnitentiam imponat pro confessis condignam, & peccator illam compleat, que sunt an illa pœnitentia sit satisfactoria, an no? Si primò, igitur illa peccata, pro quibus imposita fuit, erunt remissa sine aliis. Si secundum, igitur veniret imponenda iterum pœnitentia pro eisdem peccatis, quod reputat durum.

Quintò doleat homo de vno peccato ex toto corde, non tamen de alio, iam illud, de quo dolet, tollitur iuxta regulam Chrysost. res, per quas causas nasci, per easdem dissoluit: & tamen aliud, de quo non dolet, non tollitur, ut suppono.

Ad quam quaestionem communiter respondetur, quod de potentia Dei absoluta, potest peccatorem verè, & fructuosè de vno peccato pœnitere, & non de aliis ad sensum nuper tactum, non tamen de potentia Dei ordinata. Prima pars probat, quia Deo possibile est, quicquid contradictionem non implicat, prout communiter accipitur, quod dicit Angelus ad Mariam: Non est impossibile apud Deum omne verbum. Vnum autem peccatum remitti sine aliis, nullam videtur repugnantiam implicare, quod inde patet: quia de pluribus offensis, & iniuriis alicui homini illatis, potest ipse offensus vnà sine aliis remittere, igitur id poterit Deus à forti ori: cum longè prior sit ad miserendum, quam homo. Secundò id confirmant: quia de potentia Dei absoluta potest Deus remittere peccata sine charitate infusa, igitur & vnum sine illo potest remittere. Quia, ut dicunt, ratio quare de potentia ordinata vnum mortale remitti non potest sine aliis, est, quia nullum mortale remittitur sine charitate, quæ omnibus mortalibus peccatis æquè repugnat. Si igitur sine charitate potest de potentia absoluta peccatum remitti, iam nil obstabit, quominus possit, vnum peccatum sine alio dimitti. Secunda pars, quod id de potentia Dei ordinata fieri non potest. Probat tum, ob rationem modo tactam: quia remissio peccati mortalis, non

A fit de lege sine charitate infusa, quæ omnibus æquè repugnat: tum ex probationibus, quibus Augustinus hoc ipsum probat, lib. de pœnitentia. Primò, quia Christus, quem sanar, perfectè sanar: ut patet inductiuè de eo, qui habebat septem demonia, quem cum curaret, non vnum sine alio expulit, sed omnia. Similiter de eo, qui habebat legionem angelorum malorum, à quo similiter omnes eiecit, & ita de aliis. Tum secundò, quia Deus nulli remittit peccatum mortale sine amore ipsius: amorem autem suum nulli comunicat, quandiu est inimicus: igitur necesse est, si vnum remittit, omnia simul remittat: quia, ut ait: Impium est à Deo iusto dimidiam sperare veniam.

In his tamè esset difficultas. Primò, quia videtur, quod non habeat locum diuino illa communis de potentia Dei absoluta, & ordinata: quia repugnantia videtur dicere, quod Deus possit facere aliquid de potentia absoluta, quod non agat de ordinata. Quia illud dicitur agere de potentia ordinata, quod ipse ab æterno ordinavit facere: igitur si ponatur in esse, quod aliquid agat de potentia absoluta, necesse est dicere illud agere de ordinata, cum nil agere possit, quin illud ordinaverit ab æterno facere. Si dicas illud solum dici, Deum agere de potentia ordinata, quod secundum legem suam per eum reuelatam agit, seu quod in lege sua reuelauit se facturum, contra: quia præsupposita reuelatione, aut promissione, qua in lege dixit, aut promissit, se aliquid facturum, repugnat, quod de potentia absoluta oppositum faciat. Tum, quia oppositum agendo mentiretur, cum tamen id sit impossibile, ut ait Paulus ad Hebræos. 6. Tum, quia oppositum agendo, esset infidelis: cum tamen iterum dicat Paulus, Deum fidelem esse, qui seipsum negare non potest. Ideo Ioan. 22. & alij dixerunt, præfatam diuisionem supra positam nullam esse. Ad hæc dicendum, standum esse in diuisione posita, & eam benè positam esse. Quia illa dicitur Deus posse de potentia ordinata, quæ fieri possunt ab eo, salua veritate legis ab ipso reuelatæ. Illa verò dicitur posse de potentia absoluta, quæ facere potest, non tamen salua tota lege per eum reuelata. Exempla sunt clara. Potuit Deus simpliciter facere, quod nullus homo moriatur corporaliter, omnè immediatè ad cælum transferendo: sed esset contra legem, quia scriptum est: Quis est homo, qui non videat mortem? Et, ut ait Paulus. Statutum est omnem hominem semel mori. Potuit simpliciter pro

psal. 88.

sua voluntate, omnes paruulos à peccato originali, sicut virginem præseruare: non tamen stante lege, in qua scriptum est: Nemo mundus est coram illo, etiã si sit infans vnus diei. Potuit simpliciter, si vellet genus humanum redimere absque hoc, quod filius Dei carnem mortalem assumeret, sed non salua lege, in qua frequenter scriptum est Messiam Deum, & hominem ad redimendum venturum. Ita igitur, in proposito potuit Deus simpliciter vnum peccatum mortale sine alio dimittere, non tamen stante legis veritate. Nam scriptum est per Isaiam: Ad quem aspiciam, nisi ad pauperulum contritum corde trementem sermones meos? Ex quo colligitur Deum nemini peccata remittere, nisi contritus sit, qualis non est, qui in aliquo peccato vult perseuerare, etiam si de alio illum pœniteat. Et Psal. 65. Iniquitatem si aspexi in corde meo, non exaudiet Dominus. Ergo decreuit Deus non remittere vnum peccatum, durante in homine alia iniquitate. Et iterum dicit Dominus per Ezechielem: Si recesserit impius ab omnibus iniquitatibus suis, & fecerit omnia præcepta mea, vita viuet, alioqui in peccatis suis morietur. Et ita patet intentum.

Iam quando arguitur, quod Deus contra legem nil potest de potentia absoluta: quia alioqui mentiretur, & infidelis esset. Respondetur: Nec hoc, nec illud sequitur, si attendamus scientiam Dei de futuris, eiusque decretum, nullam rebus futuris necessitatem absolutam imponere: quicquid sit de necessitate consequentiæ, seu ex suppositione. Vnde stat, quod Deus decreuerit aliquid agere: & tamen potest oppositum agere. Sicut stat, quod homo currat cum possibilitate, seu potestate non currendi. Sed posito in esse illo possibili, necesse est suum oppositum deponi. Quod, quia artis notum est, ideo non insisto. Sed iterum obiicitur, quod Deus non possit etiam de potentia absoluta, vnum mortale sine alio dimittere: quia si vnum mortale dimittere posset sine alio: igitur originale peccatum posset dimittere sine mortali, cum longè leuius sit originale, quam actuale mortale: consequens videtur repugnare, ut patet per rationem Innocentij. cap. Maiores. de baptismo, & eius effectu. Si enim originale dimittitur: igitur ordinat hominem ad gloriam: si autem mortale non dimittit, ordinat eundem ad gehennam, quod est contradictio. Nec valet dicere, quod non est simile de originali, & mortali: quia originalis peccati poena est carentia diuine visionis, actua-

F lis au-

Elis autē peccati pœna est cruciatus æternus: ideo originale non potest dimitti, manente mortali: non, inquam, valet. Quia nō minus debetur pro mortali peccato pœna damni, quæ est carentia diuinæ visionis, quam pro originali: cū pœna sensus mortali debita, pœnam damni includat. Igitur si originale non potest sine mortali remitti, sequitur, quod nec vnum mortale sine alio. Respondetur, Illam rationem Innocētij procedere, potius de ordinata potentia, quam de absoluta, & illo modo concedo, quod sicut originale sine mortali dimitti non potest: ita nec vnum mortale sine alio. Quod autem de ordinata potentia procedat, patet. Quia de absoluta non implicat aliquem ab originali liberari per visionem Dei, manente cruciatu, & pœna sensus æterna. Quia & si naturaliter repugnēt visio clara Dei, & pœna sensus, non tamen supernaturaliter. Quod manifestum est in Christo, cū esset in via tempore passionis, qui simul Deum clare videbat, & vehementem dolorem, & tristitiam simul sentiebat: quod & si ad tempus tantū durauit: nihil tamen repugnat potentia Dei posse in homine in perpetuū durare. Sed nunquid de potentia absoluta posset originale dimitti sine hoc, quod homo vnquā Deum clare videat? Respondetur, quod sic, non obstante, quod pœna originalis culpæ sit carentia diuinæ visionis, nec ad dimissionē peccati necesse est, pœnā simpliciter tolli: satis est ipsum peccatū, non amplius ad pœnam imputari: & ista, quandiu carentia visionis Dei habet rationem pœnæ pro originali peccato, manere dicitur ipsum peccatū. Si autem maneat carentia diuinæ visionis: non tamen in pœnā peccati, iam non manet peccatum, nec dicitur amplius imputari. Cuius exemplum clarū est secundum Augustinū. Mors corporalis pœna est peccati generalis humani, & ante baptismum habet rationē pœnæ, post baptismum verō, & si maneat mors, non tamen iam habet rationē pœnæ, pro originali peccato, quod plene fuit per baptismum condonatum.

Corollarie sequitur ad hoc, quod vnum mortale sine alio possit de potentia absoluta dimitti, impertinens esse, dicere, quod mortale potest sine charitate infusa remitti. Ratio est clara quia quāuis charitas æquē repugnet omnibus peccatis mortalibus: ideo vno per charitatē remisso necesse est omnia simul remitti: hanc tamē repugnantiam, quam charitas habet ad omnia mortalia, nō ex natura habet, sed ex Dei or-

dinatione. Id patet. Tum, quia dabilis est omnisio pura, quæ sit peccatū mortale, & tamen omisio pura alicuius actus nullā ex natura habet repugnantiam cum habitu charitatis. Tum etiā, quia aliquis est actus peccati mortalis, qui non est ex natura sua malus: sed solū quia prohibitus, & contingēt prohibitus, & talis, si non prohiberetur, charitati infuse non repugnaret. Igitur esse prohibeatur, non ex natura sua repugnat charitati, cū prohibitio illa non variet naturam, & essentiam actus, quāuis variet eius qualitatem.

Iam respondendū est ad rationes supra proprii sententia factas. Ad primum sumptū de malis, quæ nonnulli in hoc seculo pro ceptis peccatis patiunt. Fallūtur, qui inde putant suā sententiā sufficēter probari. Quod patet si attendamus multiplices causas, ob quas solet Deus mala hominibus infligere. Dat enim Deus homini in hac vita afflictionē, ne cadat, sicut Paulo fuit dato stimulus Satanae colaphizans illū, ne. s. magnitudo reuelationū illū extolleret. Dat etiā mala aliquibus, vt lapsi a peccato resurgāt. Deus enim quos diligit, corrigit, & castigat, vt a via iniquitatis reuertant, sicut ait Paulus, quod multis dat Deus infirmitates, & morbos, quæ indignē corpus Dñi māducant, sic puniuit David, & multos alios, vt. s. resurgerēt. Dat insuper aliquibus mala, vt eos tentet, quæ ad modū, Deo permittēte, Iob multa mala passus fuit, vt probaretur. Dat deinde quibusdā mala in hoc seculo, vt in illis Dei gloria manifesta fiat: quæ admodū fecit, vt homo quidam cæcus nasceret, vt opera Dei in illo manefestarent: sicut manifesta fuerūt, quādo cecum a natiuitate Christus sanauit. Dat præterea quibusdā mala, vt eos pro suis peccatis hic puniat, ne in alio seculo eos æternaliter cruciet: quales sunt hi, quos pro sua misericordia punit: sciēs, quod inter ipsa flagella respiscēt, & cōuertētur. Quosdā deniq; hic punit, suā volēs iustitiā in illos exercere, & vindictā in hoc seculo inchoare, quos. s. induratos videt, hos hic punit ad tēpus, postmodū æternaliter puniturus. Exemplo est Antiochus Rex, & Herodes, & alij, quos diuina seueritas grauibus afflixit morbis, & demū in infernū proiecit. Si igitur Deus ob tam varias causas, & fines solet hoēs in hoc mundo cruciare, quō potest inde quæ argumētum certū sumere ad dicendū, quod per pœnā in hoc seculo inflictā remittantur aliqua peccata, aut vnum peccatū sine alio? Quod autē dictum est per Nahum, quod Deus non punit

2. Corin. 12.

Prover. 3.

1. ad Corin. 11.

Ioannis. 9.

A bis in idipsum, intelligitur de his, qui cū in hoc seculo flagellantur, inter ipsa flagella respiscūt, & illos pœnitent, & verē ad Deum conuertuntur. Et sic Hieronymus est intelligendus in eo, quod in confirmatione allegatum est, vt ipsemet exponit: & habetur de pœnitentia. distinct. 3. cap. Quærat hic.

Ad secundū ex Grego. sumptum, dicendum cum magistro, quod non ad criminis remissionem, sed ad peccati desertionem referendum est. Aliud enim est vnum peccatum sine alio remitti: aliud verō vnum peccatum sine alio deserere. Deserit homo vnum peccatum sine alio, quādo cessat vsus vnus, non alterius. Et hoc est Deum super eandem ciuitatē ex parte compluere, & ex parte eandē aridam relinquere: quod est hominem sua gratia mouere, vt a certo peccato abstineat, etiam si illum in alterius peccati vsu relinquat, quod tamen fit sine remissione peccati, vt satis de se constat.

Ad tertium ex Ambrosio allegatum. Respondetur: Falluntur sic arguentes, cū putent Ambrosium illic loqui de fide, quæ credimus: cū loquatur de fide, id est, de conscientia nostra, pro qua, aliquando si dem accipi constat, ex eo, quod ait Paulus:

Ad Rom. 14.

B fides pro conscientia accipitur. Et intendit Ambrosius, quod prima consolatio, quam habet peccator, vt veniam speret, est, quod Deus misericors est, & pœnitentibus condonat. Secūda consolatio est, quod etiam si aliqua peccata habeamus, de quibus conscientiam non habemus: quia a memoria exciderunt, illa tolluntur per pœnas, & mala, quæ hic patiēter toleramus. Et posse id nobis accidere, clare docet Paulus, dicens: Nil mihi cōsciū sum, sed nō in hoc iustificatus sum. Valet itaq; pœna, quā Deus homini obliuio infligit, vt pro peccatis obliuio satisfaciatur, si eā patiēter tolleret, quod intelligo, supposito, quod obliuio fuerint quoad culpā remissam.

1. Corin. 4.

Ad quartum de absolutione sacerdotali dicendū, quod si illum hominem verē pœnituit, & integrē, vt debet, omnia peccata mortalia confessus est, iam sunt illi quoad culpam remissa: si autem non, vt debuit, contritus est, aut confessus, nullū peccatum illi dimissum est, nec a Deo, nec a sacerdote. Quod autem de casibus reseruatis additur, aliam quæstionem tangit, de qua in tractatu de confessione. Pro nunc attamen communem sententiam sequendo, dicendum, quod sacerdos absoluit illum ab his, a quibus ab-

soluere potest, id est, a non reseruatis, & ab eisdem absoluit similiter Deus, sed non solum, verum etiam a non reseruatis, id est, virtute contritionis præhabite. Et quāuis non sit absolutus a sacerdote a reseruatis, actu, benè tamen in voto. Nam eo ipso, quod contritus fuit, vt debuit, proposuit confiteri, & absolutionem sacerdotalem obtinere.

Ad confirmationem de pœnitentiā imposita, an sit satisfactoria, dicendum, quod si peccator ille contritus est, & confessus, vt debuit, pœnitentiā illi iniuncta, & per eum adimpleta, satisfactoria erit. Nec inconuenit, quod sit satisfactoria pro vno peccato, & nō pro alio: quia per huiusmodi satisfactionē non dimittitur peccatū quoad culpam, sed quoad pœnā temporālē, in quam fuerat in casu æterna cōmutata: & hoc modo nil inconuenit, vnum sine alio dimitti. Si autē non fuit contritus, aut confessus, vt debuit, peccata non sunt remissa quoad culpam, & per consequens pœnitentiā illi iniuncta, & per eum completa, non erit ei satisfactoria pro huiusmodi peccatis nō dimissis, vt constat. Et tūc, si verē vult satisfacere, necesse est verē illum pœniteat, & aliā pœniam, vel iniunctā, vel voluntariē assumptā adimpleat.

Ad quintum dicendum, quod ipsum petit aliam quæstionem sequentem, & dicendum, vt postea dicitur.

Occurrit igitur secūdo quærendū, quod supra fuit propositū in altero sensu: an scilicet, possit homo verē pœnitentiā agere de vno peccato, & non de aliis, loquendo de pœnitentiā vera veritate existentia, qualis est detestatio, qua quis peccatum detestatur propter Deum summē dilectum. Et dixerunt aliqui doctores, quod non potest quis de vno pœnitentiā agere, quin de omnibus occurrentibus memoriæ illum pœniteat. Pro quibus facit, quod dicit Innocentius secundus, & habetur de pœnitentia. distinct. 5. cap. Fratres nostros. Ait enim: Falsam autem pœnitentiā esse constat, cū speretis pluribus, de vno solo pœnitentiā agitur, vel cū sic agitur de vno, quod non discedatur ab alio. Facit etiam Augusti. & habetur de pœnitentiā. distinct. 3. c. Sunt plures. Vbi citatis exēplis concludit oportere hominē simul de omnibus criminibus pœnitere, & non de vno tantū, si vera debeat esse pœnitentiā.

Facit secūdo ratio. Quia si quis verē dolet de vno, opus est, doleat de illo, quia offensiū Dei est: & per consequens necesse est, de omnibus doleat, ex quo in omni-

E bus est eadem ratio dolendi, ac pœnitendi. **Facit** tertio. Quia si quis verè de vno peccato pœnitentiam agit, ergo propter Deum summè dilectum obediēcialiter dolet: & si Deum verè obediēcialiter diligit, proponit ergo omnia Dei mādāta custodire: & cum in Dei mādātis contineatur de omnibus cōmissis pœnitere, vult igitur de omnibus pœnitere: & si id efficaciter vult, igitur actu de oībus pœnitet, & ita à primo ad vltimum, si de vno verè propter Deū illū pœnitet, necesse est de omnibus simul pœniteat.

Responsio. His non obstantibus videtur oppositum tenendum, scilicet, quod potest verè homo dolere de vno peccato à se cōmissio propter Deum absque hoc, quod formaliter doleat de aliis, etiam si memoriæ occurrant: idque non solum verè quoad existentiam pœnitentiæ, sed etiā fructuosè, & meritorie. Probatur: quia potest quis diligere Deum verè, & meritorie, etiam si de peccatis memoriæ occurrentibus actu illum non pœniteat. Patet hoc, si diligat quis Deum tempore, pro quo non tenetur formaliter pœnitentiam agere. Nam cum dolere de peccatis sit de præcepto affirmatiuo, quod non pro semper obligat: dabitur igitur est tēpus, pro quo non currat obligatio talis præcepti: igitur illo tempore poterit verè, & meritorie Deum diligere, non dolendo actu de peccatis occurrentibus. Quo dato, poterit de vno dolere non dolendo de alio formaliter, ex quo dolor de vno non est connexus dolori de altero ex natura rei, nec ex vi præcepti, quod pro tunc non obligat, & ita intentum. Si dicas, quod ipsa dilectio necessitabit hominem, vt de omnibus occurrentibus doleat, contra. Quia vel est dilectio Dei simplex, qua. s. quis vult Deo bene esse, vel est obediēcialis. Si primum illa dilectio nō necessitat voluntatē ad volendum seruare mādāta Dei, sicut nec dilectio, qua filius diligit patrem suum compellit illum ad seruandum eius mādāta, vt constat: igitur illa Dei simplex dilectio non necessitat diligentem ad seruandum Dei mādāta, & ita nec ad dolendum de commissis. Si verò sit obediēcialis dilectio, non etiā necessitat peccatorem ad detestandum peccata, nisi pro illo tempore, quo ipsa detestatio cadit sub obligatione: non pro alio tempore, quo de consilio est, & non de præcepto quale est tempus, de quo casus positus est. Dilectio enim Dei non necessitat ad actus consilij, etiam si obediēcialis sit, vt constat.

Sequitur iam intentū, quod stat hominē verè, & fructuosè de vno peccato dolere absq; hoc, quod de aliis doleat: patet in eodē casu, & tempore. Quia si cum de vno illū pœnitet, necessitatur de cæteris dolere, vel igitur hæc necessitas oritur ex dilectione Dei, aut ex præcepto, & hoc non: quia loquor pro tempore, pro quo non cadit sub obediēcia, aut præcepto ipse dolor. Aut oritur ex dolore de vno peccato, & hoc non. Quia dolor de vno nō est ex natura annexus dolori de altero: sicut complacentia vnus non est necessario annexa complacentiæ alterius, vt satis de se cōstat, igitur.

Nunc ad rationes suprā factas. Ad primum ex Innocentio sumptū, dicendum, quod falsa est pœnitentia, & non vera, id est, nō fructuosa, qua quis ita de vno peccato pœnitentiam agit, quod non de aliis formaliter, nec virtualiter, nec actu, nec mentis proposito. Quales sunt, qui de vno peccato dolent, de cæteris autē nec dolent, nec vnuquā dolere, nec ab ipsis recedere intendunt. Non sic i casu nostro, in quo, cum homo verè Deum obediēcialiter diligit, si non actu, saltem voto virtualiter intendit suo tempore de singulis dolere: quando. s. præcepti necessitas postulauerit. Sicut enim alia præcepta affirmatiua, sua habēt determinata tempora, ita & præceptū de conterēdo, vt suprā diximus. Eodem modo intelligatur dictum Augustini ibidem citatum, & alia similia.

Ad secundum, in quo doctores communiter faciunt vnu, dicendum, quod aliud est dolere de aliquo particulari peccato, quia offensiuum fuit Dei: aliud verò dolere de illo, quatenus offensiuum fuit Dei. In primo dicto notatur causa dolendi, sine qua non. In secundo verò ponitur reduplicatio, ratione cuius notatur, quod dolor ille de omni offensa, saltem in genere habeatur. Et primum dictum verificari potest absq; hoc, quod homo ille doleat de cæteris peccatis in particulari, nec in generali. Secundum verò dictum verificari non potest, nisi homo ille de cæteris doleat saltem in generali. Et cum hoc secundum notum sit, accipiēdo signum illud reduplicatiuè, probatur tamē primum dictum. Nam hæc verificatur, scilicet, video Petrū, quia mihi presens est absq; hoc, quod reliqua presentia videam in particulari, nec in generali: vbi, li, quia, causam sine qua non importat. Similiter hæc, lego domū meam Petro, quia filius meus est, quam illi alioquin legarem: & tamen non inde lego domum

A mum hanc cæteris filiis meis: nec in particulari, nec in generali. Ita igitur stat, quod occurrentibus peccatis contra Deum commissis, doleam de vno, quia offensiuū fuit Dei: de quo minimè dolerem, nisi offensiuū Dei fuisset: & tamen quod de cæteris commissis non doleam, nec in genere, nec in specie. Vnde iterum fit, quod stant hæc duo, volo hoc: quia recta ratio dicat, & tamen non volo omne, quod recta ratio dicat, nec in genere, nec in specie, quæ omnia clara sunt, accipien do li, quia, solum causaliter. Corellariè sequitur, quod quauis sic eadem causa dolendi de aliis commissis, quæ est de hoc, de quo particulariter doleo. s. quia omnia fuerunt Dei offensiuua: non inde sequitur, quod sicut doleo de hoc, ita & de cæteris doleam. Quia maxima hæc, scilicet, vbi est eadem causa, est idem effectus, aut similis, procedit de causa totali, & præcisa. In presentia autem, causa sine qua non detestandi commissum, hæc est, illud fuisse Dei offensiuum: non tamen est hæc totalis, & præcisa causa, cum potior causa sit voluntatis libertas. Exemplum est clarum, si cupio offendere aliquem, non generaliter, & quomodocunque, sed aliquo modo. Stat etiā, quod velim facere hoc opus, quia offensiuum est illius: & cum hoc, quod nolim facere illud aliud opus, quod similiter sit offensiuum eiusdem. Itaq; vtraque voluntas, quo mouetur voluntas, aliquid, & multum confert voluntatis libertas, vt vnum faciat, & non reliquum: esto, quod in vtroque eadem causa reperiat, & per hæc patet ad secundum.

Ad tertium, responsio patet ex dictis, quod quauis ex dilectione obediēciali Dei, sequatur propositum seruandi omnia Dei mādāta, & ex consequenti de omnibus peccatis particulariter pœnitēdi, non inde sequitur, quod actu de omnibus illum pœniteat. Satis saluatur vera dilectio obediēcialis, & verum propositum in omnibus obediēdi, si proponat homo singula præcepta suo tempore custodire, & ex consequenti si proponat de singulis peccatis suo tempore pœnitere absq; hoc, quod actu de illis illum pœniteat. Et ita patet ad quæstionem in vtroq; sensu suprā proposito. Si tamen quis velit dicere, quod non dicitur vera pœnitentia de vno peccato, nisi homo de illo doleat, quatenus est offensiuum Dei, accipiendo signum reduplicatiuè, tunc certum est non posse quenquam de vno pœnitere, quin de omnibus doleat, saltem in ge-

nerali, vt ex dictis patet.

Posset finaliter queri, an facultas verè, & fructuosè pœnitendi duret vsq; ad extremum vitæ: ita, scilicet, vt qui semper vsq; ad illum articulum in vitiis vixit, possit illum in eodem verè pœnitere. Ad quam quæstionem videtur dicendū, quod, vt ex dictis patet, quandiu homo est in via habens iudicij discretionem, potest verè illum pœnitere, & fructuosè: etiam si in extremo vitæ articulo sit constitutus. Exemplum est de latrone, quē in fine vitæ puniuit, qui & à Christo audire meruit hodie mecū eris in paradiso. Idem patet ex eo, quod in Psal. 140. sententiāliter: Pœnitentia, quæ in fine vitæ agitur, appellatur sacrificium vespertinum, quod erat in lege acceptabilius, vt ait Magister in. 4. dist. 20. Idem iterū patet ex Ezechiele. & c. Quacūq; hora ingemuerit peccator, hoc est, quocūq; tempore vitæ suæ. Idem patet ex Decreto Leonis Papæ, de pœnitentia, distin. 7. Nemo est desperandus, dum in hoc corpore constitutus est: quia non nunquā, quod diffidentia ætatis differtur, concilio maturiore perficitur. Idem etiam patet. Quia si in extremo vitæ non esset peccatoribus spes, seu facultas fructuosè pœnitēdi, otiosè videtur Iacobus monere presbyteros acerui, & orare pro peccatis ægrotantiū, & vngere oleo valetudinarios.

Dico secundò periculosum esse pœnitentiam differre vsq; ad finem vitæ. Id patet ex Ambrosio in oratione exhortatoria de pœnitentiā agenda. Ait enim. Qui posuit in vltima necessitate ægitudinis suæ accipit pœnitentiam, & mox reconciliatus fuerit, & exit de corpore: fateor vobis, non illi negamus, quod petit, sed non præsumo dicere bene hinc exit. Et post. Agens pœnitentiam ad vltimum, an securus hinc exeat: ego non sum securus, pœnitentiam dare possum, securitatem non possum. Augustinus etiam dicit se legisse, & relegendum scripturam, nec inuenisse, quæ rite pœnituerit agentem animam præter latronem. Vnde multum dissuadet hominibus pœnitentiam differre ad extremum vitæ, vt patet de pœnitentia. distin. 7. c. Nullus expectet. Vnde Sco. colligit quatuor rationes ad probandum hoc secundum dictum.

Prima. Quia, vt plurimum impeditur perfectus vsus rationis his, qui extremo periculo laborāt, siue ob morbum, siue ob tempestatem, aut aliud huiusmodi: eò quod tunc vel est magnus dolor in parte

Ensentia, vel est magnus timor: & utraque passio cum vehemens est, solet rationem perturbare.

Secunda. Quia vix potest homo in illo articulo habere pœnitentiam bene circumstantionatam, prout requiritur, scilicet, propter Deum summè dilectum. Quia qui vsq; tunc Deum non verè dilexit, non est verissimile, quod tunc mouebitur ad pœnitendū ex amore, sed ex timore gehennæ. Præsumitur enim quod si remotus esset à pœna illa, & ab articulo illo, non pœniteret illum, sicut nec prius. Ait autem Augustinus. Opportet pœnitentem non solum timere iudicem, sed diligere. Nemo enim sine charitate Deo placere potest.

Tertia. Quia habitus vitiosus vsq; tunc permanens multum retrahit peccatorem à pœnitentia vera, cum difficilimum sit assueta relinquere.

Quarta. Quia cum tali peccatori non relinquatur tempus, ut debite illum pœniteat, & satisfaciatur: necesse est, si vult hic iustificari, & satisfacere, defectum extensionis pœnitentiæ suppleat per intentionem, & conatum: hoc autem fieri vix potest, cum pro tunc omnes vires etiam rationales, ut in plurimum debilitentur.

Corollariè sequi, quod qui ex proposito differt pœnitentiam agere vsq; ad extremum vitæ, peccat de nouo: quia exponit se periculo decedendi sine debita, & vera pœnitentia. Modo autem qui amat periculum, peribit in illo.

Sed contra primum dictum obiicit aliquis, quod peccator pœnitentiam differentè non possit in illo puncto, in quo vita finit, verè pœnitere. Tum ex eo, quod ait Augustinus in sermone Innocentium: Hac animaduersione percutitur peccator, ut moriens obliuiscatur sui, qui dum viueret, oblitus est Dei. Tum etiam ex eo, quod ait Hiero. in epistola Eusebij ad Damalum, ubi post multa alia dicit: Certè verè concludam. Qui dum sanus est, & iuuenis Deum offendere non formidat, in morte non merebitur diuinam obtinere indulgentiam. Vnde dixerunt aliqui, quod in instanti mortis non potest homo mereri, nec demereri. Quia si vsque tunc mansit in merito, & charitate, per hoc meruit, quod in illo instanti fieret impeccabilis, ut dicunt. Et si vsq; tunc mansit in peccato, per hoc meruit, ut in illo instanti fructuosè illum pœnitere non possit. Quia ut dicunt, illud instans non attribuitur via;

sed statui alterius seculi extra viam, ubi nec locus merendi est, nec demerendi.

Respondetur quod Augustinus, & Hiero. non ita punctualiter de tempore mortis loquuti sunt, ut de instanti, & momento postremo vitæ loquantur: sed loquuntur de tempore, quo in morbo existentes, ad mortem tendunt ipsi peccatores. Et significat, non quod illo tempore mortis pœnitere illos non possit, sed quod de facto, multos non pœnitet, nec gratiam Dei conuersuam habent, id suis præcedentibus demeritis exigentibus, propter quæ Deus illis gratiam conuersuam superabundantem non impartitur: sed nec fauorem necessarium, ut illos pœniteat, eisdem negat, ut supra deduximus. Loquendo autem punctualiter de instanti, in quo vita finitur, an possit tunc de nouo pœnitentiam agere, aut demereri, videtur distinguendum, quale sit illud instans: an, scilicet, sit vltimum esse hominis, aut primum non esse. Et quidem, si sit primum non esse, ut multi opinantur, fateor illud instans, non ad viam pertinere, & per consequens in illo non posse hominem mereri, aut demereri: cum in illo iam sit anima à corpore separata, & ita non est tunc homo. Si verò vita hominis finiatur per vltimum sui esse: tunc contrarium arbitror esse verum, scilicet, quod si in illo instanti homo habeat perfectum iudicium discretionis (quod tamen dubito) quod tunc potest de nouo mereri, & demereri, qualiscunq; ante illud instans fuerit, cum in illo instanti adhuc sit homo viuus, & ita in via. Verum qui dicunt esse necessariam pœnitentiæ continuationem per tempus, ut ad gratiam valeat, habent consequenter dicere, quod in illo instanti non potest homo fructuosè primò pœnitentiã agere, etiam si homo vitam finiat per vltimum sui esse. Sed hoc sine inconuenienti dicere non possunt. Tum, quia sequeretur hominem decedere in dolore, & pœnitentia de peccatis propter Deum summè dilectum, & perire. Tum etiam, quia si homo in illo instanti malam eliciat voluntatem: illico cadet à gratia, & dānabitur. Igitur ecōtra, si in illo instanti hominē primò verè pœniteat, resurget illico ad gratiã, & finaliter saluabitur, nisi proteruēdo dicant hominem in illo instanti nouam voluntatē habere non posse: ideo stetur in responsione data.

Finit Codex de pœnitentiã.

TRACTATUS
secundus de confessione.

DE INSTITUTIONE
Confessionis.

DE cōfessione vocali, quæ sacerdoti fit, & sacramentalis dicitur, sunt aliqua quærenda. Primò de eius institutione, à quo scilicet, & quando sit instituta. Et dixerunt aliqui, ut refert Glossator Decreti, de pœnitentiã. distin. 5. quod fuit à Deo instituta in Paradiso terrestri. Quod colligitur ex eo, quod postquam Adam peccauit, de ligno vitæ comedit, Deus ad eum veniens, quærebat eum, dicens: Adam ubi es? In quo videtur Deum non aliud intendisse, quam proprii peccati confessionem ab Adam exigere. Ita & quando Deus ad Caim dixit: Vbi est frater tuus Abel? Constat id Deum non dixisse, quia ignoraret, ubi Abel esset, sed ideo id dixit, ut Caim proprium peccatum confiteretur. Verum qui sic dicunt, falluntur: nam in illis interrogationibus à Deo factis, esto Deus ab Adam, & Caim confessionem suorum peccatorum exigeret, non tamen confessionem hanc sacramentalem, quæ ad aurem sacerdotis fit, exigebat: cum nec tunc esset sacramentalis confessio instituta, sicut nec sacramentum pœnitentiæ. Nec exigebat Deus, ut illi peccatores sua peccata alicui sacerdoti confiterentur. Nec secretam exigebat confessionem: sed publicam, & ipsi Deo, non sacerdoti agenda. Nec, ut omnia eorum peccata faterentur, exegit: sed illa particularia, quæ Deus publicè punire intendebat: & ideo non de confessione sacramentali sunt illa loca accipienda, sed de iudiciali, quam reus in iudicio facere tenetur, à iudice requisitus, & interrogatus: maxime cum præcessit infamia de crimine super quo interrogatur, aut factum ipsum contra patratorem clamat. Deus ergo volens iudicibus formam condēnandi reos tradere, ut, scilicet, neminem nisi conuictum, vel in iudicio confessum condemnarent: volensq; Adam, & Caim pro delictis eorum punire, prius ipsorum confessionem exegit &c.

Dixerunt alij, ut Glossator Decreti, ubi supra. & Panormita. q.

Omnis vtriusq; sexus. & alij iurista, quod huiusmodi cōfessio sacramentalis, de qua loquimur, fuit non à Deo, sed ab ecclesia in concilio Lateranen. instituta. Vnde præfata decretalis de confitendo proprio sacerdoti dimanauit. Mouentur ad id, tum quia non debet aliquid dici esse de iure diuino, quod in iure diuino expressè, aut implicite non continetur. Cum ergo nec in veteri Testamēto, nec in nouo de huiusmodi confessione auriculari mentio fiat: fit aut in statutis ecclesiasticis, sequitur per ecclesiam fuisse cōfessionem institutā: non per Christū, aut Deum. Tum etiam, quia si de iure diuino esset huiusmodi confessio, Græci peccaret, non confitendo, cum à iure diuino minimè sint exempti. Sed nec hæc opinio canonistarū videtur vera. Tum, quia ecclesia non potest materiam, aut formā alicuius sacramenti mutare, aut variare: multò ergo minus potest sacramentū aliquod nouum instituere. Tum etiam, quia sacramentū propriè sumptum, efficaciam habet ad gratiã conferendū dignè suscipienti: hanc autē efficaciam non potest ecclesia alicui signo sensibili tradere cum solius Dei sit gratiam præstare: non ergo sacramentū pœnitentiæ: & per consequens nec sacramentalis confessio est ab ecclesia instituta. Quod autē confessio sacramentalis sit de numero sacramentorum, quæ gratiã ex opere operato præstant. patet ex. c. Ad abolendā. de hæreticis. Patet etiam ex concilio Florentino: ubi huiusmodi sacramentalis pœnitentia inter reliqua sacramenta connumeratur. Adde, quod longè ante tempus concilij Lateranen. fuerunt Orige. Hieronym. Augusti. Chrysof. Magister Sententiarum &c. qui tamen de huiusmodi salutaris confessione loquuti sunt. Non igitur primū tunc fuit instituta. Quod de Græcis dicunt eos non confiteri, & excusari, vtrunq; est incertum: vtrūq; etiã stat cū veritate opposita. scilicet, quod confessio sit à Christo instituta veluti salutaris medicina in remissionē peccatorum, de huiusmodi nāq; institutione nunc loquimur. **Dixerunt** alij, quod Iacobus Apostolus, primus huiusmodi cōfessionem instituit, iuxta illud, quod in sua Canonica. c. 5. scripsit: Confitemini alterutrum peccata vestra &c. Quod ad hoc ipsum probandū citat Hugo de sancto Victore. Et magister sententiarū in. 4. distin. 17. Sed & illi (salua pace) falluntur. Tum, quia si tota ecclesia sacramentum aliquod instituere non potest, multò minus vnus homo quantum-

Enus sanctus. Tum etiam, quia non conuenit dicere, quod vnus episcopus priuatus, scilicet, Hierosolymitanus (qualis fuit beatus Iacobus) confessionem instituerit, quæ omnibus fidelibus totius orbis conuenit: quandoquidem ipse non orbis, sed vrbis fuerit episcopus. Adde, quod in loco ex eius Canonica citato, non loquitur de confessione hac sacramentali, quæ sacerdotibus in ecclesia fit: sed potius loquitur de ea confessione, quæ homines inuicem facere debent, puta, laicus laico, & contra, laicus sacerdoti, & e contra. Hoc enim significat, cum ait: Confitemini alterutrum. Confessio autem sacramentalis solis sacerdotibus agenda est, non laicis, vt constat. Intendit igitur illic Iacobus reuocare homines à superbia, & contemptu proximorum, ne, scilicet, quisquam alterum contemnat: sed omnes se peccatores esse agnoscat, & se inuicem beneuolè tractet, & pro se inuicem orent, vt ibidem subiungit, dicens: Et orate pro inuicem. Quod certè longè à confessione sacramentali distat.

Superest ergo veram esse Theologorum sententiam, qui dicunt huiusmodi confessionem sacramentalem à Christo: sicut & reliqua sacramenta gratiæ, esse institutam. Locus apertus est Ioan. 20. Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittentur eis &c. Vbi potestatem peccata remittendi apostolis, & in eis omnibus sacerdotibus contulit, quos iudices in causa, quæ est inter Deum offensum, & peccatores offensores, instituit: vt eorum iudicio interueniente, ipsi rei ad Dei regnum admitterentur, vel ab eodè repellerentur. Ad quod etiam Christus clauas aperienti, ac claudendi regnum caelorum sacerdotibus in lege Evangelica concessit. Pro quo etiã facit ratio, quia ex quo Christus venit curare vulnera nostra, conueniebat, vt tam perfectus medicus, necessarias, & salutare medicinas nobis relinqueret: inter alias autem medicinas curatiuas, vna, & potissima post baptismum est sacramentalis confessio, quam Hieronymus dicit secundam tabulam post naufragium. Facit etiam ratio Sco. supra tacta, quia solus ille potuit sacramenta instituire, qui potest signis sensibilibus efficaciam, & virtutem gratiam dandi conferre: hoc autem nemo nisi Deus facere potest, cuius solius est gloria, & gratiam prestare, & de impio iustum efficere.

De obligatione confitendi, & quo iure ad eam teneamur.

Resupposito ergo quod huiusmodi confessio sacramentalis à Deo sit instituta. Quæritur de obligatione confitendi vocaliter sacerdotibus, quo iure sit inducta: aliud enim est quærere, à quo fuerit instituta: aliud verò à quo sit iussa. Et imprimis excludamus eorum positionem, qui tenent esse de iure naturæ: tum quia sacramenta gratiæ, quæ fidem præsupponunt, vnde & sacramenta fidei dicuntur, supra naturam sunt, sicut & ipsa fides. Tum, quia nullum dictamen naturale, seculi iuris positiui dispositione, dicitur esse peccatori necessarium sua peccata occultissima proximo pandere, & se coram illo quodammodo infamare, maximè ad finem allequendi remissionem peccatorum, qui finis est ipsius sacramentalis confessionis: cum de huiusmodi sine ratio naturalis nil doceat, sed potius Dei reuelatio. Igitur, siue consideremus confessionem sacramentalem, quatenus sacramentum gratiæ est, seu pars sacramenti iustificantis, siue consideremus ipsam peccatorum confessionem, qua peccata occulta proximo panduntur, siue consideremus finem, qui est peccatorum venia, & ad Dei amicitiam reductio, patet non cadere sub dictamine rationis naturalis. Secundò idem patet, quia si sic esset, non solum post legem Euangelicam, sed antea fuissent homines obligati sua peccata etiã occulta hominibus confiteri: cum tamen nec tempore legis naturæ nec scripturæ huiusmodi obligatio cucurrerit. Quauis enim in lege Moyfi, qui ad populum Dei pertinebant, debuissent aliqua sacrificia, & oblationes facere, quæ hostiæ pro peccatis dicebantur, ob aliqua peccata publica, seu ad aliquas irregularitates, secundum ritum eorum contractas remouendas, vt habetur in Leuitico: non tamen est, qui dicat eos fuisse obligatos, hanc confessionem secretam, qualis nunc fit in ecclesia, suis sacerdotibus facere. Sequeretur insuper nunc omnes peccatores esse obligatos ad confitendum peccata, quæ ante baptismum commiserunt, sicut ea, quæ post fuerunt perpetrata. Imò & infideles tenebantur sua peccata sacerdotibus confiteri: nam ea, quæ sunt de iure naturæ, & de dictamine rationis naturalis, omnes indifferenter obligant. Consequens supponit falsum: nam aliqui baptismus non esset pri-

H

Ama tabula post naufragium, sed confessio sacramentalis, si esset necessariū peccata ante baptismum, & tempore infidelitatis commissa confiteri. De quo post.

Est igitur in controuersia. An obligatio confitendi vocaliter sacerdotibus, sit de iure diuino, an solo humano. Et tenendum est, quod quauis de iure humano sit præfata confessio nobis iniuncta, quantum ad temporis limitationem, de semel in anno, iuxta c. Omnis vtriusque sexus: attamen simpliciter, & primario iure diuino inducta est huiusmodi obligatio. Ad cuius veritatis probationem, multum doctores catholici infudarunt. De quorum rationibus, & fundamentis breuiter videndum est, an sufficiant ad reuincendos hæreticos, & alios, qui contrarium defendunt. Igitur probant primò præfata veritatem Durandus, & Gerson, & alij: quia cum confessio hæc sacramentalis, de qua loquimur, se extendat ad peccata occultissima, & secreta cordis, in quibus ecclesia, aut puri homines potestatem non habent obligandi, vel prohibendi: sequitur quod præfata obligatio confitendi, non est de iure humano. Primū supponitur. Secundum probatur, quia Ecclesia non potest ferre legem de actu aliquo, cuius transgressorem punire non potest: frustra enim daretur lex, si legislator in transgressores vim non habeat coactiuam, sed ecclesia actus occultos cordis punire non potest, nec eorum omissionem: quandoquidem homines non iudicant, nisi ea, quæ patet, Deus autem intuetur cor, qui solus est scrutator renum & cordium: & huiusmodi secreta diuino iudicio sunt reserua ta, vt dicitur cap. Qualiter & quando, de accusationibus, & de simonia in multis cap. Superest ergo huiusmodi confessionem secretam, quæ ad occultissima cordis peccata se extendit, esse de iure diuino, non de humano.

Probat secundò eundem articulum Petrus de Palude, ex eo, quod habetur Ioan. 5. Pater non iudicat quemquam, sed omne iudicium dedit filio. Et post. Potestatem dedit ei iudicium facere, quia filius hominis est. Iam arguitur, si omne iudicium dedit filio, prout filius hominis, & homo est, igitur Christo, prout homo est, conuenit peccatores iudicare: non solum in fine mundi, sed etiam in presenti vita, conuenit indignos verò reprobando, igitur necessarium est, quod peccatores se Christo presentent: qui cum realiter, & localiter presentens per se in terris non sit, in

quibus vicarios suos sacerdotes reliquit, quibus potestatem iudicandi in causa peccatorum concessit: consequens est, quod tenentur peccatores se sacerdotibus presentare, vt per eos iudicentur. Quod esse non potest, nisi præuia confessione, igitur.

Probat tertio Sco. eundem articulum, ex eo, quod habetur Ioan. 20. Accipe Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittentur eis &c. In quo loco Christus contulit sacerdotibus potestatem remittendi peccata ipsis peccatoribus, hoc est potestatem eos à peccatis absoluendi, & in causa, quæ est inter Deum, & peccatores iudicandi. Ipsi autem iudicare non possunt, nisi causam agnoscant, & peccata hæc autem cognoscere non possunt, nisi præuia ipsorum delinquentium confessione, igitur. Confirmant hoc, ex eo, quod habetur Matt. 18. quæ ligaueritis in terris, erunt ligata in caelis, quæ solueritis, erunt soluta in caelis &c.

Probat quartò idem Sco. quem etiam multi alij in hac ratione sequuntur. Quia de iure diuino tenetur vnusquisque seipsum charitatiuè diligere, iuxta illud. Diliges proximum tuum sicut teipsum. Et illud etiam. Miserere animæ meæ, placens Deo. Igitur tenetur peccator exire à peccatis per eum commissis: ad hunc autem finem necessarium est peccatori viam certiore, & tutiore eligere, alioqui salutem animæ videretur periculo exponere, si dimissa certiore, & tutiore via, aliam quæ non tam certa est, & secura, amplecteretur: Cum igitur due sint viæ, per quas peccator potest à peccatis exire, scilicet, via poenitentiae cordis, & via confessionis sacramentalis: è quibus hæc secunda certior est, & tutior, igitur tenetur eam amplecti. Quod verò hæc sit certior, & tutior, probatur in sententia, quia via poenitentiae cordis incerta videtur, eo quod poenitentis non satis certa est, si eius poenitentia sit sufficienter intensa, aut sufficienter continuata, & ita videtur via dubia. Via verò confessionis sacramentalis certa est, quia in ea nil aliud ex parte confitentis requiritur, quam quod obicem malæ voluntatis non ponat: nam sacramenta præstant gratiam ex opere operato non ponentibus obicem. De quo, scilicet, quod confitens obicem malæ voluntatis non ponat, certissimus esse potest.

Quintò alij probant præfata obligationem confitendi de iure esse diuino, ex eo, quod dixit Iacobus in sua canonica. Confitemini alterutrum peccata vestra, & localiter presentens per se in terris non sit, in

Matth. 22.
Eccle. 30.

D

Iaco. 5.

F 5 vt sal.

E vt saluemini. Qui quidē Apostolus, & si nō fuerit, nec esse potuerit huius sacramēti institutor: potuit tamen esse, & fuit promulgator. Sicut & idem Iacobus sacramentum extreme vnctionis ibidē promulgauit, quod à Christo creditur institutum. Afferunt etiā ad id illud Pauli Ad Roma. 10. Corde creditur ad iustitiam, ore autē cōfessio fit ad salutem. In quo Apostolus Christi instituta sciens, videtur nobis intima esse necessitatem vocaliter confitendi.

Luc. 17.

Sexto beatus Augustinus videtur id probare, ex eo, quod Christus ad leprosos, qui curari à lepra petierant, dixit. Ite, ostendite vos sacerdotibus. In quo Christus figuratiuē videtur peccatorib⁹ precepisse, si velint misericordiā obtinere, quod se sacerdotibus præsenterent, vt per eorum iudicium impetrent quod desiderāt. Quandoquidem per leprosos, peccatores: per leprā, peccatum: per ostensionem, qua se debebāt sacerdotibus ostēdere, cōfessio, & vitæ manifestatio figuratur: per iudiciū verò legalis sacerdotis, absolutio sacramentalis significat.

Septimo, idem probat per hoc, quod Christus contulit Petro, & sacerdotibus clauēs ecclesiæ, per quas possint regnum cælorum his, quos dignos esse iudicauerint, aperire. Igitur necessarium est peccatores, qui regnum cælorum introire volunt, sacerdotibus se præsenterent, & peccata cōfiteantur, vt per eorum iudicium, regnum cælorum eis aperiatur, quibus ob ipsorum peccata clausum fuerat. Alioqui si id necessarium non esset, sed possent peccatores per solam cordis pœnitentiam saluari, & regnū cælorum intrare, frustra huiusmodi clauēs essent ecclesiæ collatæ.

Deniq; præfatam veritatem iam communiter doctores probāt, ex eo, quod supra citatum est Ioan. 20. Quorū remiseritis peccata, remittentur eis: & quorum retinueritis, retenta erunt. Sumpta secunda parte huius clausulæ, quia vt glossa illic habet, sacerdotes retinere peccata, nō est censuram aliquam, aut sententiam ferre ad ea retinendum, sed est sacerdotes ea non remittere: ita, vt retinere opponatur ei, quod est remittere. Iam deductio videtur aperta. Christus illic loquitur ad sacerdotes de peccatoribus, dicens: Peccata quę vos peccatoribus remiseritis, ego remittam. Quę autē vos non remiseritis, nec ego remittam. Tunc arguamus sic. Necessariū est peccatori ad eius salutē, quod Deus illi peccata remittat, sed

peccatori non remittet Deus peccata, nisi à sacerdote remittantur, vt dicit authoritas: à sacerdote autem remitti non possunt, nisi peccata eidem innotescant: innotescere illi non possunt, nisi ipse peccator, qui sui conscius est, ea sacerdoti detegat, igitur à primo ad vltimū necessarium est peccatori peccata sua sacerdoti detegere. Hęc deductio procedit etiā seclusa omni iuris humani dispositione. Superest ergo, q̄ obligatio, & necessitas vocaliter cōfiteđi sacerdoti, est de iure diuino.

Libet iam huiusmodi rationes pertractare, & quam vim ad præsentem articulum probandū habeant, inquirere. Non enim videtur hęc veritas efficaciter contra hæreticos, & doctores aliam sententiam tuentes probari. Quod apparet, per easdem rationes discurrendo. Prima ratio Durandi innititur huic propositioni, scilicet, quod ecclesia, seu humana potestas non se extendit ad actus cordis, nec eos punire potest. Quod tamen à multis catholicis negatur, qui cōtrarium tenent, vt patet in Clementina prima, de hæreticis. Vbi glossa, & doctores ibidem non solum iurista, sed etiam theologi tenēt, quod ecclesia potest homines pro peccatis interioribus excommunicatione afficere, vt pro mentali hæresi. Quod si in exteriori iudicio ecclesia actus cordis non punit, nō est ob defectum iurisdictionis, sed ob defectum probationis. Sed de hac positione aliās egimus in tractatu de oratione. De quo post. Deinde, esto ecclesia præciperet confiteri, nō ideo fit, vt ad interiora obliget, cum ipsa peccatorum vocalis confessio sit actus exterior, etiam si sit interioris actus manifestatiuus. Et quod ad actum exteriorē, interioris manifestatiuum possit humana potestas obligare, patet ex communi practica inquisitorum, qui si quis de hæresi sit accusatus, quia dixit aliquam propositionem ambiguam, ita vt in vno sensu sit hæretica, in alio non: præcepto, & iuramento exacto, & aliquando per torturam eundem compellunt, vt dicat, in quo sensu illud asseruerit. Nō igitur hęc prima ratio conuincit.

Secunda ratio etiam non sufficienter probat. Primò, quia illa authoritas Ioannis. 5. non satis pertinenter ad propositum præsens adduci videtur. Nam illic non loquitur Christus de iudicio hoc secreto, quo peccatores per sacerdotes iudicantur, aut de eo, quo Christus in hoc seculo quęquā iudicat, sed de iudicio finali, quo Christus in fine mundi in humana forma

appa-

Appariturus, omnes iudicaturus est. Hoc patet, tum ex positione sanctorum in eodem loco, tum ex ipso textu: nam cum dixisset: Potestatem dedit ei iudicium facere, quia filius hominis est, statim subiungit: Nolite mirari hoc, veniet hora, in qua omnes, qui in monumentis sunt, audient vocem filij Dei. Et procedent qui bona fecerunt, in resurrectionem vitæ &c. Non ergo loquitur de iudicio, quo in hoc seculo peccatores viuentes à sacerdotibus iudicantur. Et quod ait: omne iudicium dedit filio. Vbi cum, omne, dicat: videtur quod non de solo iudicio finali loquatur. Non probat quod loquatur de iudicio hoc, quod fit in foro pœnitentia, sed significat, quod Christus potestatem habet vniuersalē iudicandi, tã bonos, quàm malos & illos honorandi, hos autē in honorandi.

Deinde, esto Christus habeat potestatem in hoc seculo iudicandi peccatores, nō inde fit, vt sit necessariū peccatori sua peccata sacerdotib⁹ cōfiteri. Quia quis Christus, qui iudex est, in cælo sit, & nō in terra localiter, illic tñ vbi est, omnia quę hic fiūt, quantūlibet occultissima cordium sint, certissimè cognoscit. Igitur sufficienter innotescit ipsi Christo vniuscuiusq; vita, vt possit hic vnūquęq; iudicare absq; hoc, q̄ vita hoīs sacerdotib⁹ innotescat. Quod aut vicarios in terris reliquit, nō probat præfatā obligationē cōfiteđi vocaliter, vt statim patebit.

Tertia etiā ratio quę fundatur in eo quod habet Ioā. 20. Quorū remiseritis peccata &c. Matth. 18. Quęcūque ligaueritis, erūt ligata &c, nō probat intētiū. Primò, quia illa authoritas Matth. 18. impertinenter ad hoc propositū citari videt, cum Christus illic nō de ligatione, aut absoluteione à peccatis in foro pœnitentia loquat, sed de censura excommunicationis, quod patet: quia dixerat circa correctionē fratris. Si ecclesiā non audierit, sit tibi sicut ethnicus, & publicanus. In quo fundant doctores, ecclesiā potestatem habere excommunicandi cōtumaces. Et ad significandū ecclesię censurā, vim & robur habere, & in cælis approbari, statim subiungit. Amen dico vobis, quęcūq; ligaueritis in terris, erunt ligata: & quęcūq; solueritis, erūt soluta in cælis &c. Ex alia etiam Ioā. 20. nō sequit, nisi quod sacerdotes habēt potestatem remittendi peccata: verū inde non sequit, quod ergo peccatores teneant illis cōfiteri, patet: nā doctor graduat⁹ potestatem habet ascēdēdi cathedrā, & ibi de iure docēdi, & tñ nō inde fit, vt alij teneant illū docētem

audire. Similiter iudices, & vicarij prælatorū potestatem habent iudicandi inter subditos circa eam quę inter ipsos est controuersiam, non tamen inde fit, quod ipsi subditi discordes teneant vicarios illos adire, vt per eos controuersia dirimat, quādoquidē possunt ipsi inter se componere, vel arbitros instituere &c. Igitur in proposito inualida fuit illatio.

Quarta ratio videtur non solum probare obligationem confitendi, sed multos videtur habere defectus. Primò, quia supponit quod de duabus viis, per quas quis salutem animæ consequi potest, tenetur amplecti quę tutior, & certior est: nam tunc homines tenerentur religionē ingredi, & non in seculo permanere, cum religio tutior, & certior via sit ad regnum Dei obtinendum. Tenerētur etiam homines potius in continentia viuere, & peccarent, si dimissa continentia, vxores ducant. Peccarent etiam homines, qui postposita paupertate diuitias possident. Quę omnia sunt erronea. Secūdo deficit in hoc, quod ait, viam pœnitentię cordis certam non esse, eò quod incertum sit, an sit sufficienter intensa, & continuata, cum tamen falsum sit, esse necessariā certā intensiōē, aut tēporis durationē ad hoc, quod pœnitentia cordis ad salutem valeat animarum, vt aliās deduximus, quin de cordis pœnitentia agebamus. Tertio deficit in eo quod ait, viam confessionis certior rem esse ad salutem, cum tamen multipliciter sit incertus valor absolutionis. Tū, quia non est omnino certum, illum qui absoluit, esse sacerdotem, cum multi fingant, aut putent se sacerdotes esse, & nō sint. Tum, quia & si sacerdos sit, non tamen est omnino certum, eum legitimum curatum esse, aut à curato potestatem habere. Tum etiam, quia & si verus curatus sit, non est omnino certum eum non esse excommunicatum. Denique, & si excommunicatus non sit, non est omnino certum, quod in absoluendo debitam habeat intētionem. Ob quas omnes causas, redditur incertus valor illius absolutionis. Quarto deficit in eo, quod significat, q̄ via cōfessionis nō requirit ex parte confitētis, nisi quod obicē non ponat malę velūtatis, cum tamen suprā latē ostēsum sit, esse necessariam cordis pœnitentiam positiuā de peccatis, iuxta decretum Augustini. Omnis homo qui suę voluntatis arbiter cōstitutus est, nouam vitam inchoare non potest, nisi pœniteat eum veteris vitę, à qua soli paruuli immunes sunt &c. de consecratio. dist. 4.

Quinta

Quinta ratio non probat, quia ut supra dicebatur. Iacobus in illo loco non videtur loqui de confessione sacramentali: nam hæc solis sacerdotibus fieri debet. Illa autem de qua illic procedit, est confessio, qua homines se inuicem debent peccatores recognoscere, & pro se inuicem orare, ut supra dicebatur. Quod etiam ex epistola ad Roma. citatum est, minus cogit, quia illic Paulus non de confessione peccatorum loquitur, sed de confessione fidei, quam non fat est mente tenere: sed pro loco, & tempore voce oportet confiteri. Et quod de fide voce protestata loquatur, patet tam ex antecedentibus, quam sequentibus, quia illic addit. Dicit enim scriptura: Omnis qui credit in ipsum, non confundetur &c.

Sexta etiam ratio non videtur multum efficax. Tū, quia si Christus iussit leprosis, ut se sacerdotibus præsentarent, ideo id fecit, quia ita lex vetus disponebat. ne scilicet à Iudæis legis præuaricator notaretur: & ut diuinæ legi debitam exhiberet reuerentiam, cui se Christus subiecit, quousque per legem nouam esset antiqua reuocata. Itaque Christus in hoc non nouum præceptum Christianis tradere, sed veterem legem, dum vim haberet, voluit obseruare. Deinde si ex figura illa deberet argumentum sumi ad id, quod prætendit, non deberet argumentum maius sumi, quam ipsa figura se extendit: sed tunc in lege veteri, lepra, quam leprosus erat sacerdoti legali manifestaturus, erat publica, & nota, similiter & eius curatio. Igitur ex illa figura non licet argumentum sumere, quod peccator teneatur confiteri sacerdoti Euangelico nisi peccata publica, & quæ publicè sunt emendata, ut sacerdos iudicet, si dignus sit, vel indignus ad cætera sacramenta admitti. Imò si ex figura debeat argumentum sumi, sequitur quod sicut sacerdos legalis non curabat à lepra, sed curatum esse iudicabat: ita & sacerdos Euangelicus non temitteret peccata, sed ea iam remissa esse iudicaret, contra potestatem sacerdotibus concessam, qua possint peccata remittere. Sed de hoc post.

Septima ratio, quæ ex clauibus ecclesie collatis sumitur, non omnino cõcludit. Tum, quia oportet probare clauis illas sacerdotibus concessas esse in foro interiori, seu pœnitentia ad absoluentem à peccatis, cum tamen clauis illæ ligandi, & soluendi accipi possunt in foro exteriori & iudiciali, ut supra diximus, iuxta il-

lud Matth. 18. Quæcūq; ligaueritis &c. Nec G obstat, quod dicatur clauis regni celorum, quia regnum celorum etiam pro ecclesia militante solet accipi, iuxta illud Matth. 17. Mittet filius hominis angelos, & colligent de regno eius scandala &c. Vbi regnum celorum non potest pro ecclesia triumphante accipi, in qua nulla scandala, quæ colligantur, reperi possunt, ut notat beatus Greg. Nam quod regnum celorum gloriæ aliter, quam per clauis sacerdotibus collatas aperitur, apparet de his, qui Deum diligunt, & martyrium pro Christo patiuntur, quibus sine sacerdotum iudicio aditus patet ad regnum celorum, quod beatorum patria dicitur. Similiter his, qui baptizantur, si illic decedant, patet introitus ad regnum. Igitur esto clauis habeant sacerdotes ad regnum aperiendum, non inde colligitur, neminem sine usu harum clauium posse regnum Dei introire. Nec ideo frustra sunt tales clauis in ecclesia, quia quauis non esset necessarium, quod peccatores per sacerdotes iudicentur, esset tamē utile illis confiteri, & per eos absolui. Si enim probaretur, non posse peccatoribus aliter regnum celorum aperiri, nisi per usum clauium sacerdotalium, qui in absoluen- H do ipsos peccatores à peccatis exercetur, esset efficax ratio ex clauibus sumpta, id tamen non ita probatur.

Igitur inter alias rationes illa postrema videtur maioris ponderis, quæ innitur dicto Christi: Quorum peccata retinueritis, retenta erunt &c. Verum & contra hanc probationem posset aliquis insurgere, quod non colligatur ex loco illo obligatio confitendi peccata: quia in tota illa clausula id significatur, scilicet. Deum rati habiturum sententiam sacerdotum in remittendis, aut retinendis peccatis, clauis, scilicet non errante, hoc est, si audita causa peccatoris & confessione eius, iudicent eum esse dignum, aut indignum, & ita vel absoluat, si dignum, vel non absoluat, si indignum eum reperiat. Sed hæc Dei rati habitio saluatur absque hoc, quod peccator sit astrictus sacerdoti confiteri, patet à simili: ut si ordinarius instituat vicarium causas subditorum iudicaturum, & promittat se ratam habere sententiam, quam vicarius tulerit, cum hoc stat, quod subditi non sint astricti causam ad vicarium afferre, cum possit aliter lis dirimi. Præterea, esto quod illinc colligetur necessitas confitendi sacerdotibus, non tamen ostenditur, quod sit necessarium in parti-

A particulari singula confiteri, etiam occulta cordis peccata, maxime cū hæc simul stare possint, quod peccator in genere se peccatorem coram sacerdote esse cognoscat, & confiteatur, & ab ipso sacerdote ita in genere absoluat. Nam & Deus peccatori in genere remittit, quando verè peccator in genere de peccatis suis conteritur. Sicut & ad confessionem generalem de venialibus factam, aut etiã de mortalibus, absoluitur à sacerdote etiam in genere à peccatis venialibus, ad id enim prodest generalis confessio. Præterea, quod sensus illius clausula. Quorum retinueritis &c. non sit qui in argumento positus est, sci licet, peccata quæ vos non remiseritis, ego non remittam, apparet, quia sæpissimè Deus remittit peccata antequam à sacerdote remittantur, imò etiam si à sacerdote non remittantur, nec sint in posterum remittenda, patet, quia quamprimum quis intus de peccatis propter Deum cõteritur, etiam si de confessione vocali nil sciat, nihilque memoriæ eius occurrat, illic consequitur à Deo remissionem omnium mortalium. Quod addo, ad excludendum solutionem dari solitam, qua dicitur, quod tales remissionem obtinent à Deo, quia licet non in actu, bene tamen in voto habent sacerdotalem remissionem. Sed de his alibi.

Dicendum igitur ad questionem. Quod necessitas confitendi sacerdotibus ortum habet à iure diuino in præfata clausula Ioannis. 20. tradito. Ex qua sufficienter colligitur, necessarium esse peccatoribus confiteri sacerdotibus, & à sacerdotibus iudicari, ut Deus illis peccata remittat. Id patet ex deductione supra facta.

Dico secundò, quod ex præfata clausula non colligitur sufficienter, aut euidenter necessitas confitendi sacerdotibus ad aurem omnia peccata etiã mentalia, ut patet ex dictis.

Dico tertio, & si explicitè in dicta clausula id non continetur, nec inde sufficienter deducatur: attamen sic est illa clausula intelligenda, & interpretanda, non quidè propter capitulum. Omnis vtriusque sexus: nam illud, quod illic dicitur, de confessione semel in anno non procedit declarando, nec diuini ius interpretando, sed potius tempus confitendi instituyendo, ut ex ipso patet, sed propter communem ecclesie consuetudinem, quæ est optima legum interpretatio: sic enim in ecclesia confessio vocalis sacramentalis agit, ut secretè fiat, & etiam de mentalibus, & occultis. Sic etiã tradiderunt sancti doctores. Chrysosto. &c.

Augustinus, & alij, ut videre licet ad Iogum in decreto, de pœnitentia, distinct. 1. Sic etiã in primitiua ecclesia obseruabatur, ut patet ex Dionysio Apostolis contemporaneo, in octaua epistola, quam ad Demophilum scripsit, ubi eum leniter arguit, quod peccatorem sua peccata sacerdoti confitentem, quem & sacerdos absolueret volebat, nec ad ecclesiam admittere voluit, nec sacerdotem, eum absolueret permisit. Sic etiam legitur in actibus Apostolorum. cap. 19. multos ad Apostolos venisse, sua illis peccata confitentes. Sic denique declaratum est in concilio Constantiensi. contra Ioannem Hus, qui dixit sufficere peccatoribus, ut saluentur, quod de peccatis suis coram Deo cõterant, & cõfiteantur, seclusa omni vocali confessione. Quamquam illic concilium illud non declarat, quod confessio vocalis sit necessaria de iure diuino, sed quod sit necessaria: attamen quia Ioan. Hus prætendebat, quod nullum esset diuini ius, quod peccatores ad vocalem confessionem astringat, sed ad solam mentalem, que Deo fit: ideo determinatio concilij est ad ius diuinum extendenda. Sic denique in concilio quodam prouinciali Complutensi. fuit condemnata hæc propositio cum assertore eius, scilicet, quod confessio vocalis non est de iure diuino. Quæ cõdemnatio cum aliis super aliis propositionibus facta, fuit postmodum per summum pontificem approbata, id est, per Sixtum quartum. Et ita tandem Sc. videtur ad hoc deuenire, quod huiusmodi confessio, de qua loquimur, fuit à Christo instituta etiam sub obligatione, quam particulari tradidit discipulis suis, quam sit in Euangelio scripta. Et ita per Apostolorum doctrinam, tenet hoc idem ecclesia: nec mirum, cum multa fecerit, & docuerit Christus, que scripta non sunt. Ioan. ultimo. Sicut idem etiam patet ex cap. Cū Marthe. de celebratione &c. de verbis consecrationis vini, & aliis multis.

De obligatione confitendi sub poena noui peccati.

Ed oritur inde dubitatio. Esto quod confessio vocalis sit de iure diuino, etiã quoad obligationem, an sit ius diuini præceptum, seu obligatorium sub poena noui peccati? Et arguitur quod non: tum, quia si in iure diuino talis obligatio sub poena noui peccati cõtineretur,

Eneretur, maximè in clausula supra tacta. Quorum remiseritis &c. sed illic nullum verbum imperatiuum, seu præceptiuum ponitur, cum sint verba potestatis, vt constat. Et esto quod suo modo verba illa contineant comminationem contra eos, qui confiteri sacerdotibus negligunt, scilicet, quod Deus non remittet illis peccata: attamen non inde aliud colligitur, quam quod non confitentes decedent in peccatis commissis absque eorum remissione. Ex quo non colligitur, quod non confitendo, nouam incurrant culpam.

Secundò ad idem arguitur ex sententia Hugonis. 2. parte. de sacramentis, vbi præsupponens quod Christus non præcepit peccatoribus vocaliter confiteri sacerdotibus, querit causam huius. Et respondet ideo Christum id non præcepisse, vt peccatores spontè, & voluntariè, & non coacti ad confessionem perueniant, qualiter viderentur peruenire, si ad id præceptum obligatorium illis traditum esset. Et ita quibusdam videbatur textum illum Ioan. 20. locum habere statuti nobis necessitatem confitendi intimantis, non autem præcepti sub poena noui peccati obligantis. Quod autem statutum non eo ipso, quod statutum est, sit obligatorium, seu præceptorium, patet: quia statutum est non posse paruulum introire regnum caelorum, nisi per aquam baptizetur. Ioan. 3. Quod tamen respectu paruuli vini præcepti non habet. Sicut & olim de eis paruulis statutum à Deo fuerat eos perituros, nisi circumciderent, & tamen non per hoc illis quicquam præcipiebatur. Ita & statutum est, neminem viuentium posse gloriam æternam assequi, nisi prius moriatur: & tamen non inde mors data est homini sub præcepto obligante.

Respondendum. Fateor aliud esse statutum, aliud præceptum. Attamen in presenti, textus ille in quo statutum est. Deum nemini remissurum peccata, nisi per sacerdotem fuerint remissa, vim habet præcepti obligantis sub poena noui peccati mortalis. Quod probo, præsupposito, quod charitas præhabita, amitti de lege non potest, sine nouo peccato mortali. Iam demus peccatorem, qui cum sanus esset, de peccatis verè propter Deum poenituit: ita, vt gratiam sit consequutus: accedat articulus mortis, & habita copia sacerdotis nolit peccata sua confiteri: tunc ille, si ita decedat, perdet charitatem: quia ibit in infernum, eo quod ex Christi sententia constat esse necessarium peccatori, vt tandè

saluetur, quod habita copia sacerdotis confiteatur, quod cum hic in casu extremæ necessitatis omittat, sequitur quod non saluabitur: igitur in charitate non decedet, & ita eam amittit: & non ob aliud, vt pono, nisi quia in tali articulo confiteri noluit, igitur ipsum non confiteri, est illi peccatum mortale. Præterea, homo tenetur sub poena peccati mortalis suam salutem æternam procurare, & per consequens tenetur medium ad id necessarium, & à Deo institutum acceptare: sed medium ad id à Christo institutum est vocalis, seu sacramentalis confessio, vt ex textu citato patet, igitur ad id tenetur peccator: alioqui nouum mortale incurreret. Dicere autem quod non peccauit mortaliter, quia non confitetur, sed quia omittit implere præceptum charitatis de diligendo seipsum. Respondetur. Quicquid sit de hoc, satis est, quod in re ipsa peccat mortaliter de nouo, qui in articulo mortis, habita confessoris copia, negligit confiteri.

Ad rationes. Dicendum ad primam, quod quauis in præfata clausula verbum imperatiuum non ponatur, ponitur tamen comminatio poenæ, quæ est, Deum non esse remissurum peccata homini, qui sacerdoti non confiteatur tempore necessitatis, in qua poena includitur exclusio à regno caelorum, vt constat, hanc autem poenam Deus nemini comminatur, nisi pro mortali peccato, si capax obligationis sit. Quod dico propter paruulos, & mente captos.

Si obiicias, quod illud non ponitur per viam poenæ, sed statuti, aut declarationis diuinæ voluntatis. Respondetur. Esto ita sit, eo ipso quod declaratur peccatori, quod excludetur à regno Dei, si non confiteatur sacerdoti, tenetur sub poena peccati noui ad ipsam confessionem, ne suæ salutis videatur esse neglector. Sed aliter obiicitur, quod in casu non habeat locum poena illa, aut statutum, quia talis etiam si in articulo mortis negligat confiteri, & moriatur, non decedet in peccatis prioribus sine remissione, quando quidem iam fuerant per cordis poenitentiam sufficienter, etiam quoad poenam omnem remissa, si feruida fuit poenitentia. Sed hoc aliam quæstionem tangit, scilicet. An peccata possint remitti ante sacramentalem confessionem, de qua aliàs.

Ad secundum ex Hugone sumptum respondetur, quod nec Hugo id tenuit, quod isti, scilicet, quod non fuerit à Christo

Asto præceptum de confitendo traditum, nec ratio per eum facta aliquid valet. Primum patet: quia ipse Hugo tenet à Christo esse præceptam huiusmodi confessionem, quodque eius præceptum nobis Iacobus intimauit in sua Canonica. cap. 5. quando dixit: Confitemini alterutrum peccata, vt patet ibidem. Secundum etiam patet, quia si ideo Christus confessionem vocalem non præcipit, ne scilicet peccator coactus, sed spontaneè ad confessionem veniret, pari forma nec debuisset baptismum, nec Eucharistiam, nec aliquid aliud præcipere, cum Deus non coactus, sed spontanea seruitia acceptet. Peccat igitur ratio, quia præsupponit, quod præceptum inducat coactionem, & spontaneam tollat voluntatem, quod tamen est falsum. Ponit igitur præceptum necessitatè, non tamè coactionè, cum vim non inferat his, quibus datur.

De confessionis necessitate ad salutem.

Deinde quærendum est. An sit de necessitate salutis sacerdotibus confiteri. Ad quod per duo dicta breuiter respondetur. Primum dictum est. De necessitate salutis est vocalis confessio post concilium Lateranè. in quo omnibus fidelibus iussu fuit, vt semel in anno confiteantur &c. Hoc patet, quia de necessitate salutis est, prælatis nostris obtemperare, prout Christus dixit: Qui vos audit, me audit: qui vos spernit, me spernit &c. Et Paulus ad Roma. Qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit. Cum igitur ecclesia in præfato concilio iusserit confessionem semel in anno fieri, sequitur intentum.

Secundum dictum est, quod ante præfatum conciliū fuit etiam de necessitate salutis huiusmodi vocalis confessio. Id patet ex dictis: quia antequam concilium illud fieret, erat confessio à Christo non solum instituta, sed nobis sub præcepto tradita: modò autem de necessitate salutis est Christi præcepta seruare. Tum etià necessarium est ad salutem id, sine quo peccata à Deo non remittuntur, hoc autem est confessio sacramentalis, vt patet ex textu citato, igitur. Tum etiam, non minus est necessaria poenitentia sacramentalis ad remissionem actualis peccati, quam baptismus ad remissionem originalis: sed baptismus est de

necessitate salutis, igitur & poenitentia. Ad summum patet ex Hieronymo, dicente super Amos. 1. quod baptismus est prima tabula post naufragium, & poenitentia secunda.

Contra tamen obiicitur, quia potest homo sufficienter saluari, si mandata decalogi seruet, iuxta illud Matt. 19. Si vis ad vitam ingredi, serua mandata. Et Phariseo quærenti, quid ad vitam æternam esset illi agendum, & proposita dilectione Dei & proximi, in qua omnia tædunt mandata, respondit Christus, hoc fac, & viues. Cū igitur in mandatis decalogi nulla de huiusmodi confessione mentio fiat, sequitur.

Respondet. Si hæc ratio valeret, per eandem etiam probaretur, non esse de necessitate salutis fidem, nec baptismum, nec aliud sacramentum, imò nec poenitentiam cordis: cum de his in decalogo expressa mentio non fiat, sicut nec de vocali confessione. Ideo dicendum, non opus esse omnia quæ de necessitate salutis sunt, in decalogo expressè contineri. Nec ideo dixit Christus: Si vis ad vitam ingredi, serua mandata: quia velit eorum obseruantiam formalem ad vitam sufficere: sed voluit significare, neminem nisi mandata seruet, vitam æternam habiturum. Eodem modo dicit ad aliud. Vel aliter potest dici, quod omnia Dei præcepta ad decalogum quodammodo reducuntur: & ea, quæ ceremonialia sunt, reducuntur ad præceptum de sabbato sanctificando. Quod præceptum extendi solet ad cultum Dei, quem nobis exigit Deus, ad quem pertinet præceptum de sacramentis dandis, vel suscipiendis traditum.

Secundò obiicitur, quod non sit de necessitate salutis vocaliter confiteri: nam si id necessarium esset, maximè ad assequendam veniam, seu remissionem peccatorum à Deo, per iudicium sacerdotis, vt authoritas sonat: sed hanc remissionem potest peccator aliter assequi, puta per poenitentiam cordis. Hoc patet ex Ezechiele: Quacunque hora ingemuerit peccator &c. Et ex Dauid: Dixi confitebor aduersus me iniquitatem, & tu remisisti &c. Et ex Isaia: Ad quem respiciam, nisi ad contritum corde, & tremementem sermones meos: Et iterum ex Dauid: Sacrificium Deo spiritus contribulatus, cor contritum, & humiliatum, Deus non despiciet. Si dicas, verum esse per contritionem cordis assequi peccatorum veniam, & iustificationem, & gratiam, cū hoc tamen sibi superesse sacerdoti confiteri, vt præceptum compleat de confitendo: sicut si quis ante

Ezech. 18.
Psal. 31.

Isaia. 56.

Psal. 50.

ante

E ante baptismum verè coneratur, consequitur gratiam, & remissionem originalis peccati, cum quo tamen relinquitur ei necessarium suscipere baptismum fluminis, exemplo Centurionis, & Eunuchi, & aliorum sanctorum. Contra hoc replicatur, quia hæc solutio presupponit, quod post habitam poenitentiam cordis, & assequutam peccatorum remissionem, manet præceptum de confitendo. Contra quod apparet, quia cessante ratione, & causa legis, cessat ipsius legis vis, & obligatio: sed cum ratio & causa, ad quã confessio instituta est, sit peccatorum remissio: igitur si hæc remissio per contritionem facta sit, sequitur cessare vim præcepti de vocaliter confitendo. Respon. Per idem probaretur, quod qui ante baptismum est ab originali peccato liberatus, & apud Deum iustificatus, quod cessat vis, & obligatio legis de baptismo suscipiendo, quod supponitur falsum. Similiter cum finis legis de credendo, seu fidem adhibendo his, quæ à Deo sunt reuelata, sit salus hominis: si homo ipse aliter gratiam est consequutus, puta per baptismum, vel dilectionem Dei, vel aliter, nõ teneretur fidem adhibere reuelatis à Deo, & à Christo traditis. Ideo dicendum, quod assequuta gratia per poenitentiam cordis, tenetur peccator ob præceptum, tam Dei, quam ecclesiæ, confiteri sacerdoti. Nec verum est, quod adeptavenia, cesset ratio finalis, & causa confitendi: quia Deus ex quo fuit per peccatorem offensus, etiam si ad poenitentiam cordis culpam remittat, id tamen loco satisfactionis à peccatore exigit, vt scilicet suo vicario se humiliet, & confiteatur, & absolutionem petat. Et vsquequo à suo vicario absoluat, dicitur quodammodo in peccatis permanere, etiam si culpa fuerit per contritionem remissa: & ita remissa culpa, adhuc manet ratio, & causa præcepti, scilicet, satisfacere Deo offenso ea satisfactione, quã ipse exigit, eò quod aliter illi satisfacere de iustitia non possumus.

Tertio obiicitur contra idem autoritate Chryso. qui enarrans quinquagesimum psalmum dicit: Non dico, vt te prodas in publicum, sed obedire te volo prophete, dicenti: Reuela Domino viam tuam. Et iterum: Si erubescis peccata tua dicere socio, dicito ea quotidie in anima. Et nõ dico, vt ea confitearis confertuo tuo, dicito Deo, qui curat ea &c. In quibus videtur significare, quod satis est, si peccator Deo sua peccata confiteatur, etiam si homini ea non

dicat. Respondetur. Quod Chryso. in his locis non excludit confessionem hanc sacramentalem, de qua loquimur, sed publicam, quæ posset infamiam cedere confitentis. Hoc patet ex ipsis verbis citatis, cum ait: Conferuo tuo, vt tibi exprobret &c. Igitur cum his stat, quod secretè, & sacramentaliter sacerdoti debeat confiteri. Nec obstat quod ait, scilicet, satis esse peccatori, si Domino sua peccata fateatur: nam qui sacerdoti confiteretur, Domino potius, quam homini confitetur: ex quo sacerdos vicem Dei, cuius vicarius est, tenet. Et sacerdos audit, & iudicat, non vt homo, sed vt Deus. Et ita si in testè producat, potest dicere, se nil scire: quia nescit vt homo: sed, vt Deo, vt ait Tho. cum aliis. Et quod Chryso. dicens: quod Domino peccata fateamur, suadere intendat, quod sacerdoti fiat huiusmodi confessio, aut quod Domino, mediante sacerdote fateamur, patet: quia ait. Perfecta poenitentia cogit peccatorem omnia libenter sufferre, in corde enim contritio, in ore confessio, in opere tota humilitas &c. Vt habetur de poenitentia, distinct. 1. cap. Perfecta. Et cap. Non potest. Et iterum idem Chryso. reprehendit peccatorem, quod non erubuit peccata facere, & erubescit ea confiteri: quod non procedit de confessione, quæ soli Deo in corde fit, nam illic non est quod erubescat quis Deo confiteri: sicut erubescit, si sacerdoti ore sua detegat occulta. Vide ipsum in sermone de poenitentia, & alibi.

Quarto obiicitur contra idem ex Ambrosio, qui in sermone de poenitentia Petri, ait: Lego, quod fleuerit, non lego quid dixerit. Lachrymas eius lego, satisfactionem non lego. Et iterum. Lachrymæ lauant delictum, quod voce pudor est confiteri. In quibus videtur significare, non esse necessarium peccatori vt ore confiteatur, satis est, si doleat. Respondetur. Nec Ambrosius hinc excludit hanc secretam confessionem, de qua loquimur, sed potius videtur velle nobis intimare, quanta sit erga peccatores Dei misericordia, quod nulla expectata exteriori satisfactione, aut vocali confessione, in hoc solùm quod peccator verè de peccatis dolet, condonat offensam, cum quo tamen stat, quod maneat obligatus suo tempore sacerdoti confiteri. Et quod id sit de mente Ambrosij, patet ex cap. Verbum Dei. de poenitentia, distinct. 1. Vbi ait, sacerdotibus datum esse ius ligandi, & soluendi, sacerdotesque esse à Deo iudices, peccatorum constitutos. Be cap.

A capi. Non potest statim sequenti, dicit eos partem in regno Dei habere non posse, qui negant sacerdotibus collatas esse claves regni caelorum: quodque sine huiusmodi clauibus eos non posse caelestem gratiam percipere. Vide ibi multa alia satis ad propositum dicta. Sed de his alibi.

Est de necessitate salutis, sit hæreticum. Et dixit Bonauetura in suo 4. quod ante concilium Lateranensem, vbi fuit iussum vocaliter confiteri, non erat hæreticum illud dicere: cum multi doctores catholici contraria in hac re fuerint opinati, vt patet ex Craciano, qui in tractatu de poenitentia multa pro, & contra allegat, quem constat ante tempus præfati concilij fuisse. Post concilium autem hereticum esse illud asserere, ex quo ecclesia iussit confiteri, cui de iure diuino de necessitate parendum est. Contra hunc modum est aperta ratio: nam si ante statutum ecclesiæ hæreticum non fuit, dicere, non esse de necessitate confitendum, igitur nec postea, patet: quia ecclesia non potest facere de non catholica catholicam propositionem, nec de non heretica hæreticam: cum hæresis sit dogma falsum, fidei orthodoxæ contrarium: fides autem non ex humana constitutione, aut voluntate pendet, iuxta illud Petri. Non voluntate humana allata est prophetia, sed Spiritu sancto inspirante loquuti sunt sancti Dei &c. sed ex Dei reuelatione. Vnde & obiectum fidei, dicitur omne reuelatum à Deo &c. Igitur quauis statutum humanum potuit facere de non necessario necessariũ fieri, non tamen de non hæretico hæreticum. Nec in his, quæ fidei sunt, potest ecclesia quicquam mutare, sed potest tantum declarare. Modo in statuto. Omnis vtriusque sexus, nõ declarauit aliquid esse de fide: sed statuit, & iussit, quando esset confitendum.

Ideo dixit Adrianus, quod post præfatum statutum, & antea post datam legem Euangelicam fuit hæreticum dicere, non esse de necessitate salutis vocaliter confiteri. Quod probatur, quia eius opposita, scilicet, necessarium est vocaliter confiteri, sequitur ex Euangelio, vbi dicitur: Quorum peccata retinueritis, retenta erunt, vt supra deductum est.

Sed nec hoc videtur verum, loquendo proprie & strictè de hæresi, vt supra diffinita est, & ipse diffinit, quod scilicet est dogma falsum fidei contrarium &c. Nam sua opposita non est de fide strictè, cum illa propositio dicat de fide strictè, quæ expres-

sè est inter reuelata contenta, vel ex ipsis reuelatis sufficienter deducta: hæc autem scilicet, necessarium est peccatori vocaliter sacerdoti confiteri, non expresse in scriptura continetur, vt patet. Et quod ex scriptura non deducatur, sufficienter patet: quia ex dicto loco non sequitur immediate, nisi quod necessarium est peccatori, quod sua peccata à sacerdote remittantur. Et si subsumas, quod peccata à sacerdote remitti non possunt, nisi prius ipse peccator ea vocaliter confiteatur. Hæc subsumpta, quæ ad illationem est necessaria, nõ est de fide, quanquam sit vera, nec rationabiliter possit negari.

Ideo dicendum, quod præfata assertio non est strictè hæresis, sed sapit hæresim. Illa enim dicitur sapere hæresim, cuius contraria sapit fidem, qualis est hæc. Necessarium est peccatori vocaliter confiteri. Patet, quia ex vna, quæ est de fide, cum alia, quæ non est de fide, sed quæ rationabiliter negari non potest, sequitur illa, igitur illa sapit fidem. Patet sic arguendo. Necessarium est peccatori à sacerdote absolui à peccatis suis. Hæc patet ex textu Ioannis. 20. sed sacerdos non potest peccata peccatori remittere, nisi præuia confessione, per quã ea agnoscat, quæ remittere debet, igitur necessariũ est peccatori confiteri sacerdoti. Maior est de fide. Minor non potest cum ratione negari. Igitur conclusio sapit fidem: Et ita sua opposita, de qua id quæ situm est, sapit hæresim. Vt autem assertor sit hereticus, & vt talis puniendus, satis est, si heresim, vel propositionem sapientem hæresim cum pertinacia affirmet.

De hac tamè assertione esset simile dubium si quis asserat, non esse necessarium de iure diuino vocaliter confiteri, vt tenent iuriste, & cum eisdem Erasmus idem videtur sentire. Respondetur. Ex dictis aperte sequitur eam sapere hæresim, sicut & sua opposita sapit fidem. Patet, quia ex ea sequitur vna, quæ sapit hæresim, igitur & ipsa sapit hæresim. Antecedens patet: bene sequitur, vocaliter confiteri non est necessarium de iure diuino, igitur ante institutionem ecclesiæ, aut etiam nunc constitutione ecclesiæ femota, non esset necessarium vocaliter confiteri. Hæc consequentia est nota, supposito, quod huiusmodi vocalis confessio non sit de iure nature, consequens autem ostensum est heresim sapere, igitur & antecedens. Sicut & sua opposita sapit fidem, scilicet hæc. De iure diuino est necessarium confiteri vocaliter.

Quia bene sequitur. Ante constitutionē ecclesie de confitendo erat, & est necessarium vocaliter cōfiteri, ergo de iure diuino est necessarium &c. Ex quo nullo alio iure ante ecclesie constitutionem erat necessarium &c. Hanc autem necessitatem etiam ante ecclesie constitutionem satis nobis docuerūt doctores sancti Chrysolto. Ambro. & August. vt videre licet de pœnitentia. distin. 1. &c.

De peccatis necessario confitendis.

Pœsupposito esse de necessitate salutis vocaliter sacerdoti confiteri, est alia quæstio, quid est, quod de necessitate sit confitendum, scilicet.

An originale peccatū, An veniale, An solū mortale. Et de mortalibus, an ea, q̄ ante baptismum commissa sunt, an solū ea quæ post.

De peccato originali sit cōclusio, quod non est de necessitate confitendum, etiam si homo ad adultam peruenerit etatē.

Ratio, quia non sunt de necessitate confitenda peccata, nisi quæ personalia, & propria

voluntate cōmissa sunt: peccatum autē originale, nō est personæ, sed nature vitium, nec est propria voluntate, sed aliena contractū, igitur ad sui remissionem actum personalem nō exigit, sed potest per alterius actum remitti, puta per ablutionem baptismalē &c. Hęc ratio colligitur ex cap. Maiores. de baptismo, & eius effectu: Vbi dicitur, quod ad remissionem peccati originalis, non requiritur proprius consensus, cum non propria voluntate tale peccatum fuerit contractum.

Secundō idem probatur, quia pro originali peccato non debetur poena sensus, vt suppono, tam ex cōmuni doctorū cōsensu, quam ex p̄fata decretali Maiores. igitur non est necessarium de originali pœnitere, & per consequens nec illud vocaliter confiteri, quandoquidem cōfessio vocalis, de qua loquimur, inter alias condiciones, quas dixi habere, vna est, quod sit lacrymabilis, id est, ex cordis pœnitentia procedens.

Tertiō, quia originale peccatum suū peculiare remediū habet, scilicet baptismum, idq̄ sufficiens: ac proinde ad eius remissionem, non est aliud sacramentū necessarium. Quod si quis obiciat esse necessarium de culpa originali ad minus pœnitere, ex decreto Augustini. de con-

secra. distin. 4. Omnis qui suæ voluntatis G arbitrius constitutus est, nouam vitam gratiæ inchoare non potest, nisi pœniteat eum veteris vite, à qua pœnitentia soli paruuli immunes sunt &c. Vnde colligitur, quod omnes adulti debent pœnitere, inter quos possunt dari, qui nullam vterem habeant culpā nisi originalem, igitur de illa tenentur pœnitere. Respon. Augustinus loquitur de adultis, qui peccata propria voluntate commiserunt. Quod notatur, seu significatur per veterem vitam, quæ peccati opera importat.

De confitendis venialibus.

De peccatis venialibus est eadem dubitatio: In qua nonnullis doctoribus visum est, esse de necessitate salutis eadem sacramentaliter confiteri sicut & mortalia, modò sola sint, modò mortalibus sint adiuncta. Tum ex eo, quod

Christus dixit, quorum remisistis peccata, remissa erunt: & quorum retinueritis, retenta erunt. In quo Christus indistinctē de peccatis loquutus est, dicens in sententia, se nō remissurum peccata aliqua, quæ per sacerdotē, præuia confessione, non fuerint remissa. Cū igitur noīe peccatorū venialia peccata intelligēda veniūt, sequit̄ sub eadē necessitate esse venialia cōfitenda, sub qua, & mortalia.

Secundō id probāt ex. c. Oīs vtriusq; sexus. In quo statutū est, fideles debere cōfiteri omnia sua peccata. Vbi iterum nulla fit peccati exceptio: sed potius qui totum dicit, nil excludere videtur.

Tertiō. Quia aliqua sunt peccata venialia, quæ an mortalia sint, dubitat ipse peccator, igitur illa de necessitate tenetur confiteri, alioquin exponeret se periculo dimidiandi confessionem.

Quartō, quia si necessarium est mortalia cōfiteri, ideo est, vt peccator veniam consequatur, & pœnam eternam vitæ: sed venialia mortalibus coniuncta eternaliter punient, sicut ipsa mortalia: igitur de necessitate sūt cōfitēda, sicut & mortalia.

Respon. His nō obstantib⁹ tenenda est conclusio opposita. Probat, quia ad remissionem venialium alia plura remedia sufficiunt, ex cōmuni omnium sententia, scilicet feruor charitatis, confessio generalis, oratio Dominica, aqua benedicta &c. Igitur ad eorū remissionem non est necessaria

A necessaria confessio sacramentalis, de qua loquimur, quandoquidem sufficientia vnus remedij alterius necessitatem excludit.

Secundō, quanuis homo in venialibus decedat, poterit in alio seculo veniam eorum consequi, imò non solū poterit: sed si in charitate simul decedat, veniam necessariò consequetur, igitur ad eorū remissionem non est necessaria vocalis confessio. Antecedens patet, tum ex sanctorum sententia super illum locum Pauli. Qui superedificat lignum scœnum stipulam, saluus erit, sic tamen quasi per ignem. Similiter super illud quod Christ⁹ de peccato in Spiritū sanctū dixit: Qui peccauerit in Spiritū sanctū, non remittetur ei in hoc seculo, nec in futuro. Vnde colligunt peccata aliqua posse in alio seculo remitti, & non mortalia, vt suppono, igitur venialia. Tum etiā ex ratione aperta: quia cū venialia se compatiantur cum charitate, stat igitur aliquem in charitate simul & venialibus decedere: talis ob gratiam finalem tandem saluabitur quando quidem in iudicio omnes iusti mercedē eternam accipient, igitur necesse est peccata venialia in quibus decesserunt illis finaliter remitti: cū constet in regnum cœlorum nil B coinquatum posse introire.

Tertiō, quia confessio sacramentalis, non est necessaria nisi de his peccatis propter quæ homo periclitatur, aut naufragium patitur, dicente Hieronymo super Amos. i. Pœnitentiam sacramentalem esse secundam tabulā post naufragium. Cū ergo per venialia huiusmodi naufragium non veniat, sequitur.

Ad rationes ante oppositū dicendum, quod & si Christus expressē non fecerit exceptionem quādo dixit. Quorū peccata non remisistis, nec ego remittam: ipsa tamen ratio cogit nos, vt dictum illud de solis mortalibus intelligamus, quandoquidē si ad venialia peccata extenderetur, falsus esset sensus assignatus, scilicet: Quæ vos nō remisistis, ego nō remittam: cū certum sit, peccata venialia posse in hoc seculo, & in alio, sine eorum sacramentali confessione, remitti. vt ex dictis patet.

Ad secundum de capi. Omnis vtriusq; sexus &c. dicendum, quod nec illa decretalis se extendit ad venialia. Tum, quia ecclesia non potuit obligare ad impossibile, vel quasi, quale est, omnia venialia cōfiteri, cum ea omnia homo dinumerare nō possit. Tum etiā, quia Christ⁹ nō obligauit ad con-

Confessionem venialium, igitur nec ecclesia. Antecedens patet ex dictis. Et consequentia nota est: quia si Christus non obligasset ad confessionem mortalium, ecclesia ad eam minime obligare potuisset, vt ex dictis patet. Et ita in p̄fata decretali, ecclesia nil noui videt̄ induxisse super confessione peccatorū, præterq̄ assignare tēpus, scilicet, semel in anno.

Ad tertium dicendum, quod in casu verum est hominē debere cōfiteri venialia, nō quia iure aliquo ad id astrict⁹, sed ratione cōscientiæ dubiæ, vt periculum vitæ: sicut etiā si sciat esse venialia, & cū hoc credat se teneri ad eorū confessionem, tenetur, ne cōscientiæ propriæ cōtraueniat. Imò & si actus fecerit, qui reuera peccata nō sunt nec mortalia, nec venialia, & dubitet an mortalia sint, stante dubio, tenet̄ ea cōfiteri. Et ita nil cōtra cōclusionem, quæ de iure procedit.

Ad quartum dicendum, quod ratio supponit falsum, scilicet, venialia in inferno æternaliter esse punienda, vt patet ex dictis in tractatu de peccatis venialibus. Et eo cum antiquis doctoribus admisso, nō sequitur, quod sint de necessitate confitenda: quia quod æternaliter puniatur, accidit, non ratione sui, sed ratione stat⁹, vel peccati mortalis cui adiuncta sunt, vt aliās visum est.

Sequitur iam impertinēs esse, peccata venialia esse sola, an mortalibus cōiuncta ad hoc, q̄ sint, vel nō sint de necessitate cōfitenda.

Ex his fortē posset aliquis moueri ad dicendum absolutionem à peccatis venialibus sacramentalem non esse, nec peccata venialia esse materiam confessionis sacramentalis. Nam aut Christus instituit venialia esse materiam huius sacramenti, aut Ecclesia. Non secundum, vt suppono. Nec primum, quia ex suprā dictis apparet confessionem sacramentalem à Christo esse institutam, quando dixit. Quorum remisistis peccata &c. Sed illa autoritas non se extendit ad venialia, vt modo conclusum est, sed ad sola mortalia. Igitur sola mortalia instituit materiam sacramentalis confessionis. Et quanquam Caietanus cum aliis dicat, venialia esse quidem materiam congruam confessionis sacramentalis, non tamen necessaria. Thom. etiam idem ait, quod Caietanus in. 4. distin. 21. q. 2. ad primum. Idem dicit August. Et citat magister, distin. 21. q. 5. in quarto. Id tamen minime probant. Nec valet dicere per primā clausulam præfatē auctoritatis, Christum sacerdotibus potestatem remittendi omnia peccata cōtulisse per

E secundam autem necessitatem mortalia confitendi significasse. Non valet, quia non est verisimile equivoce peccata accipi in textu signato. Nisi forte recurratur ad rationem, quia qui concessit maius, visus est, & minus concedere: modo maius est mortalia remittere, quam venialia. Idem dubitari posset de absolutione à peccatis mortalibus reiterata, an sit sacramentalis, de quo post.

De confitendis mortalibus ante baptismum commissis.

De peccatis mortalibus ante baptismum commissis est simile dubium, An sint de necessitate confitenda. Ad quod dixit Angelus de Clara. verbo confessionis 2. § 2. q. sic. Et per se citat Ricardum in. 4. dist. 17. Mouet, quia confiteri mortalia est de iure diuino, ideo obligat, tam fideles, quam infideles: quauis statutum ecclesie de semel in anno, non nisi fideles obliget. Sco. dist. eadem videtur idē sentire, arguens contra eos, qui dicunt confessionem hanc de solo iure humano ecclesiastico esse, inferens inde quod tunc infideles non essent obligati sua mortalia confiteri, quod supponere videtur falsum. Et consequentiam probat, quia statutum humanum non ligat infideles, iuxta illud Pauli. 1. ad Corint. 5. Quid ad nos de his, qui foris sunt iudicare? Adrianus rationes Scoti ad idem propositum referens, videtur hanc rationem Scoti approbare, dicens eam efficacem esse. In quo videtur idem quod Angelus sentire. Pro quibus etiam videtur face re, quod habetur Actuum. 19. Quod multi ex Gentilibus, audita prædicatione Pauli, veniebant ad eum, confitentes peccata sua, cum tamen nondum essent baptizati.

Pro eisdem videtur Gabriel facere, dicens in genere, quod illa peccata tenet homo voce confiteri, de quibus tenetur corde poenitere: sed peccator tenetur corde poenitere de mortalibus, etiam ante baptismum commissis, iuxta decretum Augustini supra citatum, scilicet. Omnis qui suæ voluntatis arbiter constitutus est, nouam vitam gratiæ inchoare non potest, nisi poeniteat eum veteris vitæ. Igitur tenetur etiam ea confiteri.

Respondetur: His non obstantibus videtur tenendum contrarium, & probatur: quia si necessarium esset peccata ante baptismum commissis voce sa

cerdoti confiteri, vel essent confitenda ante baptismi susceptionem, vel post. Non primū, quia ante baptismum non habet locum sacramentalis confessio, de qua loquimur: cum baptismus sit ianua sacramentorum, & poenitentia sit secunda tabula post naufragium. Nec id etiam tenet ecclesie consuetudo: sed venientes ad fidem, si volunt baptizari, baptizantur, etiam si sacramentalis confessio non præcedat. Nec secundum, quia ex quo per baptismum sunt sufficienter, & plene condonata peccata, sic decedens, statim ad gloriam volaret, non igitur est necessarium illi postmodum illa peccata confiteri.

Et confirmatur ex fine ipsius confessionis, qui est, assequutio veniæ: nam confessio hæc, de qua loquimur, est confessio peccatorum facta sacerdoti, cum spe veniæ, seu ad finem veniæ consequendam. Sed cum hæc venia sit plenissime in baptismo adempta, non habet locum postea spes huiusmodi veniæ. **Vt ait Paulus: Quod videt quis, quid sperat?** Ita in proposito dici potest. Quod plene obtinet quis, quid sperat? Ad idē facit Ambrosius super undecimum cap. Pauli ad Romanos: Gratia baptismalis non requirit gemitum, nec planctum, nec ullam satisfactionem. **Quod citat Magister in. 4. & alij, exponunt,** non esse necessariam poenitentiam exteriorem, nec satisfactionem ullam exteriorē de peccatis ante baptismum commissis, quæ omnia per baptismum plenissime condonantur, & sunt, ac si non essent commissa. Sed vocalem confessionem exigit Deus loco satisfactionis, pro offensa contra Deum per peccatum commissa, igitur.

Ad rationes autem ante oppositum, dicendum ad Angelum, qui pro se citat Ricardum, ipsum Angelum decipi: quia Ricardus querens, an poenitentia sit necessaria de peccatis ante baptismum commissis, respondet distinguendo, de poenitentia sacramentali, & de poenitentia virtute, quæ cordis contritio est. De prima, ait eam non esse necessariam. Secus de secunda. Ad id quod ex Scoto citatum est, ita videtur, quod in loco citato id quod dictum est videtur sentire. Attamen illic obiter procedit, & non ex intento ad questionem præsentem respondet. Et ipse Sco. in. 4. dist. 4. q. 4. ad secundum. satis aperte videtur tenere contrarium, dicens de illo, qui fide baptizatus est, quod postea non tenetur confiteri, nisi peccatum fictionis, quod impediuit, ne gratiam baptismalem consequeretur. Ad aliud, quod ex Actibus citatum est, dicendum, quod illi Gentiles, qui

A qui peccata confitebantur, non sacramentaliter confitebantur, nec ad hunc effectum, ut sacramentaliter per Apostolos absoluerentur, sed more illius temporis, qui veritatis si dei cognitione habita, ad Christum, & Deum conuertebantur, humiliter ad baptizantes veniebant, ut à peccatis abluerentur, & fidem Christi in baptismo profiterentur. In quo opere ipso monstrabant se peccatores esse. Et forte ore confitebantur se in peccatis vixisse, à quibus lauari petebant. Id tamen in genere, non in specie, sicut nunc in ecclesia fit. Quod patet ex eo, quod habet Mattheus 3. quod scilicet, Pharisei, seu Iudæi veniebant ad Ioannem, ut baptizarentur, confitentes peccata sua. Quod tamen certum est, non de hac confessione sacramentali esse intelligendum. Adde quod capi. 19. Actuum supra citato, videtur significari, quæ peccata confitebantur illi, qui ad Christum conuertere volebant: quia non nisi publica peccata idolatriæ, in quibus vixerant, unde & libros suæ artis magicæ Apostolis offerebant, qui eos comburi publice iusserunt. Ad illud quod ex Gabriele obiectum est, non puto eum sensisse confessionem hanc necessariam esse de peccatis ante baptismum commissis, etiam si de illis cordis poenitentia sit necessaria. Sed quod dixit de illis peccatis esse necessariam confessionem, de quibus est poenitentia cordis necessaria, procedit de peccatis post baptismum commissis.

De integritate confessionis.

Sperest ergo, ut sola peccata mortalia post baptismum commissis, cadant sub necessitate confitendi. Sed est questio de integritate confessionis. An scilicet necessarium sit, & quo iure, ea omnia integrè vni sacerdoti confiteri. Et cum concursus sit omnium sententia debere huiusmodi integritatem seruari, in fundamento tamen, & ratione est difficultas, scilicet. An possit sufficienter hic articulus probari. Super quo breuiter videndum.

Probat id primò Tho. à simili de morbo corporali, seu de homine multis morbis corporaliter laborante, qui si vult à morbo ope medici curari, debet omnem morbum suum medico pandere, eò quod vnus morbus per alium aggrauatur, ut cognito

morbo, & his quæ ipsum aggrauant, medicus debitam adhibeat medicinam. Et confirmatur hoc idē, quia solet medicina ægroto applicata prodesse contra vnum morbum, quæ ex altera parte nocet, & impedit alterius morbi curationem: ac proinde necessarium est, si debite sanari vult, omnem morbum medico pandat. Ita igitur debet, qui multis morbis animæ, id est, peccatis laborat, omnes eos medico pandere spirituali, id est, sacerdoti, vicem Dei tenenti, ut debite curetur. Deinde confirmatur idem, quia peccator non solum indiget medicina curatiua peccati commissi, sed etiam præseruatiua à recidiua, seu à peccato futuro, qualis est consilium sacerdotis, seu præceptum de vitando aliqua, sine quibus à peccato recidiua liberari non potest. Hoc autem consilium, seu præceptum dari peccatori sufficienter non potest, nisi sacerdos sciat integrè vitia, & peccata, & vitam ipsius poenitentis: cum consilium datum ad vnum peccatum vitandum, possit dare causam ad vitium contrarium fouendum. Præterea eundem articulum probat Durandus ex correspondentia, quæ debet esse inter signum, & signatum. Confessio autem vocalis signum est contritionis mentalis: sed contritio debet esse integra de omnibus mortalibus. Qui enim de vno contrititur, necesse est de omnibus conteratur, si debet ipsi contritio prodesse, igitur & confessio debet integrè de omnibus fieri, si debet confitenti prodesse.

Item potest idem probari ex iure humano. capitulum. Omnis vtriusque sexus. Vbi præcipitur vnicuique fideli omnia sua peccata suo sacerdoti confiteri. Si dicas non inde manere, probatur esse de iure diuino integrè confiteri. Contra, imò si decretalis attendatur, aliquid præsupponit, & aliquid de nouo per vim obligationis inducit. Quod autem de nouo inducit, ut ait doctor sanctus, & alij doctores, solū est temporis determinatio, puta quod semel in anno fiat confessio, quæ alioqui absque temporis determinatione erat à Deo iussa. Et si hoc ita sit, sequitur quod reliquum, quod illic iubetur extra temporis limitationem, seu determinationem, non sit de humano iure, sed diuino, scilicet, quod omnis fidelis omnia sua peccata vni sacerdoti confiteatur. Ideo dixit, sacerdoti suo, non sacerdotibus: ut intelligamus confessionem diuidi non posse, qualiter diuideretur, si peccator quædam vni sacerdoti confiteretur, quædam verò alteri confitenda referuaret.

E Item hunc articulum esse de iure diuino probari potest ex eodem text. Ioan. 20. Vnde probata fuit necessitas confitendi. Dixit enim Christus ad sacerdotes. Peccata, quæ vos remiseritis, ego remittam: quæ autem vos non remiseritis, nec ego remittam. Sed Christus peccata mortalia ab aliquo commissa de lege non remittit nisi integrè. Vel enim nullum remittit, vel omnia, iuxta Augustini sententiam, impium est à Deo diuini sperare veniam. Igitur nec sacerdos potest remittere peccata nisi integrè. Alioqui, si aliqua remitteret, & nō omnia, cum Christus promiserit se remissurum ea, quæ sacerdotes remiserint: sequeretur quod etiā Christus in casu aliqua remitteret, & nō omnia, quod est cōtra dictam Augustini sententiā. Si igitur necessarium est, sacerdotem omnia peccata integrè remittere, si aliquod remittit, igitur necesse est integram confessionem debere precedere. Alioqui, si integra posset per sacerdotem fieri peccatorum remissio, non precedere integra cōfessione, igitur pariforma posset remissio peccatorum per sacerdotē fieri, nulla precedere cōfessione, vel solum in genere &c. quod est contra veritatem supra probatam. Et ita ex eodē iure & **F** textu, quo probat necessitas confitendi, probatur etiam necessitas integrè confitendi.

Mhi tamen non videntur præfata rationes admodū efficaces, vt per eas possimus hæreticos, seu contrarium tenentes reuincere. Prima enim nō probat intentum, propter duo. Primò, quia præsupponit omne peccatum per alterum aggravari, quod inde videtur falsum, si vniuersaliter intelligat: quia vitium, & peccatum est ignorantia crassa, ebrietas, timiditas, ita seu passio contra rationem rectam insurgens: & tamen hæc omnia non modo non aggravant peccata inde consequentia, sed in parte excusant. Deinde, esto quod vnum peccatum aggravetur per alterum, quando alterum est alterius causa, vel sequela, vel circumstantia quodammodo informans: non tamen id ita est, quando peccata inter se sunt omnino contraria, aut impertinentia, nec vnum est alterius circumstantia. Deinde, esto, quod peccator futura aggravetur per precedentia, non tamē est contra, quando illa futura nullam habent colligatiā cum precedentibus. Sicut enim peccata priora non fuerunt leuiora, quando committebantur, propter bona opera subsequutura: ita nec fuerunt grauiora propter mala opera postmodum superaddita. Secludo

vtrobique omnem colligantiam, & cōsequutionem posteriorū ad priora. Ita etiam opera meritoria præcedentia, non fuerunt magis meritoria propter opera postmodū subsequuta. Maxime si inter tempus cōmissionis vnius, & alterius peccati, longa temporis mora sit interposita. Secundò demus id ita esse, vnum scilicet peccatum per alterum aggravari, non inde fit, vt sit necessariū omnia peccata integrè vni confiteri, quia tunc sequeretur esse necessarium cōfiteri omnes circumstantias peccatum aggravantes, etiam si nouam culpam non inducant, quod pronunc supponitur falsum. Imò etiam sequeretur, esse necessarium confiteri beneficia à Deo accepta, tam spiritualia, quam temporalia, cum hæc omnia aggravent peccatum cōtra Deum commissum: cum causa fuit, vt homo peccās, magis ingratus sit Deo, quam si ea nō accepisset, quod est cōtra ipsum Thodicientem, huiusmodi circumstantiam non esse de necessitate confitendam, nisi quando nouam ingratitudinis culpam inducit.

Secunda ratio etiam nō probat, quia præsupponit, quod sicut medicina curatiua vnius morbi corporalis potest quoad alium morbū nocere, seu alium morbum inducere, vel fouere: ita & medicina spiritalis morbi curatiua, cum tamen id non ita sit. Nam omnis medicina spiritalis curatiua, seu expulsiva vnius peccati mortalis, est similiter curatiua omnium mortaliū, siue sit gratia per se, siue sit sacramentū aliquod, siue aliud bonum opus in Deum relatum: & cum sacerdos non aliā adhibeat medicinam spiritualem peccati cōmissi curatiuam, nisi sacramentalem absolutionem, quæ vel omnem mortalem culpā, vel nullam excludit, sequitur in hac re, huiusmodi medicinam spiritualem non assimilari corporali.

Tertia ratio etiā non probat, quæ de medicina p̄seruatiua. i. de consilio sacerdotis cōfiteri necessariò procedit. Tum quia stat quod cōfiteri nō indigeat consilio sacerdotis: quia vel ipse confitens valde peritus, & doctus est, sciens quid sibi agendum meli⁹ quam sacerdos, vel quia ipse sacerdos est idiota, nesciens rectè cōsultare, vel quia confitens scit alios viros doctos esse, qui possint sibi melius quam sacerdos cōsultare, ad quos intēdit adire. Tum etiam, quia si opus esset consilio sacerdotis, quod possit poenitentem à recidiua p̄seruare, & ita prodesse ad vitandum vnum peccatum quod nō iuuet ad aliud incidendum, hoc maximè vide-

retur

A retur casu, quo poenitens haberet vitia contraria ratione cuius in consulendo illi oporteret ad vtrūq; vitium habere respectum: tunc enim conueniret vtrūq; vitium confiteri, vt pro vtroque conueniens acciperet consilium, attamen stat confitentem non habere huiusmodi vitia contraria. Aut etiam casti, quo confitens esset in assuetudine aliquod negotium exercēdi, seu in re aliqua tractandi, in qua opus esset consilio, vt sciret, an sit illi à negotio illo desistendum, aut quomodo se debeat in illo habere: verum stat poenitentem in nullo tali se exercere. Et deniq; quantum ad essentiam confessionis sacramentalis attinet, non est necessarium tale consilium: & per consequens ad finem habendi debitum consilium à sacerdote, non est necessarium integrè confiteri.

Quarta etiam ratio non probat, quæ innitit correspondentiæ, quæ debet esse inter confessionem vocalem, & contritionem. Deficit enim primò, quia falsum est, quod contritio non admittat diuisionem. Quia stat peccatorem, qui plura cōmisit mortalia, de vno salubriter conteri, absque hoc, quod de alio formaliter, seu particulariter conteratur, patet, hoc supposito, quod præceptum de conterendo, cum affirmatiuū sit, non pro semper obliget. Dato ergo tempore, pro quo non obligat, tunc potest licitè conteri de vno propter Deū, absq; hoc, quod de altero conteratur. Patet, quia licitum est ei de nullo eorum cōteri pro tunc, igitur licitū erit ei de vno tantū conteri: qd' si propter Deum fiat, habetur intētum. Deinde, si ob correspondentiā confessionis vocalis ad contritionem, esset necessariū integrè confiteri, sicut necessarium est integrè conteri, sequitur, quod quādo cōtritio generalis solum habetur propter Deum, non descendēdo ad particularem peccatorum contritionem, quod tunc etiam si confessio fiat, non esset necessarium in particulari confiteri, sed sufficeret in generali, vt signum exteriori suo signato respondeat. Et ita, sicut contritio in genere valet ad remissionē peccatorum, & gratiam: ita & confessio in genere facta, sufficeret ad eorundem peccatorum remissionem. Si dicas vtrūque sufficere extra tempus obligationis confitendi, secus tempore obligationis. Contrā, tunc si extra tempus obligationis quis cōfiteatur, liceret ei diuidere scienter confessionem, & licebit in genere solum se peccatorem esse fateri. Et ita, quoties sacerdotes celebrare volunt, ex

voluntate, & non ex obligatione, satisfacere, si solum in genere confiteatur. Cōsequens supponit falsum, & erroneū: cū confessio in genere tantum, sacramentalis non sit.

Quinta ratio non omnino cōiunct, nam præsupponit, quod deberet probare, scilicet, decretalem illam nullam obligationem de nouo induxisse, nisi temporis quo debeat fieri confessio, determinationem: reliqua autem, præsupponit altiori iure esse iusta, scilicet, q' si fidelis omnia sua peccata vni sacerdoti cōfiteatur. Hoc enim est, quod in præsentiarum quaritur. An sit de iure diuino omnia peccata vni sacerdoti confiteri. Deinde si reliqua omnia præsupponeret de iure diuino esse, igit' etiā esset de iure diuino sacerdotem iniungere poenitentiam, & poenitentem eam debere acceptare, & implere, quod est cōtra multorum sententiā. Deinde sequeretur esse similiter de iure diuino, quod poenitēs solus, & secretè suā faciat confessionem, cum tñ possit etiā coram aliquibus cōfiteri. Præterea cum per sacerdotem propriū illic curatus intelligatur, sequeretur quod præfata decretalis præsupponeret esse de iure diuino cōfiteri curato parochiali, quod tamen non videtur, cum videamus Papam passim disp̄sare, & indulgere, vt peccator cōfessorem sibi eligat, quæ velit. Igitur non videtur, quod illa decretalis reliqua omnia, quæ de hac materia cōfessionis tangit, præsupponat esse de iure diuino, dempta temporis determinatione &c.

Sexta ratio videtur esse alicuius momenti ad probandum articulum præsentem. Sed adhuc videtur quod non sufficere probet intentū, quia præsupponit, quod sacerdos non potest remittere peccata, nisi integrè, ad quod prærequiritur confessio integra. Verum hoc non ita esse apparet, quia quando peccator habet casus reseruos, & non reseruos, sacerdos inferior absoluit à non reseruat, & superior à reseruat, in quo apertè diuiditur absolutio per sacerdotes facta. Et ita si absolutiones illæ aliquid valent, constat posse sacerdotem in parte remittere peccata, & in parte nō, vt tenet communis opinio. Sed de hoc post.

Præterea, quando sacerdos absoluit poenitentē. Quæro, vel absoluit eum à peccatis quoad culpā, vel quoad poenam temporalem, in quam æterna est per contritionem commutata, vel à debito vocaliter confitendi. Primum non potest dici, saltem si peccator fuerit per con-

G 4 tritio-

Ertitionem iustificatus: tunc enim absolutio non se extendit ad culpam. Si secundum, aut tertium, tunc certum videtur absolutionem admittere diuisionem, sicut & poenae remissio eam admittit. Similiter & confitendi obligatio, cum stet peccatorē deobligari à debito confitendi aliqua peccata, puta ea, quae confessus est, manente debito confitendi alia, quae nondum confessus est &c. De quo tamen postea.

Deinde cum ait Christ⁹, peccata, quae remiseritis, ego remittam: & quae non remiseritis, nec ego remittam. Quando de remissione sacerdotali loquitur, quae, an loquatur de illa remissione actu à sacerdote facta, an de ea quae in proposito à voluntate poenitentis fit, formaliter, vel virtualiter? Non primum, quia non expectata absolutione sacerdotis, Deus remittit peccata, ut supra diximus. Si secundum, igitur non sequitur ex dicto textu, nisi quod peccator tenetur habere propositum, saltē virtuale confitendi omnia sua peccata integrè sacerdotibus. Et hoc propositum habere potest, etiam si non proponat vni & eidem omnia confiteri, sed diuersis: igitur ex dicto loco non colligitur necessitas integritatis praedictae. Itaque difficile est, per rationes, aut textus, seu deductiones efficaces, probare praesentem articulum de confessione integrè vni, & eidem agenda sacerdoti, de iure diuino: nisi recurramus ad Christi institutionem, quam voce discipulis tradidit, à quibus & ecclesia id accepit, seruauit, & seruat. Pro quo facit Augustinus, qui cum institutionem ecclesiae de confitendo semel in anno per multos annos praecesserit, in libro de poenitentia tradidit, & docuit huiusmodi integritatem confessionis seruandam, ut habetur de poenitentia distinctio. 5. c. Consideret &c. Cum igitur huiusmodi confessionis integritatem omnes doctores, & sancti necessariam esse fateantur, sicq; vbiq; seruet, & teneat ecclesia, credendum est sic Apostolos à Christo didicisse, eosque posteris hanc doctrinam verbo tradidisse, etiam si in lege Evangelica aperte scriptum non sit. Dicere autem non esse necessarium credere, & tenere, nisi ea, quae aperte in scriptura sacra continentur, error est perniciosus, & merito damnatus contra huius tempestatis haereticos, ut alias deduximus.

De circumstantiis confitendis.

DE circumstantiis **G** est eadem difficultas, an scilicet sit de necessitate praefatae integritatis confiteri omnes circumstantias.

Et quidem de circumstantiis impertinentibus, quae scilicet nec aggrauant, nec alleuiant peccatum, non dubium, quin non sit necessarium eas confiteri: quia non tenetur peccator confiteri, nisi ea, propter quae Deum offendit, ratione quorum veniret à Deo eternaliter puniendus, nisi vicario suo eadem confiteatur: sed propter illas circumstantias, quae impertinentes sunt, nec Deum offendit, nec ob eas veniret puniendus à Deo. Et ob eandem rationem patet de circumstantiis alleuiantibus, quod non sunt de necessitate confitendae. Et etiam, quia foris ille secretus, foris accusationis est, non excusationis. De aliis verò circumstantiis, quae aggrauant, & nouam culpam inducunt, non etiam est dubium, quin sint de necessitate confitendae: alioquin non fieret integra confessio, sed dimidiata, quod non est licitum, ut ex dictis patet. Et loquor de circumstantiis, quae nouum peccatum mortale inducunt, quia forte stat aliquem mortaliter peccare ex obiecto, & tamen non mortaliter peccare ob circumstantiam, sed venialiter. Ut si quis mortaliter peccando, dat causam astanti alicuius scandali, quod sit solū veniale, vel alicui⁹ mēdaci, seu verbi ociosi, quod ille astantis verisimiliter diciturus est. Vnde fit, ut poena debita peccato mortali hic non dimissa, in parte remittat in inferno, patet, quando peccatum mortale per aliquam circumstantiam fuit venialiter solum aggrauiatum, poena ex illa circumstantia debita, finietur in inferno.

De aliis verò circumstantiis, quae aggrauiant peccatum, & non mutant speciem peccati, an sit necessarium de necessitate salutis eas confiteri. Dixerunt aliqui quod sic.

Primo ex sententia Augusti. & habetur de poenitentia. distinctio. 5. cap. Consideret. vbi docens quid debeat homo confiteri, inter alia connumerat perseuerantiam, & quantitatem, & alia quae non mutant speciem peccati, sed aggrauiant, vel augent peccatum.

Secundo, necessitas confitendi sacerdoti concernit ea, per quae Deus à peccatore fuit offensus: sed stat Deum magis offendi per circumstantiam aggrauiantem solū, quam per eam, quae speciem peccati mutat, igitur tunc necesse erit illam aggrauiantem

Atem confiteri. Maior supponitur. Et minor patet, quia si velit aliquis fornicari extra ecclesiam existēs ex intensissimo conatu, & magna libidine, & addatur etiam continuatio talis malae voluntatis: e contra alius velit fornicari intra ecclesiam existens, sed ex remisso conatu, & voluntate momentanea, iam ad offensam Dei plus videtur conducere ille feruens conatus fornicandi, & longo tempore continuatus, quam circumstantia loci, in quo momentanea habetur mala voluntas. Aut exemplifica in quantitate obiecti, puta. Vult Socra. furari extra ecclesiam centum ducatos, & vult Plato furari in ecclesia vnum argenteum, caeteris paribus, magis offendit primus, quam secundus: & si non, cum excessus peccati ex circumstantia loci proueniens sit finitus, augeatur circumstantia quantitatis furti, ut aequet, vel superet malitiam sacrilegij, & tunc habetur intentum. Tertio, quia nisi peccata omnia cum circumstantiis aggrauiantibus pandantur confessori, non poterit confessor poenitentiam peccatis proportionatam ipsi poenitenti iniungere.

Respon. His non obstantibus, videtur turtentenda contraria conclusio, scilicet, quod non est necessarium huiusmodi circumstantias solum aggrauiantes confiteri. Probat, quia nullo iure diuino, nec humano ad id tenemur, quod patet: quia haec iura non obligant peccatores nisi ad confessionem omnium peccatorum mortalium: huic autem obligationi satisfacit peccator, si omnia peccata mortalia vni confiteatur, etiam suppressis praefatis circumstantiis, igitur.

Confirmatur, quia tunc tenetur peccator scire circumstantias aggrauiantes, sicut tenetur scire peccata mortalia, quae tenetur confiteri. Consequens est valde durum obligare, scilicet, peccatorem ad sciendum circumstantias aggrauiantes, & non solū eas, quae mutant speciem peccati. Est itaq; vtile eas confiteri, non tamen video esse necessarium ad salutem.

Ad rationes priores respondetur. Ad primam ex Augustino sumptam dicendum, quod non ponit Augustinus illic ea omnia in hac intentione, ut velit dicere semper ea esse de necessitate confitenda. Patet hoc, quia status, & conditio, & qualitas personae peccantis, & eius cum qua peccatur, quae illic Augustinus ponit, non semper sunt confitenda: quia stat, quod sint circumstantiae impertinentes, si status, & conditio talis sit, qui in nullo aggrauiet, vel alleuiet. Similiter stat,

quod status, & conditio aliquando alleuiet culpam. Leuius enim est peccatum, quo dux, vel nobilis, vel Princeps vindictam ab eo, à quo iniuriam passus est, capit, quam si alius ignobilis vindictam capiat de iniuria sibi illata, caeteris paribus. Ac proinde tunc illa omnia confitenda sunt, quando speciem peccati mutant, vel nouum inducunt peccatum. Alioquin non de necessitate, sed de consilio, & congruitate veniunt confitenda.

Ad secundam dicendum, quod oblatio confitendi, non ex grauitate peccati nascitur, sed ex peccato ipso contra Deum commisso. Et quia circumstantia, quae solum aggrauiat peccatum, non inducit nouum: ideo obligationem eam confitendi non inducit. Alioquin oporteret confiteri beneficia à Deo recepta, tam corporalia, quam spiritualia, per quae offensa in Deum commissa redditur grauior. Ad tertiam, dicendum, quod non procedit: tum quia, nec necessarium est sacerdotem poenitentiam iniungere, nec confitentem eam acceptare. Tum, quia esto sit imponenda, & acceptanda, non tamen est necessarium eam proportionatam grauitati peccatorum imponere, cum arbitraria sit hodie poenitentia.

De circumstantiis speciem peccati mutantibus.

SE D dubitabis, quae sint illae circumstantiae, quae speciem peccati mutant, ut sciatur quo sit integrè facienda confessio. Respō. Quod illae dicuntur speciem peccati

mutare, seu nouum peccatum inducere, quae distincta, seu propria prohibitionem prohibentur. Huius dicti ratio clara est, quia cum peccatum intantum sit peccatum, in quantum contra praecceptum, seu legem obligatoriam fit, verè igitur illa circumstantia distinctum affert peccatum, quae distincta prohibetur lege, aut praeccepto. Et possumus de multis exemplificare. De circumstantia finis, si quis furatur, ut fornicetur, vel aliud flagitium committat: constat finem illum alia lege distinctum esse prohibendum à lege, quae furtum prohibet. De circumstantia obiecti, ut si quis fornicetur cum coniugata, vel virgine, vel moniali. De circumstantia agentis, ut si religiosus contra votum continentiae fornicetur. De circumstantia loci, ut si quis intra locum sacrum fornicetur. Idem patet de circumstantia temporis, & de aliis. Deinde

E fornicari, vel aliud malum agere scienter, est circumstantia, quæ distinctam malitiam affert, iuxta illud Pauli: Omne, quod non est ex fide, id est, contra conscientiam, peccatum est. Similiter agere aliquid scilicet conscientia dubia de qualitate operis, specialiter prohibetur, iuxta illud ecclesiastici: Qui amat periculū, peribit in illo. Similiter peccare cum iactura propriæ famæ, specialiter prohibetur, iuxta illud Ecclesiastici: Curam habe de bono nomine: nam melius est nomen bonū, quàm diuitiæ multe. Deinde peccare coram aliis, qui facile ad simile vitium prouocabuntur, est scandalizare, quod specialiter prohibetur, vt innuit Christus: Si quis scandalizauerit vnū de pusillis his, expedit, vt suspendatur ei mola afinaria, & demergat in profundum. Et Paulus: Si esca scandalizat fratrem, non manducabo carnes in æternum. Et deniq; quoties quis peccat, & peccatum illud committantur, vel subsequutura præsumuntur damna aliqua corporis, vel animæ propriæ, proximi, vel reipubl. vel famæ, vel aliud damnum quodcunq; quod sub pœna peccati tenetur homo euitare: tūc huiusmodi circumstantiæ dicuntur mutare speciem peccati, nō quod natura actus peccaminosi mutetur, sed in esse moris mutari dicitur, quia peccans cum tali circumstantia distincto præcepto, prohibita, diuersis dicitur peccatis peccare. Vnde fit, vt in vnico, & eodē actu peccaminoso contingat aliquē multa simul peccata specie differentia committere. Vt si prælatus alicuius monasterij in suo monasterio accedat ad vxorē alterius, peccat multipliciter. Primò, in fornicando. Secūdò, quia cum vxore coniugata. Tertio, cum scandalo fratrum, qui facile ad simile vitium patrādum prouocabuntur. Quarto, cum periculo mortis foemina: quia eam vir suus fortē occidet. Quintò, cū iactura propriæ famæ, & totius ordinis. Sextò, quia contra conscientiam propriam, cum sciat se peccare. Septimò, contra votum continētiæ. Octauò, contra suam personam, quæ Deo consecrata est, tam ratione sacerdotij, quàm ratione religionis. Nonò, seu decimò, contra propriū officium prælati, ad quā pertinet bonū vitæ exemplū subditis præbere. Vndecimò, ratione loci sacri. Duodecimò, rōne tēporis sacri, si dies festus sit. Et ita poteris alias circumstantias apponere.

Si quæras, an secundū hoc sit consequenter dicendum, quod talis prælatus, & quicūq; alius similiter peccās, teneatur semper, quod confitetur, has omnes circumstan-

tias explicare. Respon. Non oportet, si confessio fiat confessori, qui confitentē, & conditionem eius agnoscat: secus si confiteatur confessori, qui illas circumstantias ignoret: quia tunc necessariū erit ad integritatē confessionis, oēs illas confiteri. Sicut si cōfessor vidit me aliqua peccata committentē, nō sum obligatus illa explicare, sicut si ea nō sciuisset, satis est dicere: Pater cōfiteor me illa peccata commisisse, quæ vidisti me committere.

Vnde sequitur quid ad casum sequentem dicendū sit: Petrus confessus est suo sacerdoti, scilicet, Ioanni: & aderat clam alius sacerdos, qui similiter confessionē Ioanni factam audiuit: Ioannes autem cui erat facta confessio, Petrum non absoluit, quia noluit, vel quia amplius informari super confessione decreuit, & ita recessit. Postea ipse poenitens intellexit illum alium sacerdotem omnem eius confessionem audiuisse. Dubitatū est, an possit ille alius sacerdos Petrum absoluerē nō reiterata eiusdem confessione. Et dixit de Palude, quod non, quia iudex nō potest ferre sententiā ex confessione partis corā alio iudice facta, si non coram illo, vt iudice fiat. Præterea, ita requiritur intentio ex parte confitentis, sicut ex parte confessoris: igitur sicut necessaria est ex parte confessoris intentio absoluēdi poenitentem, ita ex parte confitentis necessaria est intentio confitendi illi sacerdoti, qui ipsum absoluerē debet, quod tamē in casu non fit. Quod si quis in oppositū obiiciat, quod ex duobus iudicibus ordinariis, aut delegatis potest alter causam cognoscere, & alter sententiā ferre. Respondet id verū esse, quādo iudices possunt sibi acta iudicialia pandere, & cōmunicare, vt potest in ordinario, & inquisitore verificari in causa hæresis, vt patet de hæreticis. cap. Per hoc. Acta tamen sacramentalia, vt sunt, quæ confessor in confessione agnoscat, non ita potest vnus confessor alteri cōmunicare. Oppositum tamen videtur probabile, nec per omnia debent assimilari foris contentiosus, & poenitentialis: habet enim vterq; suas leges, & conditiones. In foro enim poenitentiali, satis est, si peccator in genere se reum esse fateatur in omnibus, quæ post discussam conscientiam memorix occurrunt, idq; sacerdoti, à quo sacramentalem petit absolutionē, modo sacerdos ipse notitiam habeat peccatorum huiusmodi poenitentis. Non enim ad aliud videtur necessaria explicita peccatorū confessio, nisi vt sacerdos integrā habeat notitiam de peccatis

Actis, super quibus sententiam absolutiuam debet proferre. Ac proinde, si sacerdos alius de habeat peccatorū ipsius poenitentis sufficientē notitiā, & peccator se omnium illorum, quæ sacerdos agnouit, reū esse fateatur, siue ea nouerit ex confessione ipsi, vel altera facta, vel ex facti obedientia, vel aliunde, id pro sufficiente cōfessione habendum est, vt possit à tali confessore absolui. Inde fit, vt si mulier non habeat alia peccata confitenda, præter ea, quæ cum suo cōfessore commisit, satisfacit, si dicat: Ego fateor me peccasse in illis, quæ nosti me tecum commisisse. Et si quis extra confessionem verbo, vel scripto omnem vitam suam peccaminosam confessori suo detexit, tanquàm qui historiam narrat, volens postea ab eisdem peccatis sacramentaliter ab ipso confessore absolui, satisfacit, si in omnibus illis, quæ huiusmodi confessori retulerat, reum se esse fateatur, & poterit per illum absolui. Ad hunc modum de aliis casibus videtur dicendum: dummodo talis poenitens probabiliter credat huiusmodi sacerdotem de omnibus ipsius poenitentis peccatis alioqui sufficienter instructum esse. Et per hæc patet responsio ad rationes suprā pro opposita sententia factas.

B De circumstantia loci, & temporis.

De circumstantia loci, & temporis, querebatur: An semper iuducant nouū peccatū. Res. Quibusdā visū est, quod non, nisi quando ipse locus, vel dies est obiectum prauæ volūtatis, vt si quis velit fornicari, vel furari intra ecclesiā, seu in die festo. Sicut dicit Almain nouū esse peccatū ex circumstantia illa. Aut si quis in loco sacro faciat aliquod opus, quod sit impeditiuū eorum, quæ in ecclesia fieri debent, qualia sunt celebrare, officium ecclesiasticū dicere, mortuos sepelire, ad ecclesiā confugiētes defendere, confessiones illic audire &c. Illa igitur peccata, quæ sunt horum operū impeditiua, mutant speciem ex circumstantia loci. Sic dicit Caietanus in opusculis. Vtū quicquid sit de his modis dicēdi, de quibus aliās videt nunc breuiter, quod siue homo cōmittat peccatū opere, siue sola volūtate, in loco, vel tēpore sacro, potest se tripliciter habere. Quia vel id facit scienter, sciēs se in loco sacro peccare, vel ig-

noranter, crasse, seu affectatē, vel ignoratē, inuincibiliter. Si primū, nō dubito speciale peccatū esse in casu, ratione loci sacri, qui ad colendū Deum specialiter est dedicatus, & cōsecratus, ratione cuius illi sua debetur reuerentia: ac proinde qui in tali loco scienter peccat, videtur specialiter offendere Deum. Similiter si peccet in loco sacro ex ignorantia crassa, quia cū ignorantia crassa nō excuset à toto, licet bene à tanto, non desinit peccare contra Deū ratione loci. Exemplū est clarum, si quis velit accedere ad eā, quæ re vera monialis est, siue id sciat is, qui peccat, siue crasse ignoret, non dubiū, quin sacrilegium cōmittat. Aut si quis cū clericus sit, vult vxorem ducere, siue sciat, aut aduertat se clericū esse, siue id ex inaduertētia crassa faciat, non dubiū quin peccet ob circumstantiam personæ, seu voti. Si verò inuincibiliter ignoret homo ille se in loco sacro, vel tēpore sacro peccare: tunc non duplici, sed simplici peccato peccat. Nec opus est circumstantiā in hoc casu confiteri. Ex dictis sequitur peccatorem teneri ad confitendū numerū peccatorum, quæ cōmisit, seu frequentiam eorum. Ratio clara est, quia numerus ille, seu frequentia addit peccatū peccato, & per consequēs est de necessitate confitendus. Non quod singula in indiuiduo narret, sed satis est, si dicat: Fateor me decies tale peccatum cōmisisse, vel ter, aut quater &c. Corollariū sequitur, necessariū esse explicare personas, cōtra quas, vel cū quibus homo peccauit, si non potest aliter quis peccatū in specie explicare. Vt si quis habuit rem cum matre, aut sorore, aut consanguinea propria. Quod si cōfessor agnoscat personas complices, satius esset alium confessorem, qui eas non agnosceret, quære: idque de licentia proprii curati, petita, & obtenta. Si autem alterius copia haberi non potest, & instat tempus obligationis, confiteatur proprio, explicando personas, ratione quarum distinctum, vel nouum peccatum allatum est, iuxta ea, quæ dicta sunt. Excepto, si inde scandalū timeatur. De quo post. Vbi illud notandū, quod non est licitum complices in cōfessione explicare, nisi necessitas integrē confitendi, aut alicuius consilij accipiendi id exigat. Sicut nec nudum secretum confitentis cōmissum est licitum in confessione detegere, seclusa necessitate: etiā si id aliquādo ipsi confitenti conueniret, quippe qui sacerdos aliquod ei salutare consiliū, aut meliorem medicinā, audito secreto, exhiberet: quæ quidem, & si conuenientia

Enientia forent ipsi poenitenti, non tamen necessaria: modo autē consilia intelliguntur, saluis praeceptis. Et ita, quando confitentes in confessione personā tertij, absq; necessitate detegūt, debēt p̄ confessorē auisari, vt de hoc ipso poeniteant, & deinceps id facere nō pręsumant. Vbi tamen exprimere personā tertiam necessariū foret, quærat alium confessorē, qui illius tertie personæ notitiā non habeat: alioqui confessio huiusmodi, facta confessori tertie personæ agnoscenti, culpabilis erit. Nec excusabitur per integritatem confessionis seruandā: quia & si integritas confessionis exigat personā tertiam aliquando detegere, non tñ exigit, vt talis confessio integra fiat cōfessori tertie illam personam agnoscenti, quando alius potest haberi confessor. Corollarie sequitur peccare de nouo peccatorē, qui non examinata prius conscientia, confitetur: quia exponit se periculo dimidiandi confessionē: ad cuius integritatem sub poena peccati tenetur, vt patet ex dictis. Quantum autem tempus requiratur ad huiusmodi examen, non potest dari regula certa: quia aliqui sunt, quib' minus tempus sufficit, vt si sint tenacis memoria, aut habeant ingenij solertiam, aut non diu ante confessi sunt &c. Aliis verò e contra maius tempus est necessarium.

F De integritate confessionis non semper seruanda.

Ed an semper sit

S necessarium pręfatam integritatē confessionis seruare? Respond. quod non: quia in multis casibus licitum est confessionē dimidiare, etiam scienter. Vt si est verisimile, aut certum, quod integra confessio cedet in infamiā ipsius confitentis: vt casu, quo poenitens scit confessorē illum solitum esse confessionem in certis criminibus reuelare: vnde verisimiliter credit, quod ira secum faciet: tunc non tenetur poenitens integrē illi confiteri. Ratio videtur nota: quia nec intentio Dei, nec ecclesie, nec sanctorū est obligare poenitentē, vt cum infamia sua, seu famæ suæ detrimento confiteatur. Ideo in .c. Omnis vtriusq; sexus. Statutum est, vt peccator solus sua peccata confiteatur. Ideo etiam dixit Chrysostomus loquens ad peccatorē confiteri erubescētē. Non dico tibi, vt confitearis peccata tua con-

feruo tuo, vt tibi exprobet. Et iterum: Non G dico tibi, vt re prodas in publicum, vt suprā citatum fuit. Similiter si confessio integra fieri nō potest, nisi cum periculo mortis corporalis ipsius confitentis, aut alterius, tunc cessat obligatio integrē confitendi, vt casu, quo confitēs occidit fratrem suum, qui ex alio parente fuerat etiā frater ipsius confessoris, quē verisimiliter putat, audita integra confessione, ad sumendum vindictam contra ipsum confitentē irritandū. Et casu quo foemina, quam curatus sollicitauerat, confitetur se cum alio clerico fornicatā esse, cuius mortē verisimile est poenitenti curatū procuraturum. Aut in aliis huiusmodi casibus, cessat obligatio integrē confitendi. Huius ratio æque nota est: nam cessat obligatio integrē confitendi, quando id fieri non potest, nisi cum periculo famæ propriæ: à fortiore igitur cessat, quando fieri non potest, nisi cum verisimili periculo mortis propriæ, vel alienæ. Non enim voluit Deus, nec ecclesia ad huiusmodi confessionē cum tanto periculo, & dāno quenquā obligare. In talibus enim casibus satis est summo sacerdoti illa peccata, seu circumstantias confiteri: vnde verisimiliter scit pręfata pericula euentura. Similiter si confessio integrē fieri non potest, nisi confessio ab ipso confitente reueletur, cessat pręfata obligatio, vt casu, quo quidā clericus absoluit episcopum quendam à simonia: quem tamen absoluere non potuit, & idem clericus velit curato sua peccata confiteri: cui si confiteatur se quēdam à simonia absoluisse, illico curatus veniet in notitiam episcopi, qui simoniam prius fuerat confessus: tunc non tenetur is clericus illud peccatum in specie confiteri. Ratio huius etiam clara est: quia lōgē plus obligat pręceptum de non reuelando confessionem, quā pręceptum de integrē confitendo, vt suppono, igitur hoc debet illi cedere.

Hinc patet ad casum sequentem. Si foemina cum aliquo fornicata, hoc peccatū suo sacerdoti confiteatur, & verisimiliter scit, quod eam sollicitabit, & in libidinem excitabitur, an ad vitandū huiusmodi scandalum confessoris teneatur illud peccatum subticere. Et vniuersaliter posset quæri, an in similibus casibus, pro vitando scandalo confessoris possit, & debeat dimidiari confessio. Dixerūt aliqui, quod non. Tum, quia ex regula iuris vtilius scandalum nasci permittitur, quā veritas relinquatur. Cum igitur integrē confiteri sit de veritate vitæ,

ex

A ex quo est de pręcepto sub poena peccati mortalis obligate: sequitur, quod nō est pręmittēda propter scandalū confessoris vitandum. Tum etiam, quia si liceret ab integra confessione cessare propter huiusmodi scandalū: igitur etiam liceret totaliter à confessione ob eandem causam cessare, vt si poenitens non habeat peccata, nisi talia, quæ si confiteretur, esset confessor scandalizādus. Sed consequēs videtur falsum: quia tunc statet poenitentem esse perplexum, vt si accedat articulus mortis, aut tēpus pasche: quando necesse est cōmunicare, tunc enim si confitetur, peccaret ex opinione. E cōtra si non confiteatur, etiā peccabit, decedens, aut cōmunicans sine confessione, igitur. Nec valet dicere, quod tunc euadet perplexitatem, si in genere cōfiteatur, non descendēdo ad speciem. Nō valet, quia quod diuino, & humano pręcepto confiteri oporteret, non est in genere confitendum, sed in specie.

Respon. Ex dictis apparet cōtrarium esse tenendum, scilicet, quod cessat obligatio integrē confitendi propter scandalū sacerdotis vitandū. Probat, quia non minus, imō magis tenemur ad salutem spiritualement proximi, & mortē spiritualement proximi, vel propriā, & quā ad vitandum propriam infamiā: sed vt ex dictis patet, si confessio integra fieri non potest, sine periculo verisimilis infamiæ, aut mortis corporalis alicuius, cessat obligatio integrē confitendi, igitur etiam in casu pręfati. Deinde ex regula beati Bernardi in libro de Dispensatione, & pręceptis. Quod pro charitate institutum est, contra charitatem non debet militare. In casu autem, si esset necessarium integrē confiteri, hoc ipsum contra charitatem proximi militaret, igitur in casu nec Deus, nec ecclesia obligat ad talem integritatem. Præterea concurrētibus duobus pręceptis, quæ simul obseruari non possunt, quod minus est, debet cedere maiori: sed in casu maius est pręceptum de vitando scandalo confessoris, in quo vita eius spiritualis periclitatur, quā pręceptum de integrē confitendo, cum primum sit iuris naturæ: secundū sit positiuū iuris, vt constat. Et procedit ratio non solum de vitando scandalo fratris actiuo, sed passiuo: quia permittere scandalum fratris, cum illud euitare possumus, & scandalum eidem præbere, æquiparantur, iuxta illud Symachi Papæ. Et habetur distinc. 83. in principio. Non grandis dif-

Cferentia est, loctū inferas, vel admittas. Mortem enim languēibus videtur infligere, qui hanc, cum potest, non excludit. Et iterum per illud Ambrosij: Fame pasce morientem, si non pauidisti, occidisti. Et Augustinus Bonifacio scribens, ait de medico, & patre loquens: Si illos negligant, & perire sinant, ista falsa mansuetudo est, & crudelitas. Et habetur. 23. q. 4. Ipsa pietas &c. Nota tamen diuersum quid esse sacerdotis scandalum, quod in casu timetur ex malitia ipsius euenturum, aut ex fragilitate, seu ignorantia. Si enim ex malitia euenturum est, vt si alioqui parati animi sit eam sollicitare, vt secum consentiat, quacūq; oblata occasione: tunc non est de tali scandalo curandum, nec propter illud vitandum, à confessione integra cessandum est. Id patet, tum quia rationes suprā factæ in hoc casu, non currunt, eō quod ad integritatem confessionis non sequitur mors animæ ipsius confessoris: cum ipse iam ob animi sui præparationem mortuus sit. Tum etiam exēplo Christi, qui docuit nos de huiusmodi scandalo Phariseorum, ex malitia proueniente, non esse curandum, nec ob illud à bono opere cessandum, vt patet Ioannis. 6. de multis, qui scandalizati sunt, audientes Christum dicentem: Nisi manducaueritis carnē filij hominis &c. Et clarius Matthæi. 15. quando discipuli dixerunt ad Christum, de cibo indifferenter sumendo prædicantem: Scis quia Pharisei audito hoc verbo, scandalizati sunt? Quibus respondit: Sinite eos, quia cæci sunt, & duces cæcorum. Si autem scandalum timetur, ex fragilitate, aut ignorantia, occasione ex opere nostro sumpta: tunc de illo curandum est, & ab opere cessandum, pro vitando huiusmodi scandalo. Sic enim docuit Paulus. 1. ad Corint. 8. Si esca scandalizat fratrem, non manducabo carnes in æternum. De quo & exemplum habemus de Eleazaro, qui cum posset mortem euadere, sumpto cibo porcino, videtis inde scandalizandos pusillos, omnino ab illo, etiam cum mortis periculo, voluit abstinere. Iam ad rationes priores breuiter dicēdum, quod regula illa: Vtilius scandalū nasci permittitur &c. procedit, quando ipsa scandalii permissio, altiore iure nō est prohibita. Si tamen vitare scandalum sit de veritate vitæ, sicut & integrē confiteri, non est permittendum scandalum nasci, & tunc regula nō procedit. Aut dicatur, quod procedit de scandalo Phariseorū, quod ex malitia est, nō de scandalo pusillorū, quod ex fragilitate, & ignorantia

2. Macha. 6

Erantia est. Itaque pro debita regulæ intelligentia, attendenda est veritas illa, & scanda li qualitas, & videre quid cui debeat præferri. Ad secundam, fateor in casu certo à tota confessione esse cellandum, nec inde erit peccator ille perplexus, quia cum à præcepto minore defiliet, ut feruet, quod fortius est, nulla relinquitur perplexitas.

Sit igitur regula in hac materia, quòd quando confessio integrè vni fieri non potest, nisi cum periculo notabili, siue famæ, siue vitæ corporalis, siue spiritualis propriæ, vel alienæ, quod quidè damnū alio qui de necessitate vitandū est, cessat obligatio integrè confitendi. Et similiter cessat obligatio confitendi simpliciter, quā ipsa confessio sine tali dāno fieri nō potest: quia tunc perinde est, ac si pœnitens non habeat copiā confessoris, satis est summo sacerdoti tūc confiteri.

Sed ex hoc oritur dubium, an in casu huius regulæ, in quo cessat confitendi integrè obligatio, cesset etiā simpliciter obligatio confitendi, an potius sit necessarium confiteri dimidiando confessionē: quia hactenus non cōclusum est, nisi quòd possit in casibus diuidi confessio. Resp. quòd in huiusmodi casibus, in quibus licitum est non integrè confiteri, necessariū est confiteri, quia diuersa sunt præcepta de confitendo, & de integrè confitendo, ex quo vnum potest sine altero cōpleri: ac proinde cessante obligatione integritatis præfatæ, non opus, cesset obligatio, reliqua peccata tempore necessitatis, seu præcepti confitendi. Et esto esset tantum vnum præceptū de confitendo omnia, ut innuitur in c. Omnis vtriusq; & c. Si non potest in toto cōpleri, opus est in eo, in quo potest illud seruari. Ut si vnicū præceptum sit de ieiunando quadragesimā, qui non potest totam integram ieiunare, non inde deobligatur à necessitate ieiunandi, quando potest, etiam si ieiuniū dimidietur. Et ita in casu confessio non solum potest, sed etiam debet dimidiari, si integrè fieri non potest.

De integritate absolutionis.

Est aliud dubiū, casu, quo peccator multa cōmisit, inter quæ habet casus Papæ, vel prælati suo reseruat, à qui bus curatus eum absolueri non potest, an confitens curato possit diuidere confessionē scienter, non confiten-

do nisi ea peccata, à quibus potest curatus eum absolueri. In quo tangitur alia questio, quæ huic præsupponit. scilicet an absolutio sacramentalis, quæ de peccatis impeditur, admittat similiter diuisionem. Et video quadruplicem modū respōdendi. Vnus est, quòd nec confessio vnquam diuidi potest scienter, nec absolutio sacramentalis. In casu aut, quo non potest integrè cōfessio sine periculo aliquo fieri, & non habetur copia sacerdotis, cui sine periculo fieri possit, tunc dimittenda est confessio potius, quàm dimidiada: quia perinde est, ac si non habeat copiā cōfessoris, & tūc satis est Deo, & summo sacerdoti Christo cōfiteri. Ita & casu, quo sacerdos non habeat potestatem plenè, seu integrè ab omnibus confitentē absolueri, non potest ex parte absolueri: sed debet peccatorē ad superiorē remittere, qui ab omnibus eum absoluat, vel eum ad curatū remittat, cui vices plenas eū absolueri conferat. Secundus modus est, quòd quando sine periculo fieri non potest integrè confessio, aut sacerdos non habet plenam potestatem ab omnibus absolueri, quòd licitū est, tam confessionē, quàm absolutionem diuidere. Tertius modus est, quòd licet confessio aliquādo possit ob causam necessariā diuidi: absolutio tamen diuidi non potest: sed vel de nullo peccato fit, vel de omnibus. Quartus modus est, quòd confessio semper integrè est vni sacerdoti agenda, etiā si peccator casus habeat superiori reseruat: & tamē absolutio diuidi potest, ut in casu præfati, in quo debet sacerdos pœnitentem à peccatis non reseruatim absolueri, pro aliis autem debet eum ad superiorē remittere. Sed quia de integritate, aut diuisione confessionis, existente notabili periculo, iam dictum est, quòd possit diuidi: videre conuenit de absolutione, & confessione integrè, vel diuisim agenda in casu præfati, quid de huiusmodi opinionibus sentiendum, quidq; in re tenendum sit.

De absolutione sacramentali dixit Durandus, & Adrianus, & alij, quòd diuidi non potest. Pro qua opinione arguitur, quia vnum peccatū mortale sine alio remitti non potest secundū fidem, igitur necesse est, sacerdos absoluat peccatorē ab omnibus peccatis, vel à nullo. Tum etiam, quia absolutio sacramentalis, vel confert gratiā gratum facientē, vel non. Si primum, omnia igitur peccata mortalia tollit: nam cū gratia illa nullum mortale est compatibile. Si secundum, nullū igit mortale remittit. Tum etiā sacer-

A sacerdos absolvens peccatorem, tenet vicem Christi, cuius vicari⁹ est in hoc foro: sed Christus vnum mortale sine alio nō remittit, igitur nec vicarius suus, cui potestatem remittendi peccata per partes non contulit, cum nec ipse Christus de lege ordinata talem habuerit, nec habeat potestatem. Confirmatur hoc idem, quia si absolutio à peccatis diuidi posset, demus igitur, quòd sacerdos absoluat pœnitentē ab vna medietate, & non ab alia: sequitur, iam sacerdos remittit illā medietatem, igitur Deus eam remittit, & sacerdos aliam medietatem non remittit, igitur nec Deus eam remittit. Hæ consequentiæ patent ex textu supra citato. Quorum remiseritis peccata, remittentur eis: & quorum retinueritis, retenta erunt. Et ita Deus ex parte remitteret peccata mortalia, & ex parte alia relinqueret non remissa, quòd nō stat in veritate. Impium enim est à Deo dimidiam sperare veniam. Secundò idem probat Adrianus contra Paludem, quia sacramenta, quæ vnica forma perficiuntur, non admittunt diuisionem. Sicut baptismi forma vnica est: ideo non nisi per vnum ministrum potest conferri. Similiter confirmatio, & ordinatio, quò ad vnum ordinem. Secus de sacramentis, quæ ex partibus diuersam formam habentibus integrantur: nam talia bene admittunt diuisionem, ita, ut per plures ministrentur, quemadmodum vnctio extrema, cuius partes plures sunt, & quælibet earum est sacramentū, suam formam habens. Et Eucharistia, prout continet consecrationem panis, & vini. Cū igitur sacramentum pœnitentiæ ex partibus diuersas formas habentibus non integretur, sed vnica forma perficiatur, ut patet, sequitur tale sacramentum diuidi in partes sacramentales non posse: ac proinde si sacerdos vnus à non reseruatim absoluat: alius verò à reseruatim, tales absolutiones non sunt sacramentales.

Si cōtra hos doctores obiiciatur, quia tunc nihil operaretur illa casuum reseruatio, quæ de iure Papæ, & episcopis fit. Respondent, quòd quantum ad absolutionem sacramentalem integrè, vel diuisim fieri, nihil operatur: quia, ut dicunt, illa reseruatio non est ad remittendum peccatum sacramentaliter, sed ad remittendum pœnam, quam quis ob certa peccata incurrit, cuius remissionem maiores sibi reseruant. Et ita solus ille, qui omnia peccata in confessione audit, potest sacramentaliter absolueri, siue sit superior, siue inferior: alioqui si per partes fiat abso-

lutio, nec gratiam, nec sacramentum, nec remissionem peccatorum ipse peccator consequitur. Tertio pro eadem opinione posset argui, quia tunc liberum esset confessorii absolueri ab vno tantum peccato, vel duobus, vel tribus, etiam vbi nullus esset casus reseruat: & talis absolutio esset verè sacramentalis, & de Papa, & episcopis probatur, quia quod ipsi per alios facere possunt, per seipos possunt: sed per alios possunt diuisim peccata remittere, committendo aliis sacerdotibus potestatem absolueri in parte, & in parte sibi, vel aliis certos casus reseruando: igitur per ipsos possunt à casibus communibus absolueri, non absolueri à reliquis, qui eis videbuntur. Et si id possunt prælati facere in his, ad quæ sua potestas se extendit: igitur pari ratione curati, & sacerdotes parochiales possent similem diuisionem in absolutione facere in his peccatis, ad quæ sua potestas se extendit, quòd si inconueniens sit, consequens est præfatam sacramentalem absolutionem per partes fieri nō posse.

In oppositum

video passim declinare doctores, Henricum, Thomam, Ricardum, Bonauerum, Scotum, & alios quā plurimos, tam veteres, quàm neotericos. Pro quorum sententia, & contra præcedentem opinionem argui posset. Primo, quòd casus, qui Papæ, vel episcopo reseruantur, non fit sola absolutio à pœna, seu censura ecclesiastica, in quam peccator incidit, sed quòd etiā fit absolutio à peccatis ipsis: & per consequens absolutio à casibus certis, maioribus reseruata est sacramentalis. Secundò, quòd absolutio sacramentalis potest per partes impendi. Probatur primum ex cap. Si episcopus, De pœnitentiis, & remissio. libro. 6. Vbi in sententia dicitur, quòd si episcopus dederit subdito facultatem eligendi sibi confessorem idoneum, quòd taliter electus possit eum absolueri à peccatis: exceptis casibus episcopo reseruatim. Et addit, quia in illis nullā potestatem habet sic electus. Iam arguitur. Cū detur illi electo potestas absolueri subditum à peccatis: & inde excipiuntur casus episcopo reseruatim, ipsa exceptio arguit esse aliqua peccata excepta, à quibus non possit sic electus absolueri: Cū ex Dialectica constet terminum exceptum debere cōtineri sub termino, à quo fit exceptio. Vnde si data esset sic electo facultas absolueri à pœnis excipiendo inde casus reseruatim: rectè talis exceptio ad solas pœnas extenditur. Cū

E Cum ergo in præfato cap. data sit confessorii facultas absoluendi eligentem à peccatis, & inde excipiuntur casus episcopo referuati, argumentum certum est, illos casus episcopi, à quibus electus absoluere non potest, peccata esse, non poenas solum. Fortè dices illic non per modum exceptionis fieri mentionem de casibus referuatis, sed per viam monitionis, aut instructionis, vt. s. sciant electi, non illis concedi potestatem ad casus referuatos, ita vt sit facultas illis concessa cum limitatione, non cum exceptione. Sed tunc afferam extrauagantem Benedicti vndecimi. Inter cunctas. Vbi dicit: Fratres priuilegiatos, & sacerdotes parochiales non posse absoluere à casibus Papæ, & episcopis referuatis. Et quod illic loquatur de absolutione à peccatis referuata, constat: quia dicit, quod non se intro mittant ad absoluendum eos, quibus erat poenitentia solennis imponenda, nec excommunicatos, nec eos, qui ob delictum incurrerunt irregularitatem &c. Et datur illic pro causa, quia inconueniens est, quod sacerdos absoluat à peccatis, quando poenam, quæ peccata illa consequitur, remouere non potest. Quod ratione confirmatur, quam illic innuit textus. Qui non potest remouere posterius, non etiam potest remouere prius, cui illud posterius annectebatur, remoto enim priore, bene remouetur posterius, qui ergo posterius non potest tollere, igitur nec prius. Cum igitur, poenæ ecclesiasticæ posterius quid sint, consequens ipsa peccata: si ergo sacerdos poenam, quæ posterius quid est, tollere non potest, igitur nec peccatum, quod prius est. Sed dicit aliquis, textum non dicere, quod sacerdos non potest remouere peccatum, ad quod talis poena sequitur: sed quod inconueniens est, quod tollat peccatum, quando poenam consequentem tollere non potest. Sed hoc parum valet, quia cum ait, inconueniens esse &c. nos idem intelligimus, ac si diceret, non posse, iuxta cap. Si episcopus supra citatum. Alioqui si posset culpam ab anima peccatoris remouere: manente poena suspensionis, seu irregularitatis, quam tollere non posset, quod inconueniens esset? Imò magis conueniret, vt homo iustificatus in statu salutis esset, & facilius remedium pro poenis amouendis quereret. Quod si per hoc segnior esset, aut negligentior in inquirendo absolutionem à poena si à peccato sit iustificatus, certè conueniret tollere à sacerdote potestatem remittendi tale peccatum. Ad hæc possent dicere: Esto ita sit, quod illa reseruatio non ad poenas so-

lum se extendat: sed etià ad peccata, ob quæ illas inciderunt: non inde sequitur, quod possit absolutio diuidi: sed id sequitur, quod si peccator habet casus referuatos, quod non potest curatus illum ab illis absoluere, nisi ab lata reseruatione, vel poena, hinc tamen non sequitur, quod possit eum ab aliis non referuatis absoluere, stante aliorum reseruatione. Et si contra sic dicentes obiiciat, quod tunc nil videretur concessum fratri priuilegiato, aut alteri confessori de licentia episcopi per subditum electo. Responderent. Imò id esset illis concessum, quod vbi non sint casus referuati, absoluant illos. Et si sint, quod poena per episcopos, seu maiores, quibus erat referuata, remota: & ratione cuius poenæ peccatum ipsum erat referuatum, possint ex tunc ab omnibus peccatis, etiam quæ alioqui referuata erant, absoluere. Et hoc sufficenter soluit rationes, quæ ex his iuribus sumptæ sunt, nisi communis ecclesiæ vsus in contrarium staret, qui tenet, quod habens casus referuatos, coram suo curato confiteatur, qui absoluat eum à non referuatis: pro aliis vero eum ad superiorem remittat. Aliter arguitur pro hac communi sententia, quia sacerdos non potest quenquam à peccatis absoluere, nisi habeat potestatem iurisdictionis in eum, cum sola potestas ordinis non sufficiat, vt suppono: sed hanc iurisdictionem Papa concedit, & concedere potest, prout vult: igitur potest alicui concedere facultatem plenam integrè absoluendi, potest igitur & semiplenam potestatem concedere, vt possit quosdam peccatores absoluere, & quosdam non, & possit à quibusdam peccatis absoluere, & à quibusdam non: cum hoc non sit à Deo illi prohibitum: non enim iussit Deus integritatem absolutionis, sicut iussit integritatem confessionis. In illa enim clausula. Quorum remiseritis peccata, &c. Et quorum retinueritis &c. sacerdotibus non est imposita necessitas, sicut peccatoribus. Illis enim ibidem Christus potestatem contulit remittendi: his autem necessitatem iniunxit confitendi. Præterea supposito, quod sacerdos non absoluat à peccatis quoad culpam, quam supponimus per contritionem prius fuisse deletam, sed à debito, quo peccator tenebatur confiteri, vt à sacerdote absoluat, & à poena temporali, in quam fuerat æterna commutata, hæc autem admittunt diuisionem, vt constat, igitur & absolutio sacramentalis admittit diuisionem. Minor probatur, quia postquam quis confessus est peccata, quæ seuit, quorundam aliorum

A rum oblitus, & absoluitur, tollitur obligatio confitendi illa, à quibus absolutus est, & manet obligatio confitendi alia, quorum oblitus est, quando memoriæ occurrerint. Similiter si quis ex necessitate ob causas supra dictas dimidiavit confessionem, & absoluitur, tollitur obligatio confitendi illa, quæ dixit, & manet suo tempore obligatus dicere, quæ subicitur: igitur absolutio à debito confitendi diuisionem admittit, sicut & ipsa confessio, quando vel necessitate, vel obliuione confessio dimidiatur. Quod autem poenæ temporalis diuersis peccatis debite remissio etiam diuisionem admittat, satis certum est: igitur quoad utranque effectum, quem absolutio sacramentalis operatur, admittit diuisionem: igitur & ipsa absolutio. Secus de absolutione, qua Deus peccatorem à culpa mortali absoluit: nã hæc diuidi non potest, quia reatus æternæ poenæ etiam diuisionem non admittit. Sed æterna poena peccatis debita, vel totaliter tollitur, vel totaliter manet.

Tenendo igitur hanc secundam sententiam communem, videtur dicendum, quod potissima ratio pro priore sententia adducta innititur huic propositioni, quam præsupponere videtur, quod absolutio, quæ à sacerdote fit, est absolutio à peccatis quoad culpam, idque ratione gratiæ, quam ex opere operato confert, quæ cum omni peccato mortali repugnet, consequens est, quod omnia peccata remittit: nec vnquam potest sine alio remittere. Quæ etiam nos ipsi concedimus. s. quod absolutio sacramentalis non potest vnquam mortale sine alio, quoad culpam remittere. Et quoad id, non admittit diuisionem, siue actualiter peccata quoad culpam dimittat, siue aptitudinaliter: cum semper gratiam conferat, quæ vel actu, vel aptitudine peccata mortalia excludit. De quo post, quando agitur de efficacia huius absolutionis. Est tamen alius absolutio effectus. s. quæ esto mortalia sint quoad culpam per contritionem dimissa, relinquuntur tamen peccator adhuc ligatus, & in debito quodam, quo tenetur se sacerdoti subiicere, & illi confiteri, & ab eodem absolutionem procurare: & antequam sic absoluatur, dicitur in peccatis (sãtè quoad ecclesiam) manere. Voluit enim Christus, quod peccator Dei, & ecclesiæ absolutionem sibi, præuia confessione, procuraret, quæ Deus per contritionem ab omnibus peccatis, quoad culpam præstando gratiam, absoluit, quæ absolutionem sibi referuauit, esto, quod ministerium sacerdotibus concessit, quo illi absolutionis beneficium

impendant: & hoc, vel in toto, vel in parte, vt ecclesiæ visum fuerit peccatoribus expedire. Et quia contingere poterat, minimè expedire, quæcumque peccatorum enormitatem simul absoluere: ideo Christus concessit ecclesiæ, vt si expedierit, quædam peccata remittant, quædam autem retineant. Et ita factum est, quod cum inferior peccatorum à non referuatis absoluit, aliqua remittit, aliqua vero retinet, quousque per superiores, vel de eorum licentia per inferiores, ab huiusmodi referuatis is, qui ea commisit, absoluatur. Et tam absolutionem, quam retentionem per ecclesiam factam, Christus, & Deus in cælis approbant. Igitur absolutio, quæ à non referuatis fit, sacramentalis est, & gratiam confert, & inde aptitudine omnia peccata, quoad culpam, remittit, quantum est ex parte sua ratione huiusmodi gratiæ, quam præstat. Sed quantum ad debitum, quo tenebatur ligatus, quo, scilicet, debebat se ecclesiæ præsentare, & ab eadem beneficium absolutionis, præuia confessione, obtinere, non est plene per illam primam absolutionem liberatus, sed ex parte: quia illa peccata, quæ confessus est, & ab eisdem absolutus, non tenetur amplius ecclesiæ confiteri, cum de his iam sit per ecclesiam iudicatus, & absolutus. (Absurdum enim est eum, qui semel legitime absolutus est, eodem debito rursus teneri, vt dicitur in extrauag. Inter cunctas) manet tamen in debito confitendi alia peccata referuata ei, cui referuata sunt, vt ab illis legitime per ecclesiam absoluatur. Itaque absolutio à peccatis quoad culpam, diuisionem non admittit: sed quoad ligaturam, seu debitum præfatum, quod post iustificationem relinquatur, bene admittit diuisionem. Absolutio etiam sacerdotis de se reconciliatiua, simul & solutiua debiti dici potest, ea ratione, qua reconciliatiua est, diuisionem non admittit: ea tamen ratione, qua solutiua debiti est, partitionem admittit, siue id referatur ad debitum, quo peccator confiteri tenetur: siue ad debitum, quo obnoxius est poenæ temporali, in quam fuerat æterna commutata. De absolutione igitur, quæ à peccatis fit quoad culpam, & quæ de se reconciliatiua est, procedunt, quæ in ratione prima obiecta sunt: non autem de absolutione, quæ est, à præfata ligatura ex peccato relicta. Et quando ultimo vrget ratio: quia sacerdote aliqua remittente, & alia reseruate, Deus similiter aliqua remittet, & alia non. Respō. id verum esse de remissionem

Essione secundo modo considerata, quæ diuisionem admittit. Vnde Deus duplici abfolutione absoluit peccatorem confessum: altera, à peccatis quoad culpam, & hæc fit per contritionem: altera, à peccatis quoad relictum debitum, & hæc fit per sacerdotem, in qua sacerdos ministerialiter absoluit, Deus verò principaliter. Et confessio, quæ sacerdoti fit, Deo per sacerdotem fit. Et Deus est, qui illic per sacerdotem poenitentem iudicat. Et ita sacerdos, quæ illic scit, vt Deus scit. Ac proinde quæ sacerdos, vel ecclesia remittit, Deus remittit: & quæ ecclesia retinet, Deus retinet: siue remissio in toto fiat, siue in parte, iuxta facultatem sacerdoti concessam. Et ita patet verificatio dicti Christi, quorum remiseritis peccata, remittentur eis: & quorum retinueritis, retenta erunt. In quo peccatori imponitur necessitas confitendi: sacerdoti vero, seu ecclesie potestas remittendi, & retinendi conceditur. Et per hæc patet ad primum. Ad scdm Adriani, responsio facilius est: nã ubi materia sacramenti alia, & alia est, quãuis forma sit vna à diuersis ministris prolata, sacramentum est aliud, & aliud. Vt diuersificatio pane, & forma consecrationis à diuersis sacerdotibus, vel ab eodẽ super diuersum panem prolata, diuersum est sacramentum, & diuersa consecratio. Et ita si vnus intendat primam medietatem panis consecrare, & alius secundam, & si eadem forma vtantur, tenebit vtriusq; consecratio: & ita vnus panis potest plene, & per partes consecrari. Ita igitur, & si forma abfolutionis sacramentalis vna sit, quæ non diuersificetur, cum materia eius sit confessio peccatorum, hæc diuersificata, vel diuisa, non mirum, quod abfolutio diuidatur, ita vt peccata per partes remittantur: maxime si id intendat ipse absolvens, vt intendit, quando reperit casus reseruatos &c. Si obiicias, quod materia abfolutionis sacramentalis non est dimidiata confessio, sed integra: ac proinde abfolutio etiam debet esse integra. Respon. Esto ita sit, quod non potest ab aliquibus absolui peccatis, nisi præcedat integra confessio (si commodè præcedere potest) cum hoc tamẽ stat, quod non ab omnibus simul absoluantur peccatis, cum intentio absoluentis, quam habet, aut habere debet, non ad omnia peccata se extendat, sed ad ea, ad quæ sua se extendit facultas, & iurisdictio, id est, ad nõ reseruata. Deinde cum ad superiorem vadit pro abfolutione à reseruatis, superior reperiens reliqua esse legitime per inferiorem remissa, absoluit il-

Glum à residuis, vel ad inferiorem eum remittit, vt abfolutionem compleat. Ad tertium videtur consequenter dicendum, quod Papa, & episcopi, & prælati, quibus est concessa potestas reseruandi sibi aliqua peccata, possunt confitentẽ à quibusdam peccatis absolueret, alia enormia retinendo, aut eorum abfolutionem differendo, prout viderint expedire, vt ratio suadet. Alij verò inferiores, quibus facultas reseruandi peccata aliqua non est concessa, non video vnde possint per partes peccata non reseruata remittere. Non enim quod maioribus conuenit, debet similiter minoribus conuenire. Si obiicias, quod maiores habent facultatẽ præfatam à Christo, per id, quod sæpe citatũ est, quorum remiseritis &c. Quod quidem dictum Christi non ad maiores sacerdotes solum, sed ad omnes vniuersaliter dictum est, quẽadmodum ad omnes sacerdotes, quãdo ordines suscipiunt, ab ipso ordinante vicem Christi tenente, dicuntur. Vel igitur omnes sacerdotes possunt remittere, & retinere, ad sensum datũ, vel nulli. Respon. Verẽ loquendo, in dictis verbis potestã ordinis Christi omnibus sacerdotibus concessit, sicut & potestatem ordinis episcopus his, quos ad ordines sacerdotij promouet, ministerialiter tribuit, quãdo eadem verba ad eos dirigit. Iurisditionis autem potestatem plenam Christus suo primo vicario contulit, per quem huiusmodi iurisditionem voluit ad alios deriuari. Et inde est, quod Papæ conuenit primarie peccata aliqua reseruare, deinde his, quibus ipse talem concessit facultatem, id est, prælati, quam, quia inferioribus non concessit: ideo non est illis attribuenda. Si iterum obiicias, quod discipuli Christi, seu apostoli antequam à Papa iurisditionẽ ad absoluendum acciperent, habebant potestatem non solum ordinis, sed iurisditionis, qua soluere possent, & ligare, non nisi à Christo immediate: nec videtur quando à Christo hanc potestatem in foro poenitentiali acceperint, nisi quãdo eos sacerdotes instituit, dicens: Quorũ remiseritis peccata &c. Igitur tunc nõ solum potestatem ordinis, sed & iurisditionis omnibus contulit. Respon. Esto tunc oēs habuerint hanc potestatem iurisditionis à Christo, non constat, quod quã illa verba dixit, eam illis omnibus contulerit: verum dato, quod ea verba dicendo, hanc iurisditionẽ omnibus concessit, potuit hoc esse per quandã concomitantiam, qua tradẽdo potestatem ordinis, voluit simul potestatem iurisditionis tradere: non tamen quod

A quod voluerit illa verba instituere ad eã præstandam. Quod inde constat, quia potestas iurisditionis separabilis est à potestate ordinis, vt postea patebit contra Armachanum. In potestate igitur iurisditionis Christus omnes Christianos subiecit Petro, & successoribus suis: ideo per ipsum debet huiusmodi potestas in alios dimanare. Et talis, & tanta, quantam ipse illis concesserit.

De confessione casuum reseruatorum.

Am de eo, quod

principaliter quærebatur. s. de integritate confessionis, quando peccator habet casus superiori reseruatos, an sit necessaria. Et arguit, quod non, tum quia non est necessaria integritas abfolutionis, vt ex dictis patet: igitur nec confessio nis, cum nõ sit maior ratio de vna, quã de alia. Imò magis necessaria videtur vnitas abfolutionis ab omnib; peccatis, quã vnitas confessionis omnium, eo quod sacerdos à peccatis absolues, tenet vicem Dei, qui non nisi ab omnibus absoluit: & tamen videmus abfolutionẽ diuidi, cum diuersi sacerdotes à diuersis peccatis absoluãt. Si dicatur, vt dicunt, quod sacerdotes gerunt vicẽ Dei vnus, qui vnus Christi sunt vicarij: ideo & si diuersi absoluant, vt vice vnus absoluũt, & ita non fit diuisio in abfolutione. Cõtra, quia tunc si quis diuersis confiteatur, & vni quãdã: alij verò alia peccata, cũ illi diuersi, vnus Christi vicem gerãt, nõ dicet confessio diuisa: quod suppono falsum. Et sequela patet paritate rationis. Secundo, si sacerdos nullã habeat potestatem absoluendi, nullũ peccatũ tenetur peccator illi confiteri ob defectũ iurisditionis: igitur si sacerdos non habet potestatem integrẽ ab omnibus absoluendi, vt in hoc casu, nõ tenebitur peccator ei omnia peccata confiteri, ea. s. à quibus absolui ab alio non potest. Confirmo hoc, quia vocalis confessio non videtur necessaria, nisi ad finẽ abfolutionis obtinendi, ita & integritas confessionis nõ deducitur necessaria, nisi ad finẽ consequendi integrã abfolutionem: igitur vbi necessariũ non est integram abfolutionẽ ab aliquo sacerdote obtinere, cum sit impossibile, vt in casu: sequitur tunc non esse necessariũ eidẽ integrẽ confiteri. Assumptũ patet, repetẽdo rationẽ, qua deducitẽ est necessariũ esse confiteri, ex illo,

quorum retinueritis &c. quæ talis fuit. A se C Deus, peccata, quæ sacerdos non remiserit, ego non remittã: sed necessariũ est peccatori, quod Deus illi remittat peccata: igitur necessariũ est, quod sacerdos ea illi remittat: sacerdos autẽ non potest peccata remittere, nisi præcognita: præcognoscere nõ potest, nisi præuia confessione: igitur necessaria est peccatorũ confessio. Ex qua deductio aperte est, ideo colligi necessariũ esse confiteri, quia necessariũ est à sacerdote absolui. Igitur quãdo quis sacerdote absolui integrẽ nõ potest, non est necessariũ ei integrẽ confiteri. Et si nullo modo potest à sacerdote absolui, non est necessarium, nec semiplene illi confiteri. Inde cessat obligatio in subditõ confitendi suo superiori ex cõmunicato, vel hæretico facto, quia absoluere non potest. Si dicas, quod ecclesia iubet districte, vt confessio integrẽ fiat. c. cap. Omnis vtriusq; sexus. Contra id obiici potest. Tum, quia sequitur, quod ad minus erat necessaria huiusmodi integritas ante præfatam ecclesie constitutionẽ in casu præfenti. Tum etiam, quia nec esset necessaria nunc de iure diuino. Tum deniq; esto de iure humano necessariũ sit integrẽ confiteri, vt textus ait, quare non patietur exceptio: D nem ius hoc humanum, vt excipiantur casus, quando, scilicet, non potest inde integra sperari abfolutio? Sicut & diuinum ius de fraternæ correctione cessat, vel exceptionẽ admittit, quando non inde speratur fratris correctio. Tertio ad idẽ argui potest, argumento sumpto ex ratione. Tho. qua probat necessitatem integræ confessionis, à contrario arguendo. Si quis multis laboret morbis corporibus, & pandendo vnum eorum medicum, sperat salutarem medicinam, quæ ita proficit ad expellendum illum morbum, quod in nullo noceat, respectu alterius morbi, nec illum alterũ morbum reuelando, sperat pro illius curatiõne remediũ, certẽ talis in firmus non tenetur pandere morbum medico, pro cuius curatione, nullum inde sperat remediũ, satis est si primum pãdat. Igitur ita erit in morbis animæ. Quarto, stante iure de confitendo, stat esse licitum ob iustam causam eam dimidiare, non enim Augustinus videtur damnare dimidiatam confessionem, nisi quando ob hypocrisim, vel ex pudore peccator desinit integrẽ confiteri, vt apparet ex cap. Consideret. de poenitentia. dist. 1. 5. Cum igitur in præfenti casu concurrat iusta, & rationalis causa, non confitendi curato casus reseruatos, quia, scilicet, non in

desperatur eorum remissio, nec hic adest hypochrisis, nec pudor ea cōfitendi, sequit &c. **Oppositum** tamen video passim à doctoribus teneri, scilicet, quòd necessaria est integritas confessionis, licet non sit necessaria integritas absolutionis. Christus enim necessitatem imposuit peccatori integrè cōfitendi: ecclesiæ autem non imposuit necessitatem integrè absoluendi: sed reliquit ecclesiæ facultatē conferendi beneficium absolutionis his, qui sua peccata fuerint confessi, prout ipsa viderit expedire, vt suprā dicebatur. Vtrunque apparet ex testimonio suprā citato, & ex ritu, quem ecclesiā seruat, & ex cap. Omnis vtriusque sexus. In quo vltra temporis determinationem, reliqua ibi de confessione posita, videntur ad ius diuinum pertinere, vt communiter dicitur. Sic etiam docuit Augusti. ante ecclesiæ determinationem, docens necessariam esse integram confessionem. Huius ratio solet talis assignari: quia, vt dictum est, Deus exigit à peccatore, quòd sua peccata Deo confiteatur, non solum mente, quod per contritionem fit: sed etiā voce, quod fit, quando quis vicario Christi confitetur. Qui enim sacerdoti confitetur, Deo confitetur. Confessio autē, quæ Deo fit, nisi integra sit, non est ipsi grata. Sicut nec contritio, quæ Deo mente fit, dolor quo quis dolet de aliquibus peccatis, & de aliis, etiam memoriæ occurrentibus non dolet, non est debita contritio, aut mentalis confessio. Nam si de aliquibus dolet, sicut dolendum est, quatenus, scilicet, Dei offensua sunt, necesse est de omnibus occurrentibus, ob eandem causam doleat. Ita & si ore Deo per sacerdotē aliqua peccata sua confitetur in quantum offensua fuerunt Dei, ob eandē causam debet omnia alia, per quæ Deum offendit, eidem, si memoriæ occurrant, confiteri. Itaque Deus confessionem sibi factam immediate, vel mediate sacerdotē, nisi integra sit, nō acceptat. Ideo indignus est absolutione, qui taliter cōfitetur. Et per hoc patet ad rationes. Ad primum, fateor causam discriminis per aliquos assignatā, qui dicunt sacerdotes plures, quia vicem tenent vnius Christi, & si à diuersis peccatis absoluant, non propriè absolutionem diuidere. Secus de confitente, qui in partē diuidit confessionem, minimè satisfacere. Sed causa quare requiritur integra confessio, est, quæ dicta est suprā. Causa autem quare non requiritur integra absolutio est, quia facultas concessa est ecclesiæ peccata re-

mittendi, & retinendi: & non est imposta necessitas integrè absoluendi, sicut inposita est peccatori necessitas integrè confitendi. Ad secundum, consequētia non valet, quia necessitas inposita est peccatori, vt confiteatur vicario Christi, qui sibi possit beneficium absolutionis loco ipsius Dei impendere, qualiter potest sacerdos proprius, etiam si non valeat ab omnibus absoluere. Et ad rationem confirmationis. Ita est, quòd confessio iniuncta est ad finem assequendi veniam, eam, scilicet, quam ecclesiā statuit impendere, scilicet, plenè, vel semiplenè iuxta ecclesiæ statuta, quæ, quia iusta sunt, à Deo ratificantur. Non tamen inde fit, vt integritas cōfessionis sit iniuncta solū ob integram absolutionē ab eo, cui fit obtinēdā: sed ideo iniuncta est integra confessio, vt dictum est, quia cōfessio, quā quis Deo facit siue per se, siue per vicariū suum, nisi integra sit, à Deo non acceptatur. Ad illud autē, quod ibidem dicitur de statuto humano, quo iubetur, vt peccator omnia peccata confiteatur, dicendum, quòd id non admittit exceptionē prædictam, quia id nō tam iubet ecclesiā, quam à Christo iussum esse præsupponit. Ad tertium dicendū, quòd sicut argumentū ex morbis corporalibus sumptum non probat sufficienter esse necessarium integrè confiteri, vt suprā patuit: ita nec argumentū inde à contrario sumptum, sufficit ad probandū in casu non esse integrè confitendum. Ad quartum dicendum, quòd non est alia causa, qua dimidiari possit sciētè cōfessio, nisi necessitas aliqua vitandi damnū aliquod notabile, vt suprā tactū est. Nec Augu. ideo de hypocrisi, & pudore illic meminit, quasi tūc solū vitietur dimidiata cōfessio, quādo ex hypocrisi, vel pudore dimidiatur: sed quia quādo dimidiatur, raro, vel nunquā fit, nisi ob aliquam ex illis causis. Et ita videt tenenda communis opinio, aliis dimissis, quas suprā commemorauimus. s. posse diuidi absolutionē sacramentalem, iuxta ecclesiæ statuta: non tamen confessionē, nisi necessitate cōpellente. **Nota** hic in præsentī casu tunc fieri integrè confessionem, quādo ei, cui peccator aliqua peccata confitetur, nullum non remissum definit scienter confiteri. Quod dico, quia si in casu præsentī primò adit curatū, & confitetur solum ea, quæ non sunt reseruata, dimidiat confessionem. Si etiam primò venit ad superiorē, cui illa sunt reseruata, & eidem sola reseruata confitetur, dimidiat confessionem. Ideo ei, cui primò

H

se

De confessione statim agenda.

Einde quæri solet, an peccator quamprimum potest, teneatur sacerdoti confiteri? Et pro affirmatiua parte arguit. Primò, quia quod debetur sine termini præfixione,

ad statim debetur. ff. de re iudi. & in l. eum, qui. §. quotis. ff. de verbo. obligatio. Cum ergo peccator debeat cōfiteri ex iure diuino: & nullus sit eidem iure diuino terminus ad confitendum præfixus, sequitur, quòd statim tenetur. Secundò ad idem ratione periculi, cui se homo exponit, si non illico medicinam ad salutem necessariam sumat, tenetur enim statim, quòd potest, siue homo sit in periculo corporis, siue animæ: alioqui perire meretur, iuxta illud Ecclesiastici. 3. Qui amat periculum, peribit &c. Modo autem duplex est periculū, si homo nō illico, quòd potest, confiteatur. Alterum, quia nihil est morte incertius. Vnde Ecclesiasti. 5. Ne tardes conuerti ad Deum, nec differas de die in diem: subito enim venit ira illius, & disperdet te in tempore vindictæ. Alterum, quia vnum peccatum aliud inducit: si non illico per poenitentiam tollatur, iuxta illud Grego. Peccatum, quod per poenitentiam non diluitur, mox suo pondere in aliud trahit. Tertiò non minus necessariū est homini à peccato recedere, quàm in peccatū non incidere: vtrūque enim repugnat saluti hominis, sed quoties quis in peccatū incidit, potens non incidere, peccat, & tenetur non incidere: igitur quoties quis in peccato existens, potens ab eo recedere, & non recedit, peccat, & tenetur recedere: igitur quāprimū potest &c. Hæc ratio patet à simili, quia eodem præcepto, quo tenemur non furari, tenemur rem furtiuam, quāprimū possumus, suo domino restituere: quandoquidem furtum idem est, quod rem alienam accipere, & detinere. Igitur etiam in præsentī ad idem genus peccati reducitur, in peccatum incidere, & à peccato non recedere. Cum igitur sine sacramento poenitentiae, quod secūda tabula est post naufragium, nemo possit à peccato liberari, sequitur &c. Confirmatur hoc, quia in peccato permanere videtur contra charitatem ad Deum habendam, & contra charitatem ad se ipsum habendam, & est Deum odia-

D

H 3 re, sumi

A se præsentat, & confitetur, tenetur omnia confiteri, & postquā fuerit ab illo à quibusdam peccatis absolutus, si eat ad secundum, non tenetur illi secundo cōfiteri, nisi ea, quæ prior reliquit in absoluta, nec propter hoc dimidiabit cōfessionē. Ideo si fuit primò ad curatum, & illi integrè confitetur: & tamen curatus non vult eum absoluere, etiam nec à non reseruatis, sed eum ad superiorē remittit, tenetur tunc illi superiori iterum integrè confiteri: quia à priori in nullo fuit absolutus. Nec releuatur quis ab iteratione confessionis per hoc, quòd semel integrè ea fuerit cōfessus, si nō sit ab eisdē absolutus. Interim enim quòd non absoluitur peccator, manet in eodē debito, in quo prius. Inde est, quòd si primò cōfiteat integrè curato, à quo absolutionē à nō reseruatis obtinet, teneat postea confessionem iterare eorū peccatorū, à quibus non fuit absolutus, scilicet, reseruatorū. **Nota** etiam, quòd si quis fuerit omnia cōfessus, & plenè etiam absolutus, poterit postea ex deuotione, vel ex odio quorundam peccatorum iterum confiteri, & hæc iterata confessio dimidiari potest sine peccato. Non enim est necessaria integritas in confessione, nisi de his peccatis, à quibus peccator non est absolutus. **Nota** deinde confessionem etiam peccatorum non remissorum diuidi posse etiā sciētè, si fiat sine anio assequēdi, vel petēdi absolutionē, vt potest, qui multa habet peccata hodie in vna hora aliqua eorum cōfiteri, & non petita absolutione, relinquere alia in crastinā diē, & alia in aliam confitēda: dūmodo quādo petierit absolui, omnia occurrētia non prius remissa, sit iam cōfessus eidē. Illa enim confessio, quæ fit sacerdoti, & non cū spe, & voto veniæ, seu absolutionis obtinēdæ, propriè, & strictè non est sacramentalis. An autē sit de necessitate celāda, sicut ea, quæ sacramentalis est, patebit postea. De quo vide Baptif. cōfessio. r. **Nota** etiā, quòd remota poena ecclesiastica peccato p superiorē annexa, etiā si superior à peccato reseruato nō absoluerit, manet peccatū simplex nō amplius reseruatū, cum cessauerit causa, ob quā fuerit reseruatū. **Nota** deniq; quòd q habet casus reseruatos simul, & non reseruatos, si primò se superiori præsentat, qui eum audire nō vult, nisi de reseruatis sibi: tunc sicut absolutio diuidi potest, ita & cōfessio, ex quo nō stat per poenitentē ipsum, quominus integrè confiteat: sed per superiorem, qui eum integrè audire non vult.

Ere, similiter & seipsum: saltem pro toto tempore, quo vult in illo peccato permanere: hoc autem est peccatum, & contra præceptum negatiuum, de non odiendo Deum, nec seipsum. Quod præceptum cum negatiuum sit, obligat pro semper. Quarto in Deutero. 22. & alibi iustum est: & est præceptum charitatis, vt si viderimus a sinum proximi sub onere iacentem, non pertranseamus, sed eum subleuemus. Igitur cum peccator subiaceat sub onere peccati, à fortiori cum possit, tenetur ex charitate ad seipsum habenda, se illico subleuare. Remedium autem à Deo institutum, quo possit homo à peccato resurgere, est confessio sacramentalis: igitur & c. Quinto, si non esset peccatum in peccato ad tēpus permanere: igitur non esset peccatum velle in peccato permanere. Quod enim potest quis licite opere facere, licitum est hoc ipsum velle facere. Quo dato: igitur à fortiore licitum est velle proximo, quod in peccato, saltem ad tempus, & sine gratia Dei, & id Dei inimicitia permaneat: hoc autem est odire proximum, vt constat: igitur non est licitum id velle proximo: igitur multo minus licitum est id velle sibi ipsi, cum ex ordine charitatis non minus teneatur quis seipsum diligere, quam proximum.

Respon. His non obstantibus, videtur oppositū tenendū. Et quia rationes non minus imō magis videtur probare, esse homini necessariū conteri quam primum potest, quam confiteri, quam primum potest: ideo de vtroque idem dicamus, scilicet, neutrum esse homini sub poena noui peccati necessariū, scilicet, nec conteri quam primum potest, nec confiteri quam primum potest. Vtriusque ratio vna est, quia præceptum de conterendo, & de confitendo est affirmatiuum: affirmatiua autem non obligant ad statim, etiā oblata oportunitate, sed tempore præfixo, si tale quid præfixum sit, vel quādo necessitas expostulat, si tempus præfixum non sit. Exemplum clarum est, de suscipiendo baptismum, de danda elemosyna, de prædicanda fide. Ad hunc modum de aliis, quæ quidem huiusmodi actus expostulauerit. Secundo idem patet ex Augustino primo de Ciuitate Dei, dicente: quod non tenemur fratrem reducere ad statim post lapsum, quin possimus maiorem oportunitatē expectare: igitur nec tenemur nosmet ad statim in statu gratiæ reponere: eū teneamur fratres sicut & nos ipsos diligere. Et cur

rit hæc ratio, vbi nullum periculū fratris, nec propriam ex huiusmodi dilatione timetur. Ad primum igitur in oppositum adductum, dicendū, quod multis modis potest aliquid deberi, vel per viam restitutionis, vt si præcessit rei alienæ iniusta detentio, seu ablatio, vt fit in furto, & vsura, aut etiam rei alienæ iusta receptio ex domini voluntate ratione contractus, vt in commodato, deposito, mutuo. Aliquādo debetur per viam satisfactionis pro damno iniuste dato. Aliquādo debetur per viam vindictæ, seu emendæ, vt pro iniuria verbis illata citra damnum omne in corpore, fama, & rebus, vt si quis animo iniuriandi dicat alicui, quæ publica meretrix est, meretricem esse. Aliquādo debetur aliquid ratione voti, aut promissionis, aut præcepti superioris. Et regula illa. scilicet, quod debetur absque termini præfixione ad statim debetur, & statim soluendum est, non procedit de omni debito: sed de eo, quod debetur alteri per viam restitutionis, seu satisfactionis pro dāno iniuste dato, siue in rebus, siue in fama, siue in persona. Cuius ratio est clara, quia alienū detinere, inuito domino, peccatū est: ideo ad peccatū vitādum, & non in eo perseverandū, necessarium est debitū solui, quā primū cōmodè potest. Secus si quid debeat per viam contractus: quia tunc res aliena, aut alteri debita, nō iniuste, sed ex voluntate domini retinetur. Ideo pro tunc currit necessitas eam reddendi, quando, scilicet, dominus petierit: nam si tūc non reddatur, postea dicitur non reddens esse in mora. Et ideo si in cōtractibus terminus fuit præfixus, lapsō termino incipit debitor esse in mora: ideo ex tūc tenetur quam primum potest. Alia verō debita ex lege, vel statuto, si terminus à lege non sit definitus, debent solui, quando is, cui debentur, exegerit, vt in decimis, & aliis tributis ex lege soluendis, & antequam exigantur, non videtur de necessitate soluenda. Ratio, quia cum dominus non exigat, cum possit, non videntur eo inuito retineri, sed præsumitur eum in detentione cōsentire: nisi alia concurreret causa, per quam aliud esset præsumendum. In debitis autem ex promissione, voto, & præcepto, si is, qui vult, promisit, aut præcepit, terminum non præfixit, nō video, quod statim currat obligatio illud adimplēdi, sed pro loco, & tempore, quādo. scilicet, necessitas postulat, vt in elemosyna promissa, vel iussa.

Cum igitur præceptum diuinum de conterendo, aut confitendo non præ-

A præfixerit terminū adimplēdi: superest hominem nō teneri ad statim conterendū, vel confitendū, nisi quādo articulus necessitatis postulauerit, scilicet, quando tenetur homo se in statu gratiæ reponere, siue ratione periculi mortis, siue ratione sacramenti ministrandi, vel recipiendi. Et esto illa debeatur per viam satisfactionis, siue poenæ, aut vindictæ pro offensa contra Deum commissa, talia debita non sunt in consciētia statim soluenda, sicut nec poena debita ex actione iniuriarum, antequā ad eam soluendā condemnentur, vt constat. 12. q. 2. Fraternitas.

Ad secundum ex periculo sumptum, dicendum, quod si tale periculū esset probabile, vel mortis statim venturæ, vel alterius peccati, cui, scilicet, periculo per naturam, aut voluntatem non potest (saltem sine magna, & notabili difficultate) occurrere, occurreretur autem per contritionem, & confessionem, tunc ratione talis periculi, necessarium foret conteri, & confiteri. Attamen peccator nō semper post peccatū est in probabili periculo mortis statim euenturæ. Peccatum etiā, in quod is, quem nō poenitet, incidit, tale est, quod non contra voluntatem ipsius eueniet: nam tunc peccatū non esset. **B** Nec, quod ait Gregorius vnum peccatū in aliud trahere, procedit de tractione necessitante, sed de inclinante, cui inclinationi facile potest homo ipse contrauenire. Adde, quod Grego. nō loquitur nisi de peccatore, quem vt poeniteat, Deus longo tēpore sperat: qui tamen Dei benignitatem contemnens, poenitere non vult. Talis enim nō mirum, si de vno peccato in aliud inuitus quodammodo trahatur, sic, quod vnum ex altero in voluntate permanente necessario cōsequatur. Sed de hoc supra in tractatu de poenitentia.

Ad tertium de recessu à peccato, dicendum. Aliud est recedere à peccato secundum actum, aliud secundum reatum. Ad primum tenetur homo, quam primū potest, sicut & semper tenetur non incidere in peccatum secundum actum. Ad secundum tamen non pro semper tenetur peccator sub poena noui peccati. Discrimen notum est, quia in peccatum incidere, & in peccato secundum actum permanere, est contra præceptum negatiuum, vt constat: quia sicut nunquam est peccandū, ita nunquā est in peccato secundum actum permanendū. Manere tamen in peccato secundum reatum tantum, non ita est contra præceptū negatiuum, sed contra affirmatiuum, quo tenetur vnusquisque

à peccato ad gratiam per poenitentiam resurgere: & ita non nisi suo tempore obligat, vt dictum est. Similitudo autē de furto tenet, quoad primum membrum, vt patet.

Ad confirmationē dicendum, quod nec agit contra charitatem Dei, nec sui, qui in peccato secundum reatum ad tempus manet, pro tunc, scilicet, quando non tenetur ad actum positiuum, qui ad gratiam sufficiat: talis enim actus non pro semper cadit sub præcepto. Sicut ergo ille Deum diligit, qui madata eius obseruat: ita ille Deū odit, saltem virtualiter, qui mandata eius præuaricatur, aut violat, quod fit, quādo homo in peccatum incidit, non quando solus reatus manet, quia tunc stat, quod nil committat, nec omittat contra legem Dei. Ille etiam dicitur odire seipsum, saltem virtualiter, qui aliquid committit, aut omittit, aut vult vnde dignus sit, qui æternaliter puniatur. Quod enim ad tempus possit aliquis velle carere gloria Dei, aut ab eadem retardari, alibi in tractatu de peccato veniali ostensum fuit, nec peccatum esse, nec contra charitatem sui ipsius esse. Ita etiam velle ad tempus hic carere gratia Dei, non est peccatū mortale, nec contra charitatem sui. Hoc tamen stat dupliciter. scilicet, quia potest quis velle carere gratia, aut gloria Dei per cōmissionem, seu omissionem, per quam talem carentiā mereatur, & hoc peccatum est, & contra charitatem Dei & sui. Alio modo per sustinentiam huiusmodi carentiæ, seu priuationis gratiæ, ex quo in poenam peccati prius commissi, iuste huiusmodi priuatio inducta est: & sic non est mortale. Si tñ peccator gratia priuatus, velit æternaliter ob peccatum prius à se commissum gratia carere, mortale peccatum est: quia talis voluntas tacite includit voluntatem nunquam poenitendi, nec confitendi, vt constat.

Ad quartum ex Deuter. dicendū, quod si postquā a sinu sub onere cecidit, nullum ipsi a sinu, aut Domino periculū fit, si non illico subleuetur, nō tenetur, qui transit, se detinere, vt subleuet statim, cum per alios, aut postea poterit illi succuri. Secus si ex mora aliquod illi a sinu, aut Domino damnum eueniret: tunc enim necessarium est statim succurrere. Ita de peccatore per omnia dicendū, quod vbi esset ipsi periculū notabile animæ, aut corporis remedium differre, teneretur ad statim resurgere, secus aliās.

Ad quintum patet responsio ex solutione tertij cum confirmatione. Non enim tenemur statim proximum lapsum erigere.

Egere, seu excitare, si nullum sit in mora periculum, sed possumus aliquod aliud tempus expectare, & hoc non est illum odire.

De tempore, quo confiteri oportet.

MIs igitur suppositis, restat inquirendum, quando est necessarium confiteri? Respon. Communis theologorum sententia est, quod in quinque casibus currit confitendi

obligatio. Primus est quando peccator est in periculo probabili mortis, siue ratione infirmitatis, in qua homines solent mori, siue ratione belli, quod homines breui suscipere parati, & determinati sunt, siue ratione tempestatis in mari subortæ, siue ob quancunq; aliam causam. Ratio clara est, quia cum iure diuino teneantur peccatores confiteri, si volunt à Deo peccatorum remissionem consequi, & finaliter saluari: qui in articulo mortis, habens copiam sacerdotis non vult confiteri, dignus est, qui in peccatis sine remissione decedat. In de in. c. Cum infirmitas. de poenit. & remissio. inbetur medicis, ut imprimis faciunt ægrotantes confiteri & c. Et propter confessionis necessitatem iure conceditur, ut quilibet sacerdos, etiam alioqui simplex, possit absoluere eos, qui in huiusmodi periculis sunt constituti.

Huic primo casui potest addi alius. scilicet si quis cibum aliquem, aut medicinam ob causam aliquam sumere compellitur: unde verisimiliter timet, quod in perpetuam, seu diurnam incidet demeritiam, tunc tenet confiteri, idque iure diuino. Alioqui omittens pro tunc confiteri, exponit se periculo decedendi sine confessione, & sine beneficio absolutiois, cui periculo tenet obviare.

Secundus casus est, quando peccator habet ad presens copiam confessoris, & timet verisimiliter, quod postea tempore debito hac oportunitate non habebit, tunc si peccata habet, tenet ea confiteri, non expectato tempore iure diffinito. Ratio huius etiam clara est, quia qui habita huiusmodi oportunitate negligit confiteri, exponit se periculo omittendi, quod suo tempore deberet facere: maxime si timeat verisimiliter successu temporis periculum mortis incidere. Ille igitur, qui pro tempore futuro ad aliquid tenetur, si verisimiliter timet se non habiturum tempore illo oportunitatem, & ad presens habet, tenetur preuenire. Huius exemplum sumitur ex. c. licet. de feriis.

Vbi conceditur, ut die feriato, puta Domini Goco, vel festo, homines capiant alicui tunc aduenientem (que genus quoddam piscium est) quia. si incertum est, an similis oportunitas se offerret postea. Similiter licet diebus feriatis, oblativo vento opportuno, triticum in area purgare, & vindemiam, habita oportunitate, facere, & c. quando similis oportunitas postmodum non speratur. Obicit aliquis, quod tunc homo sanus timens se postea in infirmitate casurum teneretur ieiunare, & horas dicere, & celebrare, & reliqua facere, quod timet se postea facere non posse. Respon. negando sequentia. Pro quo nota, quod quedam sunt homini certo tempore necessaria, ratione ipsius temporis: & hæc non tenetur homo preuenire ex timore, quo timet se suo tempore illa non posse facere, talia sunt ieiunare in certis vigiliis, & diebus statutis, similiter horas tali die talis festi dicere & c. Alia sunt, quæ ad salutem hominis sunt instituta sine temporis determinatione: & talia oportet preuenire, habita oportunitate, si timetur eam postmodum defuturam talis est casus presens. Addi etiam potest huic secundo casui alius. scilicet si peccator verisimiliter timet, quod si confessionem usque ad quadragesimam differat, aliquod peccatum, seu peccata à memoria ipsius peccatoris excident: in tali casu tenetur preuenire, & confessionem anticipare, nec debet tempus iure determinatum expectare. Nam cum peccator teneat sollicitudinem curare, ut integrè confiteatur, & integrè peccatorum suorum absolutionem à sacerdote obtineat, qui in huiusmodi casu quando potest, negligit confiteri, exponit se periculo dimidiandi confessionem, & ex consequenti dimidiatam absolutionem obtinendi.

Tertius casus est, ratione conscientie positivæ, vel dubiæ, ut si quis habet conscientiam, qua putat, vel dubitat, quod teneatur hodie confiteri, tenetur hodie confiteri: alioqui ageret contra conscientiam, & ad gehennam ædificaret, ut habet glossa super illud Pauli: Omne, quod non est ex fide, peccatum est & c. In quo notari solet illum in casu non absolute teneri ad confitendum tunc, sed ad unum de duobus, scilicet, ad deponendum conscientiam, vel ea stante, ad confitendum. Sed forte quæret aliquis, an sit in hoc casu ipsi homini liberum conscientiam deponere, & ita non confiteri sine peccato? Respon. Duobus modis potest quis conscientiam semel formatam deponere, scilicet, temere, hoc est sine causa rationabili, & cum

Ad Rom. 14.

A causa rationabili, & iusta. Primo modo non est licitum conscientiam deponere, & ea sic deposita, non est licitum ab opere desistere. Ratio videtur clara, quia qui stante conscientia tenebatur confiteri, vel aliud quid agere: si illud omittat, peccat contra conscientiam: & si conscientiam temere deponat, similiter peccat, quia ipsa temeraria depositio, non releuat illum, quominus se periculo operis debitum omittendi exponat. Si vero causam habeat rationabilem deponendi conscientiam, tunc licet potest eam deponere, & ex consequenti se à debito confessionis pro tunc liberare. Si quæras quando habebit causam rationabilem eam deponendi? Respon. Si conscientiam temere, & sine causa concepit, sine causa alia potest eam deponere. Si cum causa aliqua eam concepit, cum alia causa fortiore potest eam deponere: alioqui si causas habet æquales ad habendum conscientiam prefatam, & ad eam deponendum: satius est dubitare, quam in partem minus tutam declinare.

De confessione Præmittenda sumptioni Eucharistie.

Quartus casus est,

ratione Eucharistie suscipiendæ. De quo casu est questio inter aliquos, & tenet communis opinio, quod semper quod quis Eucharistiam sumpturus est, tenetur prius confiteri. Pro qua sententia faciunt, que sequuntur. Primo, quod ait Hierony. super Amos. 1. quod baptismus est prima tabula, poenitentia secunda. Igitur sicut non licitum est ad alia sacramenta transire, nisi suscepto baptismo, qui prima tabula est: ita non est licitum sine poenitentia sacramentali ad alia sacramenta transire, cum secunda tabula post baptismum sit. Et primò de baptismo probatur ex capi. Veniens. de presbytero non baptizato. Vbi decretum est, eum qui cum non esset verè baptizatus, ad sacerdotium, & alios ordines promotus est, quod cum id constiterit, baptizetur, & illos ordines iterum suscipiat & c.

Secundo facit Apostolus ad Corinthios scribens. Probat se ipsum homo, & sic de pane illo edat & c. Et addit. Nam qui indignè manducat, iudicium illum, qui indignè manducat, indignè autem manducat, qui in peccato manducat,

Est homo in peccato, quando à peccato non est absolutus, quando quidem peccata, quæ à sacerdote non sunt remissa, non etiam sunt à Deo remissa, iuxta illud Ioannis. Quorum retinueritis & c. Igitur necessarium est hunc panem celestem manducaturus, prius peccata, quæ recolat, confiteatur.

Tertio facit capi. Omnis vtriusque sexus & c. Vbi præcipitur unicuique; fidei Eucharistiam tempore Paschæ sumere, & præmittitur ibidem præceptum de confessione. Unde argumentum est, quod intentio ecclesie est, quod fideles confiteantur, ut postea Eucharistiam dignè, sicut debent, suscipiant. Cum igitur eadem sit ratio præmittendi confessionem quocumque tempore quis velit Eucharistiam sumere, que est tempore Paschæ: quando quidem eadem est Eucharistie sanctitas, & reuerentia quocumque tempore anni, similiter & quocumque tempore, quo sumitur, dignè sumi debet: igitur sicut tempore Paschæ sumptionem Eucharistie debet confessio præcedere, sequitur quod etiam quocumque tempore debet præcedere.

Quarto facit capitulum. Vt ieiuni. de consecratione, distincti. 4. Vbi

dicitur, quod qui sacramentum confirmationis debet suscipere, monendus est, quod prius confiteatur: igitur à fortiore, qui sacramentum Eucharistie sumpturus est, debet prius confiteri & c.

Quinto facit ratio, quia qui sine poenitentia confessione determinat Eucharistiam suscipere, exponit se periculo indignè sumendi: quia si præmitteret confessionem, certus esset se dignè suscipere, seu ad Eucharistiam dignè accedere: si autem non præmittat confessionem, & ad mensam Domini accedat, non ita certus est, se dignè accedere, igitur.

Sunt alij, qui contrarium opinantur. Unde sunt, qui dicunt, quod si quis non habet de presenti copiam confessoris, potest celebrare, & Eucharistiam accipere, modo contritus sit, & paratus postea oblata copia, confiteri. Sunt qui dicunt, quod etiam si talis habeat de presenti copiam confessoris, non tamen talis, qualis ipse vult: sperans se postea alterius copiam habiturum, cui longè deuotius confiteri putat, quod in tali casu potest celebrare, & confessionem differre, ob huiusmodi meliorem oportunitatem, quam sperat habere. Sunt alij, qui dicunt, quod esto habeat de presenti copiam idonei confessoris, nec speret postea commodiorem habere.

H 5 re,

Ere, potest celebrare, & Eucharistiam accipere, modo contritus sit. Et hi omnes sunt doctores catholici, & probati: igitur non est de necessitate salutis semper quod quis vult communicare, confessionem præmittere.

Pro his facit etiam ratio, quia si confessio esset communioni præmittenda, maxime ad hunc finem, ut scilicet homo se dignificet, ut digne possit ad Eucharistiã accedere: sed sic est, quod potest homo se dignificare aliter, quam per confessionem, puta per contritionem ex summo conatu, & dilectione Dei procedente, quæ secundum omnes sufficientissima dispositio est ad Dei gratiam, & amicitiam impetrandum, igitur.

Deinde ad salutem non est necessarium, quod nullo iure præceptum est nec statutum: cum igitur ius nullum appareat, quod obliget hominem ad præmittendum confessionem ante quam Eucharistiã accipiat, nec ratio ad id conuincat, sequitur &c. Quod autem ita sit, patet. Si enim per ius aliquod, aut rationem aliquam opposita sententia probari posset, maxime per ea, quæ allegata sunt: sed illa non probant sufficienter. Patet hoc ad ea respondendo.

Ad primum dicendum, quod illa ratio deficit, quia fundat se in hoc, quod baptismus, & poenitentia ideo dicuntur prima, & secunda tabula, quia sine eis ad alia sacramenta transiri non potest: cum tamen potius dicantur tabulæ, quia sunt remedia, quibus peccator inniti debet, si vult à naufragio peccati liberari. Et quia contra peccata veteris hominis primum est baptismus institutus, contra posteriora verò poenitentia, ideo baptismus prima, & poenitentia secunda tabula dicuntur. Quod ergo sine baptismo ad alia sacramenta transiri non potest, non est quia prima tabula est: sed quia ianua sacramentorum est, ut in dicto capi. Veniens dicitur. Non sic poenitentia dicitur ianua reliquorum sacramentorum, quod inde patet: quia baptizatus, si ad ordines promouetur nondum sacramentaliter confessus, non venit reordinandus, sicut si non baptizatus fuisset promotus. Si dicas, quauis reordinandus non veniat, quia ordines verè suscepit, attamen suscipiendo, sine præiua poenitentia, peccauit: & per consequens sine poenitentia ad alia sacramenta licite peruenire non potuit. Respon. Imò ex sententia doctorum potest baptizatus alia sacramenta, etiam non præiua confessione, suscipere, modo contritus suscipiat. Et consilij est, non necessitatis;

confessionem præmittere, ut de susceptione confirmationis, & ordinis, & matrimonij, dici communiter solet &c.

Ad secundum ex Paulo sumptum, dici potest, quod & si prærequiratur conscientia examinatio ante sumptionem Eucharistiæ, ad id prærequiritur, ut homo digne ad hoc sacramentum accedat. Cum ergo homo sufficienter se dignificet per contritionem omnium peccatorum, quæ facta discussione occurrunt, ut supra dicebatur, consequens est, ex dictis Pauli, necessitatem præconfitendi non colligi. Si obicias, quod tunc non esset opus peccatori discutere conscientiam, quia ad reponendum se in statu gratiæ satis est, Deum diligat: & si peccata in genere occurrant, de illis propter Deum in genere doleat, cum tamè Paulus necessarium esse doceat, prius conscientiam examinare. Respondetur. Primum illo concessio, non videtur aliquod inconueniens sequi: & tunc illa conscientia probatio, & examinatio, non esset, vitam totam ad memoriam reuocare, ut de singulis peccatis doleat, sed seipsum probare, & certificare, quod in gratia Dei sit, quod fieri potest, si homo in seipso experiatur, se Deum super omnia diligere, & dolere, se Deum offendisse, & vitæ, & morum correctionem in posterum proponere, quæ cum quis in se esse cõpererit, dicit seipsum probasse. Aut secundo dici posset, esto Paulus per probationem illam intellexerit peccatorum ad memoriam reductionem, id ipsum homo potest facere, & de singulis peccatis occurrentibus conteri sine confessione vocali. Et supposito quod hæc probatio sit necessaria ad digne Dominicum corpus manducandum: tunc sola poenitentia in genere cum dilectione Dei sufficit, ut ipse poenitens in casu velit cõficientiã, ut debet, discutere: alioquin non sufficit ad gratiã, quã omisio præfatæ discussionis impedit, quod suppono falsum.

Ad tertium ex capi. Omnis vtriusque sexus dicendum, quod quauis secundum ordinem literæ prius in præfato cap. ponatur præceptum de confessione, quam de Eucharistia sumenda, non inde fit, quod ideo id ecclesia fecerit, quia intenderit fideles ad confessionem obligare ad hunc finem, ut digne Eucharistiam suscipiant, quod inde patet: quia peccator non minus tenetur semel in anno confiteri non sumpturus Eucharistiã, quam sumpturus. Stat enim peccator reobligari à sumptione Eucharistiæ tempore paschæ, vel quia copiam non habet ministrantis,

An ministrantis, vel quia patitur frequentem vomitum, vel ob aliam causam, & tamè non inde deobligatur à confessione, deobligaretur autem, si ad finem sumendi Eucharistiam esset præcepta confessio. Sicut deobligatur quis a correctione fraterna, quando emenda, vel non potest, vel non speratur euenire. Adde quod præcepto de confitendo semel in anno satisfacit quis quacunque parte anni confiteatur. Non igitur ad finem digne sumendi Eucharistiã in paschate, iussa est ab ecclesia confessio.

Ad quartum ex capi. Ut ieiunij sumptum, breuiter dicitur, non inde colligi necessitatem præmittendi confessionem, cum textus dicat, quod tales moneantur confiteri, quod verbum necessitatem non importat, sed congruitatem confitendi.

Ad quintum dicendum, quod minus conuincit: nam si loqueris de certitudine euidentiæ, vel fidei, nec confessus accedens, nec non confessus, est certus se in gratia accedere, ut constat. Si verò loqueris de certitudine morali, & probabilis cõiecturæ, per contritionem propter Deum habitã, est certus, quod in gratia accedit: & ita sic accedens cum hac certitudine, sine confessione, non se exponit periculo indignè sumendi.

B Et ita rationes illæ pro communi opinione factæ, non omnino conuincunt contra eos, qui opinantur contrarium, ut sunt Gerson, Ricardus, Panormitanus, Caietanus, Adrianus, & alij.

Attamen quauis stando in solo iure diuino, aut humano, aut etiam in ratione non conuincamur opinionem comunem tenere, consuetudo tamè vbiq; inter viros bonos seruata, habet vim iuris: in tota enim ecclesia Latina, sacerdotes antequam celebrent, si copiam habent sacerdotis, confitentur: & oppositum agentes, se delinquere putant. Similiter & laici antequam communicent, solliciti sunt confiteri prius: nec aliter ad mensam Domini accedere audent. Quod autem huiusmodi consuetudo vim habeat iuris obligantis, constat, quia consuetudo rationabilis, & tam approbata, solet iuri de opposito præualere, quod certum est, igitur vim habet, imò maiore, quam ipsum humanum ius. Hugo etiam vir magnæ autoritatis, ait in libro ecclesiasticæ potestatis. Audacter dico, si ante sacerdotis absolutionem ad communionem corporis, & sanguinis Christi quis accesserit, pro certo sibi iudicium manducat & bibit, etiam si cum multum poeniteat, & doleat vehementer, & inge-

miscat. Et id verum est, si habeat copiam confessionis. Si autem copiam non habeat, & celebrationem, & communionem sine scandalo differre potest, tenetur differre: secus si scandalum ex dilatione timetur, ut ait Scotus & alij. Et ita tenendum videtur, quod semper quod quis celebrare vult, aut comunicare, tenet prius confiteri, habita copia confessionis: & si copia non habeat, debet expectari, vel quæri, si commodè potest: nisi necessitas cogat, quia tunc sufficit contritio, cum proposito confitendi. Est autem multiplex necessitas, scilicet vitandi infamiã, vel scandalum. Est etiam necessitas satisfaciendi officio sibi iniuncto, si curatus est. Est etiam necessitas ex præcepto superioris, quando aliqua vrgens causa celebrandi concurrat. Has & alias huiusmodi epikeias admittit præfata consuetudo de confitendo ante communionem &c. quapropter in huiusmodi necessitatibus potest quis ad celebrationem non præmissa confessione procedere &c.

De confessione semel in anno agenda.

Quando confessio venit agenda, ratione statuti ecclesiæ. capitul. Omnis vtriusque sexus, de poenitentis, & remissionibus

&c. Circa quod esset dubium, an illud statutum obliget ad confessionem, an eam solum exhortetur? Dixit Florentinus quod obligat: probat ex poena in fine capit. appositã, quæ non nisi contra mortaliter peccantes solet imponi. Contra dixerunt alij, ut Durandus, quod illud statutum non est præceptuum confessionis: quia in illo nec ponitur verbum præceptiuum: cum nec dicat manducamus, iubemus, præcipimus, aut aliud huiusmodi, quod vim videatur habere præcepti. Nec etiam ex poena illic appositã potest deduci, confessionem esse ibidem præceptam.

Pœna enim illic posita est, ut viuus arceatur ab ecclesia, & moriens careat ecclesiastica sepultura. Quæ poena non videtur contra non confitentes imponi, sed contra eos, qui Eucharistiam in Paschate non suscipiunt. Ratio, quia talis poena videretur superflua, & inaniter posita contra eos, quia omnia sua peccata (iuxta statutum) suo sacerdoti non confitentur, eo, quod non potest ecclesiæ constare, an peccator

Cator omnia sua peccata confessus sit, necne, quod soli ipsi peccatori constare potest.

Tum, quia foris ille secretus est, nec confessor potest aliquid in hoc articulo contra confidentem testificari: & si testificet, non inde poterit ecclesiam confidentem punire. Vnius enim testimonium non valet ad puniendum reum. Tum etiam, quia sunt peccata cordis, & alia occultissima, de quibus sciri per ecclesiam non potest, an peccator illa omnia sit confessus, vel non: & per consequens illa poena minimè potest iuste in quenquam infligi, ob id, quod non omnia peccata suo fuerit confessus sacerdoti. Si dicas, quod quantum peccatori confessionem omittenti, poena illa infligi non possit ob defectum cognitionis: attamen peccator eam incidet in conscientia, si non, ut debet, confiteatur: sicut excommunicationem potest quis in conscientia incidere, ob peccatum de quo ecclesia non habet, nec habere potest cognitionem.

Contra stat ratio, quia hæc poena, scilicet ut viuens arceatur ab ecclesia, & moriens careat ecclesiastica sepultura, non est de his, quas delinquentes in conscientia eo ipso incurrun, quales sunt, quæ absolute in eorum sunt potestate, de facto eas subire, vel non, ut patet de suspensione, excommunicatione, irregularitate &c. Hæc autem poena talis est, quam alij debent infligere contra delinquentem inuitum, hoc est, illum viuum ab ecclesia arcere, & mortuum ad ecclesiasticam sepulturam non admittere. Itaque concludunt illam poenam non contra non confitentes semel in anno esse impositam: sed contra eos, qui Eucharistiam tempore Paschæ non suscipiunt. De hoc enim bene potest ecclesie constare. Et quod ibidem de confessione premissum est, dicunt exhortatoriè esse positum, ut qui communicaturi sunt in paschate, per confessionem preuiam disponantur. Tèperatius loquitur Thomas, qui in. 4. dist. 27. q. 1. tenet, confessionem non per se iuberi ab ecclesia, nisi per accidens, ratione scilicet Eucharistiæ, quam omnes fideles in Paschate tenent accipere, ante quam necesse est confiteri &c.

Contra tamen est communis Theologorum, & iuristarum congregator sententia, quod illud statutum est obligatorium ad confessionem, & Eucharistiæ sumendum. Contra etiam est totius ecclesie consuetudo, quæ ex vi illius statuti id habet in consuetudine, ut omnis peccator semel in anno confiteatur, quæ quidem est optima legum interpret. Vnde & prelati in suis dicio-

cessibus scièntes quis non fuerit illo anno confessus, eum non solum poena pecuniaria puniunt, sed etiam excommunicatione feriunt. Contra etiam est ratio: quia si non esset illic statuta confessio semel in anno, nisi ad hunc finem, ut scilicet qui communicaturus est, se melius disponat: tunc sequitur quod prius, scilicet quod si quis impeditus sit, ne commodè valeat in Paschate communicare, quod non teneretur confiteri, quod est falsum.

Quod etiam in suæ assertionis fundamento citant, nullum illic poni verbum preceptiuum, non suffragatur eisdem, quia & si formaliter nullum ex dictis ponatur, ponitur tamen illud verbum, confiteatur, quod imperandi verbum est. Consuetudo etiam, quæ optima legum interpret est, simul cum doctoribus, preceptiuè statutum esse tradunt. Sed quod de poena illic apposita dicunt, apparentiam habet: quanquam dicere, quod non potest ecclesie constare de omissione confessionis, non omnino verum est: quia posset constare, quod peccator aliquis publicus non se sacerdoti suo presentauit. Posset etiã constare, quod non sit plenè confessus per propriam ipsius confessionem. Posset etiam constare per testimonium sacerdotis, qui absolute fortè ei denegauit, videns eum non integrè confiteri. Adde, quod poena illa videtur super totum statutum cadere, & non solum super partem: quia statutum de confessione, & Eucharistia, non ponitur copulatiuè, sed categoricè. Non em dicit, suscipiatq; &c. Sed suscipiès reuerenter Eucharistiã &c.

Aliam possent pro se ratione facere, quia ecclesie preceptum ad interiora cordis non se extendit, ad quæ tamen se extendit illud statutum ecclesie: igitur exhortatorium est, non preceptorium. Verum ad hoc duplex patet responsio. Altero, quod non est certum, quod illi pro certo supponit, quod ecclesia ad interiora non habeat potestatem, maximè cum hic non interiora iubeant, sed exterior confessio. Secunda est, quod hic ecclesia non iubet confessionem simpliciter: sed determinat tempus, in quo iubet id compleri, quod Deus suis fidelibus sine temporis determinatione precepit.

Præsupposito ergo quod præfatum statutum obligatorium sit, esset dubium, an peccator illi satisfaciatur, si quacunq; parte anni confiteatur, etiam si in quadragesima non confiteatur. Respon. Si stemus in solo iure apparet, quod quacunq; parte anni confiteatur quis, satisfacit precepto ecclesie: quandoquidem in ipso statuto nulla certa pars

Anni pro confessione designatur, sicut pro Eucharistia: maximè cum de confessione ibidem præcipiatur, quod quilibet, saltè semel in anno &c. In quo dicens, saltè semel, videtur non tradi præceptum de confitendo determinatè in quadragesima, sed per totum annum. Ita tenet Baptista. confessio. 2. §. 4. Si autem stemus consuetudini, & communi hominum intelligentiæ, vel opinioni: similiter & statutis provincialibus poenas contra non confitentes statutibus, apparet preceptum hoc obligare ad confessionem in quadragesima. Qui enim tunc non confitentur, se præuaricatores esse putant: & ut tales, poena pecuniaria puniri solent. Et curatis imponitur necessitas tradendi prælati in matriculis eos, qui in quadragesima vniuscuiusq; anni fuerint, aut non fuerint confessi. Itaque consuetudo interpretatur statutum, quantum ad tempus. Ideo tenet Thomas in. 4. dist. 17. q. 3. ad primum. artic. 4. dicens, idem tempus simul est ab ecclesia institutum pro confessione, & Eucharistia, excepto, quod confessio debet præcedere. De quo supra.

Sed an qui in quadragesima omisit confiteri, teneatur ea tractata, quæ primum poterit, confiteri: an possit sine nouo peccato confessionem vsq; ad aliam quadragesimam differre. Florentinus dixit, quod tractato tempore anni, non tenetur de necessitate ante aliam quadragesimam confiteri, secus de congruitate. Idem dicit de eo, qui omisit sumere Eucharistiã in Paschate. Cum eodem tenet Baptista verbo communicare &c. Mouentur ad id à simili de aliis preceptis ecclesie, ut de ieiunio, & de horis dicendis. Si quis omittat ieiunare vigiliã alicuius sancti, vel quadragesimam, non tenetur postea defectum per simile ieiunium supplere. Et si omittat horas canonicas vnius sancti, elapso die, non tenetur eas postea dicere. Igitur, qui in tempore debito omisit confiteri, aut Eucharistiã suscipere, non tenetur postea defectum supplere, antequã simile tempus anni sequentis adueniat. Potest id confirmari, si quis in periculo mortis existens, siue ratione belli, siue infirmitatis, siue tempestatibus &c. non confiteatur, ut debet, & post ab illo periculo liberetur, non tenet illico quod liberatus est, confiteri loco, aut vice confessionis omittit: igitur nec in presenti casu.

Præterea si clericus curatus, aut capellanus est specialiter obligatus ad celebrandum in certo loco, vel capella certis diebus, & illis diebus non potest in destinato loco cele-

brare: quia forte ecclesia est violata, aut aliter impedita, talis non tenetur in alio loco non sic sacro celebrare, loco missæ, quæ in destinato loco non celebratur, excepto nisi voluntas institutoris alia fuerit &c. Igitur etiam in presenti casu.

Mihi tamen non omnino certa videtur huiusmodi responsio, in eo, quod idem volunt esse iudicium de ieiunio, & horis dicendis, & de confessione, & Eucharistia &c. Nam non tam verba precepti videntur attendenda, quam præipientis intentio. Et quia, ut communiter tenetur, intentio ecclesie ieiunium certis diebus præcipièntis, est præcipuè ad honorem sancti alicuius habere respectum, quem taliter, & tali die voluit colere, habito præcipuè respectu ad tempus tale determinatum: ideo elapso illo tempore, non est necessarium alio die sanctum illud illo modo colere, quo statutum erat suo die esse colendum. Idem dico de horis dicendis talibus, & tali die: quia præcipuè habetur respectus ad diem certum: si tunc horæ non dicantur, non est necessarium postea eas redicere, quandoquidem intentio ecclesie ad huiusmodi obligantis, præcipuè tendebat in tempus & diem: quo elapso, non est intentio eius ad eadem obligare. Secus in aliis preceptis, & statutis, in quibus non tam habetur respectus ad tempus determinatum, quam ad salutem, & bene esse fidelium, ut in precepto de confitendo semel in anno, in quo non intendit ecclesia tempus alicui sancto, vel sacro mysterio specialiter dedicatum celebrare. Quod patet in eo, quod nullum certum tempus ad confitendum præfixit: sed semel in anno, dixit confessionem agendam esse, volens occurrere negligentie humane, de confitendo. Nam si hominibus relinqueretur liberum confiteri quando velint, vix confiterentur homines, nisi in articulo mortis. Daretur etiam eis occasio, multa peccata obliuioni tradendi. Id ergo intendit ecclesia cum præcipit, quod semel in anno fiat confessio, scilicet quod non ultra annum protèdatur, seu differatur, ut dicit Thomas in. 4. ideo dixit, saltè semel. Ac proinde elapso anno, necesse est, hominè confiteri quæ primum potest, ut se ecclesie intentioni conformet. In precepto vero de Eucharistia sumenda, aliud videtur: quia ecclesia in illo videtur principaliter habere respectum ad tempus Pasche, cum ipsum specialiter commemorat, & intendit Dominicam coenam, quam Christus cum discipulis habuit

Matth. 26.

E habuit, celebrare, aut illam, quā cum eisdem in regno suo facturus erat, hoc est, postquā esset resuscitatus, & deiecto hoste, gloriose triumphans, de qua dixerat. A modo non bibam de hoc genimine vitis, quousq; bibam illud vobiscum in regno meo &c. Et ideo elapso tempore Paschæ, non ita videtur manere obligatio ad communicandum, saltem ex vi statuti prefati, nisi aliud exigat statutum aliquod particulare, aut consuetudo. Idem etiam videtur de capellano, qui ex institutione fundatoris tenebat pro defunctis certas missas in sua capella dicere, cum principaliter intenderit missarum fructum sibi, & suis defunctis applicari, quam loci venerationem: ideo capella impedita, tenebitur alibi missas illas dicere, sicut elapsis diebus in quibus capellanus celebrare tenebatur, & omisit, tenetur postea totidem dicere, ne dotor defraudetur. Idem videtur de curato, qui si in sua ecclesia, quia destructa, vel impedita est, missam celebrare non potest, diebus quibus populus missam audire tenetur, debet eam in alio loco commode celebrare, ne populus, à quo debitum accipit stipendium, suo fructu spiritali defraudetur. Itaque in similibus statutis, aut obligationibus, in quibus principaliter habetur respectus ad honorandum locum, vel tempus, seu sanctum, aut mysterium aliquod tali loco, aut tempore celebrandum: tunc extra locum, & tempus signatum non currit obligatio. Secus si principalis intentio precipiens fuit officium ipsum, vel opus iniunctum facere: quia tunc si loco, & tempore debitum non fuit factum, non cessat obligatio illud postmodum, aut alibi supplendi. Aliud verò quod arguebatur de eo, qui cum in periculo mortis esset constitutus confiteri neglexit, si à periculo liberetur, fateor quod non tenetur illico loco confessionis omisit confiteri. Ratio clara est, quia cessante periculo, cessat ratio, ob quam tenebatur confiteri, iuxta vulgare dictum, cessante causa, cessat effectus. capi. Cum infirmitas, de poenitentis & remissi. Non sic quando elapsus est annus, in quo homo non fuit confessus, imò quanto magis quis confessionem differt, tanto magis currit ratio statuti prefati: cum magis in damnum cedat peccatoris, & magis tradet obliuioni peccata commissa. Quorum vtriusque ecclesia voluit in prefata decretali occurrere.

De modo secreta

confitendi.

Olet insuper cir G

Sca modum confitendi queri, An sit licitum plures vni confiteri, & vni pluribus, & an sit licitum confiteri per interpretem, & coram testibus aliis, & publice. Secundo, supposito quod hæc licita sint, an sit necessarium sic confiteri, quando aliter confessio fieri non potest. Tertio, an in huiusmodi casibus confessio facta sit sacramentalis, ita ut absolutio verum sit sacramentum, etiam si in scriptis fiat.

Respon. Ad primum visum est quibusdam dicere, quod non est licitum illo modo confiteri, eo quod per ecclesiam preceptum est, ut peccator solus, soli sacerdoti confiteatur. cap. Omnis vtriusque sexus. Sed in casibus illis, in quibus plures interueniunt, non id seruatur, quod ecclesia iussit, & per consequens confessio facta, ut dictum est, nec licita est, nec necessaria, nec vere sacramentalis, cum peccaminosa sit. Sic tenet Angelus verbo confessio. 1. q. 29.

Alii autem dixerunt, licitam quidem esse huiusmodi confessionem, non tamen necessariam, nec sacramentalem, ut tenet Scotus. in. 4. distinct. 17. Quod enim licita sit, ideo est, quia quod dictum est, peccatorem solum soli sacerdoti debere confiteri, in fauorem ipsius peccatoris ita institutum est, non iussum: potest autem peccator huic iuri cedere, si velit: maxime si causa rationabilis subsit. Quod autem necessaria non sit satis patet, si peccator nolit prefato iuri cedere. Quod verò sacramentalis non sit, ideo est, ut dicunt: quia confessio sacramentalis à natura debet esse secreta, qualis non est ea, de qua queritur: sed patula, & per testes, aut scriptum in foro humano probabilis, ut constat.

Aliis verò aliter visum est, quod licita, & necessaria, & sacramentalis sit prefata confessio. De licentia patet, ob rationem factam. Quod autem necessaria sit, si aliter fieri secreta non potest, probat multipliciter. Primo, quia absolutio sacramentalis à sacerdote impensa, est peccatori ad eius salutem necessaria, quia sine ea, Deus peccata non remittit, iuxta dictum saepe citatum Ioannis. 20. igitur necessarium est, per media alioqui licita illam procurare: cum ergo in casu presenti confessio non omnino secreta sit, igitur necessarium erit sic confiteri ad finem assequendi prefatam absolutioem.

A Confirmatur à simili de baptismo, quem cum sit ad salutem necessarius, tenetur homo procurare se scipere per media alioqui licita, aliàs videtur propriam salutem negligere.

Confirmatur iterum, quia si potest per media licita prefatam absolutionem obtinere, & non vult, maxime ne per illa media infamei, per quæ eius peccata possunt in multorum notitiam deuenire (non enim est aliud damnum, quod inde timeri possit) sed qui ob seruandam famam in casu non vult confiteri, & ex consequenti nec absolui, videtur famam propriæ salutis anime præferre, quod est ordini charitatis contradicere.

Confirmatur vltimò, quia si in casu negligeret confiteri, cum non aliter possit, exponeret se periculo damnationis, eo quod non confessus non potest ita certus esse, quod sit in statu gratiæ, sicut confessus, & absolutus: igitur ad vitandum huiusmodi periculum, videtur necessitatus confiteri, eo modo, quo potest. Hæc tamen rationes, præsupponunt in casu prefatam confessionem sacramentalem esse, & apparet ita esse: quia absolutio publice, aut secreta impensa, sacramentalis est. Sacramentum enim non variatur per hoc, quod publice, vel occulte ministratur.

Aliter tamen videtur dicendum. Et sit primum dictum, quod licitum est peccatori pluribus simul sacerdotibus confiteri cum spe veniæ. Probat ex sententia August. ca. Quæ poenitet. de poenitentia. distinct. 1. dicentis. Quanto quis pluribus confessus fuerit in spe veniæ, facilius remissionem assequatur, idem etiam patet ex consuetudine laudabili, in quibusdam religionibus obseruata, & practicata, qua scilicet simul quis confitetur priori prædicatorum, & carmelitarum, & guardianorum minorum, ut refert Palude in suo. 4. Idem Ricardus, & post eum Baptista. confessio. 1. q. 10. non solum in necessitate, sed extra. Deinde si aliquid obstaret, quominus id fieri posset, maxime fama poenitentis, quæ per hoc exponitur periculo pereundi. Verum hoc non obstat, tum quia omnes illi tenentur sigillatim habere confessionem illam, ac si vniciue eorum seorsum facta esset. Tum etiam, quia stat peccata illius peccatoris esse alioqui publica, quæ quidem ipse potest in foro contentiofo publice confiteri: igitur à fortiori id potest occulte pluribus sacerdotibus. Deinde modus ille secretus in fauorem peccatorum fuit

institutus, cui ipse peccator cedere potest, si non aliud maius damnum inde timeat. Idem tenet Adria in. 4. Et Ioan. Andre. & post eum Baptista. confessio. 1. q. 11.

Secundum dictum, Talis confessio est sacramentalis, & erit valida absolutio secluso obice &c. Ratio, quia Augustinus vbi supra de sacramentali confessione loquitur, & absolutio impensa ab illis pluribus religiosis in supra narrato casu, etiam fuit semper sacramentalis reputata. Tum etiam, si plures sacerdotes possunt simul eandem hostiam consecrare, ut certum est, quare igitur non poterunt simul eundem peccatorem absolvere? Deinde confessio per interpretem facta, aut aliquo tertio assistente, sciente, vel nesciente ipso confitente, ex sententia omnium sacramentalis est, etiam si secretissime non fiat: igitur, quod confessio fiat pluribus, aut coram multis, non impedit veritatem absolutionis subsequenti. Nec obstat, quod foris poenitentia debet esse secretissima, nam hoc non variat essentiam sacramenti, quod in absolutione consistit. Nec etiam in vim præcepti dictum est, quod solus soli quis confiteatur, sed per viam cuiusdam modificationis præcepti, sine qua, noluit ecclesia peccatorem ad confitendum obligare, ut tenetur communiter.

Tertium dictum. Si peccator habeat copiam confessoris idonei, quando confiteri tenet, & potest voce peccata sua presentialiter confiteri, non est illi licitum per internuncium, aut per scripturam absenti confiteri. Id patet, tum ex eo quod Christus figuratim id præcepit, quando leprosis iussit, ut sacerdotibus se ipsos personaliter presentarent. Tum etiam ex cap. Quæ poenitet. supra citato, vbi dicit non per scripturam, nec per internuncium confitendum esse: ac proinde in hoc casu non erit valida confessio, nec absolutio sic impensa, saltem propter obicem peccati, quem ponit is, qui illo modo absque causa aliqua excusante confitentur.

Quartum dictum. Si peccator non potest confessorem adire, nec cum ad se accedere, probabile est posse per internuncium, & per literas absenti confiteri, & ab eodem per literas sacramentaliter absolui, ut tenet Adrianus, & Palude. Et de confessione quidem non dubitatur. Pro quo facit. cap. Qualis. 30. q. 5. vbi dicitur, quod poenitentia in scriptis est admittenda. De absolutione tamē probat quod possit in absentia impendi: quia si aliquid obstaret, esset, quia huiusmodi sacramentum consistit in voce, non in scripto: aut

aut quia absolutio huiusmodi requirit presentiam absoluti, iuxta tenorem formę, in qua dicitur, absoluo te, per quam presentiam corporalis absoluti notatur: aut preceptum Christi de se presentando sacerdoti. Sed nihil horum ob stare videtur. Quod enim sit de necessitate absolutionis sacramentalis quod voce fiat non scripto: non ita certum est, ut putat Caietanus, Nec illam formam vocalem esse debere, declaratum est. Absolutio enim sententia quod est, in foro illo data: de essentia autem sententię non est, quod vocalis sit, cum videamus eam saepe in scriptis dari, siue sit sententia excommunicationis vel absolutionis ab eadem, siue alia. Nec refert forum esse diuersum, quia quod feratur sententia secretę, vel publicę, non variat essentiam sententię. Adde, quod & si confessor absens sit, potest absentem voce absolueret, & absolutionem scriptis mandare. Nec videtur ad essentiam absolutionis requiri presentiam absoluti, nec illa forma, Absoluo te a peccatis &c. videtur precisa forma huius sacramenti, nec in concilio Florentino declaratur tanquam precisa forma: nam ut ait Scopus, potest sub aliis verbis absolutio tradi, scilicet, sit Petrus absolutus, vel absoluo Petrum a peccatis suis &c. Sicut de baptismo dicitur, quod forma illa, qua Greci vtuntur, valida est, scilicet, Baptizet seruus Christi. Nec etiam ex dicto Christi, unde colligitur huius sacramenti institutio, colligitur, quod absolutio fieri debeat voce, non in scripto, aut quod impeditur presentem non absentem, vbi dictum est, quorum remiseritis peccata, remittentur &c. Sic etiam Papa absentes plene absoluit, quando plenas indulgentias illis concedit, & absolutio huiusmodi in scriptis data, valet. Quod autem Christus preceperit leprosis, quod se personaliter sacerdotibus presentarent, non obstat, quia ex illo colligitur preceptum esse peccatoribus se presentare sacerdoti, sed quando possunt. Non enim preceptum ad impossibile obligat, igitur quando non possunt, nil videtur ob stare, quominus per scriptum se sacerdoti presentent.

Quintum dictum. Et si licitum sit his modis confiteri, in quibus non solus soli quis voce confitetur, non tamen est necessarium: quia, ut supra tactum est, nec est intentio Dei, nec ecclesię, ut peccator teneatur confiteri eo modo, quo possit infamari, qualiter potest, si per interpretem, vel nuncium, vel scriptum, vel pluribus simul confiteatur. Ideo ecclesia preceptum modificans ait, quod solus soli confiteatur. Quod

etiam supra ex intentione Chrysostomi probatum fuit, qui peccatori necessitatem confitendi significans ait. Non dico tibi ut te prodas in publicum. Et iterum: Non dico tibi, ut peccata conseruo confitearis, ut tibi exprobreret, sed soli Domino volo te confiteri. Et est communis sententia doctorum.

Iam respondetur ad rationes, per quas probabatur id esse necessarium, quando aliter peccator absolui a sacerdote non potest. Ad primum dicendum, quod si esset simpliciter necessaria absolutio sacerdotis ad salutem peccatoris, probaret ratio, quod ex consequenti esset necessarium per media hec licita eam procurare. Attamen non ita est absolute necessaria, sed tunc tantum, quando quis solus potest soli sacerdoti confiteri, nec aliter intendit Deus peccatorem obligare, ut dictum est.

Ad confirmationem primam de baptismo, dicendum non esse simile: quia baptismus datus est tanquam absolute necessarius, & non cum modo simili, cum quo iuxta est confessio, & non aliam.

Ad secundam confirmationem dicendum, quod ratio quare non est necessarium sic confiteri, est quod dicta est, scilicet, quod nec Deus, nec ecclesia obligat quem ad confessionem, nisi solus soli: quare ratio quare non aliter quem obligauerit, est ne peccatores metu infamiae desistant confiteri.

Ad tertiam confirmationem respondendum, quod si non posset aliquis debitam certitudinem sui status habere nisi per confessionem, & absolutionem, & per eam posset habere, fateor quod esset necessarium sic confiteri, ob periculum vitandum. Attamen cum huiusmodi certitudo non sit euidentię, sed probabilis coniecturę, hæc autem haberi potest per solam contritionem, sine huiusmodi non secreta confessione: igitur defectus certitudinis non inducit necessitatem confitendi, non seruato modo secreto.

Verum contra id quod dictum est, modum scilicet secretę confessionis non cadere sub precepto, obicit quis decretalem Sixti quarti, in qua condemnauit errores magistri Oxoniensis, & sociorum eius, inter quos hic erat vnus, scilicet, non exigi de necessitate confessionem secretam. Nec valet si dicatur id de confessione peccatorum mentalium intelligi, quare peccata dicebant illi non esse de necessitate confitenda. Non, inquam, valet: quia in eadem decretali etiam est damnatus ille articulus, scilicet, pro peccatis cordis non esse necessariam vocalem confessionem,

A confessionem, post quem articulum condemnatum apponitur hic presentens, scilicet, non de necessitate exigi confessionem secretam: igitur non solum confessio, sed modus confitendi secretę, cadit sub precepto diuino, quia sic videtur decretalis procedere. Respon. Ita est, diuersos esse articulos prefatos ibidem damnatos: sed potest multipliciter responderi. Primum enim intentio potius quam verba decretalis attendenda est. Id enim intendit papa illic damnare, quod illi magistri Salmanticensium affirmabant. Illi autem assererent, non necessario exigi confessionem secretam, id est, de peccatis secretis. Nam illi ibidem condemnati tenebant confessionem hanc vocalem non esse de iure diuino, sed humano ecclesiastico: & quia ecclesia in secretis intrinsece se non potest ea precipiendo, cum huiusmodi occulta ad diuinum iudicium sint reseruata: ideo dicebant non esse de precepto confessionem secretam, id est, quod de secretis sit. Sunt autem secreta hominis peccata duplicia, scilicet cordis, & operis. Et in altero articulo assererent peccata cordis non esse de necessitate confitenda: cum per solam interiorę poenitentiam remittantur. In hoc autem articulo assererent non esse necessariam secretam confiteri, etiam si exteriora sint. Unde patet saluari diuersitatem articulorum. Hanc ego intelligentiam collegi ex concilio ipso Compluteni, in quo primitus illi errores fuerunt damnati, & eorum damnatio postea fuit per papam Sixtum confirmata.

Obicitur secundum sententiam communem doctorum, qui inter conditiones sexdecim, quas debet habere confessio, quasdam earum dicunt de necessitate exigi, & inter eas connumerant hanc, scilicet, quod sit secreta, non publica. Respon. Ideo dicunt debere esse secretam: quia debet fieri de peccatis omnino secretis, que non conuenit in publicum deducere, ne confessio tam salutaris, in infamiam cedat confitentis, unde odiosa hominibus redderetur. Et ita significat doctor sanctus in. 4. quando ait debere esse secretam: quia scilicet de peccatis secretis sit, quod si publice dicerentur, ridiculosa esset, & infamatoria ipsius peccatoris, & ita peccaminosa. Attamen in casu, quo quis non publice, sed occulte duobus sacerdotibus, aut tribus simul confiteatur: satisfaciunt, cum satis secretę fiat illa confessio, que non potest in infamiam cedere confitentis: cum omnes illi teneantur eam sigillatam habere. Et ita in hoc sensu etiam potest decretalis prefata intelligi, scilicet, quod

exigitur necessitatio confessio secreta, ut opponitur contra publicam, quando de secretis fit.

Obicitur tertio, quia de iure diuino est necessaria confessio, & non est necessaria publica, igitur restat quod sit necessaria secreta: & ita modus confitendi cadit sub precepto Dei, sicut ipsa confessio. Respon. ut ex dictis patet, de necessitate exigitur confessio secreta, ad hunc sensum, scilicet, quod habita oportunitate modi secreti necessario exigitur confessio, qualiter non exigitur, quando non potest cum modo illo fieri. Et erit hic tertius sensus prefate decretalis. Unde quod Deus precepit, hoc est, quod confiteamur omnia peccata vni sacerdoti, & hoc est, secretę confiteri, id est, vni: quia non obligat nos ut pluribus: sed, ut vni confiteamur. Ac proinde, si quis vni coram aliis confiteatur, satisfaciunt precepto abundanter, quia soluit plusquam debet. Sicut qui tenetur dare elemosynam pauperi, non tenetur nisi eam, quare sufficiens est, id est panem: si tamen dat panem, & carnem, soluit abundanter: cui iniungitur, quod det elemosynam vni pauperi, & dat multis, soluit abundanter. Et cui iniungitur, ut ieiunet vna feria sexta, & ieiunat quatuor, satisfaciunt abundanter. Ex dictis elicitur, quod stat quod confessio cum modo cadat sub precepto, quando scilicet est peccator in articulo necessitatis, & habet solum sacerdotem. Stat quod confessio cadat sub precepto, & non modus, ut si potest confiteri solus soli sacerdoti, cum tamen alij adsint, tenetur confiteri, sed non tenetur seruare modum, si nolit, modo infamiam, & scandalum euitet. Datur etiam casus, in quo nec confessio, nec modus cadat sub precepto: ut si sit tempore, aut loco, quando non potest confiteri, nisi alij audiant.

De confessione sine poenitentia cordis facta.

Liud dubium, An

satisfaciat quis precepto ecclesię de confitendo, si omnia sua peccata suo sacerdoti confiteatur sine poenitentia cordis. Dixit Adrianus tria. Primum est, si confiteatur omnia peccata suo sacerdoti sine poenitentia cordis, cum animo suscipiendi absolutionem sacramentalem, quod talis non satisfaciunt precepto ecclesię de confitendo. Ratio eius est: quia nemo potest satisfacere precepto alicui per actum

I pecca-

E peccaminosum, eò quòd sub præcepto actus peccaminosus cadere non potest. Nunquam enim Deus, aut ecclesia præcipit actum illicitum, seu peccaminosum. Cum igitur in casu præfata confessio sine cordis poenitentia, sed cum animo assequendi absolutionem sacramentalem facta sit vitiosa, & peccatum, cum sacramentalis absolutio sine cordis poenitentia licite recipi non possit, sequitur intentum.

Secundo dixit, quòd si peccator suo sacerdoti integrè omnia sua peccata sine poenitentia cordis confiteatur, non cum animo assequendi sacramentalem absolutionem à sacerdote: tunc satisfacit præcepto ecclesie de confitendo. Ratio, quia ecclesia in præfato capi. Omnis utriusque sexus. nõ obligat peccatorem ad interiorem contritionem, sed ad confessionem solùm vocalem integram: igitur cum in casu huius dicti peccator integrã faciat confessionem, quæ peccaminosa nõ est sicut prius, sequitur quòd satisfacit præcepto ecclesie de confitendo. Confessio enim non ex hoc vitatur, quòd sine poenitentia cordis fit, sed vel quia dimidiatur scièter, quòd est contra præceptum: vel quia fit animo absolutionis sacramentalis recipiendæ, quæ sine cordis poenitentia recipi non potest: vel ob aliam circumstantiam deprauatam, quæ omnia pono in casu cessare. Dicitur tertio, quòd si peccator velit omnia peccata confiteri, & ita faciat, idque velit vno actu voluntatis, & velit simul per alium actum voluntatis absolui sacramentaliter, non habendo poenitentiam cordis: tunc quidè quauis peccet per secundam voluntatem qua vult absolui, non habens poenitentiam cordis, non tamen peccat per primam voluntatem, qua vult omnia peccata confiteri sine poenitentia cordis: & tunc etiã satisfacit præcepto ecclesie de confitendo. Ratio, quia peccator satisfacit præcepto, quoniam per actum licitum, & non peccaminosum facit quòd sibi præceptum est: sic autè est in proposito, igitur.

F In oppositum videtur contra primum dictum, in eo, quòd supponit neminè satisfacere præcepto per actum peccaminosum. Quòd videtur falsum, vt patet de eo, qui ponens obicem peccati mortalis, vult sacramentum baptismi recipere, & realiter cum eodem obice illud recipit, talis satisfacit præcepto de recipiendo baptismum: cum maneat in posterum deobligatus à recipiendo baptismum. Et dicere contrarium, est erroneum. Similiter patet de eo, qui restituit debitum creditori, apposita mala circumstantia deprauante ipsam actum restitutionis, ta-

lis satisfacit præcepto de restituendo quòd G debet: cum maneat liber ab eodem debito, & tamè actus restitutionis per eum facta est peccaminosa. Similiter patet de eo, qui dat eleemosynam pauperi egestate laboranti, & eam dat in publico, querens inde humanam gloriam: talis satisfacit præcepto de succurrendo pauperi, & tamen actus ille peccaminosus est, ob deprauatam circumstantiam. Ad hunc modum de aliis. Itaque hæc positio in hoc videtur deficere, quòd putat sub præcepto cadere non solùm opus quòd præcipitur, sed qualitatem operis. s. vt bene fiat, aut saltem nõ malè: cuius oppositum videtur esse tenendum, vt in plurimùm. Quauis in nonnullis præceptis obseruandis, necessariùm est, nõ solùm opus facere, sed bene illud facere, si homo vult peccatum vitare. Quòd maximè veritatem habet in præceptis de suscipiendo aliquod sacramentum, cui. s. sua reuerentia debetur: nec licite potest recipi cum peccato, cum id esset obicem Spiritui sancto ponere. In reliquis tamè potest quis per opus peccaminosum satisfacere præcepto, satisfactione à debito liberante, quauis non satisfactione reconciliante. Si quis obiiciat regulam iuris. Qui ex timore facit præceptum, aliter quàm debet, facit, & propterea non facit. Et ita qui malè, aut cum quacunque alia circumstantia deprauante facit præceptum aliter quàm debet, facit, & ex consequenti non facit. Respon. regulam procedere de obseruantia præcepti non solùm quoad substantiam præcepti, sed quoad intentionem præcipientis. Secus si ad solam substantiam præcepti habeatur respectus.

Contra secundum etiam videtur quòd non satisfaciat præcepto ecclesie de confitendo in casu eiusdem secundi dicti. Nã hoc secundum dictum præsupponit, quòd ecclesia in præfato statuto nõ obliget nisi ad solam confessionem, & non ad absolutionem, nec ad penitentiam cordis, quòd tñ falsum esse videtur. Quia ecclesia in præfato statuto non obligat quenquã directè ad integrè confitendum: nam cum integra confessio se extendat ad occultissima cordis peccata, ad quæ tamè ecclesie potestas non se extendit, ex multorum probabili sententia: sequitur quòd ecclesia non obligat directè ad confessionem integram, de qua procedit statutum, sed obligat solùm reflexè, sic. s. quia Deus iussit confessionem, quatenus valet ad remissionem peccatorum, vt patet Ioan. 20. & tamen non præfixit tempus certum in quo fieri deberet, relinquens eccle-

A ecclesie disponendum de tempore, quòd expediret. Ideo ecclesia statuit, vt illam confessionem, ad quam fideles iure diuino tenentur, certo tempore faciant, puta semel in anno. Itaque sub præcepto huiusmodi ecclesie cadit adimplere confessionem à Deo iussam. Cum ergo Deus confessionem præcipiens, obliget peccatorem ad vocalem confessionem sacramentalem ex cordis poenitentia procedentem, eò quòd licite sine poenitentia cordis fieri non potest: sequitur eum non satisfacere præcepto ecclesie de confitendo, qui non confitetur, vt Deus instituit, & iussit, & ita intentum. Præterea, ecclesia non præcipit confessionem qualècunque, sed sacramentalem, quæ est, quæ fit cum spe veniè, id est, cum spe assequendi absolutionem ab ecclesia, & per consequens à Deo. Ad hoc em præcipitur, vt peccator à peccatis absoluat, & vt per huiusmodi confessionem peccator ad reuerenter suscipiendum Euchari- stiam tempore Paschæ præparetur, vt dicit Tho. & ceteri doctores. Per solam autè confessionem, non sufficienter præparatur homo ad Euchari- stiam, nisi sacramentum absolutionis suscipiat. Igitur, qui solùm confitetur, etiam integrè, non ad finem assequendi huiusmodi absolutionem, non satisfacit præcepto ecclesie de confitendo.

B Deinde si ita esset, sequitur quòd peccator omnia sua peccata, suo sacerdoti confitens, etiam non obtenta absolutione, quòd nõ teneretur peccata rursum confiteri quòd suppono falsum, cum sit illi necessarium à sacerdote absolui, nec absolui potest, nisi confessione præuia. Et sequela patet: quia, qui semel præcepto de confitendo satisfecit, non tenetur postmodum eodem debito. Si quis obiiciat. Esto finis ecclesie confessionem præcipientis sit, vt peccator à sacerdote absoluat: cum intentio præcipientis non cadat sub præcepto, sequitur peccatorem satisfacere præcepto ecclesie, etiam si intentioni ecclesie non se conformet. Respon. Duplex est intentio præcipientis, quædam finalis, & quædam obiectiua. Et licet prima non cadat sub præcepto, bene tamen secunda. In præfati verò, intentio ecclesie intendit quòd peccator à sacerdote absoluat, obiectiua est potius quàm finalis, vt patet ex dictis, quoniam ecclesie præceptum de confitendo est reflexiuum, quòd præcipit, vt diuinum præceptum de confitendo semel in anno compleatur, præceptum autem diuinum extenditur ad absolutionem sacramentalem, vt constat, igitur. Obiiciet aliquis se-

cundo, quòd absolutio à peccatis non iniungitur ab ecclesia peccatori in vim præcepti, sed sola confessio. Probatur, quia si quis habet casus reseruatos, à quibus curatus eum absolueri non potest, si suo curato omnia sua peccata in quadragesima confiteatur, satisfacit præcepto de semel in anno, etiam si non absoluat, igitur. Respon. Tenetur peccator ex statuto ecclesie taliter suo sacerdoti confiteri, vt per eum non stet, quominus absoluat. Et ita, si omnia curato confitetur: & curatus, vel non potest, vel non vult eum absolueri, iam non stat per eum, quominus tunc absoluat à curato, & satisfacit præcepto, eo modo, quo potest. Manet tamen in eo obligatio procurandi absolutionem ab eo, qui possit, & velit eum absolueri, pro tunc tamen proderit illi confessio ad vitandum nouam culpam, quam incidere, si non esset integrè confessus. Obiiciet tertio, quòd ecclesia admittit confessionem peccatoris non verè poenitentis, iuxta capitulum. Quòd quidam, de poenitentis, & remissionibus, de eo scilicet, qui cum confitetur, dicit se à criminibus abstinere nõ posse: igitur sine poenitentia cordis per solam confessionem satisfacit quis præcepto ecclesie. Respon. cum Durando, quòd ecclesia talium confessionem iubet admittere, non ad absoluendum taliter confitentem, sed ad eum instruendum, & eidem salubriter consulendum. Nec inde sequitur, quòd satisfacit homo ille præcepto de confitendo.

Ad tertium dictum etiã videtur, quòd siue vnico actu velit confiteri, & absolui, siue diuersis, sine cordis poenitentia, non satisfacit præcepto ecclesie. Tum, quia voluntas confitendi, vt confitens absoluat, non habita cordis poenitentia, peccaminosa est, siue vnico actu tendat in confessionem simul, & absolutionem, siue diuersis, vt satis de se constat. Tum etiã, quia sub præcepto ecclesie cadit, vt peccator sacramentum absolutionis, & Euchari- stie semel in anno suscipiat: absolutionem autem non recipit, qui sine poenitentia cordis confitetur. Quòd inde patet, quia verè nemo, à sacerdote absoluitur, qui à Deo nõ absoluitur, iuxta dictum Christi, quorum remisistis peccata &c. Sed in casu confitens ille non absoluitur à Deo, cum poenitentiam cordis non habeat: igitur nec à sacerdote, & per consequens verum absolutionis sacramentum nõ recipit, & ita præcepto ecclesie non satisfacit, siue vnico, siue diuersis actibus voluntatis in confessionem, & absolutionem tendat. Videtur ergo iuxta veriore-

sententiam, quod sine penitentia cordis non satisfacit, qui confitetur, etiam si integram faciat confessionem. Nec confessio illi proderit, ut absolutus sit à Deo nec ab ecclesia, quanuis profit, ut poenam ecclesiasticam in præfato statuto contentam euitet.

De confessione reiteranda ob defectum confitentis.

Alia quæstio de confessione iteranda, quando scilicet est necessarium eam iterare. Respon. Regula est, quando peccator est sacramentaliter, & verè à peccatis absolutus, non tenetur eadem ratione iuris communis iterum confiteri. Si verò absolutio impedita fuit nulla, tunc est de necessitate iteranda confessio. Ratio primi est clara ex extrâvagani. Inter cunctas, ut sepe citatum est, vbi dicitur. Absurdum est eum, qui semel legitime absolutus est, eodem debito rursus teneri. Ratio secundi etiam est clara, quia peccator tenet de iure diuino, & humano procurare sibi veram absolutionem sacramentalem, nec eam obtinere potest, nisi præuia confessione: igitur interim quod non est verè absolutus, tenetur confiteri ad veram absolutionem obtinendum. Sed quæ res, in quo sciemus absolutionem esse inualidam? Respon. Quod redditur inualida dupliciter, vel ex parte confitentis, vel ex parte absoluentis. Primum fit, quoties confitens ponit obicem peccati ipsi absolutioni. Id autem contingit tripliciter. Primum, si existente in eo excommunicatione, petit absolui sacramentaliter. Secundum, si dimidiavit confessionem. Tertium, si careat debita cordis penitentia.

De confessione ab excommunicatione facta.

DE primo dubitatur, an peccator excommunicatus possit verè à peccatis absolui, antequam ab excommunicatione absoluat. Et quid si per ipsum stat, quominus ab excommunicatione absoluat, & petit prius à peccatis absolui, peccat recipiendo, aut intendendo recipere sacramentum, non præmissa absolutione ab excommunicatione, cum possit, si velit, eam obtinere: & per consequens ponit obicem pec-

cati, & ita absolui verè non potest, & in hoc non est controuersia. Si verò per eum non stat, quo minus à censura absoluat, & accedit contritus, & humilis, paratus, cum poterit, à censura absolui: tunc dixit Ricardus Anglicus, & quidam alij, quos etiam Angelus sequutus est verbo. confessio. 5. §. 10. quod potest absolui, & absolutio impensa à peccatis erit valida. Ratio, quia ille in casu dignus est, qui ab ecclesia absoluat, ex quo Deus eum absoluit, & eum sibi reconciliauit: non enim debet esse crudelior sponsa mater nostra, quam sponsus: qualis esset, si in casu noller, quod illi beneficium absolutionis à sacerdote impeditur, qui apud Deum, & Christum noscitur absolutus. Deinde videretur ille rigor contra charitatem militare, si in casu, quo per eum non stat, quominus à censura absoluat, absolutio sacramentalis illi denegetur. Contra regulam, quod pro charitate institutum est, contra charitatem militare non debet.

E contra verò dixerunt alij communiter, quod talis etiam si per eum non stet, non potest à peccatis absolui. Ratio, quia non est capax alienius sacramenti, durante excommunicatione. Sicut dicit Adrianus. q. 1. de Matrimonio, quod papa quando aliquem excommunicat, facit eum materiam ineptam, & incapax sacramentorum.

Verum, salua pace, ambæ opiniones videntur deficere. Prima, in conclusione in se. Secunda, in fundamento. Vnde contra primam, videtur, quod non possit in casu verè absolui: quia omni excommunicato interdicitur per ecclesiam ministratio, & perceptio sacramentorum, durante excommunicatione, ut patet per cap. Si celebret. de clerico excommunicato, vel suspenso &c. Et capi. Illud. ibidem. Et capi. A nobis. El. 2. de sententia excommunicationis. Vbi dicitur, quod excommunicatus reconciliari ecclesie non potest, nisi prius sit ab excommunicatione absolutus, etiam si apud Deum sit reconciliatus. Pro quo etiam facit cap. Quicumque. 24. q. 1. vbi dicitur, quod si se segregauit ab unitate fidei, & societatis Petri, & Pauli, non potest à vinculis peccatorum absolui. Quod licet de hereticis formaliter procedat, etiam ob eandem rationem ad excommunicatos debet extendi. Cum igitur fidelis omnis teneatur ecclesie parere, iuxta præceptum Evangelicum: sequitur quod excommunicati, quantumvis contriti, tenentur sub poena peccati mortalis à sacramentis ministrandis, & recipiendis abstinere, nisi articulus necessitatis ad aliud compellat.

Contra

A Contra secundum modum in eo, quod ait, excommunicatum non esse capacem sacramentorum, si ut iacet accipitur, falsum est: quia excommunicatus si durante excommunicatione contrahat matrimonium, verum est sacramentum, si suscipiat Eucharistiam, verum percipit sacramentum, si confirmetur, vel ordinetur, verè erit confirmatus, & ordinatus: ita, ut non opus sit, iterum confirmetur, aut ordinetur &c. Quauis igitur excommunicatus non sit capax sacramentorum de iure, seu licite, seu dignè, bene tamen de facto.

Dicendum igitur distinguendo de consistente excommunicato, quia vel talis scit se excommunicatum esse, quod non est ei licitum sacramenta suscipere antequam ab excommunicatione absoluat: aut id ignorat ignorantia lata, & crassa, aut ignorantia probabili, seu inuincibili. Si primum, scilicet quod sciens confitetur petens à peccatis absolui, peccat contra interdictum ecclesie, tum ob textus supra citatos, tum etiam, quia non videntur hæc duo se compati, scilicet, quod sit aliquis excommunicatus, & quod durante excommunicatione possit licite, & dignè sacramenta sciens suscipere, cum nulla causa in casu videatur eum excusare. Excommunicatione enim, est extra communionem positio, maxime sacramentorum. Si verò talis laborat ignorantia crassa, seu lata, similiter peccat, volens sacramentaliter absolui, quia ignorantia illa non excusat agentem à toto, & si culpam aliquantulum attenuet. Ac proinde in his casibus cum peccat, ponit obicem absolutioni: ideo & si absoluat, non valet absolutio, cum nec verè maneat absolutus. Si autem habet ignorantiam inuincibilem, qua putat licere sibi absolutionem sacramentalem accipere, etiam si à censura non sit absolutus: tunc videtur posse illum absolui, & tenebit absolutio à peccatis. Ratio, quia ut ait Caietanus, illic est debita materia, debita forma, cum debita intentione, & non ponitur obex, igitur est vera absolutio sacramentalis: quandoquidem per excommunicationem non redditur homo ille incapax sacramenti, sed solum ei interdicitur, ne sacramenta recipiat, aut ministret. Et quanuis factum sit contra huiusmodi prohibitionem, non sequitur quod non teneat: multa enim prohibentur fieri, quæ tamen facta tenent. Inde patet, quæ confessio facta ab excommunicato debeat iterari, & quæ non.

Sed contra primum membrum, videtur currere ratio pro prima opinione facta: quia videtur crudelitas esse, &

contra charitatem, non impendere beneficium absolutionis sacramentalis excommunicato, per quem non stat, quominus à censura absoluat, cum dignus sit à Deo absolui &c. Respon. quod nec crudelitas est, neque contra charitatem fratris id facere: imò sicut is, qui homicidium, seu adulterium, aut aliud facinus capitale perpetravit, eo ipso dignus est vita priuari, & iuste ea priuari, esto quod post facinus perpetratum per contritionem fuerit à Deo veniam consequutus: ita, & iuste ei beneficium absolutionis denegatur, qui excommunicari meruit, etiam si post delictum, per penitentiam sit Deo reconciliatus. Non igitur crudelitas, sed iustitia est. Quod etiam contra charitatem non fit, patet, quia denegatio huius sacramenti bene se compatitur cum salute spirituali ipsius excommunicati, qui per solam cordis veram penitentiam potest se in statu gratiæ reponere, & ad eius salutem pertinet, durante excommunicatione, à sacramentis abstinere, quibus immiscere, suæ salutis præiudicaret.

Et cum hæc vera sint, scilicet, excommunicatum non posse prius à peccatis, quam ab excommunicatione absolui, quando peccator est extra articulum necessitatis, aut quando commodè potest, prius absolutio ab excommunicatione tradi, aut sine periculo sacramentalis absolutio expectari, An etiam vera sint, quando si præmitteretur absolutio à censura, esset probabile periculum, quod poenitens sine sacramentali absolutione decederet. Et dixit Adrianus, quod in tali casu potest sacerdos sic morientem à peccatis absolvere, non præmissa absolutione ab excommunicatione. Ratio, quia contra charitatem est, mortem eterne damnationis, cum possumus à proximo non excludere, iuxta illud Symachi. Et habetur. 73. distin. Mortem languentibus probatur infligere, qui hanc, cum potest, non excludit. Et. 26. q. 6. ait Celestinus, contra eos, qui morientibus penitentiam negant. Quid, inquit, hoc aliud est, quam morienti mortem addere? eius animam, ne absoluta possit esse, occidere? Et post. Salutem ergo hominum adimit, quisquis mortis tempore penitentiam sibi denegat &c.

Et si in oppositum arguatur, quod per ecclesiam prohibitum est cum excommunicato in sacris communicare, igitur non debet, nec potest talis excommunicatus à peccatis sacramentaliter absolui, antequam sit ab excommunicatione absolutus. Respon. quod illa ecclesie prohibitio currit extra similem articulum

Eculū necessitatis, tum, quia ob corporis necessitatem tollitur rigor huiusmodi prohibitionis: ita, ut tunc licet cum excommunicato comunicetur: ergo à fortiore tollitur hic rigor ob animę necessitatem, ut in presenti casu. Tum etiā, quia ex dicto Bernardi in lib. de preceptis, & est regula iuris. Quod pro charitate institutum est, non debet cōtra charitatē militare. Talis autē prohibitio esset cōtra charitatē, si in casu presenti seruanda esset.

Si iterum obiiciatur sententia eiusdem Bernardi in eodē lib. dicentis de preceptis ecclesię, quod & si aliquando militat contra charitatem, etiam seruanda sunt quousq; per superiorem declaretur, aut dispensetur, ad prepositos enim pertinet iura interpretari, & declarare, sicut & cōdere. Respondet, hoc procedere, quando ex mora, seu declaratione expectata, nullum timeretur periculū, sicut in presenti casu timetur: in quo si superioris interpretatio, aut licentia expectaretur, decederet peccator in absolutus.

Verūm contra hanc sententiam videtur. Primò, quia presupponit vnum incertum, scilicet, quod talis moriens nisi à peccatis absoluetur, eternaliter dānabitur, qualiter non damnaretur, si absolueret. Quod aliās probauimus falsum esse: nam si talis moriens in casu cōtritus est, saluabitur, etiā si nō absoluetur: sin autē, etiam si absoluetur, dānabitur.

Secundò, si ita esset, quod in casu talis necessitatis per absolutionem saluari posset: & ideo debet à peccatis absolui, non obstante quod excommunicatus sit: sequitur, quod ob similitudinem necessitatis deberet moriens à sacerdote excommunicato, seu heretico absolui, si aliq; haberi nō potest: non enim minus cōtra charitatē esse videt, prohibere ne sacerdos excommunicatus morientē absoluat, quā prohibere, ne moriens excommunicatus in necessitate simili à sacerdote absoluetur: ac proinde si in vno casu cessat rigor prohibitionis ecclesię, igitur & in alio. Si cōcedant illatū, contra est textus. 24. q. 1. cap. Subdiaconus.

Vbi dicitur cetera sacramenta, dempto baptismo, in articulo mortis ab heretico, vel excommunicato ministrata, vel nulli, vel lethalem habent effectum. Et in lib. canonum pœnitentialium, & citatur ad id Chrysof. dicit, quod in articulo mortis potest baptismus à quocunq; recipi: pœnitentia verò & alia sacramenta nō possunt, nisi à catholico, & non pœciso, recipi. Pro quo facit capit. Cepit Hermegildus. 24. q. 1. Ille enim sanctus rex, & à sanctis commendatus, maluit mor-

tem pati, quā de manu heretici excommunicati sacramentum Eucharistię recipere.

Tertiò facit ratio, quia repugnantia videtur, dicere, quod aliquis sit nominatim excommunicatus, & quod antequā ab excommunicatione absoluetur, alia possit sacramenta recipere: eò quod de ratione excommunicationis est separatio à cōmunionē sacramentorum. Vel igitur in casu non est licitum sacramentū pœnitentię illi dare, vel pro tunc ratione tantę necessitatis cessat, seu suspenditur excommunicatio iure ipso: saltem, quoad effectū principalem excommunicationis, quę est separatio à sacramentis: licet maneat quoad minus principalem, quia scilicet non sepelietur in ecclesia antequā ab excommunicatione absoluetur: & ita stante presenti necessitate, non erit plenē excommunicatus.

Dicendum igitur ad propositum dubium, quod positio Adriani vera esset, si eius fundamentum staret, scilicet, quod absolutio sacramentalis potest peccatorem primò iustificare, & illi gratiam primā conferre, quando dolor ipsius pœnitētis per se ad gratiam non sufficeret. Hoc tamen fundamento dimisso, & eandem sententiam in conclusione tenēdo, potest ad has obiectiones responderi. Ad primum, quod quauis absolutio sine contritione ad gratiam non valeat, contingit tamen, quod absolutione negata, peccator damnabitur, qui, si absolueretur, saluus fieret: quia in illo articulo multa cōcurrunt, quę facillē trahunt morientem ad interitum animę, nisi remediis salutaribus adiuuetur: ideo decreta, sacerdotem in illo articulo absolutionem denegantem, meritò reprehendunt: quia infirmus videns quod ad pœnitentiam non admittitur, facillē desperabit, qui alioqui confideret, & gloriaretur. Dæmon etiam negatis illis remediis salutaribus, vehementius vrgebit, & tentabit illum &c. Et ita apparet, multū referre, pœnitentiam morientibus conferri, aut denegari.

Ad secundum quod difficilius esse videbatur, dicendum, esse inter casus illos nōnullam differentiam: quia quādo pœnitens est excommunicatus, & non confessor, possunt omnia quę ad sacramentalem absolutionē requiruntur, cōcurrere, scilicet subditus pœnitens, cōfitens, & minister idoneus, & forma, & intentio. Quando autē confessor excommunicatus est, nō est minister idoneus: quia potestate iurisdictionis in ministro requisita, privatus est, ideo absolutio per eum impensa, nulla foret in casu, secus aliās. Quę admo-

Admodum si aliquę personę sunt per ecclesiam ad cōiugium illegitimatę, nō possunt, etiam si attentent contrahere, sine superioris, qui in hoc valeat dispensare, licentia, non obstante quacunque necessitate.

Ad tertium ita videtur dicendum, scilicet, quod in casu ius ipsum ex parte tollit excommunicationem, quantū ad effectum qui est excommunicatum in sacramentis vitare, lege charitatis in casu id postulat. Itaque vbi mora pœsumeret in spirituale damnum infirmi cessura, nisi illico pœnitentię sacramentum illi impendatur, non pœmissa absolutione ab excommunicatione, absoluetur venit.

Esset tamen dubium, si infirmus in illo articulo necessitatis à peccatis absolutus post modum conualecat, an maneat verē absolutus: ita, ut non teneatur iterato confiteri, & iterato post obtentam absolutionem à censura à peccatis absolui. Ratio huius dubij est: quia pœnitentia sacramentalis non permittitur impendi alicui excommunicato, anteq; ab excommunicatione absoluetur, nisi in articulo necessitatis, puta, quando homo est in periculo mortis. Refert autem hominem esse in vero articulo mortis, an in apparenti.

B Respon. absolutionem pœstatam in casu validam fuisse, siue homo fuerit in vero articulo mortis, siue in apparenti. Id patet à simili: quia quando licitum est violare votum, aut ieiunium frangere ob verum periculum corporis, idem etiam licitum est, ob apprens, & verisimile periculum. Et sicut licitum est sabbatum violare, ob veram hostium incursionem, seu inuasionē, ita idem licitum est ob apparentem, & probabilem, igitur.

Pœterea in casu omnia, quę ad validitatem sacramentalis absolutionis sunt necessaria, cōcurrunt, cum sit peccator subditus, & pœnitens, atq; confitens, sit etiam confessor idoneus, proprius, vel à proprio ad id licenciatus, cum reliquis necessariis: sequitur igitur illic verā fuisse sacramentalem absolutionē, & per consequens non de necessitate iterandā.

Pœterea non minus est fauorabilis necessitas quā ignorātia: sed si peccator probabiliter ignorans se excommunicatum esse, à suo curato pœmissa confessione, absoluetur, est verē absolutus, ut supra diximus: igitur etiā in presenti necessitate homo manebit verē absolutus: nec postea si conualecat, tenebitur iterato confiteri.

De confessione dimidiata

iteranda.

De confessione dimidiata an sit necessario iteranda. Respon. id posse quatuor modis fieri. Primò, si quis scienter, & sine causa excusante eā dimidiat. Secundò si quis scienter, & cū causa excusante eam dimidiat. Tertiò si ex obliuione, quia scilicet memorię non occurrunt omnia peccata, eam dimidiat. Quarto si ex ignorantia facti, vel iuris eam dimidiat, ut si ignoret, an sit peccatum quod fecit.

Si dimidiatio confessionis scienter fit, & sine causa excusante, peccatū est, & ita confitens ponit obicem: & per consequens si absoluetur, nō verē absolutus manet, & ita confessio est iteranda.

Si verò confessio dimidietur scienter ob causam excusantem, ut si fieri integrē non potest sine periculo corporis, vel animę, vel famę &c. tunc licet dimidiatur: & ita qui sic confitetur, non ponit obicem: & per consequens ex parte sua confessio valida est, & non de necessitate reiteranda: quanquā maneat obligatus peccator ipse peccata, quę subicit, seu occultauit, tempore debito confiteri.

Si autem confessio dimidiatur ex obliuione, distinguatur: quia vel obliuio accidit ex negligentia ipsius, quia cōscientiam, non, ut debuit, ad finem integrē confitendi, discussit: aut quia, facta debita discussio, non occurrunt memorię peccata quod fecit. Si primum, quod scilicet non discussit, ut debuit: tunc iterum distinguatur, aut confitetur in articulo necessitatis, ut si sit in periculo mortis, aut tempore, quo necessarium est ei celebrare, seu Eucharistiā sumere, ut vitet scandalum alioqui euenturū, & tunc si de peccatis doleat simul, & de negligentia debite discussio: in tali casu ob articulum necessitatis: quia non superest sibi tempus cōscientiam discutiendi, debet absolui, & valet absolutio. Probatur, quia si non: maxime quia ponit obicem dimidiando cōfessionem, sed hoc non: quia in hac dimidiatione duo fiunt, scilicet, confitetur peccata, quę memorię occurrunt, & ea, quę non occurrunt non confitetur: sed peccata, quę occurrunt confitendo non peccat, & ea, quę non occurrunt non confitendo.

I 4 non

Non peccat: quia obliuio eum accusat, negligentia etiam præterita non obstat: quia huiusmodi negligentia per pœnitentiam de ea habitam purgatur, nec aliud potest ille peccator agere in tali articulo necessitatis positus: igitur impendenda est ei absolutio ob necessitatem, & valida erit, & per consequens non tenebitur postea, si periculum euadat, eadem peccata reconferri, quamuis teneatur supplere negligentiam priorem, diligenter discutiendo conscientiam suam, ut postea ad plenum confiteatur.

Extra articulum verò necessitatis, qui ex obliuione, ex negligentia proueniente confessionem dimidiat, quamuis doleat de priore negligentia, non venit absolendus, & si absoluat, confessio est inualida. Ratio, quia cum sibi super sit tempus ad conscientiam discutiendam, & eam discutere non vult, sed petit absolui, eo ipso ponit obicem ob dimidiatam confessionem: & per consequens venit iteranda confessio.

Si obiicias cōtra hoc, quod in hoc casu potest præterita negligentia per pœnitentiam similiter purgari, sicut in casu articuli necessitatis: igitur in utroque casu potest legitime absolui, & tenebit absolutio. Respō. Non est simile: quia in articulo necessitatis non superest tempus supplendi præteritam negligentiam per discussionē conscientie: ideo satis est de ea dolere. In casu verò extra articulum necessitatis, non satis est, præteritæ negligentie pœnitere: sed cum tempus ad discutiendum conscientiam habeat: oportet eam discutere, & non antea absolutionem petere.

Si denique confessio dimidiatur ex ignorantia siue iuris, siue facti, qua credidit non esse peccatum quod fecit, cum tamen realiter peccatum esset: tunc iterum distinguatur: quia vel talis ignorantia, ex qua peccatum illud fecit, fuit inuincibilis, vel nō. Si primū, quamuis pœnitens illud non confiteatur, ut peccatum, nec velit de illo, ut de peccato conteri, non est illi deneganda absolutio, si aliud nō obstat, de quo post, & absolutio impensa erit valida, & ita non est iteranda talis confessio. Si verò talis ignorantia fuit culpabilis, & nolit de illo peccato conteri nec illud confiteri, tunc culpabiliter dimidiat, & ponit obicem, nec absolendus venit, & absolutio sic impensa, erit nulla, & ita confessio iteranda.

Circa hæc tamen, dubia quedam oriuntur, de peccato oblito, & de peccato ignorato: si confitens discussa debet con-

scientia, vnius peccati in confessione oblitus est, & sacerdos scit: quia forte vidit peccatorem illud peccatum commisisse, & videt quod confitens delinit illud ex obliuione inculpabili confiteri, an teneatur confessor illum auisare, seu ei ad memoriam illud peccatum oblitum reducere. Respon. Distingendum est: quia vel peccatum illud fuit solū in offensam Dei commissum, vel etiam in damnum proximi. Si primum, non tenetur confessor illud peccatum oblitum confitenti intimare, quamuis esset ei valde utile. Exemplum. Si commisit confitens fornicationem, vel adulterium, vel incestum, vel blasphemiam contra Deum, vel sanctos, vel votum, vel iuramentum sine alterius damno violauit &c. non tenetur confessor id sciens confitentem illius peccati inuincibiliter oblitum auisare, aut certiorē facere. Ratio: quia vel esset id necessarium ad finem integrē confitendi, vel ad finem veniam, quoad Deum, vel ecclesiam consequendi, vel ad finem pro illo satisfaciendi. Non primū, quia ad integritatem confessionis seruandam satis est, si peccator omnia mortalia, quæ præmissa debita discussione conscientie, memorie eius occurrerint, confiteatur, paratus reliqua, cum occurrerint, confiteri. Nec secundum: **H** quia ex quo talis confitens omnia ex parte sua fecit, quæ ad remissionem obtinendam a Deo, quam ab ecclesia facere tenebatur, dignus est, qui a Deo, & ab ecclesia absoluat: cum ex parte sua nullum sit impedimentum: igitur ad finem consequendi veniam non est necessaria talis intimatio. Nec tertium, scilicet, ad finem satisfaciendi offenso: quia quantum ad culpam, iam satisfecit per contritionem: quantum ad pœnam: iam ex parte satisfacit per confessionem: satisfaciturus quoad aliam partem per alia opera, vel in purgatorio soluturus, nec plus ab eo Deus offensus exigit, igitur.

Si verò peccatum sic oblitum fuit in damnum proximi commissum, ex quo orta fuit obligatio restituendi, vel proximo iniuste læso satisfaciendi, ut si confessore vidente ille confitens proximum iniuste diffamauit, aut rem eius per vim, seu clam, abstulit &c. tunc confessor tenetur de peccato oblito huiusmodi eum auisare, ad finem satisfaciendi proximo per eum iniuste læso: alioqui confessori imputabitur culpa non satisfaciendi, quoniam ei incumbit non solum confitenti, quæ illi necessaria sunt intimare, ex quo illi se subiicit, parat⁹ qd' necessariū esse

dixerit

A dixerit adimplere: sed etiam alterius tertij damnū vitare quādo cōmodē potest. Iuxta illud Hiero. Proueb. 20. Et habetur de furtis. c. Qui cum fure. vbi dicitur, quod non solus, qui rem abstulit, reus est furti, sed etiā is, qui quæretē possessore non indicat. Sed de hoc aliās. Et procedit hoc casu, quo confessor certus est, aut dubius, quod eius intimatio peccati obliti proderit ad finē prædictū, alioqui si nulla de hoc habetur spes, nō tenetur confitenti huiusmodi peccatum intimare. Iuxta illud Augustini: Si scirem tibi non prodesse, non te admonerem, non te terrerem. Et habetur de pœnitētia. distin. 7. Si quis &c.

Similiter dubitari solet in casu, quo confitens recordatur se certū opus fecisse, quod re vera aliqui erat mortale peccatum, sed illud ex ignorātia fecit, putans non esse peccatum, & in eadem persistens ignorantia de finit illud confiteri. An possit in casu absolui? & an sacerdos teneatur illum de veritate instituere? Respond. Distinguat, ut supra de qualitate ignorantie. Nam si fuit vincibilis, peccauit homo ille, & tenetur de illo conteri, & confiteri: quod cum non faciat, & absolutionē petit, peccat mortaliter: ac proinde in casu si absoluat, peccat absolvens,

B & absolutio non tenet. Confessor tamen in casu tenetur illum de veritate informare, ut ea cognita doleat, & confiteatur, ut dignus sit absolutione. Si tamen ignorantia fuit inuincibilis: quia, scilicet, vel nunquam audiuit, sciuit, aut legit, illud factum fuisse prohibitum: & si audiuit, aut legit: fecit tamen, quod in se fuit, ut veritatem sciret, & a viris fide dignis intellexit non esse peccatum, & ita illud fecit, & cum eadē ignorantia inuincibili confitetur: tunc si absoluat, tenet absolutio. An autē confessor teneatur eidem veritatem dicere, antequam eum absoluar, dubitant aliqui. Ad cuius solutionem, multiplex opus est distinctio. Et primò distinguatur de ignorantia: quia vel fuit ignorantia iuris diuini, vel humani, quod scire spectat ad ipsum confitentem: vel est ignorantia facti. Si primum, iterum distinguatur de peccato: quia vel fuit peccatum transiens, quod dici solet momentaneum. Aut est peccatum continuatū, in quo verisimile est confitentem permansturū, aut in illud casurum, nisi de veritate instruat. Si sit transiens, & non continuatū, iterum distinguatur: quia vel fuit commissum solum in offensam Dei, vel in damnum proximi. Similiter distinguatur de ignorantia facti, ex qua peccatum,

seu factum damnatum commissum est, quia vel commissum est cum damno proximi iniusto, vel non. Si sic, siue tale peccatū sit continuatum, siue momentaneum ad sciendum an confessor teneatur ignorantem de veritate iuris, vel facti, quod nescit certiorē facere: iterum distinguatur, quia aut est verisimile ipsi confessori, quod eiusmodi informatio proderit ad satisfaciendum iniuste per pœnitentem læso: vel est verisimile, quod non proderit ad hunc finem: vel est dubium, an proderit huiusmodi informatio. Et conformiter ad hæc diuersimodē esset in diuersis casibus respondendum. Et sit primum dictum, quod si peccatum fuit momentaneum, in nullius tertij damnum commissum: nec timetur verisimiliter, quod in simile peccatum talis confitens incidet etiam si in sua relinquitur ignorantia: tunc non tenetur confessor illum de veritate, quam ignorat, informare, siue sit ignorantia iuris, siue facti. Ratio huius clara est, quia vel esset id necessarium ad finem dolendi de illo peccato, vel ad finem illud confitendi, vel ad finem læso satisfaciendi, vel ad finem reciduiam vitandi: sed ad nullum tale est necessarium in casu illum informare. De facto enim huiusmodi non tenetur pœnitere, nec illud confiteri, cum in eo nullo modo peccauerit ignorātia inuincibili illum penitus excusante, ut in casu ponitur. Sed nec est illud necessarium ad finem læso satisfaciendi, cum illud peccatum, in nullius damnum fuerit commissum, ut in casu ponitur. Nec ad finem residuiam vitandi, quia in casu nulla talis residua timeatur, ut in casu huius dicti ponitur. Potest si quidem totum dictum aliquando verificari: & ita in casu potest illi absolutio impendi, etiam si prius de veritate per eum ignorata non informetur a sacerdote. Sit secundum dictum, Si ex informatione veritatis nulla penitus est spes, quod ille confitens a peccato recedet, non tenetur confessor illum informare: sed satius est eum in sua ignorantia inuincibili relinquetur, siue sit ignorantia iuris, siue facti, siue sit peccatum continuatum in damnum proximi, siue non. Cuius ratio etiam clara est: quia quando ex informatione veritatis nullus penitus speratur fructus, propter quæ erat huiusmodi informatio facienda, non iam est necessaria, ut patet ex dicto Augustini supra citato. Si sci rem tibi non prodesse, nō te monerem, non te terrerem. Et ex dicto Hieronymi. ex Salutatio sumpto. Frustra niti, & nil aliud laborando.

I 5 rando,

Erando, quam odiū querere, extreme demeritū est. Inde est, quod in simili casu cessat necessitas corrigendi fratres. De quo in suo loco. Fortè contra hoc obiicies dictum Ambrosij in sermone. 84. Ego interdum parcens vobis tacere velim: sed malo vos contumaciæ causas reddere, quam me negligentia sustinere iudicium &c. Et illud Apostoli Actu. 20. Mundus ego sum à sanguine omnium vestrum: non enim præterfugi, quominus annunciarer omne conciliū Dei vobis. Vnde Grego. infert: Mundus ergo à sanguine eorum non esset, si eis Dei consilium annūciare nolisset, quia cum increpare delinquentes voluerit, eos proculdubio tacēdo pastor occidit &c. Vt habet. 18. distin. c. Ephesius. Respon. Hæc, & similia procedere, casu, quo vel ex correctione, vel veritatis informatione aliquis fructus speratur in ipsis informatis, aut etiā in aliis, qualis speratur ex generali correctione, aut informatione, quæ multis, seu coram multis fit: de quibus omnibus non est facile præsumendum, quod nulli eorum sit huiusmodi correctio profutura. Secus de informatione secreta per cōfessorem vni confitenti facta, de qua contingere potest, & sæpe, quod non solum non speretur fructus, sed damnū aliud timeatur, vt procedit dictum præsens. Corollarie sequitur ex dicto, quod in casu venit ille confitens absolutus, etiam si non informetur de veritate: quia tunc cum in sua maneat ignorantia inuincibili, & est sufficienter confessus, & contritus, dignus est absolutione. Exemplū est clarum, saltem de ignorantia facti: imò & de ignorantia iuris. Sit casus, quo Maria contraxit cum Petro cū bona fide, quia credūt inuincibiliter priorē maritum Mariæ mortuum esse: confessor autē solus sciat oppositum, iam Maria cū bona fide exigit, & redit coniugale debitū secundo viro: veniunt ad confessionē, & verè poenitētes sua peccata confitentur: & de huiusmodi vita maritali nec dolent, nec confitentur, quia semper sunt in bona fide, & cum eadem ignorantia inuincibili: si cōfessor sciat, aut credat, quod si de veritate, id est, de vita prioris viri illos certiores faciat, nil penitus proderit ad hoc, quod separentur, silere debet, & ad absolutionē procedere. Idem in casu, quo duo in gradu prohibito ex dispensatione Papæ contraxerūt, quam dispensationē solus confessor scit nullam esse. Pro quo facit. c. Quia circa de consanguinitate, & affinitate. Vbi declaratur licitum esse episcopo, vt dissimule

let super matrimonio nullo, partium in bona fide existentium, cum ex separatione videt graue scandalū imminere. De ignorantia iuris etiā est exemplum. Sit casus, quo duo contraxerūt in gradu tertio, vel quarto consanguinitatis, ignorantes inuincibiliter ius, quod tale coniugium prohibet, si confessor videat, quod ex informatione veritatis nullus penitus speratur fructus, satius est dissimulare, & eos in sua ignorantia relinquere: & potest, & debet eos absolueri, cum obicere non ponant malæ voluntatis. Si fortè opponas sententiā Adriani, doctoris quidē celebris, ac subtiliter veritatē indagantis, qui tenet, quod confessor tenetur confitentē de veritate iuris informare, quando videt confidentem ex iuris ignorantia peccatum continuatorum. Respon. In primis non esse necessariū in omnibus cuiquā doctori inherere. Secūdo, quod Adrianus huic determinationi non contradicit: quia rectè suum processum attēdens, agnoscet, quod procedit, quando confitens laborat ignorantia vincibili iuris, quam in casu vincibilē esse dicit: ex quo habet confessorem, à quo potest sufficienter veritatem edoceri, qui si eum sentit minimè informationi veritatis pariturū, nō tenetur eum informare, sed nec potest eum absolueri, quia in illo iam vincibilis est ignorantia, secundū hunc doctorē. Vnde patet, quod si adhuc esset in tali confitēte inuincibilis ignorantia, siue facti, siue iuris, quod posset eum absolueri. Quod autē talem ignorantia inuincibilem habere possit, patet si ipse confitens, alios viros doctos, & fide dignos, & doctiores, & fide digniores, quam sit huiusmodi cōfessor, adierat, à quibus omnibus absque scrupulo fuit informatus, licitū sibi esse quod fecit, à quorū sententia non tenetur propter dictum cōfessoris minus docti recedere. Iam in casu hoc diceret Adrianus, quod nos diximus. Similiter potest dictū verificari, & exēplificari de peccato in damnū proximi continuato ex ignorantia siue iuris, siue facti. Vt si quis contractū vsurariū fecit, ignorans contractū vsurariū esse, cum sit valde occulta, & palliata ibidem vsura, & non aperta: si confessor videt, quod illa ignorantia est in confitente inuincibilis, & quod si velit eum veritatē docere, nil penitus proderit, nec ad restituendum vsuram, nec ad recedendum ab opinione, cui inuincibiliter adhæret: tunc nec tenetur eum informare veritatē, nec debet absolutionē negare: debet tamen illi in iungere, vt rectè, & diligenter curet, à fide dignis

A dignis de veritate amplius infirmari &c. Sit tertium dictum. Si confessor verisimiliter sperat fructum ex informatione veritatis ipsi cōfidenti facta, quæ videt ex ignorantia inuincibili peccatū etiam cum præiudicio tertij cōtinuaturū: tunc tenetur cōfessor veritatē illi intimare, quod notum esse suppono. Sed an sit necessariū in hoc casu, quod confessor priusquā illum absoluat, eum de veritate instruat. Et dicendū, quod non imò potest eum absolueri, & postea eum de veritate informare. Ratio videt clara: quia ex quo ille peccator sufficienter contritus est, & sufficienter, & integrè cōfessus, nec ponit obicere, dignus est, qui absoluat: & ita sacerdos eum debet absolueri, etiam si prius eum de veritate per eum ignorata non informet. Si tamen confessori sit verisimile, quod si confidentem absoluat priusquā de veritate eundē informet, quod non proderit ad finem retrahendi illū à peccato assueto: maximè in præiudicium proximi continuato, & prodesset illum informare ante absolutionē: tunc confessor tenetur antea, quam eum absoluat, de veritate præfata eum informare. Quod si tunc promittat, aut proponat ab huiusmodi peccato abstinere, & proximo satisfacere, absoluat eum. Si verò id non absolutè proponat, sed quod ita faciet, si fuerit à viris aliis fide dignis edoctus sic esse agendum, quia fortè confessor talis est, cui peccator in hoc fidem non teneatur adhibere: tunc etiā eum absoluat. Si tamen nec hoc, nec illud proponat, iam non verè poenitet, & obicere ponit, ideo non est absolutus. Et absolutio si impendatur, erit nulla. Si tamen ex informatione veritatis ante absolutionem, aut etiam post facta, nullus fructus speratur, tunc faciat confessor, quod supra in secundo dicto positum est. Corollarie sequitur, quid debeat agere confessor, quādo est sibi verisimile, quod si cōfidenti veritatē per eum ignoratā notificet, scandalizabit: quia si est verisimile, quod ita scandalizabitur, quod nunquā finis notificationis eueniet. scilicet, quod non ob id à peccato recedet, nec proximo læso satisfaciet, malè agit, eum de huiusmodi veritate, quā inuincibiliter ignorat, informādo, vt pono: sed finè huiusmodi informatio debet eum absolueri. Si autē scandalū, quod timet euenturum est momentaneū, & cum hoc cōfessor fructum, & finem suæ informationis sperat, tunc tenetur eum informare, non obstante scandalo illo. Attamen consulerem, quod prius eum absolueret, ne absolutionis gratia pri-

uetur, & postea informet illum de huiusmodi veritate.

Sed si videat verisimiliter cōfessor, quod dñi nisi neget absolutionem confitenti, non recedet à peccato cōtinuato, seu frequentato, nec satisfaciet proximo per eum læsos: recedet autē si absolutio negetur eidem, an possit confessor, & debeat absolutionem negare ad finem prædictum, posito semper casu, quo confitens perseueret in sua ignorantia inuincibili. Respon. Videtur distingendum de confessore. Quia vel est proprius curatus confitenti, qui ex officio tenetur subditis suis sacramenta ministrare, vel est alienus. Si alienus, & certus est talis confessor, quod cōfiteus errat, & ex errore perseuerabit in peccato, & in dñi illatione: tunc puto huiusmodi cōfessorē licitè posse, imò debere illi absolutionē denegare in casu posito: quia vnusquisque tenet per media licita, sine sui, aut alterius incommodo errantem contra Deum, & proximū reuocare: alioqui videtur cōsentire in peccato, & damno proximi, iuxta illud Augu. Fidentissimè dixerim, qui pro homine ad hoc interuenit, ne malè ablata restituat, & qui ad se confugientē, quantum honestè potest, ad reddendū non compellit, socium esse fraudis, & criminis. Et habetur 14. quæst. 6. Si res &c. Cum igitur in casu confessor præfatus habeat medium licitum, & honestum, quo possit præfata mala vitare. scilicet, negando absolutionem confitenti, quod sibi licitum est, ex quo non tenetur illi sacramenta ministrare, cum suus curatus non sit, sequitur intentum. Si autem confessor sit suus proprius, qui tenetur subditis sacramenta ministrare: tunc si informando illum de veritate potest per auctoritatem sufficientem, aut rationem conuincentem ipsi confitenti errorem suum demonstrare, tenetur sic eum ante absolutionem informare, & errorem demonstrare: & si parere nolit aliter, quam negando ei absolutionē, neganda est illi absolutio. Ratio, quia iam se facit indignū tali absolutione, cum sit sufficienter illi veritas ostensa, & parere non vult. Et procedit hoc, quādo confitens sic informatus, nullum habeat subterfugium, quominus ob demonstrationem veritatis ei factam, teneatur sententiæ confessoris adhære. Nam si excusationem habet, quia, scilicet, ab aliis fide dignis oppositum audiuit, & exhibet se paratū amplius à viris doctis informari, quia fortè reputat se inhabilem ad soluendum rationem, vel motiuum, quod illi confessor as-

E fert, quod fortè alij soluere sciunt: tunc curatus nō potest ei absolutionē denegare, quia tenetur eam sibi ex officio impendere. Ideo ad fidē releuandi alios à grauamine per confitentē illato, vel inferēdo, non debet negare subdito sacramentum illi debitum. Si vero curatus non est omnino certus, quod erret confitens, aut si sit, non potest veritatem euidenter illi demonstrare, non potest ei absolutionem negare: cum semper permaneat in ignorātia inuincibili, nec facit se per hoc dignum, qui absolutione priuetur. Excepto, nisi confitens talis sit, qui teneatur fidē adhibere confessori, vt si subditus sit simplex, qui in errorē suum incidit, non quia à viris doctis, & fide dignis fuerit informatus: sed quia nunquā audiuit, nec legit peccatum esse, quod facit, tunc ex simplicitate errat, & tenetur confessori parere: & si nolit, iam culpabilis efficitur eius ignorantia, & indignus est, qui absoluat. Itaque in hoc dubio hæc videtur responsio, quod non potest absolutio negari confitenti ad finem reuelandi proximum à dāno, quando à tali confessore est eidem confitenti debita absolutio: est autē ei debita à suo curato, quando indignus non est absolutione, id est, quando contritus est,

F & integrè cōfessus, nullum habens obicem, aut impedimentum. Non sic est ab alieno confessore debita huiusmodi absolutio.

S equitur iam quid dicendum in casu, quo confitēs, & confessor sunt contrariæ opinionis in facto, vel cōtractu aliquo, quorum alter, scilicet, confessor, tenet opinionē damnantem: confitens verò tenet opinionem liberantem, seu iustificantem. Exemplum. Si confitens tenet plura beneficia incompatibilia ex dispensatione: putans id licitum sibi esse, & veram esse opinionē liberantē. Contra confessor est cōtrariæ opinionis. An confessor debeat cōfidenti, nolenti opinionem confessoris adherere, absolutionem denegare & c. Respon. Si talis, & tam eminens est confessor, & confitens simplex, qui non putat ab aliis se posse melius edoceri, tenetur parere confessori: & si non pareat, videtur se indignum absolutione facere. Si tamen habet confitens alios æquē, aut plus fide dignos, quàm sit confessor, à quibus informatus est, vel informari intendit, non tenetur adherere confessori, nec ei parere: & ita confessor non potest ei absolutionem denegare. Excepto, nisi (vt supra dixi) confessor sit alienus, & certus omnino de falsitate opinionis, quā tenet confitens: & quod ex perseverantia in

eadem falsa opinione alij defraudantur, vel G damnificātur iniuste, vt si sit error circa contractus, circa pedagia, tallias, aut alias impositiones, circa scissionem lignorum de locis publicis, circa venationem, & piscationē in locis reipub. vel non suis, sed alienis, in quibus solent domini subditos aggrauare: tunc enim confessor potest absolutionē negare, si alienus sit, vidēs, quod negata absolutione, alij à grauamine releuabuntur, & non aliās. Si tamen contrarietas opinionū sit in facto, sine alterius tertij præiudicio, aut damno iniuste illato: tunc nec proprius sacerdos, nec alienus, debet negare absolutionē confitenti contrariā opinionē tenenti, quandiu laborat ignorētia inuincibili. Et per hoc venit limitandum, quod aliās dixi contra Conradum, non ponens differentiā inter confessorum proprium, & alienum in casu, quo confessor, & confitēs sunt contrariæ opinionis. Est quidē differentia ponenda, quando factum, vel contractus, de quo sunt variæ opinioniones, sit in damnū, & præiudiciū tertij. Secus aliās, vt in casu de pluralitate beneficiorum, de qua diuersæ sunt opinioniones: tunc parum refert, quod confessor sit proprius, vel alienus, cum illa pluralitas non sit in præiudiciū, & damnū tertij. Aut si sit diuersitas opinionis, de circumstantia loci, quādo non cadit sub obiecto voluntatis ipsius, qui peccat, an inducat nouā culpam, & sit confitenda, an non? similiter verum est, quod ibidem dixi, non esse differentiā inter proprium, & alienum, quantum ad hoc, scilicet, quod sola diuersitas in opinādo, quæ est inter confitentem, & confessorem, non est causa sufficiens, vt alienus debeat absolutionē cōfidenti negare, & non proprius, nisi (vt dictū est) quando absolutionis negatio proderet ad finem releuandi alios à grauamine iniuste per confitentē illato, vel inferēdo: alioqui licitè potest absolui, tam ab alieno, quàm à proprio. Quod deberent attendere religiosi, qui magnatum, & potentū confefsiones audiunt, qui tenent opinionēs in sui fauorē, & in damnū subditorū. Si viderint eos causam habere sufficientē ad eas tenendū, cum sint per alios viros doctos sufficienter instructi, & excusati, non tenentur eis absolutionem negare, quanuis possint, ad finē præfatum. Nisi omnino certus esset cōfessor, quod errant, & quod negatio absolutionis proderit, vt alij releuentur & c. Quia tunc tenetur absolutionē negare, etiam si laboret ignorantia inuincibili. Qualiter non tenetur proprius

A proprius curatus eam negare, nec posset, vt dictum est. Corollarie sequitur, quod potest confessor contra propriam opinionem consulere, imò iubere confitentem, quod aliquid faciat, scilicet, vt se confitēs conformet opinioni, quam habet. Exemplū est, foemina, quæ viuente priore marito contraxit cum secundo, & est à viris fide dignis informata, quod in casu dubij de morte prioris coniugis teneatur reddere debitum secūdo postulantī, iuxta. c. Dominus. de secund. nupt. cuius contrariū opinatur, & tenet confessor: tunc confessor videns eam in sua opinione velle perseuerare, debet ei cōsulere, quod ita faciat, vt informata est ab aliis doctoribus: quanuis ipse putet eos, & eam decipi. Sicut si solus cōfessor sciat impedimētum consanguinitatis, vel affinitatis esse inter eos, quæ bona fide cōtraxerunt, potest, & debet eis consulere, quod viuant maritaliter, cū locus diuertandi minimè pateat: idq; si viderit nil profuturū, si cōfessor veritatē, quā nouit, illis notificet. Et ita stat, quod quis possit licitè alteri cōsulere aliquid, qd' ipsi cōsulenti esset peccatum, si id ipsum faceret. Quia in multis accidit vnū, & idē opus vni homini esse peccatū, quia illi prohibitū, vel quia cōtra eius conscientiam fieret, quod alteri licitum est, quia non sic est alteri prohibitum, nec contra ipsius conscientiam. Exempla sunt clara.

De confefsione ficta iteranda.

Tertius casus, in

quo venit iteranda confessio ex parte confitentis, est ex defectu poenitentiae cordis, vt si suo curato integrè cōfiteatur sine debita poenitentia. Super quæ solet quæstio moueri. An absolutio impēsa fictè confitenti sit verū sacramentum. Et si tunc non præstet gratiā, an præstabit postea quando fictio per contritionis superuentū recesserit? Et dixerūt aliqui, è quibus est Caietanus, quod si confitens nullam prorsus habeat cordis poenitentiam: tunc non est valida talis absolutio, nec est verum sacramentū: & ideo talis absolutio nec tunc, nec postea vnquā proderit. Ratio, quia illic deficit materia sacramēti poenitentiae, quæ est peccator cōfessus poenitēs. Si tamen aliqualiter quāuis non perfecte poeniteat, & integrè confiteatur, tunc est verū sacramentū: quod

licet pro tunc gratiā ob fictionē, seu defectū C veræ poenitentiae non præstet, præstabit tamen postea quādo accesserit vera poenitentia. Quod autē in hoc casu sit illic verum sacramentū absolutionis, probant, quia hoc sacramentū potest sine fructu ei' suscipi: nam id cōmune videtur esse omnibus sacramentis gratiæ. s. quod possit verum sacramentū accipi, qn̄ res sacramenti non suscipiat propter obicē effectui sacramēti positū. Quod si vnquā id de sacramento absolutionis potest verificari: maximè in præsentī casu, quo confitens veram cordis contritionē non habet. Secundò, quia confessio sacramentalis potest esse informis, & sine gratia, alioqui homo nunquā esset certus: si verè confessus sit, & verè sacramentaliter absolutus, cum nunquā homo sit certus, quod sit, aut operetur aliquid in gratia: & per consequens semper deberet esse anxius, & perplexus, & semper deberet iterum eadem confiteri, & nunquā à confefsione eorundē peccatorū cessare, qd' est absurdum. Quo supposito, probant secundum, scilicet, quod illa absolutio, quæ actu non prodest: proderit tamen recedente fictione. Primò simile de baptismo, qui si fictè susceptus sit, incipiet prodesse quando fictio recesserit, vt dicit Augustinus. de consecratione. distinct. 4. tunc valere. Igitur pari forma absolutio sacramentalis incipit tunc prodesse. Secundò, quia quando causa deficit operari effectum suum propter impedimentum existens, eo semoto, incipit operari. Cū ergo in præsentī absolutio præfata non causauit gratiam propter fictionem impediētem, sequitur, quod ea remota, gratiam causabit. Verum hæc positio in utroque videtur deficere. Primò in eo, quod ait verum esse sacramentum absolutionis in casu. Secundò, quod incipiet prodesse ad gratiam, recedente fictione. Contra primū stat ratio, quia si verum esset sacramentū absolutionis in casu, igitur verè esset à sacerdote peccator ille absolutus. Sicut si quis verū sacramentum baptismi, vel ordinis, vel confirmationis accepit, verè manet baptizatus, confirmatus, & ordinatus, vt patet. Sed in casu ille confitens non manet verè absolutus à sacerdote, quia tunc etiam esset verè absolutus à Deo, iuxta promissionem Christi, quorum remisistis peccata, remittuntur eis & c. à Deo tamē non manet homo ille absolutus, cum maneat eisdē peccatis ligatus, quibus prius, imò & plus ligatus manet, eo quod fictè cōfitando, nouū peccatū addidit.

E Tum etiam sacramenta gratiæ, sacramenta veritatis sunt, nõ falsitatis. Forma autem illa absoluendi, qua confessor vtitur, in casu est falsa, cum dicat: Ego te absoluo à peccatis: qui tamẽ verè huiusmodi fictum non absoluit. Si dicas, forma excusatur à falsitate, quia intelligitur, quòd confessor, quantum est ex parte sua illum absoluit. Contrà stat ratio, quia quantumuis ex parte sua conetur absolueret: nõ tamen ideo verè absoluit, cum ipse confitens impedimentũ ponat absolutioni. Sicut si aliquis sit intra camerã inclusus, sera exteri⁹ apposita, & qui foris est mediãte claue conetur aperire: & qui intus est, impedimentũ apponat, cõstat, quòd qui extra est, conatur, quantum est ex parte sua, ianuam aperire: non tamen ideo aperit, stante impedimento. Ita in proposito, & si confessor ex parte sua conetur confitentẽ absolueret: non tamen verè absoluit, ob obicem, quem confitens ponit. Contra secundũ, in quo dicunt, quòd talis absolutio ficto impenfa, incipiet valere, quando fictio per veram contritionẽ recesserit, stat ratio. Tum, quia (vt dictum est) non fuit verũ sacramentum, & esto fuisset, nõ ideo valere debet, recedente fictione. Quia tunc si quis in peccato mortali Eucharistiã recipiat, cum verum sit sacramentum illud, & non valet, quando actu suscipitur, inciperet valere postea, accedente contritione, quod nemo dicit. Non enim valet corpus, & sanguis Domini ei, qui indignè ea suscipit, nisi ad condẽnationem, vt dicit Paul. i. ad Corin. ii. Secundò causa, quæ non est, nil causare potest, quia effectus præsupponit existentia causæ: sed quãdo fictio deponitur, iam trãsiit absolutio, & non amplius manet, igitur. Respondent, quòd licet non maneat causa in se tẽpore, quo fictio deponitur: manet tamen in suo effectũ, seu semine. s. in ornatu, qui est immediata dispositio ad gratiam sacramentalẽ. Contrà, quia superfluũ omnino videtur ponere huiusmodi ornatum, quia cum non ponatur nisi ad saluandum causalitatẽ sacramenti respectu gratiæ sacramentalis, vel ergo ponitur ad saluandum causalitatẽ efficiẽtiæ, & hoc non: quia sacramentũ non concurrat effectiue ad gratiam, quæ à solo Deo effectiue causatur, sicut à solo Deo effectiue fit peccatoris iustificatio, & peccatorũ remissio. Restat ergo, quòd ponatur ad saluandum sacramenti causalitatem, sine qua nõ: sed ad hoc, quòd sacramentum sit causa, sine qua non gratiæ, impertinens omnino est præfatus ornatu, vt con-

stat. Tum etiã, quia tunc etiã Eucharistia ab indigno suscepta, præstaret illi gratiã, si antequã resoluantur species, quæ ad stomachum descenderent, peccatorẽ ipsum cõmisset si poeniteat: quia nõ minus sunt huiusmodi species efficaces respectu gratiæ, quàm sit ornatus ex sacramẽto relictus. Iam ad rationes prioris sententiæ facillè respondetur. Ad primũ, quo probabatur in casu esse verum sacramentũ, etiam si res non suscipiatur. Respon. negando illud. Et quantumuis sit cõmune cæteris sacramentis posse ea suscipi sine re: in præsentia tamen sacramento non ita repetitur: quia non stat, quòd quis verè à sacerdote absolua, quin à Deo absolua. Ideo non stat, quòd confitens ponat obicem rei huius sacramenti, quin etiã ponat obicem sacramenti ipsi. Nam dato opposito, staret hominem absolui à sacerdote, absq; hoc, quòd à Deo absolua, quod ex dictis apparet falsum. In cæteris autem sacramentis benè stat ponere obicem rei, & non sacramento. Ad secundum dicendum, quòd licet homo non possit habere certitudinẽ euidentiã, aut fidei, quòd sit in gratia, vel quòd gratiã sacramenti suscipiat: potest tamen esse certus certitudine morali, seu probabili, vt si fecit, qd⁹ H in se est, conterendo, & confitendo, & absolutionem accipendo. Et hæc certitudo sufficit ei ad euadendum prædictam perplexitatem, & periculũ. Quãdo arguebatur, quòd postea recedẽte fictione incipiet valere sicut baptis. Dicendum nõ esse omnino certum, quòd baptisimus valeat ad gratiã baptismalem, quando recedit fictio: quia aliquibus visum est, quòd tunc homo ille per solam contritionẽ assequetur gratiam. Et ad decretum Augustini posset dici, quòd intelligitur ex tunc hominẽ baptizatum in statu salutis reponendum, in quo per baptismum non fuerat propter obicem repositus. Et esto baptisimus, & confirmatio, & ordo, quæ sunt sacramenta initerabilia, incipiant ad gratiam sacramentalem, recedente fictione, valere: hoc ideo est, quia alioqui homo gratia huiusmodi priuatus maneret, cum non sit locus eam postmodum per iterata sacramenta recuperandi, quæ ratio in aliis sacramentis iterabilibus locũ habere non potest. Ad rationem aliam, qua arguit, quòd deposito obice, causa debet operari effectum suum. Verum est, si causa in se maneret, obice remoto. Absolutio autẽ non ita manet in ficto tẽpore, quo fictione deponit, vt constat: alioqui Eucharistia indignè sumpta, postea similiter valere in-

A re inciperet, vt supra arguebatur. Cõcluditur ergo, quàm cõfessio verè sacramentalis nõ est, nec ex opere operato poterit vnquã prodesse, si in obice peccati mortalis facta fuit. Pro quo particulariter ponuntur aliqua dicta. Primũ, quòd confitenti necessaria est cordis poenitẽtia, vt verè absolua. Hoc patet ex decreto August. de cõsecra. distin. 4. Omnis homo, qui suæ voluntatis arbiter constitutus est, nouam vitam. s. gratiæ inchoare non potest, nisi poeniteat eum veteris vitæ.

Secundum dictum. Non sufficit atteri, sed necessariũ est conteri. Patet ex illo Isai. 66. Ad quem respiciã, nisi ad pauperulum contritum corde, & tremẽtẽ sermones meos?

Tertium dictũ. Non satis est in genere conteri, sed necessariũ est in particulari poenitere, sicut necessariũ est in particulari confiteri. Patet hoc ex eo, quod dixit Isai. Recogitabo tibi omnes annos meos, in amaritudine animæ meæ. Quartum dictum. Non satis est sic de commissis conteri, sed necessariũ est propositum postmodum à peccatis abstinendi. Hoc patet ex diffinitione poenitentiæ à patribus approbata. Poenitẽtia est præterita mala plangere, & plangenda, iterum non committere. Quintum dictum. Non

B etiam satis est sic dolere, nisi propter Deum summè dilectum hominem poeniteat. Patet hoc ex sententia Augusti. in lib. de Confessione, dicentis: Sine amore Dei consequetur veniam, sine quo nemo vnquã inuenit gratiam: quasi dicat non. Sextum dictũ. Qui sic poenitet, etiam si non intensè, & per certum tempus doleat, sufficienter dispositus accedit, vt gratiam tam ex opere operantis, quàm ex opere operato consequatur. Hoc patet ex cap. Qualis. de poenitentia. distinctio. 3. Vbi dicitur. Quantulacumq; & quantumlibet breui tẽpore gestam poenitẽtiam Deus acceptat. Qui autem non accesserit cum ea poenitentia, quæ dicta est, fictus accedit, & indignus, qui gratiam absolutionis assequatur. Ac proinde si de facto fictus huiusmodi à sacerdote absolua, verè non absoluit: cum non vera materia absolutionis subsistat, vbi confessio non ex vera cordis poenitentia procedit: & per consequens huiusmodi confessio venit de necessitate iteranda. Pro quo etiam ultra ea, quæ supra adduximus, videtur facere, quòd qui confitetur sine vera poenitentia, non satisfacit præcepto de confitendo, siue diuino, siue humano. De diuino supponatur. De humano etiam inde apparet, quia ecclesia non præcipit

C immediatè confessionem, sed eam, quam Deus fieri iussit, iubet ecclesia, quòd tali tẽpore fiat. Ac proinde qui confessionem iure diuino debitam non facit, præcepto ecclesiæ de confitendo non satisfacit. Deinde pro eodem facit, quòd sacerdos in casu non verè intendit illum fictum absolueret, nisi quia præsumit eum verè poenitentẽ esse. Si autem sciret eum fictum esse, & non verè poenitere, eum nõ absolueret. Et ita cum ad veritatem sacramenti necessaria sit intentio ministrantis, sequitur in casu non esse verum sacramentum absolutionis, & ita confessionem illam debere iterari.

De confessione iteranda ob defectum confessoris.

Nunc breuiter videamus, quando sit de necessitate iteranda confessio ex defectu absoluentis. Et in primis præsupponantur ea, quæ necessaria sunt in absoluente, vt valida sit eius absolutio. Requirit enim in absolvente potestas ordinis sacerdotalis, si enim sacerdos non sit, remittere peccata non poterit. Solis enim sacerdotibus collata est huiusmodi potestas peccata remittendi. Et solis eisdẽ tẽpore quoad sacerdotium promouentur, dicitur: Quorum remisistis peccata &c. Secundò requiritur in eisdem potestas iurisdictionis super absoluendũ. Hoc patet ex concilio Florentino, declarante sacerdotẽ non posse quenquã à peccatis absolueret, nisi iurisdictionẽ habeat, vel ordinariã, vel cõmissam super absoluendũ. Tertio requiritur in absolutione sciẽtia, qua. s. sciat, qua forma vti debeat, vt verè absolua: alioqui si id nesciat, quo pacto verè valeat absolueret, nõ apparet. Quarto requiritur in eodẽ intẽtio, sicut requiritur in ministro cuiuscũq; sacramenti, qua deficiente, nullũ est sacramentũ, vt in eodẽ cõcilio supra citato declaratũ est. Quicquid igitur horum defuit in absolvente, absolutio erit nulla, & per consequens confessio erit de necessitate iteranda. Quãquã fieri posset difficultas in eo, quòd tanquã certum supponitur. s. An semper sit necessaria in absoluente iurisditio super confitentẽ, vt valida sit ipsa absolutio. Et dixerunt aliqui, qd non, sed sufficit potestas ordinis sacerdotalis, eo quòd Christus oibus sacerdotibus potestatem contulit remittendi peccata, quẽadmodum & in

E & in eorum ordinatione ad eosdem dicitur: Quorū remiseritis peccata &c. Cū igitur hanc potestatem non irritam, & inanem omnes sacerdotes quando promouentur accipiunt, sequitur, quod eo ipso, quod ordinati sunt, possunt confitentes absoluerē. Deinde sacerdos simplex potest Papā eidem confessum absoluerē: in quem tamen nullam videtur iurisdictionem habere. Similiter & existentem in articulo mortis, in quem nullam habet sacerdos simplex iurisdictionem potest absoluerē. Parochianus etiam, qui curatum habet ignarum, potest alium simplicem adire, & eidem confiteri. Quemadmodū qui licentiam habet confessorē quencūq; eligēdi, siue ex Bulla à Papa concessa, siue ex licentia praelati &c. potest simplici sacerdoti confiteri. In quibus casibus valebit absolutio, etiā si absolvens iurisdictionem in confitentem non habeat. Dixerunt alij, quod iurisditio quidem in absolūte necessaria est, sed hanc habent omnes sacerdotes immediatē à Christo, seu de iure diuino. Nam eo ipso, quod Christus omnes sacerdotes peccatoribus praeuulit, visus est, omnes peccatores sacerdotibus subiecisse, & sacerdotes iudices eorum in foro poenitentiali instituisse. Quod factū videtur posse confirmari, quia tempore Apostolorum etiam post Christi Ascensionē vnusquisq; eorum, qui à Christo fuerat ordinati, poterat omnem peccatorē absoluerē: quod minimē potuissent, nisi à Christo cū potestate ordinis simul iurisdictionem accepissent. Alij verò dixerunt, quod necessaria est iurisditio in absolūte, sed non nisi ea, quae voluntaria est, quam. s. sacerdos sortitur ex voluntaria summisione, qua peccator se submittit sacerdoti, cui confitetur, à quo & iudicari vult. Quod probant ex eo, quod supra de Papa tetigimus. s. quod quilibet sacerdos quantumuis simplex, cui Papa se voluntariē submittit, habet in eū sufficientē iurisdictionem, vt illum in illo foro valeat iudicare. Sicut & si contententes ex voluntate propria se alicui arbitrio submittant: arbitri ille iurisdictionem in eā causa illa sortitur sufficientem. Verum quia hęc quæstio pēdet ex illa aliam possit quilibet sacerdos quencūq; confitentem de facto absoluerē, si attentet, ita vt teneat absolutio, de qua quæstione inferius agatur: ideo præsens difficultas in posterum differatur. Satis sit ad præsens tenere, quod dictū est, & per conciliū Florentinū declaratū est, & approbatū. s. nullū sacerdotē posse peccatorē aliquē absoluerē, nisi in eū po-

testatē habeat ordinis simul, & iurisditiois. **G**

De confessione confessori excommunicato scienter facta.

H St etiam aliud, quod ex parte absoluentis reddit absolutionem inualidam. s. impedimentū Canonicū, vt si sit curatus excommunicatus maiori excommunicatione, de quo est inter aliquos quæstio. An valida sit absolutio ab excommunicato impensa. Et dicebatur quod non, quia tunc confitens excommunicato verē esset absolutus, consequens est falsum, quia ponit obicem peccati, recipiens sacramentū ab excommunicato, quem tenetur sub poena peccati mortalis in sacris euitare, vt habet. c. Sacris. de his, quæ vi, metusue causa fiunt. Confirmo hoc idē ex. 2. Canonica Ioan. c. 1. Si quis, inquit, veniat ad vos, & hanc doctrinā non affert, nolite recipere eum, nec, aue, ei dixeritis. Qui enim dicit ei, aue, cōmunicat operibus eius malignis. Quod & si de hæretico expresse dicatur, æquē veritatē habet de excommunicato, quem non minus quā hereticū vitare tenemur, iuxta dictū Christi. Matth. 18. Si ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus, & publicanus &c. Et ita non solum huiusmodi confitens ponit obicem, quia cōmunicat cum excommunicato, sed quia ei ad malum cooperatur. His non obstantibus, videtur aliter sub distinctione respondendum. Nam potest curatus esse excommunicatus dupliciter. s. nominatim, seu particulariter, & generaliter. Et iterum qui nominatim est excommunicatus, aut est declaratus, seu denunciatus, aut non. Deinde si sit declaratus, stat, quod huiusmodi declaratio sit nota, vbi excommunicatus residet, aut ignota. Et secundum hęc potest ad dubium responderi per aliqua dicta. Primū sit. Si sit aliquis excommunicatus nominatim, & nobis scientibus denunciatus, tenemur illum in occulto, & in publico euitare, maximē in diuinis. Hoc supponitur ex dictis, & dicendis certū esse.

Secundum dictum. Si quis sit excommunicatus particulariter, & non publicē denunciatus, idq; mihi soli constet, teneor illum in occulto euitare: non tamen in publico. Id patet ex. c. Cū non ab homine. de sententia excommunicationis. Vbi dicitur in sententia, quod excommunicatum debes euitare, licet denun-

A denunciatus non sit. Nisi fortē id tibi soli pateret: quo casu ipsum priuatim tantummodo euitabis, quandiu ab ecclesia toleratur. Vnde colligitur, quod vbi, & quādo excommunicatus ab ecclesia tolerat, non est de necessitate vitandus: imō gesta per eum tenent, hoc est, quando duo concurrunt. s. titulus, & communis error facti, vt si episcopus conferrat beneficium cum cura alicui, qui in rei veritate est excommunicatus: attamen ignoratur communiter ipsum excommunicatum esse: tunc eius gesta tolerantur ab ecclesia. De quo aliās in materia de excommunicatione. Nec tenemur illum vitare in publico. Si tamen ego solus sciam illum esse excommunicatum, teneor in occulto eum vitare, vt si sciam aliquem esse excommunicatum pro debito pecuniario, qui nondum est denunciatus, teneor in occulto eum vitare, licet nō in publico. Tertium dictum. Si aliquis sit solum generaliter excommunicatus, etiam si sciam illum excommunicatum esse, non teneor illum vitare, nec in publico, nec in occulto, nec in ministracione, nec receptione sacramentorum. Id patet ex concilio Constantiē. & Basiliē. & Lateranē. Vbi statutū, aut declaratū est, quod excommunicatum generaliter, siue a iure, siue ab homine anteq̄ sit declaratus, non tenemur vitare, etiam in sacris, nisi in casu, quo violentas manus in clericum iniecerit: adeo patenter, vt nulla possit tergiversacione celari. Vt si sit lata sententia excommunicationis contra eum, qui furtum, aut crimen commissum per eum scitum, non reuelauerit: & ego sciam Petrum præfati furti, aut criminis cōscium esse, & factum non denunciare, non teneor Petrum etiam in sacris vitare. Quartum dictum. Absolutio à curato solum generaliter excommunicato confitenti impensa, est valida, & ex consequenti confessio illi facta, non est de necessitate iteranda. Excepto casu, de violēta manu in clericū iniectio manifesta, quia tunc idem esset, ac si esset denunciatus. Hoc patet ex præfatis conciliis, quæ vidētur equi parare eos, qui solum generaliter sunt excommunicati his, qui excommunicati non sunt, quantum ad hoc, quod est ministrare illis sacramenta, aut de eorum manu ea recipere. Quod vniuersaliter de omnibus sacramentis fuit institutum, nec fuit facta exceptio de sacramento absolutionis, vt suppono. Tum etiam, quia gesta per huiusmodi excommunicatos tenent, interim quod ab ecclesia tolerantur. Cū igitur tolerentur quandiu non

sunt nominatim excommunicati, nec declarati, sequitur &c. Quintum dictum. Absolutio impensa ab excommunicato nominatim, siue declaratus sit, siue nō, siue in publico, siue in occulto impendatur, est nulla, si confitens sciat confessorē sic excommunicatum esse, nisi per ignorantiam de vitando huiusmodi excusetur. Id patet, quia taliter excommunicatum tenemur saltem in occulto vitare: & cū absolutio sacramentalis non nisi in occulto fiat, sequitur, quod in casu, homo, qui absolutionem ab illo petit, aut recipit, peccat mortaliter, & ita ponit obicem, & per consequens absolutio est nulla, & confessio iteranda. Idem si confessor fuit excommunicatus generaliter ob violentā manu in clericum iniectio, quæ nulla posset tergiversacione celari, iuxta concilium Constantiē. supra citatum. Sextum dictum. Absolutio impensa à curato, vel alio excommunicato simul, & denunciato est nulla: & per consequens iteranda. Hoc patet, tum ex præcedente à minori. Si enim quando est excommunicatus occultē, sed nominatim, etiam si denunciatus non sit, confessio illi facta in occulto est nulla, cū in occulto debuit euitari, à fortiori ergo si sit denunciatus. Tum etiam, quia excommunicatum publicē denunciatum non dubium est, quin teneamur vitare in sacris, vt patet ex dictis: & per consequens qui illi confitetur scienter, ponit obicem, & per consequens non verē absoluitur. Corollariē sequitur non esse verum de iure, quod ait Caieta. in summa. verbo absolutio, q̄ in duobus casibus solū est absolutio nulla ab excommunicato impensa. s. si sit nominatim denunciatus, aut si notoriē violentas manus in clericum iniicit. Extra quos casus, ait, huiusmodi excommunicatos, nec in publico, nec in occulto esse vitandos, etiā in sacris. Hoc enim falsum esse videtur ex. c. Cū non ab homine supra citato. s. si quis sit nominatim excommunicatus, sed non denunciatus, vitandus est ab his, qui sciunt illum esse excommunicatum, saltem in occulto: & absolutio sic in occulto impensa, non tenet. Nec suffragatur Caietano concilium Constantiē, quia illud non loquitur nisi de his, qui à iure, vel ab homine sententiā in generali latam incederūt, quod. s. tales non sunt de necessitate vitandi in publico, nec in occulto, anteq̄ denunciarentur expresse. Nam in aliis nominatim, & specialiter excommunicatis, etiā si denunciati non sint, nil per Conciliū Constantiē iuri antiquo detrahū est. Conciliū em hoc duas

E tantum continet antiqui iuris coarctationes, seu moderationes, vna est, de non vitandis his, qui solum sunt generaliter excommunicati, antequam denunciarentur. Secunda est, de non vitandis his, qui violentas manus in clericum iniecerunt occulte, vel non ita notorie, ut nulla possit tergiversatione celari. Quas limitationes antiquum ius non videbatur habere. Et ita antiquum ius in ceteris mansit in suo vigore. Dixi notanter illud Caietani non esse verum de iure, quia forte consuetudo in hac re, obtinet vim, ut si nominatim excommunicati vitandi non sint ante denuntiationem, sicut nec generaliter excommunicati. Effet enim consuetudo huiusmodi rationalis, & si talis sit, tenebit veritatem, quod ait Caietanus. Verum, ut videtur, ipse non consuetudini, sed statuto Concilii Constantiensis innititur. Per hac patet responsio ad questionem simul, & ad rationes supra factas, in quibus probabatur, quod nunquam licitum est communicare cum excommunicatis, maxime in sacris: sed vitandi sunt, & habendi sicut ethini, & publicani. Procedunt enim haec de excommunicatis nominatim, aut de his, qui per iudicem sunt denunciati: secus de aliis, & sic possumus cum generaliter excommunicatis communicare, ita & cum haereticis antequam sint per iudicem declarati. Nec obstat Canonica Ioan. supra citata: nam illud dictum Ioan. procedit casu, quo illos vitare est necessarium ad eorum correctionem, vel proximum cautelam, vel nostram preservationem, ut dicunt doctores. Aut casu, quo nostra cum illis conuersatio est causa, quod in sua haeresi permaneant, & non respiciant, quod videtur magis litera conuenire: quia tunc diceremur operibus eius malignis communicare. Contra secundum dictum obiicit aliquis, quod poenitens non tenetur vitare in occulto curatum excommunicatum, quando ipse solus scit illum esse excommunicatum: nam adueniente tempore necessariae confessionis. scilicet tempore Paschatis, curatus poterit iudicialiter compellere illum peccatorem, ut ipsi, qui suus curatus est, confiteatur: si alius non sit, cui legitime possit confiteri, & si parere nolit, iure poterit illum subditum ab ingressu ecclesiae arcere, iuxta cap. Omnis vtriusque sexus. Igitur in casu subditum iure compulsus, tenebitur illi confiteri: nec in hoc peccabit, quia nemo legis auctoritate peccat: & quod quis iure facit, iuste facit. Pro quo facit 22. q. 1. Si peccatum. & 23. q. 4. Qui peccat & c. Inde arguitur contra quintum dictum,

quod talis confessio sit sacramentalis, & ab G solutio valida, & ex consequenti non iteranda, dico de ea, quae fit curato nominatim excommunicato, & non denunciato. Tum, quia ex quo iure potest peccator ad confitendum suo curato compelli, confessio erit legitima, & valida. Tum etiam, quia gesta per excommunicatum tenent, interim, quod ab ecclesia toleratur. Dico gesta per excommunicatum facta, ratione publici officij. l. Barbarius. ff. de officio praet. Sed talis curatus interim, quod non est denunciatus, toleratur ab ecclesia, & gesta per eum ratione publici officij, quale est cura animarum, tenent: igitur absolutio per eum impensa tenebit. Postremo arguitur quod confessio facta ei, qui excommunicatus solum generaliter, si id scit ipse confitens, quod non est valida: quia talis poenitens, qui illi confitetur, saltem extra tempus necessitatis peccat, & ita ponit obicem. Id patet, quia sicut ministrare sacramentum taliter excommunicato extra necessitatem est peccatum, & contra legem Christi: Nolite sanctum dare canibus, ita accipere sacramentum de manu excommunicati extra necessitatem, est similiter peccatum cooperationis: cum constet taliter excommunicatum peccare ministrando sacramenta extra necessitatem. Nec releuat statutum H praefatum Concilii Constantiensis in quo dicitur, quod non tenemur vitare generaliter excommunicatos in datione, aut receptione sacramentorum. Nam statutum humanum non debet diuino iuri praualere, nec diuini iuris obligationem tollere. Cum ergo iure diuino teneamur non ministrare sacramenta excommunicatis etiam generaliter, eodem etiam iure teneamur non cooperari ad peccatum proximi, sequitur praefatum statutum non valere ad excusandum a peccato subditum, qui curato generaliter excommunicato confitetur: & per consequens huiusmodi confessio erit iteranda: ita bene, sicut illa, quae fit excommunicato nominatim, & denunciato, cum utrobique concurrat eadem ratio nulli tatis absolutionis, scilicet, obex peccati in confitente. Respon. ad primum. Esto quod talis subditus per iudicem possit in foro iudiciali compelli ad hoc, quod suo curato confiteatur: non sequitur inde, quod tunc possit id agere subditus, quia in foro iudiciali ad multa potest homo compelli, quae cum bona conscientia agere non potest. Ut si quis publice contraxit cum aliqua, qui tamen scit impedimentum esse inter eos, quod nemo alius scit: compelletur a iudice reddere debitum postulanti,

A stulanti: & tamen non poterit tunc huiusmodi debitum reddere. Pro quo etiam facit casus, qui habetur. c. Dominus. de secundis nuptiis. Et casus, qui habetur. c. Inquisitioni. de sententia excommuni. In casu igitur praesentis hoc idem accidit, quod quando a iudice compellatur subditus ille suo curato confiteri: non tamen tenetur. Ratio, quia habet praecipuum ecclesiae in contrarium, quo tenetur excommunicatum vitare in occulto, maxime in sacris. Et iudicis praecipuum in casu procedit ex ignorantia, qua si iudex nescit illum curatum excommunicatum esse, qui si id sciret, non illud praeciperet. Et esto sciret, & praeciperet, non esset illi parendum, iuxta regulam magistralem. Si inferior iubeat aliquid, cuius contrarium superior iubet, non est inferiori parendum, ut patet. ii. q. 3. Non semper, cum aliis sequentibus. Quod autem allegatur, qui peccat legis auctoritate, non peccat. Verum est de lege diuina, ut exponit Augustinus. Et si ad omnem legem id velimus extendere, verum est, quod nulla lex tribuit auctoritatem ad peccandum, etiam si leges multa permittant peccata. Aliud enim est, legem peccata permittere: aliud verò ad peccandum auctoritatem praestare. Ad secundum, nego illam confessionem validam esse, nec enim legitima est, imò contra legem iubentem vitare excommunicatum in occulto, quando scitur esse talis. Gesta etiam per excommunicatum ratione publici officij valent, quantum ad forum iudiciale: quia non in ualidantur in illo foro, quoad ab ecclesia toleratur: secus in foro poenitentiali, & conscientia. Discrimen est clarum ex dictis, quia in gestis publicis per excommunicatum toleratum, defectus potest per leges publicas suppleri, ita ut facta teneant. Absolutio autem sacramentalis ab excommunicato occulto impensa, non ita tenet, quia eius defectus, per publicas leges humanas suppleri non potest, eo quod absolutio impensa actu peccanti, seu obicem ponenti, de iure diuino est nulla, ut ex dictis apparet. Ad tertium, dicendum, quod quauis, qui generaliter excommunicatus est, peccet, sacramenta ministrando, non tamen inde fit, ut semper peccent, qui de manu eius sacramenta suscipiunt, ad minus non peccabunt contra ecclesiae praecipuum, quando quidem statutum concilii Constantiensis non prohibet suscipere sacramenta de manuum illorum: ipsis tamen iure diuino vetitum est, sacramenta ministrare, cum indigni sint. Nephas enim est, ut ait Dionysius, immundis

sacra tractare. Et hanc culpam statutum concilii non tollit. Et esto suscipientes cooperentur ad peccatum ipsorum: non tamen huiusmodi cooperatio culpanda est, quando ipsa cooperatio in nullo dat peccanti causam, ut peccet, ut si alioqui paratus sit sic peccare, ut dicit Adrianus. Sed statim obiiceretur, quod ille sacerdos non audiret confessionem illius peccatoris, nisi ad instantiam ipsius: & ex consequenti videtur illi praebere causam indignè tractandi sacramentum. Ideo posset aliter responderi, quod cooperari de per accidens ad peccatum proximi: causa etiam data de per accidens, non est semper peccatum, cum excusetur per necessitatem, vel aliquam spiritualem utilitatem. De quo alius & c. Pro nunc tamen dicendum, quod in tribus casibus est peccatum cooperari ad peccatum proximi. Primus, quando est cooperatio ad aliquid de se malum. Secundus, quando cooperatio est causa, quod proximus peccet, qui alioqui non esset peccaturus, nec in peccato permanens. Tertius, quando sola voluntate cooperamur ad peccatum, id est, sine necessitate, aut utilitate. Erit autem licita cooperatio, quando est de per accidens, & fit ob necessitatem, vel notabilem utilitatem, quae non ita commode aliter haberi posset. Exempla sunt clara. D

De confessione nescienter facta excommunicato.

RX dictis oritur dubium: quia, ut videtur, ideo absolutio ab excommunicato impensa est inualida, quia illi confessus, & absolutionem petens, ponit obicem peccati, comunicando cum illo. Quod verum esse non dubitatur, quando ipse confessus scit confessorem excommunicatum esse. Pone igitur, quod id nesciat inuincibiliter: An in tali casu absolutio sit nulla, & confessio iteranda. Et loquor de confessore excommunicato nominatim denunciato. Et videri posset alicui, quod confessio tunc sit valida: quia non ponit obicem ipse confessus, & ita absolutio non carebit effectu. Oppositum tamen videtur tenendum. Pro quo facit. c. Si celebret. de clerico excommunicato. Vbi dicit, quod excommunicatus minore excommunicatione grauius peccat, si sacramenta ministrat, aut suscipiat, quauis ministrata per eum, non careant virtutis effectu. Et datur pro causa: quia taliter

Excōmunicatus; non est remotus à collatione, sed à perceptione: id est, non est suspensus quoad alios, sed quoad se. Vnde à contrario videtur, quod ministrata ab excōmunicato maiore excōmunicatione, carent virtutis effectū: ac proinde absolutio per talē impensa est nulla. Facit etiā. c. Duobus. de sententia excōmunicationis. Vbi sententialiter dicitur, quod propter vinculū minoris excōmunicationis non expirat potestas soluēdi, & ligandi. Vnde à cōtrario videt, quod expirat talis potestas propter vinculū maioris excōmunicationis. Iam inde arguitur, quia vel expirat quoad licentiā, ita vt excōmunicatus non possit licitē soluere, nec ligare, & hoc dici non potest: quia illo modo etiā expirat per vinculū minoris excommunicatio nis. Vel expirat quoad potestatem remotam, quæ est potestas ordinis, & hoc non, quia illa potestas ordinis in charactere fundata, est inaufertibilis, sicut & ipse character. Restat ergo, qd expirat quoad potestatem propinquam, & de facto: ita. s. quod si talis attentet quenquam soluere, vel ligare, non teneat factum, & ita sic absolutus, quantumvis cū bona fide confessus, tenetur aliam legitimā absolutionem procurare. Secus de generaliter excōmunicatis, & toleratis, quorū gesta tenent, vt supra diximus. Consonat etiā rationi: quia qui ligatus est, quomodo potest alios soluere, aut ligare? Corollarie sequitur, quod absolutio impensa ab excōmunicato denunciato est nulla, non solum propter obicem, quem illi confitēs ponit, comunicando cum illo, sed etiā ob defectum potestatis propinquæ, quam talis excōmunicatus non habet: quia tamē priuatus non est, qui solum generaliter est excōmunicatus, cuius gesta ratione publici officij tenent. Sic tenent Adrianus in. 4. fo. 85. post Angelū. excōmuni. vltimo. §. 9. Sic Ricard. in. 4. distinct. 18. Et Innocen. & Panormi. in. c. Veritatis. de dolo, & contumacia. Vide Baptistam. verbo Absolutio §. 3. & 4. Corollarie sequitur, quod particulariter excōmunicatus non potest morientem absoluere, nec moriens tenetur taliter excōmunicato confiteri. Vnde tunc si alium non habeat confessorē, perinde est, ac si copiam confessoris non habeat, ex quo ille excōmunicatus propinquam potestatem non habeat ad soluendum quenquam: tunc enim satis erit, si Deo cōfiteatur: quantum excōmunicatus in illo articulo necessitatis possit a quolibet non præciso absolui. De quo alius.

De confessione facta confessori prauo.

Aliud dubiū: An sicut excōmunicatio confessoris facit absolutionē inuvalidam: ita etiam malitia confessoris reddat ipsam absolutionem nullam. Et arguit, quod sic, quia malitia confitentis reddit absolutionē nullam: igitur & malitia absoluentis: nam actus potius vitatur ab agente ipsum, quam à patiente &c. Præterea ligandi, & soluendi potestas veris, non falsis sacerdotibus à Domino tradita est. Cuius argumētum est, quia Christus dicitur Apostolis: Quorum remiseritis peccata, remittentur eis, præmissit: Accipite Spiritum sanctum &c. Vt cum eis euidenter ostenderet eum, qui Spiritum sanctum non habet, peccata non posse tenere, vel remittere: vt ait Alexander secundus. Et habetur vigesima quarta quæstione prima &c. Oppositum tamen videtur tenendum: iuxta. c. plarunq. n. q. 3. vbi dicitur, quod iudex sæpe ligat, & soluit, cuius ad locum vita minimè concordat. Et. c. Consulendum. 28. dist. in. Vbi dicitur non esse vitandū presbyterum habentem vxorem, aut criminofum, sed tolerandum. In cuius exemplum adducitur, quod Christus Iudam criminofum tolerauit. Ac proinde facta per clericū criminofum tenent, & per ecclesiam approbantur. Quod clarius patet ex cap. Sciscitantibus. 25. q. vltima. Vbi Nicolaus ad consulta vulgariorum respondens, ait posse sacramenta recipi de manu sacerdotis in adulteterio deprehensi. Et datur ibidē causa: quia non potest aliquis, quantumcunq; pollutus sit sacramenta diuina polluere &c. Et additur. Qualiscunq; enim sacerdos sit, quæ facta sunt, coinquinari nō possunt. Idcirco ab eo (quousq; iudicio episcoporum reprobetur) communio percipienda est. Facit etiā ratio, quia sacramenta ecclesie non merito ministrantiū innituntur, sed Christi institutioni, & meritis eiusdē: quæadmodum de baptismo à criminoso sacerdote ministrato, & de eucharistia à malo sacerdote confecta suo loco dictum est. Deinde, si absolutio impesa ab eo, qui est excōmunicatus (saltem generaliter) valet, à fortiori igitur valebit impesa ab eo, qui nullo modo est excōmunicatus, quantumvis sit in peccato mortali.

Ad

Ad rationes ante oppositū. Respo. ad primum, quod illa prima consequētia nō valet. Quāuis enim actus humanus quoad bonitatem, vel malitiam magis pendeat ab agente, quam à patiente: attamen quoad efficaciam, vel effectum agendū in patiente magis à patiente pendet, & ab eius dispositione, q̄ ab agente. Vt Eucharistia, & reliqua sacramēta suā efficaciam in recipiente non habent, nisi iuxta dispositionē recipientis, quantumuis sanctus sit, qui ministrat. Ac proinde nō mirū, si malitia confitentis impediatur absolutionis veritatem, & efficaciam, & nō malitia absoluentis. Ad secundū pro nunc, illa glos. acceptetur, quæ ait: Sacerdotē, qui Spiritum sanctū non habet, non posse peccata remittere vitæ merito, posse tamen vi sacramēti. Et primo modo procedit decretum Alexandri citatum. Sequitur ex dictis non esse de necessitate iterandam confessionem ob id, quod pœnitens est oblitus pœnitentiæ prius iniunctæ. Nec ob id, quod pœnitentia iniuncta, sit in peccato adimpleta. Nec ob id, quod confitens tempore, quo confitebatur, oblitus fuit alicuius peccati mortalis à se commissi. Hæc omnia patent, quia cū his stat, quod confessio prius facta, simul & absolutio fuerit legitima, & valida, & per consequēs non iteranda. Nam pono huiusmodi pœnitentem cum debita contritione, & præmissa debita discussione consciētiae, absq; aliquo impedimento fuisse suo proprio curato confessum: tam illa confessio, & absolutio fuit valida ex parte tam confitentis, quam absoluentis, vt suppono: confessio autem, & absolutio semel legitime facta, non potest reddi nulla per casum postmodum occurrentem. Ac proinde si postea succedat iniunctæ pœnitentiæ obliuio, aut eiusdem in peccato adimpletio, nō inde fit, vt absolutio, quæ valida fuit, sit nulla. Si tamen peccator velit in hoc seculo pro peccatis confessis satisfacere iuxta qualitatem, & quantitatem peccatorum, quæ commisit, & iniunctæ pœnitentiæ oblitus est, tenebitur eadem peccata reconfiteri ad finem hunc, scilicet, vt debita pœnitentia illi iniungatur. Attamen hoc voluntatis est, non necessitatis: quia liberum est pœnitenti in hoc seculo satisfacere, aut satisfactionem ad Purgatorium relinquere, vt postea patebit. De pœnitentia etiam in peccato adimpleta, an sit iteranda, seu an sit satisfactoria, patuit supra: & iterum patebit inferius. De confessione etiam dimidiata ob obliuionem alicuius peccati, an sit de-

necessitate iteranda, supra conclusum est. Et in presentiarum breuiter dicendum. distinguendo de huiusmodi obliuione: quia si processit ex negligentia confitentis, eo quod non debite suam conscientiam discussit, culpabilis fuit talis obliuio, & ita absolutionem suscipiens, posuit obicem, & ex consequenti non mansit vere absolutus, ac proinde tenetur reiterare confessionē illam. Si autem obliuio illa illi accidit absq; negligentia sua, cum fecit, quæ debuit, vt omnia sua delicta ad memoriā reuocaret, & non potuit: tunc valida fuit confessio, & non iteranda. Satis erit, postquam peccatum oblitum ad memoriā fuerit reuocatum, illud cum cæteris, quæ post illam confessionem commisit, confiteri. Illud in hac materia notandum est, quod si confessus certus est de nullitate absolutionis sibi impensæ, siue ob defectum ipsius confitentis, siue ipsius confessoris: tunc tenetur reiterare confessionem, vt dictum est, in casibus supra positis. Si autem non sit de hoc certus, sed dubius, est videndum de huiusmodi dubio, an sit probabile, ita vt subsit iusta causa dubitandi, & tunc etiam est confessio iteranda, nec dubium temerè deponendum. Si autē sit dubium non ita probabile, sed leue, scilicet, si non subsit iusta, & rationalis causa dubitandi: tunc vel deponatur dubium, vel reiteretur confessio: alioqui exponeret se homo periculo non habendi veram absolutionem. Si autem hoc dubium habeat homo tempore, quo confitetur, tunc stante dubio peccat absolutionem petendo: quia exponit se periculo irritam faciendi absolutionem, & ideo tenetur confessionem iterare, cum confessione obicis.

Aliud occurrit dubium. An in illis casibus, in quibus est de necessitate reiteranda confessio, sit reiteranda particulariter, & explicitè, an sufficiat in genere, dicēdo. Confiteor me illa omnia commisisse, quæ olim vobis cōfessus fui. &c. Respon. Si reiteratio confessionis fiat nouo confessori, & non ei, cui prius erat facta confessio: tunc non dubium, quin in particulari sit reiteranda. Si autē fiat priori confessori, distinguunt doctores, quia vel peccata prius confessa exciderunt à memoria illius confessoris, vel non. Si non, satis est confessionem in genere reiterare. Secus si à memoria confessoris exciderunt. Contra tamen videtur, qd non sit necessarium reconfiteri peccata eidem confessori in particulari, etiam si peccata à memoria confessoris exciderint. Ratio, quia me-

K 3 moia

Memoria peccatorum confessorum non est in confessore necessaria ad validitatem absolutionis. Probatur, ut si quis confiteatur multa peccata, cuius confessio duret per octo dies, vel per mensem, aut etiam per annum: si quis omnia peccata totius vitæ velit confiteri, & in fine anni confessor eum absoluat, valebit absolutio, etiam si confessor non teneat memoriam omnium, quæ in confessione audiuerat. Similiter si absolutio differatur ad petitionem confitentis, qui vult amplius suam discutere conscientiam, aut ad voluntatem confessoris, qui vult super certis casibus in confessione auditis, amplius per librorum inspectionem, aut virorum doctorum instructionem informari, & differatur ad mensem, vel annu, & postea absoluat poenitentem, valebit absolutio, etiam si sacerdos non habeat memoriã omnium, quæ in confessione audiuerat. Sic tenet Palude in suo 4. sic Adria. q. 4. de confessione. Sic Baptista confessio. i. §. 8. Si arguas. Poenitentia illi imponi dignè non potest, nisi iuxta quantitatem, & qualitatem peccatorum, ad hoc autem necessarium est, ut confessor notitiã peccatorum habeat. Dicendũ, quod si velit peccator per poenitentiam condignam à sacerdote iniunctam in hoc seculo satisfacere, necessarium est peccata in particulari reconfitentur, si à memoria cõfessoris exciderunt: attamen cum poenitentia iniuncta sint arbitraria, ut habetur. c. Mensurã. de poenitentia. distinct. 1. Et. c. Deus. de poenitentiis, & remis. & sit in voluntate peccatorum velle hic, vel alibi satisfacere: ideo non est simpliciter necessarium in particulari reconfiteri. Si secundo arguas, quia confessor absolvens poenitentem quãdo à confessoris memoria peccata exciderunt, exponit se periculo absoluendi, quem absolvere non potest: quia forte ille poenitens habebat casus referuatos, aut erat maiori excommunicatione ligatus, à quibus hic cõfessor eum absolvere non potest. Igitur peccat sine memoria peccatorum illum absolvens. Respon. Quod si est ipsi confessor certum, vel probabile, aut dubiu, quod ille habuerit tales casus, peccat, illu vniuersaliter absoluendo: quia exponit se periculo prefato, in quo casu non procedit prefata responsio. Secus si credat nullu tale fuisse impedimentum, quod potest licitè credere, si ipse poenitens sit doctus, & fide dignus, & certiorat suu confessorẽ, quod nullum talem habuerit casum.

Sed pone, quod Petrus primò omnia sua peccata, quæ pro tempore habebat con-

cessus est vni confessori idoneo: deinde alio anno reliqua sua peccata alteri idoneo integre confessus est: utraq; tamen fuit inualida, vel ex defectu ipsius confitentis, vel ipsorum confessorum, & utraq; confessio reiteranda. Querebatur, an satisfaciat ille poenitens, si ad primum confessorem adeat, dicens: Confiteor me illa omnia commisisse, quæ tibi confessus fui. & c. Et ad secundum similiter, dicens: Confiteor me illa omnia commisisse, quæ tibi olim confessus fui & c. ita, ut uterq; illum absoluat. Respon. Cum prefate confessiones ab homine in casu factæ inualidæ fuerint, similiter & absolutiones, perinde est, ac si non esset cõfessus: ideo si vult ab omnibus peccatis absolui, nõ à diuersis cõfessoribus, sed ab vno, vnicam querat absolutionem. Et illi, à quo petit absolui, omnia cõmissa, à quibus hactenus absolutus non est, cõfiteatur. Et si illi vni aliquando, licet inualidè, aliqua peccata fuerit cõfessus, illa in genere eidem confiteatur: & reliqua, quæ illi non erat confessus, reconfiteatur, ut ab illo omnium peccatorum integrã assequatur absolutionem.

De facultate simul, & fructu legitimam confessionem iterandi.

Alia iuxta materiam prefatam occurrit dubitatio. Est quod confessio legitima, & valida semel facta, non sit de necessitate iteranda, an saltem possit licitè, & fructuosè reiterari. In qua distinguendum videtur de confessione, & de absolutione. Nã de cõfessione, nulla est questio, quin possit eadem frequenter eidem, & diuersis confessoribus fieri. Nec dubium est, huiusmodi iteratam confessionem eorundem peccatorum fructuosam esse ex opere operantis, ratione humilitatis ipsius peccatoris, & ratione reiteratæ cõtritionis, ex qua reiterata confessio procedit, & ratioe verecundiæ, quã in ipsa peccatoru cõfessione habet, & ratione consilij, & correctionis, quã ei cõfessor potest exhibere. De absolutione autè iterata super eisdem peccatis est dubiu. An licita sit & fructuosa. Et dixit quidã doctor de Rubione, quod nõ est licitũ huiusmodi absolutionẽ in casu iterare. Cuius ratio est, quia secunda absolutio esset irrita, & inanis, & falsa: quia cum talis peccator ab illis suis peccatis, quæ recon-

fitetur

Afitetur, fuerit prius verè sacramentaliter absolutus: igitur non mansit postmodum eisdem peccatis ligatus: ac proinde quando sacerdos reiterata cõfessione ait: Ego te absoluo à peccatis tuis, quæ mihi confessus es, falsum dicit pro tunc, cum nemo verè dicatur solui, qui immediatè ante ipsam solutionem ligatus non fuerat: & ita absolutio est irrita & per consequens, qui absolutionẽ reiterat, & qui eam reiterari facit, ex parte sua facit sacramentũ irritum, & ita peccat, sicut qui semel est baptizatus, si iterũ baptizaretur.

Sco. ait in quarto confessionẽ simul, & absolutionem iterari quidẽ posse licitè: non tamen salubriter, quia secunda absolutio nil in confitente operatur. Tum, quia opposito dato, per solam rei iterationẽ cõfessionis sine alia satisfactione posset peccator totaliter à peccatis liberari. Tum etiã, quia sententia semel lata, clauæ non errante, à Deo ratificatur in calis, ita ut nõ maneat peccator amplius ligatus. Tum etiã, quia ita videmus in foro contentioso, quod sententia semel lata non reiteratur, & reiterata, non plus quàm prima operatur, igitur. Oppositum tamen vtriusq; videtur tenendum. Tum ex cõmuni doctorum, & sanctoru sententia, qui commendant peccatorem sua peccata etiam prius confessa frequenter, & pluribus cum spe veniæ confitentem, ut patet ex cap. Quem poenitet. de poenitentia. distinctio. 3. Quod procedit de confessione sacramentali reiterata. Tum etiam, quia apud religiosos simul & apud alios viros deuotos, & Deum timentes approbatur communiter, & commendatur consuetudo, qua solent multi, vel in seculo manentes, vel religionem ingredienties confessionem totius vitæ repetere, & ab omnibus simul absolutionem recipere.

Quod etiam fructuosa sit huiusmodi iterata confessio, & absolutio ex opere operato, apparet, quia est illic verum sacramentum, cum concurrat debita materia, & forma, & minister idoneus, & intẽtio, ut suppono: igitur. Si dicat deficere debitã materiam, quæ est peccata non prius remissa. Contrã, quia tunc si quis omnino contritus, præcedente feruida charitate, confiteatur, & absoluat non illi huiusmodi absolutio prodesset, quia deficit materia per te, scilicet, peccata non prius remissa, cum constet illa omnino quoad culpam, & poenam esse remissa, ut suppono in casu. Si dicas non esse remissa à sacerdote, licet sint à Deo condonata, Contrã, quia id non obstat. Nam quæro quis sit

fructus absolutionis sacramentalis: quia vel est remissio peccatorum quoad culpam, vel quoad poenam, vel est collatio gratiæ, seu augmentum eius. Si primum, sequitur, quod cum peccata sint sufficienter à Deo remissa per contritionem præuiam in casu, quod est to absoluat à sacerdote, infructuosa erit talis absolutio impenfa ei, qui contritus confitetur, sicut si iterato confiteretur. Si secundum, aut tertium, sequitur, quod iterata absolutio super iterata confessione, habet fructum suum facere, scilicet, dare augmentum gratiæ, & remittere aliquid de poena temporali, si cui tali mansit homo obnoxius: & per consequens quod peccata confessa, sint prius à sacerdote remissa, vel non, nil obstat, quominus iterata absolutio super iterata cõfessione sit verum sacramentum. Deinde vtrunque idem patet ex extrauagante Martini quinti supra citata, qui determinauit, quod confessi fratribus generalẽ licentiam habentibus, nihilominus tenerentur iterum suis parochialibus confiteri, prout in concilio generali Lateranen. fuerat institutum. cap. Omnis vtriusque sexus & c. Quod tamen statutum non de sola cõfessione agenda, sed de sacramentali cum absolutione subsequuta intelligendũ esse supra deduximus. Et patet, quia si de confessione reiterata, & non cum spe absolutionis loqueretur, non esset opus suo proprio reconfiteri, sed cum sit talis confessio facienda proprio, ideo est, quia non potest nisi à proprio absolui. Similiter idem patet ex extrauagante Benedicti vndecimi. Inter cunctas. vbi ait sententia liter, quod religiosi, qui iuxta statuta sui ordinis tenentur suis prælatis confiteri, si aliis licentiatis confiteantur, quod nihilominus teneantur iterũ suis prælatis iuxta sua statuta confiteri. Quæ constitutio licet sit per Clementinã Dudum de sepulturis iam reuocata, quantũ ad obligationẽ reconfiterendi, attamen ante reuocationẽ habebat vim, & post reuocationẽ licet sit ablata obligatio reconfiterendi, non tamen licentia. Adde, quod Benedictus ibidẽ ait, quod licet confessi fratribus licentiatis non teneantur suis propriis curatis reconfiteri: est tamen salutare: ideo prædicti fratres debent illis cõsulere, ut iterũ suis propriis curatis cõfiteantur. Dicendũ igitur ad quæstionẽ sub distinctione, quia duobus modis potest reiterari absolutio ab eisdem peccatis. Vno modo, reiterata confessione. Alio modo, ea non reiterata. Et quidẽ si confessio non reiteretur, sed ea semel tantum fa-

Eta, reiteretur absolutio bis, aut ter, aut pluries: tunc probabile est, talem absolutionem nil plus quam primam operari. Sicut si quis in eadem Missa plures hostias accipiat, nil plus, quam si vnā perciperet, obtinebit. Si tamen confessio iteretur simul, & absolutio: tunc currit sententia modo probata, quod talis absolutio toties proderit, quoties confessio iteretur, modo non ponat obicem ipse confessus. Sicut quoties dignè celebrat, toties illi proderit ex opere operato eucharistiam suscipere. Dixi notanter, nisi confitens obicem ponat. Quia qui confessio nem reiterant, cum animo iteratam absolutionem ab eisdem peccatis recipiendi, possunt se dupliciter habere: quia vel id faciunt ex diffidentia præteritæ absolutionis, quasi illa prima absolutio ei, ob gravitatem suorum peccatorum non suffecerit: & talis diffidentia, mortale peccatum est, & ad infidelitatem, seu hæresim pertinens. Et ideo qui ex tali diffidentia confitetur, obicem ponit, & ita huiusmodi iterata confessio simul, & absolutio nil illi proderit. Aut confessionem reiterant ex humilitate, & deuotione, quam ad huiusmodi sacramentū habent, omni tali diffidentia, cæterisque obicibus seclusis: tunc licitè, & fructuosè talis confessio cum absolutione, vt supra dictum est, iteratur. Verum esto non sit fructuosa iterata absolutio super eadem confessione non iterata, esset dubium, an saltem sit licita. Et videt probabile, quod non, secundum primam sententiam, nisi ob causam iustam reiteretur, puta, si dubitat confessor, an primò absoluerit, quia fortè oblitus est, an debita verba formauerit, an debitam adhibuerit attentionem, aut ad aliquem alium defectum, si quis fortè interuenerit supplendum. Eodem modo potest dici, quod non est licita reiteratio verborum consecrationis super hostia consecrata, nisi ob aliquam similem causam. Et generaliter nulla forma alicuius sacramenti esset licitè iterabilis, non iterata materia, nisi ob causam. Inde est, quod verba matrimonialia semel domi celebrata, in ecclesia publicè reiterantur, quia subest iusta, & rationalis causa, ea in publico iterandi, vt occasio calūniandi, seu perperam, & sinistrè de illis cohabitantibus opinandi tollatur. Iam ad rationes prioris sententiæ responderi potest. Ad primum, quod falsum est iteratam absolutionem super iterata confessione irritam esse, & inanem, imò valet ad augmentum gratiæ, & remissionem pœnæ, si qua soluenda post deletam culpam re-

manfit. Et quando arguitur, quod forma sit in casu falsa, quæ significat illū confitentem tunc absolui, cum tunc ligatus non esset. Dicendum primò secundum magistrum facile soluit, qui ait sensum illius formæ esse: Ego te absoluo, id est, te absolutum esse iudico, & hoc verum est. Secundum verò alios erit sensus: Ego te absoluo quantum est ex parte mea, & simili er verū est. Fortè etiā non erat omnino à peccatis solutus, quia vt in plurimū post remissionem culpam, relinquitur ligatura temporalis, à qua in toto, vel in parte potest confitens per sacerdotē absolui. Adde, quod si deberemus in sono verborum præfatæ formæ stare, per eandem rationem concluderetur, quod esset falsa, irrita, & inanis prima absolutio ei, qui ante fuerat contritus, impenfa.

Ad secundū pro parte Scoti allegatū, dicendum, quod nil inconuenit dicere, quod per iteratam confessionem simul, & iteratam absolutionem tota pœna peccatis prius dimissis debita remittatur, sicut & per alia opera pœnalia. & meritoria reiterata dimitti potest, quādo quidem non minoris virtutis, & efficacitæ sunt sacramenta iterata, q̄ humana opera similiter iterata. Ad aliud, quo arguitur, quod sententia sacerdotis ratificatur in calis, tateor, ita, scilicet, vt nō amplius teneatur peccator ea, quæ semel confessus est, iterum confiteri, cum quo stat posse fructuosè confessionem simul, & absolutionem iterari. Ad tertium, esto, quod sententia in foro exteriori iterata super eadem causa nil plus, quam prima sententia operetur: in nostro tamen casu potest aliquid amplius repetita absolutio operari. scilicet augmentū gratiæ, & pœnæ remissionem, vt dictū est. Et quia in foro cōtentionoso non est, quod secūda sententia iterata debeat, aut possit cōferre vltra id, quod prima cōtulit, ideo non mirum si effectum nouum non habeat.

De his, qui confiteri tenentur.

Am quæritur, quis teneatur confiteri. In primis proponatur decretalis: Omnis vtriusque sexus fidelis postquam ad annos discretionis peruenerit, omnia sua peccata, solus proprio sacerdoti, saltē semel in anno confiteatur, & pœnitentiā iniunctā studeat pro viribus adimplere. Quod si voluerit alieno confiteri, licentiā prius postulet, & obtineat a pro-

ad Cor. 5.

A à proprio &c. Quæritur igitur de huiusmodi obligatione cōfitendi, an se extendat ad infideles. Et dixerūt aliqui, quod obligatio cōfitendi, quæ est de iure humano, puta semel in anno, non se extendit ad infideles, de quibus ecclesia non iudicat, iuxta illud Pauli. Quid ad nos de his, qui foris sunt, iudicare? Obligatio autē cōfitendi ex iure diuino orta, extendit se, vt dicūt, ad fideles, eò quod iuri diuino omnes tam fideles quam infideles subiiciuntur: maxime, quia quando Christus dixit, Quorum remisistis peccata &c. nullam fecit inter hos, & illos peccatores differentiā.

Respon. Aliter dicendum est, quod nec iure humano, nec diuino tenentur infideles confiteri peccata tempore infidelitatis commissa. Probatur, quia vel tenerentur ea cōfiteri antequam baptizati, vel post. Non primum, quia baptismus est ianua aliorum sacramentorum, & pœnitentiæ est secunda tabula post naufragium, & nulli sacerdoti data est potestas iurisdictionis super infideles in foro pœnitentiæ, quæ omnia suppono certa: igitur in eis antequam baptizati absolutio sacramentalis locum habere non potest. Sed nec potest dici secundum, scilicet, quod post baptismum tenentur confiteri peccata, quæ tempore infidelitatis commiserunt: nam illa omnia in baptismo totaliter remittuntur, quoad culpam, & pœnam, ac si commissa non essent. Et vt ait Ambrosius. Baptismalis gratia non requirit gemitum, nec planctum, nec vllam exteriorem satisfactionem, nec confessionem. Si dicas, ad minus si infidelis ponit obicem tempore, quo baptizatur, peccata priora illi non remittuntur, sed in eo permanent post baptismum, & ita tenebitur postea ea cōfiteri: quia sub præcepto confessionis cadunt omnia mortalia post baptismum commissa, & permanentia.

B Respon. Ad id dici posset, quod & si baptismus in casu non remittat peccata tempore, quo suscipit, remittet tamē ea postea, quādo fictio recesserit, iuxta decretum Augustini, tunc valere de consecra. distinc. 4. Contra poterit replicari, quod ex sententia quorundam, vt Sco. etiā tangit, quando fictio recesserit, non virtute baptismi remittentur peccata, sed virtute contritionis tunc aduenientis, & si ita sit, non videtur improbabile, quod cadant sub præcepto confessionis, sicut reliqua post baptismum commissa. Verū quicquid sit de hoc, illud tenendum est cum communi sententia, quod in casu, quo fictio, superueniente contritione, recedit, gratiam baptismalem cōsequitur, quā propter obicem malæ voluntatis prius non fuerat consequutus, & ita huiusmodi gratia baptismalis idē nunc operatur, quod fuisset operata tempore baptismi, nisi obicem reperisset. Tunc autem certum est, quod gratia illa omnia peccata tempore infidelitatis commissa omnino deleuisset: ita, vt nulla de illis opus esset confessione, aut satisfactione. Hoc igitur idē post operatur, cedente fictione.

DE fidelibus est dubiū. An obligatio cōfitendi se extendat ad omnes fideles. Pro quo supponatur posse fideles esse in quadruplici genere, vt primi sint, qui omnica rent peccato mortali, & veniali. Secundi sint, qui carēt mortali, sed non veniali. Tertij sint, qui carēt mortali exteriori, sed nō carēt mortali mentali. Quarti sint, qui sunt in peccatis mortalibus exterioribus. Sed an sit dabile primū genus hominū, qui omni peccato in hac vita careant: saltem per notabile tempus in ætate adulta, nam de paruulis baptizatis non dubium, quin careāt omni peccato. Similiter de adultis, non dubium, quin possint omni peccato carere per instans, vel saltem per breue tempus, vt si in adulta ætate baptizentur cum pœnitentia perfecta omnium suorum peccatorum, poterunt saltem ad breue tempus in innocentia permanere, non ita per notabile tempus, vt Augustinus ex intento probat. Tum, quia nō est homo, cui non conueniat orationem Dominicam quotidie dicere, in qua petimus, dimitte nobis debita nostra. Tum ex eo, quod ait Ioan. in sua canonica. Si dixerimus, quod

peccatum non habemus, nosmetipsos seducimus, & veritas in nobis nō est. Tum, quia non est homo, qui nō peccet, etiam si iustus sit, non poterit gloriari, se immunem esse à peccato, septies enim in die cadit iustus, vt ait scriptura. Si tamē aliquis talis sit, qui speciali Dei gratia ab omni peccato sit immunis, talis non crit astrictus confiteri, nec iure diuino, nec humano: quando quidem confessio, de qua loquimur, non nisi de propriis peccatis fieri debet. De his autē, qui mortali peccato carēt, sed non veniali, est dubiū, an teneantur confiteri. Et dixerunt aliqui, quod licet non teneantur necessitate sacramenti, eò quod peccata venialia non sunt materia necessaria sacramenti pœnitentiæ, tenentur tamē necessitate præcepti ecclesiæ, quæ in præfati decretali vnicuique fideli iubet, vt semel in anno confiteatur, cui quidem præcepto de necessitate obtemperandum est.

K 5 Non

E Non esset opus ad hanc quæstiunculam nunc respondere, cum supra fuerit absoluta, nisi propter eos, qui opinionem suam speciali ter fundant in decretali, Omnis vtriusque. Contra quos dicimus, per huiusmodi decretalem non teneri homines peccata venialia confiteri, etiam si mortalibus coniuncta sint. Quod probatur, supponendo, quod ecclesia in hac decretali non induxit novam obligationem confitendi, sed tantum limitavit tempus, in quo homines preceptum divinum de confitendo adimplerent, ut est communis Theologorum sententia: igitur per hanc decretalem homines non tenentur confiteri nisi ea, que iure divino confiteri tenent. Sed sic est, quod divinum ius non obligat quæquam, ut venialia confiteatur, nam illud dictum Christi, unde orta est obligatio confitendi, scilicet. Quorum remiseritis peccata, remittentur eis: & quorum retinueritis, erunt retenta, non potest de venialibus vere intelligi, ex quo venialia multis aliis modis remitti possunt, ut supra dictum est, & ita hæc decretalis non obligat homines huius secundi generis. Secundò idem patet ratione doctoris sancti: quia ecclesia non potest obligare ad impossibile, vel quasi, sed impossibile est hominem omnia peccata venialia confiteri, cum sint innumera, que homo dinumerare non potest, igitur hæc decretalis non se extendit ad confessionem venialium, siue mortalibus sint adiuncta, siue non. Tertio, quia sacramentalis confessio, non est necessaria nisi ad liberandum hominem à naufragio, est enim poenitentia secunda tabula post naufragium. Cum ergo homines per sola venialia naufragium pati non possint, cum per ea charitas in nullo diminuat, sequitur non esse necessariam ea confiteri. Postremò idem patet ex poena in hac decretali posita, contra huiusmodi confessionem omittentem, scilicet, ut vivus arceatur ab ingressu ecclesie, & moriens careat ecclesiastica sepultura. Quam poenam tam duram non est credendum ecclesiam imposuisse propter non confessionem venialium. Peius enim est venialia committere, quam commissa non confiteri: sed talis poena imponi non debuit, imò nec poterit contra eos, qui venialia committunt: igitur multò minus contra eos, qui venialia commissa non confitentur. Sequitur ex dictis, non esse standum in sententia Caietani, qui ait, fratres nigros teneri ad confessionem venialium semel in mense, etiam si communiter fideles ad huiusmodi confessionem non teneantur. Et ita dicit, quod Clementi-

na de statu monachorum, quæ ait, quod fratres nigri teneantur semel in mense confiteri, procedit de monachis, sola etiam venialia habentibus. Contra quod militat ratio prima supra facta: quia ecclesia non induxit obligationem novam confessionis, præter eam, quæ est de iure divino, Cum ergo iure divino fratres nigri nec alij non teneantur confiteri venialia, siue sola sint, siue mortalibus coniuncta: sequitur præfatam Clementinam non ad venialia se extendere, sicut nec præfens decretalis, Omnis vtriusque, sexus. Et quævis religiosi, & etiam alij viri seculares possint obligari ad confessionem venialium, hoc erit ex ipsorum voluntate, seu voto. Quod autem inveniunt ab ecclesia, seu iure communi ad id obligentur, non apparet verum. Quod si inter se habent statuta, per que puniuntur hi, qui venialia non confitentur, vel erunt statuta, de ea in genere confitendo, vel erunt statuta, quibus ipsi propria voluntate se subiecerunt. Itaque non video apparentiam, quod vel religio, vel ecclesia, vel commune ius obliget religiosos ad confessionem venialium in particulari. Nam de hac loquimur.

De confessione peccatorum cordis.

DE his etiam hominibus tertij generis, qui carent mortali exteriori, sed non mentali, est simile dubium, an teneantur peccata mentalia confiteri. Super qua questione olim fuerunt multi, qui tenuerunt partem negativam. Pro quibus facit ratio, quia peccatorum confessio prærequirit in confessione iurisdictionem, ut supra patuit: sed confessor non habet iurisdictionem super actus cordis, sicut nec ecclesia tota, cum occulta cordium iudicio Dei sint reservata, ut quamplura iura testantur. Etiam homo non iudicat nisi de his, que apparent, prout scriptura ait: Homines iudicant que vident, Dominus autem intuetur cor. 1. Reg. 16. Oppositum tamen tenendum est, scilicet, quod peccator habens mortalia peccata post baptismum commissa, tenetur ea omnia confiteri, non solum exteriora, sed etiam mentalia, siue sola sint, siue exterioribus coniuncta. Id probatur ex dicto Christi sepe citato. Quorum remiseritis peccata, remittentur eis, & quorum retinueritis, retenta erunt. Quæro, vel Christus hic solum de peccatis exterioribus

A bus loquutus est, vel etiam de interioribus. Non primò, quia tunc satisfaceret peccator divino iuri, si sola exteriora confiteatur, & ab eisdem à confessore absolvetur: & confessor non haberet à Christo potestatem absolventi, nisi ab exterioribus, quia in eodem loco dedit Christus sacerdotibus potestatem remittendi peccata, & preceptum peccatoribus de ea confitendo. Et ita si illic Christus de solis exterioribus peccatis loquutus est, nec peccator teneret confiteri nisi exteriora, nec sacerdos absolvere posset, nisi ab exterioribus. Ex quo hæc absurditas sequeretur, quod Deus remitteret in confessione sola exteriora peccata, & non alia purè mentalia. Nam dixit Christus in sententia. Peccata, que vos sacerdotes remiseritis, ego remittam, que autem vos non remiseritis, per iudicium vestrum absoluti sunt, nec ego remittam. Cum igitur secundum hanc responsionem sacerdos non remittat purè mentalia, sed tantum exteriora, que in confessione audiuntur: igitur Deus similiter non remitteret purè mentalia, sed solum exteriora confessa à sacerdote remissa. Quod impiè est dicere: quia Deus vel nullum mortale remittit, vel omnia. Nam vel in remissione gratiam infundit, vel non. Si sic, illa gratia omnia mortalia expellit. Si non, nullum igitur mortale expellitur, aut remittitur. Restat ergo, quod Christus in loco allegato de omnibus mortalibus sit loquutus, etiam mentalibus, & per consequens iure illo divino teneret peccator mentalia confiteri, siue sola sint, siue exterioribus coniuncta. Quæquam protervius dicere posset, rationem hæc non concludere, & quod sententia Christi de exterioribus tantum procedat peccatis, & quod illa remittuntur per sacerdotis absolutionem, modo de illis debitam habeat contritionem propter Deum. Et tunc Deus virtute contritionis remittit mentalia, quod si talis contritio non adsit, nulla illi à Deo peccata mortalia remittuntur. Contra tamè arguitur, quia illa remissio, qua Deus hæc peccata remittit vi contritionis, illa verò vi absolutionis, non habet locum, nec habere potest, loquendo de remissione quoad culpam, quam Deus facit, quam nunquam facit, nisi infusa charitate. Et patet hoc, quia non aliter remittit mentalia per contritionem, nisi dando gratiam: hæc autem gratia vi contritionis data, omnia mortalia excludit: igitur repugnat de lege, quod Deus vi contritionis remittat aliqua mortalia, & non omnia. Similiter si vi sacramenti remittit exteriora, id non fit, nisi gratia sacramentalem infundendo: hæc autem gratia iterum

omnia etiam mentalia excludit: igitur repugnat, quod vi sacramenti sola exteriora remittat. Ratio igitur facta valida est, cui adde, quod supra dictum est, quod eodem iure divino est necessaria integritas confessionis, quo est necessaria ipsa confessio: & ita non satisfacit peccator iuri divino, si sola exteriora, tacitis mentalibus, confiteatur, & per consequens nec satisfacit huic decretali, in qua præcipitur, quod illa confessio, que iure divino necessaria est, fiat semel in anno, & ita intentum. Hanc rationem in integritate confessionis fundatam, non probat Caietanus, quia ait eam procedere, quando peccator confitetur exteriora, & non interiora, cum habeat vtriusque: non tamen procedit, quando nulla exteriora commisit, sed solum interiora. Sed probò quod eam debet approbare, supposita necessitate integritatis de iure divino: quia si habet peccator peccata mentalia simul & exteriora, & sola exteriora confitetur, agit contra divinum ius, quo tenetur omnia per eum commissa confiteri: & cum non sit aliud expressius divinum ius, quod id præcipit, nisi quod supra allegatum est, scilicet, quorum retinueritis peccata, retenta erunt, id est, peccata, que vos sacerdotes non remiseritis, nec ego remittam: igitur talis peccator in casu, quo sola exteriora confitetur, & non interiora, peccat: quia confessionem interiorum omittit, igitur illo iure divino teneret peccata interiora confiteri, sicut & exteriora, cum sententia Christi ad omnia etiam mentalia se extendit. Alio qui si ad sola exteriora Christi præceptum se extendere, satis servaret peccator integritatem confessionis, quando omnia exteriora præcisè confitetur. Pro hac vera sententia facit etiam qualitas fori poenitentialis, qui secretissimus est, sicut & esse debet, eo scilicet, quod in illo de causis secretissimis tractetur, inter que sunt peccata occultissima cordis. Facit etiam, quod sacerdos ea, que in foro poenitentiali scit, & audit, scit ut Deus, non ut homo, ut dicitur. Deo autem etiam occultissima cordium sunt confitenda, cuius locum sacerdos tenet. Facit etiam ratio, quia Christus venit curare vulnera nostra, nec dicendum est, quod fuerit imperfectus, & defectuosus medicus, qui reliquerit medicinam pro exterioribus peccatis curandis, & non pro mentalibus. Medicinæ autem, quas reliquit ecclesie, sacramenta sunt. Nec videtur, quod aliud sacramentum reliquerit, ad curandum mentales morbos post baptismum contractos, quam sacramentum poenitentiae: igitur non solum exteriora sunt confitenda, sed & mentalia.

Et talia, ut huiusmodi medicina sacramentalis omnibus his morbis prodesse valeat.

Postremo facit presens decretalis, quæ dempra temporis limitatione, in quo confessio nem fieri iubet, in reliquis, quæ ad confessionem attinent, potius est diuini iuris declaratiua, quam noui inductiua. Cum igitur dicat, quod omnis fidelis omnia peccata confiteatur, & nomine, omnia, veniunt etiam mentalia intelligenda, qui totum dicit, nil excludit, sequitur obligationem confitendi ad pure mentalia se extendere. Specialiter etiam facit concilium Compluten. in quo fuerunt condemnati magistri quidam Salmantice. qui asserbant, peccata cordis non esse confitenda, sed per solam contritionem cordis deleri. Cuius condemnatio fuit per Sixtum quartum approbata, ut supra tetigimus.

Ad rationes priores contra veritatem supra positas, facile est respondere. Esto enim confessio prerequirat in confessore potestatem iurisdictionis, nego tamen, quod confessor hanc non habeat in peccata cordis in foro penitentiali, in quo cause occultissimæ tractari debent, in quo etiam confessor tenet vicem Dei. Dicendum secundò, quod licet confessor non habeat iurisdictionem coactiuam in peccata cordis, cum homo purus non possit peccatorem compellere, ut occulta cordis confiteatur: habet tamen iurisdictionem absolutiuam ipsorum peccatorum, præsupposita spontanea subiectione, qua peccator in huiusmodi occultis se subiicit confessori. Ad aliud, quo dicitur, quod homo non iudicat nisi de his, quæ apparent, fateor, sed peccata mentalia quando quis ea confitetur, iam apparent: & ita confessor potest de illis iudicare.

De aliis hominibus quarti generis, qui habent peccata, non solum mentalia, sed exteriora, non est dubitandum, quin teneantur ea omnia confiteri, tam iure diuino, ut supra deductum est, quam humano, virtute presentis decretalis. Effet tamè dubitatio de papa. Et videri posset, quod esto, quod sub hoc quarto genere comprehendatur, non teneatur confiteri alicui sacerdoti, sed soli Deo. Ratio, quia confessio sacerdoti faciendâ, ut valida sit, præsupponit in ipso sacerdote potestatem iurisdictionis super ipsum confitentem: hanc autem nullus sacerdos videtur habere supra papam, qui caput omnium est, cui omnes alii subiiciuntur, ipsum autem nulli nisi Deo constat esse subiectum.

Deinde quod virtute huius decretalis nõ

teneatur confiteri, apparet, quia papa nõ videtur legibus humanis de necessitate subiectus: cum omnes tales, saltem ecclesiasticæ, sua autoritate, & voluntate sint institutæ: in quibus potest ipse cum aliis hominibus, etiam pro voluntate sua dispensare: ita, ut teneat dispensatio, & dispensatus maneat liber ab obseruantia huiusmodi legum: igitur a fortiori ipse est liber ab illis. Nec obstat, quod huiusmodi decretalis facta est per conciliū generale, cui omnis fidelis, quacunque fulgeat dignitate, etiã papali, parere tenet, ut in concilio Constanz. fuit declaratum. Non inquam obstat, nam siue teneamus, quod papa sit supra concilium, ut communis doctorum sententia tenet, siue quod est inferior concilio, hæc quæ per concilia statuuntur, intelligenda veniunt, excepta semper autoritate Romani pontificis, ut habetur capi. Significasti. de electione, & electi potestate.

Respon. videtur, quod quauis huic iuri humano de semel in anno confitendo nõ sit de necessitate papa ipse aliectus, quod apparet, tum ex dictis, tum etiã, quia hæc decretalis loquitur de fidelibus illis, qui habent proprium sacerdotem, & de quibus verificari potest, quod possunt confiteri proprio sacerdoti, vel alieno de licetia proprii, petita, & obtenta, ut ait textus: de papa autem id non verificatur, ac proinde hæc decretalis non se extendit ad Papam. Iuri tamè diuino de confitendo subditus est, sicut ceteri fideles, imò grauius ipse peccaret legem diuinã nõ seruãdo, quam alij inferiores, eo quod Christus legem suam specialiter suo vicario commisit, ut eam seruaret, & per alios seruari faceret, pro cuius obseruatia sibi usque ad sanguinis effusionem pugnandum est, ut ait decretum Urbani papæ. Et quauis nullus homo in terris habeat potestatem iurisdictionis coactiuam supra ipsum papam, habet tamè absolutiuam, præsupposita eius spontanea submissione, qua alicui confessori se submittat. Nam potestas iurisdictionis in foro penitentiali in re nõ addit supra potestatem ordinis, nisi hoc, quod est habere materiam subiectam, in quam sacerdos possit suam exercere potestatem. Materiam autem sacerdotibus subire, conuenit originaliter papæ, qui oues Christi diuersis committit pastoribus. Et sicut ei conuenit alij oues summittere, cui velit, ita eidem conuenit seipsum, quatenus peccator est, summittere, cui velit confessori, qua submissione facta, ille quæ. ligat, dicitur iam iurisdictione in eum habere, qua possit eum soluere, & ligare. Cui

A Cui debeat fieri confessio.

Deinde queri potest,

cui sit de necessitate faciendâ confessio? Laico scilicet in defectu sacerdotis, an sacerdoti excommunicato in defectu

alteri idonei, An simplici sacerdoti, seu alio in defectu proprii: Et queritur hoc, casu quo peccator sit in articulo necessitatis. Et dixerunt aliqui cum magistro sententiarum, quod in tali articulo necessarium est confiteri laico. Id probat primò ex eo, quod Iacobus dixit in sua Canonica: Confitemini alterutrum peccata vestra. Quæ epistolam, nõ ad solos sacerdotes scripsit, sed indifferenter ad laicos, & sacerdotes. Et cum dicat, alterutrum, videtur innuere, quod laicis etiã sit confitendum, idque maxime in articulo necessitatis. Secundo idem arguitur ex ratione, quia cum confessio sacramentalis a Deo iussa duo contineat, scilicet confessionem, & absolutionem sacramentalem, esto quod in præfato casu absolutio haberi non possit ob defectum ministri, nõ ideo tollitur obligatio confitendi: quia de duabus seruitutibus, vna remota, altera relinquitur, ut tenet, & citat glo. c. Ois vtriusque sex. de vsu pallij. cap. ex tuarum. Et de priuilegijs. c. Pastoralis.

His non obstantibus dicendum, quod etiã in articulo necessitatis nõ est necessarium confiteri laico. Probatur, quia nec de iure diuino, nec humano. Primum patet, quia ius diuinum, vnde necessitas confitendi deducitur, solum procedit de confessione faciendâ sacerdotibus: nam ad solos sacerdotes dixit Christus: Quorum remiseritis peccata &c. Igitur ubi non habet copia sacerdotis, nõ tenetur peccator homini laico confiteri. Secundum etiam patet, quia potissimum ius humanum de confitendo, est presens decretalis: hæc autem non obligat, nisi ut semel in anno quisque confiteatur proprio sacerdoti. Ex nullo igitur iure deduci potest necessitas confitendi laico.

Secundo idem patet, quia confessio a Deo, & ecclesia iussa, est confessio sacramentalis, ea autem quæ laico fit, non est talis, nec esse potest, ob defectum ministri, qui necessario debet esse sacerdos: & ita confessio facta laico, nunquam cadit sub precepto diuino: vel humano. Et ita, si in articulo mortis peccator careat copia sacerdotis, nõ tenet homini confiteri, satis est, si Deo contritus confiteatur. Poterit tamen si velit confiteri laico, tã in necessitate, quæ extra, ad

finem habendi ab eo, si doctus sit, salutare consilium, seu consolationem, & ad finem amplius mercedi ob verecundiam ibidem habitam: non tamè ad finem suscipiendi ab eo absolutionem.

Ad primum ex Iacobo citatum in oppositum, dicendum, quod Iacobus non loquitur ibidem de confessione iustificante, qualis est sacramentalis, sed de confessione humiliante, qua scilicet vnusquisque se peccatorem esse recognoscat, & proximum suum delinquentem non ob id contemnat, sed vtrique agnoscentes culpam, pro se inuicem orat, ut supra diximus.

Ad secundum, dicendum, quod procedit de diuersis seruitutibus, seu obligationibus, quibus aliquis ex æquo tenetur, non de his, quarum altera est principalis, altera accessoria. Exemplum primi, ut peccator semel in anno tenetur confiteri, & Eucharistiam recipere: & ad vtrumque videtur ex æquo teneri, ideo si potest confiteri, & non potest Eucharistiam suscipere, tenet ad id, quod potest, & e contra. Secus in nostro casu, in quo absolutio sacramentaliter est principalis, confiteri verò est accessorium. Nec cadit sub precepto confessio, nisi propter absolutionem. In signum cuius, Christus in autoritate sæpe citata, non directe, & immediate loquitur de confessione, sed de remissione peccatorum a sacerdotibus impetranda. Cum igitur in casu præfati peccator ille nullam speret absolutionem a laico, ideo cessat obligatio confitendi illi, quæ admodum cessat obligatio fraternæ correctionis, casu, quo nulla sperat emendationem.

Sed contra obiicit, quia tunc non tenetur peccator, habens casus superiori reseruatos, eos suo curato confiteri, ex quo nullam ab ipso curato eorum remissionem sperat. Respon. Si ita esset, quod peccator nil haberet, quod esset necessario confitendum, nisi casus superiori reseruatos: tunc non teneret huiusmodi peccator suo curato confiteri. Attamè si habet alia peccata, quæ sub iurisdictione curati, & simul habet alios casus alteri reseruatos: tunc tenebit omnia simul confiteri, ne integritatem confessionis dirumpat. quam supra ostensum est esse de iure diuino.

Aliud, an scilicet in articulo necessitatis debeat peccator confiteri sacerdoti nominatim excommunicato, si nõ habeat alteri idonei copiam. Arguitur quod sic, primò, quia in articulo necessitatis debet sacramentum baptismi de manu hæretici, & excommunicati suscipi. igitur etiam sacramentum penitentiae, cum vtrumque sit de necessitate salutis. Antecedens patet, ex capi. Si quem forte

G r. 24. q. 1. ubi ait Augustinus de quodā, qui in articulo necessitatis baptismum de manu hæretici suscepit dicens. Factum illud nō solum non improbamus, sed securissimè, & veraciter laudamus. Secūdo, quia si non esset sacramentū poenitentiae à sacerdote excommunicato suscipiendū, esset propter prohibitionem ecclesiae, quæ prohibet cōmunicationē cum excommunicatis: sed hoc in articulo necessitatis nō obstat, tum ob id, quod dictum est in ratione præcedente, tum etiam, quia nō obstante præfata ecclesiae prohibitione, potest in simili necessitate sacerdos cōmunicare cum peccatore excommunicato, & eidem beneficium absolutionis impendere, ut patet ex cap. Non dubium. de sententia excommunicata. Igitur non obstante præfata prohibitione, poterit poenitens sacramentum absolutionis recipere de manu excommunicati.

Respon. Oppositum tenendum est, quia excepto baptismo, nullū aliud sacramentū potest recipi de manu hæretici, aut excommunicati, ut ait beatus Chrysostomus, ut habetur in lib. Canonum poenitentialium. Et Gratianus. 24. q. 1. cap. Subdiaconus. concludit, quod de pto baptismo, cetera alia sacramenta à præcis, aut hæreticis, etiam in articulo mortis ministrata, aut nullū, aut lethalem habent effectum. Secūdo idem patet, si sacerdos est nominatim excommunicatus, non habet potestatem propinquā soluendi, & ligandi, ut supra deduximus, ex cap. Si celebret. de clerico excommunicato celebrante. Et ex capi. Duobus. de sententia excommunicata. Ac proinde peccator, qui non habet sacerdotem, cui confiteatur, nisi excommunicatū, perinde est, ac si copiam nō habeat confessoris, & ita nō teneat illi magis quam laico confiteri.

Ad rationes ante oppositum, dicendum, quod & si in necessitate possit, & debeat sacramentum baptismi de manu excommunicati, vel hæretici formā ecclesiae seruantis recipi, non tamē sacramentum poenitentiae. Ratio quæ solet assignari est, quia sacramentum baptismi est de necessitate salutis, non ita sacramentum poenitentiae, cum peccatoribus alia via salutis pateat. Sed non omnino placet hæc solutio, quia sicut peccatoribus patet via salutis per contritionem, & confessionem Deo factam, ita hominibus non baptizatis, saltem adultis, patet via salutis per veram cordis poenitentiam, & amorē, & fidem Dei. Et sicut adultis datū est in præcepto, quod baptismum suscipiāt, ita peccatoribus baptizatis datum est in præcepto, ut sacramentū

pnia suscipiāt: igitur utrumque; videtur de iure diuino æquè necessarium adultis peccatoribus.

Ideo aliter dicendū, quod in articulo necessitatis potest, & debet sacramentū baptismi de manu excommunicati, & hæretici recipi: quia talis idoneus minister est ad baptizandum, ad quod non requiritur nisi posse abluere, & verba sacramentalia proferre. Quod æquè cōuenit hæreticis, & catholicis. Sacramentum autem poenitentiae non potest in articulo necessitatis ab excommunicato recipi: quia nominatim excommunicatus non est minister huiusmodi sacramenti idoneus, eò quod per excommunicationē maiorem expirat potestas soluendi, & ligandi, potestas inquam propinqua, ad quam requiritur ultra potestatem ordinis, potestas iurisdictionis, qua excommunicatus per ipsam excommunicationem priuatur. Sed ultra replicabis, quod tunc adminus sacramentum Eucharistiae deberet in necessitate recipi de manu hæretici, aut excommunicati, sicut & baptismus, nam tanta necessitate videtur necessarium vnum ex his sacramentis, sicut reliquum, de quorum altero scriptum est. Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto, non potest ingredi regnum Dei. De altero vero: Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinē, nō habebitis vitam &c. Cum tamen textus citati solū baptismi sacramentum de manu hæretici recipi permittant, & tamē sicut hæretico non deficit potestas baptizandi, ita nec potestas cōsecrandi, si utrobique formā seruet ecclesie.

Respon. pro nunc non esse de necessitate salutis sacramentum Eucharistiae, sicut est sacramentum baptismi. Nam illa verba ex Ioā. 6. supra citata, scilicet, Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem &c. non de manducatione sacramentali, sed de māducatione spiritali, quæ per fidem est: exposita sunt per Innocētium papam in epistola super hac re ad beatum Augustinū missa, cum Africanum conciliū celebraretur, cui aderat Augustinus. Significauit igitur, & exposuit Innocētius id esse māducare carnem, & bibere sanguinem Christi, quod est eidem per fidem incorporari, & membrum eius fieri. Ac proinde dixit illam Christi corporis manducationem, & sanguinis potationem in paruulis adimpleri, quando baptizantur: quia tunc per fidem, quam ibidem recipiunt, Christo incorporantur, & eius membra efficiuntur. Qua expositione audita, Augustinus gratias retulit eidem Innocen-

A notentio. Vnde patet discrimen inter baptismi sacramentum, & Eucharistiam, quantum ad eorum necessitatem ad salutem. Sed de hoc aliās. Ad secundam rationem supra factam. Respon. quod falsum est ideo non esse confitendum sacerdoti excommunicato, quia ecclesia prohibet cōmunicare cum excommunicato, sed quia nominatim excommunicatus non habet potestatem propinquā soluendi, & ligandi, quam supra ostensum est per maiorem excommunicationem expirare.

A aliud, an scilicet in eodē articulo necessitatis sit necessariò confitendum sacerdoti simplici, aut alij cuiuscumque, non præciso, quando proprii sacerdotis copia haberi non potest. Et arguitur quod non, quia confessio sacramentalis præsupponit in absolute potestatem iurisdictionis, cum sola potestas ordinis nō sufficiat, ut postea patebit: sacerdos autem simplex huiusmodi iurisdictionem non habet, nam suppono eum non habere licentiam à proprio sacerdote, sine qua, neminem potest absolueri, ut dicitur in decretali præfata. Omnis utriusque sexus.

Oppositum tamen tenendum est, quia in articulo necessitatis quilibet sacerdos, etiam simplex non alioqui suspensus, aut excommunicatus, potest quilibet absolueri, non solum à peccatis communibus, sed à reseruatibus, imò & à cēsurā excommunicationis, ut patet ex ca. supra citato. Nō dubiū. de sententia excommunicationis. Et per extrauagantem Sixti quarti, in qua ponitur casus de cœna Domini, à quibus ait neminē absolui posse, nisi per papam, excepto articulo mortis, in quo poterit absolui, præmissa tamen satisfactione, vel sumpta cautione, ut illic dicitur. Itaque quāuis sacerdos simplex ordinariā potestatem nō habeat, neque à curato commissam, aut ab epō, habet tamen facultatem à iure potestatis sibi in tali articulo mortis concessam.

Quod autē in hōi articulo teneatur peccator confiteri sacerdoti simplici, si proprii copiam non habeat, patet: quia iure diuino tenetur peccator, saltem in articulo mortis, sua peccata confiteri sacerdoti, qui possit eū absolueri: alioqui per eum stabit, quominus sacramentaliter absoluat, & ex cōsequenti decedat in peccato mortali: sed sic est, quod in illo articulo quilibet sacerdos simplex habet potestatem à iure, qua possit eum absolueri, si velit eidem confiteri, igitur &c.

De confessione fratribus.

privilegiatis facta.

Xtra tamen articulo necessitatis, si quaeratur cui sit confessio necessaria faciendā, textus declarat, quod proprio sacerdoti, vel alieno de licentia proprii, cum non possit aliter absolueri. In quo tres partes notant. Prima est præceptiva, qua præcipit ecclesia, quod quilibet fidelis semel in anno suo proprio sacerdoti confiteatur. Secūda est, prioris moderatiua, seu dispensatiua. scilicet si velit alieno confiteri, licentiā prius postulet à proprio, & obtineat. Tertia est definitiua, in qua dicit, quod nō aliter possit absolueri, vel ligare. Ex quo aperte sequitur, quod qui confiteatur suo proprio sacerdoti, aut alieno de licentia proprii, satisfacit huic statuto, cum nō obliget nisi sub disiunctione. Sed est questio, An parochianus, qui confiteatur religiosi priuilegiatis, quibus. scilicet concessum est priuilegiū audiendi confessiones, non prius obtenta licentia proprii sacerdotis. i. curati, satisfaciat huic statuto: ita, ut nō sit ei necessariū iterū proprio curato confiteri. Quæ questio duas inuoluit, altera est, an religiosi priuilegiati possint sine licentiā curati parochianos audire, & verè sacramentaliter eos absolueri. Altera est, præsupposito quod sic, An confessio illis sine licentia curati, teneant iterū suo curato confiteri. Ad primam questionem dicit Ioan. de Poliano, quod religiosi, ut præfertur priuilegiati, seu ab episcopis licentiati, ut confessiones parochianorum audiant, nō possunt sine licentiā curatorū eas audire, & si audiant, absolutiones per eos impense, non sunt validæ, nec verè sacramentales. Pro cuius probatione supponebat, quod proprius sacerdos in presenti decretali accipitur strictè pro solo curato parochiali. Cum enim proprius sacerdos tripliciter soleat accipi, scilicet communissimè pro omni sacerdote potest absolueri ex potestate ordinaria, siue commissam, aut delegatam. Secūdo modo, pro omni sacerdote potente absolueri ex potestate ordinaria tantū. Tertio modo strictè, pro solo curato parochiali, probat isti, quod in presenti decretali nō potest accipi communissimè, patet, quia proprius sacerdos, de quo hæc decretalis loquitur, potest licentiā audiendi confessionem alieno dare, & ita potest aliū delegare, ut patet ex secunda clausula supra citata. Hanc autem licentiā dare non potest quilibet sacerdos potens absolueri, scilicet ille qui solū habet potestatem commissam, quia delegatus nō potest

Est subdelegare, non igitur communissime accipitur. Nec etiā accipitur secundo modo communiter, scilicet pro omni habente potestatem ordinariā. Id probat, quia tunc episcopus, & Papa dicerent proprii sacerdotes horum parochianorum, cum tamen sint communes: nam Papa communis pastor est omnium fidelium, episcopus etiam communis pastor est omnium ecclesiarum ad suam diocesim pertinentium. Si igitur communes sunt, non erunt dicendi proprii, prout dicit Ambrosius, & habetur cap. Sicut. 47. distin. Nemo dicat proprium, quod commune est. Secundo idem patet ex extrauagante Martini quinti, apud veterem urbem edita, quæ tamen non habet in corpore iuris, in qua ait, quod qui fratribus fuerint confessi, teneantur nihilominus proprio sacerdoti parochiali semel in anno confiteri, prout in generali concilio Lateranensi institutum est, in quo aperte declaratur, sacerdotem proprium in presenti decretali esse sacerdotem parochialem, hic autem est curatus. Restat igitur, quod proprius sacerdos sit curatus, & ita intentum pro supposito suo.

Quo presupposito, respondet ad questionem, quod religiosi prefati. s. privilegiati, aut ab epō licētiati, non possunt sine licētia curati confessiones parochianorum audire. Probat primò, quia si possent, maxime ratione privilegij à Papa illis cōcessi, prout eisdem cōcessum est in Clemētia Dudū de sepulchris, sed tale privilegium non potuit illis concedi in præiudicium curatorum, nec papa intendit alicui præiudicare, quādo privilegia cōcedit, ut colligitur ex cap. Ex tuarum. De autoritate, & vsu pallij. Et determinat similiter Gracianus. 25. q. 1. cap. fina. Sed tale privilegium fratribus cōcessum, esset in præiudicium curatorum, quibus de iure cōuenit, quod sui parochiani nulli alij confiteantur, nisi de licētia ipsorum curatorum. Pro quo facit, quod dicitur, cap. Peruenit. 11. q. 1. Si unicuique episcopo iurisditio non seruat, quid aliud agitur, nisi ut per nos, per quos ecclesiasticus ordo custodiri debuit, cōfundatur? Quod etiā currit de parochiali presbytero, cui sua iurisditio in suos parochianos cōuenit. Secundo idem probat ex clausula postrema, in qua dicitur, quod alienus nō potest aliter soluere, nec ligare, nisi de licētia proprii, id est, curati, ut in supposito prædicit. Tertio facit glo. ibidem, in verbo alieno, ubi dicit, quod fratres privilegiati absoluerē parochianos non possunt, nisi de licētia curati. Vnde infert, quod stante statuto huiusmodi concilij generalis, repy-

gnat, quod alienus sacerdos possit quenquam absoluerē sine licētia curati, nec papa potest super hoc dispensare, nisi dissoluto statuto.

Respon. Hæc opinio errat in vtroque, tam in eo, quod presupponit, scilicet sacerdotem proprium accipi solum pro curato parochiali, idque tenendo cōmuniore sententiā, quæ ait, proprium sacerdotem opponi cōtra alienum, quā in cōclusiōe principali. Quod em falsum sit, proprium sacerdotem pro solo curato accipi, patet, quia tunc ep̄s, & papa nō essent proprii sacerdotes, & ex cōsequenti essent alieni, cum alienus, & proprius videantur ex opposito se habere, iuxta tenorē decretalis. Et si papa esset alienus, sequitur non posse papam quenquam parochianum absoluerē, nisi de licētia à curato obtenta, quod est absurdum, cum papa habeat plenissimam potestatem ordinariā super omnes fideles in vtroque foro. Nec eius potestas quenquam absoluedi pendet ex licētia curati. Ac proinde error videtur dicere, quod proprius sacerdos in presenti decretali pro solo curato accipiat, & nō se extendat huiusmodi nomen ad ep̄m, & papam. Itaque in hoc puncto, sacerdos proprius, dicitur sacerdos, qui habet potestatem ordinariā absoluedi parochianos, & ita se extendit huiusmodi nomen ad episcopum, & papam, & non solum ad curatum, ut illi voluit, restringitur. Nec obstat, quod supra allegatum est ex decreto Ambrosij, dicentis: Nemo dicat proprium, quod commune est &c. quia proprium dicitur dupliciter. Vno modo, ut opponitur contra commune, & sic potest accipi decretum Ambrosij, qui loquebatur de bonis temporalibus, quæ tēpore necessitatis cōmunia sunt. i. indigentibus cōmunicanda, & nō ipsis possidentibus approprianda. Alio modo, ut opponitur cōtra alienum, & ita in presenti decretali accipitur secundum cōmuniore sententiā: ac proinde nil impedit papam esse sacerdotem, seu pastorem cōmunem, & proprium: quandoquidem vnusquisque fidelis potest verè dicere, papa est meus pastor, quod quia quilibet fidelis potest id de papa dicere, est communis pastor. Et quia potest dicere, quod est meus pastor, est vnus cuiusque proprius, quia nō alienus. Quod si ob id, quod Papa est communis omnium pastor, nō esset proprius cuiusque; ita nec curatus vnus parochie diceretur proprius pastor alicuius parochiani, cum curatus etiā cōis sit multorum parochianorum pastor.

Nec obstat, quod secundo ex extrauaganti Martini allegabatur, in qua dicit, sacerdotem proprium, esse sacerdotem parochialem. Nam sacerdos parochialis dicitur is, cui

A cui cura parochie commissa est, constat autem curam parochie esse à Christo commissam papæ, & à papa, episcopo, & ab episcopo, curato inferiori, cui ministerium incumbit. Ac proinde in prefata extrauagante, sacerdos parochialis se extendit ad episcopum, & papam, sicut & sacerdos proprius. Quamquā de sacerdote proprio quis sit iuxta presentem decretalem aliter, quam communiter tenetur sentiendum est, ut patebit postea.

Iam superest ostendere conclusionem prefati doctoris falsam, & erroneam esse. Pro quo præmittendæ sunt tres propositiones pambulæ. Prima est, quod episcopus potest propria autoritate ordinariā confessiones parochianorum audire, & eosdem sicut, & curatus absoluerē. Hæc patet, quia quod potest inferior, potest à fortiore superior: cum igitur episcopus sit curato superior, poterit ergo sua autoritate absoluerē eos, quos potest curatus, idque sine licētia ipsius curati. Quod inde magis cōfirmatur, quia episcopus potest limitare potestatem curati, & nō cōtra: quia potest ob causam illi prohibere, ne confessiones audiat, imò ne baptizet, ut habetur. 16. q. 1. cap. Cunctis. & in aliis capitulis.

B Secunda propositio. Ep̄s potest vices suas, hoc est absoluedi potestatem committere aliis capacibus, prout velit. Hæc patet extra de officio ordinarij, his quibus. Et de consecratione ecclesiarum. cap. Aqua. vbi aperte dicitur, quod ea, quæ sunt iurisdictionis, possunt aliis cōmitti. Cum igitur absoluerē poenitentem ad iurisdictionem pertineat, sequitur &c. Quod simul cum præcedenti confirmat ex his, quæ de officio ordinarij dicuntur, cui inter cætera iura id conceditur, ut in cathedra ricis ecclesiis, & collegialibus ordinarij assumant sibi viros idoneos coadiutores in officio prædicationis, & audientia confessionum, hoc autem esse non posset, nisi episcopi possent sua autoritate ordinariā confessiones audire, & vices suas aliis committere.

Tertia propositio. Episcopi possunt vices suas audiendi. s. confessiones, cōmittere, non solum sacerdotibus secularibus, sed etiam religiosi. Hæc patet, quia religio non facit hominem incapacem huius potestatis iurisdictionis, cum de essentia religionis sit paupertas, castitas, & obediētia, hæc autem perfectè fuerunt in Apostolis, qui tamen fuerunt incapaces huiusmodi absoluedi: ac proinde religio non obstat, quo minus episcopus possit

illis facultatem audiendi confessiones concedere. Nec obstant decreta. 16. q. 1. ca. Placuit. & ca. Interdicimus. & alia, in quibus expresse prohibetur monachis, ut non audiant confessiones, quia hoc intelligitur sine licētia episcoporum, quia de licētia episcoporum bene possunt, ut habetur eadē causa, & questione, cap. Ex autoritate Et cap. Sic viuere.

Quibus præmissis corollarie sequitur, quod religiosi ab episcopis licētiati, possunt confessiones parochianorum audire, etiam sine licētia curatorum. Nam licētiatus à curato, potest confessiones audire: igitur à fortiore licētiatus ab epō, & huiusmodi licētiatus, habet potestatem ordinis, & iurisdictionis in casu, igitur. Inde sequitur, quod religiosi à papa privilegiati, possunt etiā sine consensu curatorum confessiones audire parochianorum: quando quidem non minus operatur privilegium à papa cōcessum, quā licētia, & cōmissio episcopi. Sequitur secundo confessionem taliter licētiatis factam, verè esse sacramentalem: quia illic cōcurrunt omnia, quæ sunt de essentia huius sacramenti. s. debita materia, scilicet peccator poenitens, debita forma absolutionis, & competens, & idoneus minister, scilicet sacerdos habens potestatem ordinis, & iurisdictionis &c. Igitur. Sequitur tertio errorem esse, dicere, stante statuto presentis concilij Lateranensi. Papam non posse religiosos licētiare, ut sine curatorum licētia confessiones parochianorum audiant. Hoc patet, quia quod potuit facere papa ante statutum concilij, potest facere post statutum, iuxta cap. Significasti. de electione, & electi potestate. vbi dicitur, quod in omnibus statutis per concilia generalia, intelligit excepta autoritas Romani pontificis: sed ante statutum potuit papa licētiare religiosos, ut confessiones audiant: igitur etiam postea: quādo quidem statutum in nullo abstulit, aut imminuit potestatem papæ. Quibus quidem rationibus cum Ioan. de Polliaco satisfacere non posset, coactus fuit, errorem suum reuocare. Et ita per Alexandrum papam, & per Clementem quartum, & per Ioan. xxij. declaratum fuit, prefatos religiosos privilegiatos, posse de licētia papæ, aut episcopi, parochianos confitentem absoluerē, inferiorum assensu minimè requisito. De quo vide Clementi. Dudum. de sepulchris. Et extrauagan. Ioan. xxij. Vas electionis.

Nunc respondendum est ad rationes ante oppositum factas. Arguebatur primò quod tale privilegium non fuit cōcessum fratribus in præiudicium curatorum. Illo admittit

Eso, dicendum, quod nullus ex tali privilegio preiudicium fit curatis, quia ut ait Tho. tunc privilegium datur in iudicium tertij, quoniam per privilegium auferit a tertio aliquid, quod erat eidem concessum in fauore suum. Modo autem, quod parochiani possint suo curato confiteri, aut alieno, de licentia proprii, hoc cedit in fauorem parochianorum, quibus datur libertas, & optio vnum de duobus eligendi. Deinde prelatum privilegium etiam cedit in gratiam, & fauorem ipsorum curatorum: nam per tale prelatum privilegium exonerantur curati ab onere, quo per se ipsos tenebantur confessiones suorum parochianorum audire. Etiam non est specialiter curatis concessum, ut ipsi soli possint licentiam suis parochianis concedere, ut alieno confiteantur: nam facultas dandi huiusmodi licentiam, proprio sacerdoti conceditur, quo nomine intelligatur, non solus curatus, sed episcopus, & papa. Et ideo, quando episcopus, aut papa conferunt licentiam fratribus, ut confessiones audiant, suo iure utuntur, etiam si consensum curatorum non requirant.

Ad cap. Peruenit. ii. q. i. dicendum, quod procedit de coerciua iurisdictione, quam pro utilitate subditorum, & communis boni necesse est vnicuique episcopo seruari, ne confessio ad impunitatem criminum, vel turbationis fiat, & ut inferiorum ad superiores delictus ordo, & reuerentia seruetur. Secus de iurisdictione fori poenitentialis, que magis innitiu voluntarie summisioni subditorum. Ad secundum sumptum ex clausula. 3. f. quod non potest alienus aliter soluere, vel ligare, nisi de licentia proprii. i. curati, dicendum, quod procedit ex falso supposito. f. quod in hac decretali proprius sacerdos accipiat pro solo curato, quod ostensum est esse falsum. Ac proinde licentia fratribus a papa, vel episcopo concessa, sufficit, ut possint absolueri. Ad tertium ex glossa presentis decretalis, dicendum, quod errauit, & ab ea recedendum est.

Esto igitur, quod licentia episcopi, aut papae religiosis concessa sufficiat, ut audire possint parochianorum confessiones, & eos absque curati licentia absolueri, est questio. An parochiani fratribus confessi, teneantur iterum curato confiteri, seu confessionem reiterare. Et dixerunt nonnulli iuriste quod sic, ut Ioan. monachus, & Archidiaconus, & alij. Pro qua sententia arguitur primo, ex extrauaganti Martini quinti, qui inter alia ait. Volumus autem, quod hi, qui fratribus confitebantur, eisdem suis parochialibus sacerdotibus semel saltem in anno confiteri, prout genera-

le concilium statuit, nihilominus teneantur. **G** Quodque iidem fratres eos ad hoc diligenter, & efficaciter secundum datam eis a domino gratiam exhortentur. Secundo arguitur, quia licentia alicui concessa ad aliquid, non tollit obligationem precepti, quando ambo composibilia sunt. Quod exemplis apertis constat, quia paulo ante Christi passionem erat baptismus institutus, & erat de consilio, quando circuncisio erat de precepto, & licentia tunc data de baptismo, non aufererat obligationem de circuncisione, imo tunc baptizatus, tenebatur precepto de circuncisione, quam suppono non cessasse ante Christi passionem. Similiter licentia alicui data, ut possit missam in die dominica extra parochiam suam audire, non tollit obligationem audiendi missam solennem in propria parochia, quam de iure audire tenetur. Et licentia, quam quis habet eundi in sanctum Iacobum, non tollit obligationem voti, si quod emisit, de eundo in Hierusalem, cum in his casibus illa sunt composibilia. Cum igitur in presenti casu parochianus habeat licentiam confitendi fratribus privilegiatis, cum qua confessione facta, se comparatur iterata confessio facta proprio sacerdoti, iuxta statutum concilij Lateranensis. sequitur, quod confessi predictis fratribus tenentur iterum suo proprio confiteri semel in anno. **H**

Tertio idem videtur: quia ad officium curati pastorale pertinet inuigilare super oves sibi commissas, & vitam earum agnoscere, iuxta illud. Diligenter agnosce vultum pecoris tui, tuosque greges considera. Curatus autem non potest vultum pecoris agnoscere, nisi prauia confessione, non igitur poterit curatus impediri, quominus confessiones suarum ouium audiat. Et ita esto parochiani sint fratribus confessi, tenentur iterum eadem suo curato confiteri.

Quarto. Ex precepto euangelico curati non debent dare sanctum canibus, id est, non debent iniquis, & peccatoribus sacramenta ministrare, nec aliam spiritualem doctrinam, ex qua nullus speratur fructus, ad curatum autem pertinet, cum sacramenta confert, scire, an sint digni, qui sacramenta suscipiant: hoc autem scire non potest, nisi agnita vita, & correctione, & poenitentia suorum parochianorum: quod nisi prauia confessione, scire non poterit. Igitur, esto parochiani sint fratribus confessi, tenentur suo sacerdoti proprio confiteri &c. Respon. His non obstantibus, tenendum est contrarium, quod. f. confessi fratribus privilegiatis non tenentur recōfiteri proprio sacerdoti. Pro cuius manifestatione pono ali-

A no aliquas propositiones. Prima est. Confessio facta predictis fratribus privilegiatis est verè sacramentalis, & absolutio per eos impensa, valida. Hæc probatur ex dictis, quia si aliquid deesset, quominus fuerit sacramentalis, maximè idoneitas ministri: sed hoc non, quia prefati fratres habent potestatem tam ordinis quam iurisdictionis per licentiam, aut privilegium illis concessum, ut patet, igitur.

Secunda propositio. Confessio predictis fratribus facta, non est necessario iteranda. Hæc probatur primo ex extrauagante Benedicti undecimi. Inter cunctas, ubi dicitur. Absurdum est eos, qui semel legitime absoluti sunt, rursus eodem debito teneri. Secundo idem patet ex extrauagante Ioan. xxij. Vas electionis, ubi in sententia dicitur, quod confessi huiusmodi religiosi privilegiatis, non tenentur eadem iterum confiteri, magis quam si propriis curatis fuissent confessi. Tertio idem patet ratione, quia si esset illis parochianis necessarium iterum suo curato eadem confiteri, vel esset id necessarium de iure diuino vel humano. Non primò, quia iuri diuino iam satisfactum est per hoc, quod peccator semel fuit a sacerdote idoneo legitime absolutus. Nec secundum: quia ius humanum non potest

B quenquam obligare ad confitendum peccata, que alioqui iure diuino non sunt de necessitate confitenda. Inde est, quod ecclesia non potest obligare fidelem baptizatum, ut confiteatur peccata, que ante baptismum commisit. Nec etià ecclesia potest quemque obligare, ut particulariter sua peccata venialia confiteatur, quia scilicet nec hæc, nec illa alioqui sunt de iure diuino necessario confitenda. Nam tolle diuini ius de confessione agenda, nullum aliud ius potest quemquam obligare ad confitendum. Cum igitur de iure diuino peccata confessi, & a sacerdotibus sacramentaliter remissa, non sint de necessitate confitenda, sequitur quod ecclesia non potest quemquam obligare ad reconfitendum peccata prius confessi &c.

Tertia propositio. Qui confitetur fratribus, ut supra dictum est, ab episcopo, vel papa licentiat, satisfacit huic statuto, de confitendo semel in anno. Hæc probatur, quia hæc decretalis non obligat fideles ad confessionem semel in anno faciendam, nisi sub disiunctione. f. ut confiteantur proprio sacerdoti, vel alieno de licentia proprii, cui quidem precepto satisfacit, qui alteram partem disiunctiue adimpleuerit. Cum igitur confessi fratribus privilegiatis alteram partem disiunctiue compleant, quia confitentur alieno, scilicet fra-

tri, de licentia proprii, quo nomine venit intelligendus episcopus, & papa: sicut & curatus ex communi sententia, sequitur.

Quarta propositio est, quod licentia data parochianis in generali, ut fratribus confiteantur, in nullo relaxat rigorem, & obligationem presentis statuti de semel in anno confitendo proprio &c. Hæc etiam patet, quia totus rigor huius statuti in hoc puncto est, quod quilibet confiteatur proprio, vel alieno de licentia proprii, ab hac autem obligatione non solum non eximitur, qui fratribus ex prefata licentia confiteatur, sed eo ipso, quod prefata licentia utitur, adimplet in rigore huiusmodi statutum, ut satis de se patet. Vnde fit, ut confessi huiusmodi fratribus, liberi sint ab obligatione eadem peccata suo curato, aut alij reconfitendi.

Ad rationes ante oppositum, dicendum ad primam, que videtur difficultatem facere, eorum videntur pontifices contraria in presenti articulo declarare per plures pontifices declaratum sit huiusmodi confessiones fratribus factas validas esse, & non reiterandas, per Martinum autem decretum sit, quod confessi fratribus teneantur iterum suo curato confiteri, &c. Sed pro concordia, videtur de licentia fratribus concessa distinguendum, alia enim est licentia illis concessa secundum formam, & tenorem Clementinæ, **D** dum, de sepulturis, alia verò, quam Martinus prefatis fratribus concessit. Prima licentia confessiones audiendi est illis concessa, cum quibusdam circumstantiis. f. quod superiores ordinum minorum, & predicantium compareant coram diocesano, aut vicario eius, ut de eius consensu eligant religiosos, qui confessiones audiant, quo habito, eligunt huiusmodi confessores, & hi electi, presentant episcopo, ut electio confirmetur, & ipsi electi, confessiones audire possint. Et tales habent absolutam, seu categoricam licentiam confessiones audiendi. Et qui his fuerint confessi, non tenentur iterum proprio sacerdoti confiteri. Licentia verò a Martino fratribus concessa, simplicior est. f. ut superiores prefatorum ordinum eligant, quos velint, & confessiones audiant, absque prefatis solemnitatibus. Et hanc licentiam dedit Martinus non absolute, sed reseruata obligatione presentis statuti generalis, quo semel in anno fideles teneantur peccata suo proprio curato confiteri. Et qui hac licentia uti volentes fratribus confitentur, manent obligati, proprio, semel in anno confiteri, cum non aliter fuerit huiusmodi licentia fratribus concessa. Si opponas contra hoc, quod ex quo sunt sacramentaliter, & verè absoluti parochiani his fratribus confessi, etià iuxta licentiam a Marti-

Enō concessam, non igitur tenentur recōfiteri proprio sacerdoti, cum ecclesia semel absolutum obligare non possit, ut iterū cōfiteatur. Respon. q̄ in casu p̄fate licentiæ, obligatio iterū cōfiteri non est ob ius ecclesiasticū, quod neminem potest cogere, ut confessā re confiteatur, sed ob voluntatem ipsius, qui licentia taliter data uti vult, cum non aliter data sit à Martino licentiā cōfiteri, nisi hac lege, ut taliter cōfessi, confiteantur semel in anno suo sacerdoti. Et hoc ipsum etiam posset curatus facere, quod. s. parochiano volenti pro sua deuotione alieno confiteri, licentiā conferat, hac lege, ut ipsimet iterū confiteatur. Et valet hæc licentia, nō ad eximendū parochianū ab obligatione proprio cōfiteri, sed ut ipse pœnitēs ampliorē gratiā, ampliorēq; peccatorum remissionem consequatur.

Sed quæri posset, an qui fratribus taliter licentiatis fuerit confessus sine voluntate iterum proprio curato confitendi, an teneatur iterum proprio confiteri. Si sic, non ergo huiusmodi obligatio reconfitendi nascitur ex voluntate pœnitentis. Si non, ergo non stat decretalis Martini quinti. Respon. Distinguendum est ex parte licentientis: quia vel scit licentiam, qua utitur, fratribus confitendo esse concessam cum reservatione obligationis reconfitendi proprio, vel id ignorat. Si primū, & utens licentia non proponit iterū curato confiteri, tunc ponit obicem peccati, & ita non manet verē absolutus. Si secundum, & ignorantia sit inuincibilis, tunc tenetur iterum cōfiteri, esto quod sit verē sacramentaliter absolutus. Ratio, quia & si nō proposuerit formaliter iterum cōfiteri, proposuit tamen virtualiter ex quo cum bona fide voluit licentia p̄fata uti, virtualiter paratus legem seruare, sub qua huiusmodi licentia concessa fuit.

Posset secundō dici, quod intentio Martini fuit, dare licentiam fratribus, ut intra annum confessiones audiant, & tales erunt valida. Attamen illa confessio, quæ semel in anno, scilicet in quadragesima agenda est, reseruetur agenda proprio curato, non quidem de peccatis prius confessis, & per fratres licentiatis remisissis: sed de peccatis (si quæ sint) post ultimam cōfessionem fratribus factam commissis: si autem postea nulla peccata homo cōmiserit, tunc teneatur se suo curato p̄sentare, dicens, se nil habere, quod debeat confiteri. Et hoc credendum est Martinum p̄tendisse. Quanquam esset particularius videndum eius decretum.

Ad secundū quo arguebatur, quod licentia alicui aliquid concessa non tollit obligationem p̄cepti, quando ambo compossibilia sunt. Fateor. Et quando arguitur, igitur confessus fratribus licentiatis tenentur iterum proprio cōfiteri. Cōsequencia nil valet, & procedit argumentum ex falso p̄supposito. s. quod hæc decretalis obliget cathogoricē fideles, ut suis propriis sacerdotibus confiteantur, quod tamen falsum est: quia nō nisi sub disiunctione obligat, ut dictum est. An proinde, qui fratribus priuilegiatis confessus est in quadragesima, satisfacit huic statuto, cum sit de illo verum dicere, quod confessus est proprio, vel alieno de licentiā proprii,

Ad tertium quo arguebatur, quod ad officium curati pertinet inuigilare &c. Respon. Si ratio p̄baret, quod p̄tendit, etiam probaret, quod confessus alieno de licentiā expressa ipsius curati, teneretur eadem peccata iterum ipsimet curato confiteri, cum non aliter possit vitam subditi cognoscere, quod tamen est falsum. Ideo dicendum, quod illic non iniungit curato, & pastori, nisi quod est in sua potestate agere, non quod ex alterius pendet voluntate. Debet igitur vigilare super subditos, ut si viderit eos non sicut debet viuere, illos sua correctione reuocet, ne peccent. Cognoscere autem subditorum peccata per confessionem secretam, non in eorum potestate est, sed subditorum, si scilicet velint omnia illi confiteri. Ideo citata auctoritas, nō se extendit ad confessionē p̄nalem.

Ad quartum. s. non esse dādum sanctū canibus, dicendū, quod curatus sacramēta dare non debet, nisi dignis, hoc est, quos putauerit esse dignos, quādoquidē realē eorū dignitatem, quæ per gratiam Dei est, nō potest ipse humanit̄ scire. Iustē autē putat suū subditū dignū esse, q̄n̄ asserit ei, se sufficēter alteri cōfessum esse, & cōsciētā p̄tē nō habere.

Habemus igitur ex p̄dictis, quod sola licentia ep̄i, aut papæ sufficit, ut parochiani alicuius curati possint sine licentiā curati fratribus, aut aliis taliter licentiatis confiteri, q̄q; illis confessi satisfaciunt p̄cepto ecclesiæ de semel in anno: ita, ut non teneatur cōfessionē reiterare. Quōd q; sacerdos, p̄prius in p̄fata decretali non strictē pro solo curato parochiali accipitur, sed largius, ut se extendit ad omnem habentem potestatem ordinariā, ut dictū est, idq; secundū cōmunem sententiam.

Est tamen hic dubium, An possit teneari, quod proprius sacerdos in p̄fata decretali non nisi strictē accipiat, ita scilicet, quod

A quod in ordine ad parochianos alicuius parochiæ solus curatus dicat illis parochianis proprius sacerdos, iuxta extrauagantē Martini supra citatam. Et dico notanter in ordine ad parochianos, nam in ordine ad peccatores, indifferēter, non dubiū quin proprius sacerdos se extendat ad ep̄os, & archipresbyteros, & ad papam. Respon. quod non solum probabilis est talis assertio, sed vera, ut apparet, si sano modo intelligatur: quia papa est proprius sacerdos cardinalium, & ep̄orum. Ep̄i verō, sunt proprii sacerdotes archipresbyterorum, & aliorum inferiorum p̄latorum. Archipresbyteri autem, sunt proprii sacerdotes presbyterorum, seu curatorum parochialium. Parochiales verō sunt proprii sacerdotes parochianorum &c. Ac proinde, esto quod proprius sacerdos se extendat, ut dictum est, ad ep̄os, & papam simpliciter, non tamen ita, ut papa respectu sit omnium proprius sacerdos, nec ep̄iscopus sit omnium subditorum proprius sacerdos, sed communis. Itaq; proprius sacerdos in p̄fata, est alius, & alius respectu diuersorū, sed vniciq; est proprius sacerdos ille, q̄ propinquus est & immediatus, cui ipse immediate subiectus est. Et ita respectu laico-

Brum alicuius parochiæ, curatus illius parochiæ est illis proprius sacerdos, non ep̄iscopus, nec papa. Cōtra quod fiebat ratio, quia si papa, & ep̄iscopus nō essent proprii sacerdotes talium parochianorum, igitur essent alieni, cum proprius, & alienus ex opposito se habeant in textu, & ex consequenti iuxta textum non posset Papa parochianū absoluere sine licentiā sui curati. Respon. quod ratio est apparēs, si ita esset, quod alienus immediate distingueretur contra proprium in p̄fata decretali, ut communiter dicitur, non tamen ita est, ut videtur, sed alienus opponitur contra suum, & non contra proprium. Modo autem respectu parochianorum, curatus dicitur sacerdos suus. Ep̄iscopus etiam est pastor suus, & papa similiter est pastor suus, ut constat. Dempto, quod curatus est pastor suus proprius, id est, immediatus & propinquus, ep̄iscopus autē est suus remotior, papa verō lōgē remotior: nō quod non habeat potestatem, qua immediate possint p̄fatos parochianos absoluere, sed quia inter papam, & illos mediat ep̄iscopus: & inter ep̄iscopum, & illos, mediat curatus: & inter curatōs, & illos non mediat aliquis alius pastor suus, ideo est proprius. Ac proinde, cum omnes illi, quorum alter alteri subor-

C dinatus est, sint sui, id est ipsorum parochianorum, sequitur nullum eorum esse eisdem alienum, sed reliqui, qui non sunt sui, erunt illis alieni. Et tunc ait textus, quod parochiani, qui velint alienis confiteri, prius licentiā postulent, & obtineant à proprio suo, id est, curato. Et curati, qui velint ipsis alieno confiteri, etiā prius postulent licentiā à suo. s. proprio, siue sit archipresbyter, siue decanus, siue ep̄iscopus. Et ep̄iscopus, qui velit sibi alieno confiteri, licentiā habeat à papa, qui est proprius ipsius ep̄iscopi. Ex dictis patet, quod dixi. s. proprium, & alienum in p̄fata non immediate opponi, quia datur sacerdos, qui respectu parochianorum alicuius parochiæ nec proprius est nec alienus, ut est ep̄iscopus, & papa, qui alieni non sunt, ut constat ex dictis, nec etiam proprii respectu illorum: quia non sunt immediati, & propinqui confessores eorum. Nec valet dicere, sequitur bene, est proprius, ergo non est alienus. Et e contra, est alienus, ergo non est proprius: igitur immediate opponuntur proprius, & alienus. Non inquam valet, ex quo datur inter proprium, & alienū aliquis medius, ut patet intuēti. Si obiicias, quod igitur parochianus non potest alieno confiteri, nisi de licentiā sui curati, & per consequens cum fratres priuilegiati sint alieni, sequitur &c. Respon. quod quauis de iure ita dispositum sit, ut illatū est, intelligitur tamen semper, excepta auctoritas, & potestas superiorum, scilicet ep̄iscopi, & papæ &c. Itaque ubi papa, aut ep̄iscopus licentiā p̄beant parochianis alieno confitendi, illa sufficit sine licentiā curati. Si tamen parochianus nō habeat licentiā superiorum, non poterit alieno confiteri sine licentiā curati.

Sed adhuc replicaret aliquis, confirmando p̄cedentem obiectionem, nam tunc parochianus non posset confiteri fratribus priuilegiatis, nisi à suo curato licentiā petat, & obtineat, quod est cōtra supra posita determinationem. Et patet sequela, quia talis parochianus non habet licentiā à superiori, s. à papa, nec ab ep̄iscopo, ut possit confessorum aliū à curato eligere, ut suppono, igitur necessaria est illi licentiā curati, ut fratribus confiteatur. Respon. negando sequelam, quia conclusa licentiā curati, sufficit parochiano licentiā, quam habet à papa. Hanc autem quauis immediate, & directē à papa non acciperit, accepit tamen eam mediatē: quia eo ipso, quod papa, aut ep̄iscopus cōcedit licentiā fratribus, ut audiant cōfessiones eorum, qui

Si sibi velint confiteri, ex cōsequenti licentia quoscunq; alios, vt illis liberè confiteantur. Sicut è contra, si episcopus concedit licentiā alicui subdito, vt cōfiteatur cui velit, eo ipso ex consequēti concedit licentiam sacerdoti per hmōi subditū electo, vt cōfessionē illius audiat. Id patet ex cap. Si ep̄s. de pœnitentiis, & remissionibus. Vbi dicitur, quod sola licentia ab ep̄o data, vt subditus eligat cōfessorē, sufficit, vt sic electus eum absoluat. Idem patet de accipientibus bullas, quibus conceditur facultas eligendi cōfessorē, qui electus, eo ipso potest eum absoluerē. Idem patet de capellanis, quos curati coadiutores accipiunt, quib; immediatē suas vices committunt, & eo ipso sui parochiani sinē alia licentia particulari possunt illis cōfiteri. Huius ratio est, quia sacerdos quicumq; potestatē habet ordinis, qua potest vnūquēq; peccatorem absoluerē, si ipse legitime subiiciatur: nā sinē materia subiecta, vsū ordinis exercere non poterit: sed eo ipso, quod sacerdoti datur à Papa, vel ab episcopo, vel à curato facultas audiendi volentes eisdē cōfiteri, ex cōsequenti datur libertas peccatoribus, vt se illi sacerdoti subiiciāt, si velint. Et ita eo ipso, quod peccator se illi in confessione subiicit, ex quo id legitime facit, est materia idonea, in quā possit ille sacerdos vsū ordinis exercere. Eodem modo si p̄lati dant peccatoribus licentiam eligendi cōfessores, non opus est alia licentia pro cōfessoribus: quia taliter licētiati, eo ipso, q̄ se electo subiiciūt, efficiuntur materia idonea, in quam possit electus vsū ordinis exercere &c.

De licentia curati alieno confitendi.

Sed est quæstio, An quando parochianus non habet licentiā à papa, nec ab ep̄o, nec aliqd' priuilegium, sit necessariū semper eidē licentiā à proprio curato petere, & obtinere, vt alieno confiteatur. Et dixerunt aliqui sub distinctione respondentes, quod si sit ex parte curati defectus notabilis, siue nature, siue vitij, aut impedimenti canonici: tunc potest parochianus alieno confiteri, non habita licentia curati, vt si curatus sit mente captus, aut infirmus, aut excommunicatus, aut sollicitator mulierum, quę illi confitentur, aut reuelator confessionis &c. Id probant ex ca. Pla-

cuit. de p̄nā, distin. 6. vbi dicitur, tam in textu, q̄ glo. quod si curatus sit ignarus, & indiscretus, possit suus subditus sinē licentia curati alieno confiteri &c. Igitur paritate rationis, quando curatus est defectuosus aliquo defectu ex dictis, poterit parochianus alieno cōfiteri, sinē licentiā curati, cum nō minores defectus sint hi, quos diximus, q̄ ignorantia, & indiscretio &c. Sic videt tenere Tho. in. 4. dist. 21. in fine. Et Gabriel. post Paludē in. 4. dist. 17. q. 1. dubio. 4. Pro qua sententiā etiam facit, quod vbi quis requisitus tenetur in petito consentire, sufficit licentiam ab eodem petere, etiā si eam actu non concedat, cum consensus debitus equiparetur cōsensui actuali, Argumentū est cap. Licet. de regularibus, & transeūtibus ad religionem &c. Exemplifica de eo, qui alienū retinet, aut dispensat, seu distrahit de licentia, seu cōsensu dñi debito, etiam si actu non cōsentiat. Cum igitur in casu, quo curatus præfatos defectus patitur, & subsit iusta causa, qua existente, non possit curatus rationabiliter licentiam subdito denegare, vt alieno cōfiteatur, sed rationabiliter debeat consentire, sequitur &c. Si autē in curato nullus talis defectus sit, tunc dicunt necessariam esse licentiā curati, iuxta textū presentem. His non obstantibus, videtur aliter respondendum. Et distinguendum est de confessione, nam quædam est merè voluntaria, quæ fit sinē necessitate, quædam necessaria, quæ fit necessitate ex iure diuino, quædam necessaria, quæ fit necessitate ex iure humano, puta quæ semel in anno debet fieri &c. Si loquamur de confessione voluntaria, tunc supposita idoneitate proprii curati, non dubium quin ad eam requiratur licentiā proprii sacerdotis curati, si is, qui confessorus est, sit ei; parochianus. Id patet ex textu presenti Omnis vti iusque sextus. Vbi dicitur, quod si voluerit alieno confiteri, prius postulet, & obtineat licentiā à proprio &c. Vbi cum ait, si voluerit, occasionem præstat intelligendi, quod loquitur de confessione voluntaria, qualis potissimum ea est, quæ intra annum extra quadragesimam fit.

Errant igitur qui dicunt, posse parochianum voluntariè confiteri alieno sinē licentia proprii extra tempus, quo tenetur necessario confiteri, quasi in sola quadragesima indigeat parochianus licentia curati, vt alieno confiteatur, maximè cum textus dicat, non aliter posse alienum confitentem absoluerē, nisi habita proprii sacerdotis licentia. De his tamen latius infra.

Si autem

A Si autem loquamur de confessione necessaria de iure diuino, qualis est, quæ fieri debet in articulo, seu periculo mortis, vnde cūque mors euentura timetur, siue ex bello, siue ex mari, siue ex peste, siue ex morbo &c. tunc etiam nō dubium, quin possit talis peccitens confiteri cui:unque alieno idoneo, non expectata licentia proprii curati, iuxta capi. Pastoralis. de officio ordinarij. Et ex multis aliis iuribus. Si verò loquamur de confessione necessaria ex iure humano, quæ scilicet semel in anno fieri debet, videt absq; præiudicio melioris sententiæ, loquendo de rigore iuris in casu præsentis dubij, quod fieri non potest huiusmodi confessio alieno sacerdoti, nisi de proprii curati obtenta licentia, qualiscunq; sit ipse proprius curatus, excepto casu, quo curatus sit ignarus, & indiscretus. Id probatur: quia videm; ius commune præsentis decretalis, in qua dicitur, quod nullus confiteatur alieno sinē licentia obtenta à proprio, cum aliter non possit soluerē. Videmus etiam ius particulare in cap. Placuit. de pœnitentiis. distin. 6. in qua statuitur, vt si curatus ignarus sit, possit parochianus sinē licentia curati alieno confiteri. Cum igitur ius non excipiat nisi hūc casum particulare, sequit quod extra hunc casum statum est cōmuni iuri, quod scilicet sit necessaria licentiā obtenta à proprio. Quod si proprius eam non concedat, aut concedere non possit, tunc potestas licentiandi parochianos deuoluitur ad episcopum, à quo petenda est. Et si episcopus haberi non possit, facultas licentiandi deuoluitur ad papam, à quo tunc petenda est. Quem si peccator adire, aut eius licentiā habere non potest, tunc perinde est, ac si peccator nō habeat copiā cōfessoris: & satis ei erit domino intus confiteri &c. Loquor in hoc dicto casu, quo peccitens non sit in periculo mortis. Nec per hoc impeditur, quominus tempore debito possit celebrare, aut Eucharistiā suscipere. Si obiicias, quod existēte aliquo defectu ex dictis in curato, subsit iusta causa eum relinquēdi, & ad aliū adeundi &c. Igitur &c. Respō. quod hmōi iusta causa sufficit ad relinquēdū eum, & non illi cōfitemdum, non tamē sufficit, vt subditus alieno cōfiteri possit. Id patet ex textu presenti. vbi dicitur, quod si voluerit ob iustā causam alieno cōfiteri, licentiā prius obtineat à proprio. Vnde apertum est, iustā causam subsistentē non sufficere, vt quis alieno confiteatur sinē licentia proprii, extra casum iure exceptum.

C Per hæc responderi facile potest ad rationes priores. Ad primā ex cap. Placuit. dicens, quod illic solū excipitur casus ignorantie ipsius curati, quo casu ius ipsum præstat licentiam parochiano, vt alieno confiteatur. Nec habet locum hic argumentum à paritate rationis: quia res præsens magis pendet ex voluntate, & dispositione iuris humani, quàm ex ratione, ad minus non ex pura ratione pendet, ideo magis statum est iuris dispositioni, quàm meræ rationi. Quod autem communiter dicitur, vbi est eadem ratio, est idē ius, in multis fallit: & tenet, quando ius soli rationi innititur, & non potius voluntati disponētis. In cōfirmationē cuius videtur facere ipsum cap. Placuit, vbi dicitur: Placuit, vt deinceps nulli sacerdotum liceat quemlibet commissum alteri sacerdoti ad pœnitentiā suscipere, sinē eius cōsensu, cui prius se commisit, nisi pro ignorantia illius prioris &c. Ex quo patet, quod dicens, deinceps, significat quod ante illud tempus: ob multas causas solebant pœnitentes proprios curatos relinquere, & alienos adire. Quas omnes causas textus ipse excludit, & solam causam ignorantie prioris admittit. Ac proinde glo. ibidem nō satis rationabiliter extendit decretum ad alias iustas causas. **D**

Ad secundā dicēdum, q̄ nō semper consensus debitus equiparatur cōsensui actuali: ita, vt idē operentur, vt si quis baptizet exterius, multū refert eum actu intus cōsentire, aut cōsentire debere quo ad hoc, quod est, eum manere verè baptizatum, qui etiam verba matrimonialia exterius ad aliquā profert, multū refert intus actu cōsentiat, & quod cōsentire debeat, quo ad hoc, quod est verum esse illic matrimonium. Ad hunc modum de aliis. Tunc autē consensus debitus operatur idem quod actualis, quando ius, vel manifesta ratio supplet defectum actualis consensus. Quemadmodum in cap. Licet. de regularibus &c. supra citato, vbi dicitur in sententia, quod si religiosus velit ad actiorem transire religionem, satis est licentiam à suo prælato postulare, vt transire possit, etiam si prælatus eam deneget, vbi ius ipsum supplet defectum licentiæ prælati. Sic in proposito, cum ius suppleat defectum licentiæ curati ignari, idem operabitur consensus debitus curati, quod consensus actualis eiusdem. Secus in aliis casibus, in quib; adest iusta causa relinquēdi curatū, in quibus & si curatus licentiam petita debeat concedere, si tñ eam non concedit, non supplet ius eius defectū.

L 4 An

A N autem in casu huius decreti, Placuit, sit necessarium parochiano petere licentiam à curato, & si eam obtinere non oporteat. Videtur quod sic, quia cū diuersa sint, petere licentiam, & eam obtinere, & de iure communi utrunque sit necessarium parochiano volenti alieno cōfiteri: sequitur quod si ab altero eorū deobligat, remanet ad reliquū obligatus: quia ex duabus seruitutib⁹, si altera tollatur, remanet alia, vt supra tetigimus. Adde quod ius particulare in præsentī casu, non supplet petitionem licentiæ, sed eius obligationem. Si obicias, quod cessante principali, cessat accessorium. Et quando aliquid est necessarium ad aliud obtinendum, non sperato illo obtinēdo, cessat necessitas prioris, vt patet de confessione, quæ propter absolutionem obtinēdam est necessaria: & cessante spe absolutionis, vt si audiens confessionem non possit absolvere, cessat necessitas confitendi. Et quādo non speratur emenda fratris, cessat necessitas eum corrigendi. Et quando non speratur salus infirmī, cessat necessitas eum medendi &c. igitur quando non speratur licentia curati, cessat necessitas eā petendi &c. Respon. quod quando primum non præcipitur nisi propter secundum, secundo non sperato, cessat obligatio primi, vt in exemplis allegatis. Si tamen primum præcipitur propter secundum, sed non præcisè propter secundum: tunc cessante secundo, non opus est cesset primum. Sicut in præsentī casu, præcipitur parochiano volenti alieno confiteri, quod licentiā petat à proprio: & quauis petitio fiat, & fieri debeat propter licentiā obtinēdā, non tamen propter id solum præcipitur petitio licentiæ, sed vt subditus debitam obedientiam, & reuerentiam suo superiori exhibeat. Quod fit, quando subditus humiliter à suo prælato licentiā petit. Et etiam vt vitentur inconuenientia, quæ alioqui sequi possent, si subditus pro sua voluntate ab obedientia sui prælati se subtraheret, vnde scandala sæpe oriri solent. Id confirmat cap. Licet. supra citatū. de regularibus. Itaque extra articulum necessitatis si parochianus velit alieno confiteri, licentiā prius postulet, & obtineat à proprio, siue proprius habeat defectus prædictos naturæ, vel vitij, siue non excepto casu ignorantie indiscretionis ipsius curati. Quo casu, satis est licentiā petere, licet non obtineatur. Nec obstat, quod existentibus prædictis defectibus in curato, non est idoneus, qui per se confessiones audiat: quia cū

hoc stat, quod sit idoneus ad conferendum præfatam licentiā. Exemplum est clarum de curato nondum ordinato, qui cū per se non possit confessiones audire, potest tamē confessorē, qui audiat, instituire.

De multiplici licentia alieno confitendi.

S Ed adhuc relinquatur dubium de peregrinantibus, & vagabundis, & sacerdotibus, & scholaribus, qui sæpe confitentur alienis, non habita prius licentiā proprii curati, quorū tamē confessio communiter approbatur.

Respon. Illud generaliter tenendum est, quod nullus potest alieno confiteri, nisi de licentiā proprii, expressa, vel tacita: idque accipiēdo, proprium, pro omni habente iurisdictionem ordinariam, quemadmodum in decretali communiter accipitur, iuxta ea quæ dicta sunt. Pro quo illud notandum, quod aliquando habet peccator licentiā alieno confitēdi à iure, aliquando à consuetudine, aliquando ab homine. Exemplum à iure, vt in casu necessitatis, puta in periculo mortis, & in casu, quo proprius sacerdos est ignarus, tunc ius concedit licentiā alium ad eundē. Exemplum à consuetudine, vt sacerdos potest, dimisso proprio, cuiusque sacerdoti confiteri, quæ consuetudo ideo vim obtinuit, quia est à superioribus cognita, & approbata, quia cū eam sciant, minimè contradicunt. Exemplum ab homine clarum est, vt si papa, episcopus, vel curatus licentiā suis subditis conferant, vt alienis valeant confiteri: & qualitercūq; quis sit licentiatus alieno confiteri, dicitur habere licentiā à proprio, id est, à superiore potestatem ordinariam habente. Nam si ius concedit præfatam licentiā, conditor iuris, id est Papa, eam concedit. Si consuetudo similiter dat licentiā, papa, qui consuetudinem scit, & approbat, eam dedisse cēsetur. Et cū papa sit sacerdos proprius, iuxta cōmunem intellectum decretalis, sequitur intentum.

Sacerdotes igit, qui sibi inuicē confitent sine licentiā sui proprii, id obtinuerunt ex consuetudine per superiores approbata. Peregrinantes etiam, vbi se repererint in quadragesima, tenentur confiteri curato, quem elegerint, si plures ibidem sint. Similiter, & vagabundi, qui non possunt simplicem eligere,

A gere, aut alium, quem velint, ne videatur esse melioris conditionis, quàm plebei eiusdem loci, prout Eugenius quartus dicit declarasse, & tales dicuntur ad id licentiati à iure, vel consuetudine approbata. De scholaribus autē illud tenetur communiter, quod in illa parochia tenent confiteri, in qua per maiorem partē anni diuina audierunt officia. Sed de his, & aliis minutis quæstionibus, vide summissas. Sed obiciēs cōtra id quod de consuetudine dictū est. c. Si ep̄s. de poenitentiis, & remissi. lib. 6. vbi dicit, quod nulla potest consuetudine introduci, vt aliquis, præter sui superioris licentiā eligat confessorē, qui eum soluere possit &c. Repon. quod ita est, quod sola consuetudo nulli dat ius huiusmodi. Verum si consuetudo sit superiori nota, & cū prohibere illud possit nō prohibet, tunc superior ipse est, qui sua approbatione, & consensu dat ius eligēdi confessorē, & sic electo, potest eū confert absoluedi, vt dictum est.

Contra id opponitur, quia tunc approbatio superioris, & rati habitio sufficeret, vt præteritæ confessiones sine superioris licentiā factæ sint validæ, & non reiterandæ. Probat hoc, tum ex data solutione, tum etiam, quia rati habitio retrotrahitur, & mandato comparatur. Si autem superior id mandasset alicui confessori, vt audiret quorundam confessiones, tenuissent huiusmodi confessiones: igitur etiam per rati habitio tenebunt. Quod etiam confirmatur, de episcopo ordinante subditum alterius episcopi sine licentiā eius: attamen si talem ordinationem proprius episcopus postea sciēs approbat, & ratā habet, tenebit, ac si de propria licentiā fuisset ille ab alieno episcopo promotus. Respon. ad primum, quod approbatio superioris subsequens confessionem sine legitima licentiā factam, non sufficit, vt illa fuerit valida, & sacramentalis. Sacramentum enim quoad sui veritatem non pendet ex futuro, vt supra tetigi. Ideo si quando absolutio impenditur, est verè sacramentum: per nullum postmodum subsequentem casum fieri potest, vt sacramentum non fuerit. Et si tempore, quo absolutio impēdebatur, non fuit verè sacramentum, per nullum actum, aut approbationē, seu consensum postmodum subsequentem fieri potest, vt fuerit verè sacramentum. Itaq; approbatio cognita consuetudinis à superiore habita, nō sufficit, vt præteritæ confessiones, quæ huiusmodi approbationem præcesserunt, fuerint verè sacramentales: sufficit tamen, vt confessio

nes post huiusmodi approbationem factæ, verè sacramentales sint. Corollarie sequitur, quod rati habitio superioris nil agit, ad hoc quod sacramentū fuerit, quod non sufficit. Quod autem allegatur. s. quod rati habitio retrotrahitur, & mandato comparatur, tenet verum, quando solum mādātum sufficere, vt teneret factum, seu vt res fieret: veritas autem sacramentalis absolutionis non ex solo mandato alicuius pendet, sed materiam, & formam, & ministrum, & intentionem debitam ex Dei institutione requirit, vt constat, quæ si non concurrunt, nec mādātum hominis, nec rati habitio sufficit, vt verum sit, aut fuerit sacramentum. Valet autem rati habitio in contractibus, in gestis ad forum publicum pertinentibus, & in delictis perpetratis, quæ rati habenti solent imputari, & in multis aliis, quæ ex humana dispositione pendent. De quo vide gloss. 19. q. 2. in principio.

Et quod de ordinis sacramento obiectum est, soluit ex dictis, quod. s. rati habitio proprii episcopi etiam est impertinēs, vt fuerit, vel non fuerit verum sacramentum ordinis. Id tamen illa rati habitio facta ordinationis operat, quod taliter ordinatus poterit post rati habitio ordinis vti susceptis. Corollarie sequitur ex dictis, quod non est necessaria expressa licentiā curati, vel superioris ad hoc, quod parochianus alieno cōfiteatur. Nam sufficit, quod sit tacita, seu rationabiliter præsumpta, vt in casu consuetudinis à superiore cognite prohibere potēte, & nō contradicēte, ex tunc valebit tacita superioris licentiā. Ac proinde si curatus videt alienū siue secularem, siue religiosum suorum parochianorum confessiones audire, & tacet, iam tacite videtur eos licētiare. Ac proinde nō est rationale, quod aliqui doctores dicunt esse necessariā licentiā expressam superioris, & non sufficere præsumptam: ne tamen ab illis differamus, videtur distinguendum, quod de præsumpta licentiā dicunt, eam. s. non sufficere, quia id potest dupliciter intelligi, vel quod non sufficit, vt parochianus licite alieno cōfiteatur, vel quod non sufficit, vt sit sacramentalis absolutio ab alieno impensa. Et quidem si præsumptio sit rationalis (nā de hac loquor) sufficit, vt iuxta eam licite parochianus cōfiteatur alieno, & alienus eum absoluit: quando quidem præsumptio rationalis quantum ad hoc, quod est eos à culpa noua excusari, equiparatur scientiæ, seu expressæ licentiæ. Attamen ad hoc, quod sit vera absolutio sacramentalis, nō suffi-

Ecit præsumptio, si in oppositum sit veritas. Interim tamē, quod de veritate præsumptio ni opposita non constat, licet potest stari præsumptioni. Cum autem veritas constiterit: si quod curatus nunquā verē consenserit in præfatis confessionibus alienis sacerdotibus factis, tunc esset confessio reiteranda. Corollarie sequitur, quid dicendum in casu, quo parochianus adit curatum suum, eidem cōfessus: & tamen curatus non vult eum audire, vel quia non potest, vel quia indispōsitus est, vel quia simpliciter non vult: An talis parochianus possit liberē alium adire sine licentia expressa petita, & obtenta. Et arguitur, quod sic, quia talis parochianus iustam causam habet alium adeūdi, ex quo suus proprius eum audire nō vult: maximē si sit tēpus quadragesimæ, aut Paschatis, & subditus ille vult cōmunicare &c. Verum ex dictis patet responsio, quod habere iustā causam alium adeūdi, nō sufficit sine licentia obtenta à suo curato, vel superiore: quia præfens decretalis: Omnis vbi concurrat iusta causa alienum adeūdi, ait esse necessarium obtinere licentiam à proprio sacerdote: igitur in casu hoc, quo curatus eum audire non vult, est distinguendum, quia vel dat licentiam, vt alium adeat, vel eam expresse negat, vel nec vñ, nec aliud. Si primum, adeat alium. Si secundum, alium adire non potest, non præhabita licentia superiorum. Si tertium, recurrendum est ad præsumptionem, quia si iustē, & rationabiliter præsumitur, quod curatus in casu contentus esset, quod suus parochianus alieno confiteatur, poterit alieno confiteri, aliās non. Præsumptio autē haberi potest, si nulla indicia, nec causa in curato appareāt, ad negandū huiusmodi licentiā, tunc videt esse tacita, aut præsumpta licētia, & hæc sufficit, vt dictum est.

De licentia vicecurati ad alieno confitendum.

Aliud dubiū: An sufficiat parochiano licentiā habere à vicecurato, vt possit alieno cōfiteri. Et arguitur, quod non, quia secundū iura delegatus nō potest subdelegare, si delegatus est ab inferiore ordinario particularem habens cōmissionem, talis est, qui habet vicem curati. Quod apertius apparet ex. c. si. de officio iudicis delegati &

G ceterū. Vbi dicitur: Nulli cui cōmissum fuerit prædicare crucē, excōmunicare, vel absolueri aliquos, dispensare cum irregularibus, vel iniungere pœnitentias, liceat hoc de cetero aliis demandare, salua legatorum sedis Apostolicæ autoritate. Et datur ibidē causa, quia nō eis iurisdictio: sed certum ministerium committitur in hac parte. Vnde visum est Ricardo Anglico in suis quolibetis, quod vicecuratus non potest licentiam dare alteri sacerdoti, vt confessiones audiat: & multominus eam dare potest subditis, vt confessores eligant. Respond. Aliter videtur in præfati respōdendū, sub distinctione, quia vel curatus intēdit suo vicecurato omnes suas vices plenē conferre, vt id faciat in parochia, quod ipse curatus, quoad sacramentorum administrationem esset facturus, & si sic, sufficit licentia vicecurati sacerdoti alieno ad confessiones audiendū, vel parochiano ad confessorem eligendū concessa. Id patet, quia hanc vbiq; videmus consuetudinē seruari, & approbari, quod. s. vicecurati cum à loco vbi sunt instituti, ad tēpus recedunt, relinquunt alios sacerdotes loco sui, qui sacramenta ministrent. Similiter id vbiq; seruatur, & approbatur, quod. s. in tēpore quadragesimæ vicecurati solent coadiutores assumere, vt confessiones audiant. Si autē curatus non tam plenē vices suas alteri cōmittit, sed solū, vt ipse vicecuratus personaliter confessiones audiat, quia ad id ob merita personalia, & personalē industriam electus fuit, tunc non poterit licentiam alteri dare, quia purum ministerium, & nulla iurisdictio illi cōmissa est. Et in tali casu procedit præfatum. c. si. de officio iudicis delegati, vt patet ex causa in textu data, in qua dicitur, quod non eis iurisdictio, sed certum ministeriū cōmittitur. Sed vltra obiicies, quod licentia tus à vicecurato non poterit sacramentaliter alieno confiteri. Patet, quia nullus potest alieno cōfiteri sine licētia proprii, vt supra ostensum est: ille autem vicecuratus non est proprius, sed alienus, vt constat, igitur ipsius licentia sine licētia curati nil operatur. Respō. quod in casu licentia per vicecuratum data, valida est, ex cōsensu curati expresso, vel tacito, qui eo ipso, quod plenas vices vicecurato cōmisit, cōsensit, & approbauit licentiā p vicecuratū datā. Itaq; licet vicecuratus ratione sui nō possit licentiā præfatā dare, potest tamē ex cōsensu curati. Pro quo facit, quod delegatus potest ex cōsensu ordinarj subdelegare, vt habetur de offic. deleg. c. Super eo.

De

A De confessione mulieris, que cum suo curato est fornicata.

EX dictis sequitur, quid dicendū, casu, quo mulier fuerit cū suo curato fornicata: An, scilicet, possit alium querere confessorem sine licentia proprii curati. Et dixerunt aliqui, quod sic, vt Ricardus in suo 4. Pro qua sententia facit primò, quod illa habet iustam causam alium querendi confessorem: maximē si ex confessione proprio facta, verisimiliter timeat, sibi ipsi, vel curato periculū offendendi: igitur poterit alium adire. Nam ob eandem causam licitum est parochiano alienum querere, casu, quo proprius sit ignarus. Facit secundò cap. Licet. de regularibus, supra citatum, ex quo apparet, quod licitum est monacho ad arctiorem volare religionem, sine licētia obtenta a suo prælato, ob solam ipsius monachi vtilitatē, vbi de transitu nullum habeat præceptum: igitur à fortiori licebit ei, qui habet iustam causam recusandi curatū, alium querere cōfessore, cum hic non sola vtilitas peccatoris id postulet, sed præceptum de confitendo concurrat. Nec valet dicere, vt supra, quod in hoc casu ius non prouidit de confessore, nec suppleuit defectum consensus curati. Non valet, vt apparet, quia non est verisimile, quod ius prouiderit de remedio in defectum prælati, ob solam hominis vtilitatē, & non de eo prouiderit, ob hominis necessitatem. Si dicas non esse necessitatē hanc in casu alicui homini confitendi, quando licentia non habetur à curato, quia sufficit ei confiteri Deo, & conteri. Contrā, quia sæpe fit, vt contritio, seu cordis pœnitentia non sufficiat peccatori, vt se in statu gratiæ reponat, cum qua tamē sacramentū absolutionis sufficeret. Igitur casus est necessitatis, & non vtilitatis. His non obstantibus dicendū, quod nec in hoc casu, nec in quocūq; alio licitum est alieno cōfiteri, sine licētia proprii, exceptis casibus, quibus ius supplet defectum, & licentiā præstat, vt supra dictū est. Hanc autem non videtur ius præstare, nisi quando quis est in periculo mortis constitutus, aut quando proprius est ignarus. Ac proinde in casu præfati, nisi à proprio habeatur licentia, non poterit eius parochianus alieno confiteri: nec sufficit eā petere, sed opus est eam ob-

Ctinere. Et per hæc facile patet ad rationes. Ad primam dicendū, quod nō sufficit iusta causa alium adeūdi, vt iam supra ostensum est, sed cum hoc requiritur licentia proprii obtenta, iuxta præfentē textum. Et falsum est, quod ob id solū licitū est parochiano alium querere quādo proprius est ignarus, quia. s. adest iusta causa illū recusandi, sed ideo quia ius supplet defectū, seu licentiam proprii. Ad secundū similiter dicendū, quod in casu illius. c. Licet. ius supplet defectū prælati, qui non vult, cum debeat, licentiā præbere. Non sic in præfati casu, & similibus, in quibus non legitur ius prouidisse. Ad replicam dicendū, quod oporteret ostendere ius, quod suppleat defectū proprii in huiusmodi casibus: quod tamen non apparet. Aliud enim est iustum esse, vt prouiderit ius de remedio. Aliud est ius prouidisse. Quod vltimo arguebatur, quod. s. sæpe est sacramentum absolutionis necessariū ad salutē peccatoris, quia. s. non semper sufficit cordis pœnitentia, procedit secundū Sco. & alios, qui dicunt esse necessariā intensiōem, aut continuationē huiusmodi pœnitentiæ cordis, vt valeat per se ad salutē. Quod tamen non omnino probamus. de quo supra, quādo de pœnitentia cordis agebamus. Verum esto præfata mulier alium adire confessore sine licentia proprii non possit: An poterit, & debeat in casu curato suo cōfiteri. Respon. Si timet vehementer, quod confessio illi facta, cedet ipsi mulieri in damnū animæ, quod erit quasi impossibile sibi euitare, puta si ipsa est valde fragilis, & per experientiā, vel aliās scit, quod quoties præfatū curatum videt, aut loquitur, vehementer tentatur: tunc non potest illi confiteri: sed tenetur cum vitare: alioqui peccaret, exponēdo se præfati periculo. Idē dicendū, si sit eidē verisimile, quod ex cōfessione curato facta, ipse curatus ex fragilitate incider in peccatū. Secus si periculū, quod timet, leue est, quia tunc potest, & debet curato confiteri. Vnde à fortiori ad idem tenetur, si nullum timeatur periculū. Si enim periculū probabiliter timeatur, quod illi curato cōfitemdū non sit: patet, quia quādo cōfessio alicui facta, esset cōtra charitatē confitentis, vel confessoris, non est necessario faciēda, iuxta regulā iuris. Quod pro charitate institutum est, contra charitatē militare non debet. Et ita in casu non habita licentia proprii, perinde est, ac si copiam non habeat confessoris. **S**ed quoniam opinionem oppositam, que tenet in huiusmodi casibus, in quibus iusta

Iusta causa ad recusandum proprium curatum, & alium querendum concurrat posse subditum alienum confessorum sine licentia proprii adire, probabiliter esse censemus. Nec presumendum est in huiusmodi casibus humanum ius de remedio minimè prouidisse, videtur de iusta causa alium confessorum ad eundem distinguendum: quia vel causa talis est, quod poenitenti non relinquit facultas proprio curato simpliciter, aut salubriter, aut sine notabili damno confitendi, & tunc satis est petere ab eo licentiam, etiam si non obtineatur, ut liberè possit subditus alieno confiteri. Exempli gratia, ut si curatus sit excommunicatus, aut infirmitate grauatus, aut in aliis rebus magis necessariis occupatus, aut subditum simpliciter audire in confessione nolit: tunc enim deest parochiano possibilitas proprio curato confitendi simpliciter. Similiter si sacerdos talis sit, de quo verisimiliter presumitur, quod confitentem ad malum sollicitabit, aut non sciat, quæ necessaria sunt ad debitam absolutionem impendendam, aut quæ necessaria sunt, nesciat interrogare, aut salutare consilium ipsi confitenti præbere: tunc enim & si non desit simpliciter facultas confitendi, deest tamen facultas salubriter confitendi. Similiter si de curato verisimiliter timetur, quod reuelabit confessionem, idque in notabile damnum confitentium: in his, & huiusmodi casibus probabile est, posse poenitentem liberè quæ velit adire. Et satis erit licentiam petere à curato, etiã si non obtineatur. Alia potest esse iusta causa relinquendi proprium curatum, & alienum querendum, cum qua stet possibilitas salubriter proprio curato confitendi, etiã si ex confessione alteri facta maior fortè utilitas speretur, & in hoc casu non satis est licentiam petere, sed eam opus est obtinere. Et de hac iusta causa potest competenter accipi, quod in præfati decretali dicitur. si quis voluerit ex iusta causa alieno confiteri: licentiam prius postulet, & obtineat à proprio: ita. scilicet ut intelligat de iusta causa non excludente possibilitatem salubriter suo curato confitendi, ut si subditus verisimiliter credit, quod si sua peccata detegat proprio confessori. scilicet episcopo, abbati, aut curato, quod non promouebit eum ad bonum aliquod, ad quod alioqui esset eum promoturus, aut eum non habebit in ea estimatione, aut opinione, in qua eum alioqui esset habiturus; aut non eam amicitiam, & conuersationem cum eo habebit, quam alioqui esset habiturus. Tales & huiusmodi causæ, & si

iustæ sint, & rationabiles, ut poenitens cupiat alieno confiteri, ex quo tamen possibilitatem salubriter confitendi proprio non adimunt, non sufficiunt, ut sine licentia proprii alicuios adeant confessores.

De sacerdote alieno per parochianum eligendo ex licentia proprii.

Vnus parochianus habens licentiam à suo curato, ut alteri, cui velit, confiteatur, potest virtute talis licentiæ eligere sacerdotem simplicem, & illi confiteri, ita ut absolutio per talem impetrata, sit valida. Et dixerunt nonnulli iurista, quod non potest virtute talis licentiæ sacerdoti simplici confiteri, nisi habenti curam. Pro quo facit gloss. huius decretalis, Omnis vtriusque, & c. Similiter gloss. in Clementina. de privilegiis. Facit etiam secundò. c. Adiciamus. 16. q. 1. vbi dicit Gratianus, quod monachi, & ceteri sacerdotes, & si in sua ordinatione potestatem accipiant: non tamen executionem habent, nisi sint à populo electi, & de consensu abbatis ordinati. Facit tertio. c. Ad hæc. de rescriptis. vbi dicitur in sententia, quod concessio iudicis incerti non valet. Cum igitur in præfati casu licentia confessorum eligendi parochiano à suo curato concessa, sit concessio iudicis incerti: ex quo curatus nullum sacerdotem illi parochiano determinat, sequitur.

Facit quarto ratio Panormi. quod si sacerdos simplex sic electus non potest talem parochianum absolvere, eò quod non habet potestatem iurisdictionis: quia nec ordinariam, ut patet: nec delegatam: ex quo à nullo proprio sacerdote, seu ordinario delegatus est.

Oppositum tamen videtur tenendum cum theologis. Et probatur primò, quia episcopi qui habent à iure licentiam, qua possint sibi eligere confessorum, iuxta. c. Ne pro dilatione. de poenitentia, & remis. lib. 6. virtute huiusmodi licentiæ possunt simplicem sacerdotem eligere, & valet absolutio, ut est communis practica, & consuetudo, quæ est optima legum interpretis. Igitur etiam parochianus habens licentiam à curato, vel episcopo, vel alio ordinario, poterit virtute talis licentiæ eligere sacerdotem simplicem. Patet consequentia, quia sub eadem forma, & tenore conceditur his, & illis præfata licentia. Secundò idem probat, quia si aliquid deesset in casu, quæ

re ab-

Are absolutio à simplici sic electo non valeret: maximè potestas iurisdictionis, sed hoc non, quia potestatem habet iurisdictionis ille sacerdos simplex in ipsum eligentem: nam iurisdictionis in foro poenitentiali non addit supra potestatem ordinis, nisi materiam subiectam, in quam sacerdos valeat potestatem exercere, ut supra dixi. Hanc autem habet ex voluntaria subiectione, qua talis parochianus se illi subiicere vult, qui licentiam habet se cui velit subiicendi: igitur. Id patet à simili de sacerdote simplici, cui Papa se subiicit, qui eo ipso habet iurisdictionem super ipsum Papam, & non ob aliud, nisi quia cum potestate ordinis habet materiam subiectam, Papam. scilicet qui potuit, & voluit se illi subiicere. Quod etiam alia iurisdictionis præter potestatem ordinis, & materiam subiectam necessaria non sit, apparet: quia si curatus sit excommunicatus, potest sacerdotem simplicem pro confessionibus audiendis deputare, & tamen curatus excommunicatus nullam iurisdictionem potest in alium transfundere, ut dicit Petrus de Palude. Ad rationes ante oppositum: dicendum ad primum sumptum ex gloss. c. Omnis vtriusque, & ex glo. in Clementi. de privilegiis & c. illi glossatores fuerunt illius opinionis: à qua tamen nos cum theologis recedimus. Ad secundum ex. c. Adiciamus, dicendum, quod illud dictum est contra quosdam monachos, qui eo ipso, quod essent ad sacerdotium promoti, præsumebant sacramenta ministrare, & confessiones, sine legitima licentia audire: quod illis iure prohibitum est. Et quanuis dicat illic Gratianus, quod tales executionem non habent, nisi sint à populo electi, & de consensu abbatis ordinati, non excludit licentiam curatorum, sed intendit, quod ordinari: non possint confessiones laicorum audire (vbi non adest licentia curati) nisi sint à populo electi. Ad tertium ex. c. Ad hæc. de rescriptis dicendum, quod procedit in foro contentioso, vbi necessaria est potestas iurisdictionis de nouo iudicibus electis, seu deputatis collata. Secus in foro poenitentiali, in quo præter potestatem ordinis, non requiritur alia noua iurisdictionis, nisi materia subiecta. Et patet hoc, quia si ratio valeret etiã in hoc poenitentiali foro: non igitur valeret concessio episcopi facta, de eligendo confessorum. Nec valeret gratia in Bullis Papæ, cuiusque Bullam accipientem concessa, ut eligat, quem velit confessorum. Nec virtute licentiæ à curato suo parochiano concessæ, posset ipse licentiatus alium curatum eligere, cum in his omnibus sit facta

concessio iudicis incerti. Quæ tamen omnia sunt falsa. Ad quartum dicendum, quod nil probat: quia falsum est, quod simplex in casu electus, non habeat iurisdictionem saltem de legatam, consequutiue, seu mediate: quia eo ipso, quod curatus dat parochiano licentiam confitendi ei, quæ elegerit, ex consequenti vices suas committit taliter electo. Alioquin generaliter licentiatus ad eligendum sibi confessorum, siue per ius, siue per Bullam, aut privilegium non posset eligere alium curatum, quia vnus curatus non potest alterius subditos absolvere, si non sit eorum iudex ordinarius, aut delegatus. Nisi dicas illum esse mediatum, & consequutiue delegatum, quod est, quod nos dicimus.

Si quæras, an virtute præfate licentiæ possit parochianus eligere sacerdotem religiosum. Respon. Inter religiosos potest esse triplex diuersitas. Quia stat, quod quidam sint præsentati, seu deputati ad audiendum confessiones. Alij verò, qui prohibiti sunt, à prælatis suis eas audire. Alij verò medijs, qui sint liberi. scilicet qui nec deputati sunt, ad eas audiendas, nec prohibiti eas audire. Si de præsentatis, seu deputatis sit questio. Respon. quod parochianus à curato licentiatus, potest liberè eos adire, etiã si licentiam à curato non habeat, nedum eam habentes, ut ex supra dictis patet. Si loquamur de religiosis liberis, qui nec prohibiti sunt, nec deputati, dicendum, quod parochiani licentiati possunt eos adire, & eis fructuosè confiteri: sicut & possunt sacerdotibus secularibus simplicibus. Ratio, quia si aliquid obstaret quominus eis possent confiteri, vel esset votum religionis, vel prohibitio superiorum, vel defectus iurisdictionis. Primum, & secundum non, ut suppono. Sed nec tertium: quia, ut ex dictis patet, non requiritur aliud, ad hoc, quod sacerdos possit peccatorem absolvere, nisi quod habeat absolvens potestatem ordinis, & materiam subiectam, in quam potestatem possit exercere, & hoc sufficit, ut iurisdictionem habere dicatur: quæ, secundum communem sententiam, supra ordinis potestatem nil nouum addit, nisi materiam subiectam, ut sæpe dictum est. Si autem loquamur de religioso, cui prohibitum est per suos prælatos, seu per statuta ordinis ne confessiones audiat, est videndum: an sit illi id prohibitum sub poena peccati mortalis, aut per viam suspensionis, aut sub poena peccati venialis, aut sub alia poena temporali, vel particulari. Et quidem si per viam suspensionis à iure, vel ab homine, sit illi prohibitum confessiones audire, con-

sessio

E fessio illi facta, siue ex licentia curati, siue non, erit nulla, iuxta. c. Si celebret. de clerico excommunicato, vel interdicto celebrante. Si autē sit illi prohibitum sub pœna peccati mortalis, distinguendū est, de confitente eisdē. Quia si scienter quis illi confitetur: idq; ad instantiā ipsius confitentis: tunc qui eidem confitetur, etiā si à curato sit licentiatus, peccat, quia illū inducit ad peccandum, vel ad agendum, quod est illi peccatum mortale, & sic confitens ponit obicem, ob peccatū cooperationis, & ita absolutio taliter impensa, ratione obicis erit nulla. Si verò ex ignorantia inuincibili parochianus eum eligat, & eidem confiteatur: tunc valebit confessio, etiā si religiosus ille peccet, talem absolueno: quia solum peccatum absoluentis non vitiat, nec inualidat sacramentū. Si verò illi sit prohibitum confessiones audire sub pœna peccati venialis, aut sub alia pœna temporali leuiori: tunc præfatus parochianus licentiatus potest tam sciēter, quam ignoranter eum adire, & ab eodem sacramentaliter absolui. Quia tunc etiā si sciēter id fiat, non ponitur obex peccati mortalis. Et hæc distinctio habet locum similiter quādo quis licentiatus à curato, vel iure, vel episcopo, vel Papa, adit quencunq; alium sacerdotem secularem. Corollarie sequit, quod non obstante synodali constitutione, qua cauet, ne quis sacerdos secularis, aut religiosus sub pœna peccati, vel sub alia pœna audiat confessiones parochianorū, quod habens licentiam eligendi confessorē, siue à iure, siue prælato, siue à curato, potest talē sacerdotē eligere, & valebit talis confessio, nec est de necessitate reiteranda, idq; attendenda supra posita distinctione. Quamquam hic nonnulla esset dubitatio, si prælatus prohibet, ne quis sacerdos antequā sit per prælatū examinatus, confessiones audiat, vt in constitutionibus synodalibus prohiberi solet, & parochiani libertatem habeant à curato licentiā, vt quibus velint confiteantur: confitentur autē alicui sacerdoti nondum per prælatū examinato, & approbato. An tenebit confessio cum bona fide facta. Et ratio dubij est, quia contra prohibitionē superioris, licentiā inferioris præuolare non debet. Cum igitur prælatus, qui superior est, prohibet sacerdoti nondum examinato confessiones audire: igitur contra huiusmodi prohibitionē licentia à curato concessa non valebit. Secundò, si curatus daret licentiam sacerdoti ad confessiones suorum parochianorum audiendas: e contra ve-

rò prælatus eidem sacerdoti interdiceret, ne huiusmodi confessiones audiat: talis sacerdos non poterit confessiones audire. Alioqui si contra superioris prohibitionē valeret inferioris licentia: posset igitur curatus præbere licentiā confessiones audiendi ei, qui per superiorem fuerit suspensus, & tales confessiones forent in casu validæ, quod suppono falsum. Et sequela apparet, quia vtrique est usus, & exequutio ordinis in hac re prohibitus. s. ei, qui suspensus est, ei, qui nondū examinatus est. Responderetur stando in dictis, quod in præfati casu valebit confessio, quæ cum bona fide de licentia curati fit illi sacerdoti non examinato, quanuis ipse sacerdos peccet, confessiones contra superioris prohibitionē audiendo. Nam de iure. c. Omnis vtriusque sexus. potest confessio de licentia proprii alieno fieri, nisi alioqui sit excommunicatus, suspensus, vel interdictus, talibus enim in re ordinis ministeriū interdicunt. Per prohibitionē autē prælati synodalem is, qui examinatus nō est, nulla ob id censura est innotata, nec verè dici potest suspensus esse: quādoquidē suspensio culpā in suspensō præsupponit, ob quā à iure, vel à iudice suspendendus venit. Est itaq; simplex prohibitio, non suspensio, qua prælati statuunt, ne quis ante quā sit probatus, confessiones audiat. Quæ quidem institutio, & si prohibeat factum, non tamen illud annullat, cum clausulā annullantem non contineat: sed solum in virtute obedientiæ illis iniungitur, ne ante probationem confessiones audiant. Vnde fit, vt si sacerdos ex licentia curati confessiones audiat, erit quidem inobediens: factum tamen tenebit. Multa namq; prohibētur fieri, quæ tamen facta tenent.

De alieno sinè licentia proprii de facto quencunq; absolvente.

Irca eundē textum, in quo dicit, quod alienus sacerdos non potest sine licentia proprii alienum parochianū absolue, quæritur, an id verū sit de facto, hoc est, esto, quod alienus alienum absolue de iure non possit sine licentia proprii, an si de facto eum absoluat, sit valida absolutio. Et dixerunt quidā, quod sic (secluso obice confitentis, quia sic procedimus) Pro qua sententia facit primò, quod quilibet sacerdos habet

A habet à iure diuino potestatem, qua potest peccatorē absolue, iuxta autoritatē sæpe citatam. Ioan. 20. Quorum remiseritis peccata, remittentur eis &c. vbi nulla sit sacerdotis exceptio, nec peccatoris, nec peccati. Qui libet igitur sacerdos à Christo accepit huiusmodi potestatem respectu cuiuscunq; peccatoris, & cuiuscunq; peccati. Nec obstat prohibitio ecclesiæ, prohibentis ne quis alienū absolue tentet, sine consensu proprii: quia etiam ecclesia prohibet, ne quis episcopus alienum ordinet, sine consensu proprii: & tamen si attentet alienum ordinare, tenet ordinatio. Prohibet etiā ecclesia, ne excommunicatus celebret, aut consecret: & tamen si attentet celebrare, tenet consecratio. Et ita potest de multis aliis exemplificari, quādoquidem multa prohibentur fieri, quæ tamen facta tenent. Nec obstat secundo dicere, quod ex præfata autoritate non colligitur Christum contulisse omnibus sacerdotibus potestatem absolue propinquam, id est, potestatem iurisdictionis, sed remotam, quæ potestas ordinis est in charactere fundata. Non, inquam, obstat, quia ex quo Christus contulit potestatem sacerdotibus, vt peccata hominum remitterent, consequens est, quod illis dedit id, sine quo huiusmodi remissio per eos fieri non potest: & cum absolutio sine iurisdictione fieri non possit, sequitur &c. Frustra enim dedisset potestatem absolue, si requisita ad illum finem non dedisset. Id confirmatur, quia antequam esset facta parochiarum diuisio, Apostoli poterant peccatores absolue, & potestate sibi à Christo concessa: igitur habuerunt potestatem iurisdictionis in peccatores, etiā respectu omnium peccatorum, & illam iurisdictionem non acceperunt à Papa, nec à puro homine, vt suppono, igitur à Christo, & per consequens omnes sacerdotes, qui Apostolis succedunt, vel in toto, vt episcopi, vel in parte, id est, in potestate absolue in foro pœnitentiæ, vt ceteri sacerdotes minores, habent à Christo immediate potestatem iurisdictionis super omnes peccatores & super omnia peccata: igitur si quicunq; sacerdos attentet aliquem absolue, erit valida absolutio. Nec obstat tertio dicere, quod si omnes sacerdotes habuerint à principio potestatem iurisdictionis in foro pœnitentiæ: potuerunt tamen & iuste ea per Christi vicarium ob iustam causam priuari, aut eorū potestas potuit coarctari, prout debito ecclesiæ regimini expediret. Sicut expedire videtur, quod diuersæ oues, diuer-

C sos habeant pastores proprios &c. Hoc, inquam, nō obstat: imò nec verū esse videtur, quia quod ex Christi institutione aliquibus concessum est, per homines non potest illis auferri. Nam opposito dato, posset Papa à sacerdote tollere potestatem consecrādi, & baptizandi, & ordinandi, quod suppono falsum: igitur non potest Papa à sacerdotibus tollere potestatem propinquam absolue, si eam à Christo oēs immediate acceperunt.

Facit secundo, pro eadem sententia ratio, quia si Papa confiteatur alicui sacerdoti quantumlibet simplici, ille sacerdos poterit de facto verè Papā absolue, & cum id non possit: nisi iurisdictionem habeat in absolue, sequitur, quod habet eam supra Papam, & ex consequenti supra quencunq; alium inferiorem, qui velit tali sacerdoti confiteri, iuxta regulam. Si vinco vincentem te, à fortiori vincam te &c. Jam quæro, à quo habet sacerdos ille simplex huiusmodi iurisdictionem. Si à Christo, habeo intentum. Si ab homine, maxime à Papa: sed hoc non, quia Papa non habet iurisdictionem supra seipsum, qua possit seipsum absolue: igitur non potest alteri dare iurisdictionem supra seipsum, cum nemo dare possit, quod non habet: igitur. Facit tertio, quia si sacerdotes non haberent præfatam iurisdictionem, nisi hi, quibus à iure humano cura animarum commissa est, idq; respectu certarū ouium: sequitur, quod alienum parochianum existentem in articulo mortis non posset absolue alius sacerdos, quod suppono falsum ex iuribus supra inductis. Si dicas in illo articulo posse vnquenque à quocunq; absolui, iam quæro à quo habet quicunq; sacerdos in illo articulo iurisdictionem super infirmum? Si à Christo, igitur habeo intentum. Et si in illo articulo, igitur etiam extra illum habet eandem iurisdictionem à Christo, cū nō videatur vbi, & quando omnes sacerdotes eam à Christo acceperint, nisi quando dixit: Quæcunq; solueritis in terris, erunt soluta &c. Aut quando dixit: Quorum remiseritis peccata, remittentur eis &c. Sed in his non distinguit inter articulum necessitatis, & extra &c. Facit postremo, quod supra tactum est. s. quod episcopus si attentet alienum ordinare etiam sine licentia proprii, tenebit ordinatio, nec venit iterum ordinādu: igitur sacerdos si attentet absolue alienum parochianum, tenebit absolutio. Nec obstat dicere, quod in casu huiusmodi absolutio decernitur irrita, & inanis, vt habetur. 9. q. 2. per totum. Non

Non, inquam, obstat, quia ibidem etiam decernitur irrita, & inanis ordinatio ab aliquo episcopo facta, sine licentia proprii; & tamen realiter tenet ordinatio, & manet talis verè ordinatus. Vel igitur vtrunq; erit irritum, & inane. s. ordinatio, & absolutio de facto attentata, vel vtrunq; erit validum: quod hi doctores prætentunt. His non obstantibus, oppositum videtur esse tenendum. Pro cuius probatione præmittit aliquas probationes. Prima propositio sit. Nullus sacerdos potest quenkam absolueri, nisi in eum habeat iurisdictionem ordinariam, vel delegatam, seu commissam. Hæc patet ex concilio Florentino sub Eugenio. 4. vbi in forma ponitur huiusmodi propositio. Et patet etiã ratione sumpta ex natura huius sacramenti absolutionis, quia absolutio hæc est sententia lata in fauorem, & gratiam confitentis, in causa, quæ erat inter peccatorem, & Deum. Est igitur huiusmodi absolutio actus iudicialis, & per consequens necessarium est: vt sit valida, quod feratur à iudice cõpetente iurisdictionem habente: alioquin sententia à non suo iudice lata, nulla est de iure. Secunda propositio. Sacerdos non potest habere iurisdictionem in foro pœnitentiali, nisi habeat subditos, in quos eam valeat exercere. Hæc patet, tum ex sententia omnium pro maiori parte, & communiter approbata. s. quod potestas iurisdictionis in hoc foro non addita parte rei supra potestatem ordinis, nisi materiã subditã, seu peccatores subditos. Tum etiã, quia habere iurisdictionem, & subditos in eodem foro sunt correlatiua, & sunt simul natura. Est enim iurisdicatio quedã dominatio, seu dominium licet non despoticum, quale est domini ad seruum: nec ciuile, quale est dñi ad res sibi appropriatas: est tamen velut politicum, quale est Principis, seu prælati ad suos subditos. Cùm igitur dominus sit correlatiuũ subditi: non ergo stat aliquem habere dominium quocumq; ex dictis sine subdito. Vnde & Augustinus ait Deũ non fuisse dominũ, antequã mundum crearet, quia non habebat, quibus dominaretur. Et quamprimũ cœpit aliquid creare, cœpit esse dominus. Et ita patet propositio. Impertinens autẽ est, quod potestas iurisdictionis addat in sacerdote aliquã realitatẽ ultra potestatem ordinis, vel nõ, quia si secludamus relationes, nullam addit realitatẽ: sed tantum ex nominis connotatione requiritur habere subditos. Si verò admittamur relationes, addit quidem relationem rationis, habentem esse per actum voluntatis eius, qui sacerdoti ali-

quos subditos fecit, quicumq; is sit. Tertia propositio. Nõ quilibet sacerdos habet subditos in foro pœnitentiali. Patet de simplicibus sacerdotibus, quibus nullius confitentis, seu peccatoris cura commissa est. Hæc probatur, quia si eos haberet, vel ergo iure humano, vel diuino. Neutrũ videtur dicendum. Non primum, vt suppono, quãdoquidẽ animarum cura non omnibus sacerdotibus est de iure humano commissa. Nec secundũ, quia Christus nulli sacerdoti quenkam peccatorem subiecit, nisi vicario suo, cui omnes oues, & agnos commisit, quando dixit ad Petrum: Pasce oues meas, pasce agnos meos. In quo voluit, & instituit Petrum pastorem vniuersalem omnium fidelium, cui voluit omnes alios esse subditos, non solum in foro contentioso, sed etiã in pœnitentiali. Inconueniens namq; est, quod Christus, qui magis spiritualia, quã temporalia quærebat, suo vicario oues suas in his, quæ ad forum contentiosum pertinent, & non in his, quæ ad forum pœnitentialem commiserit. Itaq; soli Petro vicario suo omnes fideles subiecit: & ex consequenti soli vicario suo plenam contulit iurisdictionem. vt ab eo in ceteros inferiores huiusmodi potestas iurisdictionis dimanaret. Quarta propositio. Non quilibet sacerdos, imò nullus præter Papam, habet iurisdictionem immediatã à Christo. Hæc patet ex præcedenti: cùm idem sit iurisdictionem, & subditos habere: solus autem Papa habet subditos immediatã à Christo, igitur solus ipse habet iurisdictionem de iure diuino. Iam sequitur conclusio responsiua, quod nõ quilibet sacerdos potest quenkam peccatorem absolueri, etiã de facto, ita vt si absoluat, de facto teneat absolutio. Hæc patet, quia nullus sacerdos potest quenkam absolueri, nisi iurisdictionem habeat in eum, patet ex prima: hanc autẽ non habet quilibet sacerdos, nec de iure humano, nec diuino. Patet ex tertia, & quarta. Igitur non quilibet potest quenkam absolueri, nisi sit proprius, vel à proprio licentiatus, iuxta presentem decretalem. Nunc veritate ostensa; conuenit opinionem primò recitatã impugnare. Vnde contra eam arguitur, quia si quilibet sacerdos haberet de iure diuino iurisdictionem in omnes: sequitur, quod nullus sacerdos posset huiusmodi iurisdictionem per homines, aut per ecclesiam priuari, vt supra pro opinione arguebatur, & ex consequenti per excommunicationem iuris, vel iudicis non expiraret potestas absoluendi. Quod supra probatum est esse falsum ex. c. Si celebret. de clerico ex-

Arico excommunicato celebrante: & ex. c. Duo bus. de sententia excommunicationis. in antiquis. Secundò sequitur, quod si sacerdos tam simplex, quã curatus ad confessiones electus atteteret peccatorem absolueri ab his, quæ Papæ aut episcopo sunt reseruata, quod valeret absolutio, & maneret verè absolutus ab eisdẽ. Consequens est cõtra. c. Si ep̃s. de pœnitentiis, & remis. lib. 6. Vbi dicitur, quod sacerdos ad cõfessiones electus nullam prorsus potestatem habet absoluendi à reseruatis. Et talis est doctrina cõmunis ecclesiæ. Tertiò sequitur, quod cõfessio facta alieno sine licentia proprii, quod esset valida, & non reiteranda, iuxta extrauagantẽ Benedicti vade cimi sæpe allegatã, vbi dicitur: Absurdũ est eum, qui semel sacramentaliter absolutus est, rursus eodem debito teneri, vt supra adduximus. Postremò facit clausula presentis textus, occasione, cuius mota est quæstio, in qua dicit, quod alienus non potest quenkam absolueri sine licentia proprii. Vbi illa negatio, non, eadẽ super verbũ, potest, non solum negat actum, sed possibilitatẽ ad actum, vt notat gl. in prima regula iuris. lib. 6. Alioquin si solus actus negaret, seu prohiberetur, idẽ esset dicere, quod alienus nõ absoluat extraneum, & quod non potest absolueri extraneum, quod suppono falsum, ex præfata regula, & glo. Superest ad rationes respondere, quæ ante oppositũ facte sunt. Ad primam in qua arguebatur, quod Christus omnibus sacerdotibus contulit potestatem peccata remittendi, nulla posita exceptio. Resp. Quod illic Christus contulit potestatem remotã, quæ dicitur potestas ordinis, non tamen propinquam, quam dico potestatem iurisdictionis. Et ex quo Christus nõ determinauit quis, quẽ deberet absolueri, & cui sacerdoti, qui peccatores deberent esse subiecti, id reliquit determinatum vicario suo, cui plenitudinẽ potestatis iurisdictionis concessit, cui etiam omnes oues, & agnos subiecit. Ac proinde, qui ex voluntate summi Pontificis subditos habuerit, ille habebit iurisdictionem, & potentiam propinquam absoluendi, & non alius. Et quando replicatur in secunda non obstãtia, quod Christus, qui dedit potestatem absoluendi, ex consequenti dedit iurisdictionem, sine qua absolutio fieri non potest. Respond. negando illud, si id ad omnes sacerdotes extendatur: satis est, quod reliquerit à quo sacerdotes huiusmodi iurisdictionem acciperent, scilicet, Papam vicarium suum. Facit ad id exemplũ de Dño, quod Deus contulit in vniuersali omnibus hominibus in principio mundi, respectu piscium, volucrum, & bestiarum, & arborum terræ, vt patet ex Gene. 1. & tamen quia non disposuit Deus per seipsum, quis, quam rem, vt propriã possidere deberet, id reliquit per homines disponendũ: & ita postea facta fuit per homines rerum diuisio, & præparatio. Et ex tunc potuit homo dicere, hæc res est mea, illa tua. Ita videt in proposito: Deus dedit in genere sacerdotibus potestatem absoluendi peccatores, sed non determinauit quis, quem deberet absolueri, id vicario suo reliquit determinandum, & ordinandum. Ad confirmationem respon. Esto, quod Apostoli habuerint à Christo immediatẽ potestatem absoluendi, sicut & Petrus, vicarius Christi, non solum potestatem ordinis, sed iurisdictionis: quos tamẽ subiecit Petro, sicut & ceteros fideles, quorum omnium voluit Christus Petrum Principem, & caput esse. Ac proinde Petrus de plenitudine potestatis sibi collatæ, potuit aliorum Apostolorum iurisdictionem coarctare, seu limitare, aut etiã auferre, maxime si causa subesset. Quod si Apostoli aliquando hac potestate iurisdictionis in communem vti sunt, id credendum est, ex Petri consensu factum, vel approbatum fuisse, tacitè, vel expresse. Post primos autem ecclesiæ fundatores, ecclesia Christi, atque numero credentium in diuersis regionibus crescente, expediebat in ecclesia diuersos pastores particulares instituere, & non omnibus sacerdotibus omnes Christi oues indistinctè subiectas esse. Inde diuisa sunt dioceses, & parochiæ &c. Nec valet consequentiã hæc: Non potuit Papa ab Apostolis amouere potestatem consecrandi, & baptizandi: igitur nec potestatem iurisdictionis absoluendi. Non, inquam, valet, quia in potestate ordinis Christus ceteros Apostolos Petro parificauit: in potestate autem iurisdictionis ceteros eidem Petro subiecit. Vnde fit, vt illi, qui iure diuino sunt subditi vicario Christi, nõ possunt aliis subditi, nisi de consensu tacito, vel expresso ipsius vicarij Christi. Et ex consequenti nulli sacerdoti potest cõpetere iurisdicatio, nisi de licentia tacita, vel expressa Romani Pontificis, qui Christi vicarius est, & Petri successor. Ad secundũ de sacerdote absoluente Papã eidẽ cõfessum &c. Dicendũ, quod verũ est, quod talis habet iurisdictionem super illũ in foro pœnitentiali, in quo illi se subiecit. Hanc autem iurisdictionem habet voluntate ipsius Papæ, qui spõte se illi subditum fecit: quia cum ha-

M bere

Habere iurisdictionē, sit habere subditū, dare iurisdictionē, est dare illi subditū. Et ita cum Papa sua voluntate faciat se subditum illi sacerdoti, cui cōfiteatur, sequitur, quod Papa dat illi supra se iurisdictionem. Nec incōuenit, quod aliquis det iurisdictionē alteri, quam ipse nō habet. Id patet de curato, qui nondū est sacerdos, & ex consequenti non habet potestatem, qua possit absoluerē suos parochianos, & tamen pōt eos subiicere alicui capellano aliqui simplici, ut patet, & ita ille capellanus fortietur iurisdictionem super p̄fatos parochianos. Similiter si curatus sacerdos sit excommunicatus, cum per se non possit parochianos absoluerē: poterit tamen eos alicui alteri non p̄fatis subiicere, quo facto, ille aliud fortietur iurisdictionem in illos. Ita igitur de Papa, qui quanuis non possit seipsum absoluerē: potest tamen seipsum alteri subiicere, unde ille alter obtinebit iurisdictionē super Papam. Nec sequitur: Talis sacerdos habet in casu iurisdictionē super Papam, igitur ex consequenti super omnes alios fideles, qui velint se eidē sacerdoti subiicere. Et discrimen est clarum: quia Papa, ex quo de iure diuino, aut humano nulli homini subditus est in terris, potest pro sua voluntate se subiicere, cui velit, & valebit subiectio. Ceteri autem fideles, ex quo habent in terris superiorē, cui de iure diuino, vel humano subditi sunt, non possunt se propria voluntate subiicere, quibus velint, sine licētia suorum superiorum. Nec sententia, seu absolutio alicui impensa sine consensu Papæ, ut dictum est, erit valida, cui poterit illud Pauli obiici: Tu quis es, qui iudicās alienū seruum? Ad tertium. Esto ita sit, quod infirmus, vel in periculo mortis existens possit a quocunq; sacerdote, etiam simplici absolui, non inde fit, ut extra illum articulum possit. Et quanuis diuinum ius nō distinxerit inter articulum necessitatis, & non necessitatis, poterat diuinum ius huiusmodi episcopian admittē. Deinde non est certū, quod in tali articulo possit sacerdos simplex, aut quicunq; sacerdos eum absoluerē: imō oppositum est verisimilius. Tum, quia si ad sit proprius infirmi pastor, non poterit ab alieno absolui. Tū, quia si sacerdos excommunicatus sit, non poterit eum absoluerē, etiā si attēter, cum per excommunicationē maiorem expiret potestas propinqua absoluendi: quæ tamen non expiraret, si de iure diuino esset unicuiq; sacerdoti potestas iurisdictionis in vnūquēq; existens in periculo mortis concessa. Ad p̄-

stremū, dicendū, quod nō est simile de ordinatione, & absolutione, quia ordinatio non est actus iudicialis, nec iurisdictionem requirit, cum sit purū sacramentū. Ideo tenet ordinatio ab alieno episcopo facta. Absolutio verò est actus iudicialis, & iurisdictionem requirit, qua deficiente, non tenet absolutio. Quod si ordinatio sine licētia proprii facta, dicitur irrita, & inanis, intelligit quantum ad ordinationis executionē, non quantum ad veritatem ordinationis.

Sed esset dubiū, si quis sacerdos absoluat eum, quē absoluerē non potuit, seu a castro superiori referuatis, pœnitens autē cum bona fide cōfessus, putat se verē absolutum esse, cum non sit: An teneatur p̄fatus confessor illum pœnitentē certum facere de defectu absolutionis, ut legitimam, & validam quærat absolutionē. Quæ quæstio dicitur disputata fuisse in Cōcilio Basiliē. non tamē ibidem ob varia doctorū iudicia fuit decisa. Vnde videbatur aliquibus, quod talis confessor in casu non tenetur pœnitentē de defectu absolutionis certiorare: quia si sic, maxime ne salus pœnitentis periclitetur, ad cuius salutem necessarium est verē a sacerdotibus absolui, sed hoc non habet locum in casu. Cuius ratio videtur aperta, quia aut ille pœnitens est verē contritus, aut non. Si primum, igitur iam est in gratia, & iustificatus, & sic decedens, nisi reincidat, saluabitur. Si secundum, damnabitur ob peccata sua, de quibus non verē pœnituit. Et ita defectus p̄fate absolutionis impertinens omnino est in casu, ad hoc, quod salus illius periclitetur, vel non. Quod si non est in casu verē absolutus, non est sibi imputandum ad culpam, cum bona fides, & ignorantia inuincibilis excusat illum, ne aliam absolutionem teneatur quærere. aliis verò videbatur confessorum teneri in casu illum pœnitentem de defectu absolutionis certiorare. Quorum sententia mihi probabilior est. Cuius ratio hæc est, quia quanuis pœnitens ille per bonam fidem excusetur, ne legitimā teneatur, quære absolutionē: attamen non desinit diuinum ius in re ipsa violari, quod unicuiq; peccatori Christiano iubet, ut p̄uia confessione a sacerdote curet verē absolui, quod huiusmodi pœnitens ob ignorantiam, in qua est, minimē curabit. Hæc autem iuris violatio, cum alicui eorum sit imputanda, scilicet, vel sacerdoti, vel ipsi pœnitenti, ex quo uterq; est causa p̄fate violationis, ut cōstat. Non autē est pœnitenti imputanda, cum hic per bonam

A bonam fidem, & inuincibilem ignorantiam a culpa inobedientiæ excusetur, superest, ut sacerdoti imputetur, qui ex culpa sua fecerit dedit causam p̄fate violationi. Ac proinde ne huiusmodi iuris violatio continetur, tenebitur sacerdos in casu illum pœnitentem de defectu absolutionis certiorare, ut iuxta diuinum, & humanum ius legitimam quærat absolutionem. Præterea qui scienter causam dat, ut alius vel damnum incidat, vel re alioqui sibi debita careat, tenetur dare operam, ut ille alius suo debito non defraudetur. Talis est sacerdos, qui in casu sciēter dedit causam p̄fate pœnitenti, ne gratiam sacramentalem ratione p̄uia confessionis sibi alioqui debite consequatur. Et procedit ratio, maxime in casu, quo pœnitens ille tempore, quo debuit, confessus est. Præterea, qui baptizat aliquem sine intentione eum verē baptizandi, postea tenetur eum de defectu baptismi certum facere: alioqui datur illi occasio alia sacramenta, ordines etiam sacros sine vero baptismo suscipiendi. Et idem argui potest de episcopo, qui aliquem ad sacerdotium promouet, non habens intentionem verē eum ordinandi, aut in forma, seu materia ordinationis deficiens, qui nisi ipsum promotum certum de defectu faciat, dat causam, ut is, qui verus sacerdos non est, Missam celebret, confessiones audiat & c. Quæ tamen inconuenientia tenetur de necessitate vitare, cum eis omnibus ipse causam p̄buerit, igitur pari forma in p̄fenti casu. Idem videtur de sacerdote absoluerē aliquem ab excommunicatione, quem tamen absoluerē non potuit: nam causam illi p̄stat, ut sacramentis se ingerat inabsolutus. Idem etiam videtur de quocunq; alio iudice, qui tulit sententiam, quam iure ferre non potuit, quæ in damnum alicuius cecidit, tenetur in conscientia ratione damni vitandi, sententiæ defectum propalare ei, qui possit prodesse, alioqui satisfacere tenebitur læso. Idem de eo, qui cum sacerdos non sit, fingit se talem, & confessiones audit, & absoluit, quod tenetur eos, quos ira seduxit, certos facere, quatenus veram quærant absolutionem. Concluditur igitur ex superioribus, sacerdotem simplicem non posse quæquam de iure, nec de facto absoluerē, nisi ad id sit licentiatus.

De confessione voluntate,
& non necessitate facta.

X dictis oritur quæstio alia: An sicut est necessaria licētia proprii ad hoc, quod peccator alieno sua mortalia confiteatur, sit etiā necessaria talis licētia ad hoc, quod venialia alieno confiteatur. Similiter an sit necessaria ad hoc, quod peccata semel cōfessa reconfitentur. Similiter an sit necessaria ad hoc, quod intra annum extra quadagesimam confiteatur etiam mortalia non prius confessa. Et dixerunt aliqui, quod in his casibus propositis, liberum est peccatori se subiicere, cui velit, etiam simplici, vel alieno sine licētia proprii. Ratio, quæ in huiusmodi confessionibus, & recōfessionibus peccator nulli sacerdoti determinato subditus est. Patet de cōfessione venialiū, quæ liberū est homini confiteri, & non cōfiteri. Similiter de peccatis iam cōfessis liberū est homini ea reconfiteri, & non recōfiteri. Similiter de cōfessione mortalium extra quadagesimā, liberum est homini talē confessionē facere, & non facere, cum ad illam confessionem, quæ extra quadagesimā fit, nullo iure quis teneatur, nec diuino, nec humano, ut patet: igitur in huiusmodi cōfessionibus homo sui iuris est, & per consequens liberē potest in eis dē se vel se sine licētia proprii subiicere. Et pro hoc ultimo casu facit specialiter, quod cū ait textus, si voluerit alieno cōfiteri, licentiā prius postulet & c. In quo videt loqui de cōfessione, quæ semel in anno agēda est: nam de hac fuerat textus loquutus: igitur in alia confessione, quæ intra annum fit, homo non est sic subditus curato, ut eius licētia indigeat. Pro his facit, quod dictum est de Papa, scilicet, quod quia nulli determinato sacerdoti subditus est, & sui iuris, potest se, cui velit, subiicere. Facit etiā, quod de vagabundis dicitur, nulli domiciliū habētibus, qui quia nulli determinato subditi sunt, possunt se, cui velint subiicere, ubi se repperint. Facit etiam generaliter, quod in his, in quibus homo sui iuris est, & nulli subditus, potest se subdere cui velit. Ut maritus, qui de p̄to actu coniugali, in quo uxori debitor est, potest in ceteris se alij subiicere. Et religiosus, demptis his, quæ regulam, & statuta ordinis concernunt, potest alia vota emittere, & alias obligationes subire. Ad hunc modum de ceteris. Oppositū tamē videtur probabilius, scilicet, quod in casibus propositis non potest

Quis confiteri, nisi vel proprio, vel alieno de licentia proprii, iuxta præsentem decretalem. Id patet ex dictis, quia cum absolutio à peccatis sit actus iudicialis, nullus potest quæquam absolvere, nisi in eum habeat iurisdictionem ordinariam, vel commissam: sacerdos autem alienus, seu simplex nullam talem habet, quæ nec de iure diuino, nec humano. De diuino constat ex dictis, quia maximè ex illo. Quorum remisistis &c. vel quæcumque ligaueritis, sed si ex his haberent omnes sacerdotes immediatè à Christo iurisdictionem in peccatoribus super venialibus, à fortiori eandem haberent super mortalibus peccatis, quod ex dictis constat esse falsum, ex quo præfata autoritas potius de mortalibus, quàm de venialibus intelligitur. Deinde potestatis iurisdictionis in omni causa spiritali Christus immediatè, & plenissimè suo vicario contulit, de cuius cõsensu, & volûtate debet huiusmodi iurisditio in alios dimanare. Cum igitur Papa talè iurisdictionem non dederit sacerdotibus simplicibus respectu venialium, aut mortalium, quæ homo cõfessus est, aut nõ confessus, videtur fictum, seu voluntariè dictum, dicere, quod quilibet sacerdos potest vnquamque à peccatis venialibus sacramentaliter absolvere, similiter, & à confessis, aliisq; supra propositis. Ac proinde periculosum videtur, homines alienis sacerdotibus confiteri, & ab eisdem absolutionem in his casibus sine licentia proprii petere: quia tales homines iniuriam faciunt sacramento, quod ex parte sua irritum, & inane faciunt, cum sententia in quacunque causa lata à non suo iudice sit nulla. Nec obstant ea, quæ supra dicta sunt, quæ supponunt in dictis casibus homines esse sui iuris, eo. scilicet quod in huiusmodi confessionibus prædictis nulli determinato sacerdoti subditi sint. Quod quidem negandum est. Aut potius de subiectione distinguendum, quia est duplex, quædam, qua homo alicui subditus est in actu confessionis absolutè, seu ex necessitate iuris diuini, vel humani. Et hac subiectione, quam absolutam dico, subiecti sunt omnes fideles suis propriis sacerdotibus in confessione peccatorum mortalium, quæ non ante confessi sunt, quia. scilicet ea tenentur suo proprio, aut alteri de licentia proprii confiteri: quod nisi suo tempore fecerint, peccabunt. Alià est subiectione conditionata, seu ex suppositione, qua. scilicet si peccator vult ab aliquo peccatis aliquo tempore absolui, debet ea confiteri suo iudici in eum iurisdictionem habenti, tali subiectione subditi sunt fideles suo pro-

prio sacerdoti in peccatis venialibus, & in peccatis mortalibus prius cõfessis, & in mortalibus extra quadragesimam confitendis, non quod simpliciter teneantur ea tunc proprio cõfiteri, sed quia si volût ab huiusmodi peccatis sacramentaliter absolui, tenentur eidem proprio se subiicere, vel alieno de licentia proprii. Ac proinde hæc consequentia non valet: Peccator non est alicui sacerdoti in confessione venialium, & in casibus prædictis de necessitate, vel absolutè subditus: igitur poterit licitè se cui velit subiicere, & de manu eius pœnitentiã suscipere. Patet exemplo claro. Nam hæc consequentia non valet. Clericus subditus vni episcopo, nõ est illi de necessitate, & absolutè subditus in recipiendo ordines sacros, cum sibi liberum sit eos petere, & nõ: ergo est sui iuris, ita vt, licitè possit sine licentia proprii episcopi ordines ab alio episcopo suscipere. In quo exemplo patet, quod dixi de subiectione conditionata.

Quia huiusmodi clericus licet simpliciter non teneatur ordines à proprio episcopo suscipere: si tamen eos suscipere vult, debet eos à proprio episcopo, vel ab alieno de licentia proprii suscipere, vt cõstat. Potest etiam hæc duplex subiectione in actu iudiciali appellari, altera necessaria, altera voluntaria, cui quidem duplici subiectione respondet in absolute, seu iudice duplex iurisditio, altera coactiua, qua iudex in illo foro potest subditum compellere, aut compelli facere, vt tempore debito confiteatur: & hæc est respectu mortalium non prius confessorum. Altera est iurisditio voluntaria, ad cuius usum, seu absolutionem recipiendam, subditus non potest compelli, si ipse nolit, & est respectu venialium, & similiter mortalium iam confessorum, & etiam mortalium confitentorum intra annum extra. scilicet quadragesimam. Iam ad exempla superius allata de Papa, fateor, quod potest se subiicere, cui velit, etiã simplici in foro pœnitentia, sed hoc ideo, quia nullum habet in terris superiorem, à quo debeat licentiam petere. Ceteri autem fideles, cum suos habeant pastores, & superiores, nõ ita possunt se, cui velint subiicere, sine cõsensu suorum.

Ad aliud de vagabundis, falsum est, quod ita sint sui iuris, vt possint se subiicere pro voluntate, cui velint, etiã simplici: sed tenentur confiteri curato loci, in quo pro tempore se reperiunt. Quia si possent etiam simplici voluntate subiicere, essent melioris conditionis vagabundi, quàm incolæ cum incolæ non possint pro voluntate se, cui velint subiicere.

A subiicere, nisi de cõsensu proprii. Quod Eugenius quartus ob rationem hanc dicitur de clarasse. Itaq; tales, qui curato loci confitentur, non id faciunt sine licentia Papæ tacita, vel expressa. Ad aliud de marito, qui dempto actu coniugali, & ceteris, ad quos iure coniugij tenetur, potest in reliquis se subiicere, cui velit, sine licentia vxoris. Respon. hoc admisso, eò quod vir caput mulieris est, non sequitur, ergo, quod in casu præsentis possit peccator sine licentia proprii alieno se subiicere. Et discrimen est clarum. Tum, quia si maritus id potest sine licentia vxoris, est, quia est caput eius. Et ideo e contra vxor non potest se aliis seruitutibus aliorum subiicere sine licentia viri, quia vir superior est ea. Ideo nec peccator potest se alieno subiicere, sine licentia proprii, qui eius superior est. Vnde hoc exemplum magis militat pro nobis, quàm contra. Deinde, si maritus se potest in aliis actibus alteri subiicere: talis subiectione non requirit iurisdictionem in eo, cui se subiicit: qui licet actionem ex contractu acquirat: non tamen iurisdictionem. In præsentis autem casu de confessione, subiectione peccatoris requirit in eo, cui se subiicit, iurisdictionem in ipsum, quam nullus habet, nisi accedente licentia proprii, prout supra expositum fuit. Quod si rursus obiciatur, de duobus inter se contententibus, qui sine licentia ordinarij possunt se cui velint in illa contentione subiicere, per quam subiectionem arbiter huiusmodi sortitur iurisdictionem in illos, igitur ita erit in præsentis. Respond. Non est simile, quia si contententes possunt se arbitris, quibus velint, sine licentia proprii ordinarij subiicere: habent tamen licentiam à iure, & ex consequenti, à superiore. In præsentis autem casu pœnitentia fori non ita, imò ius ipsum prohibet, ne quis alieno sine licentia proprii se subiiciat, & declarat confessionem aliter factam, nullam. Ne tamen reprobare videamur, quod ab aliis doctoribus approbatum est, posset dici, quod in confessione venialium, & mortalium iam remissorum, non sit peccatori necessaria licentia expressa proprii, sed poterit peccator, cui velit, pro voluntate se subiicere. Quod si in præsentis decretali statutum est, vt si quis voluerit alieno confiteri, licentiam prius postulet, & obtineat à proprio, id procedit de confessione mortalium, non prius sacramentaliter remissorum, eò quod hæc decretalis non nisi de mortalibus peccatis non prius confessis instituta, & intelligenda est. Ac proinde sicut

quod dicitur, quod quilibet fidelis teneatur semel saltem in anno omnia sua peccata suo proprio sacerdoti confiteri, de solis mortalibus non cõfessis intelligitur: ita id, quod additur postea, scilicet, si voluerit alieno confiteri, licentiam obtineat à proprio, de confessione eorundem mortalium est intelligendum. Ita & quod postremo ait, cum aliter alienus absolvere non possit &c. de absolutione ab eisdem peccatis venit accipiendum. Vnde probabile est, quod nil de venialibus, & mortalibus iam confessis in hac decretali statutum sit, & ex consequenti confessionem huiusmodi peccatorum ecclesia reliquit agendam, absq; hoc, quod seruentur ea, quæ hic de mortalibus non confessis disposita sunt. Et ita tacitè videtur Papa licentiam peccatores, vt venialia, & peccata mortalia prius confessis, confiteantur, cui velint. Secus tamen de confessione mortalium extra quadragesimam agenda, quia talis agenda est, secundum dispositionem huius statuti, aliqui non valebit. Nam hoc statutum non loquitur præcisè de confessione agenda in quadragesima, sed vniuersaliter de confessione mortali, quocumq; tempore fiat, quod. scilicet debet fieri proprio, vel alieno de licentia proprii. Et illa particula, saltè semel in anno, nõ ponitur, vt limitetur confessio, de qua loquitur textus, sed vt limitetur obligatio confitendi.

De confessione per curatum audienda, quoties subditus confiteri velit.

Occasione sumpta ex dictis, posset dubitari: an curatus teneatur audire confessiones subditorum, non solum in quadragesima, sed etiam extra eam toties, quoties illi velint confiteri. Et dixerunt aliqui, quod sic, modo curatus impeditus non sit, nec aliqua legitimè, & iustè excusationem habeat, quominus talem pœnitentem audiat. Pro qua opinio arguitur primò ex parabola talentorum, quæ seruis erant commissa, vbi seruus, qui non reddidit, dño talentum cum yfura, dånabiliter à dño reprehendit, & in tenebras exteriores eiici iubetur. Talis videtur curatus, cui dñs potestatem spirituale simul, & curam ouium cõmisit, vt illis sacramenta ministraret. Nec videtur satisfacere curatus, si tempore necessitatis solùm ea ministrat, quia hoc

Math. 26.

E non est talentū acceptum Domino cum vsu
ra reddere, vt videtur, si nō vltra tempus ne-
cessitatis aliquid Domino lucrifecerit. Se-
cundo, non minus tenetur curatus suis sub-
ditis in spiritualibus providere, quā teneat
pater carnalis suis filiis in temporalibus:
vtriq; enim cura commissa est, huic corpo-
ris, illi verō animæ subditi, sed carnalis pater
non solum tenetur filiis ministrare cibum
necessarium ad vitam, sed etiam cibum ne-
cessariū ad hoc, quod filius ad debitā quan-
tatem perueniat: igitur & curatus tenetur
non solum tempore necessitatis sacramenta
suis subditis ministrare, sed etiam extra hu-
iusmodi necessitatem, vt anima ad debitum,
& conueniens perueniat spirituale augmen-
tum. Tertio, quia subditus habet ius pe-
tendi à curato suo, quoties velit, vt eum in
confessione audiat, & eidem confesso, sacra-
mentum absolutionis impēdat, igitur è con-
tra curatus tenebitur subdito hoc sacramen-
tum ministrare quoties requiratur. Patet to-
tū à simili, quia vxor habet ius petendi à
marito, quoties velit debitum coniugale, &
è contra maritus toties tenetur eidem postu-
lanti reddere, vbi non ad sit legitima excusa-
tio &c. Igitur. Quarto idem probatur ex
obligatione, qua curatus ratione officij eidē
iniuncti tenetur sollicitus esse pro ouibus ei-
dem cōmissis, iuxta illud Ezech. 34. Vt pa-
storibus Israel, qui pascebant semetipsos.
Nonne greges à pastoribus pascuntur? Lac
comedebatis, & lanis operiebamini. Et se-
quitur: Quod infirmū fuit, non cōsolidastis,
quod ægrotum non sanastis, quod contra-
ctum est, nō alligastis, & quod perierat, non
quæristis &c. Ex quibus colligitur curatos
obligatos esse pascere gregem eis commis-
sum, non solum quando sunt in necessitate,
sed extra, si aliqua ovis sit contracta, si ægra
&c. Igitur cum peccator contractus sit, & ægro-
tus per peccatum à se commissum, sequitur
curatū nō excusari à peccato mortali, si quo-
ties petierit subditus sanari, & consolidari,
sacramentum pœnitentiæ ab eodē petendum,
non ministrare. Postremò arguitur, quia
si curatus non habet legitimā excusationem
negandi præfatum sacramentū videtur agra-
re contra charitatē proximi, cū præferat suā
quietem corporalem, seu spiritualemente tanto bo-
nō spiritali proximi, quantū ex tali confes-
sione esset illi euenturū: imò fortè per cōfes-
sionem à peccato ad gratiam resurgeret, vir-
tute sacramenti, ad quam cordis pœnitentiā,
quā habet, illi non sufficit. Et ita negatio hu-

ius sacramenti illi cederet in perniciē animæ. **G**

His non obstantibus videt oppositū tene-
dum, quod. s. extra casum, quo peccator tene-
tur cōfiteri, non teneat curatus sub pœna pec-
cati mortalis eum audire. Probat, quia si sic,
vel ad id teneat ex lege charitatis fraternæ,
vel ratione officij pastoralis. Non primū, quia
lex fraternæ charitatis oēs videtur æqualiter
respicere, secundū quod scriptū est: Vnicui-
q; mandauit Dñs de proximo suo. Sed alius
à curato, & si posset sacramentū eucharistiæ,
aut pœnitentiæ alicui petenti ministrare: non
tamen peccat cōtra charitatē fratris, si nolit
ea illi ministrare, sed ad curatū suum eum re-
mittat. Quod patet, tum ex cōsententiā, tum
etiā, quia non est contra charitatē proximi
illi denegare, quod illi non est debitū, etiam
si esset eidem vtilissimū, sed alienus sacerdos
non debet alieno parochiano ministratiōne
sacramentorū, vt constat: igitur non est con-
tra charitatē proximi illi extra necessitatē
sacramenta denegare. Confirmatur, quia
negare eleemosynam corporalem fratri eam
extra necessitatē petenti, non est contra cha-
ritatē proximi, vt constat: igitur negare sacra-
mentā fratri ea extra necessitatē petenti, non
est contra charitatē fratris. Similiter si fra-
ter sufficēter instructus in his, quæ sunt illi
necessario credēda, & quæ illi sunt ad salutē
sufficientia, petat in cæteris altioribus, & se-
cretioribus ab aliquo instrui, non erit cōtra
charitatē fratris suæ petitioni non cōdescen-
dere, vt certū suppono, satis erit ea, quando
& quibus necessariū fuerit tradere, & patefa-
cere: igitur non agit cōtra legē charitatis fra-
ternæ curatus, qui subdito sacramenta extra
necessitatē petenti, ea denegat, quando. s. ex
denegatione nullum fratris verisimile peri-
culum, & notabile timetur. Quod etiam
non teneatur ad id curatus ratione officij si-
bi iniuncti, probatur, quia officio suo satisfacit,
si onera eidem à iure, vel superiore iniun-
cta, cōpleat, sed nec ius, nec superior iniūgit
curato sacramentū absolutionis, aut eucharis-
tiæ subditis ministrare, nisi in necessitate,
qua subditis necessarium est ea recipere, de
iure quidem diuino, quando sunt in pericu-
lo mortis: de humano verò in quadragesi-
ma, & Paschate: igitur ratione officij in casu
proposito curatus non tenetur eum audire.

Confirmatur id, quia si curatus est confes-
sionem, quod subditus vult solum venialia confite-
ri, aut alia peccata, de quibus legitimè abso-
lutus est, reconfiteri, non tenetur curatus hu-
iusmodi confessiones audire sub pœna pec-
cati

A cati mortalis, & si vtile esset, & meritorium
vtriq; idq; ex sententia omnium, & non ob
aliam causam, nisi quia tales confessiones
non sunt ipsi subdito necessariæ, cum nul-
lum sit periculū eas non facere, vt suppono:
igitur ob eandem rationem, si velit extra ne-
cessitatem sua mortalia confiteri, non tene-
bitur curatus ex officio eum pro tunc audire,
vbi ex denegatione nullum verisimile tim-
meatur periculum. Postremo idem patet,
quia episcopus non tenetur ratione charita-
tis, nec ratione officij sacramentum ordinis
subditis extra tempora determinata mini-
strare, non obstante vtilitate, quæ ipsi pro-
mouendo esset ex ordinatione euentura: igitur
nec curatus teneat ex lege charitatis, nec
ratione officij subditis ministrare sacra-
mentum eucharistiæ, aut pœnitentiæ, non obstan-
te vtilitate, quæ illi esset alioqui euentura.

Iam ad rationes ante oppositum dicēdum:
Ad primā, quod illa parabola dicta est con-
tra desides, & ignauos, qui cū gratiā à Do-
mino receperint, qua possint sibi ipsis, & cæ-
teris prodesse, illam in se inutiliter retinent,
sinentes alios, quoad animā, vel corpus sua
ignauia perire, quos p. doni cōmunicatiōne
sustinere ne cadāt: & cadētes, ac lapsos Deo
lucrifacere possent. Quod ita intellectum, in
nullo contrariatur sententiæ propositæ. Qui
enim indigentī proximo tempore necessita-
tis gratiā à Domino acceptam non com-
municat proximum, ne labatur, sustinendo,
vel lapsum erigendo, non inutiliter talentum
à Domino dicitur accepisse, nec in sudario
absconditum retinere, vt patet, qualiter re-
tinet, qui talento à Domino ad communem
vsu, & vtilitatē accepto, ad sui tantum co-
moditatem vtitur, hic talentum reddit sine
vsura. Qui autem talento vtitur ad aliorum
vtilitatem, saltem in necessitate, talis talentum
cum vsura reddere dicitur. Ad secun-
dum, fateor vtriq; parenti cōmissam esse cu-
ram filij, carnali, scilicet, & spiritali: sed si-
cut satisfacit pater dando filio cibaria illi ne-
cessaria, aliis delicatioribus, aut abundantio-
ribus denegatis, ita & curatus satisfacere vi-
detur, sacramenta necessaria tēpore, quo in-
dignerit, subdito ministrando. Nec putan-
dum est, quod pater carnalis teneatur ad il-
la duo immediatē. s. ad dandum necessaria
vite, & ad dandum alia ad corporis quanti-
tatē pertinētia. Nam si det, quæ ad vitā sunt
necessaria, quantitas inde naturaliter conse-
quetur, & siue cōsequatur magna quātitas,
siue parua, nisi ad obligationē patris, qui dā

do necessaria vitæ satisfacit. Ita sub obligatio-
ne curati nō eadit procurare augmentū gra-
tiæ subdito suo, vltra id, quod illi ex ministra-
tione necessariorū est euenturū. Ad tertijū,
quāuis subditus habeat ius, id est, licentiam,
& facultatem petendi sacramentū à curato,
quoties velit confiteri: non tamen habet ius
coactiuū, quo possit contra curatū agere, &
eum ad ministrandū ei sacramenta cōpelle-
re, extra necessitatē subditi. Nec valet simile ad-
ductū de cōiugibus, quia vxor habet ius co-
actiuum ad petendū debitū carnis, quoties
velit, eò quod vir non habet potestatem cor-
poris sui, sed vxor, & è contra, vt ait Paulus:
ideo habet ius coactiuū vtendi re sua, id est,
corpore viri, quoties ipsa velit, & è contra.

Ad quartum. Illud Ezech. procedit contra
pastores cupidos, & negligentes, qui cū vi-
deant oues sibi commissas pastu, aut medi-
camine, aut defensione à lupis indigere: nil
tamen de earum salute curant, vt patet ex ip-
so textu. Secus in nostro casu, in quo cum
hoc, quod extra tempus necessitatis curatus
sacramenta non conferat: tempore tamen,
quod subditi indigent, præsto est illi per sa-
cramenta subuenire. Ad postremum. Il-
lud videtur probare, quod sit cōtra ordinem
charitatis, eligere propriā quietem, quando
ea postposita, magnum postumus spirituale
beneficium proximo cōferre. Attamen non
est contra ordinē de necessitate seruandum,
eò quod si duo sunt alicui licita, quorū alte-
rum melius est, modo de præcepto non sit,
non peccat, nec contra debitū ordinē chari-
tatis agit, si minus bonū, alio prætermisso,
eligat. Patet, quia aliās peccaret, qui dimissa
religione, in seculo manet, qui dimissa casti-
tate virginali, vxorē ducit, qui dimissa pau-
pertate, diuitias curat, & sic de multis alijs,
in quibus, sicut non agit quis contra chari-
tatem ad se habendā, ita nec agit contra cha-
ritatem fraternā, si dimisso bono maiori fra-
tris, suum proprium, quod minus est, curet,
quādo curare de tali bono proximi non est
præcepti, sed superabundantis beneficij, qua-
le in proposito esset. Tūc igitur dicitur quis
peccare contra ordinem charitatis, quando
postposito eo, quod ei, vel fratri ad salutem
corporis, vel animæ est necessariū, aliud
minus bonum, seu non necessarium eligit.
Si verò id, quod postponitur non sit, vt di-
ctum est, necessarium, non agitur contra or-
dinem charitatis debitum, de quo aliās. Ad
id autē, quod in ratione subiungitur: quod
sepe accideret subditum perire ex defecto sa-
cramenti.

Eramenti, quando. s. poenitentia cordis illi non sufficit: quae tamen cum sacramento sufficeret, dicendum, quod hoc currit contra Scot. & alios, qui dicunt esse in poenitentia cordis certam intentionem, aut temporum continuationem necessariam, ut valeat ad salutem, de quo aliis. Imo & secundum Sco. esto illud teneatur, non tamen potest peccator ad tale statum peruenire, in quo perfectum habeat usum rationis, quin per se, sine sacramento poenitentiae actu suscepto, possit se in statu gratiae reponere, si velit, ut si defectum continuationis in poenitentia cordis suppleat per intentionem, & conatum voluntatis, faciendo quod in se est. Stat ergo sententia supra probata, quod curatus non tenetur audire confessiones subditorum, quoties velint illi confiteri, sed quoties indigent, & illis necessarium est confiteri. Est autem eis necessarium confiteri, non solum tempore, quo infirmi sunt, aut in quadragesima, sed in multis aliis, ut supra ostensum est, quando agebatur de tempore, quo necessarium est actu confiteri. Vide supra.

De effectu absolutionis sacramentalis.

Nunc de effectu, seu fructu absolutionis sacramentalis breuiter videamus quis sit: An scilicet huiusmodi absolutio valeat ad remissionem peccatorum, seu quod idem est: An valeat ad conferendum primam gratiam, per quam fit peccatorum remissio. Pro affirmatiua parte facit ipsa forma sacramentalis, scilicet, Absoluo te a peccatis tuis. Quae cum vera sit, & efficax, oportet operetur id, quod significat, sicut & caetera sacramenta Evangelica. Pro negatiua facit ratio, quia si, qui absoluitur a sacerdote, venit cum debita cordis poenitentia, iam in gratia venit, & ita non consequitur gratiam primam per absolutionem huiusmodi. Si vero sine cordis poenitentia accedit, nil sibi valet huiusmodi absolutio, imo potius obest: & ita patet ratio dubitationis & c. super qua quaestione magna est inter doctores controuersia, & diuersae opinionis. Prima est Magistri sententiarum, tenentis, quod absolutio sacramentalis non est operatiua, sed ostensua remissionis peccatorum quoad culpam, & poenam aeternam. De qua primo videndum est. Dixit igitur Magister in. 4. distin. 18. quod haec ab-

olutio non valet ad remissionem peccatorum quoad culpam, nec poenam aeternam: & ita non valet ad conferendum gratiam primam. Mouetur ex illo Psal. Dixi, confitebor aduersum me iniustitiam meam Domino: & tu remisisti impietatem peccati mei. Vbi Casiodorus ait: Magna pietas Dei, qui ad solam promissionem dimittit peccata, nondum pronunciat, sed promittit se pronunciatum, & peccata remittit. Unde apparet peccatorem antequam a sacerdote absoluitur, esse a Deo iustificatum, & veniam peccatorum consequutum. Secundum idem probat, quia si huiusmodi absolutio valeret ad remittendum culpam, & aeternam poenam, sequeretur, quod sacerdos culpam remitteret per suam absolutionem, quod inde videtur falsum, quia remittere peccata, solius Dei est, iuxta illud Isa. Ego solus deleo iniquitates, & peccata populi. Et Ambrosius idem testatur, dicens Ille solus peccata dimittit, qui solus pro peccatis nostris mortuus est. Et habetur de poenitentia. distin. 1. c. Verbum Dei. Et Augustinus contra Iulianum: Nemo tollit peccata, nisi solus Deus, qui est Agnus, tollens peccata mundi. Tertio facit pro eodem, quod legitur de Lazaro in Evangelio, quem Christus prius intus viuificauit, & postea soluendum a ligaturis discipulis suis tradidit. Ex quo Augustinus colligit, peccatorem prius a Deo intus per gratiam viuificari, quam a sacerdote a ligaturis peccati absoluitur. Pro quo etiam facit, quod de leprosis scriptum est, quos scilicet, Christus prius sanauit a lepra, deinde eos ad sacerdotes misit, quorum iudicio ostenderentur esse mundati. Quod quidem figura fuit eius rei, quae in hoc tempore fit, quando peccatores a lepra animae curantur. Quarto facit, quod ait Hieronymus super illud Matthaei 12. Tibi dabo clauis regni caelorum. Hanc, inquit, locum quidam non intelligentes, aliquid sumunt de supercilio Phariseorum, ut damnare innoxios, vel soluere se putent noxios, cum apud Deum, non sententia sacerdotum, sed reorum vita quaeratur. In Leuitico se ostendere sacerdotibus iubentur leprosi, quos illi non faciunt leprosos, vel mundos sed discernunt, qui mundi, vel immundi sunt. Vbi aperte videtur, sacerdotes Evangelicos legalibus aequiparare, in hoc quod sicut illi non mundabant leprosos, sed eos mundos esse iudicabant: ita sacerdotes Evangelici non iustificabant peccatores, nec eos mundant, sed eos mundos iam esse ostendunt. Et ita absolutio sacerdotis non est, quae primo iustificat, seu peccatorum remissionem confert. Itaque ab-

olutio

Aolutio sacramentalis non actu dimittit peccata, sed ostendit ea iam esse dimissa, operatur autem in confitente gratiae augmentum, quod commune est sacramentis legis nouae, & remittit poenam temporalem in toto, vel in parte, eam inquam, in qua per contritionem fuerat aeterna poena commutata. Facit pro hac positione glossa super illud Ioa. 20. Quorum remisistis peccata & c. Id est. Quos dignos remissione iudicaueritis. Unde apparet non esse sacerdotibus data potestas, qua actu peccata remittant, sed qua iudicent, qui sint digni, aut indigni ipsa remissione. Contra tamen hanc opinionem magistri videntur aliqua militare, quae faciunt pro secunda opinione, quam alij contra magistrum tenent. Primo quia sacramenta legis Evangelicae id efficiunt, quod significant, ut patet ex definitione sacramenti per eundem magistrum data. Sacramentum est inuisibilis gratiae visibilis forma, sic, ut ipsi imagine gerat, & causa existat. Similiter ex differentia sacramentorum veteris legis, & nouae: illa enim figurabant, & non operabantur, nec praestabant quod significabant, ut patet de hostiis, quae pro peccatis fiebant, quae cum iustificationem a peccatis significassent, neminem tamen iustificabant, iuxta dictum Pauli. Ex operibus legis nemo unquam iustificatus est. Sed sacramentum poenitentiae significat per ipsum fieri remissionem peccatorum, ut ipsa forma absolutionis ostendit.

Ad Rom. 3.

Ioa. 20.

Secundo Deus peccata non remittit, nisi sint per sacerdotes remissa, ipso dicente Quorum remisistis peccata, remittentur, & quorum retinueritis. i. non remisistis, erunt retenta. In quo significat satis aperte, quod sententia sacerdotis in terris praecedat sententiam Dei in caelis. Non enim dixit quorum remisistis peccata, iam sunt remissa, sed remittentur in caelo. Quemadmodum alibi dicit, quaecumque solueritis in terris, erunt soluta in caelis: in quo innuit, quod sententia a sacerdote in terris data approbabitur in caelo, approbatio autem sententiae praesupponit sententiam latam esse: igitur falsum est, quod illa forma, absolutio te, valeat tantum. i. te absolutum esse ostendo. Quod inde confirmari potest, quia si ille sit sensus absolutionis, id est te absolutum esse ostendo, quare a quo absolutum esse peccatorem ostendit, vel a Deo, vel ab ecclesia. Non secundum, cum antea ab ecclesia absolutus non sit. Nec primum, quia tunc magis conduceret, quod peccator suam iustitiam confiteatur sacerdoti, quam sua peccata: quia ut sacerdos iudicet illum hominem esse a Deo ab-

olutum, magis conuenit iustitiam talis hominis cognoscere, quam vitia, & peccata ab eo commissa. Quandoquidem per opera charitatis mereatur homo a Deo absolui, & per eadem dignus esse cognoscitur, non per peccata. Cum igitur teneatur non iustitia, sed sua peccata confiteri, sequitur, quod non ad id tenetur, ut iudicetur dignus, & a Deo absolutus, sed ut a vicario Christi absoluitur. Quod iterum confirmatur, quia si sacerdotibus non est data maior potestas in hac re, quam ad ostendendum quis sit absolutus, seu absolutione dignus, sequitur auctoritatis supra tacite sensum esse, Peccata quae ostenderit esse remissa, ego remittam, & quae non ostenderit esse remissa, non erunt remissa. Quod videtur absurdum: nam si remissio per Deum facta, praecedat remissionem, seu sententiam sacerdotis, nil igitur ad remissionem peccatorum agit, quod sacerdos postea ostendat illum esse absolutum vel non.

Tertio sacramentum poenitentiae est secunda tabula post naufragium, sicut baptismus est prima, igitur sicut baptismus actu liberat hominem a naufragio, praestando gratiam primam, ita & poenitentia sacramentalis, alioqui si homo semper est iustificatus antequam huiusmodi sacramentum accipiat, quo conuenit de hoc sacramento dicere, quod est secunda tabula post naufragium? Confirmatur etiam, quia extrema unctio confert gratiam primam, & peccata tollit, dicente Iacobo in sua Canonica, Infirmus quis in vobis, inducat presbyteros, & orent super eum, ungetes eum oleo letitiae, & oratio fidei saluabit infirmum, & si in peccatis sit, dimittentur ei. Igitur id faciet a fortiori poenitentiae sacramentum, quod specialiter in remissionem peccatorum institutum est. Quarto facit glossa Matthaei. 16. quae exclusis alijs opinionibus, quae dicunt sacerdotem non a peccatis absolueret, sed absolutos eos ostendere, quod non a peccatis, sed a reliquijs peccatorum absoluit, subdit, dicens: Alij veritati, & Evangelio adhaerentes, ministros ecclesiae a peccato soluere dicunt. Pro quo etiam facit Augustinus contra haereses, dicens: Nec eos audiamus, qui negant catholicam ecclesiam omnia peccata posse dimittere. Illi enim in Petro petram non intelligunt, & non intelligentes ecclesiae datas esse clauis regni caelorum, eas de propria manu amiserunt. Quinto facit ad idem capi. Si quis presbyter. 26. q. 6. vbi dicitur, quod presbyter denegans poenitentiam. i. absolutionem morientibus, reus erit animarum. Et rursus ibidem cap. Agnouimus, de presbytero negante absolutionem morientibus, eam pe-

M 5 tenti-

E tentibus, ait Cælestinus papa. Quid aliud rogo, id est, quam moriæti mortē addere eiusq; animam sua crudelitate, ne absoluta possit esse, occidere? In quib' apertē videtur significari, quod absolutio in casu præstaret vitā his, qui moriuntur: alioqui, ea denegata non daretur causa cōdemnationis ipsi morientib'.

Propter has, & alias rationes cōcludunt alij absolutionem sacramentalē operari actu remissionē peccatorū, quoad culpam, & poenam æternam, & non solum quoad tēporalem. Cuius opinionis fuit Tho. Sco. Gerson, & alij. Et ita absolutio sacramentalis nō est ostensiva solum, sed actu operatiua eius, quod significat. Et quāuis vt in plurimū reperiantur peccata iam per primā cōtritionē remissa quoad Deum: attamen ex parte sua, ea secluso obice, remitteret, si remissa non essent. Pro qua sententia videtur facere concilium Florentinū, vbi declaratū est, quod effectus sacramenti pñiæ est, absolutio à peccatis.

Contra tamen hanc secundam opinionē specialiter facit ratio, vltra ea, quæ supra pro magistro sunt allegata. Nam cum dicant hi, quod sacramentum hoc pœnitentiæ actu remittit peccata, & cōfert gratiam primam, quæro quomodo accedit cōfitemens ad suscipiendum hoc sacramentū: nam potest tribus modis accedere. Vno absq; obice malę voluntatis, sed sine pœnitentia cordis. Secundo cum pœnitentia cordis, sed imperfecta. Tertio cū pœnitentiā cordis perfecta, quæ dicitur contritio. Sed in nullo ex his casibus possunt verificare quod dicunt. Patet, nam si sine pœnitentia cordis accedat, etiam si obicem alium malę voluntatis non habeat, non iustificabitur per absolutionem. Nam certū est per scripturam, peccatorem non posse de lege veniā à Deo consequi, sine pœnitentia cordis, dixit enim per Ezechielē: Si impius egerit pœnitentiā ab omnibus peccatis suis, vita viuet &c. Et iterū. Quacūq; hora ingemuerit peccator, non recordabor amplius suorū peccatorū. Et Christus in euangelio. Nisi pœnitentiā egeritis, omnes peribitis. Et Petrus in actibus: Pœnitimini, & conuertimini, vt deleatur peccata vestra. Et Augustinus: Nemo suæ voluntatis arbiter cōstitutus, potest novam vitam gratiæ inchoare, nisi pœniteat eū veteris vitæ, à qua pœnitentiā soli paruuli immunes sunt. Et sunt alia innumera loca scripturæ sanctę, & testimonia sanctorū doctorum pro hac parte. Nō igitur stat, quod absolutio sacramentalis cōferat gratiam primam, in casu, quo cōfitemens sine pœnitentia

accedat per solam non pōsitionem obicis. **G**

Nec possunt, vt videtur, dicere secundū, scilicet, quod si accedat cum pœnitentiā cordis imperfecta poterit virtute absolutionis cōsequi gratiā primam, & remissionem peccatorū, actu. Nam quatuor modis contingit hmoi pœnitentiam esse imperfectam. scilicet vel quia peccator dolet de quibusdā à se cōmissis, & non de omnibus, vel quia si de omnibus commissis dolet, non tamen cum proposito abstinendi in posterū: vel tertio, quia nō dolet de cōmissis ob amorē Dei, sed ex timore, vel ex alia causa humana: vel quarto quia pœnitentiā cordis est remissa gradualiter, seu parum continuata. Sed in nullo ex his casibus possunt verificare quod dicunt, quod. scilicet absolutio sacramentalis actu remittat peccata mortalia quoad culpam, & æternam poenam. Patet, nam quando habetur pœnitentia cordis: imperfecta primo, & secundo modo, non fit peccatorum remissio, quia ponitur obex malę voluntatis, saltem omisiuē, cum teneatur peccator absolutionem petēs, pœnitentiam veram de commissis habere, quæ pœnitentia includit dolorem de omnibus commissis, & propositum in posterum abstinendi, vt suppono. Si autem habet pœnitentia imperfecta tertio modo, quæ. scilicet homo doleat de peccatis, nō tñ propter Deum ab eo dilectum, non poterit veniam, aut gratiam cōsequi, dicente Augustino, sine amorē Dei neminē vnquā gratiam inuenisse. Imō, & ipsi doctores Tho. & Sco. dicunt esse necessariā pñiam propter Deū. Si autem habetur pœnitentia imperfecta quarto modo, scilicet, quia est remissa gradualiter, aut parum continuata, talis imperfectio non impedit, quominus per eam possit quis sufficienter se in statu gratiæ reponere. Nam ad acquirendū gratiā, nec est necessaria intētio gradualis, nec temporis continuatio, modo efficax sit. Quia quantulancūq; & quantūlibet breui tempore gestam pœnitentiam Deus accipiat, de pœnitentiā. distin. 3. cap. Talis &c. De quo supra tractatu de pœnitentia cordis.

Sed fortē dicent, quod potest esse pœnitentiā imperfecta, qua quis dolet de omnib' peccatis suis cum proposito abstinendi, & propter Deum dilectū, dilectione, quæ de se nō sufficit ad gratiā, quia stat peccatores in peccato existentes Deum diligere, & propter Deū aliqua facere, nec propter hoc se in statu gratiæ reponunt. Et talis pœnitentia, quæ per se non sufficit, sufficit cum sacramento. Et ita tunc verificaret, quod opinātes dicunt.

Verū

A Verū hoc etiam habet difficultatē, quia quæro qualis sit illa dilectio Dei. Nā vel est obedientialis, qua homo proponit firmiter Deo in omnibus placere propter ipsummet Deum. Vel est dilectio alia simplicis tendentię, qua placet ipsi homini, quod Deus sit, & omnib' præsit & domine, seu quod sit optimus, & infinitus, aut q̄ illi omnes seruiant, & reuerentur &c. Si hanc solum habeat homo dilectionem Dei, fateor illam non sufficere ad salutem, & gratiam. Sed nec cum sacramento sufficit ad gratiam. Probatur, quia ad gratiam primā, & remissionem peccatorū quoad culpam, necessaria est vera pœnitentiā cordis, de qua scriptura loquitur. Hæc autē est, quam sancti exposuerunt. scilicet. Pœnitenti vera est, præterita mala plangere, & plāgenda iterum non committere, idq; propter Deum. Hanc autem pœnitentiam certū est includere amorem Dei obedientialem, nam taliter pœnitens paratus est in omnibus necessariis Deo placere, ex quo proponit in nullo postmodū eum offendere: & talis dilectio est immediata dispositio ad gratiam, & per cōsequēs siue pœnitentiā illa sit propter Deum primo modo dilectum, siue secundo modo, non verificant, quod dicunt. scilicet. quod taliter pœnitens consequitur virtute absolutionis sacramentalis gratiam primā, & remissionem peccatorum quoad culpam, & poenam æternam. Confirmatur hoc idem, scilicet licet, quod sit homini necessaria pœnitentia propter Deum obedientialiter dilectū, si velit veniam cōsequi: quia non potest quis saluari, nisi seruet mandata, secundum quod scriptum est: Si vis ad vitam ingredi, serua mandata. Et inueni enarranti mandata, quæ seruauerat, respondit Christus. Hæc fac, & viues. Cum igitur non sit necessarium omnia mandata semper actu seruare, vt homo saluet, alioqui vix esset, qui saluaretur, restat vt sit necessarium omnia mādata seruare secundum mentis propositū, vt homo sit Deo acceptus. Ac proinde si velit peccator veniā peccatorū, & gratiam consequi, quando absoluitur, necesse est eum in mentis proposito omnia mādata seruare. Hoc autē est Deū diligere obedientialiter, quod quidem per se ad gratiā sufficit. igitur. Idem etiam colligitur, ex eo, quod habetur Ezech. 18. Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis, & custodierit omnia præcepta mea, vita viuet, & non morietur. In quo iterū significatur, necessariā esse pœnitentiā propter Deum obedientialiter dilectū, & taliter

pœnitenti promittit Deus vitam. **P**reterea idem probatur ex eo, quod ait Augustinus lib. de vera, & falsa pœnitentiā cap. 17. vbi declarat quis dicitur cōverti ad Deū. Ille, inquit, qui non solum à peccato auertitur, sed qui iam totus, & omnino vertitur, qui iam non pœnas timet, sed ad bonum Deum tendere festinat. Et Gratianus. de pœnitentia. distin. 1. cap. Quis aliquando, declarans conuersionem in Deum nobis necessariam auertitur dicitur, qui omnino vertitur, cuius opus vox, & cogitatio ita mortificationi peccati desudat, sicut prius serui erant iniquitati. Quod autē vltra pœnitere, sit necessariū ad Deum cōverti, vt quis remissionem peccatorū assequatur: clarē docet Petr' in actibus, dicens: Pœnitimini, & conuertimini, vt deleantur peccata vestra. Ex quibus apertum esse videtur, quod nisi peccator pœniteat propter Deum obedientialiter dilectū, non poterit, etiā interueniente sacramento, Dei gratiam, & remissionem peccatorū consequi. Et ita concluditur, quod si debeat cōfitemi valere absolutio sacerdotis, non satis est, accedat peccator sine obice malę voluntatis: nec satis est, quod accedat cum pœnitentiā imperfecta, vt supra discussum est, sed necessarium est accedat cum pœnitentia vera, **D** aut præsupponit. Et si cum hac accedat, iam per eam est veniā cōsequutus, anteq̄ à sacerdote absoluat, & per consequens hmoi absolutio nō operat̄ actualiter remissionē peccatorum, quoad culpam, & æternam poenam.

Est alia tertia opinio Hugonis lib. 2. de sacramentis. Similiter & Ricardi de sancto Victore, parte prima, lib. de potestate soluendi, & ligandi, qui tenēt mediam viam, dicentes, quod absolutio sacramentalis non operatur remissionem peccatorū quoad culpā, sed quoad reatū æternę pœnē. Pro quo supponūt, q̄ peccator ob culpā mortale ligatus est dupliciter. scilicet. obduratione mentis, & debito futuræ damnationis. Primum remittit Deus, interueniente contritione peccatoris. Secundum verò remittit sacerdos per suam absolutionem, præuia peccatoris confessio. Pro qua opinione quoad primam partem faciunt, quæ supra citata sunt pro magistro sententiarum, specialiter quod de Lazaro adduxim', qui prius fuit à Christo intus suscitatus, & postmodum Apostolis traditus, vt à ligaturis mortis solueretur.

Facit etiā dictū Christi, Quorū remisit peccata, remittentur eis, & quæ solueritis in terra,

E terra, erunt soluta in caelis &c. In quibus in-
nuitur precedere sententiā sacerdotis, & sub
sequi absolutionem Dei in caelis: quod cum
non possit intelligi de absolutione ostēsiua,
vt supra cōtra magistrum arguebatur, sed de
absolutione operatiua, & non de absolutio-
ne à peccatis quoad culpā, vt supra pro ma-
gistro argutum est: nec de absolutione à pec-
catis quoad poenam temporalem, ad cuius
remissionem non opus erat confiteri pecca-
ta, quando quidem talis poena hīc, & in pur-
gatorio solui poterat: restat, vt intelligatur
de absolutione à peccatis quoad reatū eter-
næ damnationis. Facit etiā, quod ait P̄sal.
Dixi, confitebor aduersum me iniustitiam
meam Domino, & tu remisisti impietatem
peccati mei. Vbi non dicitur, & tu remisisti
peccatum meū, sed impietatem peccati, seu
cordis mei. Vt intelligamus, quod Deus per
cōtritionē dimittit cordis impietatem, quæ
est mens obduratio, & cæcitas interior, &
relinquitur debitum æternæ damnationis
post modum remittendum, quod fit in con-
fessione. Itaque per contritionem præuiam
Deus remittit culpam, per absolutionem sa-
cramentalē sacerdos remittit æternam poe-
nā. Nec aliter in caelis huiusmodi æterna poe-
na peccatori remittetur, nisi sententia sacer-
dotis interueniente: excepto, quādo per pec-
catorem non steterit, quō minus à sacerdote
absoluatur, quia tunc defectū sacerdotis sup-
plebit Dei misericordia. Contra tñ hanc
opinionem videtur aliqua militare. Primò,
quia si dimissa culpa per gratiā infusam ma-
neret reatus æternæ poenæ: idem ergo homo
esset filius regni, & perditionis: regni qui-
dem, quia per gratiam, & charitatē est Deo
reconciliatus, & amicus ipsius: perditionis vi-
rò, quia est obnoxius æternæ damnationi.
Quod videtur falsum, iuxta dictū Augusti-
ni dicentis, sola charitas vestis nuptialis est,
quæ diuidit inter filios regni, & filios perdi-
tionis &c. Præterea, quod remissa culpa
per infusionem gratiæ, & charitatis non ma-
neat homo obnoxius æternæ poenæ, probat
ex eo, quod ait Deus per Ezechielem. Qua-
cunq; hora ingemuerit peccator, non recor-
dabor amplius peccatorum suorum. Id quod
ait, non recordabor, non potest intelligi di-
ctum esse per obliuionem commissorum, quæ
nulla potest in Deo reperiri: igitur intelli-
gitur per non imputationem peccatorum ad
æternam poenam: cum non aliter intelligi
possit. Igitur eo ipso, quod peccator per con-
tritionem assequitur gratiam, & remissionē

peccatorum, fit vt non amplius maneat ob-
noxius æternæ poenæ sicut prius erat.

Confirmatur hoc idem per Augustinū su-
per P̄sal. Beati quorum remissa sunt iniqui-
tates, & quorum tecta sunt peccata. Et rur-
sus: Beatus vir, cui non imputabit Dominus
peccatum, nec est in spiritu eius dolus. Vbi
Augustinus ait. Hoc est Deū peccata remit-
tere, quod est ea ad poenam non imputare.
Si igitur peccata à Deo per cōtritionē remit-
tunt: nō igit amplius ad poenā imputantur.

Præterea si remissa culpa per gratiam ma-
net homo ordinatus ad poenam æternam an-
teq; confiteatur, quæro vel manet ad æternā
poenam ordinatus secundū præsentem iusti-
tiam, vel secundum finale iudiciū. Non pri-
mum: nam si homo ille decederet in statu in
quo ad præsens est, absque dubio euaderet
æternā dānationem. Nec secundū, quia stat
quod sit de numero prædestinatorum: non
igitur stat, quod sint peccata remissa quoad
culpam per infusionē charitatis, & quod ma-
neat ordinatus homo ille ad poenā æternam.

Præterea, cum dicunt, quod ablata culpa
relinquitur reatus æternæ damnationis, quæ-
ro quid per culpam formaliter intelligunt?
Si dicāt, quod culpa manēs transeunte actu
peccati formaliter est cæcitas, seu tenebræ,
seu macula mentis: cum hæc omnia non sint
alia quā priuatio gratiæ, vt dicūt, sequitur
quod sola priuatio gratiæ sufficeret, vt qui
ea caret, esset in culpa, quæ non minus esset
in culpa, qui vnum peccatum commisit, quā
qui centū: quorum secundum, cum constat
esse falsum, probatur falsitas primi, quia pro-
babile est, secundum quorundā sententiam,
hominem primum esse sine charitate crea-
tum, similiter, & angelum, qui cum gratia ca-
ruissent in primo eorum instanti, non tamē
ob id dicti sunt creati in culpa. Si dicant
culpam illam manentē transeunte actu pec-
cati esse indignitatem positiuē sumptā, vt di-
cit Gerson, id est, dignitatem, qua homo di-
gnus est æternaliter puniri, quæ hæc tollitur
per gratiam contritionis, & manet reatus. i.
ordinatio ad æternam poenam. Hoc dici non
potest, quia vel post habitam contritionem
manet homo dignus æterna poena, vel non.
Si primū, quomodo igitur per contritionē
tollitur culpa? Si secundū, quomodo igitur
ordinatur iuste ad æternam poenam, qui nō
est ea dignus? Si dicāt, quod culpa manēs
transeunte actu peccati non est nisi ordina-
tio, seu imputatio ad poenā, cum reuera nil
aliud videatur in peccatore post actum pec-
cati.

A cati relinqui, sequitur, quod cum per contri-
tionē tollitur culpa, quæ nō manet reatus, vel
ordinatio ad æternā poenam, & ita intentū.

Præterea, deimus hominem ex toto cona-
tu de omnibus suis peccatis dolentem, & ope-
re pro viribus satisfaciētem, qui nondum
cōfessus sit, huic remissa sunt peccata quoad
culpam, & secundum opinionem manet in
reatu æternæ dānationis. Quæro, an maneat
æternaliter damnandus pro illis peccatis, de
quibus, prout potuit, cōtritus est, an pro ne-
gligentia confessionis, si forte sit negligens
in confitendis commissis? Si primū, igitur
tam acriter, & æternaliter punietur homo
ille in inferno pro peccatis, de quibus toto cor-
de contritus est, & pro quibus pro viribus sa-
tisfecit, ac si nil horū fecisset bonorū, quod
videtur absurdum. Si secundum, falsum igitur
est, quod homo post adeptam gratiam,
& remissionem peccatorum commissorum
sit obnoxius æternæ poenæ pro illis, quan-
uis sit poenæ æternæ obnoxius pro negligē-
tia prædicta, quod nec opinio communis ne-
garet. Et ita videtur præfatam opinionem
suas pati difficultates.

Postremò arguitur, quia Christus equa-
liter, & simul legitur dedisse sacerdotibus po-
testatem soluendi, & ligandi, remittendi, &
retinendi peccata. Nam pariter dictum est:
Quorum remiseritis peccata, remittentur eis,
& quorum retinueritis, retenta erunt. Pari-
ter etiam dictum est. Quæ solueritis in terra,
erunt soluta in caelis, & quæ ligaueritis, erunt
ligata: sed sacerdos non potest ita hominem
ligare, vt sua sententia faciat hominem eter-
næ damnationi obnoxium, cum id sine pro-
prio demerito hominis fieri non possit: igitur
nec etiam potest sacerdos per suam sen-
tentiam efficere, vt homo sit à reatu æternæ
damnationis liber, quando quidem cui Chri-
stus soluendi potestatem contulit, eidem &
potestatem ligandi concessit.

Est alia quarta opinio, & satis commu-
nis, quæ tenet, absolutionem hanc sacra-
mentalem operari remissionē peccatorum,
etiam quoad culpam, & poenam æternam,
non in actu susceptam, sed in voto, seu pro-
posito mentis habitam. Quod enim opere-
tur remissionem peccatorum, patet ex dictis:
quia cum sit sacramētum legis nouæ, id ope-
ratur, quod significat: Quod verò non ope-
retur peccatorum remissionē actu susceptam,
patet similiter ex dictis, quia quādo actu sus-
cipitur huiusmodi sacramētum, iam præ-
cessit peccatorum remissio virtute contri-

tionis præuie. Restat igitur, quod præfatam
peccatorum remissionem operetur in voto,
tunc. s. quando peccator primò habuit con-
tritionem, in qua si vera fuit cōtritio forma-
liter, in ea virtualiter includitur propositum
confitendi sacerdoti, tempore debito. Itaq;
vera manet sententia Christi, scilicet, quod
nullus peccator cōsequetur in caelis peccato-
rum remissionem, nisi à sacerdote sit absolu-
tus. s. in voto, & proposito ipsius peccatoris,
quemadmodum de baptismo statutum est,
quod nisi quis fuerit renatus ex aqua, & Spi-
ritu sancto, non potest ingredi regnum Dei,
saluatur statutū in eo, qui proponit, cum po-
terit, aut debuerit baptismum aque suscipere.
Sufficit igitur peccatoribus, vt gratiā ac-
quirāt, quod propositū habeāt tempore de-
bito baptismum, & poenitentiam suscipien-
di: & ita illis valet ad salutem baptismus,
& poenitentia in voto, relinquit tñ in eis obli-
gatio suo tempore hmoi sacramēta recipien-
di, saltem ob præceptum. Vnde apertū est,
quod absolutio sacramentalis in voto præstat,
& operatur remissionem peccatorum quoad
culpam, & poenam æternam: quia absolutio
in voto idem operatur, quod ipsa contritio,
in qua formaliter, vel virtualiter præfata ab-
solutio continetur. Quando verò suscipitur,
liberat hominem à debito cōsistendi illa pec-
cata, quia nō tenebitur ea amplius cōfiteri.

Quæ positio, & si vera sit, adhuc tñ suas
patitur difficultates: quia non videtur salua-
re ea, quæ de hmoi sacramento pnie tenent.
Primò de hoc sacramento sicut de cæteris sa-
cramētis ecclesiæ id approbatur, & tenetur,
quod operat, & præstat ex opere operato, id
quod significat, significat autem peccato-
rum remissionē, & hanc non præstat ex ope-
re operato, nec quā actu suscipitur, nec quā in
voto, seu mentis proposito retinet. Patet hoc,
quia quā in voto habetur, quicquid boni spi-
ritualis homo assequitur, siue sit gratiā, siue
peccatorum remissio, virtute contritionis, &
ex opere operantis assequitur, vt constat.
Quando verò actu suscipitur, non operatur
peccatorum remissionem, cum per præuiam
cōtritionem peccata fuerint remissa, vt sup-
pono. Secundò nō videtur satis comode salua-
ri cōditio remissionis à sacerdote, & à Deo fa-
ciēde, prout in præfata autoritate loā. 20. sig-
nificat. Quorum remiseritis &c. In quā doce-
mur, quod sacerdos debet prius saltem naturā
absoluere, & deinde eius sententiā absolutam
in caelis approbari, nec aliter hominē peccato-
rum esse remittenda à Deo. Si enim quādo hæc
betur.

E betur confessio in voto peccata à Deo remittuntur, anteq̃ à sacerdote remittantur, non saluat̃ p̃fatus ordo remissionis, vt videtur.

Tertio, & est confirmatio p̃cedentis, sacerdotibus cōcessa est à Christo potestas remittendi peccata, igitur vel possunt remittere ea, vel non. Si secundū, frustra igitur esset illis huiusmodi potestas collata. Si primū, Quæro quando peccata remittunt: vel quando actu peccatorem absoluunt, & habeo intentum, contra opinionem p̃sentem. Vel quando peccator habet in voto propositum confitendi sacerdoti, sed hoc non conuenienter dicitur: quia quando confessio, & absolutio solum habentur in voto, nil sacerdos operatur, sed solius contritionis virtute assequitur homo remissionem: non igitur propriè tunc sacerdotes peccata remittunt &c.

Quarto non saluant formæ absolutionis veritatem, sed potius secundum hunc modū videtur forma falsa, quæ est hæc, Absoluo te à peccatis tuis. Quæ cum sit de p̃senti, vt cōstat, significat tunc fieri absolutionem à peccatis, quando ipsa verba actu proferuntur. Si igitur tunc realiter peccata non remittunt, sed prius erant per cōfessionem in voto remissa, falsa igitur est forma illa tunc quado profertur. Nec valet dicere, quod vera est, quia tunc de facto absoluitur homo à debito confitendi, non valet, nam aliud videtur esse hominem absolui à debito confitendi peccata, aliud absolui ab ipsis peccatis. Nec absolutio significat hominem absolui à p̃fato debito, sed à peccatis: igitur necesse est dicere, quod tunc, quado homo absoluitur à peccatis, realiter ab eisdem absoluitur. Et ita ad saluandū effectum, & efficaciam, & veritatem formæ huius sacramenti, non opus est ad votum, seu propositum recurrere.

Videtur ergo aliter ad questionem propositam respondendum, modum quædam lectoribus proponendo. Suppono primò, quod ex peccato contra Deum commisso, homo manet inimicus Deo, manet debitor pœnæ æternæ, & manet exul à regno cœlorū, quod illi ob huiusmodi peccatū clausum est. Suppono secundò, quod pro offensa, & iniuria Deo per peccatum illata, necessariū est illi satisfacere, nec potest homo aliter Deo satisfacere, nisi illi reddendo, quod ipse Dominus in vim satisfactionis exegerit: & interim quod huiusmodi satisfactio Deo non fit, non dicitur homo omnino à peccato liber. Suppono vltimo, quod Deus à peccatore pro offensa cōtra eum commissa duplicem exigit satisfac-

tionem, scilicet interiorem, & exteriorem. **G** Per primam debet se homo à peccato auertere, & ad Deum conuerti, cum proposito exterius satisfaciendi. Per secundam debet se homo Deo humiliare, & eidem sua peccata cōfiteri, & ab eo veniam petere, quæ cum fieri non possint coram Christo localiter in terris habitante, cum in cœlis tantū visibiliter resideat, opus est fiant corā vicario suo, quæ in terris reliquit, cui in hac re vices suas commisit, hoc est sacerdoti, cui potestatem remittendi peccata concessit. Suppono etiā, quod per primā satisfactionem. i. cordis verā pœnitentiam homo Deo reconciliatur, & consequitur Dei amicitiam, simul & remissionem pœnæ inferni. Et ita tunc peccata illi, quoad illa duo, remittunt: atramen homo manebit exul à regno Dei, quod illi clausum erit, nisi secundam satisfactionem adimpleat. Vnde ad hoc data sunt sacerdotibus clauis regni cœlorum. i. potestas remittendi peccata, vt per sacerdotes huiusmodi potestate vtentes, & peccatores à suis peccatis absoluentes, eis regnum cœlorum, quod illis ob peccata priora clausum fuerat, aperiatur. Et hoc modo completur remissio peccatorū per hōi sacerdotalem absolutionem, quæ cœpta fuerat prius per contritionem. Deus igitur per cōtritionem remittit peccata, quantum ad maculā, & debitum æterni cruciatus: quantum tamen ad exultationem, & clausurā regni cœlorum, reliquit peccata sacerdotibus remittenda. Exemplum huius est clarum in patribus sanctis, qui erant in sinu Abrahæ, vbi nullam habebant culpam, nec pœnā, p̃ter id, quod illis ob peccatū erat clausum regnū cœlorū, quod illis minimè erat aperiendū, nisi perfecta satisfactio à Deo instituta, quæ in passione Christi fuit adimpleta, & ex tunc p̃fatis sanctis fuit apertum regnum cœlorum, & illico viderūt gloriā Dei. Inde vsq; ad Christi passionem dicebantur omnes in peccato esse, quantum vis sancti, & amici Dei, interim, quod in eis p̃fata pœna exultationis à regno cœlorum permanebat. Iam sequitur aperte, quod absolutio sacramentalis actu remittere dicitur peccata confitentis, etiam si prius fuerint per contritionem quodammodo remissa, non tamen plenè, quousq; à sacerdote remittantur. Et hoc modo omnia coherent, & saluantur. scilicet quod huiusmodi absolutio sacramentalis id actu operatur, quod significat, quod per contritionem prius sunt peccata remissa quoad culpam, & æternū cruciatum, quod sacerdotibus collata est potestas peccata

A cata actu remittendi, quod ipsi habent clauis ad aperiendū regnum cœlorū, quod effectus huius sacramenti est absolutio à peccatis, quod solus Deus est, qui delet iniquitates, & peccata populi quoad maculā, & debitū æternæ pœnæ, quod p̃nā est secūda tabula post naufragiū, ex quo liberat hominē à peccato. Et ita de aliis, quæ videbātur nō satis coherere.

Sed cōtra hunc modum dicendi sunt non nulla, quæ difficultatē faciunt. Primò, si peccator per contritionem redit in gratiā, & amicitiam Dei, sequitur quod eo ipso est filius regni, & ita ad gloriā ordinatus: igitur eo ipso tollitur illa exulatio, qua perpetuò erat à regno cœlorū exulaturus, & ex consequenti non manet illi clausum regnum cœlorum, quod sit per sacerdotes aperiendum, alioqui dabis, quod homo simul sit in gratiā, & amicitia Dei, & ordinatus ad pœnā perpetuā damni, quæ est exclusio à regno cœlorum, quæ tamen secundum veritatem non stant.

Secundò demus hominem contritum in gratiā decedere anteq̃ habeat copiam confessoris potentis, aut volentis eum absolueri, quæro vel perpetuò exulabit à regno cœlorū, vel non. Primū dici nō potest: quia alioqui homo in charitate decedens, nunq̃ saluaretur, quod suppono erroneum. Si secundū, igitur regnum cœlorum fuit illi apertum, & non nisi per cōtritionem, & alia pia opera: quod si contritio fuerit tanta, & ex tanto feruore charitatis elicitā, quod in totū peccata extingueret, etiā quoad pœnā omnem purgatorij, quā alioqui esset passurus, talis sine absolutione sacerdotis decedens, illico volabit ad gloriā. Si dicas, licet decedat sine absolutione sacerdotis in actu, non tamē in voto, & hoc illi sufficit, vt regnum cœlorum sibi aperiatur, cōtra, quia tunc p̃dicta absolutio actu suscepta, non est, quæ regnū cœlorū aperit, sed cōtritio. Tertio sæpe homo contritus à sacerdote sacramentaliter absoluit, & est vera absolutio sacramentalis, & tamē nō aperit tunc, quando impeditur, regnum cœlorū. Patet, quia pro maiore parte relinquuntur in taliter confessis pœna magna in purgatorio soluenda, & quousq; hæc soluatur, regnum cœlorum semper manet illi homini clausum: quomodo igitur verum est, quod absolutio sacerdotis semper actu aperit regnum cœlorum? Quarto ex communi sententia potest homo secundò sua peccata cōfiteri, à quibus fuerat prius sacramentaliter absolutus, illa absolutio iterata ab eisdem peccatis est verè sacramentalis sicut & prima, &

eiufdem rationis cum illa: sed hæc secūda nō est aperiua regni cœlorum, nec de facto illud aperit in casu, quia iam illi homini per primam erat apertum, igitur vel illi secūda forma, sacramentalis non est, sed irrita, & inanis, vel sacramentum nouæ legis non operatur, quod significat, si talis absolutio significat remissionem peccatorum quoad clausuram cœli, vel falsum est, quod effectus huius sacramenti sit aperiua regni cœlorum.

Quintò demus hominē ex vehementi feruore charitatis cōtritū, cui nulla relinquatur pœna in purgatorio soluenda, quia sufficenter in hoc mūdo anteq̃ confiteatur purgatus est, in illo interim ait hæc opinio, quod est illi clausum regnū cœlorum, etiam si sit in gratiā Dei restitutus, sequitur, vt naper arguebat, quod in illo interim est homo ille ordinatus ad pœnā damni, quæ est exclusio à regno cœlorum: sed hoc non videt̃ dicendum, probatur, quia vel est ad illam pœnā damni ordinatus secundū p̃sentem iustitiam, vel secundum finale iudicium, sed neutrum dici potest: quia pono, quod talis sit de numero p̃destinatorū, talis enim finaliter saluabit, ex quo est p̃destinatus, & ita non est ordinatus ad p̃fata exclusionem secundū finale iudicium, sed nec secundū p̃sentem iustitiam, qui si decederet in statu, in quo ad p̃sens est, illico volaret ad gloriā. Nullo igitur modo est ordinatus ad p̃fata exclusionem.

Sextò, & est confirmatio p̃cedentis. De tali homine in illo interim, quæro an sit dignus excludi à regno cœlorū, vel ad illud admitti. Si secundum, non igitur Deus illi claudit regnum cœlorum, alioqui iniuste cum illo ageretur. Si primum, quæro iterū, vel est dignus à regno cœlorū excludi, propter peccata priora, vel propterea, quia illa non essent sacerdoti confessus. Non primum, quia priora iam sunt plenè remissa, & obliuioni tradita, quantum ad imputandum ea ad pœnam, iuxta dictum per Ezechielem, Quacunque hora &c. vt supra arguebatur contra Hugonem. Nec secundum potest dici, quia in casu nō est illi peccatū ea confessum non esse, quia suppono, quod nōdum venerit tempus, quo excepto debeat ea cōfiteri. Et ita videt̃, quod ob nullā causam in casu est dignus, qui à regno cœlorum excludat, vel excludi ordinet̃. Et ita nō manet ei clausum regnū cœlorum.

Respon. Tenendo hanc p̃sentem sententiam, non est difficile respondere ad has rationes. Vnde ad primum dicendum, quod eo ipso, quod peccator verè de peccatis suis confititur,

Eteritur,redit in gratiam,& amicitiam Dei:& ex cōsequēti est ad gloriā eo ipso ordinatus, sed secundum præsentem iustitiam, taliter, q̄ si in tali statu gratiæ decederet, in quo ad præsens est,finaliter gloriā obtineret, cum hoc tamen stat,quod sit ordinatus ad poenā damni perpetuam conditionaliter, scilicet, si per eum stat,quominus sacerdoti confiteatur,& ab eodem absoluetur. Ad secundū dicendum,quod homo in casu illō iret ad regnum cęlorum, & erit illi apertum sine absolutione sacerdotali, sed hoc ideo, quia summus sacerdos, qui Deus est, supplet defectū sacerdotis nolētis, aut non potentis peccato rem absolueret. Et ideo id supplet, quia non stat per hominem illum in casu, quominus sacerdoti confiteatur. Ad tertium dicendum, esto ita sit, quod vt plurimū manet homo post absolutionem sacerdotalem alicui poenæ temporali, hic, vel in purgatorio soluendæ obnoxius, qua durante, celū erit illi clausum, hoc tamē erit ad tēp̄. Clausura vero, quam sacerdos per suā absolutionē amouet, est clausura ppetua, quia peccator propter mortale culpā erat ordinatus, vt perpetuo exularet a regno cęlorū. Et hanc perpetuā exclusionē tollit sacerdos, & ita aperit in hoc sensu celum per vsū clauium suarum.

F Ad quartū, de iterata absolutione dubiū est apud aliquos, an sit vere sacramentalis, & alicuius virtutis, vt supra tetigimus. Sed esto sit sacramentalis, & eiusdem rationis, & virtutis cū prima, id operat ex parte sua, quod fuit prima operata, & si de facto idem non operatur: est, quia reperit illud iam factū. f. quia reperit clausuram perpetuā amotam, ideo de facto eam non amouet, attamen efficit, quod potest. f. quia præstat augmentū gratiæ sicut prima, & remittit poenam tēporalem in quam erat æterna cōmutata. Et excusat forma illa a falsitate: quia est sensus, Ego te absoluo a peccatis tuis, quoad perpetuam exclusionem a regno cęlorum, principatiue, quia. f. per illam formā præstat gratia poenitentialis, quę principium est immediatū, aperiendi celum. Ad quintum dicendum, quod in casu homo ille, quantumuis iustificatus, est ordinatus ad perpetuam exclusionem, conditionaliter tamen, vt supra dictum est. f. si per eum steterit, quominus sacerdoti confiteatur. Et ideo si esse ordinatum ad poenam damni secundum præsentem iustitiā, sic exponatur. f. si decederet in statu præsentis. f. gratiæ æternaliter careret gloria, dico quod talis non est secundum præsentem iusti-

tiam ordinatus ad perpetuā illam poenam, nec etiam secundū finale iudiciū. Vnde stāte illa expositione, nil inconuenit, dare mediū inter ordinatum ad poenam secundum præsentem iustitiam, & secundū finale iudiciū, loquēdo, vt loquimur de ordinatione ad poenam cōditionali, aliam, scilicet diuersam cōditionem apponēdo, vt quod homo ille excludetur perpetuo a gloria, si per eū steterit.

Inde patet ad sextum, quod in casu homo ille nō est dignus perpetuo excludi a regno Dei, & ideo non est absolute ad talem exclusionem ordinatus, cum quo stat, quod sit ad eam ordinatus conditionaliter. f. si per eum steterit, quominus cōmissa confiteatur. Vnde ratio non probat, nisi quod non sit absolute secundum præsentem iustitiā ad exclusionem ordinatus, sicut nec secundum præsentem iustitiā dignus est a regno Dei excludi. Sed nec etiā absolute dignus est ad regnū Dei admitti, nisi cōditionaliter. f. si debitam fecerit satisfactionem, quę est se sacerdoti vicem Dei tenenti humili: er præsentare, & eīdem confiteri, & veniam petere &c. Quod si non faciat, iam se dignum facit absolute, vt perpetuo excludatur a cęlo, vbi aliās erat ad eandem exclusionem cōditionaliter ordinatus. Vnde hæ rationes, & alię huiusmodi videntur difficiles, ob id, quod non attenditur ad conditiones sub intelligendas, vel apponendas ad intelligentiam opinionis, & veritatem multarum propositionum saluandā.

H Sed quęres, posito quod homo prius contritus postea sit negligēs, & decedat sine cōfessione, an excludetur perpetuo a cęlo, propter peccata priora de quib⁹ sufficienter contritus fuit, an propter illam postremam negligentiam? Si secundū, igitur priora iam fuerunt plenē remissa, & per consequens ad eorum completam remissionem nō opus erat sacerdotali absolutione. Si primum, quomodo igitur verū est dictum Ezechielis: Quacunq; hora ingemuerit peccator, non recordabor peccatorum suorum ad puniendum ea? Respō. quod verē in casu excludetur perpetuo a cęlo propter vtrunq; .f. propter neglectum cōfessionis, & propter priora peccata, quę nondū erāt plenē remissa. Et quod ait propheta non obstat, quia illa promissio Dei, qua gementi salutem æternam promittit, intelligitur, modo alia fecerit, quę illi de necessitate sunt agenda. Talem enim conditionem, & legem. admittūt sepe diuinę promissiones, vt quando dixit Christus, qui crederit, & baptizatus fuerit, saluus erit, certē

hzc

A hæc promissio non excludit necessitatem aliorum, puta poenitentię, & obseruationis aliorum mandatorum. Similiter quando dixit. Qui manducat carnem meam, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam, nō propter hoc excluditur aliarum rerum necessitas. Ad hunc modum de aliis. Per hæc omnia datur modus defendendi opinionem Hogonis supra improbatam, nam hæc parum differt ab illa. Sed nec propter hanc volumus aliorum sententiis præiudicare, quandoquidem probabiles eas esse putamus, & vnaqueq; earū suos habet graues fautores.

Adhuc tamen manet aliud diluendum, quod contra præfatam opinionem militare videtur, quia Christus sacerdotibus pariter dedit potestatem soluendi, & ligandi, quandoquidem dixit: Quacunq; solueritis in terra, erunt soluta, & quacunq; ligaueritis erunt ligata, sed potestatem ligandi realiter non habent, qua scilicet possint solutos vinculo perpetuæ exclusionis a regno cęlorum ligare, vt constat: igitur nec potestatem soluendi realiter habent, qua possint ligatos ab eodem vinculo soluere. Respon. Quod ratio habet apparentiam, si ligare in foro poenitentiali accipiatur positiuē, sicut & soluere, qualiter possunt sacerdotes in foro cōtentionoso soluere, & ligare per excommunicationem. Attamen in foro poenitentiali non ligant positiuē, seu effectiuē ipsos peccatores, qui seipos per peccata propria ligauerunt, sed ligant negatiuē, quia scilicet non absoluunt. Sicut in eodem foro poenitentiali non retinent peccata hominum positiuē, sed negatiuē, quia scilicet non remittunt. Ideo sacerdote non remittente, nec hominē a peccatis soluente, manet ligatus. Eo autē soluente, & remittente, soluitur ligatura. Et sic patet ad rationem, simul & ad quæstionē, qua querebatur de forma absolutionis sacramentalis, an sit ostensiuā solam, an operatiua, & quō sit operatiua remissionis peccatorum.

Corollariē sequitur responsio ad aliam quæstionem præfatam, an scilicet præfata forma absolutionis sit operatiua gratiæ primæ, quanlibet amplius in confirmationē eorum, quę dicta sunt examinare. Pro parte affirmatiua faciunt rationes supra factę contra magistrum in fauorē secundę opinionis. Oppositum tamen sequitur ex supra dictis, arguendo contra eandem secundam opinionem. Per quas conclusum esse videtur, poenitiā sacramentalem non conferre gratiam primam, eō quod non operatur remissio-

nem peccatorum, quoad culpam, & poenam æternam. In cuius confirmationem faciunt tres propositiones verę, ex quibus colligitur veritas quę sita. Prima propositio. Quod nemo potest gratiam, & iustificationem consequi, nisi poeniteat eum veteris vitæ. Hæc supponitur probata ex aliis dictis.

Secunda, quod huiusmodi poenitiā cordis debet esse propter Deum dilectum, & ex amore Dei procedere, & non ex solo timore. Hæc patet, tum ex consensu opinantium oppositum, vt supra tactum est. Tum ex sententiā beati Gregorij tractantis illud de Adā, quomodo se abscondit, ait enim. Cum ex peccato poena metuitur, & amissa Dei facies nō amatur, timor ex timore est, non ex humilitate. Et ex sententiā Augusti. Quem poenitet, oportet non solum timere iudicem, sed diligere: quia sine charitate non potest esse salus, de poenitentia, distin. 7. cap. Nullus.

Tertia propositio. Quod si amor Dei est talis, qualis debet esse, puta obediētiā, sufficit ad reponendum ipsum diligentem in gratia, cum non sit alia sufficientior dispositio ad gratiā, quam huiusmodi Dei dilectio, qua peccator vero corde ad Deum cōfugit, & taliter ad Deum confugientes, Deus ex sua promissione astrictus est in sui gratiam admittere, iuxta sententiā Augustini super epistolam ad Roma. 5. vulgatā. Si Deus confugientes ad se non reciperet, esset in eo iniquitas, seu iniustitia. Id autē promissit Deus tam in veteri, quam in nouo testamento, dicens: Conuertimini ad me, & conuertar ad vos. Et iterum, Ego sto ad ostium, & pulso, si quis aperuerit, intrabo ad eum &c. Et Christus in Euangelio ait, si quis diligit me, diligetur a patre meo, & ad eum veniemus &c. & in multis aliis locis. Ex quibus tribus propositionibus aperte sequitur, absolutionem sacramentalem non præstare gratiam primam, aut iustificationem, seu peccatorū remissionem quoad culpam. Quia si peccator quādo a sacerdote absoluitur, accedit vere poenitens, vt debet, iam per illam poenitentiam cordis gratiam fuit consequutus, si non, illam per sacramentum non recipit.

Præterea facit pro eadem sententiā Augustinus contra Donatistas, lib. 7. & habetur de consecratione distin. 4. capi. Solet. Vbi dicit in sententiā baptismum nō præstare fructum spiritualem baptizato, nisi in charitate Dei suscipiat illum. Et fundat hoc in eo, quod ait Paulus: Si fidem habeam, & cetera alia bona faciam, charitatē autem non habeam

N habeam

E habeam, nil mihi prodest. Ex quo apparet Augustinum loqui de charitate, qua sumus Deo grati, & accepti, que non stat cum peccato mortali. Unde sequitur, quod baptismus non potest gratiam primam adultis prestare, igitur nec poenitentia sacramentalis.

Confirmatur hoc ex decreto eiusdem Augustini, & habetur de consecratione distin. 4. tunc valere, ubi ait in sententia, baptismum fictum susceptum tunc incipere ad salutem valere, quando fictio veraci contritione recesserit. Ex quo arguitur ad rem. Non minoris efficaciam est baptismus per fictionem a suo effectu suspensus, quam sit baptismus a non ficto susceptus, cum idem sit sacramentum, & eiusdem efficaciam: sed baptismus a ficto susceptus non potest recedente fictione gratiam sine contritione conferre, ut ex decreto patet, igitur nec baptismus a non ficto susceptus potest gratiam prestare, nisi preteritorum peccatorum habita contritione: & per consequens si contritio preffuit, per eam fuit homo gratiam primam assequutus: & ita baptismus non confert adultis gratiam primam, & ex consequenti, imo a fortiori nec absolutio sacramentalis. Facit etiam glossa Matthaei. 16. Nota, inquit Christum per se intus viuificare, ministris potestatem soluedi post vitam tribuere. Non enim soluere aliquem possunt, nisi viuat, quem soluent. Unde apparet intentum, quod absolutio sacerdotis non confert primo vitam, seu gratiam, sed eam collatam presupponit. Sed quia contra hanc responsionem supra pro parte contraria opinionis aliquas rationes fecimus, ad quas, & si ex dictis pro maiori parte responsio pateat, conuenit tamen ad duas earum respondere, nam alia ex dictis satis soluta sunt. Est prima, quae sumebatur ex eo, quod ait Iaco. in Canonica, quod extrema unctio valet ad hoc, quod peccata infirmi, si qua habet, dimittantur ei, igitur ad id valebit a fortiore poenitentia sacramentalis. Deinde est alia ratio sumpta ex cap. Si quis presbyter. 16. q. 6. & cap. Agnouimus. ibidem. Vbi de presbytero negante absolutionem infirmo morienti, dicitur quod addit mortem morti, & animam eius occidit, qui causa est, ut non absolutus decedat &c. Ex quibus videtur, quod absolutio illi impenfa, vitam spirituale in casu tribueret &c.

F Dicendum ad primū, quod si per extremam unctioem peccata infirmi dimitti contingat, non inde fit, quod gratia prima per ipsam unctioem preffat. Tū, quae extrema unctioem precipit, presup-

ponit iam confessionem, & poenitentiam, & ut plurimum coicatus, per quod omnia si iustificat, & gratiam consequutus non fuit, non est verisimile, quod per unctioem eam consequetur. Tum etiam, quia extrema unctio, ut in plurimum, datur infirmis, nil ferme sentientibus, & vsu rationis quasi carentibus, quibus si gratiam non prehabuerint, parum proderit ungi. Itaque si valet unctio, eiusdem valebit ad dimittendum peccata venialia, si que habent. Valebit etiam ad delendum mortalia, quoad poenam temporalem, in qua fuit eterna commutata, non autem ad delendum mortalia quoad culpam, nec ad gratiam primam conferendum. Ad secundum, quod magni facit Adrianus, dicendum, quod illi textus procedunt de absolutione ab excommunicatione, ut patet ex tota illa causa, & questione, in qua specialiter queritur, an possit presbyter ab excommunicatione poenitentes absoluere sine consensu episcopi, & concluditur quod non, nisi ultima necessitas cogat. Et patet id ex glossa ibidem cap. Is qui. ubi per penam morientibus impediendam, intelligit absolutionem ab excommunicatione. Ac proinde si per illos textus probaretur, quod absolutio sacramentalis preffat gratiam primam, similiter, imo a fortiori probaretur, quod absolutio ab excommunicatione idem preffaret ex opere operato, quod suppono esse falsum. Sed his dimissis, est intelligentia horum textuum, quod presbyter negans absolutionem morientibus eam petentibus, est reus animarum, & addit mortem morti occasionaliter, quia scilicet dat occasionem, ut moriens, desperatus decedat, qui non desperaret, sed potius ad spem, & fiduciam promoueretur a sacerdotibus adiutus, & etiam, quia per eorum adiutorium magis defenderetur a demonibus tunc infestantibus illum, qualiter non infestaretur, si absolute- retur. Et habet locum haec solutio, etiam si textus illi de penam sacramentali loquantur, per quam non dubium est, morientes notabiliter adiuuari ad spem, simul & ad tentationibus tunc occurrentibus resistendum, quibus facile succumberet infirmos, sacramentali absolutione a peccatis illi denegata, ideo merito illorum aeterna mors sacerdoti morientem absoluere nolenti imputatur. Et haec est causa, quare morienti excommunicato est sacramentalis poenitentia impendenda, antequam a censura absoluaatur, quando si aliter fieret, infirmus sine absolutione sacramentali probabiliter decederet, ut supra dixi.

De absolutione ab oblitis.

Esset

A Sset dubium circa huius sacramenti efficaciam, an absolutio sacramentalis se extendat ad peccata oblita: ita, ut virtute absolutionis sacramentalis sit homo ab oblitis sicut, & a confessis absolutus. Et video communem positionem pro parte affirmatiua, ut dicunt doctores post Tho. in. 4. dist. 21. q. 2. ad secundum. Pro qua facit ratio, primo, quia unum mortale sine alio remitti non potest: sed vel omnia simul remittuntur, vel unum: ac proinde si absolutio sacramentalis remittit peccata confessa, oportet etiam, & oblita remittat. Secundum, si sacerdos non remittit nisi confessa, igitur Deus non remittit nisi confessa, quoad quid est Christus dixit: Peccata que remiseritis, erunt remissa: que autem non remiseritis, non erunt remissa: & ita Deus quaedam peccata remitteret, & quaedam non, cum tamen impium sit, dimidia a Deo sperare veniam, & certum sit Deum, quem sanat, perfecte sanare. Tertiū, quia absolutio sacramentalis preffat gratiam ex opere operato ipsi confitenti: sed gratia illa sacramentalis aequae repugnat de lege peccatis oblitis in confessione, sicut & confessis: igitur omnia tam confessa, quam oblita remittit homo absolutio.

B His non obstantibus videtur oppositum tenendum, & probatur primo ex conditione, & qualitate ipsius absolutionis sacramentalis, quae est sententia quaedam a sacerdote in causa, quae est inter Deum offensum, & peccato rem reu lata. Cum ergo nullus iudex possit ferre sententiam, que iusta, & valida sit, sine agnitione cause, super qua debet preffere sententiam, & sacerdos in casu de oblitis nullam habeat cognitionem, sed tantum de confessis: consequens est, sententiam sacerdotis non se extendere nisi ad confessa. Nec valet dicere, quod licet sacerdos non habeat notitiam peccatorum oblitum in particulari, habet tamen in genere, prout poenitens in genere confitetur, se alia quorum non recordatur, commisisse. Hoc, inquam, non valet, quia confessio in genere non est sacramentalis, cum necesse sit in particulari peccata confiteri: ita, ut in notitia particulari veniat confessoris. Quod inde probatur, quia alioquin non esset necessarium in particulari confiteri de iure diuino, nam id maxime deducere ex illo sepe citato. Quorum remiseritis peccata &c. Unde colligitur, necessarium esse peccatori, quod a sacerdote absoluaatur: sed a sacerdote absoluui non potest, nisi cognoscat peccata, que remittit: haec

C tit: haec autem cognoscere non potest, nisi preuia propria ipsius peccatoris confessione, igitur necesse est peccatorum particulariter confiteri. Quae deductio nil probaret, si sufficeret peccatori sua peccata in genere confiteri, aut sacerdoti ea in genere cognoscere. Ac proinde, vel non deducitur de iure diuino esse necessarium in particulari confiteri, vel in casu sacerdos non remittit oblita, sed solum confessa. Secundum idem probatur, quia si peccator post preffatam confessionem manet a sacerdote absolutus, etiam ab oblitis, sequitur eum non amplius teneri ad confitendum oblita magis, quam ad confitendum confessa, cum ab omnibus iam sit absolutus. Qui enim a debito aliquo semel est legitime absolutus, non consonat rationi nec iustitiae, ut rursus eodem teneatur debito. Sed cum ex sententia omnium ille peccator postea teneatur peccata oblita, quando ad memoriam venerint, ecclesiae confiteri, sequitur non prius fuisse ab illis oblitis absolutum. Unde stante obliuione illorum peccatorum, suspenditur quidem obligatio ea confitendi, non tamen tollitur: sicut si debitor pecunie sit in extrema necessitate, in qua soluere non potest, suspenditur obligatio soluendi, sed non tollitur debitum, nec est a debito absolutus. Ita videtur in praesenti. Et ita videtur contra communem sententiam posse non improbabilius dici, quod absolutio sacramentalis non se extendit ad remittendum peccata oblita, sed solum confessa. Ad rationes ante oppositum. Ad primū dicendum, quod licet unum mortale non possit sine alio a Deo remitti, bene tamen ab homine. Quod patet ex his, quae supra dicta sunt de eo, qui habet casus superiores reseruatos, qui cum omnia primo suo curato confitetur, solum tamen absoluit a curato a peccatis non reseruatis, & pro reseruatis remittit ad superiorem. Sicut etiam contingit hominem multis excommunicationibus illaqueatum, ab una earum absolui, & non ab aliis. Ad secundum stando in supra dictis. scilicet quod peccata mortalia bis remittuntur, semel a Deo solo virtute contritionis, & iterum a sacerdote virtute absolutionis, primo remittuntur quoad culpam, & eternam poenam, secundum remittuntur quoad perpetuam exclusionem a regno caelorum, a quo peccator exulat ob peccatum suum, & vsque ad hanc secundam absolutionem peccata non sunt plene remissa: & tunc sicut sacerdos non remittit actu nisi peccata illi confessa, ita Deus tunc virtute absolutionis in actu non remittit nisi confessa: quoniam quidem sententiam sacerdotis in terris data, de approbat in caelis. Et illa absolutio a sacerdote data, & a Deo approbata, id operatur, N 2 scilicet,

F scilicet, ut illa peccata confessio, non sint amplius impedimentum homini intrandi in regnum caelorum, quale impedimentum sunt peccata oblita, quae nondum sunt per sacerdotem remissa, si per ipsum peccatorem steterit, quominus ab illis oblitis absoluantur. Nec inconuenit, quod de pluribus peccatis ab homine in vita commissis, quaedam sint eidem plenè condonata, & quaedam non, sicut patet de peccatis, quae diuersis temporibus committuntur, & remittuntur. Patet etiam de peccatis, quae quoad poenam temporalem remittuntur, quorum, quaedam remittuntur plenè, aliis irremissis remanentibus. Itaque, in remissione, quae à Deo solo per contritionem fit, nunquam unum mortale, sine alio remittitur. In remissione vero, qua Deus peccata ad remissionem sacerdotis remittit, bene stat, quod Deus unum remittat, & non aliud, ut ex dictis patet. Ad tertium dicendum, quod probat bene per absolutionem sacramentalem dimitti tam oblita, quam confessio aptitudinaliter, seu potius principatiue, quoad culpam, quia, si gratia praestatur, quae de se est apta nata excludere omne mortale etiam oblitum, non tamen inde fit, ut actu omnia talia peccata remittat, neque quoad culpam, nec quoad poenam aeternam, neque quoad poenam temporalem, nec quoad debitum confitendi ecclesiae.

F Tenedo etiam opinionem magistri, est valde probabilis responsio data ad propositum dubium, quia absolutio sacramentalis si actu remitteret oblita, sicut & confessio, vel ergo ea remitteret quoad culpam, & hoc non, quia iam per prauiam contritionem fuerat remissa: vel quoad poenam temporalem, in qua fuit aeterna commutata, & hoc non oportet. Sicut patet de baptismo, quae si quis fide suscepit, & postmodum veram habet contritionem, baptizatus omnem poenam debitam peccatis ante baptismum commissis remittit, non ita remittit poenam omnem debitam peccato fictiouis, & aliis peccatis post baptismum commissis. Ita igitur est probabile, quod sacramentum poenitentiae delet virtute clauium peccata confessio, quoad poenam temporalem, non ita peccata oblita. Quod autem communiter dicitur, quod sacerdos absoluit à confessione, & oblitis, procedit secundum eos, qui dicunt, quod sufficit attritio in confitente, ut per sacramentum ei peccata remittantur: quia tunc poterit praestare gratiam primam, quae formaliter excludit omnia peccata confessio, & oblita. Et quoniam gratia prima non confert, quia peperit eam praehabita: tunc si non actu, saltem aptitudine remittit etiam oblita sicut & confessio, quoad culpam, & aeternam poenam. Nos autem oppositum diximus supra esse probabile.

Corollarie sequitur, non recte facere sacerdotes, qui quoniam peccatorem absoluunt, dicunt, G Ego absoluo te à peccatis tuis confessis, & oblitis, & contritis. Oblitis, dicere non debent, quia ut videtur est falsum, quod ab oblitis absoluant. Contritis, dicere non debent, quia multorum sententia est, & probabilis, quod sine contritione potest quis absolui, modo attritus sit. Et dicendo, Absoluo te à peccatis tuis contritis, non eum absolueret, nisi contritus fuerit: & ita si attritus fuit, relinqueret illum in absolutum.

Sed occurrit dubium, quia si sacramentalis absolutio ad peccata oblita non se extendit, eò quod eorum confessio in particulari non praecessit, sequitur quod infirmus in quo signa contritionis apparet, aut praecesserunt, quod non potest sacramentaliter à peccatis absolui, ex quo confessio non praecessit, quia confiteri non potuit: consequens videtur contra multa decreta, quae habent. 26. q. 6. specialiter. cap. Is qui in infirmitate poenitentiam petit, si casu dum ad eum inuitatus sacerdos venit, oppressus infirmitate obmutuerit, vel si in phrenesim conuersus fuerit, dent testimonium qui eum audierunt, & accipiat poenitentiam. Vnde apparet, quod in tali necessitate venit absoluendus, etiam confessione non praecedente. Respon. negado primam consequentiam: quia quauis secundum communem legem nemo sit sacramentaliter à peccatis absoluedus, nisi confessione prauiam in particulari, ab hac tamen communi lege casus necessitatis exceptus esse videtur, quia necessitas legibus minimè subiicitur, saltem in homini posituius. Adde, quod per poenitentiam illic secundum glossam intelligitur absolutio ab excommunicatione, & ita nihil contra dicta.

G Ego absoluo te à peccatis tuis confessis, & oblitis, & contritis. Oblitis, dicere non debent, quia ut videtur est falsum, quod ab oblitis absoluant. Contritis, dicere non debent, quia multorum sententia est, & probabilis, quod sine contritione potest quis absolui, modo attritus sit. Et dicendo, Absoluo te à peccatis tuis contritis, non eum absolueret, nisi contritus fuerit: & ita si attritus fuit, relinqueret illum in absolutum.

Sed occurrit dubium, quia si sacramentalis absolutio ad peccata oblita non se extendit, eò quod eorum confessio in particulari non praecessit, sequitur quod infirmus in quo signa contritionis apparet, aut praecesserunt, quod non potest sacramentaliter à peccatis absolui, ex quo confessio non praecessit, quia confiteri non potuit: consequens videtur contra multa decreta, quae habent. 26. q. 6. specialiter. cap. Is qui in infirmitate poenitentiam petit, si casu dum ad eum inuitatus sacerdos venit, oppressus infirmitate obmutuerit, vel si in phrenesim conuersus fuerit, dent testimonium qui eum audierunt, & accipiat poenitentiam. Vnde apparet, quod in tali necessitate venit absoluendus, etiam confessione non praecedente. Respon. negado primam consequentiam: quia quauis secundum communem legem nemo sit sacramentaliter à peccatis absoluedus, nisi confessione prauiam in particulari, ab hac tamen communi lege casus necessitatis exceptus esse videtur, quia necessitas legibus minimè subiicitur, saltem in homini posituius. Adde, quod per poenitentiam illic secundum glossam intelligitur absolutio ab excommunicatione, & ita nihil contra dicta.

De poenitentia iniuncta.

DE poenitentia iniuncta breuiter aliqua tangenda sunt. Est enim triplex huiusmodi poenitentia, quaedam dicitur solennis, quaedam publica, quaedam priuata. Solennis non potest à minoribus sacerdotibus alicui imponi, sed tantum ab episcopis, nec nisi pro crimine graui totius urbis scandalizatiuo. Nec sacerdotibus debet imponi, sed secularibus, tam mulieribus quam viris, si sua exigat delicta. Excepto, quod viris statutum est caput radi, non tamen mulieribus. Et semel imposita non est iteranda. Modus autem seruandus in imponendo homini poenitentiam, & eam adimplendo, ponitur in decreto. d. l. cap. In capite quadragesimae. prout in concilio Agathensi

A thensi fuerat ordinatum. Sed quares, an fuerit conuenienter instituta talis poenitentia. Et videtur quod non, quia est infamatiua ipsius poenitentis. Dicendum, imò poenitens ipse prius per peccatum suum publicum, & manifestum se infamauit: nam non nisi pro crimine publico potest imponi. Itaque, ipsa poenitentia potius est commedatiua poenitentis, quam infamatiua: nam per eam innotescit illi peccatorem ad Deum esse conuersum, & suum peccatum esse detestatum. Deinde quare talis poenitentia non est iterabilis, cum sacramentum non sit, nec sacramentalis? Respon. Ne in contemptum veniret, qualiter veniret, si frequenter iteraretur: ita, ut homines timore illius parum à perpetranda crimibus grauius reuocarentur. Secundo in significationem eiectionis, qua Adam fuit de paradiso eiectus, cuius eiectio vnica fuit, & non iterata. Taliter enim poenitens in principio quadragesimae praesentae ecclesiae, sacco indutus, & cinere super caput eius sparso: & ita ab ecclesia eiecit, sacerdotibus versiculum illum canentibus: In sudore vultus tui vesceris pane tuo. Deinde, quare talis poenitentia non imponitur clericis, cum contingat eos tam grauius crimina committere, quam laicos? Respon. Propter dignitatem ordinis sacerdotalis: nam posset facile sacerdotium in contemptum, & irrisum hominum venire, si videretur clericum talem poenitentiam, & infamiam sustinere: & quia taliter poenitentes manent infames, & inhabiles, ut ad ordines possint promoueri, ideo non conuenit hanc poenitentiam sacerdotibus iniungere. Sed quare mulieribus hanc poenitentiam agere non radi caput, & viris sic? Respon. Quia ut ait Paulus ad Corinthios. turpe est mulieri tondere, cui dati sunt capilli in signum subiectionis, qua subiecta est viro, quoniam quidam vir caput est mulieris, prout etiam in Gene. ad mulierem dictum est. Sub viri potestate eris &c. Itaque, ecclesia voluit homini significatione seruari, etiam tempore solennis poenitentiae. Verum quia haec poenitentia solennis, & si olim fuerit in usu, & soleret imponi, iam tamen ab usu recessit, ideo de ea haec tenentur.

A lia est poenitentia publica, & hanc possunt sacerdotes minores pro peccatis publicis imponere, nec enim inconuenit peccata publica, publice puniri. Sed est dubium, an confessor possit iniungere poenitentiam publicam pro peccato occulto. Et dicitur communiter quod non. Ratio, quia talis poenitentia publica sic iniuncta, videtur infamatiua ipsius poenitentis, cuius peccatum supponitur fuisse occultum. Similiter videtur talis poenitentia manifestatiua confessionis, quia scilicet

C et talis poenitentia non iniungitur, nisi pro peccato mortali, & graui: & ideo ea visa, facile videntes colligere poterunt, illum poenitentem grande mortale commississe, pro quo grandis est illi poenitentia imposita, ac proinde videtur scandalosa. Imò & cognito, quod ille homo de peccato infamatus non fuerit, & talis ei poenitentia iniungitur, fit, ut confessio reddatur odiosa. Respon. quauis non conueniat publicam poenitentiam pro peccato occulto imponere, non tamen negandum est, quin licite possit imponi. Probat, quia ipsemet poenitens potest pro peccato occulto poenitentiam publicam sponte assumere, etiam si sacerdos eam non iniungat: igitur poterit sacerdos ad petitionem poenitentis eam determinare, & iniungere, ut virtute clauium illi magis prosit, quam alioqui esset eadem profutura, nec hoc videtur dubium.

Rationes etiam supra factae minimè probant oppositum, quia poenitentia illa publica per aliquem publice facta, nec est infamatiua poenitentis, nec confessionis manifestatiua, nec scandalosa de se. Id patet, quia possibile est, quod illam poenitentiam sponte susceperit ob deuotionem, vel ob leuitatem, vel ut alium similiter publice poenitentem comitetur, vel quod eam non pro se, sed pro alio faciat, quandoquidem potest vnus pro alio satisfacere, & potest etiam ob alias causas fieri, etiam si à sacerdote iniuncta non fuerit: igitur nec manifestatiua est confessionis, nec infamatiua poenitentis de se, ut constat. Quod etiam de se scandalosa non sit, certum est cum de se opus bonum sit, & satisfactorium, etiam prouocatiuum aliorum hominum, ut sua peccata recognoscere poeniteant. Allicet etiam videntes ad commiserendum illi poenitenti, & orandum pro illo, & ita intantum. Si tamen esset vestigium aliquod danum, vel scandalum inde sequutum, incauta esset, & damnanda talis poenitentia publica, siue iniuncta sit, siue voluntarie assumpta. Reprehensibilior tamen esset iniuncta, si sciretur esse iniuncta, quam si sciretur esse voluntarie assumpta, ob ea, quae supra dicta sunt.

De poenitentia iniuncta acceptanda.

A lia est poenitentia secreta, & hanc non dubium est posse per sacerdotes iniungi. Quarta autem sit pro vnoquoque peccato poenitentia iniuncta, N 3 genda,

E genda, non est iure decretum, quia & si olim iuxta canones poenitentiales, pro vnoquoque peccato mortali septennis saltem poenitentia imponeretur ad imitationem poenitentiae, quam Deus Mariae sorori Moyse, propter peccatum murmurationis imposuit, quia voluit eam septem diebus extra castra manere. At tamen huiusmodi poenitentiae secreta, nunc sunt arbitrariae, ut habetur cap. Deus qui. De poenitentis, & re. lib. 6. Et cap. Mensuram. de poenitentia. dist. 1. Sed est dubium, an poenitens teneatur acceptare poenitentiam a sacerdote iniunctam. Loquor de poenitentia moderata, ad cuius repulsam, seu non acceptationem nullam iustam causam ipse poenitens habeat. Et dixerunt multi doctores, Tho. Ricar. & alij, quod sic. Pro qua sententia arguitur primo ex capi. Omnis vtriusque; sexus, ubi de eo, qui sua peccata tenetur confiteri, dicitur, quod poenitentiam iniunctam propriis viribus studeat adimplere.

Secundo arguitur ex verbis Christi, quae ad sacerdotes dixit: Quaecumque solueritis in terra: erunt soluta in caelis: & qui ligaueritis, erunt ligata. Ex quibus patet, quod ligatio per sacerdotem in terris facta, a Deo approbatur in caelis, ac proinde idem est, ac si Deus ligaret. Si enim Deus ligaret peccatorem, imponendo illi poenitentiam aliquam, teneretur eam acceptare: igitur non minus eam acceptare tenetur, si sacerdos vice Dei tenens, eam iniungat.

Tertio facit ratio, quia subditus alicui iudici, tenetur eius sententiae parere, & obtemperare, si in ferendo sententiam, modum, & potestatem sibi commissam non excesserit. Cum ergo peccator sit in foro poenitentiali subditus confessori, & confessor, audita confessione, & causa, poenitentiam moderatam, iuxta facultatem, quam habet, imponit, sequitur quod tenetur poenitens eam acceptare. Quarto peccator tenetur sub poena peccati ad poenitentiam, quam saepe ostensum est esse illi ad salutem necessariam, poenitentia autem sic necessaria continet tres partes, contritionem, confessionem, & satisfactionem: igitur sicut tenetur ad contritionem, & confessionem, pariter tenebitur ad satisfactionem: sed poenitentia iniuncta ad id opponitur, ut satisfaciatur, igitur &c. Responso. his non obstantibus videtur oppositum cum Sco. tenendum. Et probatur vnicam ratione. Quia si esset poenitentis necessarium poenitentiam iniunctam acceptare, aut esse necessarium ad hunc finem. s. ut Deo reconcilietur, aut ut Deo satisfaciatur. Non primum, quia supponitur, quod homo ille sit Deo per contritionem sufficienter reconciliatus. Sed nec secundum, quia quis peccator teneatur Deo satisfacere, cum hoc de

G bitum possit multis viis, & modis soluere, sequitur quod non tenetur ad unum determinatum modum satisfaciendi. s. per poenitentiam iniunctam. Potest enim aliter. s. per poenitentiam voluntarie assumptam, & per alia opera charitatis, & per feruorem charitatis satisfacere. Et potest etiam satisfactionem ad purgatorium remittere, cum postquam fuit culpa remissa, non maneat peccator obligatus, nisi ad poenam temporalem, in hoc seculo, vel in alio soluendam, in quam. s. fuerat eterna commutata. Iam ad rationes ante oppositum, dicendum ad primum, quod ex illa clausula non colligitur obligatio acceptandi poenitentiam. Nam illud verbum, studeat, non necessitatem importat, nec obligationem, ut constat. Tum etiam, esto quod obligationem diceret, esset adimplendum poenitentiam, ut dicit textus, studeat adimplere. Et cum adimpletio praesupponat acceptationem, potest intelligi textus de poenitentia iniuncta, & acceptata. Nisi velis contendere, quod sola iniunctio poenitentiae sufficit, ut eam poenitens teneatur complere: ita, ut non sit necessaria acceptatio: alioquin de acceptatione mentionem textus ipse fecisset. Sed hoc est, quod quaerimus. Ad secundum dicendum, quod clausula illa Matthaei. 26. non de foro poenitentiali procedit, sed de contritione: nam loquitur de absolutione ab excommunicatione, & deligatione excommunicationis. Quod patet, quia praemisit, si ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus, & publicanus. Et statim in confirmatione potestatis excommunicandi a apostolis collata, subiungit. Amen dico vobis, Quaecumque solueritis, erunt soluta, & quaecumque ligaueritis &c. Adde, quod in foro poenitentiali locum habet remittere, & retinere peccata, non autem ligare peccata, si ligare positiue accipiatur, quomodo non est idem retinere peccata, & ligare peccata, quia retinere idem est, quod non remittere, ut supra tetigimus. Ligare autem positiuum quid videtur importare, quale sit, quando praelatus aliquem excommunicat.

Si obiciatur, quod sacerdos in foro poenitentiali tenet vicem Dei, igitur cum poenitentiam iniungit, perinde est ac si Deus eam iniungat, & ita tenetur poenitens eam acceptare. Dicendum, quod in hoc tenetur vice Dei. s. in remittendis, aut retinendis peccatis: ad hoc enim illi data est potestas ministerialis in hoc foro, & quantum ad hoc, voluit Deus, quod peccator sacerdoti locum Dei tenenti se subiceret &c. Ceterum sicut voluntatis est ipsius sacerdotis poenitentiam iniungere, ita voluntatis est ipsius poenitentis eam acceptare. Ad tertium patet ex his

responso,

A responsio, quod subditus in his, in quibus de necessitate subditus est, tenetur iudici parere, & obtemperare: non tamen in his, in quibus non necessitate, sed voluntate subiicitur. Sicut religiosus non tenetur prelo in omnibus obedire, sed in his, in quibus necessitate est illi subiectus, qualia sunt, ea, quae regulam, & statuta ordinis concernunt, & ad regulam obseruantiam conferunt. Cum igitur peccator sit de necessitate confessori subditus, quantum ad iudicium remittendi, aut retinendi peccata, ad quod praerequiritur confessio: non tamen sic est de necessitate subditus confessori, quantum ad taxationem satisfactionis, vel modum satisfaciendi, quia in hoc ipse poenitens sui iuris est, licet non in primo. Et quavis poenitentia iniuncta sit salutaris, & valeat ad satisfaciendum pro commissis, similiter & ad preferendum a recidua, cum ipsi poenitenti alia via vtriusque procurandi, & allequendi pateat, non videtur, quod ad illam determinata sit astringendus. Ad quartum, esto ita sit, quod poenitens teneatur ad satisfactionem, sicut ad contritionem, & confessionem, non tamen ad talem, vel talem satisfactionem, ut dictum est.

Sed obiciatur forte, quod ait Augustinus. lib. de poenitentia. ca. 15. Ponat se omnino in potestate iudicis, paratus omnia facere, eo iubente, pro recipienda anime vita, quaecumque faceret, pro vitanda corporis morte. Verum id consilium est, non praecipium. Quauis enim salutare sit poenitentiam multa bona consilia confessoris accipere, & eadem opere complere, non tamen est illi necessarium: nisi consilium tale sit, sine quo salus ipsius consistet periclitabitur. De hoc enim videtur Augustinus in loco allegato intelligendus.

Corollarie sequitur ex dictis, quod si poenitens nolit acceptare poenitentiam a sacerdote iniunctam, etiam si moderata sit, non ideo sacerdos debet ei absolutionem denegare, cuius contrarium diceret Ricardus, & alij. Probat corollarium, quia per hoc quod poenitentiam non acceptat, non peccat, cum sit sui iuris in hoc: & per consequens non ponit obicem, nec se indignum absolutione facit, ac proinde non est illi absolutio deneganda. Et si proprius curatus sit, peccat, eam denegando, cum ei incumbat ex officio obligatio tradendi sacramenta subditis, saltem tempore necessitatis. Alius vero, qui alienus est, potest quidem illum absolue poenitentiam non acceptantem, non tamen tenetur sicut suus proprius.

Sed pone, quod sacerdos nolit parochianum absolue, nisi poenitentiam moderatam iniunctam acceptet. An teneatur tunc eam acceptare, cognito, quod non aliter absoluetur? Et ar-

C guitur quod sic. Primo, quia si in casu eam non acceptat, per eum stabit, quominus sibi peccata remittantur, tam in terris, quam ex consequenti in caelis: cum in sua potestate sit remissionem in casu obtinere. Cum sit igitur eam necessarium remissionem illam procurare, sequitur, quod ex consequenti erit et necessarium poenitentiam illam acceptare. Confirmatur hoc. Qui tenetur ad finem, tenetur ex consequenti ad medium licitum, & possibile, sine quo finem illum obtinere non potest, sed peccator tenetur procurare remissionem peccatorum in terris, & in caelis: & in casu non apparet medium aliud, nisi acceptando poenitentiam, quae sibi licita, & conueniens est, igitur tenetur &c. Secundo confirmo a simili, de eo, qui habet paruulum morti propinquum, nec est, qui possit eum baptizare, nisi simoniacus, qui illum baptizare non vult, nisi oblata illi certa pecunia, quam facile homo ille offerre potest: in tali casu homo ille tenetur pecuniam exactam offerre, ut paruulo sacramentum baptismi ministraretur: alioquin videretur pecuniam paruuli salutis spirituali preferre. Igitur pari forma in praesenti tenebitur poenitens poenitentiam illam acceptare, ne in absolutus decedat, maxime si sit infirmus, & timeat mori. Tertio confirmatur per aliud simile. Si homini occurrant latrones in via, a quo exigunt centum ducatos, quos nisi dederit, eum occident: talis tenetur ad finem hunc, scilicet, ut vitam corporalem saluet, pecunias exactas tradere. Igitur a fortiore ad finem obtinendi remissionem peccatorum ab ecclesia in terris: & ex consequenti in caelis, tenetur poenitens in casu poenitentiam illam acceptare.

Responso. His non obstantibus tenendum est oppositum, consequenter ad dicta respondendo. Quod autem rationes factae non probent, quod pretendunt, constat, quia tunc non solum teneretur poenitens in casu acceptare poenitentiam moderatam, sed in immoderata, modo sit licita, & possibilis ipsi poenitenti. Immo & si sacerdos loco poenitentiae, vel per viam exactiois, seu extorsionis iniungat illi, quod det ipsi confessori centum ducatos, aut aliud huiusmodi, alioquin non eum absoluturus, teneretur poenitens illi pecuniam exactam dare. Quod nemo diceret. Et patet sequilla, quia alioquin per eum stare, quominus remissionem peccatorum in terris assequatur. Ideo dicendum, quod tunc dicitur per aliquem stare quominus sacramentaliter absoluetur, quando omittit facere quod debet, ad praefatam absolutionem obtinendam.

Edū. Cūm igit̄ in casu homo ille fecerit quod ex parte sua debuit, quia se sacerdoti humiliavit, & eidem integrè confessus est, & de peccatis dolens humiliter veniam, & absolutionem petit: tunc si confessor ei absolutionem simpliciter denegat, aut aliquid in debitum ab eo exigit, vt eum absoluat, iam non stat per poenitentem, quominus remissionē obtineat, sed per confessorem, qui non vult ex parte sua facere, quod debet, scilicet eum absoluerē, nil à poenitente in debitum exigendo. Vnde in casu si sacerdos non remittit illi peccata, Deus remittit. Nec obstat dictum Christi. Quorum retinueritis peccata, retenta erunt, id est. Peccata, quæ vos non remiseritis, ego non remittam. Nam hoc intelligitur, quando per peccatorem steterit, quominus à sacerdotibus absoluat. Quod in casu non contingit. Sed nec simpliciter est poenitenti necessarium absolutionem obtinere, sed eam sibi procurare, nil omittendo, quod ex parte sua sit necessarium. Et inde patet ad confirmationem primam, quod procedit de eo, qui simpliciter tenetur ad finem, aut cui simpliciter est finis ille necessarius, quod in presenti non reperit, quia nullus tenetur simpliciter ad actū ex aliena voluntate pendentem, qualis est absolutio per sacerdotem impendenda, nec illa est simpliciter poenitenti ad salutē necessaria, vt patet.

Ad secundam confirmationem, & tertiam, facile patet responsio, quia si in illis casibus est necessarium exactum tradere, ideo est, quia non aliter potest salus corporalis, aut spiritualis haberi, seu conseruari. Secus in casu presenti, vbi si sacerdotis absolutio desit, quia eam impendere non vult, sufficit homini contritio propria.

Ex dictis oritur aliud dubium. An vnus sacerdos possit commutare poenitentiam per alium impositam. Et video communiter distingui de huiusmodi sacerdotibus: quia vel sunt pares: ita, vt neuter altero superior sit, & tenetur quod potest. Vel alter est altero superior: & tunc superior poterit commutare poenitentiam impositam ab inferiore, non autem e contra, tunc saltem, quando poenitentia fuit à superiore imposita pro peccato: à quo inferior absoluerē non poterat, secus in aliis. Pro causa etiam vel necessaria, vel vtili, bene potest sacerdos inferior poenitentiam à superiore impositam relaxare, sicut & episcopus potest poenitentiam à papa impositam, vel in toto, vel in parte remittere, prout dolor, & vita atque conuer-

sio poenitentis postulauerit. Pro quo allegant capi. Lectorē. 33. q. 2. Hæc tamen, quæ communiter dicuntur, videntur procedere secundum opinionem communem, quæ tenet poenitentiam à sacerdote iniunctam esse de necessitate acceptandam, quia eam iniungit confessor, quatenus iudex est confitentis, & superior eo, & ita obligatio adimplendi talem poenitentiam, nascitur ex potestate iudiciali confessoris, & non ex voluntate acceptantis. Tunc enim apparēter, & verè diceretur, quod sacerdos potest poenitentiam per alium æqualem impositam relaxare, vel commutare pro causa, ex quo vtriusque aqua est potestas super illum poenitentem. Quodq; inferior poenitentiam à superiore impositam non poterit relaxare nisi quando præsumitur superior cōsentire, quod est, quā necessitas urgeat, aut pia utilitas exposcat.

Tenendo tamen contrariam opinionem supra tactam, scilicet, quod poenitēs non tenetur acceptare poenitentiam in foro poenitentiā iniunctā, videtur quod quauis utilitas talis poenitentia iniunctæ ex potestate clauium in parte procedat, obligatio tamen eam adimplendi, non nisi ex voluntate acceptantis prouenit: & in tantū obligatur eam adimplere, inquantū intendebat se ad eam obligare. Et secundū hoc non ita apparet, quod sacerdos possit commutare poenitentiam per alium sacerdotem parem, vel superiorem iniunctam. Sicut in obligationibus ex propria voluntate contractis, non habet potestatem cōfessor eas mutare, vt patet de obligatione, quæ oritur ex voto, iuramento, aut promissione ipsius obligati: ad quorum amotionem maior auctoritas necessaria est, quàm sit incurato vel confessore inferiore. Et inde fortè est, quod inferiores sacerdotes poenitentias iniunctas relaxare non possunt, nec in toto, nec in parte, vt innuitur cap. fina. in Clementina. de poenitentiis, & remissionibus. Ac proinde, si primam responsionem velimus tenere cum communiter loquentibus, intelligatur illa responsio procedere, quando confitens se subiicit confessori, non solum quoad remitti, vel retineri peccata, sed etiam quoad iniunctionem, & taxationem poenitentia: Quia tunc, eo supposito, sicut absolutio à peccatis est actus iudicialis, in quo est cōfessor supra poenitentem: ita, & poenitentia iniunctio. Et ita puto cōsuetes, vt in plurimum, se cōfessoribus in vtroque subiicere, tam scilicet in remittendis, & retinendis peccatis, quàm in iniunctione poenitentia: modo sit moderatā.

Si tamē

A Si tamen aliqui nollent se confiteri, nisi in primo subiicere, curreret secunda responsio. Illud tamen addendum est, quod nec Clementina si. de poenitentiis, & remis. nec c. Latorem. supra citatū faciunt ad presentem quæstionē. Nam Clementina loquitur contra quæstiones, qui cum potestatem non habeant: tertiam tamen, & quartam partem de poenitentiis iniunctis per viam indulgentiæ relaxant. e. etiā Latorem. procedit de poenitentia, in casu referuato imposita, non in foro poenitentiā, sed contentioso, ob peccatum graue, & enorme, quod ipse delinques fuerat Papæ non sacramentaliter confessus. Ac proinde non satis pertinenter doctores præfatos textus ad propositum citant.

Aliud dubium iuxta dicta: An sit peccatum mortale poenitentiam iniunctam, & acceptatam non adimplere, vbi nulla sit causa iusta non adimplendi. Et dixit Caietanus, quod non, quia si sic, vel hoc esset ratione præcepti ipsius confessoris, qui poenitentiam iniungit: vel quia ad salutem ipsius poenitentis eam adimplere sit necessarium: vel quia est necessaria talis adimpletio ad satisfaciendum Deo. Non primum, quia multa humana præcepta sunt, quæ non obligant sub poena peccati mortalis. Nec secundū, quia si nē tali poenitentia potest homo salutē presentem, id est, gratiā habere, & finale similiter cōsequi. Nec tertium, quia poterit homo hoc, & illo, & alio modo Deo satisfacere, hic, & in purgatorio &c. igitur. Respon. Siue teneamus primā sententiā. si quod cōfessor iniungens poenitentiam obligat ipsum poenitentem, siue teneamus secundā, quod poenitēs ad eam non obligatur, nisi eam acceptet: obligatio eam adimplendi non excedit limites voluntatis, vnde orta est. Ac proinde si primum teneamus, tunc ad intentionē iniungentis est recurrendum: quia si voluit poenitentem obligare sub poena peccati mortalis, vt poenitentiam iniunctā adimpleat, videtur ad eam sub eadem poena teneri: maxime si talis poenitentia notat illi, et illi poenitenti ad eius salutem conueniat. Si tamen non hoc animo eam iniunxit: sicut nec iniungere debuit, ob id, quod austera, & difficilis est, aut quia tantum partim conferens ad salutem poenitentis, vt indigna sit, quæ sub poena peccati mortalis imponatur, tunc curreret responsio Caietani. Sed si alteram sententiā teneamus, scilicet, quod poenitens non tenetur poenitentiam adimplere, tunc ex voluntate ipsius, qui poenitentiam acceptat, nascitur obliga-

tio hæc, vel illa, ad complendum eam. Itaq; non est ad quæstionem in distinetū respondendum. Vt tamen arbitror, peccatores pro maiori parte ad poenitentia implentionē se obligatos esse sub poena peccati mortalis reputant: & tunc ratione conscientia tenebuntur sub eadem poena eam adimplere.

De poenitentia iniuncta extra gratiam adimpleta.

SED supposito, quod poenitēs teneatur sub poena peccati mortalis poenitentiam acceptam implere, an teneatur eam in gratia adimplere. Et dixerunt quidam,

quod sic, eo quod, poena æterna per contritionem fuit in poenam temporalem Deo gratam, & acceptam commutata, eo quod talis commutatio fuit ex gratia Dei facta, qui sibi peccatorem amabiliter reconciliavit, volens, quod sibi amabiliter satisfaciat. Hoc autē fieri non potest, nisi in gratia Dei talis satisfactio fiat, loco cuius poenitentia fuit per sacerdotem iniuncta. Tum etiam, quia poenitentia non ad aliud principiū paliter fuit iniuncta, nisi vt poenitens per eius adimplentionem Deo pro offensa prius commissa satisfaciat: ad hoc autem gratia opus est, vt statim dicitur. Oppositum tamen videtur tenendum, scilicet, quod non tenetur poenitens facere poenitentiam iniunctam in gratia sub poena noui peccati. Probatur, quia vel teneretur ad id ratione præcepti sacerdotis poenitentiam iniungentis: vel ratione finis, quem sacerdos intendit, scilicet, vt poenitens Deo satisfaciat. Neutrum videtur dicendum. Non primum, quia præceptum sacerdotis non debet esse magis priuilegiatum, quàm præcepta Dei, & ecclesie, sed huiusmodi præcepta non sunt sub poena peccati in gratia adimpleta, vt pro nunc suppono, igitur nec præceptum sacerdotis poenitentiam iniungentis, debet sub poena peccati in gratia adimplere. Nec potest dici secundum, quia intentio finalis præcipientis non cadit sub præcepto, vt si Deus præcipit aliqua opera hac intentione, vt ea complendo vitam æternam mereamur, satisfacimus præceptis, illa agendo, etiam si per ea non mereamur: alioqui omnes, qui in peccato mortali existētes debitam parentibus reuerentiam exhibent, aut pauperibus

E bus eleemosynā ex pietate largiuntur, aut quicquid aliud eis iustum ex bono sine, & intentione faciunt, peccarent mortaliter, ob id solum, quia sine charitate ea faciunt. Præterea si tenerentur poenitentes sub poena peccati poenitentiam in gratia complere, sequitur hoc inconueniens, quod semper essent perplexi, & dubij, an eam in gratia compleuerint, an non: & ita ob dubiū tenerentur eam reiterare. Sequela patet, quia quanuis homo conscientiam peccati non habeat, tempore, quo poenitentiam complet: non tamen potest certus esse, se habere tunc gratiam, iuxta illud Pauli: Nil mihi conscius sum, sed non in hoc iustificatus sum. Et illud Iob: Si simplex, aut iustus fuero, hoc ipsum ignorabit anima mea. Et inde sequitur, male agere poenitentem, acceptando poenitentiam iniunctā, quia exponit se periculo peccandi, ex quo obligat se ad aliquid, de cuius adimplerione certus esse non potest. Præterea arguit, quia tunc sequitur aliud inconueniens. scilicet quod huiusmodi poenitentia iniunctio esset occasio obstinationis ipsius poenitentis, quia si fit illi iniuncta poenitentia ieiunandi decem diebus (exempli causa) certis, & signatis, & post eam acceptatam ieiunet vna die in peccato, iam manet impossibilitatus totam poenitentiam in gratia facere: quod attendens ipse poenitens, facile desistet à ieiunio aliarum dierum, quod esset ei peccatum. Aut si proponat aliquid verum facere, vel aliquem contrarium illicitum exercere, hoc ipso desisteret à poenitentia adimplerione, sciens in casu nil sibi adimplerionem poenitentia profuturam. Ad rationem autem pro contraria sententia ante oppositū tacta, dicendū, quod videtur supponere duo falsa. scilicet quod satisfactio Deo fieri non potest, nisi in gratia. De quo post. Alterum, quod vi contritionis non commutatur æterna poena absolute in temporalem, sed cum hac lege, & conditione, quod illa temporalis in se, vel æquivalenti soluat in gratia, seu amicabiliter, vt dicunt. Quod tamen inde patet falsum esse, quia tunc sequeretur, si homo de peccatis contritus, poenam illam in hoc seculo amicabiliter non soluat, & finaliter in mortali decedat, quod æternaliter punietur pro peccatis, de quibus contritus fuit. Patet hoc, quia ex quo commutatio æternæ poenæ non fuit in temporalem commutata, nisi sub illa conditione, sequitur, quod non subsistente conditione, quod commutatio non tenuit, & ita æternaliter punietur pro peccatis dimissis quoad culpam, ac

si dimissa non fuissent: Nec valet, quod ait G. Adrianus ad id respondens, quod licet verum sit, quod pro dimissis punietur æternaliter, non tamen adeo acerbè, sicut si remissa non fuissent. Huius enim oppositum suadet hæc ratio, si commutatio non fuit facta nisi sub conditione. Secundò eadē falsitas patet ex alio, quia posita absolute causa alicuius effectus, ponitur absolute talis effectus: sed tempore contritionis absolute ponitur causa remittendi poenam æternam debitam peccatis commissis, puta contritio, & gratia, seu charitas, igitur absolute ponitur effectus, scilicet, remissio talis poenæ æternæ. Vnde rursus fit, vt etiam si poenitens omnino omittat poenitentiam adimplere, non punietur æternaliter pro peccatis dimissis.

E Sto, igitur non teneatur poenitens in gratia facere poenitentiam iniunctam sub poena noui peccati: An saltē ad id fit illi necessarium in gratia facere, vt talis poenitentia fit Deo pro commissis satisfactoria. Et teneatur satis cōmuniter, quod sic, quia poenitentia per hominē completa, non est de se satisfactoria, nisi quia à Deo acceptatur: acceptari autē à Deo de lege non potest sine charitate, sine qua nil Deo placere potest: igitur poenitentia in peccato completa non est satisfactoria apud Deum. Minor patet, de omnibus tribus operibus, quæ sunt partes satisfactionis. scilicet de oratione, ieiunio, & eleemosyna. De oratione quidē, iuxta illud Isaiæ: Si multiplicaueritis orationes, non exaudiam. Et datur pro causa, quia manus vestrae sanguine plene sunt, id est, peccaminosæ, seu pollutæ. De ieiunio similiter ex illo Isaiæ: Ecce in die ieiunij vestri inuenitur voluntas vestra, & oēs debitores vestros repetitis. Et alia huiusmodi addit, in quibus significat causam, quare ieiunium eorum non acceptaret. scilicet propter cōmixta alia peccata. De eleemosyna similiter patet ex illo Pauli: Si distribuero omnem substantiam meam in cibos pauperū, charitatē autem non habeam, nihil mihi prodest. Igitur poenitentia iniuncta in peccato mortali facta, non est satisfactoria pro peccatis apud Deum. Oppositum tamen videtur probabiliter esse tenendum. scilicet quod poenitentia in peccato mortali adimpleta, est apud Deum satisfactoria, saltē largè, ita. scilicet vt valeat ad dimissionem poenæ temporalis peccatis dimissis debite. Et probatur primo, quia, vt ex dictis patet, per contritionem fuit æterna poena in temporalem commutata, idque non conditionaliter, sed absolute,

A solute, vt nuper probabam: igitur si peccator illam poenam soluat, siue in gratia, siue extra gratiam, cedit ei in solutū, & erit apud Deum satisfactoria. Præterea, & est confirmatio eiusdem. Non fuit deterioris conditionis viatores, quam qui sunt in inferno damnati, in hoc, quod est à debito poenæ liberari, ex quo in hac vita est locus misericordiae, & in futura est locus iustitiæ, & rigoris, sed dānati in inferno poenam temporalem, in quam fuerat æterna commutata, sustinentes, satisfaciunt Deo pro dimissis, ita vt maneat liberari ab illo debito. Minor autē patet, quia alio qui damnati punirentur æternaliter pro peccatis dimissis, quoad culpā, sicut & pro non dimissis, quod ostensum est supra falsum esse. Præterea debitor soluendo debitū creditori, liberatur à debito, etiā si solutio non fiat in gratia, & amicitia creditoris. Id patet siue creditor sit homo, siue Deus. De homine quidē patet, quia si debeo decem ducatos Petro, soluendo eos Petro, satisfacio, etiam si Petrus sit mihi inimicus. De Deo etiam patet. Si voui, iuravi, aut promisi me aliquid in cultum Dei facturū, si illud compleo, etiam cum amicus Dei non sim, satisfacio, ita, vt non tenear rursus eodē debito. Similiter de præceptis Dei idem patet, si illa adimpleo etiā in peccato mortali, satisfacio, ita, vt non tenear rursus eodem debito: cum præcipientis intentio non cadat sub præcepto: igitur pari forma si poenitentia iniunctam in peccato mortali adimpleam, satisfacio apud Deū, ita, vt cedat mihi insolutū. Præterea, multorum opera in peccato mortali facta legitur Deum præmio temporali remunerasse, vt patet de Romanis, quibus Deus imperiū mundi, ob eorum iusta opera tradidit, vt ait Augustinus in De ciuitate Dei. Similiter Aegypti regnum dedit Deus Nabuchodonosor viro Gentili, & idololatræ ob strenua opera, quæ veluti Dei minister in bello gessit, vt habetur Ezechie. 29. Et obstetricibus Aegyptiis Deus ædificauit domos, ob pietatem, quam ad paruulos Hebræorum habuerunt, vt legitur, in Gene. Igitur non mirum si poenitentiam peccatoris in peccato mortali factam Deus remuneret tali præmio temporali, quale est, remittere poenam temporalem pro dimissis debita, si præmium dicitur conuenienter. Nec obstat ratio contrariæ opinionis supra facta. Nam quanuis humana opera non sint apud Deum satisfactoria de se, nisi quia à Deo acceptata sunt, falsum tamen est, quod Deus non acceptet bona ope-

ra in peccato facta non quia ad vitam æternam, cum mortua sint, sed ad temporalem remunerationem, & poenæ temporalis remissionem. Quemadmodum dictū est, Deum saepe bona opera in peccato mortali facta, ad temporalem præmiū acceptasse. Quod autē ex Isaiæ allegatur, scilicet, quod Deus non exaudit orationes, eo quod orantes sunt in peccatis, non facit contra hanc sententiā. Nam ex ipsomet textu. scilicet ex antecedentibus, & sequentibus apparet Deum intendere dicere, quod orationes à ludæis multiplicatæ non erant eis profuturæ, ad hoc, scilicet, vt liberarentur à poenis, & flagellis, quæ Deus illis in hoc seculo inferre parauerat, qualia erant bella, captiuitas, & paupertas, quæ, Deo volente, ludæi ob suam pertinaciam erant passuri, sicut & passi sunt. Similiter videtur dicendū ad illud, quod de ieiunio dictum est per Isai. 58. quod illic innuit Dominus, ieiunium hominum non illis profuturum, ad euadendū poenas huius seculi. Quod inde colligitur, quia ait textus in persona eorum, qui de Deo queruntur. Quare ieiunauimus, & non aspexisti, humiliuimus animas nostras, & nescisti: Ex quo apparet illos cōqueri, quod à poenis visibilibus huius seculi non liberarentur, nec illis ad id ieiunare prodesset. Quæ querela de poenis alterius seculi locum non videtur habere, cum in hoc seculo homines nondum sciant, nec videant, quod ab illis per ieiunia liberentur. Sed forte quæres, quare oratio, & ieiunium, & alia bona opera in peccato facta valent ad hoc, quod homines liberent à poenis saltē temporalibus alterius seculi, quæ longè grauiora sunt, & non valent, vt liberentur à poenis huius seculi? Repon. Quia poenas huius seculi Deus, nec de iustitia legis infligit, nec de iustitia legis eas tollit: sed præsuppositis demeritis, eas pro voluntate infert, & pro voluntate tollit. Poenas autē alterius seculi de legis iustitia infert, similiter de legis iustitia eas tollit, & remittit ob opera vel satisfactionem ipsius debitoris. Ad aliud ex Paulo allegatū, in quo ait eleemosynā sine charitate nil prodesse, intelligit cōmuniter ad vitam æternam. Secus ad alia bona temporalia. Concludit ergo probabiliter, quod poenitentia iniuncta, & in peccato mortali adimpleta à satisfactoria est apud Deū satisfactio liberante, licet non satisfactio reconciliante: nam ad hanc est necessaria charitas, sed de hoc postea. Sed ultra esset dubitatio: An homini poenitentia in peccato facta, sit de necessitate iteranda. Dicit Tho. cum aliis distinguendo de tali

Etali poenitentia, quia vel relinquit post se effectum poenalem, vel non. Si sic, non est de necessitate iteranda, eo quod adueniente charitate talis poenitentia in peccato facta incipit esse satisfactoria ratione effectus perdurantis vsq; ad superuentum charitatis, ad modum baptismi, qui si in peccato suscipiatur, postea incipit prodesse, quando fictione recedente, charitas superuenit: idq; ex eo, quod post se relinquit effectum. s. characterem permanentem. Si vero talis poenitentia in peccato facta non relinquit effectum poenalem, qui vsq; ad superuentum charitatis duret, talis poenitentia venit reiteranda, quia nec quando fit, nec quando charitas superuenit, est satisfactoria, ut quando elemosyna, & ieiunium post se relinquunt praefatum effectum: nam ieiunium relinquit corporis debilitatem: elemosyna vero priuationem alicuius boni temporalis: oratio autem nullum talem effectum poenalem relinquit, ideo ieiunium, & elemosyna, & si in peccato fiant, non sunt de necessitate reiteranda, oratio autem sic. Contra hanc positionem videtur primo non esse semper verum ieiunium, & elemosynam praefatum relinquere effectum, & orationem non: nam saepe accidit, quod post ieiunium non solum non relinquatur corporis debilitas, sed melior ipsius valetudo, & dispositio: quandoquidem per inedia, seu abstinentiam a cibo, & potu multi humores grossi, qui corporis valetudinem impediunt, consumunt, unde corpus remanet fortius, & melius dispositum. Et esto aliquando maneat debilius: illa tamen debilitas saepissime expellitur citius, quam charitas superueniat. Idem de elemosyna videtur, quod quauis relinquit post se priuationem boni temporalis: illius. s. quod in elemosyna datum est: stat tamen, quod aliud tantum illico restauratur, vel per viam donationis, vel per industriam, vel alio modo, quod alioquin euenturum non erat. E contra vero de oratione saepe accidit, ut post se relinquat corporis debilitatem, ut si fiat cum vehementi contemplatione, quam certum est, digestionem saepe impedire, & ea impedita, necesse est membrum corporis non nutriti, ac proinde delimitari. Itaq; accidit huiusmodi poenitentis sic adimpletis, quod post se poenalem relinquant effectum. Ex his autem, quae tam contingenter accidunt, velle inferre conclusionem certam, non est rationabile. Secundo, esto ita esset, quod tales poenitentiae effectum praefatum relinquant, qui duret vsq; ad superuentum charitatis, non videtur verum,

quod ille effectus incipiat esse satisfactorius, charitate veniente. Nam quare, vel hoc conuenit illi effectui ex natura sua, vel ob causam suam. s. poenitentiam prius factam, ex qua effectus ille relictus est, vel ratione charitatis superuenientis, vel ratione nouae complacentiae, qua homo ille in illo effectu complacet. Sed nullum horum videtur dicendum. Non primum, quia nulla actio, aut passio hominis est de natura sua satisfactoria Deo pro peccatis commissis. Nec secundum, quia si effectus incipit satisfactorius esse propter poenitentiam, ex qua relictus est, a fortiori igitur illa poenitentia inciperet eodem modo esse satisfactoria, adueniente charitate, quae propter quod vnunquodque tale, & illud magis, consequens inde videtur falsum. Quia, secundum opinantes, nil potest esse Deo satisfactorium, nisi quod viuit vita gratiae: sed poenitentia in peccato facta, quando fit, non est viua, sed mortua, quando venit charitas, non est viua, quia non est, nec reuiuiscit, quia nunquam vixit. Nec de illa in casu potest verificari per superuentum charitatis, quod sit ex charitate facta: igitur nunquam de ea verificatur, quod sit satisfactoria. Sed nec potest dici tertium. s. quod effectus praefatus incipit esse satisfactorius ratione charitatis superuenientis: quia tunc si sola charitas superueniens id efficeret, sequitur, quod vndeque talis effectus poenalis esset relictus, inciperet esse satisfactorius per eandem charitatem, siue talis effectus ex natura proueniat, siue ex vitio, siue alio indifferente exercitio, quod suppono falsum. Nec etiam possunt dicere quartum. s. quod ratione nouae complacentiae incipiat praedictus effectus esse satisfactorius. Tum, quia talis satisfactio magis esset illi complacentiae attribuenda, quam effectui naturaliter relicto. Tum etiam, quia talis complacentia aequae haberi potest de poenitentia non relinquentem effectum, sicut de relinquentem: & ita omnis talis, de qua habet complacentia, diceret incipere esse satisfactoria. Adde, quod hic modus dicendi praesupponit, quod poenitentia in peccato completa, non fuerit satisfactoria, nec utilis, quod iam supra probatum est esse falsum. Quia quauis de rigore iustitiae satisfactoria non sit: valet tamen per viam impetrationis. Caietanus a praefata opinione recedens, ait, quod nulla poenitentia iniuncta, & in peccato adimpleta est de necessitate iteranda, siue relinquat effectum, siue non. Ratio eius est, quia omnis talis superueniente charitate incipit esse satisfactoria, eo quod est opus sacramentale.

A sacramentale. Omne autem opus sacramentale, quod quando fit, effectum suum non operatur ob obicem peccati, recedente obice, eum operatur, ut dicit hoc de omni sacramento verificari: poenitentia autem virtute clauium iniuncta est sacramentalis, & si in gratia fieret, esset satisfactoria: igitur etiam erit satisfactoria, gratia superueniente. Verum haec positio deficere videtur. Primo in eo, quod ait, omne sacramentum in peccato sumptum incipere prodesse superueniente charitate, quod licet admittatur de sacramentis initerabilibus: ut de baptismo solet explicari, iuxta cap. Tunc valere de consecra. dist. 4. attamen de aliis sacramentis, quae iterari possunt, non ita verisimile est. Absurdum enim videtur, quod eucharistia indignum sumpta, quae valet ad iudicium, & condemnationem sumptis, postea adueniente charitate incipiat ad salutem aeternam prodesse, ita de aliis videtur. Secundo deficit, ut videtur opinio, quia equiparat quantum ad rationem sacramentalitatis poenitentiam iniunctam ipsis sacramentis cum tamen valde sint disparia: nam sacramenta sunt opera Dei diuinitus instituta, quorum valor innititur meritis Christi, non merito operantis. E contra vero poenitentia iniuncta, & per hominem adimpleta, opus hominis est: & eius valor merito innititur operantis, nil enim praestat ex opere operato, si cut sacramenta praestant: maxime si poenitentia iniuncta tantum liberat praecise poenitentem a poena, in quantum iudicio diuino conformis est, ut multis placet. Et si quid virtute clauium, aut ex opere operato illa poenitentia iniuncta, & adimpleta praestat, tale est, quod absque charitate praestari potest, puta remissio poenae temporalis. Et ita ante superuentum gratiae, ipsa poenitentia in peccato facta, suum operaretur effectum, virtute clauium. Tertio falsum videtur secundum eos, quod illa poenitentia in peccato facta incipiant esse satisfactoria adueniente charitate, quia tunc etiam esset dicendum, quod incipiunt esse meritoriae. Tum, quia si in charitate factae fuissent, non solum satisfactoriae, sed meritoriae fuissent: igitur si valent adueniente charitate, quod valuissent, si in charitate factae fuissent, sequitur intentum. Tum etiam, quia ex fundamento positionis, quae ait, opera in peccato facta non prodesse, iuxta illud Pauli: Si distribuero substantiam meam, & c. charitatem autem non habeam, nihil mihi prodest. Videtur, quod praefata poenitentia incipiunt valere ad vtrumque, scilicet, ad

merendum, & satisfaciendum, vel ad neutrum. Nam Paulus secundum opinantem vtrumque; excludit ab operibus in peccato factis: igitur adueniente charitate, isti sic opinantes vtrumque; debent admittere, vel vtrumque excludere. Primum alias ostensum est esse erroneum: igitur admittant secundum. Dicendum igitur ad quaestionem, quod duobus modis potest intelligi esse necessarium reiterare poenitentiam iniunctam in peccato factam. Vno modo, quod sit necessarium absolute sub poena noui peccati. Alio modo, quod sit necessarium conditionaliter, vel ex suppositione, scilicet, si vult homo Deo pro peccatis satisfacere. Et dicendum, quod neutro modo est uecessarium praefatam poenitentiam iterare. Patet hoc de primo sensu, quia nil est homini necessarium sub poena noui peccati, ad quod nulla lege, aut praeccepto astringitur. Vbi enim non est lex, non est prauaricatio: sed nullo praeccepto diuino naturali, aut humano tenetur homo praefatam poenitentiam iterare, quia non habet aliud praecceptum de implenda illa poenitentia, nisi praecceptum sacerdotis eam iniungentis: sed tali praeccepto iam est satisfactum per adimpletionem poenitentiae, etiam si in peccato sit adimpleta, cum sacerdos non obligauerit illum, ut in gratia poenitentiam expleret, ut ex dictis patet. De secundo etiam sensu idem patet, quia esto non reiteret illa poenitentia, patet homini alius modus satisfaciendi Deo pro peccatis. s. per feruorem charitatis, per repetitam contritionem, per alia varia opera, & officia charitatis poterit etiam satisfactionem ad purgatorium remittere.

De effectu poenitentiae iniunctae.

Aliud dubium: An poenitens complens poenitentiam sibi iniunctam in gratia, maneat omnino liber a peccatis commissis, ita, ut nulli poenae amplius sit pro illis obnoxius. Et dixerunt aliqui, Tho. Duran. Alexander, quod vel sacerdos iniunxit poenitentiam minorem, vel aequalem, vel maiorem, quam sit poena a Deo pro commissis taxata. Si minorem, non erit homo ea adimpleta ab omni poena liber. Si maiorem aut aequalem, ea adimpleta, erit liber. Et cum hoc sed in sit certum, primum probatur, quia sententia sacerdotis non mutat sententiam Dei.

E Dei: ac proinde si Deus quando remisit culpam per contritionem, aut per confessionem, eam commutavit in temporalem certam, & determinatam, sequitur, quod illi erit homo obnoxius quancumque poenitentia illi sacerdos iniungat. Unde fit, ut poenitentia iniuncta si debeat poenitentem ab omni poena Purgatorii pro commissis liberare opus est, ut sit conformis diuino iudicio, & diuinae taxationi. Inde iterum fit, ut si poenitentia iniuncta sit citra condignam a Deo taxatam, & eam peccator hic soluat, residuum soluet, vel hic, vel in Purgatorio. Si autem sit iniuncta maior, quam ea, quam Deus taxauit, & impleat eam non in toto, sed in ea parte, quae diuinae taxationi respondet, pro residuo non punietur in Purgatorio, si sic decedat. Contra hanc opinionem arguitur rationibus Scoti. Primo, quia ex quo sacerdos habet potestatem iniungendi poenitentiam peccatori: haec autem potestas est arbitraria, cum sit arbiter constitutus in causa hac ad forum poenitentiale pertinente, sequitur, quod sacerdotis sententia erit rata, & valida, etiam si non sit punctualiter conformis iudicio, seu taxationi diuinae. Nam irrationabile omnino videtur, quod alicui sit concessa potestas arbitrari in aliqua causa, si eius iudicium non sit ratum, & validum, nisi a casu, quale esset taxatio sacerdotis, quam esse taxationi diuinae conformem, contingentissimum, & casuale omnino est.

Secundo, irrationabile etiam omnino videtur, quod alicui sit commissa potestas arbitrari in causa partium, si arbitrari non possit nisi secundum voluntatem vnius partis. In praesenti autem causa, partes sunt Deus offensus, & peccator reus, inter quos iudex arbiter est sacerdos constitutus. Si igitur arbitrari non possit nisi secundum voluntatem Dei de terminatam, sequitur intentum. Tertio si sacerdos iniungat poenitentem poenitentiam aliquantulum maiorem, quam sit poena a Deo taxata, non erit liber peccator, nisi eam soluat, igitur etiam si sacerdos iniunxerit poenam aliquantulum minorem, quam sit poena a Deo taxata, erit poenitens eam complens omnino liber. Probo consequentiam, quia Deus prior est ad miserendum, quam ad puniendum.

Unde concludit hic doctor, quod sicut iustitia commutativa non consistit in indivisibili, sed habet suam latitudinem, intra quam est gradus rigidus, infimus, & medius, ut solet in precio rei venalis exemplificari: ita & iustitia poenitativa habet suam latitudinem, intra quam possunt similiter tres hi gradus assi-

gnari: & poenitentia citra hanc latitudinem imposita, non sufficit ad liberandum poenitentem. Et poenitentia imposita ultra illam latitudinem, non erat homini necessaria, nec illi imponenda. Verum illa, quae intra hanc latitudinem fuerit imposita, siue attingat punctuale medium, siue ab eo deficiat, siue excedat, est quae hominem ab omni poena liberat, & cui homo subiectus, & obnoxius est. Ac proinde contingit, quod per poenitentiam iniunctam citra diuinam taxationem, homo maneat omnino a commissis liber. In cuius confirmationem addo, quod alioqui si. s. taxatio sacerdotis, ut plene liberet poenitentem opus est, quod taxationi Dei respondeat, non viderentur claves sacerdotis in hac re aliquid poenitenti prodesse: cum tamen ex Euangelio sententialiter deducitur, sententiam sacerdotis in terra datam, in caelis approbari. Sed contra hanc imaginationem occurrit dubitatio, quia tunc si in gradu rigido illius latitudinis sit iniuncta poenitentia, & ob aliquod impedimentum non adimpleta, sequitur, quod ille punietur in Purgatorio pro peccatis suis plus, quam si poenitentia non fuisset illi iniuncta: & ita noceret homodi poenitentibus iniungere. Consequentia patet, quia poenitentia iniuncta in illo gradu rigido excedit taxationem a Deo factam. Respon. Ex quo sententia sacerdotis intra illam latitudinem data in caelis approbetur, consequenter est illatum concedendum, quia illam iniunctam debet peccator solvere hic, vel alibi. s. in Purgatorio. Nec inde sequitur esse nocivas huiusmodi poenitentias iniunctas, quia multo maior est utilitas talium poenitentiarum iniunctarum, quam sit damnum hoc, quod euenit ex rigida poenitentia, quia acceptando illam, meretur augmentum gratiae, & gloriae. Et similiter eam implendo, ratione iniunctionis factae, est magis meritoria, quam si voluntarie fieret, saltem propter obedientiam ex qua fit. Et si non fiat, quia fieri non potuit: voluntas tamen eam faciendi, pro opere reputatur, quantum ad meritum gratiae, & gloriae. Quod si ne comparatione maius bonum est, quam sit malum aliquantulum plus in Purgatorio detineri. Aliud etiam quencumque contra praefatam opinionem mouere posset, quia illa latitudine in punitione peccati admissa, tam incertum erit, an sit rata sententia arbitraria sacerdotis, ac si latitudo huiusmodi non ponatur: quia sine reuelatione, illa latitudo quanta sit, sciri non potest. Tum, qui id pendet ex sola Dei voluntate, nulli homini in hac re cogita

A gnita. Tum, quia nesciri ab homine potest, quanta sit poenitentis contritio, aut quam satisfactoria sit, quia secundum veritatem contritionis, varia esset latitudo assignanda. Respon. Ita est, quod exacte sciri non potest huiusmodi latitudo a Deo signata: attamen facilius est sacerdotem poenitentiam iniungere intra illam latitudinem, quantacumque sit, quam attingere punctuale medium a Deo inuincibiliter taxatum. Si igitur hanc positionem teneamus, respondendum est ad rationem prioris, quia verum est, quod Deus quando remittit culpam, commutat poenam eternam in temporalem certam, & determinatam non absolute, sed conditionaliter. nisi peccator subierit sententiam sacerdotis, quia tunc si fuerit lata intra latitudinem iustitiae punitionis ratificabitur in caelis. & illi manebit peccator obnoxius. Itaque qui per sacerdotes iudicati non fuerint, soluent poenam a Deo taxatam. Qui vero fuerint per sacerdotes iudicati, ut dictum est, illam soluent, quam sacerdos, clauem non errate, taxauerit. Et ita patet, quod sententia sacerdotis non mutat sententiam Dei, quae non nisi conditionaliter erat lata. Sed adhuc curiosius quaerens, supposito, quod latitudo iustitiae punitionis respectu alicuius peccatoris sit. 10. 15. & 20. & 15. erat

B poena punctualis a Deo taxata: imponat tamen sacerdos poenitentiam. s. vt. 9. iam est extra totam latitudinem. Quaeritur, an completa illa poenitentia, vt. 9. maneat peccator obligatus solvere hic, vel in Purgatorio residuum vsq; ad 15. quod erat a Deo taxatum. An vsq; ad initium latitudinis. s. vsq; ad 10. Si hoc secundum detur, videtur ratio in oppositum, quia sententia lata extra totam latitudinem iustitiae non approbatur in caelis, & ita standum erit taxationi Dei: & per consequens soluet peccator vsq; ad 15. Quod si detur, stat contra ratio, quia si fuisset iniuncta poenitentia, vt. 10. nil amplius esset soluendum: igitur si fuit iniuncta, & soluta, vt. 9. nil ultra, vnum, debebitur. Deinde esset dubium, An illa latitudo iustitiae punitionis habeat locum in poenitentia voluntarie assumpta: An solum in iniuncta. Nam si in vtraque habeat locum, sequitur, quod implens poenitentiam voluntariam intra latitudinem dictam, etiam si medium punctuale Dei non attingat, manebit peccator liber omnino, ac si fuisset in eodem gradu poenitentia iniuncta: & per consequens parum, aut nil operaretur poenitentia iniuncta virtute clauium, quantum ad liberandum hominem a debito ex peccato contracto. Rn. Quae

C tulacumque poenitentia sit a sacerdote iniuncta, & per ipsum poenitentem adimpleta, etiam si totam latitudinem supra taxatam non attingat, valebit ipsi poenitenti per viam satisfactionis, plus, quam si voluntarie esset assumpta: quia iniuncta poenitentia non nihil valoris habet virtute clauium, quod non habet, quando sola voluntate poenitentis assumitur. Ad impleta igitur poenitentia voluntarie assumpta, si deficit ab ea, quam Deus taxauerat, residuum patietur homo in Purgatorio. Ad impleta etiam poenitentia iniuncta, quae fuit extra totam latitudinem praesignatam, scilicet, vt. 9. prout in casu ponitur, residuum vsq; ad poenitentiam a Deo taxatam soluet ipse poenitens, excepto, quod valor iniunctae maior est, quam voluntarie assumptae. Et ita nil inconuenit dicere, quod si sacerdos poenitentiam, vt. 10. iniunxisset, homo eam complens, esset omnino liber. Et si tantum, vt. 9. poenitentiam iniunxit, ea completa, soluet vsq; ad 15. Itaque aliter acceptat Deus poenitentiam intra latitudinem praedictam iniunctam: aliter vero eam, quae latitudinem non attingit. Primam acceptat ad omnimodam remissionem. Secundam vero ad remissionem poenitentiae, prout meritum operantis, & virtus clauium exegerit. Verum haec tam exacte inquirere, curiosum est: ea autem definire periculosum, aut temerarium esse videtur. Definiat, qui velit.

D Solet insuper quaeri: An si homo, cui poenitentia iusta imposita est, per aliam viam Deo pro peccatis commissis, antequam iniunctam poenitentiam compleat, satisfecerit, & morte praeventus eam non completat, An loco poenitentiae iniunctae, & non adimpletae, exigetur ab illo poena correspondens poenitentiae iniunctae, ita ut ob id remoretur in Purgatorio. Et dixit Adria. quod sic Pro quo videtur ratio, quia ex quo poenitentia illa fuit a sacerdote recte, & iuxta potestatem sibi collatam, & clauem non errante iniuncta, eius sententia est in caelis approbata, & per consequens tenetur poenitens illam hic, vel in Purgatorio solvere. Pro quo ipse affert exemplum. Si quis vouit ieiunare, aut elemosynam erogare, & violauit votum: ultra poenam, quae pro voti violatione ab illo exigetur, simul exigetur poena correspondens ieiunio, aut elemosynae, quam vouit. Cuius ratio est, quia violatio voti non releuat eum a ieiunio, seu elemosyna promissa. Verum id respondet Adria. in casu, quo homo ex negligentia, seu culpa

Epa omisit poenitentiam, aut votum adimplere. Et certe ratio ipsa cogit, vt idem respondeat, casu, quo sine culpa fuit poenitentia, & voti adimpletio omissa. Tum, quia sententia sacerdotis fuit in caelis approbata, cuius approbatio non pendeat ex omissione culpabili, aut inculpabili futura. Tum etiam, quia sicut violatio voti culpabilis non releuat uentem a ieiunio, & elemosyna, quam uouit, si complere potest: ita nec violatio voti inculpabilis releuat uentem ab eodem debito, si complere potest. Si autem complere non potest, liber est a tali debito, modo violauerit uotum ex culpa, modo non. Itaque imperitens est culpa violationis, ad hoc, quod teneatur uouens, vel non teneatur ad praefatum debitum. Oppositum tamen uidetur mihi tenendum. Pro cuius probatione supponatur primo, quod qui est in Purgatorio, quam primum fuerit purgatus a peccatis, uolabit ad gloriam, idque post Christi passionem, per quam regnum caelorum apertum est: secus ante passionem Christi, cum non esset antea caelorum regnum apertum &c. Secundo supponitur, quod potest peccator purgari in hoc seculo aequae bene, ac in purgatorio, imo longè fructuosius, atque breuius, eò quod satisfactio, quae fit in hoc seculo, ut plurimum est admixtum meritum gratiae, & gloriae, quod non est admixtum satisfactio, quae in Purgatorio fit. Tertiò supponitur, quod est debitum ex peccato contractum, quo tenetur peccator pro illo satisfacere. Et est debitum ex praeepto contractum, quo tenetur homo illud adimplere, seu obseruare. Differunt autem haec debita, quia debitum ex peccato contractum, debet solui hic, vel in Purgatorio, seu alio seculo, & ita non expirat per mortem debitoris. Debitum uero ex praeepto contractum, debet solui hic: nec obligatio praeeptiua se extendit ad aliud seculum, quia praeepta hominibus data, obligant eos in hac uita, ideo per mortem hominis dissoluitur praefata praeeptorum obligatio. Quibus suppositis, respon. ad dubium propositum, quod homo, qui sine adimpleta poenitentia iniuncta decessit, & in hac uita pro peccatis suis per aliam uiam satisfecit. scilicet per contritionem, & confessionem reiteratam, per feruorem charitatis, seu per alia opera meritoria charitatis, quod talis non detinebitur in Purgatorio, nec ab eo exiget poena proportionata poenitentiae iniunctae, & non adimpletae. Probatur, quia vel huiusmodi poena exigetur ab eo propter debitum ex peccato contractum,

quo tenebat pro peccatis satisfacere. Et hoc non, quia illud debitum iam soluit in hac uita sufficienter per aliam uiam, ut in casu ponitur, non igitur est iustum, quod debitum semel sufficienter solutum, iterum repetatur. Non enim Deus punit bis in idipsum, nec confurget duplex tribulatio, ut ait per Nahum. Aut talis poena exiget in Purgatorio propter debitum ex praeepto sacerdotis contractum, & hoc non, quia debitum ex praeepto, per mortem debitoris expirat, ut dictum est: igitur non apparet causa, propter quam in casu debeat exigi huiusmodi poenitentia, correspondens poenitentiae iniunctae. Nec obstat ratio supra facta, qua arguebat, quod sententia arbitraria sacerdotis, si iusta sit, approbatur in caelis. Nam hoc ideo dicitur, quia si talis poenitentia sit intra praefatam latitudinem, Deus erit contentus, nec aliquid exiget, si peccator eam compleuerit. Nec propter hoc tollitur, quin peccator Deo possit alia uia satisfacere, quod si fiat, non amplius exigit Deus per uiam satisfactionis. Corollarie sequitur id, quod de voto, seu promissione dicebatur non esse uerum. Siue enim uouens ex culpa violauerit uotum, siue non, & voto non adimpleto, in gratia decesserit, si uel in hac uita, uel in Purgatorio sufficienter a peccatis sit purgatus, non retinebitur in Purgatorio: nec ab eo exigetur poena proportionata ieiunio, uel elemosynae promissae, & non completae. Id patet ex dictis.

Corollarie sequitur, quod si defunctus in Testamento iussit haeredibus, ut sua debita creditoribus soluantur, & haeredes sint negligentes, & ea non soluunt, quod negligentia haeredum non sufficit, ut defunctus in Purgatorio detineatur. Patet hoc, tum ex dictis suppositionibus, tum etiam, quia culpa haeredum non debet nocere defuncto. Nam quantum Deus soleat in hoc seculo quosdam pro peccatis aliorum punire: defunctos tamen tam in Purgatorio, quam in inferno existentes: non nisi pro suis propriis peccatis punit. De quibus illa sententia Dei uerissimè accipitur. Filius non portabit iniquitatem patris, nec pater filij. Secus in hoc seculo: nam constat filium Dauid fuisse mortuum propter peccatum patris. Et tempore diluuij multos in fontes periisse ob scelera aliquorum. Et multos ex Aegyptiis plagas graues sustinuisse propter obstinationem Pharaonis. Et propter peccatum numerationis, quod Dauid commisit, suum populum, peste diuinitus missa, fuisse punitum. In alio autem seculo non sic.

Ac

A Ac proinde si defunctus sit illic sufficienter purgatus non reprobabit amplius in purgatorio propter negligentiam haeredum. Nec obstat dictum Augustini, dicentis, Non dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum. Nam procedit contra eos, qui nec actu, nec voto restituerunt, quod debent. Quod in casu non contingit. Fateor tamen, quod debita defunctorum soluere, prodest defunctis, qui in purgatorio sunt, ut citius purgentur. Si tamen sint sufficienter purgati, non illis oberit negligentia haeredum debita non soluentium &c.

Sequitur amplius quid dicendum in casu quo defunctus decessit ab hac uita in gratia habitibus uitiis plenus, an postquam soluerit poenam pro commissis debitis, detinebitur in purgatorio, quousque paulatim habituum uitiis expellantur, cum constet ex scriptura, nil coinquinatum posse regnum caelorum ingredi. Respon. Ex dictis patet solutio, quod si homo ille sit sufficienter hic, uel in purgatorio purgatus, non remorabitur amplius in purgatorio, non obstantibus uitiis habitibus, in quibus decesserat. Tum etiam patet idem de homine, qui habitibus uitiis plenus, tandem ad Deum conuersus, pro Christo mortem sustinet, qui statim uolabit ad gloriam, ut tenet communis sanctorum & ecclesiae doctrina: nec propter habitus uitiis remorabitur in purgatorio. Tum etiam idem patet de gentili uitiis habitibus pleno, qui tandem uenit ad Christum, & baptizatur, & illico moritur: ille statim in gratia baptismali uolabit ad caelum, non obstantibus habitibus uitiis. Pro quo etiam facit ratio, quia per habitus nec laudamur, nec uituperamur, sed per actus: nec habitus faciunt nos dignos praemio, aut supplicio, sed opera. Igitur soli habitus, quantum uis uitiis, non sufficiunt, ut homo in purgatorio remoretur, si homo sit iam sufficienter a peccatis per solutionem poenae purgatus. Nec obstat quod dictum est, quod nil coinquinatum intrabit in gloriam. Fateor. Sed Deus cum defunctum ad gloriam perduxerit, ipse illum ab omni scoria peccati, & habitibus uitiis antea purificabit. Nec opus est, quod tales habitus relinquuntur paulatim per naturam corrumpendi, sicut in glorificatione corporum Deus non naturam expectabit, quae corporum membra tam dispersa reuniat, & perficiat, sed ipse Deus per se omnia necessaria faciat.

De poenitentia iniuncta

pore, quo missa celebratur, adimpleta.

Aliud dubium, An satisfaciat, qui tempore quo missam audit, poenitentiam iniunctam adimplet. Sit, exempli gratia poenitentia iniuncta, orationes dicendae, seu psalmi recitandi. Et dixit Angelus uerbo, feriae. 46. distinguendo de missa qua audit, quia uel est quam ex praeepto audire tenetur, uel solum de consilio. Si secundum, nil obstat quod minus possit, tempore quo missa celebratur, poenitentiam compleat, & satisfaciat. Si primum, non satis faciet, nec a peccato erit immunis. Ratio, quia cum teneatur ex casu tunc missam audire, tenetur consequenter mentis contemplationem in mysteria missae dirigere, & ad eam attentionem habere. Ad id enim iustum est missas totas diebus festiuis audire. Cum hoc autem non se compatitur, quod orationes iniunctas recitet, ut debet. Facit pro eadem sententia cap. Ex li. eris de probationibus uerbo, uices. Vbi doctores dicunt, quod unus non potest uicem duorum gerere: maxime quando illa duo sunt incompatibilia, sicut in presenti. pro quo etiam facit dictum Christi, Nemo potest duobus dominis seruire, scilicet, si contraria & opposita iubeant. Cum igitur in casu confessor iusserit orationes, uel psalmos dicere, ecclesia uero iubet missam attentè audire, & haec simul incompatibilia sint, consequens est intentum. Vnde inferitur, sacerdotem horas canonicas dicentem, tempore quo missam de necessitate est auditurus, non satisfacere.

Respon. His non obstantibus, uidetur oppositum tenendum. Et probatur, quia simul se compatiuntur adimplere praeeptum ecclesiae de audiendo missam, & praeeptum confessoris de dicendis illis orationibus. Nam praeeptum de missa non obligat, nisi ad interessendum eidem, non ad audiendum eam auribus, nec ad habendum attentionem ad eius mysteria: alioqui non satisfaceret huic praeepto, qui assisteret missae, quae submissa uoce dicitur, & ab absentibus non auditur. Nec ille, qui intra ecclesiam existens, longè a celebrante distaret, quod suppono falsum.

Præterea, quauis ecclesiae intentio missam audiri praecipiens sit, ut fideles mentem in missae mysteria eleuent, specialiter in passionem Christi, cuius specialis commemoratio in missa fit, haec tamen eccle-

sic

E si intentio non cadit sub præcepto, sed materia ipsi præcepti, qualis est missæ celebrationi integrè adesse. de consecratio. distin. 1. Missa totas. &c. Adde, quod actus mentis interior, non cadit sub præcepto ecclesiæ, ac proinde de præcepto ecclesiæ satisfacit homo, si interfit. Cum quo stat, quod simul orationes & psalmos iniunctos tunc cum debita attentione legat, & ita utriusque præcepto satisficiet. Et idem iudicium est de clerico horas canonicas recitante, tempore, quo missæ ex præcepto interest. Et per hoc patet ad rationes prioris sententiæ, quæ procedunt in casu, quo illa plura sunt incompatibilia. Nec obstat capi. Ex literis. de probationibus. supra citatum: quia ex illo potius colligitur, quod potest vnus vices duorum gerere. Nam in causa aliqua potest vnus simul esse actor, & reus prout textus ipse disponit.

Hæc vltima sententia probatur, quia non minus obligamur præcepto de sanctificando sabbatum ad cessandum à seruilis opere, quàm obligemur præcepto de audiendo missam ad cessandum ab alio opere spirituali, sed præceptum sanctificandi sabbatum permittit multa alia opera, quæ ex genere sunt similia, ut trahere ouem aut bouem ex fouea, & cætera, quæ sine dispendio rerum dimitti non poterant, & pro hominis recreatione permittit mille passus à loco habitationis elongari, ut tradunt doctores super illum locum Actuum primo de monte Oliueti, quod iter sabbati habet à Hierusalem. Ergo præceptum audiendi missam non prohibet exercitium orationis, aut alterius operis spiritualis. Verum contra posset quis obuiere. Si ita esset, quod præceptum de missa audienda non obligat nisi ad interessendum eidem, sequitur quod satisfaceret quis huic modi præcepto, si interfit missæ, semper tamen confabuletur, aut alia negotia profutura cum mercatoribus tractet. Imo & eidem præcepto satisfaceret, si missæ interesset, ad finem videndi mulierem pulchram, vel ob alium malum finem. Respon. Ex quo sub præcepto ecclesiæ non cadit intentio finalis, nec qualitas operis, sed substantia operis, non video quare non sit illatum concedendum. Nec inconuenit, quod quis per actum peccaminosum satisfaciat alicui præcepto, ut alias deduximus.

Aliud dubium, An ille, cui iniunctum est, aut vna feria sexta ieiunet, seu ut vnam missam audiat, satisfaciat ieiunando vna sexta feria, in qua alio qui tenebatur ieiuna-

re, aut audiendo vnam missam, quam alio qui audire tenebatur. Dixit Palude, quod non, quia nemo satisfacit soluendo, quod alioqui debitum est, nec potest quis vna solutione, pluribus debitis satisfacere, ut patet, quando de satisfactione agitur. Respon. Aliud est satisfacere deo, pro peccatis, aliud satisfacere præcepto. Satisficit deo, pro peccatis, quando poenā pro peccatis debitā, peccator soluit in se, vel in equiualeū, hic, vel in purgatorio. Satisfacit autem præcepto, quando id, quod sibi præceptum est, complet. In quo intentio præcipientis est attendenda potius, quam verba, intentio inquam non finalis, sed obiectiua, alioqui non satisficit præcepto, iuxta regulam iuris, Non dubium est in legem impingere, qui verba legis amplexus, contra legis nititur voluntatem. Verba insuper præcipientis sunt accipienda secundum communem hominum intelligentiam, ut habetur cap. Ex literis. de sponsalibus.

Dicendum igitur in casu, hominem illū satisfacere deo, pro peccatis, saltem in parte, non tamē præcepto sacerdotis, qui poenitentiam iniunxit. Primum patet, quia talia opera si iniuncta non essent, essent pro peccatis satisfactoria, & cum per iniunctionem sacerdotis suum valorem non perdant sequitur, quod iniuncta etiam sunt pro peccatis satisfactoria. Secundum etiam patet, quia intentio sacerdotis iniungentis ieiunium, vel elemosinā, vel missæ auditionem, &c. est iniungere aliud ab eo, ad quod alias ipse poenitens erat obligatus, & hæc etiam est communis hominum intelligentia, igitur non satisfacit præcepto iniuncto in casu. Excepto, nisi ipse confessor aliud exprimeret, scilicet, quod sua intentio sit obligare poenitentem, ut missam vnam audiat tali die, etiam si sit, quā alioqui deberet audire: nam tunc misse illius auditio satisfactoria est deo pro peccatis, similiter & præcepto iniuncto. Et valebit illa poenitentia si iniuncta & completa virtute clauium ultra valorem, quæ alioqui habuisset.

Vnde apertum est, hominem satisfacere posse per opus alioqui debitum. Apertum etiam est, posse hominem vnica solutione satisfacere pluribus debitis seu obligationibus. Quod aliis exemplis manifestum est, quia potest aliquis pluribus obligationibus teneri ad vnum & idem opus, igitur illud opus agendo satisfaciet pluribus debitis. Antecedens patet, de homine baptizato, qui ad legem euangelicā tenetur ex lege dei, & etiam ex promissione propria, quam in baptismo facit. Clarius exemplum est in clerico beneficiato, qui ratione

A ratione beneficii seorsum tenetur ad horas canonicas, & ratione ordinis seorsum tenetur ad easdem. Similiter de religioso, qui ratione voti tenetur ad continentiam, & ratione sacerdotii seu ordinis sacri tenetur ad eandem. Vnde sicut per omissionem vnus operis contigit hominem plura committere peccata: ita vnum & idem opus agendo, contigit hominem pluribus debitis seu obligationibus satisfacere.

Aliud dubium. An confessor debeat iniungere poenitentiam, iuxta quantitatem delictorum commissorum. Et arguitur quod sic ex Apocalyp. 18. Quantum glorificauit se in delictis, tantum dare ei tormenti. Et Deuteronomio. Iuxta quantitatem delicti, erit plagarum modus & Esaiæ. 27. In mensura contra mensuram cum obiecta fuerit, iudicabo eam. &c. Si igitur hæc est diuina iustitia, dei vicarius, qualis est confessor, debet in imponendo seu taxando poenitentiam, deum imitari. &c.

Contra, quia in lege veteri, debebatur pro vno peccato poenitentia septem dierum, ut scilicet septem diebus immundi essent, & tamen ecclesia pro vno peccato imponit poenitentiam septem annorum. Præterea, pro homicidio à laico perpetrato: imponit ecclesia poenitentiam septennem. Et pro fornicatione à sacerdote commissā, imponit poenitentiam de cennē, cum tamen longè grauius peccatum sit homicidium, quàm fornicatio. Præterea pro effusione sanguinis Christi in alteri imponitur poenitentia quadraginta dierum, aut parum plus, & tamen pro fornicatione simplici imponitur poenitentia septennis, secundum canones, cum tamen grauius peccatum sit sanguinis Christi effusio, quàm simplex fornicatio. Respon. Multum refert inter taxationem poenæ, quam deus facit, & inter eam, quam ecclesia, vel confessor facere debet. Nam in prima habetur respectus ad quantitatem culpæ commissæ, deus enim in inferno aut purgatorio non exigit poenam, ut a peccato committendo preseruet, sed ut commissā iuste puniantur. In taxatione autem per ecclesiam vel confessorem facta, habetur respectus non solum ad commissā, sed ad committēda: ideo poenitentia ab ecclesia imposta, est non solum curatiua, sed etiam preseruatua à recidiua, non solum ipsius poenitentis, sed etiam aliorum. Et inde euenit, quod sepe pro minori peccato maior solet poenitentia imponi, vel quia peccato vnus difficilius potest resisti, quam peccato alterius, sicut iuueni pro fornicatione simplici maior poenitentia iniungitur, quàm seni pro eadem. Esto quod fornicatio in senē sit gra-

uius peccatum, quàm in iuuenē, qui vehementius tēatur, & plura & maiora allecitiua habet ad fornicandum quàm senex: Vel quia in vno peccatum est periculosius & magis scandalosum, quàm in alio. Ut fornicatio in sacerdote vel religioso magis scandalosa est, quàm homicidium in laico, ideo maior illi poenitentia imponitur, etiam si suū peccatum leuius sit, Vel quia multitudo prior est ad vnum peccatum, quàm ad aliud, quod grauius est, vnde maior poenitentia imponitur pro primo, quam pro alio grauiori. Si tamen vellet poenitens, quod sibi imponatur poenitentia qua possit in hoc seculo deo plene satisfacere, tunc sacerdos deberet poenitentiam taxare, iuxta diuinam iustitiam, vel iuxta quantitatem commissorum, attendente quantitate contritionis ipsius poenitentis.

Et ita patet ad rationes supra factas. Quāuis enim sacerdos teneat vicem dei, & eius iustitiam debeat imitari in puniendo commissā prout iudex, debet tamē preseruare, à futuris prout medicus, quia non purus iudex, sed medicus simul est constitutus. Ad illud allegatum de poena septem dierum, quæ in lege veteri imponebatur. Dicendum, quod illa poenitentia non imponebatur tanquàm expiatiua, seu satisfactoria pro peccato commissō, sed tanquàm expiatiua irregularitatis legalis. Manebant enim irregulares & immundi septem diebus quibus elapsis, ad castra & cætera officia admittebantur.

Corollarie sequitur responsio ad aliud dubium, scilicet: an ille, cui poenitentia est à sacerdote iniuncta, satisfaciat, si eam per alium compleat. Respon. Poenitentia per alium adimpleta, prodest quidem ei, pro quo fit, & satisfactoria est deo pro peccatis, iuxta illud Pauli ad Gala. Alter alteri onera portate. Et etiā quia charitas non minus valet apud deum, quàm apud homines: sed apud homines valet, ut vnus, pro altero possit debitum soluere, igitur etiā apud deum valebit. Non tamen satisfacit præcepto sacerdotis ille, cui poenitentia fuit iniuncta, eo quod illi fuit iniuncta non solum ut pro commissis satisfaciat, sed ut à recidiua preseruet, & bonis operibus assuefiat, ad quæ illi non proderit poenitentia per alium adimpleta, ut constat. Inde cap. Omnis vtriusque sexus dicitur, quod poenitentia iniuncta propriis viribus studeat adimplere. Et procedit, quando ipse potest per se eam complere, nec habet aliquam iustam excusationem non complendi eam, nam si hanc habeat, per alium poterit satisfacere, tamen pro peccatis, quam iniuncto

Eiuncto præcepto, quia non est credendum, quod intentio iniungentis fuerit, quod poenitens per se compleat poenitentiam, etiam si eam commode aut sine notabili danno complere non possit. Non enim habuit confessor intentionem, nec habere potuit, obesse poenitentiam sed prodesse.

Sed contra obiicitur primo, quia contritio aut confessio vnius non potest alteri prodesse: igitur nec poenitentia ab vno adimpleta proderit alteri pro quo fit.

Præterea, si vnus posset pro alio satisfacere, igitur qui primum alter in se suscipit obligationem adimplendi poenitentiam pro altero, ille alter illico esset à debito liber, & si decederet statim volaret ad gloriam, antequam per alterum fit adimpleta poenitentia: alioqui si detinebitur in purgatorio, quousque alter pro eo soluat, bis puniretur pro peccato, semel ipse per se in purgatorio, & iterum per amicum in terra.

Respon. Non est idem de contritione, confessione, & satisfactione, quia deus ita statuit, ut nulli peccata quoad culpam dimittat, nisi poeniteat & confiteatur, ut sepe probatum est, nec reddet deus mercedem alicui, nisi iuxta sua opera. De satisfactione vero aliud est, quia charitas id operatur, ut quod quis soluere tenebatur, per alium possit soluere. Ad secundum dicendum, quod ex quo alter pro altero se obligauit ad poenitentiam complendum, uterque manet obligatus, licet differenter. Primo poenitens manet obnoxius poenae hic, vel in purgatorio sustinende, pro à se commissis, sed conditionaliter, scilicet, nisi alter pro eo soluat. Secundum, manet obligatus adimplere promissum, & obligationem, quam sponte in se pro alio suscepit, de adimplendo illam poenitentiam taxatam. Quod si primus ante completam poenitentiam decedat, punietur in purgatorio ob debitum suum. Alter vero manebit obligatus, ut dixi, poenitentiam susceptam hic adimplere, pro illo defuncto, quia se ad eam obligauit, & si non compleat, punietur ipse, quia omisit, quod debuit, soluere. Alter vero defunctus, punietur in purgatorio pro suis peccatis. Et ita non sequitur, quod bis aliquis puniatur pro eodem peccato, ut patet.

De confessione celanda.

Iam de confessione celanda superest aliqua inquiramus. Primo, an sit de necessitate celanda, & quo iure. Respon. Communis omnium sen-

tentia est, quod est de necessitate salutis celanda, idque iure naturali, diuino, & humano. Naturali quidem, quia tenemur proximum non infamare, sicut nec illum in bonis animæ, corporis, aut fortunæ ledere, quem sicut nos ipsos diligere tenemur, & illis velle, quæ nobis volumus. Quod ius Christus in euangelio explicuit dicens, Quæcūque vultis ut faciant vobis homines, hec illis facite, &c. *Matth. 7.* Constat autem nos velle famam nostram per alios non dilacerari, seu denigrari. Igitur, &c.

De inde, præfatam confessionem reuelare est contra fidelitatem, quam seruare tenetur is, cui secretum aliquod commissum est, quale ab ipso confitente sacerdoti committitur. Hanc autem fidelitatem seruare de iure naturæ est, quod scriptura sacra explicat, dicens. Qui ambulat fraudulenter, reuelat arcana: qui fidelis est, celat amici commissum. *Prover. 11.* Deinde est contra promissionem tacite à sacerdote factam, de celando secretum confessionis, non enim aliter peccator sua vitia occulta sacerdoti panderet, nisi sciret sacerdotem ad celandum huiusmodi confessionem obligari: ac proinde tacite videtur sacerdos promittere se celaturum: promissionem autem adimplere sicut & iuramentum, de iure naturæ, est, ut leges dicunt. Nil scilicet esse naturalium, quæ pacta & promissiones hominum seruanda esse. Patet igitur confessionem de iure naturæ esse celandam. Quod sit etiam de iure diuino celanda, hinc apparet, quia confessio ipsa est iure diuino instituta, & iussa, & per consequens hominibus necessaria: sed iure diuino tenemur non dare causam hominibus, unde diuina instituta & præcepta violentur, hoc enim esset scandalizare proximos, de quo dictum est à Christo, Qui scandalizauerit vnum expuillus his, expedit ei, ut suspendat in collo eius mola asinaria, & demergatur in profundum maris. Reuelare autem confessiones, est dare causam peccatoribus, qui famæ suæ zelatores sunt, ut non confiteantur, ut patet: Igitur. Tum etiam, quia deus, qui supremus iudex est, celat & tegit peccata sacramentaliter confessa, prout dixit Psalmista. *Psalm. 37.* Beati quorum remissa sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata. Et iterum in alio psalmo. *Psalm. 15.* Non congregabo conuenticula eorum de sanguinibus, nec nemor ero nominum eorum per labia mea. Et ipse dominus per Ezechiel dicit, Quacunque hora ingemuerit peccator, non recordabor amplius peccatorum suorum. Quæ autem deus tegit, delegatus suus, scilicet sacerdos, detegere non potest: alioquin

ces, & potestatem delegati videretur excedere. Quod denique sit de iure humano celanda confessio, apertum est ex. c. Omnis vtriusque; sexus. Vbi contra confessorem confessionem verbo, aut signo prodentem, graues poenæ imponuntur. s. quod deponatur, & perpetuam agat intra monasterium poenitentiam. similiter de poenitentia. *distin. 6. c. sacerdos.* Idem præcipitur districtè, ut, s. nec pro scanda lo vitando possit confessor villo modo confessionem sub grauibus poenis ibidem contentis detegere. Et ita patet omni iure vitium esse sacerdotibus confessionem reuelare.

Sed quæritur, An supposita obligatione celandi confessionem, sit aliquando licitum eam reuelare in aliquo casu. Et tenetur communiter quod non: quia rationes factæ, videntur in omni casu procedere. Sed in oppositum arguitur, quod licet rationes factæ non sufficiunt probant tam strictam obligationem confessionem celandi, ut in nullo casu sit licitum eam reuelare. Primo quod dicitur de fama proximi seruanda, non probat vniuersaliter intentum propositum, quia in multis casibus licitum est peccatum occultum proximi publicare, non obstante, quod proximus infametur, quando scilicet id necessitas pro bono publico seu priuato ipsius infamati, vel alterius exposcit. Et de publico bono patet: nam pro illo licitum est vitam postponere: alioqui viri fortes peccarent, morti pro Repub. se exponendo. De priuato bono similiter patet, quia si frater nostra correctione non vult à peccato recedere, licitum est secundum euangelicum præceptum illud Ecclesiæ denunciare, esto quod peccatum fratris occultum sit, secundum quod dixit Christus, si peccauerit in te frater tuus, & corrextus non audierit, dic Ecclesiæ. &c. Similiter si video aliquem iniuste ad mortem seu patibulum duci, ob furtum falsè contra illum probatum, ego sciens quis illud furtum admiserit, possum publicè, quod scio, dicere, ad finem eruendi innocentem à morte illa iniusta, iuxta illud, quod scriptum est. Erue eos qui ducuntur ad mortem. Idque maxime, si factum possum remonstrare furtum vere commissum, ut si sciam, quod fur verus rem furtiuam in sinu tenet absconditam, & tunc ex tali mea reuelatione manet fur ille alioqui occultus, infamatus: Similiter si homo in platea occisus appareat, & latet quis eum occiderit, & ego solus id scio: si à iudice sum sub iuramento interrogatus, debeo veritatem dicere, & patratorem occultum, nec de hoc aliàs infamatum, prodere. In quibus omnibus &

in multis aliis debemus crimen occultum fratris detegere, quando necessitas similis postulat, non obstante infamia eiusdem: igitur sola fama proximo seruanda non sufficit tam strictam obligationem inducere, ut in nullo casu liceat confessionem reuelare, ne scilicet proximus infametur.

Quod etiam fidelitas amico, qui secretum commissit, seruanda, tam strictam obligationem non inducat, probatur, quia in secreto nudo alicui extra confessionem commissio de iure naturæ est huiusmodi fidelitas seruanda, sicut in secreto confessionis, sed cum hoc stat, quod tale secretum nudum possit in multis casibus prodire, ut si celatio illius secreti cederet in perniciem reip. ut si tractatur de comburenda ciuitate, de occidendo principe. &c. aut si cedat in perniciem seu mortem iniustam alterius, aut in danum aliud maius, quam sit committentem infamare. Nam in talibus casibus non potuit homo se obligare ad illud secretum in tantam aliorum perniciem celandum. Ac proinde si non potest illis malis, quæ parata sunt, obuiare, nisi prodendo secretum, non solum potest, sed tenetur illud prodere. Huius exemplum habemus. *2. Regum. 17.* de consilio, quod clā dedit Achitophel Absaloni, contra Dauid patrem suum, quod consilium Chufai reuelari fecit ipsi Dauid, ut se & populum suum seruaret.

Quod etiam promissio tacita vel expressa sacerdotis de celando confessionem non sufficiat tam strictam obligationem inducere, patet primo, quia stat quod sacerdos nullo modo id promittat, nec tacite, nec expresse: imò quod oppositum intendat, scilicet confessionem reuelare, si, & quando viderit expedire. Iam in tali casu non obstat promissio, quo minus possit aliquando confessio reuelari. Tum etiam, quia esto quod sacerdos id verè promiserit etiam expresse, etiam sub iuramento, non inde fit, ut sit necessarium in omni euentu talè promissionem complere, si promissionis, aut iuramenti adimpletio in damnum publicum vergat: quia tunc promissio & iuramentum essent vinculum iniquitatis, quod suppono falsum esse. Adde quod promissio & iuramentum semper intelliguntur adimplenda, excepto, nisi iuri seu præcepto superioris obuiauerit. Sæpe autem accidit promissionis adimpletionem esse contra præceptum superioris. Tunc enim locum habet quod dictum est, In malè promissis, rescindè fidem, in turpi voto, muta decretum. Tum etiam, quia huiusmodi promissio seruandi secretum concurrat in secreto nudo: sed hoc non obstante, potest, & sæpe debet

*Matth. 18.**Prover. 24.**Matth. 18.**Psalm. 37.**Psalm. 15.**Ezech. 18.*

Ebet tale secretum reuelari, vt ex dictis patet: igit sola promissio sacerdotis de celanda confessione, nō inducit tā strictā obligationem. **D**einde, qđ ad probandū articulum inducebatur, scilicet, id esse de iure diuino & humano, non sufficit ad probandū præfatam obligationem celandi confessionem in omni euentu. Nam sæpe accidit, vt necessitas compellat, aut charitas suadeat, præcepta humana & diuina positua non adimplere. Et de præceptis ac legibus humanis non dubitatur: nam in multis casibus licitum est non ieiunare, horas canonicas prætermittere, confessionem & eucharistiam iuxta pascha nō suscipere, & ita de alijs multis, quorum rigor in multis casibus cessat. De præceptis etiam posituius dei idem patet, quia in multis casibus cessat similiter eorum rigor, vt patet de præcepto in lege dato, quo solis sacerdotibus concedebatur, panes propositionis comedere, quos tamen in necessitate comedit David, cum laicus esset. Præceptum erat deseruando sabatum ad literam, & tamen commendantur Machabei, quod ob necessitatem in sabato arma sumebant, & bellabant. In lege etiam euangelica præceptum de corrigendo fratrem delinquentem datum est, & tamen suam habet epiqueian & moderationem. Præceptum est etiam peccatoribus, vt sacerdotibus integrè confiteantur, & tamē in multis casibus licitum est confessio nem dimidiare, & etiam in toto eam omittere, etiam in articulo mortis, Pro quo non solum humanum, sed & diuinum ius currit, & ita de alijs. Dicere igitur, qđ celare confessionem sit de iure diuino positiuo, non arguit sufficienter, qđ in nullo casu licitum sit eam reuelare. Quot insuper adducebatur, quot deus, qui summus iudex & sacerdos est, tegit peccata confessa, non probat præfatam obligationē tam strictam. Tum quia deum tegere peccata, non est nisi deum nolle ea æternaliter punire, vt sancti doctores exponunt: hoc autem impertinēs est, ad hoc, quod sacerdos non possit reuelare confessionem, si viderit expedire. Tum etiam, quia sicut deus peccata illa tegit ad non puniendū ea, ita stat, qđ sacerdos ea tegat, ad non ponendum ea, & simul qđ ea de tegat, ad obuiandū alijs periculis, citra omnem punitionem ipsius confitentis, Tum etiam, quia tunc sequitur, quot si deus peccata confessa non tegat, qđ nec sacerdos tenebit ea tegere. Cum ergo deus peccata eius, qui fide confessus est, aut dimidiare, aut cō proposito manendi impec

cato, aut alium obicem ponendo, non tegat, **G**sequitur, qđ nec hu iusmodi cōfessiones tegere teneretur sacerdos. Tum etiam, si sacerdos non assoluat ipsum pœnitentem, quia non potest, vel quia non vul, tunc sequitur qđ sacerdos possit talem confessionem reuelare, cum deus talia peccata non tegat, cum sacramentaliter remissa non sint, qđ si ad hoc qđ deus ea tegat, sufficit peccatorem esse contritū, tūc sequit, qđ sacerdos peccata alicuius, cōtriti extra cōfessionem scins, qđ non possit ea detegere, seu denunciare, cum sciat esse a deo tecta. Quę omnia suppono falsa. Non igitur efficax est ratio illa, quæ in hoc fundatur, scilicet, qđ deus peccata confitentis tegit. Si igitur aliqua ratio habet vim ad probandum præfatam obligationem semper celandi confessionem, illa videtur probabilis, scilicet, quia habita facultate reuelandi cōfessionem, ipsa confessio redderetur odiosa hominibus suæ famæ zelaturibus, & hac occasione homines reuocarentur seu retraherentur a confessione suorum omnium peccatorū faciēda, qđ in magnā iacturā spirituale cederet animarum. Tum quia confessio est hominibus necessaria ad eorū salutem. Tuum, quia **H**& si necessaria non foret, est valde salutaris medicina, quæ a commissis curat, & præseruat a commitendis. &c. Ab hac igitur tam necessaria & salutaris medicina homines retrahere, est dare illis causam licentiosius & liberius peccandi, & nunquam peccatorum remissionem consequendi, quo nullum perniciosius malum possit euenire.

Verum adhuc contra hoc fundamentum arguitur, quia tūc sequitur causam, quare nunquā licitū sit cōfessionē reuelare, esse periculū, qđ inde eueturū timei, scilicet homines a cōfessione fore reuocandos, & confessionem inde illis odiosam fore. Sequitur iam, qđ vbi hoc periculū nō timei, possit cōfessio p̄di, quia cessate causa, cessare debet effectus: modo autē cūstat in multis casib⁹ nō esse p̄babiliter timēdum tale periculū, vt si cōfessor reuelat cōfessionē alteri cōfessori, idq; in cōfessione ob causam aliquā, vel necessariā, vel vtilē, scilicet ad integrè cōfitēdū, vel salutare cōsiliū peccatori cōfessio p̄beat, idq; in casu, quo nulla prorsus habeatur credulitas, aut suspitio qđ ille secūd⁹ cōfessor publicabit cōfessionē illi reuelatā, Similiter nō timei tale periculū, si cōfessor reuelat cōfessionem alicui illico morituro. Aut si reuelat eam vni existenti inter infideles inter quos nullum

ex

A ex reuelatione periculū tale timeri potest. In his igitur, & similibus casibus, quādo reuelatio non prodit in publicum, nec prodire timetur, cum ad notitiā Christianorū minime perueniat, videtur quod cessat præfata ratio celandi confessionē, & per consequens obligatio. Secūdō, datur casus, in quo non minus reddetur odiosa cōfessio si cōfetur, qđ si reuelatur: nec minus reuocabunt homines a confessione faciēda, celādo illā, quā eam detegēdo: imō periculosius reuocabuntur ab illa eam celādo, qđ eam reuelādo: igitur in tali casu nō erit ob causam prædictam necessariū eam celare. Antecedens patet, si peccator, qui confitetur, est vir doctus, & magnæ apud populum æstimationis, & autoritatis: & inter alia peccata, quę cōfitemur, vnum est, propositū docendi, & seminādi hoc dogma, qđ cōfessio non est hominibus, sed soli Deo faciēda, vt nonnulli hæretici sunt opinati: idq; proponat, credens ita esse. Iam factā cōfessione, si cōfessor eam cōfetur, ac quiescent homines, vt suppono, illi hæretico, & acquiescentes eius doctrinæ, reuocabuntur a confessione, admissa hæresi seminata. Si autem reuelatur cōfessio, non aliud periculum timendum erat ex hoc fundamentō, quod impugnāmus, nisi quod redderetur confessio odiosa, & ab hominibus omittēretur, igitur in casu celatā cōfessione timeretur periculū confessionem omittēdi simul, & hæresis: ex reuelatione autem timeretur solum periculum amittēdi confessionem sine hæresi & c.

Tertio, esto, quod inter multos confessores vnus reuelaret confessionē, & non alij, non inde fit, vt confessio reddatur vniuersaliter odiosa, sed solum illa, quæ tali confessori esset agenda, a confessione enim illi confessori agenda abstinebunt homines, non a confessione alijs viris religiosis, & bonis agēda. Vt si inter multos medicos corporales vnus sit pessimus repertus, qui soleat medicinam mortiferā infirmis applicare, esto, quod inde curatio illius reddatur odiosa, & infirmi abhorreant illum medicum, non inde fit, vt infirmi omnes alios medicos negligāt, si periti sint, & boni. Ita igitur in proposito.

Quarto, & est confirmatio eiusdem. Esto, quod ex reuelatione cōfessionis sequeretur præfatum periculū, s. quod homines abhorrent confiteri sacerdotibus tempore sanitatis: non tamen inde fit, vt horreant confessionem in articulo mortis, quando, scilicet est necessaria de iure diuino. Quia si qđ retraheret homines a confessione ob confes-

tionis reuelationem, maximè esset infamia, aut alia poena temporalis, seu dedecus, quæ solent accidere, quādiu inter homines viuunt: sed in articulo mortis magis præsumēdum est, quod homines procurabunt salutē animæ suæ, quā infamiam, aut aliam iacturam temporalem apud homines vitare: tunc enim omnia pro animæ salute postponi solent. Quinto Esto, quod vniuersaliter omnes homines abstinerent a cōfessione etiam in articulo mortis, ne s. cōfessio eorū vnquā reuelatur: hoc non est contra salutem animarum, eō quod salutē possunt per veram cordis contritionē consequi: nam tunc perinde est, ac si copiā non habeant idonei confessoris, vt quando quis verisimiliter timet, quod cōfiteri sine scandalo suo, vel sacerdotis non poterit, cessat obligatio cōfitei illi, & tunc si alterius idonei copiā non habeat, satis est Deo confiteri. Et e contra, si confessio in casu nō reuelatur, sequitur recipi dampnū, cuius salus absq; alio remedio est periculo exposita, vt potest exemplificari in multis: & ita in casu erit necessaria reuelatio ad salutem multorum, & celatio non ita erit ad salutē necessaria, cū sine cōfessione vocali possint homines saluari: igitur falsum est, quod ex reuelatione confessionis sequatur periculū animarum, cui non possit aliter obuiari. Sexto, si gillum cōfessionis includit secretū nudum, & super illud non addit vinculū iuris naturalis, sed positiuū, s. sacramentale. Nam primum fit extra confessionē, & sigillat per fidelitatem, cui cōmittitur. Secundū fit in confessione sacramentali, & sigillatur per ipsam confessionē sacramentale. Illud autē sacramentale additū supra nudū secretū pertinet ad ius positiuū, & si diuinū. Iam arguitur, quod licitū est sigillū confessionis reuelare, quando, s. necessariū est ad salutē confitentis, vel cōfessori, vel cōmunitatis: nam in tali casu cessat obligatio iuris naturalis, deseruando secretū, vt suppono. Quod autem similiter cesset obligatio positiuū iuris: patet quia ob illā causam cessat obligatio cōfitei etiam in articulo mortis, vt si fieri nō possit cōfessio sine scandalo alicuius, aut sine interitu salutis alicuius: igit ob eandē causam cessabit obligatio sigilli sacramentalis, cū positiuū iuris sit. Postremo, & est confirmatio eiusdem. Ideo necessariū est confessionē celare, quia necessariū est cōfiteri: nam si necessariū non esset confiteri, nullum esset animarum periculum, si homines a confessione abstineant. Cum igitur in multis casibus cel-

set obligatio confitendi, sequitur, quod in eisdem non currit obligatio celandi confessionem, ob hanc scilicet causam, quæ nunc examinatur. Sequela patet, quia propter quod vnumquodq; tale, & illud magis. Respon. Admisso, quod rationes factæ ex fama proximi seruanda, & ex fidelitate, & promissione non sufficiunt probent hanc tam strictam obligationem celandi in omni euentu confessionem. Admisso etiam, quod rationes factæ ex hoc, quod talis celatio iussa est iure positiuo, diuino, & humano, aut ex hoc, quod Deus peccata confessa celat, idem intentum non sufficienter probent, vt ostensum est supra: illa tamē postrema ratio videtur intentum probare. Sed pro responsione ad instantias contra hanc rationem finalem adductas est notandum, quod multum refert reuelare confessionem de facto, & reuelare confessionem de iure, seu licite. Primum non fit impunè. Secundum autem sic. Primum non se ad omnes confessores extendit. Secundum autem sic. Non enim ex eo, quod aliquis confessor prauus est, & confessionem reuelat: ideo omnes similiter sunt prauus, & reuelatores confessionum. Attamen si iure esset alicui concessum in aliquo casu confessionem reuelare cum non potius id vni, quam alteri esset concessum: ideo talis licentia vni competens, ad omnes confessores se extenderet. Inde fit, vt ex reuelatione confessionis, quæ de facto per aliquem confessorem fit, non ita timeatur probabiliter generale periculum odiendi confessionem, sicut timeatur ex concessa licentia confessionem reuelandi: nam reuelata de facto confessione per vnum, abstinebunt homines à confessione illi facienda, sed non protinus abstinebunt à confessione reliquis facienda. Si tamen omnibus esset concessa licentia reuelandi confessionem ab omnibus, vt in plurimum homines abstinerent. Et rursus, quando de facto reuelatur confessio, adest iam institutum remedium, ne periculum contra confessionem eueniat, quia. s. qui confessionem reuelat, grauissimè per ecclesiam punitur, & deponitur, vt ipse pro delicto puniatur, & alij Christi fideles alijs confiteri sine periculo possint. Deinde, multi sunt curati habentes inimicitias, & odia contra suos parochianos tam mulieres, quam viros, idq; ob multas, & diuersas causas, qui vellet vindictam per phas, perq; nephas de illis sumere, si impunè possent, & si illis liceret impunè confessionem reuelare, multi auderent eorum, quos odiunt, con-

fessiones reuelare, dicentes eos hæreticos esse, aut contra illos de variis criminibus testificari, idq; ex eorum confessione certo se scire dicentes. Similiter clerici contra clericos, quos in confessione audiunt, solent similes inimicitias habere, & hac via possent seipos vindicare, alios de hæresi, vel alio crimine, siue verè, siue falsè infamando, dicentes se id ex eorum confessione agnoscere. Idem possent religiosi contra religiosos facere, inter quos solet inuidia, rancor, & odium regnare. Si enim possent impunè confessionem reuelare, daretur eisdem via, qua possent se iniuicem prodere, & accusare, quod in quantum religionis, & totius ecclesie perniciem cederet, non est, qui non videat. Ideo ratio ipsa naturalis dicitur, & docet, quod stante diuina institutione de confessione agenda, strictissime seruetur præceptum de celando confessionem in omni euentu. Hanc etiã fuisse Christi institutionem, putari potest, etiam si in scriptura apertum non sit: ideoq; ecclesia tam distinctè præcepit, & sub tam graui pœna, vt confessor, nec verbo, nec signo aliquo confessionem vnquam reuelaret, in quo non tam aliquid noui instituit, quam iuris naturæ, & Dei institutum declarauit. Iam ad rationes H patet responsio. Ad primum. Esto, quod ex reuelatione, quæ de facto fit, in certis casibus non timeatur periculum odiendi confessionem, vt dictum est: semper tamen esset timendum, si posset in aliquo casu licite, & impunè reuelari. Vnde pro maiori parte homines sua occulta vitia sacerdoti confitentur, scientes eum non posse vllò vnquam tempore audita reuelare: qui si scirent posse sacerdotem ea reuelare, potius mortem subire, quam vitam suam homini confiteri eligerent.

Ad secundum similiter respondetur. Admisso, quod celata confessione sequetur tantum aut maius incommodum, quantum sequeretur ea reuelata de facto: cum hoc tamen stat, quod ipsa facultas, & licentia de iure reuelandi confessionem, de se est apta nata directe, vel indirectè reddere odiosam ipsam confessionem, quæ cum de se sit difficilis, vt reddat hominibus amabilis, necessariū est præcludere confessoribus omnem huiusmodi facultatem. Et esto, quod reuelando confessionem in casu argumenti obuietur hæresi præfata: attamen non est licitum illi per tale medium obuiare. s. per reuelationem confessionis, cum tam strictè triplici iure prohibita sit. Ad tertium patet similiter solutio. Quod verum est, quod ex reuelatione, quæ fit de facto per aliquem confessorem, reuocabunt homi-

nes à confessione illi facienda, non alijs. Si tamen liceret de iure, & impunè aliquando eam reuelare, iuste posset timeri periculum confessionem omnino omittendi, vt supra est expositum, non solum tempore sanitatis, sed etiã in articulo mortis, vt nonnullos ego agnouisse potius in peccato mori, & in infernum descendere, quam certa vitia per commissa, suo sacerdoti confiteri. Quod multo certius facerent, si scirent sacerdotem de iure posse huiusmodi confessionem alijs reuelare. Et per hæc patet etiam ad quartum.

Ad quintum. Si omnes confessores reuelarent confessionem de facto, aut si non omnes, saltem illi inter quos peccator hic habitat, nullum esset huic peccatori periculum non confiteri, quia illo dato, cessaret obligatio confitendi, si alterius copiam habere non posset. Attamen si de iure, & impunè possent omnes confessores reuelare confessionem, non amota obligatione confitendi: tunc esset periculum, imò peccatum mortale non confiteri: & ita hominibus non sufficeret contritio. Ac proinde necessariū est, data facultate reuelandi confessionem, quod cesset obligatio confitendi, vt ex præfata facultate nullum timeatur animarum periculum. Et ita patet, quod ratio non procedit, nisi quando ob

causam reuelandi confessionem cessat obligatio confitendi. Ad sextum dicendum, quod falsum est, quod sigillum confessionis non addat supra sigillum nudi secreti vinculum naturale. Nam vt dictum est, stante Dei institutione de necessitate confessionis, ius naturale dicitur, vt semper sigillum confessionis seruetur, quia ius naturale dicitur, ne quis agat, aut dicat aliquid, vnde Christiani à sacramento eisdem ad salutem necessariò retrahantur, quale est sacramentum confessionis, stante Dei institutione, quod ius naturale longè fortius est, quam ius naturale, quod iubet seruare nudum secretum, & longè etiam maius est, quam ius obligans ad confitendum. Sicut stante præcepto Dei iubentis aliquid fieri, quantumlibet leue sit, ius naturale dicitur, illud esse inuolubiliter obseruandum, iuxta voluntatem instituentis Dei. Itaq; quæ sit de iure positiuo confessio sacramentalis à Deo instituta, attamen stante homini institutione, naturale ius strictissimum est, quod fiat ipsa confessio, vt Deus iubet, quod nemo retrahat homines ab obedientia Deo debita, qualiter retraherent per confessionem reuelationem. Ad postremum ex dictis patet responsio, quod maius est vinculum celandi confessionem, quam vinculum confitendi. Ac proinde

quanuis possit quis confessionem ob certas causas omittere, non inde sequitur, quod potest quis confessionem reuelare. Et quod dicitur. Propter quod vnumquodq; tale &c. procedit, quando aliquid præcisè est tale, propter aliud esse tale. Quod in presenti falsum est, quia confiteri est necessarium solum de iure positiuo: celare autem confessionem est tale, non solum positiuo iure, sed naturali, & humano, vt ex dictis patet. Adde, quod multæ confessiones fiunt voluntarie sine obligatione, vt sunt ille, quæ intra annum extra articulum necessitatis fiunt, & tamen illas necessarium est celare, sicut & eas, quæ necessitate fiunt. Itaq; obligatio celandi confessionem non solum oritur ex obligatione confitendi, vt constat. Si autem velit quis dicere, sigillum confessionis nil nisi positiuum addere supra sigillum nudi secreti, & ita sigillum confessionis prout sic, esse de iure positiuo, & per consequens non esse necessarium in omni casu seruandum, sicut nec alia, quæ sunt de iure diuino positiuo. Dicendum, imò esto id ita esset. s. quod homini sigillum esset de iure positiuo, non inde fit, vt in casu possit reuelari. Nam multa sunt de iure positiuo, quæ pro semper obligant, vt quod coniuges permaneant indissolubiler: ita, vt nunquam, quoad vinculum, separari: & tamen stando in sola lege naturali, posset accidere casus, in quo conueniret, coniuges separari, sicut in veteri lege ob multas causas separabant. Similiter ius positiuum diuinum est, ne quis simul duas uxores habeat: & tamen in nullo casu licitum est duas simul habere. Ius etiam positiuum est, solum ordinatum in sacerdis posse conficere, & poenitentes absolueret &c. & tamē in nullo casu licitum est nec de lege possit ille laicum conficere, aut poenitentem absolueret. Non igitur verum est, quod stante lege possint in aliquo casu omnia, quæ sunt de iure positiuo diuino licite violari.

Superest iam ad alia respondere, quæ suas habent contra presentem articulum difficultates. Et arguitur, quod in multis casibus sit licitum confessionem detegere. Quia aliquando celatio confessionis cedit in præiudicium communitatis, aliquando in præiudicium tertij, aliquando in præiudicium confitentis, aliquando in præiudicium confessoris, aliquando in præiudicium confessionis. Exemplum primi, vt si confitens confessus est se habere propositum seminandi dogma, quod reuera est hæreticum, aut propositum occidendi principem, aut civitatem hostibus tradendi, aut aliquid huiusmodi

E cui damno non aliter obuiari potest, quam confessionem detegendo. Iam in casu tenetur sacerdos interitum spiritualem, aut corporalem communitatis ex præcepto charitatis, & lege naturæ impedire. Si ergo aliter id impedire non potest, nisi reuelando confessionem, sequitur quod tenetur eam reuelare. Nec in casu hoc videtur, quod habeat vim præceptum de celando confessionem, cum id pro charitate sit institutum. Quæ autem pro charitate singulorum instituta sunt, non debent contra charitatem boni publici militare. Adde decretum Symachi. distn. 83. Mortem languentibus videtur infligere, qui hanc, cum potest, non excludit &c. Igitur in casu damnum, & interitus resp. imputabit confessor, qui cum obuiare possit, non obuiat.

Respon. Et dictis patet responsio, quia etiã in præsentis casu non licet confessionem detegere. Et si confessor potest alia via præfato damno publico obuiare, tenebitur, non tamen aperiendo confessionem, etiam si aliter obuiare non possit. Quia nemo tenetur bonum publicum procurare, aut damnum publicum impedire per media illicita, vt per medicum, aut per fornicationem, aut aliud huiusmodi: tale est reuelare confessionem, quod semper illicitum est. Non enim sunt agenda mala, vt eueniant bona, nec vt maiora vitentur mala. Et quod dicitur, Mortem languentibus infligit, qui hanc, cum potest, non excludit, procedit, quando potest de iure eam excludere. Quod in præsentis locum non habet. Et quod dicitur, quod celare confessionem in casu militat contra charitatem, dicens non ita esse, imò potius esset contra charitatem eam proderet posse, cum inde sequatur, vt dictum est, communis animarum iactura, & interitus. Et ita celatio confessionis non in quorundam salutem est instituta, sed in communem totius ecclesiæ utilitatem.

Ad hunc casum reducitur alius, scilicet, si abbas ex confessione monachi, cui aliqua cura, vel officium commissum est, scit quod eum in tali officio permanere vergit in perniciem religionis, an possit abbas illi ab officio remouere. Dicendum quod sic, sine tamen reuelatione confessionis. Ratio, quia alia causa possunt dari, quare illum ab officio remoueat, absq; hoc, quod peccatum monachi prodatur, puta si abbas solet pro nutu, & voluntate monachos à similibus officiis amouere: aut si id solet, non ob culpam commissam ipsius monachi, sed ob periculum eam committendi, si diu monachi in officio permaneant: aut

quia in confessione confessus est monachus, G se ad officium illud inhabilem esse: aut optare se aliis rebus studere. Itaq; ex huiusmodi facto non reuelat peccatum monachi. Quod si videntes eum amouere, inde cōcipiunt monachum aliquod notabile peccatum commississe, illis erit hæc suspicio imputanda, qui temere, & in peiorem partem rem interpretatur. Si tamen talis sit casus, quod nullam ob causam solent monachi, à talibus officiis amoueri, nisi propter commissam culpam: tunc abbas eum amouendo, facto videtur confessionem reuelare: & p cōsequens tenet monachum sustinere, quousq; occurrat alia causa eum amouendi.

Secundo, aliquando celare confessionem est in præiudicium alterius tertij, vt si confitens infamauit Petrum, illi falsum crimen imponendo, proter quod Petrus est ad mortem condemnatus. In tali casu, si confitens crimen suum non prodat, puta se falsè testificatum esse contra Petrum, confessor poterit hoc ipsum publicare: quia licitum est pro alio facere, quod ille alius facere debuisset. Vt si diues non vult patienti extremam necessitatem succurrere, possum ego de bonis diuitis tali pauperi subuenire, si aliter non possum, quia id facio, quod ille diues facere debuisset. Et si sim intra onullam nauem tempore tempestatis, & dominus mercium non vult eas in mare proiicere, cum necessariū sit, ego potero eas proiicere, etiam eo inuito, nec illi in aliquo tenebor, quia id facio, quod ipse facere debuisset. Cum igitur in casu ille confitens deberet suum crimen proderet ad finem restituendi famam Petro, quem tam iniuste damnauerat, & ad finem eruendi eundem Petrum à morte iniusta, cui ipse confitens causam dederat, & id non velit confitens facere, sequitur, quod id ipsum poterit facere confessor pro confitente &c. **R**espon. Falsum est fundamentum huius rationis, si vniuersaliter accipiatur. s. quod vnicuiq; licitum est pro alio facere, quod ille alius facere debuisset. Patet, si vxore petente à viro debitum, vir ille non reddat, non ideo erit licitum alteri in aliena vxore facere, qd' maritus facere debuisset. Similiter si latro, aut homicida est iuste ad mortem condemnatus, non erit licitum personæ priuatæ latronem illum à carcere fugientem suspendere, quod iudex facere debuisset. Nec si debitor nolit soluere debitum creditori, cum possit, erit mihi licitum sine consensu illius bona debitoris accipere, & creditori soluere, quod ipse debitor facere debuisset. Nec si ego debeo Petro decem, qui Ciceroni totidem

A totidem debet, potero sine consensu Petri illa decem, quæ Petro debeo, soluere Ciceroni, quod Petrus facere debuisset. Et ita patet rationem factam falso inniti fundamento: maxime in casu, quo aliquid dicere aut facere, vni homini licitum est, alteri vero illicitum, vt accedere ad feminam, suo viro licitum est, non alieno. Suspendere criminofum & morte dignum, licitum est publicæ authoritatē habenti, non alii. Res alienas, aut alteri debitas distrahere, licitum est domino earum, non alii. Ita igitur in proposito, proderet crimen falsi testimonij licitum est ei, qui falsum imposuit crimen, non confessori, qui sola via confessionis illud scit, vt patet ex dictis. Nec valent exempla de eo, qui de bonis alterius succurrit pauperi: & qui merces alienas in mare proiicit, & similia, quia tunc necessitas succurrendi excusat, non hoc, quod est alium id ipsum facere debuisset.

Si obiicias, quod simili modo in præsentis casu posset excusari sacerdos reuelandi confessionem, ad finem saluandi innocentem à morte iniusta, quia id necessitate facit, non voluntate. Dicendum, negando consequentiam, nec est simile, quia in aliis casibus vbi necessitas excusat eum, qui rem alienam contractat, non interuenit alia iactura, quam rerum temporalium, quæ postponendæ & exponendæ sunt pro vita fratris. In præsentis vero casu ex reuelatione facta, alia lōge maior, q̄ sit famæ & rerum temporalium iactura interuenit, scilicet, contemptus vniuersalis, vel vt plurimum integræ confessionis: ideo præfata necessitas saluandi vitam innocentis, non reuelat reuelantem confessionem.

Tertio ad idem arguitur, quando celatio confessionis cedit in damnū corporis vel animæ confitentis, vt si Petrus ingressus est locum meretricum hora certa, in qua illi erat prohibitum illuc adire, & vltra ingressus ipsius fuit scandalosus, & in illa eadē hora apparuit homo alibi occisus, & propter indicia aut presumptiones apparuitissimas, puta, quia Petrus erat inimicus occisi, & illi fuerat mortem cominatus: incarceratur Petrus, & ad mortem damnatur, nisi probet in illa hora absentem fuisse à loco occisionis. Quod sciens sacerdos, & videns illum aliter à morte liberari non posse, nisi reuelet iudici, quod tali hora absens in talem locum, scilicet meretricium ingressus est, quodq; ipse Petrus non vult hoc manifestare ob infamiā, quam inde incidet: reuelat ipse sacerdos, quod per confessionem sciebat. Iam in tali casu celatio con-

Confessionis cederet in damno vitæ corporalis ipsius confitentis. Similiter, si confessor frequenter audiuit Petrum in confessione, in eodem præcepto perseverantē, nec ad monita confessoris resipiscere volentē, quæ putat confessor errores emendaturū, & se correcturū, si super eodē peccato ab alia certa persona redarguatur. &c. Iam celare confessionem, cedit in iterum animæ ipsius confitentis, quæ saluare posset confessor reuelando rem illi alii personæ, quæ potest prodesse & non obesse igitur in huiusmodi casibus poterit reuelari confessio, quando scilicet cedit in salutē corporis aut animæ ipsorum confitentium. Maxime, quod in huiusmodi casibus non videtur habere locum fundamentum supra positum: quia per huiusmodi reuelationes confessionum in talibus casibus non reuocantur peccatores à confessione, sed potius ad eam allicientur, videntes ad eorum salutem fore sæpe necessarium confessionem reuelari.

Respon. Quod ex quo pro saluanda tota repub. non est licitum reuelare confessionem, à fortiori non erit licitum eam reuelare, pro saluanda vita vnius hominis, siue corporali, siue spiritali, propter fundamentum positum. Quia & si accidente casu, quo à morte liberatur confitens per reuelationem confessionis, in hoc ipso gaudeat ipse confitens, potest tamen accidere casus, quod potius eligat mori, quam quod crimen suum occultum detegatur. Et ante euentum casus, est clarū, quod data confessoribus facultate reuelandi confessiones, de se est hoc reuocatum à confessione integra agenda. Vnde in casu proposito in argumento, si confessor vult occurrere damno corporali, vt spiritali confitentis per reuelationem confessionis, licentiam prius impetret ab ipso confitente, quā si dare nolit, taceat sacerdos. Sed de hac licentia postea videri debet. Quarto ad idem arguitur, quando celatio confessionis cedit in damnū corporis vel animæ ipsius confessoris. Exemplū, si confessor in testē productus, & à iudice suo iureiurando strictus responfurū ad ea super quibus fuerit interrogatus. &c. quo iurante, interrogat eum iudex super casu quodā, quæ tamen per solā confessionem scit ipse confessor, tunc tenet respondere, quia iurauit, & non potest deponere falsitatem, quia peccaret mortaliter: igitur debet deponere veritatem, hanc autē non potest deponere, nisi reuelando confessionem, vt videtur, igitur. Vnde patet, quod celatio confessionis in casu cederet ipsi confessori in detrimentū animæ, quia scilicet esset periurus. Ad hunc

Ad hunc casum refertur alius, si sacerdos nemus aliquod fuerit ingressus cum aliis hominibus, qui conspirauerunt inter se, ut sacerdotem in medio nemoris occiderent, quorum alter, poenitentia ductus, ab aliis segregatus, confitetur illi sacerdoti: qui confessione audita, nisi retrocedat, scit se ab illis occidendum: sed retrocedendo videtur reuelare facto confessionem, cum nulla alia causa videatur seu appareat, quare sacerdos deserat in casu societatem illorum, nisi quia per confessionem illius agnouit coniurationem contra eum factam.

Respon. Ad casum primū dici solet, quod talis sacerdos potest iurare, se nil de casu illo scire, quia ex quo illud scit ut deus, & non ut homo: nam in audiendo confessionem tenet vicem Dei, poterit igitur sine mēdacio in foro hominū dicere, se nescire id, quod in persona alterius alioqui scit. Sicut e contra potest aliquis in persona alterius aliquid de se affirmare, quod in persona propria loquens falsè affirmaretur, ut quādo angelus ad Moysem loquēs dicebat in psona Dei, Ego sum dominus Deus tuus. Et iterū. Ego sum Deus patris tui Abraham, Isaac, & Jacob, quę cōstat ab angelo esse dicta, sed in persona Dei, ut dixit Stephanus, & habet in actibus apostolorū. Et Paulus in epistola ad Hebræos. Contra hanc solutionē videtur ratio. Scot. quod confessor audit ut homo confessionē sibi factā, nam eam auribus corporalibus audit, & mēte humana, quę audit, percipit, & scit. Quod & ipsa forma confessionis significat, in qua ait peccator, Ego cōfiteor deo, & beatę Marię, & omnibus sanctis, & tibi pater me in his & illis peccasse. Quę forma per totam ecclesiam est approbata igitur nō loquitur ad confessorē tanq̄ ad Deum, sed tanq̄ ad hominē & ministrū Dei. Deinde sacerdos in persona sua absoluit, quando, ait, Ego te absoluo, non in persona Dei: nā tunc nō opus esset dicere, Ego autoritate dei te absoluo, sed verè dicere posset, Ego autoritate meā te absoluo. si in persona Dei loqueretur. Sicut verè dicebat angelus ad populū Israel, Ego eduxi te de Aegypto, Ego creavi te, &c. Præterea, si in persona Dei absolueret, nō ergo posset rectè dicere, Ego autoritate Petri & Pauli mihi cōmissa te absoluo. Eset enim blasphema re, si id in persona Dei diceretur. Postremò, si in persona Dei ut Deus, & nō ut homo sciret, quę per confessionē scit, sequeretur quod loquens extra confessionē, siue in iudicio siue extra, dicens se scire in genere aliqua pec-

cata cōmitti in repub. quę correctione indigent, ut scilicet corrigantur, vel ut ipse confessor consilium cōueniens ab aliquo accipiat, quod mētiretur, nec id vllō modo dicere posset, ut homo, Extra confessionē autē non loquitur ut Deus, ut constat, sed ut homo, igitur. Scotus vero dicit, quod in casu confessor nec debet dicere, scio, nec nescio, sed debet tacere. & nil respōdere. Et tacendo, non prodit confessionem, sed tacere potius est de se celtiū cōfessionis, quā manifestatiū. Quod si inde aliqui suspicentur quod quærunt, illis imputetur, qui perperā id præsumunt, nō sacerdoti tacenti. Verū hoc nō satisfacit, quia iuravit sacerdos se ad interrogata responsurum, ac proinde nō satisfacit iuramento, si nil respondeat. Ideo dicendū, quod confessor potest dicere in casu se nil scire, idq; sine mēdacio, quia illa verba admittūt hūc sensum, scilicet, nil scio super hoc ad reuelandum vobis, prout Augustinus interpretatur, quod Christus de se ipso dixit, scilicet, filius nescit diem iudicii, scilicet ad reuelādum hominibus, Aut sic interpretatur, scilicet, Nil scio de hoc, super quo intēdis me interrogare. Et verè respondet sicut debet, quia debet responderi ad mentē interrogātis. Mens autem interrogantis hęc debet esse, scilicet, inquirere de his, quę in foro illo tractāda sunt, & quorū cognitio ad potestātē ipsius iudicis pertinet. Modo autē quę in sola confessione scita sunt, non sunt de his, quę in illo foro sunt tractāda, nec de his, quę ad potestātē humani iudicis pertinet, ut constat, quia ad illum forum nō pertinet, nisi quę alioqui possunt in illo foro probari, & quorū testificatio seu depositio possunt ad illū forū deferri, qualia non sunt, quę in sola confessione sciuntur. Quod si mens iudicis sit interrogare sacerdotem si sciat de casu proposito aliquid, etiam per confessionē, iam excedit potestatem sibi concessam, & non oportet ad mentē illius, quam habet, respōdere, sed ad mentē, quam debet habere. Corolariē sequit, quod si crimen alicuius sit omnino occultū, aut fidei alicuius sub secreto cōmissum, de quo nec indicia, nec clamosa insinuatio, nec semiplena probatio præcessit, interrogatus à iudice, nō tenet se prodere, si reus sit: nec reum potest prodere, qui sub secreto rem illā accepit, sed potest vterq; respondere se nil scire, ad sensum scilicet prædictū, id est, se nil scire in hoc quod ad forū suum pertineat. Et ita verè respondet ad mentē interrogantis, nam hęc debet esse eius mens, ut de se satis constat. Pro quo

A quo facti cap. Qualiter & quando. de accusationibus, de quo aliās. Ad secundum casum in hoc argumento propositū dicit Scot. quod cōfessor ille potest retrocedere sine reuelatione confessionis, quia ob multas alias causas potest se à nemore diuertere, scilicet, quia nō bene valet, vel quia reliquit negotiū ceceptum in aliquo loco quod sibi sit necessarium perficere, vel tenebatur aliquid facere, cuius nunc recordatur. Et ita illa digressio, qua sacerdos à nemore diuertit, cū tā equiuoca sit, nō est de se manifestatiua cōfessionis: & ita poterit sacerdos curare quod sibi cōuenit, diuertendo, suspicentur alii, quod velint.

Aliter respondet Adrianus, quod esto nulla alia causa posset in casu dari, nisi q̄ per cōfessionē cognouit conspirationē contra eum factam, quod potest retrocedere & diuertere à nemore ad saluandum vitam suam. Et in casu nō reuelat crimē in confessione scitum cum illud iam ante confessionē esset illis cōspiratoribus notum, quod si facto confessor ille aliquid confessionis reuelat, est poenitentia & bonitas illius confitētis, hoc est enim, quod in notitiam illorū ex facto sacerdotis deducitur, scilicet, quod ille confessus est crimen, quod contra sacerdotem parabatur.

B Verum hęc responsio procederet, si ratio quare vetitum est confessionē reuelare, esset non infamare confitentē, qualiter in casu nō infamatur: & idē consequenter in casu potest sacerdos confessionem reuelare, quando scilicet huiusmodi reuelatio cedit in laudem & bonum nomē ipsius confitentis, & nō in eius dedecus & infamiā. Sed si ita esset, scilicet, quod solū habendus esset respectus ad famam confitentis, certē in multis casibus esset reuelanda confessio, scilicet in omnibus illis, in quibus fama proximi est pro aliis bonis postponēda, quod est cōtra dicta. Deinde quoties aliquis cōfitens est de aliquo crimine infamatus, posset sacerdos ore dicere & propalare se scire per confessionē illum poenitentē tale & tale peccatū commississe, de quo scilicet est infamatus. Ideo dicendū, quod nullo modo licitum est confessionem prodere, ob causam iam datam, quia scilicet inde redderetur cōfessio hominibus odiosa. Quod etiā in casu præsentis videre licet, quia ille socius conspirantium in mortē sacerdotis grauiter doleret in casu si sacerdos prodere tali, quod ipse conspirationem eidem sacerdoti intimauit, & si sciret quod confessor esset confessionem reuelaturus, fortē nullo modo illi fuisset cōfessus, cū ob id in odium

aliorum sociorū grauissimū incurrerit. Ideo C conuenientior est responsio Seo. Quod si nulla alia causa subsistere possit, ob quā debeat sacerdos in casu à nemore diuertere, præter confessionē sibi factam, potius deberet vtrā procedere, & se Deo cōmendare, exponendō se martyrio pro lege Dei seruanda, quę strictissimē iubet confessionem celare.

Quintō ad idem arguitur. Quando celtatio confessionis cedit in præiudicium ipsius confessionis, puta in fractionē ipsius, Oppositam eius integritati, ut si in vno loco sunt duo sacerdotes nunq̄ inde egressi, & alter eorum episcopū simoniacum illuc diuertētem in confessione audiuit, simul & eum absoluit, quem tamē, cum simoniacus esset, absolvere nō potuit. Deinde hic confitetur alteri sacerdoti socio eiusdē, cum alterius copiā habere nō possit. Iam vel talis tenetur confiteri se episcopū simoniacum absoluisse, quem non potuit absolvere, & tunc reuelat confessionē: vel si celare id oportet, dimidiat confessionem, quod est contra integritatē in eadem seruandam. Ad hoc facilē respōdetur, quod non debet confiteri in specie peccatū, q̄ absolendo simoniacum cōmissit, quia fortius est vinculū celandi confessionem, quā eam non dimidiandi. Nam in multis casibus est dimidianda, ut supra dixi, in nullo tamen reuelanda. Ideo in casu satis est, si confiteatur illud peccatum in genere, dicens se malē & perperā administrasse sacramentū absolutionis, quia hoc dicens, culpam suam confiteatur, & confessionē episcopi celat, ut constat.

De his qui confessionem celare tenentur.

Irca ea quę dicta sunt dubitat, quis teneatur celare confessionem? An solus confessor, cui facta est, an etiā alii audientes. Respon. Quod nō solus sacerdos, cui acta est, sed quicunq; alius, qui confessionē licite, vel illicite audiuit, ut si quis fortē confitetur per interpretē, aut si laicus fingit se sacerdotem esse, aut dolo, seu ex proposito, aut à casu audit confessionem, quę confessoris fit: omnes tales tenentur illam celare. Ratio constat ex dictis, quia omnes illi tenentur confessionem celare, per quorum detectionem redderetur odiosa, & ab ea homines retraherentur: sed si poenitētes sciret aliquos tales posse licite cōfessionem

E fessionem reuelare, cum sciant posse de facto multos ipsum confitentem audire, id timentes, non ita audent confiteri. Si tamen confessor confessionem alicui reuelaret extra confessionem, siue occulte, siue publice sine licentia confitentis, ille alius, an teneatur celare auditum, sicut & ipse confitens? Crederem quod non, quia ille non per viam confessionis illud sciuit ex casu.

De his, quae à confessore celanda sunt.

Aliud dubium, quae

sunt ea quae necessario celanda sunt? An scilicet sola peccata confessa, an reliqua omnia etiam non peccata in confessione audita? Respon. Quod vniuersaliter illa omnia necessario celanda sunt, per quorum detectionem redderetur onerosa, seu odiosa ipsa confessio, & quia ex reuelatione peccatorum, & circumstantiarum, & complicum redderetur odiosa confessio, ideo omnia illa cadunt sub sigillo confessionis. Inde etiam fit, ut aliquando sub eodem sigillo cadat virtus & bonitas ipsius confitentis cognita per confessionem: ut si sacerdos aliis videntibus duas mulieres audiuit in confessione, & coram astantibus volens alteram commendare, dicit eam esse castam & virginem, quod cum de vna affirmet, & non de altera, secundum communem hominum intelligentiam significat illam alteram non esse talem, iuxta capitulum. Nonne de praesumptionibus.

Sed pro maiore huius dubii explicatione, pono dicta aliqua. Primum. Licitum est ob causam in publico, vel alias reuelare confessionem, id est, peccata in confessione scita prodere, non prodendo personam directe, vel indirecte, vbi & quando nullum subsequatur scandalum. Ut si confessor comunicat alicui casum, quem in confessione cognouit, ad finem sciendi, an sit reseruatus, vel non, an sit mortale, vel non, & quae pro illo sit poenitentia imponenda, ut habetur capitulum. Officii. de poenitentia & remi. Aut si praedicator dicat in genere peccata talia, vel talia committi, ad finem notificandi audientibus opus illud veritatem esse & perniciosum, & ab hominibus vitandum.

Secundum dictum. Licitum est reuelare, hoc est in publico, vel occulto dicere in genere, peccata per confessionem cognita, etiam personam seu confitentem exprimendo. Ut si confessor dicat de Petro, Petrus confessus est

sua peccata. Quia dicendo, nec Petrum infamat, nec confessionem odiosam reddit, cum omnes sciant neminem confiteri debere, nisi peccata, quodque non est, qui a peccatis sit prorsus immunis. Non enim est homo qui non peccet, Et si dixerimus, quod peccatum non habemus, nosmetipsos seducimus, ut ait beatus Iohannes. ^{3. Reg. 8.} Inde patet esse licitum confessori dicere de Petro, Petrus confessus est sua peccata venialia, modo per hoc non significet Petrum confessionem mortalium omisisse. Tertium dictum. Licitum est confessori peccatum in particulari simul & personam confitentem dicere, si peccatum tale alioqui publicum est, & omnibus notum. Ut si dicat de publica meretrice, quod confessa est turpitudinem suam. Et de publico homicida, quod confessus est homicidium. In quo duo significat confessor, scilicet, Petrum esse confessum, & Petrum esse homicidam. Et primum est occultum, cuius reuelatio creditur in laudem ipsius confitentis. Secundum est publicum, etiam ante confessionem auditam. Ideo per hoc non dicitur confessor reuelare confessionem, quia non dicitur reuelari, nisi quod prius occultum erat, quod in casu non accidit. Huius dicti ratio aperta est, quia tale dictum confessoris, nec est infamatum confitentis nec reddit confessionem odiosam. Si tamen inde timetur scandalum, tenebitur confessor filere. Quod quia ut plurimum timetur ex similibus dictis, fatius est tacere, nisi forte aliqua necessitas cogat.

Aliud dubium, An sub sigillo confessionis cadat peccatum committendum, quod peccator confessus est, sicut & peccatum commissum. Et dixerunt multi, & in scriptis reliquerunt, quod non, sed quod talia peccata potest confessor ob causam reuelare. Pro qua sententia facit, quod Deus illa peccata confessa non tegit, quoad sunt in proposito confitentis: igitur nec sacerdos debet ea tegere. Tum etiam, quia talis confessio non est sacramentalis, eo quod confessio sacramentalis debet esse lachrymosa, id est, ex cordis poenitentia procedens qualiter non procedit confessio praedicta, cum poenitentia cordis sit praeterita mala plangere, & plangenda iterum non committere. In casu autem deest huiusmodi poenitentia. Tunc etiam, quia sacramentum non in confessione consistit, sed in absolutione. In casu autem praesenti talis confitentis nec absoluitur, nec absolui potest: igitur eius confessio sacramentalis non est. Respon. Cum aliis communiter loquentibus, quae sub sigillo confessionis cadunt non solum commissa, sed committenda confessa.

A fessa. Quia cum ad integritatem confessionis pertineat confiteri non solum quae praeterierunt, sed etiam propositum habitum ea postmodum committendi, si esset sacerdoti concessa facultas huiusmodi proposita reuelandi, non dubium, quin daretur occasio, ut vel confessio dimittatur, vel saltem dimidiatur. Tum etiam, quia & si talia peccata sint postea in re committenda, iam tamen sunt in voluntate commissa: igitur celanda sunt, sicut & reliqua commissa, seu praeterita. Nec obstant rationes in oppositum factae, quia confessio haec sacramentalis est, ad quod nec necessarium est confessionem ex vera cordis poenitentia procedere, nec Deum peccata sic confessa tegere. Id patet, quia tunc confessio facta cum subsequente absolutione non esset sacramentalis, sed posset ob causam reuelari, quod est contra communem sententiam. Et sequela patet, quia nec ex vera cordis poenitentia procedit, nec Deus illa peccata tegit. Deinde, ut sacramentalis sit confessio facta, non est necessarium, quod confitentis absoluat sacramentaliter, quia tunc si confessor non absolueret confitentem, eo quod confessio nondum est perfecta, vel quia vult super casu aliquo confessor alium consulere, vel ob aliquam causam, seu pro voluntate absolutionem differre, vel negare, quod tunc non esset sacramentalis huiusmodi confessio, & per consequens posset ob causam reuelari, quod iterum suppono falsum. Nec etiam videtur dici sacramentalis confessio, quia peccator poterit postea ab illis peccatis sacramentaliter absolui absque hoc, quod eorum confessionem reiteret. Nam tunc si peccator in via narret sacerdoti vitam suam, sicut qui historiam narrat, qualiter eam narraret alteri non sacerdoti, esset dicenda huiusmodi narratio, confessio sacramentalis, quia absque repetitione huiusmodi narrationis potest talis peccator postea ab illo sacerdote sacramentaliter absolui per hoc solum, quod ille peccator postea contritus, fateatur se reuere esse in omnibus, quae illi praenarrauerat, etiam si confessionem non reiteret. Ideo videtur ad praesens illa confessio dicenda sacramentalis, quae fit a peccatore in recognitionem suae culpae & sacerdoti, quatenus iudex in foro poenitentiali, seu quatenus tenet vicem Christi, & cum spe veniae seu absolutionis a sacerdote illo impetrandae. Nam haec est confessio, quae iure diuino & humano nobis praecipitur, in cuius praecipione, fundatur necessitas celandi in omni euentu confessionem. Haec etiam est a qua si homines re-

uocentur periculosum est, & perniciosum. Cum igitur talis sit confessio, qua quis commissa & committenda confitetur alicui sacerdoti, quatenus Christi vicarius est, & iudex ipsius confitentis, sequitur illam sacramentalem esse, & necessario celandam. Et quauis qui confitetur, spem veniae illico impetrandae non habeat, sed postea, erit sacramentalis. Imo & si non habeat spem illico, vel postea remissionem a sacerdote impetrandi, modo confessionem illam faciat animo, adimplendi praecipitum Dei aut Ecclesiae, de integre confitendo, videtur confessio sacramentalis, & per consequens celanda.

Corollarie sequitur, si peccator confitetur episcopo, se saepe & vehementer tentari ad occidendum ipsum episcopum, quodque nondum animam occidendi eum deposuerit, Episcopus ille non poterit directe, nec indirecte ante occasionem attentatam arma & alias defensiones parare, si sit verisimile, quod inde prodetur confessio, quia forte alij, qui episcopum ita parari viderint, suspicabuntur, prius ipsum confitentem necem episcopi procurare, & ita firmabuntur in sua opinione. Sed tamen pro hoc, & aliis similibus casibus, quando facta, seu verba confessoris aequiuoca sint, & possint ob diuersas causas fieri citra cognitionem per confessionem habitam, poterit confessor illis factis aequiuocis uti pro bono reipublicae & suo, & proximi.

Sequitur ultra, si quis sit excommunicatus, populo nesciente, & sacerdote, id per confessionem cognoscente, non debet confessor illum excommunicatum vitare, nec in publico, nec in occulto. Ratio clara est, quia quauis vitando illum in occulto non reuelet confessionem, attamen reddit eam odiosam, & onerosam. Unde videns peccator se a sacerdote etiam in occulto vitari, cum id cedat illi in poena & confusionem, quam sine confessione non fuisset passus, verisimile est, quod a confessione simili reuocabitur. Itaque confessor audita confessione, ita se postmodum habere debet, ac si nil per confessionem illam cognouisset. Nec obstat. capitulum. Cum non ab homine. de sententia excommunicationis. vbi dicitur, quod qui scit in occulto aliquem esse excommunicatum, debet in occulto eum vitare. Quia textus ille non se extendit ad casum praesentem, sed loquitur, quando extra confessionem, aut aliter cognoscitur excommunicatus.

Inde ultra videtur sequi, quod perfecta confessione, & absolutione impensa, non potest confessor etiam in occulto exprobare illi confitentem

E fitenti peccata confessa, vel eum reprehende-
re, nec de illis cū illo confabulari, nisi de con-
sensu ipsius poenitentis. Ratio, quia quāuis
non sit hoc pcedere, seu reuelare confes-
sionem, est tamē eam onerosam facere, & odio-
sam, cū omnibus molestū sit, eorum pecca-
ta, quæ in confessione detexerunt, extrā con-
fessionem per ipsum confessorē significari,
tam in publico, q̄ in occulto. Quāq̄ Adria-
nus in his duobus casibus nō reputat incon-
ueniens oppositū dicere & tenere, quod con-
fessor vitet in occulto eum, quem per confes-
sionem scit esse excommunicatum. Et quod
confessor, peracta confessione, extrā confes-
sionem reprehendat confessum de peccatis
confessis, idq; si viderit illi confitenti profu-
turum. Nec in hoc dicitur confessionem pro-
dere, aut reuelare. In quo taxat Scotum op-
positum cū supra dictis tenentem. Verū
cū ratio potissima quare sit necessariū ce-
lare confessionem, est ne reddatur odiosa &
onerosa hominibus, quicquid faciet eam si-
militer odiosam & onerosam, erit similiter
vitandū. Alioqui peccabit confessor, quāuis
non peccet contra pceptū de celando con-
fessionem, nec incidat poenas contra reue-
lantes statutas. Sequitur ampliū, si duo vo-
lunt in facie Ecclesiæ contrahere, inter quos
est impedimentū, quod est à curato per con-
fessionem cognitū, vt quod frater sponsi cog-
nouerit illam, quā ducere vult, nō potest ta-
le impedimentū dicere in publico nec in oc-
culto, nec debet abstinere à celebrandis, seu
benedicendis nuptiis illis, cū nullā habeat
causam legitimā abstinendi ab vsu sui officii
in casu. Nec obstat, quod videtur cooperari
ad actum lege diuina damnatū, scilicet, vt illi
alioqui impediti, coniugiū cōtrahant. Nam
non id facit sacerdos voluntate, sed necessi-
tate, vt scilicet, scandalum vitetur, & confes-
sionem non prodatur. Nec in casu cooperatur ad
actum, qui de se est illicitus ex circumstantia
quæ tamen latet, & quam publicare non li-
cet. Sicut etiam potest curatus eucharistiam
ministrare subdito publicè cū aliis eam pe-
tenti, etiā si sciat eum in peccato mortali, sed
occulto esse. Sequitur iam iniquū esse man-
datum, quod dicitur, nōnullos inquisitores
dedisse de manifestāda, seu denuncianda he-
resi, qualitercunq; scita, etiam per viam con-
fessionis, aut secretæ commissiois, &c. In-
iquum etiam esset, tali mandato parere, sal-
tem si non aliter hæresis illa scitur, quē per
confessionem, siue sit hæresis præterita, siue
seminanda.

Sed adhuc superest scrupulus, quia vt vi-
detur, idē celanda est confessio, ne homi-
nes à confessione illis necessaria retrahantur,
hinc, quod si cōfessionis necessitas cessaret,
ex consequēti cessaret obligatio, tam strictē
eam celandi: nam semota necessitate confi-
tendi, nō esset periculum animarū homines
à confessione agenda abstinere, cū alioqui
sufficeret eis Deo confiteri. Et si sic, sequitur,
quod illas confessiones esset in casu aliquo li-
citur reuelare, quas homines sine necessi-
tate, sed sola voluntate faciūt. Quales sunt, quas
faciunt extrā articulū necessitatis, & extrā
tempus ab ecclesia statutū. Quales etiā sunt
quas faciunt aliqui per scriptum, aut per in-
terpretem, & quas aliqui ex deuotione plu-
ribus simul sacerdotibus faciunt, aut vni, cor-
rām tamen aliquo alio, qui adiuuet sacerdo-
tem ad iudicandum inter lepram & lepram,
inter reseruata, & nō reseruata. Nam ad con-
fessiones taliter factas, nulla compellit neces-
sitas, sed sola mouet voluntas, vt supra dixi-
mus: à quibus si homines abstinēat, nullum
videtur animarū periculū, Sicut nullum est
animarum periculū, homines nō ingredi reli-
gionē, quod de cōsilio est, nō de necessitate. **H**

Tum etiam, quia videtur in casu licitū re-
uocare homines à confessione faciēda, non
solum extrā tempus ab ecclesia statutū, sed
etiam in ipso tempore, scilicet in quadragesi-
ma, imō & in tempore, quo est homo pos-
itus in articulo mortis, vt si necessitas cōpel-
lat pugnare pro reip. defensione, aut nauem
dirigere & exonerare pro salute eorum, qui
in ea existunt, & in aliis similibus suadendū
est, vt illo tēpore homines à confessione ces-
sent, si quæ ad vitam necessaria sunt, per con-
fessionē illam impediuntur. Igitur, si in mul-
tis casibus licitum est directē homines à con-
fessione reuocare, non igitur erit illicitum re-
uelare confessionem ob id, scilicet, quod ex
tali reuelatione datur occasio, vt homines à
confessione reuocentur.

Respon. Quod nō solum necessarium est
confessionem celare propter necessitatē con-
fitendi, nam ad committendū alteri secretū
nudum nulla compellit necessitas: si tamen
alicui cōmittatur, necessariū est ei, cui tale se-
cretum cōmissum est, illud celare, & nō de-
tegere. Ita & si sæpe homines voluntariē con-
fiteantur absq; aliqua necessitate, est tamen
necessarium confessori ipsam confessionē ce-
lare, idq; multo strictius, quā si esset secre-
tum nudū confessori cōmissum. Vnde & si
omnino esset sublata necessitas vocaliter cō-
fitendi,

A fitendi, supposita tamen vtilitate ipsius con-
fessionis, ad huc esset necessario celāda con-
fessio. Quia non solum illicitū est per confes-
sionis reuelationē dare occasionē hominib;,
vt à confessione eisdē necessaria abstinēant,
sed etiam vt confessionē, quæ tam salutare re-
medium est ad curandū cōmissa & præser-
uandū à recidiua homines abhorreāt, etiam
eo tempore, quo confessio vtilissima homi-
nibus foret. Et ad id datur occasio cōcessa li-
centia confessionē reuelādi. Et per hoc patet
ad rationes ante factas. Reuocare enim ho-
mines à confessione directē, eo tempore, quo
necessitas aliis rebus seu actionibus insistere
cogit, nō est reuocare homines à confessione
pro tunc illis necessaria aut vtili: nā in tali ca-
su postponēda esset confessio. Reuelare autē
confessionē, de se dat occasionē, vt confessio,
siue quādo est necessaria, siue quādo saluta-
ris est, prætermittat, & hoc est illicitū. Sicut
esto q̄ cōfessio esset quidē vtilis, sed nō neces-
saria, & aliquis dissuaderet eam omnibus, ne
scilicet, vllō vnq; tēpore cōfiteant, certē pecca-
ret mortaliter, vt constat. Sicut q̄ dissuaderet
hominibus, ne vllō vnq; tēpore opera confi-
lii faciant, absq; dubio peccaret mortaliter.

De dispensatione super confessione reuelanda.

Liud dubium, an

possit Papa dispensare,
cum confessore, vt possit
reuelare confessionē. Et
arguitur pro parte affir-
matia, quia potest dis-
pensare in pcepto de
confitendo, saltē semel in anno: igitur etiā in
pcepto de celādo cōfessionē, quādo quidē
qui potest remouere prius, potest ex conse-
quenti remouere postterius. Secundō, po-
test Papa dispensare in voto & iuramēto, vt
patet ex eorū titulis, nō obstante, q̄ sit de iu-
re diuino seruare votū & iuramentū: igitur,
etiā potest dispensare in pcepto de celādo
confessionē, esto q̄ sit de iure diuino. Ter-
tiō, potest Papa dispensare in gradibus con-
sanguinitatis iure diuino phibitis, vt quod
possit vir successiuē duas sorores in cōiuges
accipere, q̄ possit patruus cum amita cōtra-
here, & ita in alijs gradibus, quod tamē con-
stat in Leuitico esse iure diuino prohibitū.

Quartō. Non obstat, q̄ iure diuino vir te-
neatur debitū reddere vxori postulati, & eā
nō defraudare, prout Paulus docet: potest ta-

men Papa cū viro dispensare, vt possit cū cru-
ce signatis in terrā sanctā peregrinari, etiam
nō habito consensu vxoris, vt habet cap. Ex
multa, de voto, & voti redēptione. Similiter
potest dispensare cū cōiuge ne debitū persol-
uat ob egritudinē, nō obstat iure diuino in-
oppositum: igitur, etiam in præsentī casu po-
terit dispensare, vt confessor possit reuelare.

His non obstatibus tenenda est opposita
sentētia, scilicet, q̄ Papa nō potest dispensa-
re cum confessore, vt reuelet confessionē. Et
probat, quia Papa non potest dissoluere,
quod iure necessario & diuino est institutū,
quale est confessio in omni euentu celare.
Id patet, quia vt ait Paulus, Nō est data pote-
stas Papæ ad destructionē, sed ad ædificatio-
nem. Et quod à Deo institutū est, per homi-
nes dissolui nō debet. Vnde & Urbanus Pa-
pa dixit, diuina mādāta seu instituta, vsq; ad
sanguinem esse defendenda, & nō violanda.
Constat autē confessionem omni iure esse
celandam. Secundō, Non potest Papa dis-
pensare in pcepto de baptismo, aut de cō-
fessione faciēda, saltē tēpore necessitatis, quā-
do de iure diuino tenetur homo cōfiteri: igitur,
nec potest dispētare in pcepto de celāda
confessione. Cōsequētia patet à minori, quia
maior est obligatio celādi confessionē, quā
sit obligatio cōfiteēdi, vt ex sæpe dictis patet.

Tertiō, Nō potest Papa dispensare in præ-
cepto de vitādo scandalū: igitur, nec in præ-
cepto celādi cōfessionē. Nam nō minus, imō
maius est vinculum celādi confessionē, q̄ sit
vinculū vitādi scandalū, prout colligitur ex
cap. Sacerdos. de poenitētia distin. 6. Vbi di-
citur, quod nullo vnq; tēpore aut casu licitū
est confessionem detegere, etiam pro vitan-
do scandalo. Qui autē non potest in minus,
nec poterit in maius, iuxta regulam iuris. Si
vinco vincentem te, à fortiori vincam te.

Ad rationes priores respō. Cōcesso q̄ pos-
sit Papa dispensare in pcepto de confitēdo
semel in anno, non valet consequentia. Quia
pceptum de semel in anno est humanū ex
voluntate pontificū procedens: quæ autē ex
humana volūtate proficiscuntur, per volun-
tatem humanā possunt dissolui, iuxta regu-
lam iuris. Res per quas causas nascitur, per
easdem dissoluitur. Ad secundū fateor, q̄
potest Papa dispensare in votis & iuramētis,
non obstat q̄ obligent ad sui obseruantiam
de iure diuino, sed nō inde sequitur, q̄ possit
in casu præsentī dispensare. Ratio est, quia
sunt obligationes, quæ ex humana volunta-
te nascuntur, vt sunt obligationes voti & iu-
ramenti,

Leui. 20.

Ad Cor. 7.

P ramenti,

Eramēti, quę oriuntur ex animo vouētis, iurātis, aut promittētis. In tantū enim obligatur qui vouet, iurat, aut promittit, in quantū se ad id obligare intēdit. Vnde fit, vt si quis dolose iuret, voueat, aut promittat, nulla inde nascitur obligatio in conscientia: excepto, nisi in fraudē seu damnū alterius factū sit votū, iuramentū, seu promissio, quia tenetur is, qui dolose iurauit, aut promissit, ad resarciendum damnū sua culpa alteri illatū. Ac proinde fallūtur, qui dicunt, quod obligatio iuramenti nascitur ex deliberata verborū attestacione, etiam si animus se obligandi defuerit. Alię sunt obligationes, quę habent ortū ex diuina volūate, ad quas tenentur homines inuiti, vt sunt obligationes p̄ceptorū decalogi, & aliorū, quę Deus per se iussit, nō expectata hominis volūate. Tunc dico quod in prioribus obligationibus, quę ex humana volūate profectę sunt, potest Papa dispensare, non tamen in his, quę ex diuina voluntate oriuntur. Ratio est clara, tum, quia quando homines per votū, aut iuramentū, seu promissionem ad aliquid se obligāt, id intelligitur, excepta autoritate superioris. Tum etiam, quia volūtas humana est obliquabilis ab eo, quod rectū est. Vnde accidit hominē incautē sepe iurare aut vouere. Ac proinde iustum est, vt inferiorum voluntates alicui superiori subiiciatur, per cuius voluntatē inferiorū voluntas reguletur & dirigatur. Inde patribus concessa est facultas irritandi vota per filios emissa. Et viris similiter dissoluēdi vota per vxores emissa. Ita etiam & Papę concessa est facultas in votis & iuramentis dispensandi ob causam iustā occurrentē, vt patet ex titulo de voto. c. Magne &c. Sed indignū est, & absurdum dicere, quod voluntas Dei obliquabilis sit, quodq; hominū voluntati subiiciatur, idēo nec dicendū est, quod Papa possit obligationes, quę ex diuina volūate sunt, ortē dissoluere aut limitare, quāuis eas possit declarare. Nec obstat, si quis obiiciat matrimonii habere ortum ex volūate contrahentium, & nihilominus Papa nō potest in eo dispensare, ita vt possint, qui legitime contraxerunt, quoad vinculum separari. Id inq; non obstat, quia hunc casum Deus sibi soli in lege euangelica reseruauit. De quo alias.

Ad tertium dicendū, admissio quod Papa dispensare potest, vt in gradibus lege diuina prohibitis alicui contrahant, nil cōtra cōclusionem propositā, quia lex illa Leuitica, in qua prohibitū est coniugium in gradibus illic contētis, erat iudicialis, idēo cessauit cum

ceteris p̄ceptis legis veteris iudicialibus & ceremonialibus, exceptis gradibus in linea recta ascendentium & descendentium.

Ad quartum dicendū, quod in illis casibus papa proprie non dispensat, sed declarat, quod fieri debeat, aut possit. Nam in. c. Ex multa, non ponitur verbū dispensationis, neccausalis est, qui dispensatione indigeat, quia in fauorē fidei viros cruce signatos, vxores ad tempus relinquere, & in subsidiū terrę sanctę adire, nō est, qui dubitet esse licitum, modo viri huiusmodi tales sint, qui ad p̄fatum finem possint armis, aut cōsilio prodesse. Similiter si infirmitas cōiugis talis sit, quod si alteri coniugi comisceatur, timetur verisimiliter periculū mortis, aut aliud notabile damnum, quod alioqui vitandū sit, poterit Papa declarare illum liberum esse à debito perfoluendi, nec opus est tunc dispensatione. Et quod in his, quę sunt de iure naturali aut diuino Papę non sit concessa facultas dispensandi, sed declarandi, seu iudicandi, vbi aliquod dubiū occurrat, patet ex Deutero. 17. vbi dicitur. Si difficile, & ambiguū apud te iudicium esse prospexeris inter sanguinē, & sanguinem, causam & causam, leprā & non lepram, & iudiciū intra portas tuas videris variari, surge, & ascende ad locum, quem elegerit tibi dominus, veniesq; ad sacerdotes Leuitici generis, & ad iudicē, qui fuerit illo tempore, queresq; ab eis qui iudicabūt tibi iudicii veritatem, & tacies quodcūq; dixerint & docuerint te iuxta legē eius. Ex quibus verbis apparet, quod pontifici concessa est potestas declarandi in casu dubii, quid tenendū sit, aut agendum: quod longe differt à potestate dispensandi. Ac proinde nō satis pertinenter citatur hic textus ad probandū posse Papā in dubiis super iure naturę aut diuino dispensare. Et multo minus si dubitatio ipsa sit, an Papa possit dispensare in aliquo nec ne. Nam si super hoc variē sentiunt doctores, ita vt rehinc inde perspecta, maneat res quę dubia, si Papa dispense, peccat, exponens se periculo agendi, quod nō potest, & dispensatus, non erit tutus, dispensatione vtens, nisi per conscientiam inuincibilem excusetur, vt si putet inuincibiliter, quod Papa non dispensasset, nisi fuerit sufficēter instructus, se posse dispensare. Quam p̄sumptionē rationaliter habere seu formare poterunt simplices, interim quod illis de contrario non constat. Si enim Papa possit dispensare quonies esset probabile dubiū an possit dispensare, nunquā esset tale probabile dubiū, quia ad positionē

talitatis

A talis dubii, sequitur depositio eiusdē, vt constat. Si etiā est dubiū, an causa, ob quā dispensatio petitur sit sufficiens ad dispensandū. seu ad posse dispensare, tunc etiā non potest dispensare sine peccato, anteq̄ sit sufficēter de sufficientia causę ad dispensandū, sequitur dubium de potestate dispensandi, & tūc etiā ad positionem dubii de potestate dispensandi, sequitur depositio eiusdē dubii, quia scilicet, non potest dispensare. Si verō sit dubium, an causa sit sufficiens, vt homo possit liberē agere contrā votum, aut iuramentum, aut aliud posituum ius, tunc habet locū dispensatio. Sed de his aliis.

De licentia confitentis ad reuelandum confessiones.

St alia dubitatio.

S An confessor possit ex licentia cōfitentis reuelare cōfessionē ob causam necessariā, vel vitilē. Et dixerūt multi doctores, quod non. Primō, quia celare confessionē est necessariū de iure naturali & diuino, ad huius autē iuris violationē nō sufficit vnus hominis licentia, sicut nec ad idem sufficit licentia aut dispensatio Papę: Igitur.

Secundō, confitens non potest cedere iuri suo, quādo id institutū est in fauorē multorum: sicut clericus nō potest iuri suo cedere, quādo eius cedit in p̄iudicium ordinis clericalis, vt habetur. c. Si diligētī. de foro cōpetenti. Et. c. Cōtingit de sentētia excommunicationis. Ex quibus colligit clericū nō posse se laico iudici subiicere, cū clericorū exēptio data sit ordini clericali, & nō personę. Neq; potest etiam clericus se subiicere alicui, vt ab eodē verberetur loco iniurię, quā forte illius prius irrogauerat. Et qui in clericum, etiam volētem, manus iniecerit, est excommunicatus. Cū igitur celatio confessionis sit inducta in fauorem omnium peccatorum, nec confessionem odiosam habeant, sequitur, quod vnus confitentis licentia nō sufficit, vt confessor valeat confessionē reuelare.

Tertiō, licentia data alicui, vt licentiantē occidat, vel mutilet: nō sufficit, vt licentiatu eū occidat, vel mutilet: igitur, nec sufficeret, vt ipsum licentiantē infamet, qualiter infamaretur per confessionis reuelationē. Et consequentia apparet, quia sicut vnusquisq; tenet vitā, & membrorū integritatē seruare, ita & famam, prout scriptū est, Curam habe de bo

no nomine &c. Et Augustinus ait, vitā nobis esse necessariam, famam autem proximis. *Eccle. 7.*

Quartō, si licitē posset confitens licentiarē confessorē ad reuelandū confessionē, sequitur, quod superiorē p̄cipiente ipsi confitenti, vt licentiā confessorī p̄beat, tenetur eam p̄bere, tum, quia in licitis opus est superioribus obediāmus, tum etiā, quia si superiore id iubente, nollet confitens licentiā dare, vehementer p̄sumeretur contra ipsum confitentē, ipse reus sit criminis, de quo inquiri, & ita sibi noceret negare licentiā. Quintō, p̄fata confessionis reuelatio esset scādaloſa, & multis dānis p̄beret occasionē, si ex licentia confitentis posset reuelari, quia, inde daretur via sacerdotibus volētibus infamare confitētes, vt eos infament, eorū confessiones reuelando: dicendo se ad id licentiā à confitentibus habere. Daretur etiā via sacerdotibus dissoluēdi matrimonia, alioqui legitima, quia possent dicere, se scire esse impedimentum canonicum inter cōiuges, idq; scire per confessionem, ad idq; dicēdum, se licentiam habere à confitentibus, & ad hunc modum p̄beretur causa ad multa alia incōueniētia.

Sed his nō obstantibus, videtur contraria sententia tenēda cum Tho. Bonauētura, Paulude, & aliis multis, quod, scilicet, de licentia expressa confitentis possit confessio reuelari. Et probat primō, quia in tali casu cessat obligatio celandi confessionē: nā cessat ratio fundamētalis p̄fate obligationis, quę erat, ne ex reuelatione cōfessionis reddatur odiosa, & nimis onerosa ipsa cōfessio, sed vbi cōstat confessorē reuelare confessionē ex expressa licentia confitentis, nō idēo fit odiosa cōfessio ei, qui licentiā ppria volūate dedit, nec aliis, quibus sua relinquit libertas negandi licentiā p̄fata, & cōcedēdi, si velint. Igitur cessat in casu ratio obligationis, & p̄r consequens cessat ipsa obligatio celandi cōfessionē, quā cessante causa &c. & ratio legis, est aīa legis &c.

Secundō, vnusquisq; potest cedere iuri suo absq; p̄iudicio tertii, quādo ius illud in fauorē ipsius cedētis est constitutū, sed celatio confessionis est inducta in fauorē confitentis directē, & nō in fauorē ordinis, status, officii, aut dignitatis: cū huiusmodi ius se extēdat ad omnes peccatores, qui nec ordine, nec in officio, aut dignitate aliqua sunt constituti, vt constat: ac proinde in fauorē personę confitentis est institutum, & ita potest quilibet confitens iuri suo cedere. Tertiō, quia id potest quis per alium facere, quod per se facere potest, cū causa iusta id postulauerit, *P 2 sed*

E sed confitens potest suum crimē occultū ob causam per ipsum prodere, imō non solum potest, sed debet aliquādo, vt si homicidium perpetravit, de quo nō est accusatus, nec infamatus, sed alius innocens, & homicida probatus, licet falsē, dicitur ad crucē seu gladiū, id sciens verus homicida, potest, & debet se prodere, vt innocentē illum à morte iniusta eripiat, prout scriptum est, Erue eos, qui ducuntur ad mortē: igitur, in simili casu poterit suum crimen per confessorem ad id licentiatum prodere. Quartò, Quia si quis secretū nudum commisit amico, iure naturali & diuino tenetur illud celare, vbi necessitas reuelandi non cogat ad oppositum, & tamen licentia cōmittentis sufficit, vt is, cui commissum est, reuelet. Igitur, pari forma licētia confitentis sufficit, vt confessor ob causam, secretum confessionis reuelet.

Hanc igitur positionem tenēdo, potest ad rationes pro priori sentētia adductas, responderi. Ad primum dicendū, quod in casu non violatur ius diuinum aut naturale, quod est intelligendum, confessionem in nullo casu esse reuelandā sine consensu & licentia confitentis. Cuius limitationis causa est, quia data licentia à confitente, cessat causa pręfate obligationis, vt supra dictum est: quę quidē causa quia non cessat ad licentiā seu dispensationem Papę, ideo licētia Papę non sufficit, vt confessor alterius confessionē reuelet, & sufficit licentia ipsius poenitentis. Sicut licentia Papę non sufficit, vt Petrus vestem meam accipiat, & ad id sufficit licentia mea, seu per me voluntariē data. Sicut si Petrus iurauit se soluturū mihi certum debitum liquidum ad terminum, licentia Papę de vtrā differenda solutione non releuat debitorem, & tamen licentia per me illi ad idem data, releuat illum à periurio, vt constat. Ad secundum ex dictis patet responsio, quod ius celandi confessionem personale est, & in fauorem personę confitentis directē, & immediate concessum, quāuis ex consequenti sit in fauorem omnium peccatorū. Ideo nō est simile, quod pro simili de clericis inductum est. Ad tertium, admissio antecedente, consequentia non valet, quia aliud est de vita & membris hominis loqui, in quibus ipse non est sui iuris, nec se potest vnquā occidere aut mutilare, & ita quod per se facere non potest, non poterit per alium facere, quando illud est in se prohibitum, aut malum. Famam autem potest homo per se perdere seu amittere, vt ex dictis patet, scilicet, si causa

postulauerit, ideo famam per alium ad id licentiatum perdere potest, imō & aliquando etiam si licentiatum nō sit, vt facile potest exemplificari. Nec obstat, quod ex scriptura & ex Augustino citatum est, quia inde id colligitur, scilicet, quod homo non debet esse prodigus, seu contemptor famę suę circa causam id postulantē, quia sicut temere perdere bona temporalia peccatum est, à fortiore temere famam amittere, est culpandum, quod in casu nō ponitur. Ad quartum ratio illa supponit vnum falsum, scilicet, quod in omnibus licitis est superiori obtemperandum, quod nō ita est, vt patet, si iubeat alicui vt religionem ingrediatur, vt cōtinens sit, & vxorem nō ducat, cum dicat Hiero. Castitas suaderi potest, imperari nō potest, & tamen non solum licita sunt hęc, sed multò meliora quàm sua opposita. In illis igitur opus est superiori pręcipiēti obtemperare, in quibus est aliquis illi subditus, seu ad quę sua potestas dominādī se extēdit. Humani enim iudices potestātē habent limitatā, vt sicut nō omnes excessus punire possunt, ita nec omnia peccata prohibere. Et multò minùs possunt omnia quę licita sunt, precipere. Et quāuis cōfitens à superiore iussus nolit licentiā confessorī dari, vt confessionē reuelet, nō ideo periculum incurrit, nec per se dat causam astantibus aliquid sinistre de illo suspicandi, eò quod nolle dare licentiam ad pręceptū superioris, alias iustas causas habere potest, scilicet, ne iniquę iudicis voluntati cōdescendatur, qui illud iubendo, metas suę superioritatis excedit. Et etiā ne alii à plena confessione agēda deterreantur, qualiter deterri possent, si ad iussum superioris licentiā pręfatam daret. Quod si inde sinistra suspitio cōtra confitentem nolentē licentiā prębere orietur, nō posset superior ex tali suspitione contra illū procedere. Et si coactus licentiā pręberet, non deberet sacerdos huiusmodi licentia vti, cum extorta sit, non voluntariē concessa. Ad quintum, parum valet, quia si priuati & malitię locus in casu daretur, ita etiam malitia locum haberet imponendi crimē falsum alicui, confessione non pręuia, & contra illum falsē testificandi, Haberet etiam locū ad fingendum impedimenta canonica inter coniuges, etiam sine confessione pręuia, sicut ea pręcedente. Posset etiam confessor prauus, audita confessione, fingere, se licentiam habere à confitente, & multa alia falsa, quę in confessione non audiuit, confitenti imponere. Itaq; hęc ratio omittatur

Videtur

A Videtur igitur tenendum, quod non qualiscunq; licētia confitentis sufficit vt confessor possit confessionem reuelare nisi cōstet sufficienter de licentia, his coram quibus huiusmodi cōfessio reuelatur, nam per hoc tollitur scandalum & odium confessionis. Secundò, requiritur, quod detur pręfata licentia propter aliquod notabile bonum pręcurandum, vel malum euitandū, quod pręponderet famę confitentis. Alioqui, nec debet dari talis licētia, nec ea data vti, licitum erit.

Est autem ratio, quare licentia confitentis sufficit in casu, non obstante pręcepto naturali & diuino de seruando huiusmodi secretum, quia data licentia prędicta, iam desinit esse materia secreti, Sicut data licentia ab eo, qui secretum nudum alteri commisit desinit esse materia secreti. Sicut quādo creditor differt, seu prolongat debitori terminum solutionis vltra terminum, quem sub iuramento pręfixerat: iam solutio in termino non est materia iuramenti.

Corollarie sequitur, quod potest cōfessor publicē dicere crimina in confessione cognita, sine licentia ipsius confitentis, vt si poenitens publicē cōfessus est illa, quia tūc illa crimina nō sunt materia secreti. Quę autē dicta sunt, procedunt de confessione secreta. Nota etiam, quod quādo confessor ex licētia confitentis prodit confessionē, opus est ad vitandum scādalu dicere, & ostēdere, se confessionē illā reuelare ex licētia expressa confitentis.

Corollarie sequitur, quod nō sufficit licentia pręsumpta, nisi sit expressa & actu concessa: alioqui reuelans confessionem ex sola licentia pręsumpta, nō minus de se facit confessionem odiosam, quàm si absq; vlla licentia eam reuelaret, vt de se patet.

Corollarie sequitur, quod nec etiam sufficit licentia debita, nec cōsensus debitus, nō enim idem operat cōsensus debitus & actualis. Id patet in multis, vt supra explicauimus, scilicet, si Petrus dolose cōtrahat cum fœmina, deberet quidē ad vitandū doli cōsentire, vbi consensus actualis sufficeret ad coniugiū, ad quod nō sufficit consensus debitus. Similiter in baptismo, positus aliis necessariis, ad verū baptismū sufficeret cōsensus actualis ipsius baptizati, & tamen nō sufficit consensus debitus eiusdē. Idem in cæteris sacramētis exemplificari potest. Similiter in sacramēto absolutionis, si quis vult ob causam alieno confiteri, extrā articulum necessitatis, sufficeret licentia actualis proprii sacerdotis, & nō sufficeret licētia debita eiusdē. Similiter, vbi cau-

sa aliqua exigeret, quod Papa dispensaret in matrimonio consanguineorum, dispensatio actu data sufficeret, & nō sufficeret dispensatio debita. Ita dico in proposito, quod licētia confitentis debita dari ad reuelandū cōfessionē, non sufficit, & sufficeret licētia actu data. Quāq; in distractione rerū tēporaliū, si consensus actualis sufficit, ita etiā sufficit cōsensus debitus & pręsumptus domini ipsarū rerum. In sacramētis autē dādis aut recipiēdis, non ita. Habēt enim hęc diuersas leges, ideo nō mirū, si ad diuersos casus diuersimodē respondēt. Ac proinde cū licētia actu data tollat scandalū alioq; ex cōfessionis reuelatione prouenturū, quod per licētiā debitā, seu pręsumptā, & nō actu datam nō tollit, ideo &c.

De confessione celanda, ca
su, quo factū per aliā viam cognitū sit.

Aliud dubium, an
si cōfessor peccatū, quod per confessionē scit, per aliam viā extra cōfessionem sciat, possit illud ob causam manifestare, sine licentia confitentis. Et di-

Dxerunt aliqui quod nō, siue confessor illud sciuerit per aliā viā ante confessionē, siue post confessionē. Pro qua opinione arguitur primò, quia districtè prohibitū est confessori, ne reuelet confessionē, id est, id quod per confessionem sciuerit aut cognouerit: sed confessor eo ipso, quod reuelat crimen per confessionē cognitum, etiā si aliunde illud cognouerit, verè dicitur confessionē reuelare. Nec valet excipere casum, quo alia via illud cognouerit, nā ecclesia nil tale excipit: igitur, nec nos excipere debemus. Pro quo etiā facit Augustinus, qui videns Paulum in epistola ad Corinthios cōcedere hominibus, vt possint ad secundas nuptias transire, cōcludit esse etiā licitū transire ad tertias & quartas &c. dicens, quod vbi Paulus non limitauit, nec nos limitare debemus. Et habet, 3. q. 1. ca. Quod si dormierit, &c.

Tertiò pro eadē sententiā facit ratio, quia si Petrus extrā confessionem sciat, quia, scilicet, vidit Ioannē aliquod crimē committere, cui deprecatur, vt nemini, quod vidit, pādāt: Ioānes promittens se celaturū, tenetur illud celare, ratione promissionis, etiā si alioqui, scilicet, per euidentiā facti, illud cognouerit. Igitur à fortiori confessor aliās sciens crimē confitentis, tenebitur illud celare, ratione promissionis, qua tacitè confessor se obligat celaturum, quod per confessionem agnouerit.

P 3 Respon.

E Respon. His nō obstantibus tenendum est oppositū, scilicet, quod quādo necessitas aut utilitas postulauerit, poterit confessor manifestare peccatū in cōfessione cognitū, etiam relatum ad personam, si alia via illud agnouerit. Probatur, quia confessor extra confessionem sciens crimen alicuius, si producat in testem, aut à iudice inquiratur, est obligatus ob publicā iustitiam, dicere quod sciuerit. Igitur si illud sciat per confessionē sacramentalem, siue subsequentē siue præcedentem facti cognitionē, non minus tenebitur à iudice inquisitus, aut in testem productus illud manifestare, alioqui confessio esset vinculum iniquitatis, & impeditium publicæ iustitiæ. Secundò, quia fraus & dolus nemini debet patrocinari, patrocinaretur autē, si prior sententia esset vera. Patet, quia si latro coram sacerdote calicem, aut rem aliam furetur, sciens, quod si illud illi sacerdoti confiteatur, non poterit super illo testificari, seu denunciare, adibit illico ad sacerdotem eundem, & cōfitebitur illi furtū illud, iam fraus & dolus latronis illi patrocinaretur. Tertiò, quia opposito dato, sequitur aliquod absurdum, scilicet, quod prælatus, cui incumbit super adulterio, vsura, aut concubinato cognoscere, & illud in foro exteriori iudicare & punire, quod non posset aliquē talem criminis per testes omni exceptione maiores probatum, talem iudicare, & sententiam contra eum ferre: supposito, quod ille prælatus per confessionem sacramentalem ab illo criminis factam cognouerit eius crimē, de quo est in iudicio conuictus. Patet sequela, quia in sententia contra illum ferenda debet declarare illum esse tali crimine irretitum. Quartò sequitur alia absurditas, quod si sacerdos vidit Petrum in loco profano fornicantem, de quo Petrus confitetur eidem sacerdoti, quod sacerdos videns Petrū ab aliis accusari, quod in loco sacro fornicationem commiserit, nō posset sacerdos in excusationem illius dicere, quod non in loco sacro, sed in profano est fornicatus, ipso sacerdote vidente. Potest igitur, & aliquando debet confessor crimen per confessionem scitum, prodere, si per aliam viam extra confessionē illud cognouit. Pro vitando tamen scandalo debet, quando id reuelauerit, dicere modū, quo illud sciat, scilicet, quia vidit illud perpetrari, vel quia audiuit extra confessionem. Caveat tamen ne dicat, se illud scire per confessionem, quia hoc dicere non poterit sine reuelatione confessionis. Habet enim sacer-

dos in casu cognitionē illius facti duplicem: **G** alteram per viam confessionis, & ex hac notitia nil potest dicere, vt patet: alterā per euidenciam facti, vel aliorum relationem, & ex hac via licitum est peccatum illud ob causam iustam manifestare, Exemplum huius est clarum. Iudex ex coniecturis non potest aliquem iudicare: si tamen vltra coniecturas habet sufficientem certitudinem ex euidencia facti, aut ex testificatione, seu ipsius rei confessione iudiciali, tunc ex tali notitia poterit ad iudicandum procedere. Ita in proposito. Per hæc patet ad rationes ante oppositum. Ad primum dicendum, quod quando sacerdos reuelat crimē per confessionem, cognitum, non ex notitia per confessionem habita, sed ex alia extrā confessionem acquisita, tunc nō dicitur reuelare confessionem. Aliud enim est reuelare peccatū confessum, aliud confessionem, vt ex dictis patet. Ad secundum ex Augustino allegatum, dicendum quod quāuis ecclesia præcipiens confessionem celari nullum casum excipiat formaliter: ratio tamen ipsa cogit nos excipere: quia alioqui sequeretur absurditas & inconuenientia magna, vt supra argutum est. Sicut etiam si ecclesia nō excipiat casum, quo confitens ipse felicitatem conferat confessori, ratio tamen cogit nos, talem exceptionem admittere. Sicut & ecclesia quando iubet, vt peccator omnia sua peccata semel in anno cōfiteatur, non excipit venialia: attamen ratio cogit nos, ea ab illa obligatione excipere.

Ad tertium dicendum, quod illa promissio in casu obligauit promittentem ad celandum, quando nec necessitas, nec utilitas publica nec priuata, oppositum postulauerit. Si tamen causa iusta, aut salus ipsius delinquentis, siue alterius, aut præceptum superioris iustum postulauerit, non est standum in promissione, vt constat: ita & in presenti casu, qui disputatur, dicendum est. Debent tamen confessores esse nimis cauti, quando de peccatis aliorum loquuntur, siue in iudicio, siue extrā, ne inde aliqui scandalizentur: quia facile suspicabuntur astantes, quod illa aliena peccata per confessionem cognouerit, sciētes illum ex officio esse confessorem. Ideò nisi necessitas postulet, silere debent aliena peccata, & si necessitas ea prodere cogat, causam & notitiam extrā confessionem habitam reddant.

De secreto nudo celando.

Sequitur

A Deo pro peccatis satisfacere, secundum equalitatem, & de rigore iustitiæ. Probatur, quia si sic, vel esset agendo aliquod bonum opus post offensam commissam, quod sit de precepto, vel agendo bonum opus, quod sit de consilio, vel sustinendo, seu assumendo, aliquod laboriosum, seu poenale opus. Non primum quia homo nō potest suo creditori, vel offenso satisfacere per opus alioqui eidem debitū de rigore iustitiæ, quod de se constat: & ita etiam significat ratio ipsa satisfactionis, quæ est voluntaria redditio æquivalentis, alias indebiti.

Pro quo etiā facit quod Christus per Lutam dixit, Cum feceritis quæcumque præcepta sint vobis, dicite, serui inutiles sumus, quod debuimus facere, fecimus. &c. In quo satis docemur, opera nostra, quæ ex præcepto facimus, de se non esse meritoria, nec satisfactoria apud Deum. Secundum etiam non est dicendum, scilicet, quod purus homo possit de rigore iustitiæ satisfacere per opera de consilio, Nam licet illa Deus de facto nō exigat ab homine, posset tamē iuste, si vellet, ea exigere pro beneficio creationis & redēptionis, & aliis innumeris bonis, quæ quotidiē à Deo recipimus. Irrationabile autem est dicere, quod homo possit Deo satisfacere pro peccatis de rigore iustitiæ per id, quod Deus iuste alioqui exigere posset, si vellet. Repugnat enim, quod homo per opus bonū Deo satisfaciat de iustitia, seclusa ipsius Dei gratiosa & liberali acceptatione. Tūc etiam, quia nemo secundum rigorem iustitiæ satisfacit offenso: seu damnificato, nisi eidem tantundem reddendo de suo, non de bonis ipsius offensi, vt si dispensator, cui dominus bona sua commisit, suum dominum offendat, certè non satisfacit offenso, dando illi de bonis ab ipso domino sibi commissis, ergo etiam viator, cui dominus omnia quæ habet commisit, si Deo iniuriam inferat, nō poterit per bona quæ à domino recepit eidem satisfacere, cum illa bona potius sint Dei, quàm hominis. Ita enim dicitur primo Paralipomenon. cap. 29. Omnia bona domine tuae sunt, & quæ de manu tua suscepimus, reddimus tibi. Vnde

1. Ad Cor. 3.

Esai. 64.

& Paulus, Quid habes, quod non accepisti? & Augustinus. Cum Deus remunerat, potius remunerat dona sua, quàm opera nostra &c. Adde, quod omnes iustitiæ nostræ sunt velut pannus mensuratae, ac proinde per opera nostra quāuis alioqui bona & de consilio sint, nō possumus de rigore iustitiæ, seclusa ipsius Dei misericordia & libera-

litate, ac gratiosa promissione, eum in aliquo nobis obligare, & per consequens si operanti peccata remittit, non est hoc de rigore iustitiæ, sed ex sua bonitate &c. Nec etiā potest dari tertium, scilicet, quod per poenitentiam, voluntariā tolerantiam, possimus secundum iustitiam satisfacere Deo. Ratio est clara, quia satisfactio secundum puram iustitiam requirit æqualitatem, hæc autē nō potest reperiri inter iniuriam pro qua poena infinita de iustitia debetur, & inter poenam, quam homo in via potest voluntarie sustinere. Nam si cōparemus poenam, quā toleramus, ad culpam commissam, sine cōparatione peius quid est culpa, quàm poena vitæ presentis, quod inde aperte constat, quia de duobus malis semper id quod minus est, est eligendum: sed secundum rectam rationem potius est eligendum malum poenæ, quantumlibet acerrimum, si, quàm malum culpe quantumuis leue. Si etiā comparemus poenam vitæ presentis ad poenam debitam pro peccato mortali, absq; dubio longè maior est, quæ pro peccato debetur, quia infinita, quàm quæ in presenti vita sustinetur, vt constat. Non ergo potest in hac re equalitas reperiri, & ita certum est, hominē purum per se non posse Deo pro peccatis satisfacere, secundum rigorem iustitiæ.

Restat ergo videre, an homo possit de iustitia satisfacere Deo, in virtute passiois Christi. Quæ questio pendet ex illa, An scilicet Christus satisfacit pro nobis Deo ex pura iustitia, seclusa Dei liberali acceptatione. In quo multi contenderūt partem affirmatiuā defendere, & publicè prædicare, dicentes Christum per mortem suam omnibus de iustitia meruisse remissionem peccatorum, & gratiam, & gloriam, ita vt omnibus hæc omnia de iustitia debita sint, nisi per eos steterit, quominus ea assequantur. Statautem per eos, si fidem quæ per dilectionem operatur, non habent, nec in eadem decedant. Pro quo supponunt, quod Deus gratis & liberaliter dedit Christo omnia bona quæ habet, vel habuit ex quo fuit conceptus, scilicet, esse naturale, esse gratuitum, & esse beatificū, ita vt pro illis nullū manserit in Christo debitum, quo Deo quicquàm deberet. Iam probant intentum suum.

Primo, quia Christus multa obsequia alioqui indebita præstitit Deo, qui iustissimus est, ergo ex iustitia debuit Deus illi Christi obsequia remunerare, non in Christo ipso, cui maior gratia aut gloria præstari de lege non potuit, quàm quæ ab instanti

Deceptionis illi fuit data, ut supponimus, ergo debuerunt de iustitia remunerari in membris ipsius Christi, pro quibus ipse illa omnia obsequia Deo impendit, quibus & sua merita, ardentissime applicauit, & ex consequenti de iustitia satisfecit pro illis: & eisdem de iustitia gratiam & gloriam promeruit &c. Secundo. Non minus meritoria fuerunt Christi obsequia ex feruentissima charitate Dei procedentia, quam fuerint demeritoria hominum peccata ex amore ipsorum, aut mundi facta, nam comparando amorem dei, quem Christus habuit, ad amorem hominum, quem de seipsis habuerunt, & habent, longe maior fuit in Christo amor Dei, quam in homine amor sui, aut mundi, idque tam quoad affectum, quam quoad effectum. Quoad affectum quidem quia in Christo fuit amor dei feruentissimus ex toto conatu voluntatis, summa charitate coadiuuante elicitus, & cum eodem feruore ab instanti conceptionis, per totam vitam continuatus, in hominibus autem amor sui, & mundi non fuit tam intensus, nec tam feruidus, nec tam continuus, nec tam purus: quoad effectum etiam, quia Christus vitam suam preciosissimam ex amore Dei pro nobis tradidit & quamuis homines aliquando pro amore sui, aut pro amore mundi vitam suam tradiderint, nunquam fieri potest, ut etiam omnes simul tantum tradant pro sui amore, quantum Christus tradidit pro amore Dei, quia vitam omnium peccatorum qui fuerunt, sunt, & erunt, si congregentur, & pro amore sui, vel mundi tradantur, non possunt æquari vitam Christi, quam tradidit pro nobis, quæ sine comparatione excellentior est, quam omnes vitam peccatorum. Et ita quoad affectum, & effectum fuerunt maiora merita Christi, & maior amor Dei, quam fuerint, & sint demerita peccatorum & amor sui. Adde, quod obediencia Christi, qua Deo fuit obediens usque ad mortem, fuit longe maior, & excellentior, quam fuerit inobediencia hominis. Et ita colligunt Christum de rigore iustitiæ tantum, imò plus, Deo exhibuisse, quam homines peccando à Deo abstulerint: & per consequens satisfecit de rigore iustitiæ.

Tertio idem suadent, quia merita Christi fuerunt infinita, saltim ex parte personæ quæ meruit & satisfecit pro nobis: erat enim deus, & ita deus meruit pro nobis, & deus passus, & mortuus est pro nobis, & seipsum infinitum obtulit pro nobis, & per consequens infinita fuit satisfactio, qua satisfecit pro nobis, & ita intentum.

Contra hunc modum arguitur. Primo falsum videtur, id quod supponit, scilicet, Deum dedisse Christo omne bonum naturale gratuitum, & beatificum, & reliqua alia, ita liberaliter, ut in nullo voluerit Christum ipsi deo manere obligatum, sed in omnibus sui iuris esse. Nam Christus, prout homo, subditus fuit legi naturæ, quæ omnem creaturam rationalem obligat ad diligendum deum, cumque glorificandum, adque colendum, uti verum Deum, & creatorem omnium, quam quidem legem nullatenus Christo licuit violare: ad quam tanto magis tenebatur, quanto plura, & maiora à deo beneficia recepit. Tunc etiam, Christus non fuit liber ab obseruantia diuinæ legis, & de lege decalogi constat, in qua charitas Dei & proximi iubetur, & ut mala proximi iubetur, & ut mala proximis non inferantur. Constat autem Christum obligatum fuisse ad non peierandum, non occidendum, non adulterandum &c. similiter & ad parentes honorandum, & illis seruiendum, quem admodum & seruiuit: de quo ait euangelista, quod Christus erat subditus illis. De lege etiam diuina positiua ueteri, patet etiam quod fuit illi subditus, & eam melius quam reliqui iudæi obseruauit, Dixit enim, Non ueni soluere legem, sed adimplere. Et Paulus ad Galatas. 4. Misit Deus filium suum factum ex muliere, factum sub lege. &c. Et ad Philip. 2. Factus est obediens patri usque ad mortem, obedientia autem præceptum seu mandatum præsupponit. Ioannes etiam, cap. 10. & 14. dicit Christum mandatum habuisse à patre ponendi animam suam. Et iterum dixit idem Christus, Cibus meus hic est, ut faciam uoluntatem eius, qui misit me, Non enim qui à superiore ad aliquid agendum mittitur, est omnino liber debito à obediendi, & ipsum adimplendi. Christus autem ad id à patre in mundum missus est, ut uerbo & operæ mundum illuminaret, & ad ueram Dei cognitionem & ad amorem nos adduceret, quod & fecit. &c. Igitur falsum est quod Christus in nullo fuerit patri debitor. Falsum etiam est quod in omnibus suis operibus fuerit sui iuris, ita ut sibi liberum, & licitum fuerit ea facere, non facere.

Esto etiam ita esset, quod Deus noluit Christum ad aliquid obligare ob beneficia illi collata, non inde fit, ut per obsequia sua, Christus meruerit de rigore iustitiæ nobis remissionem peccatorum, ex quo deus iuste poterat à Christo talia obsequia tanquam debita ob præfacta beneficia exigere si uellet, ut supra de puro homine.

Secundo

Sequitur iam responsio ad aliud dubium, scilicet, An sigillum secreti nudi alicui commissi sit de necessitate celandum. Et dicendum quod sic, tum, quia iure naturæ tenemur proximum in fama non ledere: accideret autem sapientissime contra famam committentis, aut alterius, huiusmodi sigillum reuelari. Tum etiam, quia de iure naturæ tenemur esse fideles, seu fidelitatem proximis seruare, hanc autem non seruat, qui reuelat arcana sibi ab amico commissi, Tum denique, quia de iure naturæ tenemur seruare promissum, sed in secreti commissione semper uel tacite uel expresse interuenit promissio eius, cui secretum committitur, alioqui non sibi committeretur. Cum hoc tam stat, quod licitum sit huiusmodi sigillum aliquando reuelare, ut si eius celatio uergat in perniciem reip. aut salutis corporalis ipsius committentis, aut eius, cui committitur, aut alterius. Huius limitationis ratio est clara, quia in his casibus, in quibus non potest aliter præfatis damnis obuiari nisi reuelando secretum, cessat obligatio celandi. Nec rationes factæ tunc habent vim, quia fama proximi postponenda est pro salute reip. aut alicuius alterius, maxime pro spirituali. Fidelitas autem tunc non obligat, quia non dicit quis perfidus per hoc, quod arcanum reuelat simpliciter, sed per hoc, quod temere, & sine causa cogente reuelat. Promissio etiam tunc cessat, quia nemo potuit se per promissionem contra rem publicam obligare, aut contra salutem corporalem, aut spirituales alicuius, ad quam charitas ipsa obligat.

Corollarie sequitur, quantum inter sit inter sigillum secreti commissi, & sigillum confessionis, quia hoc in nullo casu potest reuelari, saltem formaliter, dicendo per confessionem scitum esse, tale, uel tale factum, nisi habita expressa licentia confitentis. Secretum uero nudum commissum, sæpe potest reuelari ob causam cogentem, sine licentia committentis.

Explicit codex de confessione.

De satisfactione pro peccatis.

Quæstio prima.

Vperest de satisfactione, quæ tertia pars poenitentię dicitur, aliqua breuiter tractare, & in primis querendum occurrit de possibilitate satisfaciendi, An, scilicet, homo purus possit Deo pro peccatis commissis satisfacere. Et est multorum sententia quod

per se non potest, bene tamen in uirtute passionis Christi. Primam partem probant propter duo, primum est, quia offensa contra Deum commissa est infinita, attenta conditione ipsius offensi, quæ tota maior & melior est qui offenditur cæteris paribus, tãto offensa seu iniuria eidem illata est maior. Cum ergo Deus sit infinitus, & infinite bonus, sequitur offensam contra eum commissam esse infinitam. Homo autem nil infinitum potest Deo reddere, in recompensam offensæ infinitæ, ergo non potest illi satisfacere. Hęc consequentia patet, quia satisfactio est redditio æquualitatis. &c. Secundum est, quia homo non dicitur satisfacere creditori reddendo aliquid alioqui eidem debitum. Cum ergo homo debeat Deo quicquid boni habet, & quicquid boni agere potest, ob beneficium creationis, & redemptionis, quod ab ipso Deo recipit, sequitur quod per nil potest Deo satisfacere, pro iniuriis eidem illatis. Secundam partem probat, scilicet, quod in uirtute passionis christi potest homo Deo satisfacere, eò quod satisfactio, qua Christus pro nobis satisfecit, fuit quodammodo infinita, cum esset Deus infinitus ipse, qui pro bonis satisfecit. Quamquam id communiter dicatur, oportet tamen rem amplius distinguere, & quod ueritatis habet inuestigare. Unde contra hanc sententiam currit ratio, quod, scilicet, illa duæ partes simul non stent: nam quæro, uel intelligunt de satisfactione sumpta secundum liberalem & gratiosam Dei acceptationem, qui, scilicet, dignatur contentus esse cum eo, quod homo reddit, uel de satisfactione sumpta secundum rigorem iustitiæ, quæ requirit æqualitatem rei. &c. Si primum, quæro rursus an de potentia absoluta loquantur, an de ordinata. Si loquantur de satisfactione secundum liberalem Dei acceptationem, & de potentia absoluta, falsa est prima pars, in qua dicunt, quod homo purus non potuit per se sine passione Christi satisfacere Deo. Patet hoc, quia alius fuit modus Deo possibilis ad redimendum genus humanum, & si alius conuenientior non fuerit, quam per incarnationem & passionem Dei, ut ait Augustinus, potuit etiam Deus de potentia absoluta remittere peccata unicuique liberalissimè, nil in recompensam ab ipso peccatore exigendo: Potuit ergo eidem peccata remittere absolute, aliquam recompensam paruam exigendo, scilicet, poenitentiam cordis, aut solam peccati confessionem, aut aliud obsequium, quodcumque Deo gratum &c. quo reddito, diceretur homo ille satisfacere Deo secundum eius liberalem acceptationem, etiam non concurren-

Et passione Christi. Si autē loquatur de satisfatione secundū Dei acceptationē: & de potentia ordinata, tunc vera est præfata sententia pro utraq; parte. Attamen rationes adductæ pro prima parte sunt impertinētes, & falsæ: patet hoc, quia impertinens est offensam esse finitā aut infinitam ad hoc, quod homo possit Deo satisfacere secundū ipsius Dei liberalem acceptationē, ut constat: Impertinēs etiam est id quod homo Deo reddit in recompensam offensæ, esse aliqui debitum vel in debitum ad hoc, quod homo satisfaciat Deo secundū ipsius liberalē acceptationē, ut similiter de se constat, cum liberū sit ipsi Deo acceptare opus hominis bonū in remissionē peccati, siue aliqui sit illi debitum, siue non. **Sc.** De falsitate autē rationum illarū statim patēbit. Et ita apparet præfata sententiā falsam esse, vel impertinēter probatā, si de satisfatione secundū liberalē Dei acceptationē loquantur. Si autem loquantur de satisfatione secundū rigorem iustitiæ, quæ rei æqualitatem requirit, falsa est pro secunda parte, quia passio Christi nō fuit satisfactoria pro peccatis secundū rigorem iustitiæ, seclusa Dei gratiosa & liberali acceptatione, ut statim patēbit. Et quāquā sit vera sententia pro prima parte, attamen rationes ad eam probandum non videntur veræ. Patet de prima in qua dicunt, quod offensam fuit infinitā, & homo purus nil infinitū potest Deo reddere in recompensam. **Sc.** Nam cum dicunt offensam esse infinitā, vel intelligunt, quod sit infinita secundū substantiā actus vel secundū intentionem actus, vel secundū durationē actus, vel solum obiectiue, quia contra Deum infinitum, prima tria dicere nō possunt, ut constat. Et si quartū dicāt, iam falsum est, quod non possit homo in recompensam offensæ sic infinitæ reddere Deo aliquid infinitū, quia omne opus bonū propter Deum summē dilectum factum erit, similiter obiectiue infinitum. Adde quod potest homo purus reddere Deo actum tam bonū, quā malus fuit actus quo Deum offenderat, id patet, supposito quod actus malus de formali importet carentiā rectitudinis inesse debita, ut si debuit homo actum facere propter Deum, & nō fecit propter Deum, aut si debuit homo facere conformiter ad rectam rationē, & nō ita fecit. Tanta ergo erit malitia actus formaliter, quāta rectitudo qua caruit & erat in esse debita, hæc autē rectitudo in esse debita finita erat, & per hominē postmodū reddi, & apponi potest. Ut si defuit prius dilectio Dei,

potest postmodum homo Deum diligere, si **G** defuit prius actui rectitudo, potest postmodum homo actū cum tāta rectitudine agere, quāta defuit actui offensiuo, & ita potest homo purus reddere Deo actum, qui sit tam bonus, quā malus erat formaliter actus offensus, & ita apparet rationē primā esse falsam.

Præterea ad idem falsum est, quod omnis offensam sit infinita obiectiue, patet, quia multæ offensæ seu peccata ab homine fiunt, quæ non habent Deum pro obiecto, ut si homo nil de Deo cogitans peccet conuertendo. Si dicas non omnē offensam esse infinitā conuertitue, bene tamē auertitue, quia omnes auertunt à Deo &c. Contra, quia si hac ratione dicerentur infinitæ solum, quia à Deo auertunt, sequitur omnia peccata mortalia esse æqualia, quia omnia æqualiter à Deo auertunt, ut constat. Et ita esset incidere in errorem stoicorum qui omnia vitia æqualia esse dicebāt. Cum tamē certum sit de fide vnū peccatum altero esse grauius, Quod etiā in secunda ratione dicebatur, scilicet, hominē debere Deo agere potest, non videtur verum, maximē loquendo de debito necessitatis, quia hoc modo homo nō debet Deo, nisi ea quæ Deus ab homine exigit, scilicet, ut mandata seruet, in reliquis autem homo sui iuris est, & liber, & non seruus, nec ampliūs ab homine exigit Deus ob beneficiū creationis &c. & ex consequenti nihil obstat, quo minus possit homo per alia opera supererogationis quodāmodo Deo pro peccatis satisfacere.

Dicendum ergo, quod loquendo de satisfatione secundū liberalem acceptationem offensus, potuit homo de potentia absoluta satisfacere pro peccatis, etiam si merita & passio Christi nō interuenissent: de potentia tamen ordinata non potuit homo sine meritis & passione Christi Deo pro peccatis satisfacere, ex quo Deus ita ordinauit, neminem iustificare, nisi per filium suum incarnatum & passum, quæ Deus mittere redeceuit, ut eos qui sub lege erant redimere, quod suppono tanquam certum de fide.

Si autem aliquid in quæstione præsentis difficultatem habet, hoc est, an possit homo purus per se, vel cum passione Christi satisfacere deo, secundū rigorem iustitiæ, quæ rei æqualitatem requirit, seclusa gratiosa Dei remissione, & eius liberali acceptatione. Et quidē si loquamur, de homine puro excludēdo merita & passionē Christi, nō dubitatur, sed certū esse videtur, hominem purū per se nō posse Deo

Ad gal. 4.

Ita ante duobus
ante folijs.

A Secundo arguitur, quod Christus de rigore iustitiæ non satisfacit. Quia satisfactio de rigore iustitiæ requirit æqualitatem inter dānum illatum & recompensam pro illo factā, talis autem non est inter peccatū cōtra Deū commissum & passionem Christi. Probatur, quia offensam fuit infinita, non solum obiectiue, ut communiter dicunt, sed aliunde: nil autē quod Christus egit, aut passus est, fuit infinitum. Patet id, si consideremus in peccato tria. Primum est damnum, quod peccatū est aptum natum inferre Deo, si Deus damni esset capax. Secundum est, malitia ipsius peccati. Tertiū est, poena peccato debita. Si primum consideremus peccatū, ut ex dictis opinantium apparet, de se est aptum natum auferre à Deo bonum infinitum, imō & totum suum esse, ex eo, scilicet, quia si Deus esset capax tristitiæ sicut est homo: iniuria & offensam contra Deum commissam de se esset illatiua tristitiæ Deo offenso, & ex consequenti priuaret Deum sua foelicitate, cum qua nulla tristitia se compatitur, & ex consequenti priuaret eum diuinitate, & per consequens suo esse, Hæc omnia patent, quia Deus per essentiam est, & Deus est, & beatus est, ita ut idem sint in Deo esse, & Deum esse, & beatū esse: igitur quod est aptum natū inferre Deo tristitiam, ex consequenti est aptum natū Deū suo esse priuare, & ita peccatum ex parte sua est aptum natum Deo infinitum damnum inferre & ita est infinitē damnificatiuū. Christus autem per qualiacunq; & quantacunq; obsequia non potuit ex parte obsequii reddere Deo infinitū esse, quia esto quod Deus esset capax gaudiū accidentalis, seu aduenientis, nil aliud ex obsequio Deo grato illi posset euenire, præter huiusmodi gaudium accidentale: sed non inde fit, ut tale obsequium reddat Deum summē foelicem & beatū, cum non in extrinseco, sed in se beatificetur, sicut peccatum de se erat ex consequenti ablatiuū seu destructiuum foelicitatis Dei essentialis.

Si consideremus secundum, hoc est malitiā ipsius peccati, patet ex dictis eā esse infinitam: tantō enim est maior malitia offensæ, seu iniuriæ, quantō de se est magis damnificatiua personæ offensæ. Cum ergo peccatum de se sit infinitē damnificatiuum ipsius Dei ad sensum dictum, sequitur omnem talem offensam in Deum commissam, esse infinitæ malitiæ. Cum ergo Christus nō potuit Deo reddere pro nobis aliquod obsequiū, quod esset infinitæ bonitatis ex se, sequitur quod non satisfacit pro nostris peccatis ad æqualitatem

tatem iustitiæ.

C Si deniq; consideremus tertium in peccato, quod est poena, qua peccator dignus est ob offensam in Deum commissam, idem apparet, nam poena inferni pro peccato debita secundum intentionem longē acerbior est, & intērior, quā fuit poena, quam Christus in via pertulit, & si poenæ debita omnibus peccatoribus adunarentur, & in vnū redirent, non dubium, quin esset longē intērior, quā poena, quam Christus tolerauit. Non ergo Christus persoluit poenam æqualē in intensiōe, cum poena debita pro peccatis omnium hominum. Poena in super pro peccatis debita secundum extensionem est infinita, quia æterna: poena autem Christi nō nisi ad tempus fuit, igitur ex nulla parte fuit æqualitas inter id quod Christus Deo pro nobis persoluit, & inter offensam cōtra Deum commissam, & ita non fuit satisfactio ad æqualitatem rei.

D Tertiō arguitur quia si meritum Christi fuit satisfactorium de condigno, seu de rigore iustitiæ, aut tale fuit ratione ipsius operis in se considerati, aut ea ratione, qua ex gratia tāta processit aut ea ratione, qua erat per se infinita, scilicet, verbi Dei, cui humanitas erat coniuncta. Primum dici non potest quia tale omnino opus & idē specie potuit illa humanitas à verbo deposita operari, & tale secundum naturam rei potuit à puro homine fieri, quod tamen non esset de rigore iustitiæ pro tot, & tantis peccatis hominum satisfactorium de se, quod certum esse suppono. Nec potest dici secundum, scilicet, quod opera Christi ratione gratiæ summæ, ex qua procedebant, erant ad æqualitatem satisfactoria. Tū, quia gratia Christi, & si summa fuit secundum potentiam ordinatam, nō tamen fuit infinita, ut tenent Tho. Sco. & ceteri doctores: peccata autem contra Deū commissam, & quæ committi possunt sunt infinita, & esto finita essent numero, sunt tñ quoad indignitatē infinita, cū digna sint poena infinita intēsiue & extēsiue, ut teneri solet secundum Cancellarium Parisiensem: gratia autē Christi finita est. Non ergo facit opus tā meritorium, quā meritorium fuit hominis peccatum. Tum etiam, quia tantam gratiam potuit Deus dare puro homini, quātam dedit Christo, & ex consequenti purus homo posset in casu satisfacere pro peccatis omnium de condigno, seu de rigore iustitiæ, si ista satisfationis condignitas procederet in Christo ex tanta gratia illi collata. Tum etiam quia

E quia si ex quantitate gratiæ Christi euenit, vt opera Christi fuerint de se meritoria, & satisfactoria pro tot & tantis peccatis: igitur si gratia esset subdupla, essent similiter in subduplo satisfactoria, & si subquadrupla, in subquadruplo, & ita de aliis, & per cōsequēs vnusquisq; homo habens gratiam, posset ex virtute gratiæ pro peccatis suis, vel alienis satisfacere, saltem in parte, secundum exigentiam, seu quantitatem gratiæ, idq; seclusis meritis Christi, quod iterum est falsum, & erroneum.

Nec potest dici tertium, scilicet, quod opera Christi fuerint de condigno, & ex rigore iustitiæ satisfactoria ratione persone, cui humanitas erat coniuncta. Probatur, quia Christus & si fuerit, & si persona diuina, & Deus: non tamen Christus meruit nobis, nec satisfecit pro nobis secundum quod Deus, sed secundum quod homo, Id patet, quia nec fleuit secundum quod Deus, nec passus est & mortuus est secundum quod Deus, vt constat. Cum igitur per hæc, & alia humana opera Christus nobis meruit, & pro nobis satisfecit, sequitur ergo, quod & si Christus fuerit Deus, non inde opera quæ faciebat vt homo, erant infinita aut infiniti valoris, seclusa Dei liberali acceptatione.

Confirmatur hoc, quia tunc omnia merita Christi fuissent equalia, saltem omnia fuissent infiniti valoris, & meriti, & dignitatis, & ex consequenti Christus tantum satisfecit ex rigore iustitiæ per merita, que in vita sua fecit, quantum per passionem, & mortem quæ pro nobis sustinuit, & per consequens antequam actu pateretur, iam erat hominibus debita ex iustitia, peccatorum remissio, & per consequens ianua regni cœlestis aperta, & ita si quis iustus decedisset viuente Christo, antequam inciperet pati, Introisset regnū cœlorum, quod suppono erroneum. Et sequela patet, quia non ob aliud erat iustus ante aduentum Christi clausum regnum cœlorum, nisi quia nondum aduenerat satisfactio: hæc autem iam ante passionem Christi aduenerat per alia opera meritoria Christi, quæ ex opinione erant infinitæ virtutis, in ratione meriti, & satisfationis, idq; de rigore iustitiæ, & ita omnes patres, qui erant in sinu Abrahæ fuissent in cœlum translati antequam Christus pateretur, ex quo ante Christus sufficeret pro illis satisfecerat ex iustitia.

Deniq; arguitur. Quicquid Christus fecit secundum quod homo, potuit facere purus

homo: si ergo Christus satisfecit de rigore iustitiæ secundum quod homo, igitur hoc ipsum potuit purus homo, consequens est à nemine concessum, & maior non potest rationaliter negari, igitur minor est falsa.

Quarto arguitur. Si Christus ad equalitatem satisfecit, & de rigore iustitiæ pro peccatis nostris, sequitur quod Deus de iustitia debuit esse contentus cum obsequiis & passione Christi loco offensarum in Deum commissarum, & ex consequenti non potuit iuste pro eisdem offensis amplius à peccatoribus exigere. Si enim creditori suum debitum sufficienter & abunde solutum est, non erit iustum amplius à debitore pro eodem debito exigere. Deus autem ultra passionem Christi, quæ pro peccatoribus satisfecit, exigit ab eisdem poenitentiam cordis, cōfessionem, & satisfationem propriam, vt manifestum est: argumentum ergo certum est, quod Christus non satisfecit ad equalitatem de rigore iustitiæ. Quod amplius confirmatur, quia si Christus ad equalitatem satisfecit secundum rem, non opus fuisset illi orare patrem, vt sua opera & passionem dignaretur pro nobis acceptare, quod est falsum. Et sequela satis patet de se: sequitur ergo, quod non fuit passio Christi secundum naturam rei, & secundum rigorem iustitiæ satisfactoria, nisi quia fuit à Deo ex sua gratia & misericordia ad eundem finem acceptata, cui liberum erat eam acceptare, & non acceptare. Et ita purus homo, nec per se, nec adiunctis meritis Christi non potest ad equalitatem satisfacere, de rigore iustitiæ. Præsupposita tamē lege ordinata, per quæ Deus statuit & promissit se placandum, & veniam his qui poenitentiam egerint, se concessurū, idq; interuenientibus peccatis & meritis Christi, tunc certum est hominem satisfacere posse mediantibus meritis Christi secundum iustitiam hanc, que non ex equalitate rei ad resumitur, sed ex statuto & promissione Dei, quæ quia iustus, verax, & fidelis est, tenetur adimplere stante lege.

Nunc ad rationes prioris sententiæ. Respō. Ad primum, esto Christus multa obsequia Deo patri impenderit, illa tamen non erant omnino indebita, imò ea tenebatur impedere, cum ad id fuerit à patre missus, & ad id à patre mādatum acceperit, vt ex dictis patet. Verum dato, quod illa omnia aut multa liberè, & non ex debito fecerit, falsum est, quod Deus tenebatur de rigore iustitiæ illa remunerare: quandoquidem illa omnia poterat pater ab illo iuste exigere pro beneficio crea-

tionis,

A tionis, & aliorum donorum accumulatione. Et dato adhuc, quod teneretur ea remunerare, non tamen in aliis à Christo, sed poterat ea in eodem Christo remunerare, augendo gratiam & gloriam, & alia innumera dona illi cōferendo. Ac proinde nullo modo probant, quod Deus ex rigore iustitiæ esset obligatus peccatoribus sua delicta remittere ob obsequia Christi, & multo minus ob eadem eisdem peccatoribus gratiam & gloriam conferre.

Ad secundum, admissio quod amor Dei quem Christus habuit fuerit maior quam amor sui quem homo habuit, non sequitur inde Christum ad equalitatem satisfecisse, tū ob ea quæ dicta sunt, tū etiam, quia si hoc sufficeret ad satisfaciendum ad equalitatem sequeretur hominem purum sine meritis Christi posse ad equalitatem, satisfacere, & vnus hominē purū iustum pro alio peccatore de rigore iustitiæ posse satisfacere. Patet, quia homo postquam peccauit per amorē sui, aut mundi potest conuerti & amare Deum multo feruentius, quam seipsum aut mundū amauerat, Et potest vnus iustus feruentius amare Deū quam alius peccator odierit. Similiter etiā de amore secundum effectum obiici posset.

Ad tertium solutū est supra quod merita Christi non fuerunt infiniti valoris de se, nec ratione personæ diuinæ coniunctæ, sed quia à Deo gratiosè fuerunt acceptata. Et quauis Christus, qui Deus est, seipsum obtulit cruci, non tamen secundum quod Deus, sed secundum quod homo, & ideo nil contra dicta.

Ad adhuc manet dubium, nam qualiter scunq; Christus pro nobis satisfecerit, ad equalitatem siue secundum Dei acceptationem, communis tamen sententia est omnium, quod satisfecit pro omnibus sufficienter. Cum igitur sufficientia vnus excludat necessitatem alterius, sequitur quod non esset peccatori alia satisfactio necessaria, præter eam, quam Christus fecit, & tamē Deus exigit à peccatore contritionem, cōfessionem, & satisfationem, vt ex dictis satis patet, igitur. Respon. Illa sufficientia, quæ dicitur esse in meritis Christi & satisfatione Christi intelligitur ex parte sua taliter quod si homines ex sua parte fecerint, quod in ipsis est, & quod eis à Deo exigitur, per merita & passionem Christi fit, vt actu à peccato redimantur, qualiter non redimerentur seclusis meritis & passione Christi, etiam si agerent quicquid in ipsis sit, nil illis profuisset, sicut iam prodest ob Christi merita & passionem. Itaq; fuit passio Christi sufficiens.

vt nostra poenitentia & opera in Deum relata, Deo grata sint, & à Deo acceptentur, quæ liter sine Christi meritis non acceptarentur, aut aliter id exponatur, scilicet, quod Christus pro nobis sufficienter satisfecit ex parte sua, quia, scilicet, ex parte Christi nihil amplius requirebatur ad satisfaciendum, & mundum redimendum, quam quæ egit, & passus est, imò nec requirebatur tantum, quantum egit, & passus est, cum minus suffecisset. Vnde ait Psalmista. copiosa apud eum redemptio, & vna gutta sanguinis Iesu Christi suffecisset, pro omnibus ad eorū redēptionē, vt dicitur in extrauagatē Clemētis. 6. v. nigenitus.

Vbi nota, quod ait, scilicet, quod vna gutta sanguinis suffecisset pro omnibus, propter vnionē ad verbū, quod videtur militare contra responsionē supra ad quæstionē datā, Ad quod dicendū, quod non inde sequitur passionē Christi infiniti valoris secundum naturam rei fuisse, ita vt de pura iustitia satisfecerit propter vnionē ad verbū, vt ex dictis patet. Nec Clemēs in illa extrauagatē intendit excludere liberalē Dei acceptationē, sed intendit dicere, quod Christi opa & passio tantā excellentiā propter vnionē humanitatis ad verbū cōtrahebant, vt vnica gutta sanguinis pro nobis effusa suffecisset inclinare diuinā clementiā, ad nostrā redēptionē, nisi statutū esset Christum cōplete per mortem satisfactoriū. Non enim ait, quod vna gutta sanguinis suffecit de facto, alioqui nil opus fuisset Christū mori ad redimendum mundum, & animas sanctorū patrū de limbo liberandum, sed dixit, quod vna gutta suffecisset ad sensum dictum.

Est igitur resolutio, quod purus homo non potest nec per se, nec virtute passiōis Christi de pura iustitia, seclusa liberali Dei acceptatione pro peccatis satisfacere Deo, quin liberū sit, de potentia Dei absoluta, nec opus hominis, nec passiōis Christi acceptare in remissionem peccati absq; hoc, quod alicui iniustitiam faciat, stante tamē lege, homo satisfacit de iustitia pro peccatis in virtute passiōis Christi, quia iustum est Deū sua seruet pmissa, & decreta. Est autē differētia in proposito inter iustitiā rei, & iustitiā legis, quia prima requirit equalitatem inter debitū, & redditū. Secūda vero non hæc equalitatem requirit, sed quod id reddatur, quod in lege exigitur. Et sicut solutio, que secundum legē fit, obligat Deū stante lege, vt illa cōtentus sit, & debitū remittat, ita solutio quæ secundum equalitatem rei fit, si qua esset, obligaret eundem Deum, vt simpliciter debitum remittat.

E remittat. Cum autem nec homo purus, nec Christus potuerit Deum simpliciter obligare ad remittendum offensam contra ipsum commissam aliquid illi reddendo, vel pro eo patiando, consequens est, ut nec homo purus, nec Christus potuerit ad equalitatem satisfactionis secundum iustitiam rei, secus secundum iustitiam legis. Adde amplius quod esto teneamus, ut quibusdam placet, merita Christi fuisse valoris infiniti in ratione meriti, & satisfactionis, idque propter unionem ad verbum, quodque Christus satisfecerit ad equalitatem rei reddendo tantum, imo plus in valore, quam debuerit peccator Deo propter offensam, adhuc tamen non satisfecit de pura iustitia, excludendo liberalem acceptationem. Ratio est, quia Deus non tenebatur de iustitia contentus esse, cum solutione per Christum facta, etiam si in re esset equalis, & superabundans, quia in debitis ratione differētibus non tenetur creditor acceptare unum pro alio, ut si debes pecunias, & reddis triticum, liberum est creditori triticum acceptare, & non, etiam si equalis sit pecuniis debitis, secus in rebus que admittunt functionem. Cum ergo id quod debebat peccator pro offensa ratione differat ab obsequiis & passionibus Christi, ut constat quantumvis solutio per Christum facta equaleret debito peccatoris, & excederet, non tenebatur Deus de iustitia talem acceptare solutionem si nollet, & ita semper sequitur intentum, quod erat necessaria liberalis acceptatio Dei, ut Christus dicatur satisfecisse per passionem suam.

Presupposito igitur, quod non possit homo Deo satisfacere pro peccatis non dimissis, quoad culpam ex pura iustitia, & secundum equalitatem rei esset dubium, An saltem possit pro dimissis, quo ad culpam ex pura iustitia satisfacere. Et videtur quod sic, eo quod dimissa culpa per contritionem, aeterna poena est in temporale commutata, quam quidem temporalem tenetur homo hic, vel in purgatorio soluere: igitur, si illam soluat, satisfaciet ad equalitatem, & ex pura iustitia. Et certum videtur dicendum, si poena voluntaria huius vite possit esse rata, que equaliter poenae purgatorii debite pro peccato dimisso. Verum ex sententia sanctorum illa poena longe acerbior est, quam quecumque poena vite presentis, quod ita esse putandum est, comparando poenam purgatorii ad poenam presentis vite secundum intensionem, posset tamen intensio per durationem suppleri, ut si homo esset in purgatorio, passurus poenam unius

diei intensam ut. 20. si in hoc seculo patiatur poenam intensam ut unum per. 20. dies, videtur equalitas inter hanc & illam, quia quod in vna deficit ex parte intensionis, suppletur per durationem: & secundum hoc posset homo iustus pro peccato dimisso satisfacere, ad equalitatem in casu, presupposito ut dico, quod peccatum fuerit dimissum & non manserit homo ille debitor pro illo nisi poenae temporalis determinate. Eodem modo posset dici de venialibus, quod potest homo iustus pro illis satisfacere ad equalitatem, presupposito quod transeunte actu peccati venialis, non relinquitur in homine nisi debitum poenae temporalis soluende, attamen talis satisfactio & si ad equalitatem fieri possit, hoc tamen est presupposita gratia & liberalitate Dei, qui cum longe maiorem poenam potuit iuste a peccatore exigere, tam pro veniali, quam pro mortali quoad culpam dimisso ex misericordia tamen sua non exigit maiorem, qua misericors voluntate presupposita procedit, quod dico, scilicet, posse hominem pro huiusmodi peccatis ad equalitatem, & ex iustitia satisfacere, excepto ut supra tetigi, nisi poena purgatorii, in quam fuit aeterna commutata, sit alterius rationis a poena vite presentis, quia tunc presupposita praefata Dei misericordia, certam & determinatam poenam pro dimisso taxantis, necessaria est gratiosa acceptatio Dei poenae hic voluntariae assumptae, quia ut dixi in libertate creditoris est, petere debitum idem, nec tenetur esse contentus, si loco vnus debiti aliud specie differens solvatur, etiam si illud aliud sit priori equalens, aut superabundans.

Quaestio secunda.

Queritur deinde, an possit homo Deo satisfacere, pro peccatis, per opera extra charitatem facta, & quia ad id convenit scire, ad quid opera huiusmodi valeant apud Deum, ideo de hoc prius aliqua breuiter tangamus. Primo, An opera bona extra charitatem facta valeant ipsi operanti ad remissionem culpae prius commissae, etiam si vera poenitentia non praecesserit, & dixerunt quidam quod sic. Tum ex eo quod habetur Danielis. 4. quando Daniel dedit consilium regi Nabuchodonosor dicens, Peccata tua eleemosynis redime, Et loquebatur ad hominem infidelem & gentilem. Tum etiam ex eo

A ex eo quod Christus dixit. Lucae. 11. quod superest date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis, & loquebatur ad phariseos de quibus ipse Christus dixit, quod intus essent iniquitatis pleni: igitur his qui in peccato mortali sunt, potest eleemosyna prodesse ad peccati remissionem, & ita intentum.

Respon. Oppositum esse tenendum, scilicet, opera extra charitatem facta, nec ad gratiam nec gloriam, nec ad iustificationem hominis sine vera cordis poenitentia de lege prodesse posse. Hoc enim ait Paulus. 1. ad Corin. 13. Si omnem substantiam meam consumam in cibos pauperum, charitatem autem non habeam, nil mihi prodest. Et Gregorius in homilia super Ioannem. 15. ait. Opera humana, nisi ex radice charitatis procedant, nihil habent viriditatis, ac proinde ad gloriam & gratiam aut iustificationem nil possunt fructificare. Facit etiam Augustinus, & habetur de poenitentia distin. 7. c. Nullus. Quae poenitet, oportet non solum timere iudicem sed diligere, quia sine charitate non potest esse salus. Facit etiam ratio, quia quoad manet homo Deo inimicus, opera sua deo accepta esse de lege non possunt. Iuxta illud Gene. 4. Respexit Dominus ad Abel, & ad munera eius. Itaque si opera hominis Deo grata esse debent, & ad gratiam & iustificationem accepta, opus est personam ipsam esse acceptam, qualis non est, qui adhuc in peccato aliquo perseuerat. Ad illud autem, quod ex Daniele citatum est dicendum, quod ut ait Tho. consilium Danielis fuit, ut Nabuchodonosor poenitentiam ageret, & se Deo subiiceret, & deinde de eleemosynam faceret ad sua peccata redimendum, etiam si in textu non omnia haec explicantur, sic tamen est consilium praefatum accipiendum.

Potest aliter dici, quod Daniel illic ad literam non loquebatur de redemptione peccatorum quoad culpam, & aeternam poenam, cum loqueretur ad hominem ethnicum & infidelis, sed loquebatur de redemptione peccatorum quoad poenam temporalem vite presentis, quam Deus contra regem illum ob eius delicta infligere decreuerat. Erat enim decretum Dei, ut Nabuchodonosor fieret velut bos pascens herbam, & ut regno suo saltim ad tempus priuaretur, quemadmodum ei de explicuit ipse Daniel. Cum igitur Nabuchodonosor cuperet huiusmodi poenam euadere, consuluit illi Daniel, ut eleemosynam faceret. Quod autem non loqueretur de remissione peccatorum quoad culpam hinc apparet, quia statim adiecit, forsam ignoscet tibi

Deus, quod verbum dubitandi locum non haberet, siue de eleemosyna ex vera poenitentia cordis procedente loqueretur, siue de eleemosyna, sine poenitentia cordis facta, nam certum erat, quod si veram cordis poenitentiam ageret, Deus remitteret, si autem de eleemosyna, sine poenitentia facta loquebatur, certum etiam est deum peccata quoad culpam non remissurum, ut supra in tractatu de poenitentia utrunque patuit. Poterat autem dubitari, an Deus poenam, quam illi pro peccatis parauerat, esset per eleemosynam remissurus, & ideo habet locum quod adiecit per modum dubitantis, scilicet, forsam ignoscet tibi Deus.

Ad aliud dictum Christi ex Luca sumptum respondet Augustinus & glo. quod procedit de eleemosyna ordinatae facta, haec autem est quae a seipso incipit. Supponitur enim quod eleemosyna nomine venit intelligendum omne beneficium alicui impensum ad eius indigentiam seu miseriam releuandum, siue sit indigentia corporalis, cibi, vel potus, vestitus, aut hospitii: siue sit spiritualis indigentia, scilicet, correctionis, consilii, atque doctrinae. Supponitur etiam, quod peccator in mortali existens, est in miseria culpae, qui indiget beneficio aliquo, ut ab huiusmodi miseria releuetur: ad quod nullum conuenientius est beneficium, quam poenitentia quae dicitur, & est eleemosyna, quam sibi ipsi peccator debet impendere ad sui ipsius indigentiae subueniendum. Si igitur peccator sibi ipsi non subuenit ad propriam releuandam indigentiam, curans alienam releuare, non videtur huiusmodi eleemosyna ordinata: & ideo illi ad salutem animae non valet. Quod igitur dixit Christus, Date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis: intelligitur de eleemosyna ordinatae facta, quae a seipso incipere debet, iuxta illud sapientis, Miserere animae tuae placens Deo, Breuius dici potest, quod Christus loquebatur de eleemosyna ex fraterna charitate vera, & non simulata procedente, nam statim addit, Ve vobis phariseis, qui decimatis mentham & rutham, & omne olus, & iudicium & charitatem praeteritis. In quo significat eleemosynam & alia opera Deo & proximis facta, si salutaris esse debeant, ex charitate vera debere procedere, quam quidem si quis ad proximum habeat, hoc ipsum sufficit, ut omnia munda sint homini. An autem sit necessarium omnia quae super sunt in eleemosynas erogare, ad aliam spectat considerationem.

Supposito

E Vpposito ergo, quod opera extra charitatem facta ad gratiam, gloriam, seu iustificationem non profunt, An saltem valeant ad aliquam remunerationem, seu bonum apud Deum. Et per parte negativa facit Paulus, ubi supra, qui de predicatione ac doctrina loquens, & de fide, que montes transferat, & de abundante cleemosyna ait, quod si hec fiant sine charitate, nil omnino profunt ipsi facienti, ubi videtur omnem utilitatem prorsus ab operibus sine charitate factis excludere. Facit etiam Ecclesiastici. 17. A mortuo, velut qui non est, perit confessio, scilicet, laudis. Laudare igitur Deum extra charitatem, nil prodest, Et iterum, cap. 34. Qui baptizatur a mortuo, & iterum tangit mortuum, quid illi prodest lautio? sic homo qui ieiunat in peccatis suis, & iterum eadem faciens, quid proficit humiliando se, orationem illius quis exaudiet? quasi dicat nemo.

Pro quo etiam facit, quod ait Augustinus de peccatore dicens, indignus est peccator etiam pane, quo vescitur, & vita ipsa.

F Facit etiam Esaiæ. 58. Vbi Deus in sententia inquit, quod orationes & ieiunia hominum in peccatis permanentium non exaudit, nec acceptat, dans pro causa, quia in peccatis sunt: igitur. Et iterum idem Esaiæ. 64. Vniuersæ iustitiæ nostræ sunt velut pannus menstruatus: igitur nil apud Deum valent nostra opera quoad sine charitate fiunt, cuius est omnem immunditiam operum purgare.

His non obstantibus videtur, quod opera bona extra charitatem facta valent apud Deum, ad aliquam remunerationem, & bonum saltem temporale. Id communiter colligunt doctores ex sententia Hieronymi, & habetur de poenitentia, distin. 3. ca. Si quando, ubi ait. Si quando videris inter multa mala opera facere peccatorem quocumque; aliqua que iusta sunt, non est tam iniustus Deus, ut propter mala multa obliuiscatur illorum paucorum bonorum. Facit & Augustinus, & habetur ibidem, cap. Pium est credere, & nostra fides hoc expostulat, ut cum gratia Christi destruxit mala priora in homine, etiam remuneret bona. Et sequitur, Et cum destruxerit, quod suum non inuenit, amat, & diligit bonum, quod in peccate plantauit: unde colligitur Deum aliquando in homine peccante plantare aliquod bonum opus, & illud amat, & diligit, & non nisi illud remunerando. Facit etiam Chrysostomus apertius ibidem cap. Quid ergo tollere volens, admirationem simul & turbationem eorum, qui vident in hoc mundo malos prospera

ri, & bonos multa aduersa sustinere, cuius G ipse causam unam assignat dicens: quia non potest vel malus in omnibus malus esse, sed habet aliqua bona, nec bonus in omnibus esse bonus, sed habet aliqua mala. Cum ergo prosperi a tem malus habet, malo capitis sui est. Cum enim pro illis paucis bonis retributio non hic accipit, illic iam plenius punietur. Facit & Ambrrosius, ut glossa refert ad Roma. 2. dicens, Nullum malum impunitum, nec vllum bonum irremuneratum. Ex quibus patet his bonis operibus, quæ extra charitatem fiunt, aliquod premium respondere.

Ibidem etiam patet exemplo obstetricum Aegyptiarum, que pro beneficio, quod erga paruulos Hebræorum exercuerunt, nolentes eos ad iussum Pharaonis suffocari remunerationem a Deo acceperunt: nam Deus illis ob id domos edificauit. Exo. 1. cum tamen essent infideles & idololatæ. Similiter regi Nabuchodonosor Deus regum Aegypti saltem ad tempus dedit, pro eo, quod aduersus quasdam pessimas nationes Deo aduersantes, bellum cum magno labore gesserat, ut habetur Ezech. 29. Similiter & Augustinus quinto de ciuitate Dei ait, Romanos imperium meruisse ob strenua & iusta opera que faciebant, cum tamen infideles essent, & in peccato. Ex quibus patet opera bona extra charitatem facta, non esse etiam apud Deum prorsus inutilia.

Sed non solum valent ad temporale premium, cum ex sententia omnium ad multa alia bona spiritualia similiter valeant. scilicet ad facilius obtinendum a Deo gratiam conuersionis, qua citius respiciant, valent ad acquirendos bonos mentis habitus, quibus facilius homo virtutes exerceat, & vitiis resistat. Valent ad impetrandum intercessionem sanctorum. Valent etiam ad hoc, ne angelos nos custodiens, nos omnino deserat, sicut desereret, si semper in vitiis viueremus, suis monitis & inspirationibus atque consiliis acquiescere nolentes. Valent etiam ad vitandum nouam culpam quam incurreremus, si talia opera cum in peccato sumus, omittamus, si erant opera alioqui nobis præcepta, & ex consequenti, ne si damnaremur, grauius torqueamur.

Ad illa autem que prius in oppositum allegata sunt, respon. quod Paulus secundum communem sententiam doctorum intelligit sic, quod illa opera, quæ extra charitatem fiunt, nil omnino profunt ad vitam eternam, cum talia opera mortua sint, & principio vitæ careant, ideo nil ad viuificandum hominem in peccato mortuum prodesse possunt.

Ad aliud

A Ad aliud, ex Ecclesiastici. 17. citatum dicendum primo, quod illic sapiens non de confessione laudis, ut Scotus putat, loquitur, sed de confessione fraudis, & peccatorum & loquitur ad hominem lapsum, exhortans eum, ut ad dominum conuertatur, dum viuus est, & sanus, & errorem suum confiteatur, nec mortem ad id expectet, quia post mortem nil proderit errorem suum recognoscere, & confiteri, & hoc est ad literam, & ideo illud nil agit contra responsum datam. Quod si de confessione laudis, qua quis in peccato existens Deum laudat, id velimus accipere, dicendum quod huiusmodi confessio a mortuo facta perire dicitur, quia ad consecutionem æternæ vitæ perinde est, ac si non fieret. Ad illud etiam ex eodem, cap. 34. citatum dicendum, quod loquitur contra homines, qui cum semel poenitent, postmodum in peccatum relabuntur, quibus nil prodest ad vitam latos fuisse, nec oratio in peccato post lapsum facta, per quam vitam & remissionem a Deo petunt exaudietur, eo quod talium poenitentia vera non est, quæ per relapsum interruptitur. Itaque non excludit sapiens valorem omnem operum, quæ in peccato fiunt, sed valorem ad gratiam & remissionem peccatorum. Sic enim in eodem cap. ait, quod dona & oblationes iniquorum Deus non acceptabit, nec propitiabitur peccatis eorum.

Ad aliud ex Augustino sumptum, quod peccator non est dignus pane, quo vescitur, valet ad dicendum, quod peccator nil boni meretur apud Deum de condigno, secus ex gratia & liberalitate ipsius Dei.

Ad aliud ex Esaiæ allegatum dicendum, quod ieiunia & orationes in peccato mortali facta non valebant illis iudæis ad iustificationem, ut dictum est, nec ad euadendum poenas temporales. & mala quæ in hoc seculo patiebantur, de quo postea. Quod ultimo allegatum est, scilicet, quod iustitiæ nostræ sunt velut pannus menstruatus, confessio est hominis poenitentis, & misericordiam a domino postulat, ita enim est, quod nil purum potest in peccatore reperiri, cum mixtum sit vitiis & sordibus peccati, sed cum hoc fiat, quod si quod bonum est in peccatore, quantumvis sordibus peccati sit admixtum, illud valet ad aliquod premium, ut dictum est. Unde patet errare eos, qui ex hoc loco colligi putant omne opus hominis sine charitate factum, esse vitium & peccatum, aliud enim est opus vitiosum esse, aliud verò opus vitiis esse commixtum. Sed de hoc alias.

D Ato igitur, quod opera bona extra charitatem facta valeant ad remunerationem apud Deum, esset dubium, an valeant ad idem de iustitia, an de pura gratia & liberalitate Dei. Quemadmodum nonnulli doctores dicunt, moti ex rationibus nuper in dubio procedenti solutis, si enim talia opera valerent ad premium aliquod de iustitia, non ergo dixisset Augustinus peccatorem, non esse dignum pane quo vescitur, si de condigno aut de iustitia esset sibi, pro suis operibus aliquid a Deo reddendum, itaque, si Deus pro talibus operibus aliquid retribuit, erit hoc, quia decet Dei bonitatem, non quia ex iustitia peccatori aliquid ob illa opera debeatur.

Sed contra hanc opinionem videntur aliqua militare. Primo decretum Hieronymi supra citatum. Si quando, ubi de peccatore, qui inter multa mala quæ egit, aliqua pauca bona operatur, ait, quod non est Deus tam iniustus, ut propter illa multa mala obliuiscatur illorum paucorum bonorum, quæ interim in peccato fecit. Vbi significat Deum iniustum fore, si illa opera bona inter peccandum facta non remuneraret, igitur ea ex iustitia remunerat, non ex pura liberalitate, & gratia.

Facit etiam decretum Augustini supra citatum, ubi ait, Pium est credere, & nostra fides expostulat, ut Deus remuneret bona quæ in peccato plantauit. Vbi non dixit solum, pius est, sed addit, fides nostra expostulat id credere. Si igitur fides nostra expostulat credere, quod Deus remuneret bona quæ in peccato plantauit, sequitur quod non ex mera gratia & liberalitate ea remunerat, sed ex iustitia saltem legis, alioqui salua veritate legis posset ea non remunerare, & pro consequens non expostularet nostra fides credere quod ea remuneret. &c.

Facit etiam, quod de Nabuchodonosor citauimus. Ezech. 29. Vbi dicitur, quod cum multa onera sustinisset aduersus Tyrum, merces non est reddita ei, nec exercitui suo de seruitute, qua seruiuit mihi aduersus Tyrum, propter quod ait dominus. Ego dabo eum regem in terra Aegypti. Et sequitur, Et erit merces exercitui eius, & operi quo seruiuit. Unde arguitur, si merces fuit non ergo pura gratia: nam ei qui operatur, non imputatur merces secundum gratiam, sed secundum debitum, ut ait Paulus ad Roma. 4.

Unde & Hieronymus super Ezechielem ibidem ait. Caterum ex eo quod Nabuchodonosor mercedem accepit boni operis, intelligimus etiam ethnicos, si quid boni fecerint, non absque mercede, Dei iudicio preterituri.

Q Vbi

E Vbi cum mercedem nominat, debitum significat, & ita puram gratiam & puram liberalitatem excludit.

Facit etiam dictum Ambrosii, etiam supra citatum. Nullum malum impunitum, nec vllum bonum irremuneratum, vbi æqualiter de malo & bono loquitur, sicut ergo malum omne ex iustitia punitur, ita bonum omne ex iustitia remuneratur.

Facit denique ratio, quia ad hoc, quod operi alicui impeso debeatur ex iustitia merces, non est necessaria charitas, aut amicitia cum illo, cui opus impensum est. Vt si quis faciat alteri obsequium aliquod, rem eius vtiliter agens, ex iustitia meretur retributionem quam tuncque; illud ex charitate & amicitia illius non fecerit. Si igitur aliquis Deo seruiat vtiliter rem eius agens, etiam, si ex charitate id non faciat, meretur apud Deum aliquam remunerationem, talis est homo, qui cum in peccato sit in ecclesia Dei vtiliter laborat docendo, prædicando, corrigendo, & alia opera in filiorum Dei vtilitatem agendo.

Per hæc posset aliquis moueri ad dicendum, quod homini ex iustitia debetur aliqua remuneratio pro operibus extra charitatem factis, & ita non ex pura gratia veniunt talia opera remuneranda, Attamen quia durum est dicere Deum obligatum esse peccatoribus in inimicitia Dei permanentibus aliquid de iustitia debere, nisi de iustitia distingamur, ideo notandum est, quod humana opera possunt de iustitia ad aliquod præmium valere tripliciter, scilicet, ex natura operis, ex debito promissionis, seu legis, qua Deus promisit talia opera remunerare, & ex decentia ipsius Dei remunerantis. Primo modo, opera nostra siue ex gratia, siue extra gratiam fiant, non sunt meritoria alicuius præmii apud Deum, nec æterni, nec temporalis, ita vt Deus sit de rigore iustitiæ astrictus ea remunerare. Secundo modo, opera nostra ex gratia & amore Dei facta valent ad præmium æternum ex iustitia: nam pro huiusmodi operibus ex charitate factis Deus in lege sua promisit, & se quo dammodo obligauit, æternum præmium largiturum, aliaque; dona & bona temporalia se daturum, quatenus ad salutem æternam consequendam necessariū foret. Tertio modo, opera nostra bona in peccato facta valent ad aliquam remunerationem ex iustitia, prout, scilicet, diuinam bonitatem decet, non tamen ita vt Deus iniustus sit, si talia opera non remuneret, sicut videtur esse agendo contra iustitiam primo & secundo modo sumptam, iuxta dictum

Augustini sæpe allegatum, Si Deus confugietes ad se non admitteret, esset iustus &c. qui, scilicet, per eum promissa non cõpleat. Cum igitur in lege non occurrat vbi Deus se obligauerit ad remunerandum opera in mortali peccato facta, quauis legatur, quod ea aliquando de facto & pro voluntate remunerauerit, ideo non videtur ab opinione proposita omnino recedendum, que quidem tenet, quod talia opera in peccato facta non sunt meritoria de condigno, seu ex iustitia primo & secundo modo sumpta.

Conformerter ad quam posset ad rationes contra eam factas responderi. Ad primum ex Hieronymo allegatum, respondet Gratianus illud præcedere de operibus bonis ex gratia factis ab homine, qui nunc cadit, nunc autem resurgit significans quod illa talia opera mortificata, postea per penitentiam reuiuiscunt, attamen Hieronymus aliter sensisse videtur, scilicet, de operibus ipsis bonis, quæ in peccato mortali fiunt, vt patet ex eo, quod super Ezechiel dixit de ethnicis, quorum opera bona suam habituro esse mercedem asseruit. Ideo dicatur, quod cum ait. Non est tam iustus Deus &c. loquitur de iustitia tertio modo sumpta, & significat iustum esse (iustitia sumpta ex decetia diuina & bonitatis,) vt bona illa etiam ab iniquis facta remunerentur. Ad secundum ex Augustino citatum dicendum, quod non intedit Augustinus dicere esset necessarium & de fide credere semper huiusmodi opera bona quæ a peccatoribus fiunt a Deo remunerari, sed intendit dicere, quod fides quam de diuina bonitate & liberalitate habemus, facit nos pie credere, quod Deus præfata bona remuneret, ideo præmissit dicens, Pium est credere. &c. Cum quo tamen stat, quod Deus ad id nullatenus sit astrictus.

Ad tertium de Nabuchodonosor allegatum dicendum, quod illa remuneratio illi facta, fuit ex liberalitate & gratia pura Dei, non ex iustitia, quoniam quidem bona mundana & caduca liberè dat, quibus vult, & quibus vult negat, & non ea ex iustitia dat, cuiusque; bene operanti, vt experientia docet. Et quauis illic nomine mercedis scriptura vtatur, non inde fit, vt debito, & ex iustitia proprie sumpta regnum ægypti illi regi fuerit traditum, sed merces illic largè accipitur, & ad omnem remunerationem etiam gratiosam se extendit, Quod uero ait Paulus. Ei qui operatur, non imputatur merces secundum gratiam, sed secundum debitum accipitur de mercede proprie strictè sumpta, qualis est ea quam aliquis ex operis condignitate meretur, nam loquebatur contra iudæos, qui adeo legis operibus fiebant, vt putarent

A putaret sibi ex illis potius quam ex gratia iustificationem, & regnum Dei deberi. Ad aliud ex Ambrosio citatum potest dici, quod ita est, nullum, scilicet, bonum esse irremuneratum, eo quod omne opus bonum secum habet suum præmium, scilicet bonitatem, sicut & omne malum secum suam poenam habet, iuxta illud Augustini, iussisti domine, & ita est, vt poena sit sibi vnusquisque; inordinatus animus. Aut secundò dicatur, quod loquitur ambrosius de bono meritorio, & de malo de meritorio, quod nec illud præmio, nec hoc carebit supplicio, attamen in peccatore non poenitente nullum tale opus bonum meritorium proprie reperitur, scilicet, de condigno.

Ad postremum dicendum, quod non est simile, quod pro simili adducit: quia homo ad hominem comparatus, potest alter apud alterum mercedem aliquam de condigno etiam ex natura operis mereri, non sic apud Deum, apud quem opera nostra nullam de se habent condignitatem respectu alicuius mercedis, nisi quatenus ab ipso Deo ad aliquam remunerationem acceptantur, tum quia nil nos de nostro illi tribuere possumus, tum etiam quia quicquid boni agere possumus, iuste si vellet, posset ratione creationis a nobis exigere, vt supra dicebam.

V tuncque; igitur valeant operanti opera bona, quæ extra charitatem facit, esset aliud dubium, An sicut pro presenti vita valent operanti, ita etiam valeant eidem pro futura, puta, si ad infernum descenderit, & in presenti pro illis remuneratus non fuerit: Et dixerunt quidam, vt glossator decreti, quod valebunt etiam in inferno, vt mitius illic torqueantur, prout videtur dicere Augustinus, quod scilicet, tales mitius in inferno punientur quod sic intelligunt, quia, scilicet, ratione bonorum operum, quæ peccatores in peccato fecerunt, minorè poenam in inferno passuri sunt, quam si ea non fecissent, idque; pro peccatis de quibus nulla præcessit penitentia. Quod tamen erroneum esse videtur. Probatur primò, quia opera meritoria non valent his qui reincidunt, & in peccato decedunt, ad hoc, quod pro peccatis non dimissis mitius torqueantur: igitur a fortiori alia opera bona non meritoria, in peccato mortali facta non valebunt ad idem. Antecedens patet ex his, quæ ex Ezechiele citata sunt, cap. 18. & 33. vbi traditur priora opera bona seu antiquas iustitias nil poenitus profuturas reciduianti, & in reciduianti perseveranti. Omnia enim talia in casu obliuioni tradentur, vt inquit textus. Se-

cundo, quia si aliquod opus bonum in peccato factum valeret ad remissionem vnus gradus poenæ inferni, sequeretur quod tot & tanta opera bona potuit peccator in peccato facere, quod sufficerent ad tollendum omnem poenam inferni, saltem sensus, & ita starent aliquem sine charitate, & in multis peccatis mortalibus decedere, & in inferno nullam sentire poenam, quod suppono esse contra fidem, qua credimus in inferno nunquam ignem cruciantem extinguendum, nec vermem moriturum, nec poenam vnquam finendam. Et tamen sequela patet, quia cum poena illa finita sit secundum intensiorem gradualem, si vnus bonum opus sufficit vnus gradum remittere, secundum opus tale valebit secundum gradum tollere, & tertium, & ita de aliis. Nec valet dicere, quod illa opera bona in peccato facta valent ad diminuendum poenam, non secundum æqualitatem sed secundum proportionem. Non inquam valet, quia omnino videtur irrationabile dicere, quod opera fuerint in bonitate poenitus æqualia, & quod non valeant ad æqualem remissionem. Nec valet secundo dicere, quod opera talia nil de poena inferni diminuunt, attamen ita animam illic existentem confortant, vt facilius tollerent poenam sibi illatam, ad modum, quo aliquis onus aliquod portans, si cibum & potum sumat onere non diminuto, facilius illud sustinebit, & portabit, quam si cibum non percipisset, eo scilicet, quod per cibum sit confortatus. Id inquam non valet, quia si hic cibus corporalis ab homine sumptus hominem confortat, vt facilius onus sustentet, ideo est, quia per cibum virtus prius debilitata reuiuiscit, & augetur in dānatis autem, nec augetur virtus corporis nec anime per opera bona, quæ in peccato fecerunt.

Idem probatur, quia si in damnatis aliqua fieret confortatio ratione operum bonorum, quæ antea fecerant, maxime esset ob aliquod gaudium, quod de bonis per eos factis haberent: sed gaudium in inferno habere non possunt, vbi nullus ordo nulla requies, sed sempiternus horror cum fletu & stridore dentium inhabitat. Deinde si de illis operibus gauderent, quæro, aut gauderent de illis quatenus bona fuerunt, & hoc non: quia cum sint in peccatis obstinati, bonam voluntatem habere non possunt, aut complacent in illis bonis ob alium finem malum, & tunc non est ratio nabile dicere, quod huiusmodi complacentia eos ab aliqua poena releuet, vel eos, vt facilius poenam sustineant, confortet cum ob id potius esset augenda poena quam diminuenda.

E Si igitur valent præfata opera ut peccatores mitius in inferno torquantur, intelligatur cum Augustino in hoc sensu, quia, scilicet, si peccator illa bona opera quæ fecit, non fecisset, si scilicet, de præcepto fuisset, ex consequenti acerbius fuissent puniti, quam ea faciendo, & hoc præcedit Augustinus ubi supra. Aut aliter, scilicet, quod opera bona in peccato facta valent ad remissionem peccatorum quo ad poenam temporalem, in quam fuerat æterna per contritionem commutata, Sed de hoc sensu sequenti dubitatione tangetur.

Nunc de eo, quod principaliter quærebatur, An scilicet opera bona facta extra charitatem, sint apud Deum pro peccatis satisfactoria de ordinata lege. In quo video per doctores tripliciter responderi. Quidam enim simpliciter tenent partem negativam. Ratio eorum est, quia nulla opera sunt apud Deum satisfactoria, nisi quia ab ipso acceptata, opera enim nostra quantumvis in charitate fiunt, non sunt ex natura sua meritoria aut satisfactoria, ut suppono, sed opera extra gratiam facta à Deo non acceptantur, nec illi grata sunt, siue sit ieiunium, siue oratio, siue elemosyna.

Esaia, 58.

F de ieiunio patet ex eo, quod supra ex Esaia citavimus. Vbi dicitur, quod cum iudæi ieiunarent, & de Deo quærentur, quod eorum ieiunium non acceptaret, Deus illis causam quæ resuum ipsorum ieiunium non acceptaret, ait: Ecce in die ieiunii vestri invenitur voluntas vestra, & omnes debitores vestros repetitis, ad lites & contentiones, ieiunatis, & percutitis pugno impiæ. De oratione etiã Esaia primò dicitur. Cum multiplicaveritis orationes, non exaudiam. Et datur pro causa: manus enim vestre sanguine plene sunt. De elemosyna similiter patet ex Paulo ad Corinthios, si distribuero omnem substantiam meam &c.

Ad Cor. 13.

E contra vero alii tenent simpliciter partem affirmativam, scilicet, quod opera bona extra charitatem facta sunt apud Deum de lege ordinata satisfactoria. Quorum ratio est, quam supra tetigimus, quia, scilicet, transcurrendo actu peccati, non relinquitur in peccatore nisi reatus ad poenam æternam, quæ per contritionem in temporalem commutatur: & ita non remanet aliquod debitum solvendum nisi debitum poenæ temporalis, idque ex lege ordinata, ergo quomodocumque homo huiusmodi debitum solvat siue in gratia, siue extra gratiam, cedit sibi in solutum, & ita satisfacit. Confirmatur hoc à simili de aliis debitis quæ tam deo, quam hominibus debentur. **S**ide-

G beo proximo decem ducatos, solvendo illi totidem, satisfacio, etiam si in gratia & amicitia illius non sim. Si debeo aliquod opus vel obsequium Deo ex voto, aut iuramento, aut lege seu precepto, satisfacio, si illud agam, ad quod teneor, etiam si extra gratiam illud faciam, quod quantumvis mihi ad gratiam & gloriam non valeat, valet tamen ad hoc, ut à debito, quo tenebar, maneam absolutus, & liber. Secundò idem probant, quia non sunt deterioris conditionis homines in via existentes, quam qui in inferno sunt æternaliter condemnati, cum hic sit locus misericordiæ, illic vero iustitiæ: sed sic est quod damnati in inferno solvunt poenam temporalem prioribus peccatis quoad culpam dimissis debitam, liberantur à reatu, & debito poenæ temporalis, cui ob illa erant obnoxii, ut patet ex his, quæ supra in tractatu de confessione adduximus, quemadmodum & Thomas fateatur, in. 4. d. 22. q. 1. Igitur & viatores si in peccato existentes poenam temporalem solvant, satisfaciunt. Tertiò ad idem. Opera bona extra gratiam facta de lege valent ad aliquam remunerationem apud Deum, ut ex dictis patet igitur etiã valere possunt ad remissionem poenæ temporalis. Consequentia videtur, quia non minus imò maius quid esse videtur Deum opera nostra acceptare ad conferendum premium alioqui indebitum, quam ad remittendum aliquod temporale illi debitum, quale est debitum poenæ temporalis pro peccatis prius dimissis. Assumptum autem patet: tum de obstetricibus ægyptiis, & de Nabuchodonosor, tum etiam de Raab meretrice, quæ cum gentilis esset, suam à domino remunerationem accepit eo quod exploratores hebræorum suo modo ab hostibus liberavit.

Iosue. 2. & d.

H Sunt alii qui sub distinctione respondent medio modo procedentis, qui tenent, quod si loquamur de satisfactione proprie, opera extra charitatem facta, quantumvis bona sint, satisfactoria tamen apud Deum non sunt. Ratio, quia satisfactio proprie actus iustitiæ est, ratione cuius ipse, qui laesus aut offensus fuit, sic cum ea debet de iustitia esse contentus, ut pro eodem debito non possit iuste amplius exigere, Deus autem non ita astrictus est, ut opera hominis in peccato facta debeat ex iustitia acceptare. Cui quo tamen stat, quod huiusmodi opera valeant apud deum per viam liberalitatis & gratiæ ipsius Dei, cui liberum est ea acceptare & non acceptare si velit, quemadmodum sumpradiximus eadem valere ad aliquam aliam remunerationem, seu bonum aliquod à Deo impe-

impe-

A impetrandum, non quidem secundum iustitiam rei, nec secundum iustitiam legis ex quo Deus in lege non promittit peccatori premium, nec culpæ aut poenæ remissionem propter opera in peccato mortali facta, secus secundum iustitiam, quæ sumitur ex decentia bonitatis & liberalitatis Dei, quem decet benignum & liberalem esse erga eos, qui bona opera faciunt, etiam si extra gratiam ea faciant. Stando igitur in hac tertia sententia, dicendum quod prima opinio vera est in se in eo quod ait, præfata bona opera non esse satisfactoria secundum iustitiam proprie sumptam, ut distinguitur à liberalitate & gratia Dei. Verum quia per fundamentum pro illa allegatum videntur illi prætere, quod talia opera non solum satisfactoria non sunt, sed quod nec apud Deum quicquam valeant, dicendum quod id falsum est, ut ex dictis patet. Et quod ex Paulo & Esaia citatum est, potest accipi ut supra, scilicet, quod talia non sunt ad gratiam & gloriam, seu ad vitam æternam, ad quam nulla talia opera acceptantur à Deo. Valent tamen & valere possunt ad alia multa bona ut notum est. Quanquam quod

B ex Esaia citatum est, aliter exponi posset, ut supra etiam exposuimus, scilicet, quod Deus illorum orationes & ieiunia non acceptabat, ad finem quem illi prætendebant, scilicet, ut à plagis & malis vite præsentis, quæ tunc frequenter patiebantur, liberarentur, quod colligitur ex eo quod iudei conquerebantur dicentes, Quare ieiunavimus, & non aspexisti, humiliauimus animas nostras, & nescisti? Unde apparet causam querelæ huiusmodi fuisse, quia videbant, & cognoscebant severitatem Dei, qui illos à malis non eriperet. Cum autem illi scire non possent, an Deus interiora mala. i. culpam aut poenam pro peccato debitam amoveret, vel non, consequens est pro amotione malorum quæ sentiebant eos orasse & ieiunasse, in quo minime fuerunt exauditi.

Corollarie sequitur, posse opera hominis Deo esse accepta ad bonum aliquod temporale, seu ad remissionem poenæ temporalis absque hoc, quod persona ipsius hominis sit ad gratiam & gloriam accepta, ac proinde potest homo satisfacere Deo largè ad sensum dictum, etiam si ad pristinam amicitiam non redierit. Et quod de ratione satisfactionis non sit amicitia restitutum, patet hoc de satisfactione quæ homini fit pro iniuria illi prius illata, quam potest luere in corpore vel in bursa, vel in alio contra passio, idque secundum iu-

C iustitiæ æqualitatem, etiam si in offensa amicitiam non redeat, nec forte antea unquam animus fuerat in eam redire. Ac proinde quod doctores dicunt, quod in satisfactione restituta amicitia debet iustitiæ æqualitas seruari, procedit de satisfactione, quæ Deo fit secundum iustitiæ legis, secundum quam nemo potest Deo satisfacere taliter, ut deus de iustitia manere debeat contentus, nisi satisfactio huiusmodi in gratia & charitate fiat, quia ut saepe tactum est, solis his, qui in charitate sunt, & operantur, legitur Deus promisisse premia & peccatorum veniam, non aliis, ad quos dicere absque iniustitia potest, Amen dico vobis nescio vos.

Math. 25.

D Ad rationes autem secundæ opinionis supra positæ dicendum, quod ut quibusdam placet, in contritione non fuit æterna poena in temporale qualitercumque solvenda commutata, sed hac lege, ut in gratia solvatur, sed hoc nec verum est, nec sic dicere ad defensionem huius tertiæ sententiæ, necessarium est. Quod enim falsum sit dictum illud patet, quia per contritionem absolutam fuit peccatum quoad culpam remissum, & non cum conditione ex futuro pendente, tum quia absolute & sine præfata conditione fuit per contritionem gratia gratum faciens collata, Tum quia si temporalis illa poena in gratia non solvatur, veniret homo ille prius contritus æternaliter puniendus pro peccatis iam dimissis, & non minus, quam si dimissa non fuissent, quod suppono falsum ex dictis in tractatu de poenitentia. Tum etiã quia videtur contra Dei promissum, qui per Ezechielem promittit dicens, Quacunque hora ingemuerit peccator, non amplius recordabor peccatorum suorum, supple ad puniendum ea æternaliter, de quo aliàs.

Quod etiam non sit necessarium sic dicere ad defendendum hanc tertiam sententiam patet, quia bene stat, quod poena æterna sit per contritionem in temporale absolute & sine conditione commutata, & quod si illam poenam temporalem quis in peccato voluntarie assumat, non satisfaciat secundum iustitiam, sed secundum liberalitatem & gratiam ipsius Dei acceptatis, ut patet ex dictis, quam si nolit ad remissionem præfate poenæ temporalis acceptare, non inde fit ut æternaliter in inferno pro dimissis puniat, imò patièdo illic poenam illam à Deo taxatam, tandem ab illa liberabitur, idque de iustitia, eo quod in inferno non satisfactio, sed vindicta locum habet, & poena illata potius opus est Dei quam ipsius damnati, satisfactio autem opus est satisfaciètis, quod quando in peccato fit, non cedit de iustitia

Q. 3. iustitia

Est in solutum, sicut cedit passio qua inferno debita poena soluitur.

Ideo ad rationem aliter dicendum, concesso quod post contritionem non maneat nisi debitum temperalis poene, non sequitur quod quomodocumque homo eam soluat, cedat sibi de iustitia in solutum, quia poena temporalis in quam fuerat eterna commutata, non est quaecumque poena quam homo velit assumere aut pati, sed est poena purgatorii, ubi locum habet vindicta, & si Deus illam pro peccato homini infligeret in vita presenti, etiam si in peccato sit, fateor quod cederet illi de iustitia in solutum, quia non erat alterius poene debitor. Si tamen homo sua voluntate opus aliquod poenale in peccato factum assumat, quantumcumque poenale sit, non cedit sibi de iustitia in solutum, quia non est illa poena quam pro peccato dimisso debebat, ideo liberum erit Deo ex gratia sua illam poenam sic assumptam loco debiti acceptare. Ad confirmationem dicendum, quod non sunt similia quae illic pro similibus afferuntur, quia inter homines locum habet satisfactio sicut & restitutio ad equalitatem rei, non sic inter homines & Deum.

Faliam etiam debitam ex voto & lege seu precepto solui possunt in peccato, quia intentio precipientis sub precepto non cadit, nec ponitur sub precepto modus aut qualitas operis, sed opus ipsum. Ut tamen quis Deo secundum iustitiam pro peccatis satisfaciatur, non sufficit opus, sed modus, & qualitas requiritur, puta quod sit hominis Deo grati. Ad secundum quod non sunt deterioris conditionis viatores quam damnati. Solutum est ex dictis, quod damnati non satisfaciunt, sicut nec viatores in mortali existentes, quanuis damnati solvendo poenam temporalem a Deo taxatam, eam, scilicet, patiendo, liberantur ab illa ut tandem finem habeat, quod vindicta est non satisfactio, ideo nil probat ratio illa. Ad tertium patet etiam ex dictis solutio, quod talia opera possunt valere non per viam meriti aut satisfationis propriae, sed per viam gratiae & liberalis impetrationis siue ad remunerationem, siue ad poenae remissionem.

Quaestio tertia.

De eisdem operibus extra charitatem factis quae similiter solet cum meritoria non sint quando fiunt, nec satisfactoria, An superueniente charitate incipiant esse meritoria. Et dimisso vo-

cabulo meriti insistendo in re, dixerunt aliqui quod praefata opera incipiunt valere ad gratiam & gloriam per novam complacentiam ex charitate habitam, ut videtur tenere. Gratianus de poenitentia. distin. 3. cap. quarat hic. & c. & alii post ipsum. Pro qua sententia facit Augustinus, & habetur de consecratione. distin. 4. cap. Tunc valere ad salutem incipit baptismus, quando fictio veraci contritione a corde recesserit, ergo similiter opera bona in peccato facta incipiunt prodesse ad salutem veniente charitate. Secundum, quia quod illis operibus deerat quando fiebant, ne ad salutem prodesse, scilicet, relatio in Deum, hoc ipsum apponitur superueniente charitate per novam complacentiam. Tertium, iustus si aliquid a Deo petat, obtinebit, iuxta dictum christi, Si quid petieritis patrem in nomine meo, fiet vobis. Cum ergo superueniente charitate petat a Deo ut opera bona quae antea fecerat dignetur acceptare, sequitur intentum, non enim minus misericors est, & liberalis quam homo magnificus, & nobilis, hic autem obsequia eidem, tempore, quo reus exulabat, impensa ex liberalitate solet post condonata culpam in eum commissam remunerare, maxime ad petitionem ipsius, qui iam reconciliatus est, & hoc est in homine laudabile: igitur non est deo negandum. Quarto facit decretum Augustini supra citatum. Si pius est, de poenitentia. distin. 3. ubi ait. Pius est credere, & si fides nostra ex postulat, ut eum destruxerit mala peccatoris, remuneret bona, quae in peccato perlatavit. Ex quo intelligimus quod Deus remunerat bona in peccato facta postquam peccatum fuerit per superuentum charitatis remissum.

Postremo id ipsum videtur ex eo, quod habetur de poenitentia. distin. 4. cap. Intermittentes, ubi dicitur, Haec sicut peccando fiunt irrita, ita per poenitentiam reuiuiscunt, & ad meritum aeternae vitae singula prodesse incipiunt, etiam illa quae peccatis inveniuntur ad mixta, sed opera bona peccatis mortalibus admixta, fiunt extra gratiam: igitur illa superueniente charitate incipiunt ad vitam prodesse.

His non obstantibus dicendum est, quod illa noua complacentia, qua homo complacet in praefatis bonis operibus quatenus honesta erant, & proximis conuenientia, si in Deum ordinetur, bona est & meritoria valens ad gratiam & gloriam. Quod tamen illa priora opera in peccato mortali facta incipiant superueniente charitate valere ad gratiam, & gloriam propriam ultra gloriam quae praefata complacentiae respondet, non est

A gratiam & gloriam propriam ultra gloriam quae praefata complacentiae respondet, non est verum de lege ordinata, sed falsum. Verum cum nonnulli doctores contenderent posse praefatam opinionem tanquam piam teneri, probo non piam sed impiam esse: quandoquidem quod legi euangelicae, & Dei ordinationi aduersatur, pium dici non potest, sed impium. Et primo arguitur contra eam, quia Christus non legitur promississe vitam aeternam, quae merces boni operis est, nisi propter opera facta ex amore ipsius Christi, & Dei. Patet hoc Matthaei. 5. de tolerantia malorum quae in vita praesenti ab iniquis inferuntur, ait enim. Beati estis vos cum maledixerint vobis homines, & persecuti vos fuerint, & dixerint omne malum aduersus vos, propter me. Gaudete, & exultate, quonia merces vestra copiosa est in caelis, & Matthaei. 10. & 16. Qui perdidit animam suam propter me, inueniet eam. & c. 19. Omnis qui reliquerit domos, aut fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet, & vitam aeternam habebit. Idem docet cap. 10. de elemosina facta alicui prophetae iusto, vel discipulo, aut cuiusque alii, quod scilicet, debet propter Christum fieri, si debet habere mercedem. Unde de huiusmodi amorem Christi commendans ait, Qui amauerit patrem, aut matrem, aut filium supra me, non est me dignus. Et sequitur, Qui perdidit animam suam propter me, inueniet illam, Et qui vos recipit, recipit me, & qui me recipit, recipit eum qui misit me, Qui recipit prophetam in nomine prophetae, mercedem prophetae accipiet, Qui recipit iustum in nomine iusti, mercedem iusti accipiet, Et qui dederit ad bibendum vni ex pusillis his poculum aquae frigidae tantum nomine discipuli, amen dico vobis, non perdet mercedem suam. Et cap. 18. Qui recipit vnum pauperum in nomine meo, me recipit. Et ca. 25. hoc idem docet, scilicet quod illi reportaturi sunt mercedem vitam, qui propter Christum pauperibus cibum, potum, ac vestitum tribuunt, & alia illis opera misericordiae impenderint. Si igitur secundum statutum & legem Christi non est promissa merces aeterna nisi pro operibus bonis ex amore seu charitate Christi factis, temerarium ergo est & erroneum dicere, quod propter alia opera in peccato mortali extra Dei charitatem facta sit aliquis praemio aeternae vitae secundum legem remunerandus. Secundum contra eandem positionem & pro veritate facit, quod opus hominis nisi

Matth. 10. &
16.

B ex fundamento & radice charitatis procedat, non valet ad vitam aeternam, imo perinde est ac si non fuisset, saltem respectu vitae aeternae consequendae. Hoc docet Christus Matthaei. 7. per parabolam aut similitudinem loquens de eo qui aedificat super petram. id est de eo qui opera facit fundata supra Christum, quod tale aedificium stabit, & non corruet. Ratio quam ibidem Christus dat est, quia fundata est supra petram, contra verum aedificium operum quod supra petram fundatum non est, sed super arenam corruet & deicietur. Ex quo apparet quod opera hominis si remuneranda aeternaliter sunt, & non peritura, opus est Christum esse in ipso opere velut fundamentum illa sustentans, ac proinde ubi non est Christus non potest opus subsistere. Idem docet cap. 13. in parabola de semina te, cuius semen cecidit in petrosa terra, quod quidem ortum est, sed quia non habebat radicem, exaruit, ubi glossa ait esse id accipiendum de radice charitatis. Et in eadem parabola docet Christus quis fuit ille qui facit fructus. id est opera permanentia quae ad vitam valeant, scilicet ille, qui verbum Dei audit, & intelligit, & in corde retinet per fidem, cui est adiuncta dilectio, talis enim fructificat: vnus quidem ceterisimul, alius sexagesimul, alius trigessimul, hi enim sunt qui figurantur per terram bonam, qualis non est ille, qui est in peccato mortali, sed ille qui est filius regni, ut idem Christus ex-

Matth. 13.

ponit in parabola de zizaniis dicens, quod semine bonum est filius regni, hic autem est, qui habet charitatem, quae sola diuidit inter filios regni & perditionis, ut habet glossa in canonica Ioannis: Igitur is in quo non est Christus & charitas & fides quae per dilectionem operantur, non potest operari fructus, qui possint ad vitam aeternam valere. Idem etiam docuit Christus Ioannis. 15. dicens. Sicut palmes non potest ferre fructum, nisi manserit in vitetate, ita & vos nisi in me manseritis. Et subiungit. Qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum. Ex quo patet, quod cum nullus dicat esse in Christo, & Christus in ipso nisi qui charitatem habet consequens est nullum opus factum ab eo qui manet in peccato mortali posse de lege ad vitam aeternam prodesse. Super quo ait Augustinus in quadam homilia, Nisi quis mundus sit, non potest ferre fructum. Et idem Augustinus super Genesim ait, gratiam Dei esse seminarium gloriae, & beatus Gregorius in quadam homilia super Ioannem ait, nullam esse veram virtutem, quae ad gloriam conferat, nisi ex radice charitatis procedat dicens. Multi enim

E arboris rami ex vna radice prodeunt, sic multę virtutes ex vna charitate generantur, nec habet viriditatis ramus boni operis, si non manserit in radice dilectionis.

Tertio idem ex doctrina Pauli in multis locis colligitur, in epistola ad ephesios tertio, præcatur illis, vt Christus in illis habitet, per fidem in corde, vt sint radicati in fide & charitate, & in eadem fundati, vt possint cum sanctis cognoscere quę sit latitudo, longitudo, sublimitas, & profunditas. Vbi glossa sublimitatem charitatis interpretatur relationem operum bonorum in æternam mercedem, quę Deus est, in quam inquit si opera nostra bona non referuntur pereunt, hoc est, nisi propter Deum fiant. Rursus ibidem cap. 4. quauis per verba obscura docet modum quo homines crescunt secundum ædificium spirituale, quo ecclesia Christi edificatur, & quovnusquisq; etiam ædificatur, & crescit in virum perfectum, cuius ædificii spiritualis fundamentum est charitas & fides Christi, vt illic docet dicens, scilicet. Veritatem sectantes in charitate adolescamus in illum per omnia, qui est caput, nempe Christus, in quo totum corpus compactum & connexum per omnem iuncturam subministrationis iuxta actum in mensura vniuscuiusq; membri incrementum corporis facit, in ædificationem sui ipsius per charitatem. idem significat ad Collossen. 2. Idem etiam prima ad Corin. 3. Fundamentum aliud nemo potest ponere, præter id quod positum est, quod est Christus Iesus, id est fides Christi, quę per dilectionem operatur, vt exponit Augustinus. & statim docet quę edificatio sit permansura, & quę opera approbata, puta bona opera & vera doctrina super dictum fundamentum fundata, reliquę vero in igne probationis ardebunt, & peribunt, in Christo autem nõ dicuntur opera aliqua fundari, nisi ea quę ex fide & amore Christi procedunt. Similiter sepe idem Paulus docet opera nostra si debeant ad vitam prodesse in Deum esse referenda, vnde ad Collossen. 3. Si consurrexistis cum Christo, quę sursum sunt querite, nam vita nostra ab scõdita est cū Christo in deo. Non autē aliud est querere quę sursum sunt, nisi ob amorem superiorum operari, nam per alia opera quę ob alium finem facimus, non dicimur superna querere, quod prius etiã Christus docuerat dicens, Nolite thesaurizare super terram, sed in cœlis, & addit, Vbi enim est thesaurus tuus, ibi & cor tuum erit,

Vbi significat, quod qui non ex amore superiorum, scilicet Dei, facit eleemosynam, non thesaurizat in cœlis, ex quo non habet cor in cœlestibus, igitur nec præmia cœlorum reportabit, propter opera absq; prædicto amore facta, qualia sunt quę extra charitatem fiunt. Vnde & ibidem similiter. 1. ad Corin. 10. hortatur, vt omnia quę agimus in gloriam Dei referamus, dicens. Siue comedatis, siue bibatis, siue quid aliud agatis, omnia in gloriam Dei facite. Nec videtur ad quid sit nobis id necessarium, nisi vt opera nostra nobis ad vitam prodesse valeant: nam reliqua opera ad id non prodesse satis significat ad Galatas. 6. dicēs. In Christo Iesu nec circumcisio aliquid valet, nec præputium sed noua creatura, & quicunq; iuxta regulam hanc incedunt, pax super eos & misericordia. Vbi aperte docet solam nouam creaturam esse aliquid in Christo. Est autem noua creatura quę deposito vetere homine Christum induit, & iuxta Christi regulam ambulat, ac proinde cum opera facta extra charitatem non sunt opera nouę creaturę, nec nouam creaturam faciunt, sed potius ad veterem hominem pertinet, sequitur quod illa nil sunt in Christo ad obtinendum pacē & Dei æternam misericordiam. Quod apertius idē Paulus docet dicēs. Si linguis hominum loquar & angelorum, charitatem autem non habeam, factus sum, velut es sonans. Et post. Si distribuero totam substantiam meam in cibos pauperum, & fidem habeam, ita vt mōtes transferam, charitatem autem non habeam, nil sum, scilicet, ad obtinendum gratiã & gloriã. Ex quibus & innumeris aliis quę afferri possent, patet, quod opera in peccato mortali facta, nunquam æterno præmio remunerabuntur, nec ad gloriam vnquam prodesse valēt, etiã si post modum ex charitate superueniente cõplacēt. Quarto arguitur ratio, quia ex sentētia omnium nullum opus potest esse eterne vite meritorium, nisi sit in Deum relatum sed opera quę in peccato mortali facta fuerint, de quibus postea complacētia habetur, nunquam sunt in Deum relata. Patet, quia non quando fiebāt, vt suppono, nec etiã quando superuenit cõplacētia cū charitate. Patet hoc, quia tūc talia opera nõ sunt, sed præterierunt, igitur tunc nõ referuntur in Deum, hoc enim est opus in Deum referri, quod est ipsum ex amore Dei actualiter, vel virtualiter, pcedere & fieri. Cum ergo per nouam complacētiam non fiat, vt opera quę præterierunt ex amore Dei, vt constat, sequitur intentum.

Quintò

A Quintò, si opera in mortali facta postea, per nouam complacētiam valent ad gloriam quærere iuxta quam charitatē veniunt remuneranda. Non iuxta charitatē ex qua fuerunt facta, vt constat: igitur, secundum charitatē ex qua homo in illis factis cõplacet, sed hoc est inconueniens, quia tunc sequitur quod homo maiorē gloriam obtineret ob opera facta in peccato mortali, quàm ob opera ex charitate facta. Patet, si quis ex charitate, vt vnū, fecit opera meritoria, & alio tempore in peccato mortali fecit aliqua bona opera de quibus resurgens complacet ex charitate vt quatuor, & patet iam illatum. Si dicas vt inconueniens euites, quod si ex charitate eadem complacet in bonis quę ex gratia fecerat, sicut in bonis quę extra gratiam fecerat, tunc per hanc nouam complacētiam amplius remunerabitur ob opera meritoria facta, quę ob alia extra gratiam facta. Contra, quia tunc sequitur quod idem opus non semel, sed pluries ad nouam gloriam acceptatur, toties scilicet, quoties quis in gratia de illo complacet, & ex consequenti dabis quod vnū opus paruum & parua vtilitatis si de illo frequenter quis complacet, remunerabitur tantum, quantum pro multis & magnis meritis ex charitate factis, quod est inconueniens.

Sequitur amplius, quod ob peccata prius dimissa quoad culpam punietur homo eternaliter. Patet, si postea in illis cõplacet, non enim minus operatur cõplacētia in peccato vt pro illo æternaliter puniatur homo, quę complacētia in bono vt pro illo eternaliter præmiatur, consequens suppono falsum.

Sequitur amplius, quod homo propter vnū & idem opus ordinatur ad vitam æternam & ad pœnam æternam successiue. Patet si homo fecit cū in peccato esset vnū opus, quod de se est referibile in bonum & malum finem, deinde eo elapso superueniat complacētia de eodem propter Deum, iam ordinabitur ad vitam. Postea superueniat alia cõplacētia de eodem ob peruerum finem, tunc ordinabitur ad æternam mortē, nec enim est maior ratio, quod per bonam complacētiam ordinetur ad vitam, quã per malam ad mortem. Ad hunc modum possent alia inconuenientia inferri. Tenendum igitur est, quod opera extra charitatem facta, sicut meritoria gratiæ, & gloriæ non sunt, quando fiunt, ita nec postmodum superueniente charitate, & noua complacētia meritoria erunt, sed ipsa noua complacētia ex charitate procedens erit meritoria.

Iam ad rationes pro priore sentētia factas respondendum. Ad primum, quod si baptismus fide susceptus, incipit recedere fictione prodesse, ideo est, quia baptismus valorē non habet ex dispositione baptizantis, neq; baptizati, sed ex solis meritis Christi, & fide ecclesiæ, quę merita cum semper in Dei acceptance viuia sint, ita & baptismus in se semper est viuus. Quod si non illic eum, qui fide baptizatur, viuificat, ideo est, quia ponit obicem, quo semoto, suum operatur effectum. Et quauis hoc non sit omnibus sacramētis comune, his scilicet, quę iterari possunt, attamen his, quę iterari non possunt, secundum comunem sententiã conuenit gratiam præstare, quando suscipiuntur, si obicem non reperiant, vel si reperiant, quādo per superuentum charitatis fictio recesserit, non quidem virtute nouę complacētis, sed virtute sacramenti suscepti, ad quod impertinens est accedere, vt nõ accedat huiusmodi cõplacētiam.

Ad secundum, fateor, quod quando illa opera fiebant, deficiebat circumstantia vltimi finis necessaria vt meritoria essent, Sed quis postea, charitate superueniente, homo in illis propter Deum complacet, non inde fit, vt eisdem operibus circumstantia, quę deerat, apponatur. Id patet ex dictis, quia circumstantia, vt actum circumster, tunc debet apponi quando opus fit, ex quo necesse est opus in certum finem relatum ex amore talis finis procedere, & causari, quod nullo modo potest fieri, si post opus factum quis in illo propter finem illum complacet. Adde, quod si ratio aliquid probaret, similiter probaret, quod si quis quādo baptizatur fide nõ verè intus consentiens ratione, cuius verum sacramentum non est, quod si postea consensus, qui defuit, apponat, incipiet esse verum sacramentum baptismi, quod est erroneum. Ad tertium. Iustus iuste à domino petens quod bonum est, & ad æternam salutem simul, & ad gloriam Dei conferens, ex auditur. Petere autem à domino, quod opera in peccato mortali facta remunerentur à domino præmio æternæ vitæ, ac si in charitate facta fuissent, non est iusta petitio, cum sit de eo, cuius oppositum dominus ordinauit, qui statuit, non nisi iustos, & pro operibus iustis propter Deum & in charitate factis præmio vitæ eterne remunerare, vt ex dictis patet. Nec contra facit simile de homine magifico obsequia eidem tempore inimicitie facta remunerante, nõ etiã Deus similia obsequia remunerat longè amplius, quàm homo, tam temporaliter,

Quam

E quàm spiritualiter, vt sibi placet, citra tamen præmium finale æternum.

Ad quartum ex Augustino sumptū solet responderi, quòd inde nò colligitur, nisi quòd Deus remunerat bona opera in peccato mortali facta, sed citra æternū præmiū. Videtur tamē decretū Augustini procedere de remuneratione gloriæ æternæ & finalis præmii. Nam si de temporali præmio loqueretur, nò dixisset: vt cum destruxerit mala ipsius peccatoris, remuneret bona, quæ in peccatē plātauit. Quia ad remunerandū tēporaliter bene operantem, nò opus est, peccata prius destrui, quandoquidē multos peccatores temporaliter remunerat, anteq̄ eis dē peccatū dimittat. Et ita videtur quòd loquitur de remuneratione æterna, qua remunerat, non quidē opera bona ex charitate facta, sed opera meritoria, quæ per peccatū sequens fuerāt mortificata. Et ita hoc decretū valet ad probandum quòd supra diximus, scilicet, opera meritoria mortificata reuiuiscere ad æternum præmium, quando homo à peccato ad gratiam resurgit.

Ad postremum ex decreto de poenitentia distin. 4. citatum, dicendū, quòd est dictum Gratiani, qui fuit illius sententiæ, quam impugnauimus, non alterius sancti. Quòd si qd̄ autoritatis habet, seu veritatis, intelligatur de operibus mortificatis, quæ reuiuiscunt ad æternum præmium, quemadmodum nuper dicebam.

P ræsupposito ergo, quòd opera bona extra charitatē facta non incipiunt esse meritoria gloriæ per nouam complacentiam ex charitate superueniente habitā, Quærebatur secundo, an saltem incipiant tunc esse satisfactoria. Quam quæstionem ex dictis arbitror notam esse, dixit tamē Tho. in. 4. distinguendo huiusmodi opera, Nam sunt quædā quæ post se in poenitente effectū poenalem relinquunt, vt eleemosyna postquā erogata manet homo cōmodo temporali in parte priuatus, & ieiunium post quod manet homo in parte secundum corpus debilitatus. Et talia bona licet satisfactoria nò essent quando fiebant ob defectum charitatis, ea tamen superueniente, incipiunt satisfactoria esse, nec opus est ea iterare, idq; ratione effectus poenalis, quem reliquerunt. Alia verò sunt opera in peccato facta, bona quidem, sed nullū talem post se effectū poenalem reliquerunt, qui post modū à Deo acceptetur, ideo talia non incipiunt satisfactoria esse per superuentū charitatis, & veniunt reiteranda, saltem si vult ho

mo pro dimissis peccatis in præsentisatisfacere. Hanc opinionē supra quando de poenitentia iniuncta agebamus, probauimus nò omnino verā esse, tum quia ex dictis opinantis nullū opus potest de lege satisfactorium apud Deum esse, nisi meritorii sit, & ex charitate factum, vt ipsemet Tho. ait, cum omne tale debeat esse Deo gratum & acceptum. Si igitur opera bona in peccato facta per superuentum charitatis meritoria esse non incipiunt, nec in se, nec in effectū suo, apertū est ea nò incipere satisfactoria esse, nec in se, nec in effectū suo. Tum etiam, quia non semper ex ieiunio aut eleemosyna relinquitur effectus prædictus poenalis, qui duret vsq; ad superuentū charitatis, vt supra exemplificauimus, è contrā verò ex oratione aliquando relinquitur talis effectus vsq; ad superuentū charitatis, nò igitur valet differentia inter orationem & alia præfata opera posita. Deinde, demus quòd ex illis operibus præfatis relinquitur effectus vsquequo charitas superueniat, quæro, quid est, quòd incipit satisfactorium esse: opus iā elapsū, an effectus illius remanens. Non primū, vt satis ex dictis constat. Nec secundū, quia satisfactio esse nò potest, nisi voluntaria sit vt à vindicta distinguitur, ille autē effectus remanens non sic est voluntarius, in se, cum actu priore transeunte non subiaceat potestati voluntatis. Quòd si voluntarius dicatur antecedenter, quia, scilicet, ex actu voluntario elapso relictus est, id non sufficit, vt satisfactorius dicatur, quia nil est satisfactorium virtute voluntatis prioris tempore peccati habitæ, vt suppono. Si dicatur effectum illum esse voluntariū noua voluntate complacentiæ, & hoc sufficit vt satisfactorius sit. Contrā, quia tunc ipsa complacentia, quæ ex charitate fit, erit satisfactoria, nò præfatus effectus, qui ex charitate nò fit, & iterum, quia complacere in actu bono præterito etiam si effectū non reliquerit, erit satisfactorium, & iterum complacere in effectū poenali vñdecunq; fuerit relictus, siue ex actu bono, siue ex malo, erit similiter satisfactorium. Ad hunc modum possent alia inferri. Adde quòd Thomas nullam de huiusmodi complacentia mentionem facit, sed de solo charitatis superuentu.

Ideo aliter videtur iuxta ea quæ dicta sunt respondendum, quòd loquendo propriè de satisfactione, prout iustitiam dicit, qua, scilicet, offensus, de iustitia debet esse contentus cum tali solutione, quòd opera præfata sicut satisfactoria nò fuerunt tēpore quo fiebant,

ita

A ita nec satisfactoria esse incipiūt, tēpore quo charitas superuenit, cū Deus nec ex natura solutionis huiusmodi, nec ratione legis per eum statuta debet esse cōtensus, nec tenetur talem solutionē ad remissionē poenæ per se peccato debite acceptare. Secus si loquamur de satisfactione largiū sumpta, secundū iustitiam ex decencia diuinæ bonitatis, & liberalitatis consideratam, quia tunc teneri potest, quòd præfata opera sunt hoc modo satisfactoria per superuentum charitatis, maxime si effectum poenalem, vt dictum est, reliquerint. Sed hoc modo largè de satisfactione loquendo, æquè potest dici, quòd opera præfata, bona erant satisfactoria quando fiebant extra charitatem, quemadmodū supra in tractatu de confessione ex parte defensabatur. An autem de facto Deus acceptet præfata opera ad remissionem poenæ temporalis dimissis peccatis debite, tempore quo fiunt, an tempore quo superuenit charitas, an nunq̄, cum hoc sibi liberum sit salua lege, incertum est. Vnum tamen est, quòd difficultatem doctoribus facit, qui dicunt, præfata opera nec quando fiunt, nec quādo superuenit charitas satisfactoria esse, & est glossa interlinealis, quæ habetur Leuiti. 25. super illud. Si frater tuus attenuat? &c. Vbi ait glossa, qd̄ fructus bonæ cōuersationis cōputatur à tēpore quo vèdidit. i. peccauit, & reliquū satisfactionis opponet emptori, id est, diabolo: igitur opera bona in peccato facta valent superueniente charitate ad hoc, qd̄ homo animā suā à potestate diaboli, qui eam detinebat, redimat. Sicut & fructus medii tēporis computatur in sorte, & valēt vt homo qui possessionem vèdiderat, eam à potestate emptoris redimat. Et cum textus ad literā sumptus clarus sit, glossa tamē spiritualiter textu exponens, videtur obscura, & diuersimodè per doctores intellecta. Tho. ait, qd̄ illi fructus bonæ cōuersationis, qui ad animæ redēptionē seu satisfactionē valent, nò sunt opera facta extra charitatē, sed ea, quæ post contritionē habitam de peccato, quo homo animā diabolo vendiderat, facta sunt. Verū hæc expositio non placet beato Bonauenturæ, quia fructus bonæ cōuersationis, de quibus glossa loquitur, sunt fructus qui fiunt, anteq̄ anima sit à potestate diaboli emptoris redēpta, qui fructus significatur per fructus possessionis medii tēporis inter venditionē & redemptionem possessionis. Si autē fructus bonæ cōuersationis essent opera bona post contritionē facta, vt vult Tho. nò essent fructus medii

temporis inter venditionē & redēptionē, cū iam fuerit anima à potestate diaboli per præuiam cōtritionē redēpta, & in Dei gratiā & amicitia restituta. Ideo Bonauentura & alii dicunt illos fructus bonæ cōuersationis esse opera in peccato mortali facta, quādiu. s. anima est sub potestate emptoris diaboli. Et ad argumentū quādo arguitur, qd̄ tūc opera bona in peccato facta essent satisfactoria, saltem superueniente charitate. Respondent negando sequelā, quia huiusmodi fructus bonæ cōuersationis nò deducuntur nec cedunt in solutū poenæ debite, p peccato, quia illa poena Deo debetur, nò diabolo emptori, sed deducuntur de eo, quòd diabolo emptori, pueniret, qui nos suæ seruituti astrictos tenet, postquā nos ære peccatorū nos ipsos illi vèdiderimus, ita scilicet, quòd ratione seruitutis huiusmodi omnia nostra opera deberēt diaboli vtilitati cedere, cuius nosmet seruos fecimus. Si quæ igitur opera bona durante seruitute hac faciunt, illa deducuntur ab eo, quòd diabolo ratione seruitutis erat euenturum, non tamen inde fit, vt valeant ad remissionem poenæ.

Videtur tamen, quòd sit aliquantulū violenta expositio, quā glossa ponit, nec consolatur ipsi textui, nam ait textus, quòd fructus possessionis venditæ, ex quo cesserunt in vtilitatem emptoris, computentur in precio redemptionis, & quòd residuum fuerit, reddatur emptori, modo autem fructus bonæ cōuersationis animæ venditæ, siue facti ante animæ redēptionē, siue post, non cesserunt in vtilitatem emptoris diaboli, nec etiā residua satisfactio & correctio reddatur diabolo, sed Deo, sicut & omnis bona cōuersatio. Verū admittit præfata glossa, hæc secūda expositio adhuc nò satisfacit, quia secundū textū fructus possessionis cōputatur in precio, & residuum precii, valēt, vt possessio redimatur de manu emptoris, vt constat: igitur si glossa debet textui correspondere, fructus bonæ cōuersationis medii tēporis cōputati cum residuo satisfactionis debent similiter valere ad redimendum animā à potestate diaboli emptoris, hoc autem esse nò potest, si fructus bonæ cōuersationis essent opera in peccato facta, vt ait secūda expositio: igitur. Ideo videtur dicendum cum Thoma, qd̄ illi fructus bonæ cōuersationis sunt cōtritio cum reliquis virtutū operibus, qui fructus, si cum residuo satisfactionis adiungantur, valent ad redimendum animam, quæ per peccatum erat diabolo vendita. Redimitur autem à potestate diaboli, non illi dādo quòd vult, sed contrā illi

illi

Elli opponendo, veni venditor fuit homo, emptor diabolus, res vendita anima, precium pro quo fuit vendita, delectatio aliqua & propria voluntatis expletio. Loco huius precij, si vult homo animam a potestate diaboli redimere, debet illi reddere non idem precium per peccatum acceptum, sed aliud loco eius, & eidem contrarium, scilicet, contritionem, confessionem, & satisfactionem per vitam & morum correctionem, & hec Deo proprie redduntur, & eadem diabolo opponuntur, & locum precij redemptionis tenent, quoad hoc, quod est, animam de manu diaboli redimere. Ideo si haec omnia bona opera coniungantur, animam per peccatum prius vendita omnino redimunt.

Si obiicias primo, quod contra Thomam obiectum est, scilicet, quod anima per contritionem est a potestate diaboli redempta: igitur per fructus bonae conversationis, quae ad redemptionem agunt, non intelliguntur opera post contritionem facta. Respon. Quamvis sit anima per contritionem redempta, non tamen omnino, quousque sit omnino a peccato & poena peccati immunis & libera. Quamvis igitur per contritionem culpa peccati & aeterna poena tollatur, manet tamen adhuc temporalis solvenda. Ideo ut plene anima a diabolo redimat, cuius est anima, quae peccavit, habere subiectam, saltem quantum ad poenam, ideo ad perfectam animae redemptionem conferunt, non solum contritio, & bona vita conversatio, sed residuum precij addendum est, scilicet, confessio, & exterior satisfactio, & hoc modo fructus bonae conversationis, cum residuo satisfactionis tenent locum precij perfectae redemptionis, & valent ad remissionem culpe & poenae aeternae, & temporalis, simul & ad gloriae consecutionem. Attamen omnia haec ex charitate fiunt, ut in charitate, ut constat, in qua animae a diabolo redemptione, non opus est diabolo aliquid reddere, quod in eius commodum cedat, sed potius opponere, quod ipsum diabolus vincat, iuxta glossam praefatam.

Quaestio quarta.

Praeterea, de operibus meritorijs seu in charitate factis, solet quaeri, An omnia talia sint deo satisfactoria, quod specialiter potest quaeri de prima contritione, per quam homo a peccatis resurgit, quae de lege meritoria est. Similiter de operibus bonis aliunde debitis. De primo dixit Durandus, quod non omnis talis

contritio prima, est satisfactoria, etiam si gratia sit de lege meritoria, nisi sit superabundans. Vnde putat aliud requiri ex parte peccatoris ad remissionem culpae mortalis, aliud vero ad remissionem poenae temporalis, inquam aeterna fuit commutata. Et ita si contritio tam tenuis sit, quod non sit maior quam sit necessaria ad remissionem culpae, talis est meritoria gratiae, per quam culpa deletur, non tamen est satisfactoria, quia non tollit aliquid de poena temporali praedicta. Si tamen sit maior, quae dicitur superabundans, tollit ultra culpam, poenam temporalem in toto vel in parte, & ita est satisfactoria.

De qua tamen opinione cum supra in tractatu de poenitentia non nihil dixerimus, breuiter nunc convenit eam expedire. Et videtur quod sit falsa. Primo, quia videtur supponere, quod est certa & determinata poena temporalis, in qua venit aeterna per contritionem commutanda. Supponit secundò, quod est debilis contritio determinata, quae valet ad remissionem culpae mortalis & poenae aeternae, quae tamen ad praefatam poenam temporalem remissionem non valet. Quod potest dupliciter intelligi, scilicet, vel quod detur minima contritio per naturam quoad intensiorem, vel quod requiratur ex Dei ordinatione certa intensio in contritione, ut ad remissionem valeat mortalis culpae, ut videtur Thomas & Scotus sentire, ita ut citra illam intensiorem contritio non sit, & tunc talis minima contritio valeret ad remissionem culpae & aeternae poenae, non tamen ad remissionem poenae temporalis. Si tamen inde excederet, valeret ad praefatam poenam temporalem remissionem.

Primum tamen, quod de minimo naturali dictum est, non videtur esse certum, nec a doctoribus approbatum, etiam ab his, qui in certis rebus minimum naturale ponunt, cum illud in intensiorem qualitatis non ponatur, quia ut ait Gregorius de Arimino, quacumque qualitate remissa data potest dari remissior. Secundum etiam, quod de intensiorem requisita ad contritionem dictum est, non est certum, quia ut alias probauimus, omnis contritio quantumlibet minima, seu omnis poenitentia cordis quantumlibet remissa (modo efficax sit) est de lege sufficiens ad gratiam & remissionem mortalis culpae. Ideo hoc supposito, apparet falsitas opinionis ex duobus. Primo, quia contritio, quae valet ad remissionem poenae aeternae, etiam potest valere ad remissionem poenae temporalis, talis est omnis contritio. Nec refert in hac re aeternam poenam

A nam fuisse commutatam in temporalem, specie ab aeterna differentem siue non differentem, de quo supra: nam siue differant specie, siue non, prima contritio est eiusdem virtutis cum secunda & tertia, et tamen constat secundam & tertiam contritionem valere ad remissionem poenae temporalis, praefatae, & tanto magis, quanto frequentius illa contritio reiteratur: igitur, & prima valet saltem in parte ad remittendum huiusmodi poenam. Hic tamen obiicies, quod tunc omnis contritio etiam prima sufficeret omnem poenam illam temporalem tollere, ex quo sufficit aliam in infinitum maiorem amouere, puta aeternam, quia quod potest in maius potest in minus, maxime si specie non differant, & ita non esset locus purgatorius ponendus. Respondendum. Si contritioni ex natura sua competeret poenam aeternam delere, ratio videretur probare, quod etiam deleret, & temporalem. Verum non ita est, nam diuina iustitia vult, quod peccator post remissam culpam, & aeternam poenam satisfaciatur, quod ex dictis alibi probatum suppono. Attamen non est aliqua contritio quantalacumque sit, quae non tollat aliquid de temporalis poena, prout Deus dignatur contritionem acceptare.

Secundò, facit contra dictam opinionem ratio, quia non est aliqua contritio, quae non sit superabundans, id est, maior, quam sit necessaria ad remissionem culpae mortalis, & aeternae poenae: igitur omnis talis est pro parte satisfactoria. Antecedens probatur, quia quacumque contritione data, est debilis minor, cum sit in infinitum remissibilis, & ita intentum.

Itaque videtur tenendum, quod nec est certa & determinata contritio, quae requiratur ad remissionem culpae, nec est certa & determinata poena temporalis, in qua venit aeterna commutanda, sed huiusmodi commutatio fit secundum exigentiam contritionis. Nam si magna est contritio ceteris paribus, in minore poenam aeternam commutatur, si parua, in maiorem. Vbi tamen aequalis est contritio, si multa peccata commissa sunt, aeterna poena in magna temporalem commutatur, si pauca, in minore. Ad hunc modum puto fieri commutationem. Vnde nulla est contritio, quae non habeat vim, ut aeterna in maiorem poenam commutetur, quam per aliam contritionem esset commutanda, & ita omnis talis est satisfactoria, saltem pro parte.

Sed dubitatur de opere meritorio, An sit stant gratia & gloriae meritorium, cum satisfactorium est pro peccatis, ac satisfactorium non esset. Et pro parte negatiua videtur, quia alias per unum & idem opus consequere-

tur homo duplex praemium, scilicet, gloria & remissionem poenae, quod ideo videretur inconueniens, quia unico operi, unicum debet praemium correspondere, ac proinde si per collationem gloriae tantum sufficeret remuneratur opus ex charitate factum, sequitur quod de iustitia non valebit ad remissionem poenae. Secundò arguitur, quia alias sequitur, quod equaliter merentes, inequaliter praemiabuntur. Patet, si Sortes & Plato faciant eleemosynam omnino aequalis ex aequali gratia & conatu voluntatis, alter tamen sit obnoxius poenae temporali pro peccato, alter vero non, iam aequaliter meretur, & tamen non aequaliter praemiabuntur, quia cum utriusque aequalis gratia & gloria ob praefatum opus conferatur, alteri tamen amplius debitum poenae, cui erat obnoxius, condonatur: consequens tamen est contra Paulum dicentem, quod unusquisque reportabit secundum ea quae gesserit.

Tertiò, quia nemo meretur praemium de iustitia per hoc, quod soluit id, quod creditori debebat. Sic enim significat Paulus dicens, Si euangelizauero, quae gloria est mihi, necessitas enim mihi incubit. Cum ergo quod quis alteri debet, necessitate teneatur hoc ipsum soluere, sequitur quod si homo per opus aliquod satisfaciatur Deo, soluendo quod illi debet, non meretur gloriam aliam, aut gratiam.

Respon. His non obstantibus tenenda est contraria sententia, scilicet, quod opus bonum ex charitate factum, & si satisfactorium sit, non minus gratiae & gloriae meretur, quam si de facto satisfactorium non esset. Huius ratio videtur nota, quia de lege communi unicuique opera ex charitate facta correspondet sua gratia & gloria perpetua, quae quantumlibet parua sit, sine comparatione tamen longe superat remissionem poenae, pro qua satisfactorium est, scilicet, poenam temporalem. Vnde si loco poenae temporalis, quae ratione operis meritorij tollitur, priuatur homo aliquo gradu gloriae perpetuae alioqui sibi per opus ipsum debita, iniuste ageretur cum tali homine, quia sine proportionem plus esset id, quo priuatur, quam bonum, quod consequitur, ut constat. Tunc, quia quod perdit, est bonum aeternum, quod autem ob satisfactionem consequitur, est temporale, scilicet, remissio poenae temporalis. Tum etiam, quia & utrumque esset temporale, quod perdit, & quod consequitur, adhuc esset longe praestantius quod perdit. Si gradus aliquis gloriae essentialis, qui quod consequitur, quod est remissio poenae temporalis. Secundò eadem sententia hinc patet, quia tunc imprudenter & male agerent sacerdotes poenitentias constitutibus imponendo, quas

E quas debeant hinc pro peccatis adimplere, imprudenter etiam ipsi poenitentes eas acceptarent, quod tamen est contra ecclesie & sanctorum precepta seu statuta & doctrinam communem, qua passim sancti exhorantur peccatores, ut hic opera poenitentiae faciant, neque unquam ab illis cessent. Ecclesia etiam instituit longas poenitentias pro peccatis esse iniungendas, quoniam hodie sint arbitrariae. Et sequela patet, si ita esset, quod opera ex charitate facta per hoc, quod satisfactoria sint non mererentur tantam gloriam essentialem, quantum si satisfactoria non essent, mererentur. Et ita fatius esset homini sua omnia opera ita propter Deum facere, quod nullo modo ea ordinat ad remissionem poenae temporalis. Nec obstant, quae supra adducta sunt in oppositum. Ad primum enim dicendum, nullum esse inconueniens, quod illic illatum est: nam homo per unam & eandem contritionem, primam consequitur gratiam, & ius ad gloriam, & remissionem culpe commissae simul & aeternae poenae. Igitur non mirum, si homo per unum opus consequatur ius ad gloriam simul & remissionem poenae temporalis: nec minorem gratiam & gloriam consequitur homo per contritionem si illi centum peccata per illam remittuntur, quam si unum tantum remittatur, si non nisi unum commisit, alioqui dabitur, quod tot essent peccata, quae per contritionem primam remittuntur, quod per eam nullam prorsus gratiam contritus assequeretur, sequela patet calculanti. Ad secundum dicendum, quod argumentum aequum militat contra arguentem. Nam demus duos, quorum alter sit in solo originali, alter vero sit in originali simul, & alio mortali, & ambo equaliter omnino in deum per amorem conuertantur, tales aequaliter merentur, & tamen unum solum originale deletur, alteri vero originale simul & mortale. Aut pone duos baptizatos, quorum alter unum mortale commisit, alter vero centum, & aequaliter omnino in Deum ambo conuertantur, aequaliter operantur, & tamen unum centum, alteri vero non nisi unum peccatum dimittitur. Itaque quod communiter dicitur, scilicet, aequaliter operantes, aequaliter premiabuntur, procedit de premio essentiali per collationem gratiae & gloriae essentialis, non de aliis premiis seu donis accidentalibus, aut aliis bonis gratiae ipsam & gloriam concomitantibus. Adde, quod remissio poenae debita pro peccatis non est proprie premium bonis operibus precise correspondens, cum talis poena bonis & malis remittatur, postquam vel ipsi satisfecerint,

vel de ipsis debita vindicta sumpta fuerit.

G Ad tertium, quoniam apud homines, ut in plurimum, remunerationem non mereatur quis per hoc solum, quod debita soluit, apud Deum tamen secus est: nam homo debet Deo preceptorum obseruantiam, ob eam tamen Deus vitam promittit aeternam, pro ut scriptum est: Si vis ad vitam ingredi, serua mandata. Et iterum cum de mandatis mentionem fecisset, dixit Christus homini illi. Hec fac, & viues. Ita igitur, si homo velit satisfacere pro peccatis per opera extra charitatem facta, ad utrumque Deus ea acceptat, scilicet, ad gloriam, & ad poenae remissionem. Vtrumque enim ex charitate operantibus in lege promissit. Nec obstat, quod ex Paulo citatum est, quia in loco illo id docet, scilicet huiusmodi homini nullam mercedem a Deo deberi pro opere, quod inuitus fecit, & velut coactus, ut si ex solo timore poenae id faciat, secus si ex amore & spontanea voluntate propter Deum faciat. Quoadmodum operatur, qui ex charitate agit, qui non solum poenae remissionem quaerit, sed principalis Dei gloriam.

Hic oritur alia quaestio, scilicet, An possit homo deo satisfacere per opera alioqui debita, Et dixit Palude, & quidam alii, quod non. Tum, quia definitio satisfactionis sic sonat, quod est redditio aequalitatis alii indebiti. Tum etiam, quia nemo potest pluribus debitis sicut nec pluribus creditoribus per unum & idem opus seu per unam solutionem satisfacere, quando illud ob alteram tantum causam debitum est sufficenter. Exemplum videtur clarum. Si sacerdos mihi imponat ut ieiunem. 40. dies, non satisfacio ieiunando quadragesimam ordinariam, cum eam alioqui essem obligatus ieiunare, etiam seclusa sacerdotis iniunctione. Similiter si iniungat mihi, ut deum pauperi certam elemosinam, non satisfacio, si eam deum pauperi extremam necessitatem patienti, quia ad id alioqui eram obligatus. Similiter si debeo Petro. 10. ducatos, quos furim furripui, & ex altera parte idem Petrus mihi decem ducatos mutuaauerat, non satisfacio utriusque debito, si. 10. soluam.

Hoc insuper videtur confirmari, per id, quod Christus dixit Lucae. 17. Cum feceritis quaecumque precepta sunt vobis, dicite, serui inutiles sumus, quod debuimus facere, fecimus. Igitur opera, quae alioqui, scilicet ob preceptum debita sunt, non sunt satisfactoria, etiam si in charitate fiant.

Facit denique, quod ait Anselmus libr. Cur deus homo, dicens, Per illa sit satisfactio, quae non

A non possent ab homine exigere, nisi peccasset: sed precepta possent ab homine exigere, etiam si non peccasset, & ita per opera quae de precepto sunt, non potest satisfactio fieri.

Contra tamen praefatam sententiam sic indistincte positam arguitur, quia ieiunium quadragesimale ab ecclesia preceptum est satisfactorium pro peccatis, etiam si alioqui ratione precepti sit debitum. Id patet, quia tale ieiunium si ab ecclesia preceptum non fuisset, esset pro peccatis satisfactorium: igitur, aequum satisfactorium est, si ab ecclesia sit preceptum, cum preceptum ecclesiae valorem ieiunij non tollat, alioqui imprudenter ecclesia tale ieiunium & alia opera satisfactoria precepisset, si huiusmodi opera valorem spirituales ob preceptum amitterent.

Deinde, martyrium ex necessitate ac precepto Dei toleratum, ne, scilicet, fides pusillorum periclitetur, est satisfactorium pro peccatis, cum martyr statim ad gloriam volet, nec aliorum orationibus ad id indigeat. Dicente Augustino. Iniuriam facit martyri, qui orat pro illo, & tamen tale martyrium in casu est alioqui debitum, etiam si martyr ille non peccasset.

B Praeterea opera bona ex voto facta, non minus satisfactoria sunt, quam si ex voto non fierent, sicut nec sunt minus meritoria, quam si sine voto fiant, & tamen seclusa obligatione satisfaciendi pro peccatis commissis essent huiusmodi opera ratione voti emissi debita.

Similiter, elemosyna facta pauperi extremam necessitatem patienti satisfactoria est, non minus, quam si extra extremam necessitatem pauperis fieret, quod hinc apparet, quia talis elemosyna videtur Deo magis grata: nam Deo magis placet, quod necessitatibus eorum, qui omni sunt destituti subsidio, subueniamus, quam aliorum, qui suam aliter possunt necessitatem releuare. Unde magis ad primam elemosynam, quam ad secundam nos Christus sua lege compellit, & secunda propter primam est postponenda, & tamen in casu est talis elemosyna ratione precepti debita. Ad hunc modum de aliis possemus exemplificare.

Praeterea quod opus sit satisfactorium Deo, non ex natura, sed ex Dei acceptance est: opus autem a Deo acceptatur ratione charitatis ex qua fit, & tanto magis, quanto ex maiore charitate fit. Igitur non obstante, quod opus sit de precepto ita quod si non fiat, peccabitur, ea tamen ratione, qua ex charitate fit, aut ex magna charitate fit, non est de precepto: igitur, ob illam causam nil obstat, quod minus sit satisfactorium,

C Et confirmatur, quia ob illam causam est meritorium gloriae aeternae, non obstante, quod sit opus de precepto: igitur, ob eandem causam erit satisfactorium, quod longe minus est, quam primum, ut constat, Et ita sicut vim meritoriam & satisfactoriam sortitur opus ex charitate a qua fit, ita & simile vim sortitur, si a poenitentia seu cordis contritione procedat, idque ex opere operantis. Similiter etiam si virtute clauum iniunctum sit opus alioqui ex precepto debitum, & per ipsum poenitentem acceptatum & adimpletum, sortietur vim satisfactoriam, quia opus eo modo factum, & ex tali vel tali radice procedens, non est alioqui debitum, ut suppono.

Itaque videtur tenendum, opera ex charitate facta satisfactoria esse, etiam si alioqui sint de precepto debita, non solum si precepta sint ad finem satisfaciendi pro peccatis commissis, sed etiam si ob aliam causam precepta sint, qualia sunt, quae tenentur peccantes & non peccantes adimplere, ut sunt precepta decalogi, & alia quae ad legem naturae & charitatis officium spectant.

D Ad rationes autem prioris sententiae dicendum. Ad primum, quo arguitur ex diffinitione satisfactionis dicendum, quod procedit illa diffinitio per Scotum posita & communiter approbata, de satisfactione, quae fit ex pura iustitia, quae rei aequalitatem requirit, qualis est, quae inter homines fit, non tamen de satisfactione facta secundum iustitiam mixtam, qualis fit Deo pro peccatis, in qua sicut rei ad rem aequalitas non requiritur, ita nec requiritur quod id, quod in satisfactione redditur, sit alioqui indebitum, cum liberum sit Deo opera debita & indebita, si ex charitate fiant, acceptare, sicut & de facto secundum legem acceptat, & se acceptaturum promissit.

Eodem modo respondeatur ad secundum, quando arguebatur, quod nemo potest per unicum opus pluribus debitis satisfacere, quod procedit de satisfactione ex pura iustitia facta pro offensa aliqua vel pro debito reali. Nam si accipiatur de satisfactione qua quis tenetur precepto satisfacere, compertum est esse falsum, quia ut supra in tractatu de confessione ostendimus, ita unicum & idem opus multis obligationibus esse debitum, scilicet, ratione legis, ratione precepti, ratione voti, aut iuramenti, & per illud unum opus si fiat, satisficit pluribus debitis & obligationibus, ut constat.

Quantum vero ad exemplum illud adductum attingit, alia igitur quaestio, scilicet, Si sacerdos iniunxerit

E iniunxerit peccatori in poenitentia aliquod opus, ad quod alioqui homo erat obligatus, An satisfaciat iniuncto sacerdotis illud agendo, ut si iniunxerit ieiunium. 40. dierum, & ieiunet poenitens quadragesimam ordinariam, aut eleemosynam, & eam det poenitens pauperi in extrema necessitate existenti. Ad quam quaestiuicula breuiter dicendum, ut supra diximus, quod id pendet ex intentione sacerdotis huiusmodi poenitentiam iniungentis. Nam si eius intentio fuit iniungere poenitentiam, quod ieiunet. 40. diebus, quicunque illi sint, & id constet poenitenti, tunc satisfacit ieiunando quadragesimam, & facta tali iniunctione duplici vinculo tenebitur ad quadragesimale ieiunium, scilicet, ex precepto ecclesiae, & precepto sacerdotis, & valebit etiam dupliciter tale ieiunium, scilicet, quia ex charitate fit, & virtute clauium. Si autem certum sit, quod intentio sacerdotis fuit, quod poenitens ieiunaret. 40. diebus extra dies, quibus alioqui erat obligatus ieiunare: tunc certum est illum non satisfacere iniuncto sacerdotis, si quadragesimam ordinariam ieiunet. Si autem dubium sit, quid sacerdos iniungens intenderit, tunc praesupponendum est, quod intenderit imponere ieiunium, ad quod alioqui poenitens non esset astrictus. Sic enim communiter verba iniungentis veniunt interpretanda, puta secundum communem hominum intelligentiam, iuxta cap. Ex literis, de sponsalibus. Excepto nisi contrariam intentionem ipse sacerdos explicet. Ad hunc modum videtur dicendum de quacunque alia poenitentia a sacerdote iniuncta, quae potest per opus alioqui debitum adimpleri, quod, scilicet, ad intentionem iniungentis est recurrendum.

Corollarie sequitur, quae est ratio, quare homo potest per vnicuique opus pluribus debitis legalibus satisfacere, & non pluribus debitis realibus. Quia, scilicet, in legalibus debitis, seu obligationibus, quales sunt, quae ex lege, precepto, voto, aut iuramento oriuntur, ad intentionem eorum est recurrendum. Et cum intentio legis, voti, & iuramenti possint in vnum & idem opus tendere, ut constat, ideo qui lege, precepto, voto, & iuramento astrictus est ad certam eleemosynam erogandam, eam erogando, satisfacit omnibus illis debitis. In aliis autem debitis realibus, qualia sunt, quae in iustitia commutativa consistunt, ut obligatio ex mutuo, emptione, aut venditione, ex furto, aut alio damno dato, ad aequalitatem rei est attendendum. Ideo si aliquid loco satisfactionis per vnam viam sufficienter debetur,

& tantumdem per aliam, tunc non satisfacit, qui id reddit, omnibus illis debitis, ut constat. Excepto, nisi concurrat liberalis remissio seu gratia ipsius offensi, vel creditoris, qualis concurret in satisfactione, quae Deo pro peccatis fit, ut saepe dictum est.

Inde iterum fit, ut clericus beneficiatus, qui tenetur ad horas canonicas ratione ordinis, & ad horas in choro canendum ratione beneficii, satisfacit utriusque precepto per vnum opus, scilicet, si horas in choro cantet: maxime si id admittat communis consuetudo, quod probabilius est, quam suum oppositum.

Ad aliud, quod ex Luca citatum est, scilicet. Cum feceris quaecumque precepta sunt vobis, dicendum, quod si per id probaretur opera quae sunt de precepto non esse satisfactoria, per idem probaretur, eadem non esse de lege meritoria, nec ad gloriam acceptata, quod suppono falsum. Ideo dicendum, quod illic intendit Christus docere, quam parum valeant opera nostra de se ad gloriam, & quam parum debeat nobis Deus ob illa, si ea secundum se consideremus: quia ut sic, nec meritoria sunt, nec satisfactoria. Secus si diuinam bonitatem & liberalitatem consideremus, cui soli fidere debemus, & non operibus nostris.

Ad postremum, quod ex Anselmo est allegatum, dicendum non esse ad propositum, si mentem ipsius attendamus, quae est, esse nobis Deo satisfaciendum pro peccatis per opera poenalia, haec enim sunt, quae si peccatum non praesensissent, non exigerentur, modo autem aliud quaerere an possit homo satisfacere Deo per opera alioqui debita, aliud verum an debeat satisfacere per opera poenalia. De quo postea.

Quaestio quinta.

Praeterea quaeritur, An possit vnus homo pro alio homine satisfacere deo. Et pro parte negativa arguitur, quia non potest vnus homo alteri mereri: igitur nec potest pro alio satisfacere. Et vtrunque probatur ex Paulo dicente, Omnes nos stabimus ante tribunal Christi, & reportabit vnusquisque secundum ea, quae in proprio corpore gessit. Et psalmista. Dabit vnicuique dominus secundum opera sua. Et Paulus, Quae seminauerit homo, haec & metet. Igitur non venit homo a Deo ob aliena opera remunerandus, nec puniendus, sed ob sua

2 ad Cor. 5.

Ad gal. 6.

A sua propria. Secundum idem videtur ex Ezechiele. 14. Si misero in terram famem, pestem, gladium, aut bestias terrae, & fuerint in medio eius tres viri, Noe, Daniel, & Job. vnus ego, dicit dominus, quia nec filios, nec filias liberabunt, sed ipsi soli liberabuntur, terra autem desolabitur. Si igitur iustitia, & sanctitas, ac preces sanctorum alijs prodesse non possunt ut iram Dei euadant, sequitur, quod vnus homo, quantumuis iustus pro alio satisfacere non potest. Tertio, Si ita esset, quod posset vnus pro alio satisfacere, sequitur, quod si aliquis susciperet in se obligationem satisfaciendi pro alio, & ille alter ante adimpletam satisfactionem ab hoc seculo decedat, quod volabit ad gloriam: nam ipse iam nullius poenae debitor est, ex quo alius pro illo suscepit obligationem debiti soluendi, seu satisfaciendi, & ex consequenti si alter qui obligationem suscepit, satisfactionem susceptam omittat, erit in gloria is, qui decessit absque debiti solutione. Si autem decedens iret ad purgatorium, & vnus compleat satisfactionem pro illo susceptam, bis punietur peccator decedens pro eodem debito, aut saltem duplex poena pro eodem debito exigetur, vna a defuncto, alia a viuente pro defuncto satisfaciente. Postremo, satisfactio est medicina spiritualis morbi curatiua, ad id enim Deus satisfactionem exigit a peccatore, ut curetur, non ut puniatur: quandoquidem Deus in poenis non delectatur, iuxta illud Esai. 10. Heu consolabor super hostibus meis. Nec vult deus mortem peccatoris, sed ut conuertatur, & viuat. Cum ergo medicina vni applicata non valeat curare morbum alterius, sed eius, qui eam suscipit, sequitur vnum hominem pro alio satisfacere non posse.

Quibus non obstantibus, tenendum est opus propositum cum communi sententia, quod, scilicet, potest vnus pro alio, saltem de congruo satisfacere. Tum, quia potest vnus alteri gratiam primam impetrare, & culpe remissionem, saltem mediate, iuxta dictum Christi ad paralyticum, Videns Iesus fidem illorum dixit paralytico, Confide fili, remittuntur tibi peccata tua. Per quod Ambrosius probat aliena opera alteri ad gratiam prodesse: igitur, a fortiori poterunt prodesse alteri ad impetrandum ei remissionem poenae temporalis. Tum etiam, potest vnus pro defuncto satisfacere, faciendo pro illo suffragia, ut ecclesia tenet, & communis sanctorum doctrina: igitur, poterit similiter pro viuo satisfacere, cum vtriusque eadem sit ratio, scilicet, charitatis communio, quae omnia facit communia, & quae nostra sunt, alie-

na, & e contra. Tum etiam, quia inter homines vbi magis iustitia, quam misericordia locum tenet, potest alter pro altero satisfacere, quia nil refert, quod debitor soluat per se vel alium, quod creditori debetur, modo soluat. Igitur, sic erit apud deum, cui gratum est, quod proximorum onera supportemus, iuxta consilium Pauli. Aliter alterius onera portate.

Quod etiam posset quod plurimis exemplis comprobari, quibus docemur, Deum ad iustorum preces sapissime fuisse placatum, & iram quam contra alios peccatores conceperat, deposuisse, & sententiam punitivam reuocasse. Abraham namque dominum interroganti, an parceret sodomitis, si inter eos essent, 50. iusti. aut. 40. aut. 20. Respondit dominus, quod sic, etiam si tantum. 10. iusti inter eos reperirentur. Similiter dominus propter peccatum Salomonis praecidit regnum filio suo Hieroboam, parces eidem Salomoni propter David patrem suum. Similiter legitur Deum liberaliter Lotham propter Abraham, cuius est dominus recordatus. Dimitto alia, quae notissima sunt. Et ita non dubium, posse hominem iustum pro alio satisfacere per viam saltem gratiae & liberalis impetrationis, quae non de iustitia pura.

D Ad rationes igitur supra factas respondendum. Ad primum ex Paulo & psalmista citatum, dicendum, quod procedit de finali remuneratione seu iudicio, in quo vnusquisque premium essenziale aut supplicium reportabit secundum exigentiam suorum meritorum aut demeritorum, non autem de remuneratione seu retributione, quae interim fit per collationem boni temporalis, aut mali temporalis remotionem, alioqui si vniuersaliter illa testimonia essent accipienda, in nullo possent defuncti suffragiis viuorum adiuuari, quod erroneum esse suppono. Ad secundum ex Ezechiele allegatum, dicendum, quod procedit de poenis seu malis, quae Deus decreuit absolute aliquibus in vita praesenti inferre, ad quorum amotionem non profunt sanctorum preces, cum stet firma sententia dei iuxta illud Hierem. 7. & 11. Tu ergo noli orare pro populo hoc, & non assumes pro eis laudes, & orationes, quia non exaudiam. Vbi glossa. Prophetam praecipitur, ne pro eis oret, in quos est iam consummata sententia, ne videatur oratio eius infirma, & merito non exaudita, quod maxime verum est, quando pro obstinatis & pertinacibus oratur. Cum quo tamen stat valere sanctorum orationes & merita aliis peccatoribus poenitentibus ad multa bona simul, & ad peccatorum remissionem.

R. heme.

Ad Gal. 6.

Gene. 18.

3. Reg. 11.
Gene. 19.

Mat. 9.

E nem. Ad tertium dicendū post Thomam, quòd ille decedens (de quo in casu argumēti) erit in purgatorio vsq; quo soluat per se, vel per alium, quod Deo ratione peccatorū debebat, quòd si ipse in purgatorio per se patiēdo soluerit, tenebitur viuus qui se obligauit etiā hic soluere, quod soluendū suscepit, & tunc non exigit Deus duplicē punitionē pro eodē debito, sed à defuncto exigit poenā pro cōmissio debito, & à viuente exigit, quia se ad eam obligauit, & tunc quicquid viuus persoluerit, cedet ei in solutum pro ipso met iuxta id quod scriptū est, Oratio mea in sinu meo conuertetur. Quòd si ipse non indiguerit, conuertetur in sinu ecclesie, à qua poterit dispensari per viam indulgentiæ. Ad postremum dicendū cum Bonauentura, Quòd satisfactio habet duplicē vtilitatē, adhibetur enim tanquam medicamentū ad sanandum morbum, valet etiam ad soluendū debitum ex peccato contractū. Tunc dico, quòd quatenus satisfactio est medicamentū, non valet alteri, sed ipsi operanti. Si enim alius pro me ieiunet, etiam si millies id agat, non ob id extinguitur in me cōcupiscentia, attamen quatenus tenet rationem precij, & solutiua debiti est, valet alteri ad poenæ remissionem.

Vnde sequitur, plus valet satisfactioem propriam, q̄ alienā, idq; quoad tria, scilicet, quoad gratiā, & gloriā augmentū, ad quod valet propria & non aliena. Secundò quoad sanandum morbum, & sequelas morbi præscindendum, ad quod valet propria & non aliena. Tertio ad remissionē poenæ p̄ cōmissis debite, ad quod valet etiā propria, plusq̄ aliena. Vnde si quis vult per se satisfacere, non est ei necessaria tanta satisfactio, quanta esset si per alium satisfaciat, vt si vnus facit pro alio poenitentiam septennē, non tantum prodest ei pro quo fit, quantum prodest, si ab ipso met fieret. Cuius nonnullum argumentū est, quia parua poenitentia voluntariē assumpta in hoc seculo, valet ad remittendum magnam poenam purgatorij, cum hæc voluntate sit assumpta, illa verò à Deo illata. Inde etiam fit, vt magis satisfactoria sit parua poena, voluntate propria assumpta, quam magna poena in hoc seculo à Deo illata, quantumuis patienter toleretur. Cuius indicium est, quia multò maiora sunt mala, quæ solet Deus pro peccatis infligere, quam quæ poenitens assumere potest, & quam poenitentia, quas ecclesia iniungere instituit. Solet enim Deus immittere pestē, bellum, & bestias, quibus multi homines intereunt, idq;

pro peccato vnus hominis, vt constat de peste immissa populo Israël propter peccatum Dauid. Et tamen credendum est, quòd per aliam longè minorē voluntariē assumptam, vel secundū canones poenitentiales iniunctā homo omnino à peccato liberaretur.

Hinc tamen oriuntur duo dubia, alterum est, An ita sit, quòd Deus hominibus poenam pro alienis peccatis infligat, & si sic, an huiusmodi poena sit illis peccatoribus satisfactoria. Alterum est, an pro vno quoq; peccato sua corresponsdeat satisfactio. Ad primam breuiter dicendum, quòd Deus sæpe legitur hominibus non solum impijs, sed innocentibus mala immittere propter aliena peccata. Id patet, quia inter sodomitas fuerunt aliqui iusti adulti, similiter & paruuli per circumcisionem, aut aliud sacramentum legis naturæ iustificati, omnes tamē perierunt ob peccata maiorum. Similiter in diluuiio idem accidisse credendum est multis, scilicet, infantes, saltem paruulos, ob peccata maiorum periisse. Legitur etiam numerorum. 4. dictum esse ad Hebræos, Filij vestri erant vagi in deserto quadraginta annis, & portabant fornicationem vel trā, donec consumantur cadauera patrum in deserto. Legitur etiam tertij regū. 21. Achaz impetrasse à domino, vt sui peccati poena in posteros differretur. Ionæ primo: Similiter legitur tempestatem grandem super nauigantes euenisse propter peccatum ipsius Ionæ, vt ipse met testatur. Refert præterea beatus Ambrosius in quadam villa Tusciæ, vbi ipse tunc aderat cum fratribus suis, propter peccata vnus hominis, qui in hoc mundo nil aduersum sustinuerat, illum cum reliquis præfata villæ habitatoribus terrā absorbuisset. Iustos etiam, qui illic erant, terra similiter absorbuisset, nisi cum ipso beato Ambrosio ad eiusdem monita inde fugissent. Beatus etiam Gregorius, libro. 15. Moralium. capit. 81. Paruulos aliquando à dæmonibus arripit, propter peccatū parentum, quia caro parentum sunt. Itaq; non dubitatur Deum sæpissime, tam in lege gratiæ, quam ante illam multis infantibus ob scelera impiorum multa intulisse mala. Jam igitur aperta est ratio propositi dubij. Nam cum ita id sit, quomodo soluat Deum in omnibus suis operibus iustum esse, qui innocentes pro nocentibus punit, etiam poena mortis, quod si iudex humanus faceret, iniustissimus esset. Deus etiam reprehendisse legitur Iudæos, eo quòd dicebant. Patres nostri mādūcauerunt

euam

Avuam acerbā, & dentes filiorū obstupescunt, Vnde addit dominus. Anima quæ peccauerit ipsa morietur, nec filius portabit iniquitatem patris, nec pater portabit iniquitatem filij, sed vnusquisq; in suo peccato morietur: quod ipsa naturalis iustitia dicit, secundum quam, poena debet tenere suos actores, nec vltra debet progredi poena q̄ culpa sit cōperta, iuxta quod ait Augustinus, q̄ Deus non prius est vltor, q̄ aliquis sit peccator. Respō. In præsentī vita non manifestatur, nec completē exercetur diuina iustitia, quæ in finali iudicio exercbitur, & omnibus manifestabitur, quando reportabit vnusquisq; secundum ea, quæ in proprio corpore gessit. In præsentī enim vita indifferēter videmus bona & mala, prospera & aduersa, sanitatem, & morbum, vitam & mortem tam bonis, quam malis euenire, quod in scriptura sancta sæpe significatur: Vnde si dominus in hoc seculo multa bona temporalia, aut etiam corporalia tribuit, cum ea bonis, & malis pro voluntate tribuat, nō ea ex iustitiæ debito tribuit, sed ex gratia sua ob causas, & fines ipsi cognitos. Ac proinde, si huiusmodi bona aliquibus negat, aut eisdem aliquos priuat, quantumuis boni & iusti sint, nullam eis iniustitiam facit, quia gratiam seu gratuitū beneficium negare alicui indebitū, iniustitia nō est, vt constat. Quòd si Deus, quia dominus omnium est, absq; iniustitia aliqua potest præfata bona pro solo nutu suæ voluntatis à quibus vult amouere, sequitur apertē, quòd similiter absq; aliqua iniustitia potest eadem bona ab hominibus amouere ob culpam seu offensam alicuius irritatus. Credendum tamen est, Deum huiusmodi mala hominibus non sine causa aliqua inferre, scilicet, vel ad tentandum, vel ad corrigendum, vel ad persuadendum, vel ad gloriam Dei manifestandum, vel deniq; ad peccata cōmissa puniendum, hæc autem punit, non solum in ipsis, qui peccata cōmiserunt, sed aliquando & sæpe in alijs personis ipsis peccatoribus cōiunctis, quorum punitio solet in poenam & cruciatum eorum, qui peccauerunt, redundare, vt quando peccatum patris punit per mortē filij, vt contigit ipsi Dauid, pro cuius peccatō filius suus mortuus est. Aut quando peccatū principis punitur in populo suo, quod & eidem Dauid accidit, propter cuius peccatū populus suus fuit peste percussus, Aut quando ob peccatum maioris, vxor & domus punitur, vt contigit Abimelech regi, ob cuius peccatū, quo, scilicet, Sarram vxorem

2. Regū. 12.

2. Regū. 24.

Gen. 20.

alienam detinebat, tota sua domus plaga percussa est. In quo Deus nec iniustitiam facit ipsis peccantibus, qui maiora merebantur supplicia, nec iniustitiam facit cæteris personis, etiam infantibus, à quibus pro sola voluntate omnia bona corporis & fortunæ posset citra iniuriā amouere, Et ita patet Deum non esse iniustum, etiam si ob quorundam peccata & scelera, alij etiam innocentes poenam sentiant. Et per hæc respondetur ad rationem dubij propositam, quòd si humanus iudex innocentē pro alieno peccato occideret, esset iniustus, non sic dominus deus. Discrimen est, quia Deus est dominus vitæ, & mortis, omniumq; bonorum, quæ pro voluntate dat, & pro voluntate poterit data reuocare, nō sic humanus iudex. Quod etiam ex Ezechiele citatum est, quòd filius nō portabit iniquitatem patris, procedit, vt ait Augustinus, de poenis seu retributionibus finalis iudicij, seu alterius seculi. Et ira ad alia similia dici potest. De quibus latius videbitur, quando de iustitia & misericordia dei agetur.

Nunc respon. ad aliud ibidem quesitum, An, scilicet, poena à Deo hominibus ob aliena peccata immissa, sit illis peccantibus apud Deum satisfactoria. Dicendum sine disputatione, distinguendo. Nam poena huiusmodi aliquando inferitur pro peccatis per contritionē deletis, aliquando vero pro peccatis, in quibus ipsi peccatores sunt obstinati, aut impoenitētes. Exempla clara sunt; De secūdo, patet ex supra allegatis. De primo autē similiter patebit questione sequenti. Tū dicendū, q̄ poena immissa peccatoribus, aut alijs pro aliorū peccatis, quādiu de illis poenitentia nō præcessit, nullo modo est satisfactoria. Tum, quia satisfactio dicit actionē, seu actū ipsius satisfaciētis, in perpessione autē præfatorū malorum illi nō actiue sed passiuē se habent, vt patet: igitur, nō dicuntur satisfacere in casu. Tum etiam, quia satisfactio locū habere non potest manente eodem peccato & culpa, pro qua quis poenam sustinet, etiā si voluntariē esset assumpta, vt ex dictis patet.

Secundū dicendū, quòd poena illata à deo pro peccatis, de quibus poenitentia vera præcessit, si patienter & voluntariē toleretur, quod dāmodo est satisfactoria, & quodāmodo nō est satisfactoria. In quantum est voluntariē & patienter per ipsos poenitentes acceptata, satisfactoria est, sicut & meritoria, quia ipsa voluntaria acceptatio propter Deum, est actus ipsius patientis ex charitate procedens, ideo à deo ad præmiū & poenæ remissionem acceptatur.

R 2 acceptatur.

Aceptatur. Ipsa tamen poena illata, non est in se satisfactoria, cum actus non sit ipsius poenitentis, cedit tamen sibi in solutum, aliter tamen, quam per actum satisfactionis, quia actus satisfactorius ipsius poenitentis & si parum poenalis sit, multam poenam purgatorij redimit: poena autem à Deo illata non redimit maiorem poenam purgatorij, quam ipsa sit, sed illa cedit illi poenitenti in solutum pro alia tanta, quam erat in purgatorio passurus, ideo satisfactoria proprie non est, sed tantum solutiua debiti secundum quantitatem ipsius. Et conformiter ad hoc est mihi probabile, quod poenitenti patienter & sponte poenam illatam sustinenti cedit in solutum, non solum poena ipsimet illata, sed etiam poena, quae ob ipsius peccatum aliis personis sibi coniunctis infertur. Et hoc de primo dubio.

Ad aliud secundum dubium quando quaeratur. An unicuique peccato sua respondeat satisfactio, seu an diuersa peccatorum genera exigant diuersa genera satisfactionum, an potius vno genere satisfactionis, scilicet, praecise ieiunando, aut praecise elemosynam erogando possit quis pro multis peccatis genere differentibus satisfacere. Et facit difficultatem dictum Hieronymi dicentis: Non sanat oculus, quod sanat calcaneum, nam pestes animae sanantur per orationem, pestes corporis per ieiunium. Respondendum breuiter, aliud est satisfacere pro peccato, aliud sanare peccatum. Satisfacere est recompensam debitam offenso reddere: Sanare autem peccatum, est illud eradicare, remouendo vel remittendo, aut extenuando illud, quod ad actum peccati inclinatur, & excitat: maxime quando illud tale ex actibus vitiosis fuit in anima derelictum, & tunc stat bene, quod poenitens satisfaciatur pro peccato, absque hoc, quod sanetur peccatum: Nam potest homo tam vehementer conteri, ut peccatum prorsus remittatur, & quod sanatum non sit, sed maneatur vitiosa radix, quae ad illud inclinet.

Dico igitur, quod potest quis satisfacere pro peccatis genere differentibus per vnum genus satisfactionis. Nam si de culpa loquamur, vnica poenitentia cordis pro omnibus culpis amouendis sufficit. Si autem loquamur de poena temporali, cui post dimissam culpam homo manet obnoxius, cum finita sit, potest homo pro ea satisfacere ieiunando semel, bis, ter, quousque prorsus sit poena remissa. Sanari autem peccata non ita bene possunt, per vnicam medicinam, quandoquidem, ut ait Gregorius, contraria contrariis curanda sunt. Et ideo

superbia per orationem, carnis petulantia per ieiunium, auaritia per elemosynam, tanquam per contrarias medicinas veniunt curanda atque sananda. Et de hoc genere aut modo sanationis loquebatur Hieronymus. Et hoc est, quod supra ex Bonauentura diximus, quod satisfactio est curatiua commissi simul & praeseruatua, est etiam debiti solutiua, & quatenus solutiua debiti est, vna specie reiterata, sufficit ad remittendum poenam dimissis peccatis debitam, quatenus verò curatiua est, diuersa satisfactione opus est.

Ex dictis alia iterum consequitur dubitatio, An, scilicet, possit homo satisfacere Deo pro vno peccato non satisfaciendo pro omnibus. Ad quod similiter sine disputatione respondendum, duplicem esse satisfactionem, scilicet reconciliantem, & soluentem, seu liberantem. Reconcilians est, qua in Dei gratiam & amicitiam redimus, haec fit per veram cordis contritionem, per quam culpa remittitur, & gratia Dei restituitur. Satisfactio soluens seu liberans est, qua homo reddit Deo aliquid, per quod à poena temporali, in qua aeterna fuerat commutata, in toto vel in parte liberetur.

Quo praemisso, quaestio proposita potest intelligi, facta comparatione peccatorum mortalium inter se, & venialium inter se, & mortalium ad venialia. Si de mortalibus fiat quaestio, iterum videtur distinguendum inter mortalia nondum quoad culpam dimissa, & inter ea, quae quoad culpam dimissa sunt: si loquamur de his, quae quoad culpam per poenitentiam non sunt dimissa, certum est, quod non potest homo satisfacere pro vno mortali, quin pro omnibus satisfaciatur, eo quod quauis peccata mortalia non sint quoad commisionem connexa, sunt tamen connexa quoad remissionem. Cuius ratio aperta est, quia principium remissionis vnius mortalis, est vnum & idem respectu omnium mortalium commissorum, puta gratia gratum faciens, seu charitas, quae secum nullum admittit peccatum mortale: Et satis id probat Innocentius, cap. Maiores. de baptismo. Similiter & Augustinus. lib. de vera & falsa poenitentia, dicens. Deus quem sanat, perfecte sanat. Et iterum: Impium est à Deo dimidiam sperare veniam. Et quis Innocentius procedat de originali peccato comparato ad mortale, ratio tamen eius eadem de mortalibus inter se collatis procedit, quandoquidem non minus debetur poena damni aeterna pro mortali, quam pro originali, & per consequens si remissio originalis requirit acceptationem ad gloriam, ita & remissio mortalis

A mortalis culpae, ad gloriam autem nemo in culpa mortali permanens potest acceptus esse de lege igitur, necesse est vna mortali culpa dimissa, omnes simul dimitti. Si autem loquamur de mortalibus dimissis quoad culpam, certum etiam est, posse peccatorem pro vno satisfacere, non satisfaciendo pro alio. Ratio, quia post dimissam culpam, non manet nisi temporalis poena soluenda, poena autem temporalis pro vno peccato debita, non est necessarii connexa poenae alteri peccato debita quoad remissionem. Nam ille poenae temporales paulatim soluuntur, & non simul, & ex consequenti potest vna sine alia dimitti. Si verò loquamur de peccatis venialibus, idem dicendum est, quod, scilicet, potest quis pro vno satisfacere, non satisfaciendo pro alio, Et ratio est eadem, quia transeunte actu peccati venialis, non relinquitur nisi reatus ad temporalem poenam: haec autem paulatim remitti potest, & ita venialia quoad sui remissionem connexa non sunt, vnde poterit homo pro vno eorum satisfacere sine alio.

Si denique loquamur de mortali peccato comparato ad veniale, similiter dicendum, quod potest homo pro vno sine alio satisfacere, cum possit mortale sine veniali dimitti, & contra, secundum probabilem opinionem, quam alioqui probauimus. Et patet prima pars, quia inter mortale & veniale nulla est quoad remissionem connexio, stat enim mortale etiam quoad culpam dimitti (ne dum quoad poenam temporalem) absque hoc, quod veniale dimittatur, quia cum remissione mortalis peccati stat reatus ad poenam temporalem, quae pro veniali debetur, ut constat. Secunda etiam pars patet, quia potest homo soluere poenam temporalem veniali peccato debita manente peccato mortali, & ita satisfacere pro veniali, & non pro mortali, satisfactione sumpta secundum iustitiam decentiam diuinam largitatis, ut supra fuit expositum, quauis non secundum iustitiam legis. Sed quia de hoc alibi latius egimus, hoc nunc dixisse sufficiat.

Quaestio sexta.

Postremo de necessitate satisfaciendi videndum est, an sit homini necessarium in presenti vita Deo pro peccatis satisfacere, & an debeat satisfactio fieri per opera poenalia, Ad primum dicendum, non esse dubi-

tandum, quin sit necessarium pro commissis satisfacere Deo, loquendo de satisfactione reconciliante, seu de satisfactione pro peccatis quoad culpam, idque de potentia ordinata, secus de potentia absoluta. Potest enim Deus pro sua bonitate omnem iniuriam liberaliter condonare, nullam pro illata iniuria satisfactionem exigendo: nam id potest facere & laudabiliter homo, qui sicut pecuniarium debitum, ita & iniuriam receptam potest gratissime condonare, quod quidem opus charitatis est & liberalitatis. Cum igitur Deus optimus sit, ac magnificentissimus, non dubium, quin possit liberaliter omnem offensam in eum commissam remittere. Nec obstat esse de iure naturae satisfaciendum offenso, quia in hac re id solum est de iure naturae loco satisfactionis Deo reddendum, quod ipse exegerit: id autem, quod in lege ordinata exigit, potest non exigere, ut supra, cum de poenitentia cordis ageremus, ostendimus. Quod autem de lege ordinata sit necessaria satisfactio pro offensa, non solum ea, qua Christus pro nobis satisfecit, sine qua nemo de lege ordinata potuit vnquam iustificari, sed alia particularis, ex diffinitione satisfactionis satis constat. Est enim satisfactio, iniuria illata recopensatio, secundum aequalitatem iustitiae. Aut ut diffinit Scotus, Est voluntaria redditio aequalitatis aliam indebitam. Ex utraque constat satisfactionem esse actum iustitiae, quo redditur offenso debita pro peccato recopensatio. Id etiam sonat verbum, redditio, quod praesupponit aliquid esse debitum. Quauis enim dare voluntatis sit, reddere tamen necessitatis est. Pro eodem facit cap. Si culpa tua damnum illatum est iure super his satisfacere oportet. Quod verbum etiam necessitatis est. Et sicut restitutio necessaria est, sine qua peccatum minimè dimittitur, ita & satisfactio pro offensa commissam, necessaria est, cum de vtroque similis sit ratio. Non enim iniustius est iniuriam inferre, seu offensam committere, quam alienum surripere: immo illud longè iniustius, ac proinde non minus pro primo, quam pro secundo opus est satisfacere. Idem etiam aperte colligitur ex his, quae supra in tractatu de poenitentia cordis diximus, vbi probauimus poenitentiam cordis de mortalibus esse peccatori necessariam, vnde Deo reconcilietur: ergo non dubium esse necessariam satisfactionem pro peccatis quoad culpam, quae per contritionem fit, sine qua peccator Dei gratiam obtinere non potest, iuxta illud Esaiæ. Ad quem respiciam, nisi ad pauperculum, & contritum corde.

E Sed esto necessariū fit Deo satisfacere, An
 Sid debeat fieri per opera pœnalia. De hoc
 posset aliqua cōtrouersia esse, Vnde pro par
 te negatiua arguitur primò, quia de lege ordi
 nata potest quis veniam perfectam conse
 qui per veram Christi dilectionē, iuxta illud
 Ioh. 4. & ad eum veniemus, & apud eum mansionē
 faciemus, Pro quo etiā facit quod ait Petrus
 in canonica, dicens, Charitas operit multitu
 dinem peccatorū. Vnde & de Magdalena di
 ctum est, Dimissa sunt ei peccata multa, quo
 niam dilexit multū. Igitur, ad obtinendū ve
 niam peccatorū, nō est necessaria satisfactio
 per opera pœnalia. Secundò ad idem arguitur,
 quia sufficit homini ad salutē, si man
 data Dei seruet, iuxta illud Christi: Si vis ad
 vitam ingredi, serua mandata: sed in manda
 tis decalogi, de quibus christus loquebatur,
 nulla de satisfactione agenda per opera pœ
 nalia mentio fit, sed de sola Dei & proximi
 dilectione: quandoquidē præcepta primē ta
 bulæ ad dilectionē Dei, præcepta verò secū
 dæ tabulæ ad proximorū dilectionem perti
 nere noscuntur, Huc enim omnia mandata
 tendūt, iuxta illud Pauli, Finis præcepti, cha
 ritas. Et iterum, Qui proximū diligit, legem
 impleuit. Tertio, quia homo potest per ele
 mosynam & per orationē satisfacere, iuxta
 id, quod Daniel ad Nabuchodonosor dixit,
 Peccata tua eleemosynis redime. Et alibi scri
 ptura ait, Sicut aqua extinguit ignē, sic ele
 mosyna extinguit peccata. Vnde & christus
 dixit, Date eleemosynā, & ecce omnia mun
 da sunt vobis. Sed huiusmodi eleemosynā, vt
 satisfactoria sit, nō oportet esse pœnālē: im
 mo si cum lætitia fiat, qualis fit ab homine li
 berali, erit apud Deum gratior, prout inquit
 Paulus, Hylarem datorē diligit Deus. Quar
 to, quia si sola opera pœnalia essent satisfa
 ctoria, quantò opus aliquod magis pœnale
 esset, tantò esset magis satisfactoriū, & per
 consequens magis satisfactorium esset iei
 unium vnus gulosi & intēperati, quā vnus
 religiosi ad ieiunandū assueti, & eleemosy
 na vnus avari esset magis satisfactoria, quā
 vnus liberalis: ex quo ieiuniū intemperati,
 & eleemosyna hominis avari magis pœna
 lia & difficilia eis sunt, quā religiosi, & libera
 lis. Quintò idem apparet ex eo, quod ha
 betur Tob. 3. qui ad Deū loquens, ait, Non
 enim delectaris in perditionib⁹ nostris, quia
 post tempestatē, tranquillū facis, & post la
 chrimationē & fletum, gaudium & exulta
 tionem infundis: Non ergo est necessaria sa

tisfactio per opera pœnalia, in quibus Deus
 minimè delectatur. Confirmatur ex dicto
 Anselmi dicentis, Satisfacere Deo, est hono
 rem eidem indebitè subtractum, impēdere.
 Hoc autem fieri potest absq; opere pœnali,
 si homo post peccatum, quo Deo honorem,
 & obedientiam subtraxit, se illi rursus subii
 ciat, eum colat, reuereatur, & timeat &c.

In oppositum, & pro parte affirmatiua ar
 guitur, Quia illa satisfactio est homini neces
 saria, quā deus ab homine post offensam exi
 git: Deus autē in vtroq; testamēto sæpe à pec
 catore pœnitentiā exigit de cōmissis, vt ex
 dictis est manifestum, pœnitentiā autē opus
 pœnale est. Idem etiam arguitur ex eo, quod
 habetur Matth. 3. & Luc. 3. Facite fructus
 dignos pœnitentiæ. Super quo ait Augusti
 nus, alios esse fructus dignos pœnitentiæ, a
 lios verò virtutis, qui per fructus dignos pœ
 nitentiæ opera pœnalia dicit esse intelligen
 da. Pœnitentiā enim cordis, fletum, lachry
 mas, ieiunia, vigiliam, aliaq; pœnalia opera,
 & aspera fructificat, per quæ homo volup
 tatibus, operibusq; vnde homines delecta
 tionem atq; vtilitatem solent accipere, priue
 tur. Idem etiam apparet exemplis vtriusq;
 testamenti: non enim peccatores aliter legi
 mus Deo satisfecisse, quā per opera pœnalia.
 Cum enim intelligerent Deum illis iratū ef
 se, illicò ad pœnitentiā, luctum, aliaq; pœna
 lia & tristia opera accurrebant, animas suas
 per ieiunia, vigilias, aliaq; huiusmodi afflige
 res. Exemplū est & non infrequens de popu
 lo Israël, & regibus eius. Exemplū sunt Nini
 uitæ, quibus cum dixisset Ionas, ad quadra
 ginta dies Ninive subuertetur, ad remedium
 illicò confugerunt, omnibusq; seipsos affli
 gentibus, ira domini placata est. Exemplum
 etiam est Petrus, qui post christi negationē,
 statim ad lachrimas se conuertit, & veniam
 impetrauit. Idem de Magdalena, & de innu
 meris aliis apertissimum est. Postremò idem
 patet ratione, quia culpa per pœnā compen
 satur, & tantò maior exigitur pœna, quantò
 maior fuit culpa. Vnde Gregori. ait, Iustum
 est, vt peccator tantò maiora sibi inferat la
 menta per pœnitentiā, quantò maiora in
 tulit damna per culpam.

Respon. Loquēdo de satisfactione p pec
 cato quoad culpā, quæ recōciliatiua dicitur,
 non dubiū est esse necessariā satisfactionem
 per opera pœnalia, quia ad minus est neces
 saria contritio, & pœnitentiā cordis: similiter
 & confessio, quæ opera valde pœnalia sunt.
 Quod cū insufficiēter probatū sit superius, nō
 opus

A opus est denuò probare. Sed ad rationes an
 te oppositū respon. Ad primum, fateor pec
 catores posse per dilectionē Dei veniā pec
 catorum consequi, non solum quoad culpā,
 sed etiam quoad omnē pœnam. Verum ipsa
 Dei dilectio, si vera est, virtualiter cōtinet sa
 tisfactionē pœnalem præfatā, scilicet, contri
 tionem, & confessionē, sine quibus peccata
 minimè remittuntur. Et ita venit cōmunis sen
 tentia intelligenda, quæ ait, esse necessariā sa
 tisfactionē per opera pœnalia, scilicet, forma
 liter, vel virtualiter in actu, aut mētis propo
 sito. Ad secundū dicendū, quod si ratio va
 leret, æquè probaret non esse necessariā con
 tritionem, nec confessionē, nec vllam satisfa
 ctionem, immo nec baptismum, nec eucharis
 tiam, cum de his in decalogo mētio expres
 sa nō fiat. Ideo dicendū, quod cum ait Christus.
 Si vis ad vitā ingredi, serua mandata. non in
 telligitur ita vt aliorū omniū necessitatē ex
 cludat, sed ideo id dixit, vt intelligamus mā
 datorum obseruantia ita esse ad salutē & vi
 tam necessariam, quod sine ea nō possumus
 saluari. Dixit itaq; quod necessariū est ad vi
 tam mādata illa seruare, nō quod sufficiens.
B Aut secundò dicatur, quod qui mādata Dei
 omnia seruat, conteritur, confiteturq; ac sa
 tisfacit tēpore quo tenetur: alioqui nec Deū,
 nec seipsum vt debet, diligit, quæ dilectio in
 ipsis mādati nobis cōmendatur. Ad ter
 tium. Esto eleemosyna nō sit positiuè omni
 bus pœnalis, bene tamen priuatiuè. Vnde
 opera dupliciter dicuntur pœnalia, scilicet,
 positiuè, quæ tristitia seu dolorē causant. Et
 priuatiuè, quia scilicet, ab aliquo bono ope
 rantem priuant, vt ieiuniū, quod priuat ho
 minem bono delectabili, & eleemosyna, quæ
 priuat hominē bono cōmodo, & vtili. Ad
 quartum fateor, quod cæteris paribus quan
 to magis pœnale est opus ex parte operis,
 aut ex parte naturalis complexionis ipsius
 operātis, tantò est magis satisfactoriū, sicut
 & meritoriū, si ex gratia fiat, non tamē si sit
 magis pœnale ex vitiosa operātis consuetu
 dine. Vnde ex tribus potest difficultas, quā
 quis in operādo sentit, prouenire, scilicet, ex
 opere ipso in se, quia est in se arduum & dif
 ficile, vt remp. regere, iudicare, & omniū li
 res & contentiones dirimere: similiter bella
 re, & mortē tolerare. Secundò, ex naturali cō
 plexione operātis, vt sunt multi, quibus dif
 ficile est ieiunare, quia à natura sunt ad fre
 quenter comedendū inclinati. Quibusdam
 etiam difficile est continenter viuere, quia à
 natura sunt ad concupiscentiam procliuēs.

Tertio, ex vitiosa operātis consuetudine, C
 vt gulosis difficile est ieiunare, & avaris ele
 mosynam dare, E contra etiam potest ex tri
 bus facilitas operādi prouenire, vt satis de se
 constat. Illa igitur difficultas, quæ ex opere
 in se, vel ex naturali operantis complexione
 venit, auget rationē meriti & satisfactionis:
 è contra verò facilitas opposita, minuit meri
 tum & satisfactionē. Difficultas verò quæ ex
 vitio maximè non emendato prouenit, meri
 tum, & satisfactionem non auget, sicut è con
 trà facilitas ex studiosa consuetudine proce
 dens, non minuit meritum. Non enim cōue
 nit dicere, quod vitium suffragetur vitioso ad
 magis merendum, & virtus seu studiosa con
 suetudo obsit studioso ad merendum. Ad
 quintum dicendū, quod Deus non delectatur
 in pœna hominum, vt pœna est, bene ta
 men vt iusta est. Sicut etiam sancti de pœna
 impiorum lætantur, iuxta illud Esai. 57. Læ
 tabitur iustus, cum viderit vindictā, manus
 suas lauabit in sanguine peccatoris. Ideo etiā
 Deus in pœnis lætari non dicitur, quia non
 eas per se intendit, qui omniū salutē cupiat,
 quod si pœnā infert, aut exigit, ideo est, quia
 vel sic ad hominū salutem cōducit, vel quia
 sic iustitia exigit. Ad postremum ex Ansel
 mo citatum, Fateor quod Deo satisfacit, qui
 illi debitum reddit honorem, quem iniuste
 subtraxerat. Vnū id opus est fiat non solum
 de cætero mandata seruando, sed de suo ali
 quid subtrahendo, quod in gloriam & ho
 norem Dei cedat, siue huiusmodi subtractio
 fiat de bono vtili, siue de bono delectabili.

Verum cum hæc, quæ dicta in hac qua
 ctione & conclusa sunt, procedant de satis
 factione pro peccatis quoad culpam, quæ di
 citur reconcilians, quam non dubium neces
 sariam esse peccatores, etiam sub pœna noui
 peccati, ad quam necessaria quidē est contri
 tio, & confessio. Esset tamen dubiū, an post
 dimissam culpam per contritionem & con
 fessionem, sit homini necessariū vltior sa
 tisfactio, ita vt si vltiorem satisfactionē in
 præsentī vita non addat, peccet de nouo. Et
 pro parte affirmatiua arguitur primò, quia
 ex sententiā omnium pœnitentiā, quæ ad re
 missionem peccatorū necessaria est, tres ha
 bet partes, scilicet, cōtritionem, confessionē,
 & satisfactionē: igitur, sicut contritio & con
 fessio necessaria sunt homini sub pœna noui
 peccati, ita satisfactio. Secundò, necessariū
 est homini id procurare, & agere, sine quo ad
 finalem gloriam peruenire non potest, sed
 ad hanc non peruenitur, nisi post remissam

E culpam, poena etiam temporalis remittatur: hæc autem per satisfationem venit remittenda: igitur. Sed quia hæretici negant post remissam culpam relinqui temporalem poenam soluendam, ideo id probatur testimoniis scripturæ. Patet enim ex 2. reg. 24. vbi cum Dauid de peccato, quo populum numerari fecerat, vel ex quadam animi elatione, aut ex Dei diffidentia veniam per poenitentiam esset adeptus, satisfationem vltiorem Deus exegit, hoc est, poenam aliquam, cuius electionem dominus ipsi Dauid reliquit, & ita peste gravissima fuit in populo punitus. Et iterum cum dominus eidem propheta peccatum adulterij & homicidij transulisset, quæ admodum Nathan propheta illi denunciauit, adhuc voluit dominus illum in filio suo dilecto punire, quem dominus breui de medio illi abstulit. Similiter Olias rex, qui sacerdotis officium contra diuinum præceptum usurpauerat, post actam poenitentiam, mansit per vitam suam leprosus. Et alia multa exempla possent afferri, quæ prætermitto.

2. Reg. 24.

Tertio idem probatur, quia in lege veteri dominus instituit hostias pro peccatis offerendas, per quas ira domini placabatur: placari autem contra peccatores, & hostias pro illis acceptare, nisi præhabita poenitentia cordis de lege ordinata non poterat. Igitur illæ hostiæ proderant ad remissionem poenæ, etiam post culpam dimissam. Vnde & Dauid post veniam peccatorum obtentam, iussus est per Gaad prophetam, vt super altare per eum extruendū, holocaustū ad Dei iram placandū, offerret. Idem etiam patet ex poenitentibus, quas ecclesia iniungendas instituit pro peccatis contritis & confessis: quibus minimè opus esset, si post dimissam culpam, nulla ira Dei contra peccatores permaneret, nec vlla poena per eos soluenda relinqueretur. Quare idem videtur testimoniis sanctorum comprobari, ait enim Augustinus in sermone de monte, Satisfactio à Ioanne præcipitur, vbi ait, Facite fructus dignos poenitentia, scilicet, vt secundū qualitatem & quantitatem culpæ, sit qualitas & quantitas poenæ. Non enim par debet esse, fructus boni operis eius, qui minus peccauit, & eius, qui grauius cecidit. Et iterum Augustinus, & habetur in glo. 2. ad Cor. 13. ait. Nō sufficit peccatori mores in melius commutare, & à malis recedere, nisi &

de his, quæ facta sunt, domino satisfaciatur, per poenitentiam dolorem, per humilitatis gemitum, per contriti cordis sacrificium, cooperantibus elemosynis. Hierony. etiā in Ezechielem lib. 8. vbi dicitur, & accingetur cilicio, ait. Vetus lumborum libido damnatur, vt qui vixerant in detiliis, postea poenitentes viuant in austeritate & duritia. Idem super Malachiam, ait, Peccator dormiat in sacco, & preteritas delicias vitæ austeritate compenset. Ex quibus & multis aliis apparet, non satis esse peccatori veniam peccatorum, quoad culpam per contritionem & confessionem obtinuisse, sed necessarium esse, vt satisfationem opere superaddat.

His tamen non obstantibus videtur tenendum non esse peccatori necessarium sub poena noui peccati mortalis aliam in hoc seculo satisfationem vltra contritionem & confessionem superaddere. Id apparet, quia si esset necessaria vltior satisfactio, maximè ad placandum iram Dei, & veniam integrā consequendū, sed ira Dei non est nisi voluntas sumendi vltionem seu puniendi peccatorem. Quæ si sit voluntas puniendi hominem æternaliter, hæc ira cessauit iam per contritionem & confessionem, vt suppono. Si autem sit, sicut est in presenti casu, voluntas puniendi hominem temporaliter pro commissis, hæc ira aliter placari potest, q̄ per superadditā satisfationem in presenti vita. Patet hoc, quia poena illa temporalis potest in hoc seculo solui, & in futuro, & electio conueniet ipsi homini: Sicut si aliquis debet vnū de duobus sub disiunctione, electio ad debitorem spectat. Ac proinde liberum est homini post contritionem & confessionem velle hic, vel in purgatorio poenam temporalem soluere, & per consequens non est necessarium sub poena noui peccati illam vltiorē satisfationem in presenti vita addere. Et inde supra conclusum est, nō esse peccatorem obligatū admittere poenitentiam à sacerdote iniunctam, sequēdo positionem Scoti.

Confirmatur hoc, quia sicut post culpam dimissam mortalem remanet homo poenæ temporalis obnoxius, ita post commissam venialia remanet obnoxius, poenæ temporali similiter obnoxius, quam si in presenti nō soluat, soluet in seculo venturo, sed ad finem redimēdi poenam temporalem venialibus debitam nō tenetur homo sub poena peccati mortalis pro ipsis venialibus in presenti satisfacere: igitur, nec pro redimēda poena temporali dimissis mortalibus debita. Antecedens notū est: alioquin venialia nō in alio seculo remitterentur, si eorū remissio

A remissio fuisset in presenti seculo necessaria. De quo alias. Si igitur vltra contritionem & confessionem sit necessaria vltior pro dimissis peccatis satisfactio, intelligatur de necessitate ex suppositione seu cōditionata, scilicet, si homo vult plenam in presenti vita peccatorum remissionem consequi, & euadere alterius seculi vindictam, tunc necessarium est vltiorem satisfationem superaddere, & sic puto intelligendos sanctos, quando de necessitate particulariter satisfaciendi loquuntur.

Ad rationes ante oppositum factas, respō. ad primum dicendum, quod illa tria dicuntur partes poenitentia, non q̄ poenitentia ex illis tribus intrinsecè componatur, nā poenitentia cordis, quæ virtus est, nō ex aliis componitur aut integratur: poenitentia etiā quæ sacramentum est, ex aliis minime componitur. Itaq; nec sunt partes essentielles, nec integrales ipsius poenitentia, sed dicuntur potentiales partes poenitentia, tã virtutis quã sacramenti, eo q̄ illa quæ requiruntur ad esse rei, seu ad eius perfectam operationem, solent dici quodammodo partes potentiales ipsius rei, **B** etiam si eius essentiam non intrent. Et quia operatio perfecta poenitentia tam virtutis q̄ sacramenti est integra peccatorum remissio, quæ sine contritione, confessione & satisfactio fieri non potest, idq; in actu aut in voto formaliter, aut interpretatine, ideo dicuntur partes potentiales poenitentia. Sed non inde fit, vt omnes illæ, si ab inuicem distinguantur, sint æque & eodem modo necessaria. Nam primæ duæ, scilicet, contritio & confessio, necessariæ sunt de præcepto, & sub poena noui peccati. Vltior autem satisfactio, quæ ad remissionem poenæ temporalis fit non ita est necessaria, nisi ex suppositione, vt nunc per dicebam.

Ad secundū ratio nil probat, quia fundat se in hoc, quod nō potest homo finaliter ad gloriam peruenire, nisi in hoc seculo plenè peccatis satisfaciatur, Quod est erroneū, quia & si in presenti seculo non plenè quis satisfaciatur in purgatorio poterit poenam debitam soluere, & inde ad gloriam pertransire. Ad alia verò testimonia, quibus probatur, q̄ post dimissam culpam relinquitur vt plurimū poena temporalis soluenda, Fateor ita esse. Fateor etiam ex multis exemplis scripturæ consistere, homines post poenitentiam poenas temporales diuinitus ordinatas in hoc seculo soluisse. Sicut & multi sancti in hoc seculo similiter post obtentam veniam asperrimas egerunt poenitentias voluntariè assumptas, nō tamē

inde fit, vt post contritionem & confessionem peccent homines de nouo, si huiusmodi poenitentias exteriores non superaddant. Nec deus vindictam de peccatis in presenti vita sumens intendit nos ad huiusmodi poenitentias astringere, sed potius suam indignationem cōtra eos, qui ipsum offendunt, ostendere. Quæ quidē indignatio, adhuc post poenitentiam cordis durat, eo modo, quo dictū est, & eam opere ostendit, vt diuinam iram sentientes, eū amplius offendere timeamus.

Ad tertium dicendum, quod sicut olim, ita & nunc præceptum est sacerdotibus sacrificia offerre, quæ valent ad duo, vt scilicet religiosè Deus ab hominibus colat, & vt Deus contra peccatores placetur. Quod si tunc temporis Deus à peccatoribus aliquas oblationes seu opera aliqua particulariter pro peccatis exigebat, tenebantur ob præceptum ea reddere loco confessionis vocalis, qua modo tenentur peccatores sua scelera sacerdotibus confiteri, qualis confessio tunc in præcepto non erat, sed aliud opus, quod confessionis vicē teneret, illis iniungebatur. Vltra igitur ea quæ tunc & nunc ex præcepto tenentur peccatores, currit quod dictum est, scilicet, non esse vltiorem particularem satisfactioem necessariam sub poena noui peccati. De poenitentibus autem per ecclesiam ordinatis certa est responsio, quod iam arbitrarie sunt. Ad quartum ex testimoniis sanctorum patet ex dictis solutio, quod ex illis sequitur præfatam satisfationem esse necessariam ex suppositione, si volumus in presenti vita cōpletam cōsequi veniam peccatorum.

Codex de ieiunio.

De ieiunio & his quæ de ratione eius sunt.

Iam de partibus satisfationis conuenit, vt promisimus, aliquid dicere. Quas quidē partes tres esse constat, ieiunium, elemosynam, & orationem. Quare autem magis his tribus modis satisfactio soleat fieri, triplex est ratio. Prima, quia secundū Ioannem. Omne, quod in mundo est, concupiscentia est carnis, aut oculorum, aut superbia vitæ. Ideo pro concupiscentia carnis, satisfacimus per ieiunium. Pro concupiscentia oculorum, quæ avaritia est, satisfacimus per elemosynam. Pro superbia vero vitæ, omniq;

1. Ioan. 2.

Evanitate, satis facimus per orationem. Secunda ratio, quia tribus modis peccatur, scilicet, contra Deum, contra seipsum, & contra proximum. Peccatis contra Deum commissis, respondet oratio. His vero, quæ contra seipsum & contra proximum. Peccatis contra Deum commissis, respondet oratio. His vero, quæ contra seipsum quis committit, respondet ieiunium. aliis autem contra proximum perpetratis, respondet elemosyna. Tertia ratio, quia his tribus modis legimus sanctos patres Deo pro peccatis satisfacisse, & ipsum placasse, ut passim per scripturam sanctam docemur, Vnde & catholici doctores hanc sumpserunt doctrinam, Ait enim Leo sermone. 4. de ieiunio. Curandis igitur lesionibus, in quas sæpe incidunt, qui cum inuincibili hoste conflagunt, trium maximè remediõrum est adhibenda medicina, in orationis instantia, in castigatione ieiunii, in elemosynæ largitate, quæ cum pariter exercentur Deus propitiatur, culpa deletur, & tætor eliditur. De quibus partibus rursus in alio sermone ait. Tertia sunt, quæ maxime ad actiones religiosas pertinet, oratio, ieiunium, & elemosyna. Oratione Dei propitiatio quaritur: ieiunio, concupiscètia carnis extinguitur: Elemosyna vero, peccata redimuntur.

F De his igitur partibus breuiter agendum est. Et primò de ieiunio solet quæri, quid, & quotuplex sit. Ad quod, dimissa multiplici ieiunii acceptatione, dicitur, quòd ieiunium est abstinentia à cibo & potu, secundum regulam super hoc traditam, vel statutam. Quod ex diuisione facile percipitur. Est enim (ad propositum loquendo) triplex ieiunium, scilicet, nature, virtutis, & ecclesiæ. Primùm quod natura est, dicitur abstinentia ab omni cibo & potu, omniq; gustabili, seu comestibili: quale ieiunium dicitur esse necessariũ ad dignam eucharistiæ sumptionem. De quo in suo loco. Ieiunium virtutis est abstinentia à cibo & potu secundum regulam temperantiæ, quæ in mediocritate consistit, non quoad nos, ut sapiens & recta ratio dictauerit, ita scilicet, ut homo in comedendo & bibendo, nec ab eo, quod nature necessarium est, deficiat, nec notabiliter excedat, sed id sumat, quod ad vitam, & debitam corporis valetudinem conuenierit. Habet autem hoc medium rationis suam latitudinem, non enim in indiuisibili consistit. Respectu etiam diuersorum hominum, varia est huiusmodi latitudo, secundum variam hominũ complexionem, statũ, atq; cõditionẽ. Quæ satis notũ esse suppono,

G Ieiunium ecclesiæ dicitur abstinentia à cibo secundum regulam ab ecclesia traditam, seu approbatam. Hæc autem est, ut in ieiunio ecclesiastico tria seruentur, scilicet, abstinentia à numero refectio- nis, abstinentia à certo ciborũ genere, & hora debita refectio- nis. Primum, scilicet, abstinentia à numero refectio- nis, ita, ut non nisi semel in die comedatur, licet non appareat in iure aperte præceptum, æquiualentur tamẽ significatur in cap. Quadragesima. de consecra. distin. 5. ubi dicitur, quòd in quadragesima summa obseruantia ieiunandum est, exceptis diebus dominicis. Idem habetur ex concilio Agathen. & cõseca. distin. 3. cap. Placuit. Quæ exceptio, cum locum non habeat, quatum ad qualitatem ciborum, ex quo ab eisdem cibis abstinentum est in diebus dominicis quadragesimæ, à quibus in cæteris diebus abstinentum est, ex eo saltem tempore quo huiusmodi abstinentia in diebus dominicis à fidelibus fuit admissa: superest, ut præfata exceptio ponat differentiã inter dominicos dies quadragesimæ, quantum ad numerum refectio- nis, ita, ut licitum sit dominicis diebus quadragesimæ pluries comedere, quod in cæteris diebus illicitum esse dignoscitur. Adde, quod vniuersalis consuetudo & communis lierato- rum doctrina sic ieiunii conditionem interpretantur, ut non nisi semel in die sit comedendum.

H Secundum, scilicet, abstinentia à certis cibis, satis traditur cap. Deniq; distin. 4. Et præcedit de quadragesima, in qua à carnibus est abstinentum, simul & ab his, quæ ex carne originem trahunt, ut sunt adipēs, larda, caseum, lac, & oua. Nã in aliis ecclesiæ ieiuniis, non ita vniuersaliter videntur hæc esse prohibita, sed solus vsus carniũ: ideo in aliis diebus ieiunii liceret citra carnes, alia cibaria sumere, si tamen non sit in oppositum consuetudo, quæ vicem legis non haberet.

Tertium, scilicet, seruandam esse horam refectio- nis, ita, ut cibus ante horam vesperorum non sumatur. De quo cap. Solet. de consecra. distin. 4. Hoc ex communi consuetudine ad horam sextam, hoc est, iuxta meridiẽ, est limitatum, siue vesperorum officium sit celebratum, siue non. In his tamen magnam vim habet patriæ consuetudo, quæ quidem seruanda est, ut habetur de obseruantia ieiuniorum. cap. Consilium. Et. 2. distinctio. Illa, & alibi pluries.

De institutione ieiunii.

Quibus

A Vibus breuiter præmissis occurrit dubium de ieiunii institutione, à quo scilicet ecclesiasticũ ieiunium sit institutum: & cum de ieiunio quatuor temporum, & vigiliis apostolorum, & solenitatũ ecclesiæ, certum sit id ab ecclesia institutum esse, sicut & alia particularia ieiunia à praelatis ecclesiæ instituta aut approbata esse constat: de ieiunio tamen quadragesimali, nõ ita certũ est. Et putant aliqui, quod ieiunium quadragesimale sit de iure diuino, & à deo institutum. Primò, quia si de humano iure esset, inter humana iura ipsius institutio reperiretur, quando scilicet, & à quo fuerit institutum: hoc autẽ nõ videtur, quia iura in quibus de huiusmodi ieiunio mentio fit non sunt noui iuris inductiua, sed præsupponunt huiusmodi ieiunium prius fuisse institutum, & iubent, ac declarant, qualiter sit à fidelibus obseruandum, ut facile est videre distin. 4. in decreto. Et de cõseca. dist. 2. cap. Quadragesima. Nec obstat, quod Thelesphorus instituerit, clericos per septem hebdomadas ieiunare debere, à carnibus antefestum paschæ abstinendo: nam non loquitur de ieiunio quadragesimali, sed de abstinentia à carnibus, quam voluit in clericis esse maiore, quàm in laicis. Quòd autẽ Thelesphorus non fuerit quadragesimæ institutor, pater ex cap. Quadragesima. distinct. 4. Vbi dicitur, quod quadragesima sex hebdomadas habet, & Thelesphorus addidit septimam. Tum etiam, quia quadragesima omnibus, tam laicis, quàm clericis iniuncta est: Thelesphori autem institutio non nisi ad clericos se extendit. Adde, quod Ignatius apostolis cõtemporaneus Thelesphorum tempore præcessit, qui tamen ieiunii quadragesimalis meminit, & ad eius obseruantiam Christi fideles in suis epistolis exhortatur. Non igitur humano iure fuit quadragesima instituta.

Secundò idem probant ex facto Christi, qui ante omnem ecclesiæ super hoc institutionem, quadraginta diebus ieiunauit: ut igitur membra corpori respondeant & capiti conformentur, debemus & nos sicut ille ieiunare, etiam omni iuris humani dispositione seclusa, quando quidem omnis Christi actio, nostra est instructio.

Tertiò idem probant autoritate sanctorum. Nam Augustinus in sermone quadragesimali, & recitatur in dominica prima

C quadragesimæ, id videtur sentire, scilicet, hoc quadragesimale ieiunium à Christo fuisse ordinatum & institutum. Apertius autem beatus Ambrosius in sermone quodam ait, quòd qui huiusmodi ieiunium quadragesimale solunt, legem diuinam scindunt, & diuinæ legis sunt præuaricatores. In alio etiam sermone apertius ait, huiusmodi ieiunium quadragesimale, non cogitatione humana adinuentum, sed diuina maiestate præceptũ esse. Idẽ videtur sentire Beda in homilia quadã, quæ recitatur tempore ascensionis. Similiter sanctus Maximinus ait, hoc ieiunium quadragesimarium nõ tam ab hominibus institutum esse, quàm à Deo consecratum, & coelesti maiestate præceptum: ideo qui hoc spernit, non tam sacerdotes, quàm Deum spernit.

Verum hæc motiua non sufficienter probant intentum, scilicet, ieiunium quadragesimale esse de iure diuino, loquendo de ieiunio nostro quatenus ab ecclesia seruatur, ita ut de ratione ipsius sint illa tria, quæ supra commemorauimus. Prima enim ratio si probaret huiusmodi ieiunium non esse de iure humano, eadem probaret, quod non sit de iure diuino. Nam sicut inter humana iura eius institutio nõ inuenitur, ita nec reperitur inter iura diuina euangelica vel apostolica.

Secunda ratio ex facto Christi sumpta, minus mouet. Tum, quia multa fecit Iesus, quæ nobis nõ tradidit sub præcepto facienda, ut constat. Tum etiam in proposito, quia si ex hoc facto, quo Christus quadraginta diebus ieiunauit, colligitur nos similiter ad ieiunandum teneri: sequitur, quòd sicut Christus ieiunauit, quadraginta diebus & totidem noctibus nil comedendo, ita & nos deberemus ad Christi imitationem nil per totam quadragesimam comedere. Et sicut Christus illis diebus continuè ieiunauit, nullum festum excipiendo: ita & nos deberemus per totam quadragesimam ieiunare, nullũ diem, etiam dominicum excipiendo. Quod tamen esse falsum constat, ex cap. Quadragesima. de consecra. distinct. 5. Vbi à ieiunio quadragesimali dies dominici excipiuntur.

Tertium etiam fundamentum ex dictis sanctorum sumptum, & si apparens sit, non tamen concludit intentum, quòd, scilicet, sit huiusmodi ieiunium de iure diuino, cum iussione saltem institutum. Nam Augustinus non ait huiusmodi ieiunium esse à Christo iussum, sed quòd ab ipso sit consecratũ, quia opere ieiunando, sacrum fecit quadragesimariũ ieiunium, & apud Deum commendabile, & acce-

E & acceptum. Ex quo illud videtur Deo dedisse, tanquam aliquid eidem gratum & acceptum, quæ omnia citra iussione fieri poterunt. Quemadmodum virginitatē & paupertatem eximiamq; patientiam in seipso tenuit & exercuit, in quibus voluit & nos ipsum imitari, sicut & in ieiunio, citra tamen iussione. Quod autē ait Ambrosius & Beda, & Maximinus & alii, huc tendunt, ut scilicet intelligamus quadragenarium ieiunium non esse ab hominibus adinuentum, sed in lege gratiæ à Christo primitus institutum & obseruatum, & Deo dicatum, & à Christo nobis in exemplum relictum, ac proinde à nobis in magna reuerentia habendum & similiter obseruandum, ac si à Christo fuisset vere præceptum, & iussum, magis, inquam, quàm alia ieiunia à posteris instituta. Et quod aiunt esse huiusmodi ieiunium diuina maiestate præceptum, intelligerem, præceptum hoc est, institutum & traditum, & in exemplum imitationis relictum. Traditiones enim maiorum, præcepta solent nuncupari, quia ita à nobis seruandæ sunt, ac si præcepta essent, Non tamen inde fit, iure diuino iussum sub poena peccati nobis esse præfatum ieiunium. Quæ admodum Christus cõsilia euangelica interdum appellat mandata: sed non ideo sub poena peccati seruanda. Ordinem etiam & sacramentum matrimonii ipse instituit, nulli tamē de iure diuino iniunctum est, vt vel ordinem sacrum, vel uxorem accipiat.

Videtur igitur tenendum ieiunium quadragesimale, eo modo, quo ab ecclesia obseruatur, nec à Christo institutum, nec ab eodē iussum esse, sed ab hominibus, & ita non de iure diuino, sed humano dicendum est esse. Hoc patet, quia Christus in lege euangelica nõ induxit discretionem ciborum, qualis in quadragesima seruari solet, sed omnibus liberum omnium ciborum vsum indistinctè concessit, vt patet Lucæ. 10. quando ad discipulos, quos ad prædicandum mittebat, dixit, In quancunq; ciuitatem introieritis, quæcunq; appositæ fuerint vobis, comedite. Idē etiam aperte docet Paulus, dicens in sententia non esse distinguendum inter cibos, quos oēs Deus creauit ad percipiendum cum gratiarum actione. Et ita non videtur, quod Christus iussit aut instituit ieiunium, quale nunc ab ecclesia obseruatur.

Secundò idem apparet, quia Papa in bullis suis concedit passim facultatem comedendi oua, caseum, & lac in quadragesima, & carnem ex solo medici consilio. & parum deest,

quin generaliter cum omnibus dispenses, vt ieiunent, carnes comedendo, sicut dicitur cum multis nobilibus dispensasse: hoc autem Papa non posset, sed id agendo Christi fideles per bullas suas deciperet, nec valerent, quod soluant, si huiusmodi ieiunium, quale ab ecclesia obseruatur, esset de iure diuino cum iussione institutum. Ieiunium igitur quadragenarium, quod Christus consecrauit, & instituit, abstinētia potius quadragenaria dicenda est, quàm ecclesiasticum ieiunium quadragenarium, de quo loquimur.

Quando autem, & à quo fuerit huiusmodi ecclesiasticum ieiunium primitus institutum & iussum, quale nunc ab ecclesia obseruatur, nõ ita apparet. Videtur Hieronymus ad Marcellam dicere, quod ab Apostolis fuit primò institutum. Ait enim. Nos vnam quadragesimam secundum traditionem apostolorum toto anno tēpore cõgruo ieiunamus.

Similiter Theophilus Alexandrinus ait, Habemus quadragesimam ab apostolis institutam, & ordinatam. Et ita putandum est, Christum primò abstinētiam quadragenariam instituisse, sine iussione aliqua, Apostolice vero ad Christi imitationem ieiunium ecclesiasticum instituerunt, & sub præcepto tradiderunt, decernentes quando, & quomodo esset quadragesima ieiunanda. Nam Christus nec tempus talis ieiunii instituit, nec modum, nec cibos. Ipse enim post baptismum illicò in desertum secessit, & illic ieiunauit. Ecclesiastica autem quadragesima non statim post baptismum fidelibus iniungitur, sed ante pascha. Christus etiam nullum diem à ieiunio excepit in illo quadragenario numero: Ecclesia vero dies dominicas excipit. Christus insuper in illa abstinētia quadragenaria, nec pluries, nec semel comedit, nec bibit: in ecclesiastica autem quadragesima vnica refectio tantum est concessa, & in potatione nulla est apposita limitatio. Christus etiam in illo suo ieiunio nullam inter cibos discretionem fecit: in ieiunio autem nostro quadragenario discretio ciborum fit, vt patet. Multum igitur distat hoc nostrum ieiunium à ieiunio Christi. Itaq; hoc nostrum ieiunium Christus nec verbo, nec facto instituit, vt constat. superest vt à primitiua ecclesia, tempore, scilicet, apostolorum, sit institutum, vt etiam tradit Ignatius contemporaneus apostolis.

De dispensatione in quadragesima, & in statutis apostolicis.

Hic

A Inc oritur dubium

supposito quod quadragesimale ieiunium fuerit primitus ab apostolis institutum, an possit Papa in illo dispensare, si enim à Christo immediatè cum iussione institutum fuisset Papæ dispensatio locum non haberet. Respon. Id pendet ex alio, An, scilicet, Papa possit in apostolicis statutis dispensare, Et parte negatiua facit. cap. Sũt quidam. 25. q. 1. vbi dicit Urbanus Papa, q̄ Romanus pontifex in his quæ tradiderunt, prophetæ, & apostoli, & sancti patres diffinierunt, nõ nouam legem dare, sed potius quod prædicatum est, vsq; ad animam & sanguinem confirmare debet.

Secundò facit extra, de bigamis. cap. super eo. cap. Nuper. & cap. A nobis. Vbi Lucius Papa, & Innocentius dicunt, q̄ contra apostolum non licet dispensare. Et loquuntur ad propositum de bigamis, qui ex statuto Pauli non sunt ad ordines sacros promouendi.

Tertiò facit q̄ apostoli in his specialiter, B quæ prædicabant, & literis mandabant, spiritu Dei ducebantur, prout scriptum est. Nõ estis vos, qui loquimini, sed spiritus patris vestri loquitur in vobis, iuxta promissionem Christi apostolis factam de spiritu sancto paracletico illis euenturo, qui eos omnem veritatem doceret. Quemadmodum & Paulus de seipso testabatur, cum ad Corinthios scriberet, dicens se spiritum Dei habere. Cum igitur ita sit, apparet statuta apostolorum non tam hominum, quàm Dei esse. In Dei autem statutis & præceptis Papa dispensare non potest, cui non data est potestas ad destruendum, sed ad ædificandum.

His tamen non obstantibus, videtur oppositum tenendum. Et patet ex facto, quia Martinus Papa legitur dispensasse cum bigamo. 34. distin. Lector. Similiter cum episcopo Panormitano fuit dispensatum, cum bigamus esset, vt refert glo. cap. Super eo de bigamis. Similiter in concilio Gangrensi dispensatum est in statuto apostolorum, qui statuerunt presbiterum ob crimen fornicationis debere deponi. 82. distin. cap. Presbiter. Cuius oppositum fuit in dicto concilio decretum eadem distin. cap. presbiter.

Præterea, potest Papa dispensare in statutis concilii generalis, igitur & in apostolicis. Cõsequentiā patet, quia generale concilium nõ minoris authoritatis est quàm fuerit apostolus, nec minus regitur à spiritu sancto, quàm rege-

retur apostolus nec minorē potestatem habet conciliū supra Papam, quàm habuerit aliquis apostolus supra Petrum. Antecedens autē notum est ex cap. Significasti, de electionibus. Patet etiā, quia Innocentius in concilio Lateranense. reuocauit quædam statuta conciliorum, prohibentia coniugium in certis gradibus consanguinitatis & affinitatis, vt habetur de consanguinitate. cap. Non debet.

Præterea, Apostolus potuit in statutis per eum factis dispensare, ex quo statuta per apostolos facta humana erant, nõ diuina. Cũ igitur non minorē potestatem habeat nunc Papa, quàm tunc habuerit Petrus, cui Papa in potestate ecclesiastica plenissimè succedit, sequitur Papam in statutis Petri, & per consequens in statutis apostolicis posse dispensare.

Itaq; de his, quæ apostoli scripserunt, est distinguendum. Quædam enim dixerunt & scripserunt, tanquam præcones & promulgatores veritatis, & diuine voluntatis: qualia sunt, quæ ad fidem & sacramenta pertinent. In his certum est, Papam dispensare, aut mutationem aliquam facere non posse. Quæ enim à Deo instituta sunt, per homines dissolui non possunt. Alia vero sunt, quæ scripserunt & ordinauerunt, veluti homines regimen ecclesiæ habentes: & in his sicut illi dispensare aut variare potuerunt, ita & Papa, prout necessitas, aut vtilitas publica postulauerit, poterit dispensare. Sed quia de his alibi dicitur, super sedeo.

Ad oppositum de quadragesima dicendum, q̄ supposito quod sit nõ à Christo, sed ab apostolis instituta & iussa, poterit Papa in ea dispensare. Attamen puto, q̄ Papa male ageret, si pro voluntate cum aliquo in quadragesimo ieiunio dispensaret, & nõ potius, pro necessitate, aut notabili vtilitate, idq; ob reuerentiā, quæ apostolis, per quos fuit ecclesia fundata, debetur. Si tamē pro voluntate dispensaret, puto teneret dispensatio. Quod autē in statutis apostolicis, hoc est per apostolos factis, possit Papa dispensare, tenet Tho. in. 4. de bigamia. Et Durandus, & Petrus de palude, & Florentinus parte. 3. de bigamia &c. & alii.

Iam ad rationes ante oppositum, dicendum, ad primum ex Urbano citatum, quod procedit de fide & doctrina euangelica, quam apostoli promulgarunt, nõ de humanis legibus aut ordinationibus, quas ipsi statuerunt. Et si decretum ad statuta etiam apostolica velimus extendere, dicendum, nõ posse papam ea mutare pro voluntate, bene tamen pro necessitate aut vtilitate notabili spirituali.

Ad secundum

Ad secundum dicendum cum Durando, quod quando dicitur, quod non licet cum bigamus aut contra apostolum dispensare non posse, aut non licere accipitur, non ut dicat impossibilitatem, sed difficultatem, aut quod non licet contra apostolum dispensare, sine causa notabili, & urgente. Aut dicatur, quod cum textus dicant non licere contra apostolum dispensare, intelligitur non licere episcopis inferioribus, qui Papam consulebant, an possent ipsi bigamos promouere, cum quo stat, quod liceat Papae. & c.

Ad tertium. Si ratio illa aliquid probaret, similiter probaret, quod Papa non posset dispensare in statutis pontificum, aut conciliorum, seu ecclesiarum, quam supponimus etiam a spiritu sancto in suis statutis motam fuisse. Quod est falsum. Non igitur obstante, quod apostoli tam in his quae praedicabant, quam in his quae statuebant, spiritu Dei ducerentur, non sequitur omnia per eos statuta, dici esse de iure diuino. Quandoquidem saepe Papa in suis ordinatiōibus spiritu Dei ducitur, nec ideo suae ordinatiōes sunt de iure diuino, aut indispenfables, ut constat. Sed de his alibi.

De discretione ciborum in ieiunio.

Praesupposito ergo quod ieiunia ecclesiastica sint ab ecclesia instituta, posset quaeri, an recte sint instituta in ea parte, qua ciborum discretiōnem includunt. Est enim compertissimum non nullos fuisse & esse, qui huiusmodi ciborum delectum, tanquam sacris literis repugnante, damnant, dicentes quod huiusmodi ieiunium, quo humanum corpus per abstinentiam a certis cibis affligitur, non esse Deo gratum & acceptum. Pro quibus facit, quod ait Esai. ubi dominus per prophetam ait, Nunquid tale est ieiunium, quod elegi per diem affligere hominem animam suam? Et subdit. Nonne hoc est ieiunium, quod elegi? Dissolue colligatiōes impietatis, solue fasciculos deprimentes. Vbi docet, illud ieiunium Deo esse gratum, quo homo a peccatis continens, opera charitatis in fratres exercet.

Secundo facit quod ait Christus, ut supra citatum est. In quacumque ciuitatem introieritis, quaecumque aponetur vobis, comedite. Et Matth. 15. ait dominus. Non quod intrat in os quinquinat hominem. Ex quibus docetur

ad libertatem euangelicam pertinere, posse hominem omnibus cibis indifferenter uti, concessumque esse a Christo hominibus, ut omnibus cibis indifferenter vesci possint. Ac proinde ecclesia ieiunium instituens cum praefata ciborum discretione, videtur euangelicam veritati contrauenire. Tertio pro eisdem videtur facere doctrina Pauli, qui aliquando videtur tradere non modo inutilem esse huiusmodi ciborum delectum, sed reprobatum. Ait enim, Non est regnum Dei escam, & potus. Et. 1. ad Cor. 8. Escam nos non commendat Deo. Nec enim si manducauerimus, abundabimus, nec si non manducauerimus, deficiemus. Et ad Colossen. 2. ait. Nemo vos iudicet in cibo aut potu, significans fidelem in cibis discretiōnem facere non debere.

Postremo ait. 1. ad Timothe. 4. In nouissimis temporibus decedent quidam a fide, loquentes mendacium, prohibentes nubere & abstinere a cibis quos Deus creauit ad percipiendum cum gratiarum actione, fidelibus, & his, qui cognouerunt veritatem. Igitur contra fidem est prohibere, ne cibis nobis a Deo concessis fruamur.

His tamen non obstantibus, tenendum est oppositum, scilicet, recte fuisse ieiunia, etiam cum delectu ciborum, instituta. Constat in primis ieiunia tam in veteri, quam in nouo testamento esse approbata. Legitur enim Deum instituisse ieiunium quarti, quinti, septimi, & decimi mensis, cui in lege gratiae correspondet ieiunium quatuor temporum. Quaequam nec ob eandem causam, nec in eisdem mensibus ecclesia huiusmodi ieiunium quattuor temporum obseruet, quibus iudaei praefata quattuor ieiunia obseruabant. Illi enim in iulii, Augusti, Octobris, & Ianuarii mensibus sua celebrabant ieiunia. Iulius siquidem erat secundum eorum computationem quartus mensis. Ecclesia vero ieiunia quattuor temporum in Martii, Iunii, Septembris, & Decembris mensibus celebrat. De quibus vide. 76. distin. cap. De ieiunio. & cap. Ieiunium.

Facit etiam quod habetur Ioelis. 2. Conuertimini ad me in ieiunio, fletu, & plactu. Alia etiam ieiunia ante Ioelis tempus, quando Deus per se populum suum regebat, legitur iudeis iniuxisse, ut ex Leuitico patet. Thobias etiam cap. 12. ait. Bona est oratio cum ieiunio. Unde patet ieiunia in veteri testamento esse approbata.

Quod etiam in nouo testamento sint commendata seu approbata, patet primo exemplo Christi, quae quadraginta diebus ieiunasse constat

Matth. 6.

A constat, qui insuper de ieiunio loquens ait: Tu autem cum ieiunas, unge caput tuum. Et Matth. 9. Venient, inquit, dies quando aufertur ab eis sponfus, & tunc ieiunabunt. Quod ab apostoli legitur adimpletum. Actuum. 13. & 14. Errant igitur, qui ieiunia perperam esse instituta dicunt. Quorum error saepe per ecclesiam legitur reprobatus. Et fuit error Vegardorum, & Ioannis Hus, & aliorum multorum ante illos in concilio Gangrensi. & aliis aperte damnatus. Sed quia forte dicent ieiunia per eos non damnari, nisi ea, quae cum delectu ciborum fiunt. Hanc enim ciborum discretiōnem ipsi damnare videntur non ieiunium, quod aiunt sine delectu ciborum seruari. Nec ciborum delectum, sed ieiunium dicunt in sacris literis commendari. Contra tamen stat veritas, quandoquidem Deus olim ex cibis naturae humanae conuenientibus, quosdam hominibus concessit, quosdam vero vetuit. Apertum est hoc in hominum primicia conditione, quando concessa homini facultate, ut de ceteris paradisi fructibus comederet, lignum tamen scientiae tangere aut gustare eidem vetitum fuit. Deinde post diluuium constat dominum concessisse hominibus, ut carnibus animalium vescerentur a sanguine tamen eos abstinere voluit. Postmodum etiam notum est, Deum in lege iudaica vetuisse, ne carnes immundas manducarent, quas non natura, sed lege aut prohibitione immundas fuisse non dubitatur. Commendatur praeterea Daniel & socii sui, cum sub regis ethnici potestate essent, quod a cibis regis abstinere. Et filii Ionadab a vino. Et Ioannes baptista a carnibus, cui cibum praebant locustae. Apostoli etiam post inductam legem euangelicam, homines a suffocato & sanguine abstinere sanxerunt. Ex quibus apertum est, non modo sacris literis non obuiare ciborum discretiōnem, sed per easdem in multis comprobata esse. Unde non mirum, si ecclesia ieiunia cum ciborum delectu instituerit. Et contrarium asserere, est error saepe damnatus. Unde Augustinus in libro de diffinitionibus orthodoxae fidei, ait. Tempore esum carniū proprie Christianorum est. Et post aequare nuptias virginitati, & nil meriti putare esse in abstinentia a carnibus, & vino non christiani, sed louiniani est. Verum in re tam certa, & toties per ecclesiam declarata, superuacaneum est diutius immorari.

Gen. 2.

Gen. 9.

Leuit. 14.

Dani. 1.

Hiere. 35.

Matth. 3.

Actuum. 15.

B iam ad rationes supra factas, dicendum ad primum ex Esaiam citatum, quod Deus illic non reprobatur ieiunium cum delectu ciborum factum, sed eius inutilitatem declarat, quando aliter, quam debet, fit: hoc est, quando exterius ieiunando a cibis abstinet, cum tamen a peccatis minime desistat, fiduciam praecipuam in ipsa exteriori ceremoniam collocans. Tale enim ieiunium, cui peccata Dei offensua committentur, nec in gloriam Dei fit, nec dignum est, quod a Deo acceptetur. Quod enim ieiunium, si quemadmodum debet, fiat, Deo gratum fit, declarat sacra pagina, per quam docemur, Deum ob ieiunia a peccatoribus assumpta sapissime placatum esse. Ad secundum ex Luca & Matth. allegatum, dicendum illud dixisse Christum ad extirpandum ceremonias legis, quibus vna erat, ut cibos aliquos veluti immundos reputarent, & ab eisdem velut talibus abstinere, specialiter ab his, quae essent idolis immolata, seu oblata. Quos cibos comedendos esse cum gratiarum actione his, qui illesam habent conscientiam, docet Paulus ad Ro. & ad Cor. scribens: Quae autem secundum legem immunda erant, iam non immunda, sed purificata esse ex actibus apostolorum, docemur, ex visione illa, quae petro in somnis apparuit, qui cum de animalibus immundis edere dubitaret, tanquam adhuc immunda essent, vocem diuinitus audiuit, dicentem, Quod Deus purificauit, tu ne comune esse dixeris, id est, impurum. Cum quibus stat, posse hominem christianum a certis cibis ob causam aliquam abstinere, ecclesiamque id ipsum instituire, in nullo veritati aut euangelicae libertati contraueniendo, qua libertate a iudaicis ceremoniis nos liberauit.

Si obiciatur, ecclesiam huiusmodi ieiunia instituentem, tollere a christianis libertatem ac licentiam cibis indifferenter utendi, quam tamen Christus illis concessisse videtur: igitur contra libertatem euangelicam est, hominem ad abstinentiam a certis cibis astringere. Respondet. Libertas haec euangelica in ciborum usu ea est, qua Christus legem veterem cibos aliquos vetantem, cui iudaei obnoxii erant, reuocauit, liberum, unicuique relinquens, atque permittens, ut cibis omnibus, si velit utatur, ita ut non amplius cibos aliquos, quos lex immundos esse dicebat, veluti immundos abiciat: qua libertate existente, liberum est homini seipsum per votum, aut iuramentum astringere ad quorundam ciborum non usum, quantum non ob legalem causam. Liberum est etiam ecclesiae ob causam Christi fidelibus praefatam licentiam in aliquo coarctata, prout viderit Christi fidelibus expedire.

rum factum, sed eius inutilitatem declarat, quando aliter, quam debet, fit: hoc est, quando exterius ieiunando a cibis abstinet, cum tamen a peccatis minime desistat, fiduciam praecipuam in ipsa exteriori ceremoniam collocans. Tale enim ieiunium, cui peccata Dei offensua committentur, nec in gloriam Dei fit, nec dignum est, quod a Deo acceptetur. Quod enim ieiunium, si quemadmodum debet, fiat, Deo gratum fit, declarat sacra pagina, per quam docemur, Deum ob ieiunia a peccatoribus assumpta sapissime placatum esse. Ad secundum ex Luca & Matth. allegatum, dicendum illud dixisse Christum ad extirpandum ceremonias legis, quibus vna erat, ut cibos aliquos veluti immundos reputarent, & ab eisdem velut talibus abstinere, specialiter ab his, quae essent idolis immolata, seu oblata. Quos cibos comedendos esse cum gratiarum actione his, qui illesam habent conscientiam, docet Paulus ad Ro. & ad Cor. scribens: Quae autem secundum legem immunda erant, iam non immunda, sed purificata esse ex actibus apostolorum, docemur, ex visione illa, quae petro in somnis apparuit, qui cum de animalibus immundis edere dubitaret, tanquam adhuc immunda essent, vocem diuinitus audiuit, dicentem, Quod Deus purificauit, tu ne comune esse dixeris, id est, impurum. Cum quibus stat, posse hominem christianum a certis cibis ob causam aliquam abstinere, ecclesiamque id ipsum instituire, in nullo veritati aut euangelicae libertati contraueniendo, qua libertate a iudaicis ceremoniis nos liberauit.

Si obiciatur, ecclesiam huiusmodi ieiunia instituentem, tollere a christianis libertatem ac licentiam cibis indifferenter utendi, quam tamen Christus illis concessisse videtur: igitur contra libertatem euangelicam est, hominem ad abstinentiam a certis cibis astringere. Respondet. Libertas haec euangelica in ciborum usu ea est, qua Christus legem veterem cibos aliquos vetantem, cui iudaei obnoxii erant, reuocauit, liberum, unicuique relinquens, atque permittens, ut cibis omnibus, si velit utatur, ita ut non amplius cibos aliquos, quos lex immundos esse dicebat, veluti immundos abiciat: qua libertate existente, liberum est homini seipsum per votum, aut iuramentum astringere ad quorundam ciborum non usum, quantum non ob legalem causam. Liberum est etiam ecclesiae ob causam Christi fidelibus praefatam licentiam in aliquo coarctata, prout viderit Christi fidelibus expedire.

Exem

LIBRARY
UNIVERSITY OF
BRITISH COLUMBIA

Exemplo id patet nam in mundi primordio vnicuique licitum erat ex Dei ordinatione rebus omnibus temporalibus ad sui utilitatem uti, quando omnia omnibus communia erant: & tamen postmodum huiusmodi licentia per leges humanas est coarctata, facta rerum diuisione atque appropriatione. Similiter stando intra metas iuris diuini & naturalis, vnicuique licitum erat in tertio & quarto gradu consanguinitatis uxorem ducere, & tamen ecclesia huic licentiae ob causam limitem posuit. Vnicuique etiam sacerdoti stando intra metas iuris diuini euangelici, licitum est confessiones omnium audire, baptizare, & alia sacramenta ministrare, & tamen per praelatos multis eorum huiusmodi licentia ob causam denegatur. Sic enim ad debitum ecclesiae regimen expedit haec, & alia huiusmodi institueri. Potest igitur ecclesia, non obstante licentia ac libertate euangelica cibis indifferenter utendi huiusmodi licentiam limitare. Quem admodum stando solum intra metas legis euangelicae, liberum est vnicuique pluries in die comedere: sed hanc licentiam constat per ecclesiam posse coarctari, Adde, quod & si Christus omnibus concesserit libertatem cibis in distinetu utendi, idque in generali, quando autem & quomodo, ipse particulariter non instituit, instituendum tamen suo vicario reliquit, sicut & de multis aliis hoc potest verificari. Ad tertium ex Paulo sumptum, dicendum, quod Paulus frequenter in epistolis suis eos, qui ad fidem conuertebantur, nitentur a iudaicis ceremoniis reuocare. Putabant enim in hoc, ipsorum salutem consistere, quod iuxta legem a cibis vetitis abstinerent, quali in hoc, & non potius in operibus charitatis & fidei salutem humana consisteret. His igitur, qui adeo legis ceremoniis fidebant, docet apostolus inutilem esse delectum ciborum, non ita aliis, qui ita a certis cibis abstinent, ut officiis charitatis intendentes, nil per ieiunia praetendunt, nisi Deo satisfacere, & carnem spiritui subiicere. Ad quartum similiter dicendum, quod loquitur contra haereticos, qui nuptias damnant, & cibos multos adhuc post euangelicam libertatem immundos esse reputant, quasi diuino iure illicitum sit illis uti. Tales fuerunt Manichaei, & alii, quorum error in concilio Gangrensi damnatus est, ut habetur in decreto. 30. distinctio. in principio.

De numero refectionum in ieiunio.

Praesupposito in G super ad integritatem ieiunii pertinere non ultra semel refectionem sumere, solet communiter quaeriri, an qui pluries in die ieiunii comedunt, toties peccent, quoties ultra semel comedunt. Et loquor de refectionibus aliis a prima, quarum quaelibet per se sufficeret ieiunium frangere. Non enim loquor de collatione, & electuariis, & medicinis, & potu, quae in die ieiunii solent ultra coenam sumi, de quibus postea. Ad questionem hanc dixerunt nonnulli, quod toties homo peccat, quoties ultra semel comedit. Primo, quia preceptum de ieiunando est negatiuum, in eo, quod continet, scilicet, non esse ultra semel comedendum. Sed contra huiusmodi preceptum negatiuum est omnis comestio alia a prima, ex quo omnis alia refectione praeter primam prohibetur. Secundo idem apparet a simili. Si quis vouit castitatem perpetuam, toties peccat, quoties ad foeminam voluntate accedit, ut est communis doctorum consensus. Quod dico, propter eum, qui post emissum praefatum votum, de facto duxit uxorem, si uxori debitum postulanti reddat, non peccat contra votum, quia non voluntate, sed necessitate ad eam accedit: quandoquidem debitum reddere postulanti, necessitatis est. Peccabit autem quoties perierit, quia id voluntatis est non necessitatis. Igitur etiam peccabit homo in die ieiunii toties, quoties ultra semel comederit, cum id voluntatis esse suppono, Et consequentia patet quia non minus obligat ecclesiae statutum atque preceptum, quam votum. &c.

Tertio ex alio magis simili apparet. Praeceptum est sacerdotibus ne ultra semel in die (extra casus exceptos) celebrent, & ideo toties sacerdos peccat, quoties ultra semel celebrat: igitur pari forma quoties homo ultra semel comedit in die ieiunii, peccat, a simili.

E contra vero alii dixerunt, quod in casu non peccatur contra praecceptum de ieiunando, nisi per secundam comestionem, & non per alias subsequentes, dico contra praecceptum de ieiunando, quia per alias refectiones subsequentes, imo & per primam potest homo per intemperantiam peccare, ut patet. Probant hi assertionem suam. Primo, quia sola secunda refectione est, quae ieiunium frangit, non tertia, nec aliae subsequentes. Nam quando tertia aut quarta refectione sumitur, iam ieiunium erat per secundam refectionem fractum: igitur non

A non peccat contra ieiunium, quando tertio aut quarto comedit.

Secundo, si tertio aut quarto comedendo peccaret homo contra ieiunium, maxime quia committit aliquid, ad cuius oppositum obligatur: sed in casu non tenetur homo a tertia & quarta abstinere, quia si ad id teneretur, maxime ob preceptum de ieiunando: sed post secundam refectionem non manet preceptum de illa die ieiunando, eo quod iam est illi impossibile factum illa die ieiunare, cum impossibile sit ei secundam refectionem non sumpsisse, postquam eam sumpsit, per quam constat fractum esse ieiunium, nec posse postmodum reintegrari.

Tertio arguitur a simili. Si detur homini praecceptum de non transgrediendo limitem signatum, & transgrediatur, non solum vno, sed multis passibus ultra limitem progrediendo, talis non peccat toties quoties passum passum ad dicit ultra limitem praefatum, sed in primo passu, quo limitem transit, peccat: igitur ita erit in proposito, cum ecclesia limitem in reficiendo posuerit, ita ut non liceat ultra vnicam refectionem progredi, peccabit quam primum ab vna refectione progreditur, & non toties, quoties ultra comederit. Aut si detur praecceptum de non frangendo vas aliquod, & homo semel percutit & frangit, peccat tunc cum primum frangit, non tamen postea, si rursus pluries vas ipsum percutiat.

Respon. Punctus huius questionis aut contentio ex intentione ecclesiae ieiunium instituentis pendere videtur. Potuit enim ecclesia, quando ieiunium instituit, habere intentionem prohibitiuam aliarum refectionum a prima, ita ut huiusmodi intentio in omnes alias a prima tenderet: & si ita sit omnis comestio, dempta prima, erit peccatum, & contra prohibitionem ecclesiae. E contra etiam potuit ecclesiae intentio prohibitiua talis esse, quae non nisi in illam refectionem tenderet, quae ieiunium frangit, in ceteris nil prohibere intendens: & si sic, sola secunda refectione erit peccatum contra ieiunium, quia sola illa est ieiunii solutiua, non subsequentes. Quid autem horum ecclesia intenderit, non satis constat. Et inde datur occasio, vel a multis occasio sumitur, ut rem in mitiorem partem interpretentur, hoc est, quod intentio prohibitiua ecclesiae non tendat nisi in refectionem, qua ieiunium frangitur. Non enim sunt iura amare interpretanda, nec poenalia sunt amplianda, sed restringenda. Et secundum hoc facile est respondere ad rationes prioris opinionis, ut de se constat.

Ego tamen priorem sententiam tutiorem esse puto, iuxta quam videtur, quod ecclesiae intentio refectionum prohibitiua non solum secundam, sed omnes alias refectiones a prima respicit. Id autem rationabiliter praesumitur, si finem, quem ecclesia ieiunia instituens intendit, attendamus. Hic autem est, ut homines in diebus ieiunii per certam & praefinitam abstinenciam affligantur, & corpus spiritui subiiciatur, & mens ad diuinarum rerum contemplationem aptior reddatur, & Deo pro peccatis debita satisfactio fiat. Ad hos fines ieiunia ecclesiastica videntur ut in pluribus instituta. Quod dixerim, ob nonnulla ieiunia, quae dicuntur ieiunia exultationis, quae in gratiarum actione sunt instituta. Nunc autem loquimur de ieiuniis mœroris aut poenitentiae. Ex hac igitur finali intentione potest, ut videtur, intentio obligatoria quodammodo colligi, quando de obligatoria intentione sufficiens certitudo non habetur. Ad praefatos autem fines non minus confert, imo magis, quod homo in die ieiunii abstineat a tertia & quarta, & aliis sequentibus refectionibus, quam a secunda. Nam magis finis ab ecclesia intentus impeditur per plures refectiones, quam per solam secundam refectionem, ut satis constat. Nec est verisimile, quod ecclesia praefatos fines intendens, velit secundam comestionem prohibere, per quam minus praefati fines impediuntur.

Sed obiicies. Quia secundum hoc ecclesiae intentio obligatoria non esse praecise prohibere numerum refectionum, sed etiam primam refectionem temperantiae regulam excedentem, ex quo talis excessus etiam fini per ecclesiam intento aduersetur. Esset etiam contra ecclesiae intentionem obligatoriam in illa vnicam refectione pisces quosdam calidos, & electuaria calida comedere, similiter & vinum parum limphatum bibere, quae non minus appetitum excitant ad spiritui rebellandum, quam refectionis pluralitas, nec minus per ea mens hebetatur, deuotio tepescit, & frigit, quam per refectionum pluralitatem. Similiter esset contra ecclesiae intentionem obligatoriam in illa vnicam refectione immorari, quoadmodum quibusdam in vtu est, coenam in diebus ieiunii per vnam horam & per duas protendere, cum similiter huiusmodi coenae protendunt, sic contra fines praefatos ab ecclesia intentos. Haec autem illata non solent concedi: igitur non est ecclesiae intentio prohibitiua refectionum plurium in duriori parte interpretando ob id, quod refectionum pluralitas

Etas fini per ecclesiam intento aduersetur. Respon. Hæc illata minime concedenda esse. Nece est simile, quod pro simili illatū est. Quod enim de quātitate refectiois dictum est, non sequitur, eo quod ecclesia circa vnicam refectioem in die ieiunii sumendā, quātitatem certam minime determinauit, nec rationabiliter determinare potuit, eo quod diuersa est hominum ieiunantium complexio atq; conditio, & quod vni ad sustentationem naturæ sufficit, alteri aut superfluum est, aut diminutum quantitatē etiam incertam, put vnicuiq; secundum rectam rationem conueniret, non etiam sub præcepto præfixit, propter periculū in quo ieiunantes essent, si excedant, vel deficient ab eo, quod conuenit. Ideo circa vnicam refectioem quantitatē minime præfixit, nec præfigere intendit. In electuariis autem & piscibus calidis aliisq; huiusmodi, nil sub præcepto tradidit, sed liberum vnicuiq; id reliquit, non enim prohibuit, quicquid prohibere potuit: sed ea, quæ, vt plurimum, magis appetūt homines, & per quæ vt plurimum, caro spiritui rebellat: qualia sunt carnes, & ea, quæ ex carnibus originem trahunt. De refectioem autē numero non ita: quia sicut abstinentiam à certis cibis præcepit, ita, & in refectioibus limitē ex intento per se posuit, vt nō ultra semel comedatur. Et quia in illis prioribus, quæ illata sunt, non est ratio de ecclesiæ intentione dubitandi, qualis est in multis refectioibus post primam, an, scilicet, intenderit solum secundam refectioem prohibere, an etiam reliquas subsequentes, ideo hic habet locum præsumptio dicta ex fine per ecclesiam intento sumpta, non sic in aliis quæ illata sunt. In confirmatione huiusmodi debilitas fundamenti pro secunda opinione allegati, quæ quidem in hoc fundatur, quod ex quo per secundam comestioem fractum est ieiunium, impossibile est postea eadem die ieiunare, & ita expirauit obligatio præcepti ecclesiæ, & ex consequenti tertia & quarta & alie refectioes iam non erunt contra præceptum de ieiunando. Hoc, inquam, non valet, quia tunc sequitur, quod si quis in die ieiunii quadragesimali semel comedit lac, oua, aut etiam carnem, posset ille postea eadem die, quoties velit, sine culpa comedere, & iterū eadem die, oua, lac, & caseum, imō & carnes sine culpa comedere. Similiter, si quis semel notabiliter horam refectiois præueniens, comedit, posset eadem die sine peccato secundo comedere, quod nemo, vt puto, diceret. Et sequelæ pa-

tent, quia in illa vnica refectioe, qua homo G cibis vetitis vititur, aut horam notabiliter præuenit, iam frangit ieiunium, & per consequens ex tunc manet liber ad comedendum eadem die quod velit, & quoties velit, cum ex tunc sit à præcepto, de ieiunando deobligatus.

In eiusdem sententiæ confirmationem facit regula communiter approbata: scilicet, quod quando alicui fidei ob causam aliquam permittitur in die ieiunii ab ecclesiastica regula in aliquo recedere, in tantum illi id permittitur, in quantum se extendit ipsius causæ indigentia. Vnde si quis habet iustā causam pluries comedēdi absq; hoc, quod carnes comedat, abstineat à carnibus. Si etiā habet causam sufficientē ad carnes comedēdū, & nō ad pluries comedēdū, abstineat à pluritate refectioem. Ac proinde, si quis habet iustam causam ad bis comedendum & non ultra, videtur quod cum his comederit, tenetur à reliquis comestioibus abstinere, & per consequens qui sine causa bis in die ieiunii comedit, tenetur à reliquis refectioibus abstinere: alioqui in hac re melioris conditionis esset qui ieiunium sine causa frangit, quam qui cum causa.

Posset aliquis querere, an sicut qui pluries H in die ieiunii comedit, qualibet vice de nouo peccat, dempta prima, ita etiam qui nulla die quadragesimæ ieiunat, qualibet die de nouo peccet. Et dixit Martinus id posse contingere dupliciter. Vno modo, quod homo nulla præmissa volitione generali violandi quadragesimam singulis diebus singulas eliciat volitiones particulares quibus velit in illis diebus non ieiunare. Potest secundo modo fieri, vt homo in initio quadragesimæ proponat in generali totius quadragesimæ & singulorum dierum ieiunium frangere, & postmodū singulis diebus singulas eliciat volitiones ieiunandi. In primo casu ait, hominem illum qualibet die de nouo peccare, eo quod illæ volitiones singulares tales sunt, vt vna ex altera non consequatur, nec vna cum altera colligantiam habet, vt patet, ideo qualibet per se sumpta, peccatum est à priore distinctum. In secundo vero casu ait, hominem illum peccare præcise per propositum illud generale totam quadragesimā violandi, quod in initio habet. Per alias autē volitiones particulares singulis diebus elicitas non peccat de nouo, nec peccas nouā poenā meretur. Huius rationē assignat, quia illæ volitiones particulares sunt velut actus imperati ex primo proposito generali in principio habito, præcedentes. Et sicut actus exteriores malitiā propriā non habent, nec

A nec nouam poenam meretur, ultra eam, quæ C actui elicitō voluntatis imperatiuo debetur, ita putat illas volitiones singulares singulis diebus elicitas nec malitiā propriam habere, nec ad nouā aut propriam poenam imputari. Idem similiter esset dicturus, si homo in principio diei ieiunii proponeret in genere in die illa pluries comedere ultra semel: & deinde, oblato cibo, pluries comedat, plures volitiones particulares comedendi eliciendo, quod, scilicet, solum peccabit in volitione prima generali in principio habita, nō autem in aliis inde sequentibus volitionibus singularibus. Simile etiam dicit in casu, quo Petrus proponat vna volitione occidere decem homines, & postea id volens exequutioni mandare singulas volitiones illos decem homines occidendi eliciat, & sigillatim occidat, quod peccat petrus præcise in prima volitione, qua in communi proposuit illos occidere non tamen peccat per alias volitiones particulares, per quas vult hunc occidere, & illum, & illum.

Verum quicquid sit de primo dicto, in secundo tamen dicto fallitur doctor hic, salua eius epæ, tam in conclusione, quam in fundamento. Patet primò, quia in casu præfato homo ille de nouo peccat per singulas illas volitiones non ieiunandi singulis diebus elicitas. Patet. Omnis actus humanus liberè & scienter contra præceptum elicitus, est peccatum, & ad propriam poenam imputabile: quandoquidem Deus poenam comminatur his qui mandata, vel Dei, vel prælatorum contemnunt, talis est volitio illa particularis sequens priorem generalem: Nam nō obstante priore volitione generali de violando totius quadragesimæ ieiunium, adhuc manet homo obligatus quadragesimam ieiunare, & ab illo nephario proposito recedere. Si igitur post illud propositū generale eliciat volitionem singularem, qua nolit hac die quadragesimæ ieiunare, non dubium, quin præcepto cōtraueniat, & ita intentum. Secundo, Actus hominis, qui ob sui maliciam sufficit gratiam præhabitam meritorie corrumpere, est peccatum ad propriam poenam æternam imputabile, talis est volitio illa particularis de non ieiunando hac, vel illa die occurrente. Assumptū suppono notum. Et minorem probo. Si homo ille post generale præfatum propositum elicitum desistat, & poenitentia ductus, quod agere debet, firmiter proponat, & si opus sit, de commissis doleat, & confiteatur, & in Dei gratiam redeat: deinde ve-

ro, adueniente die ieiunii, eliciat volitionem C non ieiunandi die illa, apertum est per huiusmodi volitionem hominem illum peccare, & gratiam in qua erat, amittere: igitur per illam de nouo peccat mortaliter, & noua poena se dignum constituit. Igitur etiam si à priori proposito generali homo ille non recederet, & adueniente die ieiunii volitionem particularem eliciat, qua nolit illa die ieiunare, absq; dubio ultra culpam prioris generalis propositi nouam, in illa volitione particulari incidit, cum huiusmodi particularis volitio eiusdem rationis sit, nec essentiam variet per hoc, quod hominē poenituerit prioris propositi, vel nō poenituerit. Quia si per hoc, quod illæ volitiones particulares fiunt in virtute prioris propositi generalis propriam malitiā aut imputabilitatē non haberent, sequitur, quod si quis proposuit vnquam se velle diuina mandata per omnia seruare, aut e contra proposuit se in nullo vel le legi euangelicæ ob temperare, quod quid- D quid postmodum homo agat, siue secundum legem Dei, siue contra eandē, nec mereri, nec demereri, etiam si homicida sit, & adulter, & mædax, & latro, & infidelis christianos persequens: sed solum meritum, vel demeritum erit in illo generali proposito in initio habito. Et ita si quis adultus baptizetur, cum in baptismo fidem & legem euangelicam profiteatur, promittens aut proponens in lege Christi viuere, quod quicquid boni post tegerit, aut pro Christo passus fuerit, etiā mortem, in nullo tali aliquod nouum præmium merebitur. Pontifices etiam iudeorum, & iudæi, qui proposuerant Christum occidere, non peccassent de nouo, hoc suum iniquum propositum ad effectum deducendo, nouas volitiones exequutionis imperatiuas eliciendo. Aperta itaq; sunt in conuenientia & errores, quæ ex præfato modo sequuntur, ideo in his supersedeo.

Quarto fallitur in hoc, quod equiparat præfatas volitiones particulares actibus exterioribus imperatis quo ad rationē bonitatis aut malitiæ. Nam exterior actus in se nullam habet propriam bonitatem aut malitiā, cum naturali quadā necessitate sequatur ad actū elicitum imperantem. Volitiones autem particulares præfate naturali consequuntur ad propositum antiquum generale prædictum, etiam si quodammodo in eius virtute præfate volitiones fiāt. Itaq; propositum illud generale præcedens, non tollit ab actibus vo-

E luntatis bonitatem aut malitiam, quam illa non præcedente haberent. Sed forte aliquis volens præfatam opinionem defendere, diceret, illam non esse intelligendam, quando inter propositum generale ab initio habitum, & volitionem particularem illius exequutiua, mediat tempus, qualiter procedunt impugnationes positæ, sed intelligitur in casu, quo permanente generali proposito efficaci, & oblata materia, elicitur volitio particularis illius propositi exequutiua. Nam his stantibus, illa volitio particularis necessitate quadam sequitur ad propositum generale: & ita huiusmodi particularis volitio in se nec bona est, nec mala; sed eius bonitas, aut malitia, quam alioqui haberet, imbibitur in illo proposito generali, unde necessario consequitur. Verum hoc, & si apparenter dicatur, puto si militer falsum esse. Quod, cum alterius sit considerationis, pro nunc missum faciamus.

De hora refectionis.

D E hora refectionis in die ieiunii sumenda, ut supra tetigi, loquitur cap. Solent de consecra. distincta. ubi dicitur non ante soluedum esse ieiunium, quam horæ vespertinæ sint celebrata. Et tunc vespertinæ horæ post horam tertiam post meridiem celebrabatur, quam horam cum multis esset difficile expectare, ut cenam sumerent, postea usu indutum est, ut ante, vel iuxta meridiem celebraretur, ut illis finitis, competens ad comedendum tempus fidelibus relinquatur. Hic tamen non est immorandum, nec opus est scrupulos inferre, seruetur in hoc, sicut in aliis multis, patrie consuetudo. Posset tamen moueri vna dubitatio, an scilicet, sit refectione differenda in die ieiunii, quousque homo per esuriam, aut naturæ defectum affligatur, aut ita parcam refectionem sumere oportet, ut per esuriem homo afflictionem sentiat. Et pro parte affirmatiua arguitur. Primum, quia strictior est abstinencia tempore ieiunii ecclesiastici seruanda, quam sit ea, quæ in ieiunio virtutis seruanda est: in ieiunio virtutis sumenda est refectione, qua corpus indiget: igitur in ieiunio ecclesiæ aliquid subtrahendum est à refectione, qua corpus indiget, hoc autem sine corporis afflictione aut esurie fieri non potest, igitur. Secundò idem apparet ex Leui. 16. & aliis scripturæ locis, ubi iubebat dominus populo suo, ut in

diebus quibus erat eis ieiunandum affligerent animas suas: nec videtur per quid nisi per notabilem esuriam, quam diebus illis refectionem minuendo, vel differendo, sustinere debebant.

Tertio pro eadem parte videtur facere Grego. qui super illud Iob. Clamorem exactoris non exaudiuit, ait in sententia. Exactor qui à nobis non est exaudiendus venter esuriens est, quem sancti ieiunantes non audiunt, sed cum amplius esurire & affligi permittunt. Facit & Bernardus in epistola ad Carthusiensem dicens, Quid magnum est si exuriat venter usque; ad rugitum, qui sæpe repletus est usque; ad vomitum. Quarto, Curandum est ieiunantibus hostem contra spiritum insurgentem perimere, hic autem non perimitur si non esurire & affligi permittatur, ut constat. Assumptum autem figuratum est in eo, quod redarguti sunt filii Israel, quod Gabaonitis pepercerunt, ad quod dictum est, quod ob id Gabaonite futuri essent eis sicut læceæ in lateribus, & fudes in oculis. Quinto facit ratio, quia præcepta & leges sunt secundum intentionem potius, quam secundum verborum formam seruanda, iuxta regulam iuris, Non dubium est in legem impingere, qui verba legis amplexus, contra legis nititur voluntatem: sed intentio ecclesiæ ieiunia instituentis est, ut fideles corpora doment & affligant, quatenus ieiunium fit Deo satisfactorium: hoc autem sine esurie fieri posse non videtur: igitur oportet in die ieiunii ita parcam comedere, aut à Deo refectionem differre, ut esurie ventris homo affligatur.

His non obstantibus tenendum est oppositum. Et probatur ex Cassiani consilio, ait enim, quod cum venit hora refectionis, refectione sumatur, etiam si homo non esuriat. Per quem modum ait, melius & commodius parsimoniam vitæ seruari, quam refectionem usque; ad esuriam differendo, quia in magna esurie auidius, ac minus temperate refectione sumitur.

Secundò idem probatur, quia ad nullam circumstantiam non expressam in præcepto ecclesiæ obligatur fidelis, nisi illa sit omni præcepto ecclesiæ communis: sed differre refectionem usque; ad esuriam, aut eam tam parcam sumere, ut esuries sentiat, non est circumstantia in præcepto de ieiunando expressa, nec est circumstantia omnibus ecclesiæ præceptis communis, ut constat, igitur. Tertio si sic esset, sequitur, quod vnus teneretur differre refectionem usque; ad nonam, alius usque; ad vespertinam usque; ad occasum, alius vero teneretur nil in tota die comedere. Hæc patet, attenta diuersa hominum dispositio, quorum aliqui citius, alii tardius esuriunt

A esurium, alii vero totam diem sine esurie transigunt, sed consequens est falsum. Postremo patet conclusio, si attendamus ea, quæ de præcepto ieiunii seruanda sunt, quæ sunt tria, ut in principio diximus, scilicet, non ultra semel in die comedere, à cibis vetitis abstinere, & horam refectionis non notabiliter præuenire, quæ omnia constat seruari posse absque esurie, & naturæ defectu.

Ad rationes autem priores dicendum. Ad primum: admissio quod arctior sit abstinencia ieiunii ecclesiastici quam ieiunii virtutis, non inde sequitur, quod ratio præterdit: quia hæc arctior abstinencia non consistit in paruitate, aut dilatione refectionis, sed in his tribus, quæ dicta sunt, in numero refectionum, in qualitate ciborum, & hora: quorum tamen nullum est necessarium in ieiunio virtutis.

Ad secundum dicendum, afflictionem aliquando accipi pro passione formaliter hominem affligente, qualis est tristitia seu dolor, Aliquando accipitur causaliter, pro eo scilicet, quod formalem infert afflictionem, vel eam inferre aptum est. Prima afflictio, cum auctus voluntatis elicitur aut imperatus non sit, sed passio quædam auctum naturaliter consequens, ideo per se, nec sub præcepto, nec sub prohibitionem cadit, bene tamen afflictio secundo modo sumpta. Itaque, quando Deus præcipit dicens, Affligetis animas vestras, id præcipit, unde ut plurimum solet hominibus afflictio formalis fieri. Tale est abstinencia à cibis maxime assuetis & delicatis, quorum usus si cut solet sensum recreare, ita & eorundem priuatio sensum solet affligere. Accidit tamen ad præfatam priuationem seu abstinenciam subsequi aut non subsequi esuriam. Ad tertium intentum Grego. similiter & Bernardi, hoc est, scilicet, non semper esse ventri exhibendum, quod postulat, sed sæpe esurire est permittendus, maxime quando non solum quod necessarium est, petit, sed aliud ad carnis voluptatem seu sui saturitatem exigit. Quando enim quod necessarium est vitæ & corporis incolumitati exigit, audiendus est, secus alias. Quod si extra tempora ieiunii id obseruandum est, à fortiore in diebus ieiunii, in quibus si venter esuriat, aliquid indebitum, aut ante horam debitam exigendo, non exaudiat improbis exactor. Ex his tamen nullo modo sequitur esse necessarium in die ieiunii esurire, ut constat. Ad quartum, mysticum sensum, ut ibidem tactum est, sequendo, dicitur, hostes spirituales animarum duplices esse, quidam sunt intranei & coarui, sine qui-

bus humana natura non subsistit, ut fomes seu carnis concupiscencia, alique; qualitates conaturales, quæ ad ea quæ sunt carnis inclinaresolent. Et tales hostes non tenentur perimere, cum perimi sine natura non possint: sed tenemur eos cohibere, & prout possumus extenuare, atque subicere. Alii sunt animarum hostes extranei seu aduertiui, quales sunt peruersæ consuetudines, atque vitiosi habitus, ex prauis moribus acquisiti, & hos debemus eradicare, & prout possumus perimere. Hi sunt, qui per Gabaonitas intelligi possunt, qui non erant filii Israel conaturales, sed illi extranei. Ad quintum dicendum, ut alibi dixi, intentionem præcipientis duplicem esse, est enim quædam obiectiua, quædam vero finalis. Prima, respicit id, ad quod obligare intendit. Secunda, respicit finem seu effectum, quæ vellet ex obedientia prouenire. Ratio autem cum regula iuris allegata procedit de intentione obiectiua, secundum quæ præcepta sunt obseruanda, non de finali, ut sæpe tactum est. Quod si ecclesia per ieiunia ab ipsa instituta intendit corporis afflictionem, & pro peccatis satisfactionem Dei; placationem, hæc tamen omnia ad finalem intentionem pertinent, quæ sub præcepto non cadit.

De necessitate seruandi ieiunia ecclesiastica.

D E inde solet quaeriri, an sit necessarium sub poena peccati mortalis ieiunia ecclesiastica obseruare. Et pendet quaestio ex hac, an scilicet, ecclesia possit ad sua statuta fideles sub poena peccati mortalis obligare. In qua quaestione apertus est error quorundam tenentium partem negativam, qui de mandatis ecclesiasticis non esse curandum dicunt, sed solum de diuinis. Ad quod dicendum mouentur ex eo, quod habetur Deuter. 4. Non addetis ad verbum, quod vobis loquor. & cap. 12. Quod præcipio tibi hoc tantum facito, nec quicquam addas. Unde colligunt, sola diuina mandata seruanda, nec his alia humana superaddenda esse. Deinde legem euangelicam dicunt hominibus ad salutem sufficere: ac proinde non esse necessarium hominum mandata seruare. Unde quod dicitur Matth. 23. Si vis ad vitam ingredi, serua mandata. Et Luc. 10. cum de mandatis diuinis sermo esset, dixit, Hæc fac & viues. Videtur significare hominibus sufficere, si Dei mandata seruet. Præterea videtur

Edetur dñs per Esaiã. 26. conqueri, q̄ homines humanas traditiones feruent, ait enim. Sine causa colunt me, docentes doctrinas, & m̄data hominum. Quod etiam citat Christus. Matth. 15. Hęc & alia solent pro se heretici citare, prætendentes hominibus non esse necessarium humana seruire mandata.

Quicquid sit de his & aliis per eos allegari solitis, dicendum ad quæstionem, eam esse æquiuocam. Potest enim dupliciter intelligi. Primò, An prælati possint propria auctoritate ad aliquid sub pœna peccati mortalis obligare. Et dicerem q̄ non, sed Dei auctoritate illis in hac parte cõmissa. Solius enim Dei est, aliquid sub tali pœna instituire, sicut & ipse est pœnam æternam transgressoribus infligere. Sicut & eiusdem solius est sacramenta instituire, cuius est gratiam sacramentalē efficaciter præstare. Potest secundo quæstio intelligi, An prælati ecclesię possint Dei auctoritate aliqua instituire, quorũ transgressores, pœnam æternam incidere mereantur. Et sic nõ dubiũ eos posse ad aliquid sub pœna æterna obligare, Nec dubiũ oppositã assertionē erroneã, & hereticã esse. Id aut̄ breuiter ostendo ex illo Lucę. 10. Qui vos audit: me audit, qui vos spernit, me spernit: qui autē me spernit, spernit eũ, qui misit me. Et Matth. 10. ait Christus. Amen dico vobis qui cunq; non susceperit vos, nec audierit sermones vestros, tolerabilius erit terræ Sodomorũ & Gomorreorũ in die iudicii. Et Matth. 18. Si ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus. Et iterum Matth. 23. Super cathedrã Moy si sederũt, & quęcũq; dixerint vobis, facite, & seruate, Ex quibus patet prælatos ecclesię habere à Christo auctoritatē, qua possint aliqua instituire & præcipere, quæ à fidelibus sub pœna peccati mortalis sunt obseruanda. Hoc etiã idem cõfirmatur ex illo Deutero. 17. Qui autē noluerit obedire sacerdotis imperio, q̄ eo tpe ministrat dño Deo tuo ex decreto iudicis morietur homo ille. Mortē autem tunc nemo merebatur, nisi pro peccato mortali. Quod si hanc potestatem habuerũt sacerdotes legis veteris, cur nõ eandē habebant sacerdotes summi legis nouæ.

Hoc rursus apte patet ex Paulo ad Ro. 13. Omnis anima potestatibus sublimiorib⁹ subdita sit. Nam omnis potestas à domino Deo est. Et qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit, Qui autem resistit, iudicium sibi acquirit. Et sequitur, Quapropter oportet subditos esse non solum propter iram sed propter cõscientiam. Vnde aperte docemur, nos

teneri ad obediendum superioribus etiam laicis ne dum prælati sub pœna iudicii & damnationis. Ac proinde, qui in hac re contrariũ asserunt, non sunt permittendi. Nec opus est rationes supra pro hereticis factas respondere, cum facilis sit earum solutio.

Sunt autem alii doctores, catholici quidē sed in hac re non longē à præfato errore recedentes, qui dicunt ecclesiam posse obligare sub pœna peccati mortalis, sed cum moderate quodam, tunc scilicet, quādo aliqua statuunt, aut iubent secundum legem diuinã, scilicet, vel eam declarando, vel eam ad tempus aliquod, vel modum aliquem limitando: & talis lex humana non erit in casu pure humana, sed mixta cum diuina, Quod si aliqua talis pure humana sit, illam dicunt non posse quenquã sub pœna æterna obligare. Huius rationem assignant, quia solus ille potest legem facere sub aliqua pœna obligantē, qui potest pœnam illam transgressoribus infligere. Cum ergo pœnam æternam non homo sed solus Deus possit peccatoribus infligere, sequitur solum Deum suis legibus posse homines sub pœna æterna obligare. Ac proinde lex pure humana, aut pure naturalis sub pœna huiusmodi quenquã obligare non potest.

Quicquid sit de huiusmodi positione, quã video doctores graues tueri, videtur ad præsens vel eam in re nil à communi positione differre, vel falsam esse. De qua cum alibi latius quod videbatur dixerimus breuiter nũc, eius falsitas potest ostendi. Tum, quia tributa & vectigalia sub pœna peccati mortalis sunt dominis, quibus debentur, soluerda, vt docet Paulus ad Roma. 13. sub inferens, Reddite igitur omnia quę sua sunt: cui tributum, tributum, cui vectigal, vectigal. Esto quod aliã talia tributa non essent secundum legē diuinam soluenda. Tum etiam, præcepit angelus vxori Loth, cum incendium illarum quinq; ciuitatum fugiebat, ne retrorsum aspiceret. Respicens autem, versa est in statum salis. Quod tamen fuit illi non secundum legem, sed præter legem mandatum. Tum etiam, i. regum. 14. præcepit Saul, ne quis comederet quicquã usq; ad vesperã, gustauit Ionathas filius suus parum mellis, & Deus iratus est: tamen mandatum Saulis non secundum legem Dei, sed præter eam datum fuit. Tum etiam Paulus ad Roma. 1. inter eos qui digni sunt morte, annumerat filios parentibus inobedientes. In quo satis consonat ei, quod habetur Deutero. 21.

Si genuerit

A Si genuerit homo filium cõtumacem aut superbum, & nõ audierit patris aut matris imperium, lapidibus eum obruet populus. Nõ igitur dubitandum est, errorem esse dicere non teneri subditos suis maioribus sub pœna peccati mortalis obedire, cũ legis aut præcepti materia postulauerit. Sed nunc satis sit hæc obiter tetigisse.

Ratio autem pro Gersonis sententiã supra adducta, qui fautor est illius sententię facile soluitur, Quod enim dictũ est, Nemo potest legem facere sub aliqua pœna obligantem, nisi qui pœnam illam potest transgressoribus infligere, veritatem habet de his, qui propria seu humana, & nõ potius diuina auctoritate leges faciunt. Prælati autem, imò & principes seculares, ex quo legitime sunt ad dignitatem promoti, à Deo habent auctoritatem, qua leges huiusmodi pœnales possint instituire, vt ex supra allegatis patet. Pro quo & exempla faciunt. Nam Papa habet potestatem instituendi, quod qui tale, vel tale opus fecerit, veniam omnium suorum peccatorum consequatur. Cũ tamen non Papæ, sed Dei sit veniam huiusmodi præstare. Similiter prælati potestatem habent à Christo aliquid statuendi sub pœna excommunicationis, & tamen effectum excommunicationis qui inter alios est, multis spiritibus bonis hominem priuari nõ ad Papam, sed ad Deum efficere spectat. Ita igitur Dei auctoritate fit, vt possit ecclesia statuta facere obligantia sub pœna æterna, etiam si ecclesia per se talem pœnam infligere non possit, & ita tenendum est. Pro quo vltra ea quæ allegata sunt, facit Augustinus ad Bonifacium comitem, dicens. Qui legibus imperatorum, quæ pro Dei voluntate feruntur, obtemperare non vult, acquirit grande supplicium. Et idem ad Casulanum presbyterum. Et habetur distincti. ii. cap. In his. ait. In his rebus, de quibus nil certi statuit diuina scriptura, mos populi Dei & instituta maiorum pro lege tenenda sunt. Et sequitur. Sicut præuaricatores diuinarum legum, ita contemptores ecclesiasticarum consuetudinum coercendi sunt. Facit etiam Leo Papa, vbi supra. cap. Hoc vestra, dicens, Inultum post hoc esse non poterit, si quis quã apostolicas regulas in aliquo crediderit esse negligendas.

Superest tamen agnoscere quæ statuta ecclesiastica obligant sub pœna peccati mortalis. Quod enim omnia sub hac pœna obligent, non est verisimile, nec asserendum: quã

doquidem non sunt humana statuta magis privilegiata, quã statuta seu mandata diuina. Constat autem non omnia mandata diuina obligari sub pœna peccati mortalis, sicut nec omnia iuris naturalis mandata, quale est mandatum, seu lex de non mentiendo, quæ naturalis est, & in literis sacris expressa. Leui. 19. vbi præcipitur, Non mentiemini, Neq; decipiet quis proximum, & c. Et tamen multa sunt mendacia, quæ venialia sunt. Talis etiam est lex de non dicendo verbũ ociosum, de qua Matth. 12. dicitur. Omne verbũ ociosum, quod loquuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die iudicii. Omne etiã peccatum diuinę legis, præuaricatio est, iuxta illud psal. 118. Præuaricantes reputaui omnes peccatores terræ. Vnde & peccati diffinitio, talis comprobata est. Peccatum, est dictum, vel factum, vel concupitum contra legē Dei. Et tamen certum est, non omne peccatũ esse mortale. Ac proinde si non omne peccatũ cõtra legem naturalem & diuinã commissum, est mortale: nec omnis legis diuinę præuaricatio mortalis est. A fortiori igitur non omnis præuaricatio humanę legis erit mortalis: & ita non omnia mandata, seu statuta ecclesiastica obligant sub pœna peccati mortalis.

Vt igitur quodãmodo agnoscamus, quando humana statuta seu leges obligant sub pœna peccati mortalis, hoc documētum potest deferuire, scilicet, recurrendum est ad intentionem legislatoris, & ad materiam legis, & ad verba ipsius, si sint præceptiua, nec ne. Quod documētum sumptum est ex Clemēntina, Exiui de paradiso, de verborum significatione. Vbi Clemens Papa exponendo regulam minorum, quando, scilicet, & ad quæ sub pœna mortalis peccati obligat, hoc præmisso, vtitur documēto. Si enim de intentione legislatoris constat ad quid, & quomodo obligare intenderit: tunc facile est scire, quod quæritur. Cuius ratio nota est, quia leges humanę & legislatoris intentione vim obtinere videntur. Si enim Legislator legem ferens, intentionem obligandi non habeat, lex ipsa obligatoria non erit. Vt si superior aliquid iubeat sub pœna excommunicationis, animam tamen ligandi non habens, nõ erit subditus ligatus, si id, quod sibi iussum est, prætermittat. Ad hunc modum de aliis.

Si autem de legislatoris animo non constat, ad verba legis recurratur, hæc autem possunt esse: præceptiua. Vt si sonet lex, præcipimus, iubemus, sub pœna inobedientię iniungimus, aut aliis huiusmodi verbis

E vtatur: & tunc ex communi sententia lex illa obligat sub pœna peccati mortalis, possunt etiam verba legis esse non formaliter præceptiua, sed præceptiuis equipollētia, vt si sonet lex, debet, oportet, non licet, aut aliis verbis vtatur, quæ necessitatē denotent, & tunc lex obligat, ac si præceptiua formaliter esset. Possunt etiam esse verba legis communia, vt si lex sonet statuiamus, volumus, ordinamus, &c. tunc videatur quæ pœna transgressoribus apponitur, scilicet, leuis, aut notabilis, vt si illud statuatur sub pœna mortis, aut perpetui carceris, aut excommunicationis irregularitatis, suspensionis, degradationis, priuationis ecclesiasticæ sepulture, &c. Et tunc cū huiusmodi pœnæ non nisi pro mortalibus infligantur, satis notum erit, tales leges obligare sub pœna peccati. Quod si nec de intentione legislatoris sufficienter constet, nec ex verbis legis, nec ex pœna appositâ, quia fortè nulla apponitur, sed lex tantum verbis communibus vtatur, ita vt dubitetur an obliget sub pœna peccati mortalis: tunc ad materiã legis videtur recurrēdum: nam potest esse tãtè importantiē id facere, quod lege huiusmodi statutum est, vt omisso ipsius sit valde periculosa. Et tunc putādum est tale decretum seu statutū obligare sub pœna peccati mortalis. Potest e contra esse adeo leuis materia, vt nullum quasi periculum sit, id quod statutum est prætermittere, & tunc non erit huiusmodi statutum taliter obligatorium. Hæc in genere dixisse sufficiat, prout ex præfata Clementina & communi doctorum sententia colligi potest. Fateor tamen difficile esse de singulis iudicare. Quod si quis post hæc omnia perspecta maneat adhuc de vigore ipsius legis dubius, an, scilicet, obliget sub pœna peccati mortalis, an non: tunc ipsa conscientia dubia, quæ temere deponi non debet, faciet ipsi dubitanti legem, tunc enim id agat & teneat, quod tutius esse cognouerit, ne conscientie proprię contrahendo, ædificet ad gehennam.

Iam ad id, quod principaliter querebatur. Ide necessitate seruandū ieiunia ecclesiastica sub pœna peccati mortalis, video nonnullos doctores ad id declinare, vt dicant, non esse peccatum mortale ea non seruare nisi ex contemptu omittatur. E quibus videtur esse Caietanus, qui ad id dicendum inde mouetur, quia vt ait, in iure nullum ponitur verbū præceptiuum respectu ieiunii ecclesiastici. Quam sententiam nonnulli post ipsum defendere sepe conati sunt. Contra quos vide-

tur oppositum esse tenendum. Primò ex dictis sanctorū, vt supra citauimus. Dixit Ambrosius de ieiunio quadragesimali loquens, quod qui illud soluit, legē Dei soluit: & scindit. Dixit idem simul & Theophilus Alexandrinus, & sanctus maximus, quod ieiunium quadragesimale nō est ab hominibus adinuentum, sed diuina maiestate præceptum. Et iterum. Qui quadragesimam soluunt, nō tã sacerdotes, quam Deum contemnunt: Deum autem cōtemnere, peccatum mortale est. Dixit Augustinus. In aliis temporibus anni ieiunare, meritum est, in quadragesima tamen non ieiunare: graue peccatum est. Secundo idem ratione patet ex eo, quod habetur. l. 23. Omnis anima, quæ se non afflixerit die hac, peribit de populo suo. Et loquitur de ieiunio seu afflictione, quæ per ieiunium fit. Si igitur ieiunium legale obligabat ad sui obseruatiã sub pœna peccati mortalis: igitur etiam ieiunium noue legis, cum nec minoris utilitatis, aut necessitatis, aut autoritatis sit, quàm illud. Tertio, Ad propositum documenti propositi loquendo, idē apparet, quia decreta ecclesiæ de ieiuniis seruadis, & si formaliter verbis præceptiuis non vtatur, vtuntur tamen verbis eisdem æquipollētibus, Patet hoc de consecra. dist. in c. 3. cap. Non licet, & cap. Non oportet. Vbi dicitur, quod non licet soluere ieiunium quintę ferię hebdomadæ sanctæ, sed totam quadragesimam ieiunare oportet. Et infra ait. Oportet totos dies ieiunare, & aridioribus cibis vti. Verba autem hæc, scilicet, non licet, & oportet, necessitatē important, vt videtur, & cap. Quadragesimam, de consecra. dist. in c. 5. idem innuitur. Imò illic vtitur decretum verbo præceptiuo, seu imperatiuo. Nam ait quod quadragesima summa obseruatione seruanda est, & addit quod nullatenus soluatur, nisi necessitas infirmitatis compellat. Ecce verbum præceptiuum. Et infra dicitur. Ieiunia à sacerdotibus instituta non soluantur, nisi propter necessitatem rationabilem. In quibus omnibus sufficienter significatur præceptum esse necessario seruandum de ieiunando. Hoc idem ait Clemens in Clementina Exiui. Quærit enim, An religiosi deobligentur à cæteris ieiuniis, si ieiunia regulæ seruent. Respondet quod non indeliberantur à ieiuniis ecclesiasticis, quæ cæteri Christiani seruare obligantur. Vbi declarat fideles obligari ad obseruantiam ieiunii, & hoc ait, loquens de his, quæ obligant sub pœna peccati mortalis.

Quartò

A Quartò hoc idem ex cōciliis colligi posse videtur: Vnde in concilio Bracharen. anathematizantur, qui in feria quinta hebdomadæ sanctæ veniunt ad ecclesiam, soluto ieiunio: cum tamen maior occasio esset illa feria ieiunium soluēdi, quàm aliis diebus, eò qd Christus illa die cœnã fecit cum discipulis suis. Si militer in cōcilio Gangren. anathematizantur, qui dicunt, ieiunia ecclesiæ nō esse de necessitate seruanda. Similiter in Clemētina de hæreticis. Ad nostrum. Inter alios errores Begardorum hic est vnus, vt ieiunia ecclesiæ non sint de necessitate à viris perfectis seruanda. Si igitur merentur anathematizari, qui ieiunia ecclesiastica nō seruāt, eaq; nō esse seruanda asserunt: consequens est mortale peccatum esse ea nō seruare, vbi causa legitima violentem non excuset.

De consuetudine legem ieiunij dissolvente.

Sed quæret aliquis, An huiusmodi ieiunandi necessitas tollatur per cōtrariam consuetudinem. Et pro parte negatiua arguitur, quia talis consuetudo cōtra regulam ecclesiasticam inducta, est irrationabilis & vitiosa, & à vitiosis atq; gulosis hominibus inducta: talis autem corruptela est, non consuetudo, & ita nō debet habere vim contra ius, sicut nec lex aliqua vim haberet, nisi iusta esset, & rationabilis. In hoc enim non consuetudo esse magis priuilegiata, quàm lex. Hoc patet ex capit. Ex parte. Et cap. Cum quanto. extra. de consuetudine. Vbi dicitur, quod nulla cōsuetudo nisi iusta, & rationabilis sit, potest iuri positiuo præiudicare. Idem etiam videtur ex distinctione. n. capit. Consequens. vbi in summa habetur: Nō potest in statutis pōtificum consuetudo cuiusq; refragari. Et cap. Consuetudinis. Ibidem in summa dicitur. Non potest vsus & consuetudo legem & rationem vincere. Et ita videtur, quod soluentes ieiunia, quæ ab ecclesia tam sanctè & religiose statuta sunt, non possunt per contrariã consuetudinem excusari.

Secundò pro eadem sententia facit. n. distinctio. In his rebus, vbi dicitur. Sicut præuaricatores diuinarum legum, ita contemptores ecclesiasticarum consuetudinum coercendi sunt. Et. 19. distinctio. Sic omnes, dicitur. Omnes sanctiones apostolicæ accipiendæ sunt,

tanquàm ipsius Petri diuina voce firmatæ: **C** Ex quibus apparet, ecclesiasticas sanctiones ita debere ab hominibus obseruari, sicut diuinæ leges. Ergo sicut qui diuinæ leges violant per oppositam consuetudinē & vitiosam nō excusantur, ita nec qui ecclesiasticas institutiones præuaricantur. Vnde. 25. q. 1. de cernitur, vt execrandū anathema sit, & velut præuaricator fidei catholicæ apud Deū reus existat, quicumq; regum, vel episcopotū, seu potentum deinceps Romani pōtificis decretorum censuram in quocunq; crediderit, vel promiserit violandam. Tertio facit ratio: Nam deus consuetudinem illam contra legem de ieiunando paulatim inductã esse, quòd; ab initio fuerit vitiosa, vt fuit, eò qd contra legem iustã iam sequitur, quòd si primi actus, per quos lex violatur sunt vitiosi, similiter ergo, & secundi actus erunt vitiosi, similiter & tertij, & sic consequenter. Id patet, quia posteriores actus sunt similes priorib; vt suppono. Sunt æquè contra legem de ieiunando, vt suppono: ergo sunt æquè vitiosi sicut priores, cum eadem sit in vtriusq; malitiæ ratio. Confirmari hoc potest, quia non est rationale dicere, quod homo cū primū cōtra legem peccat, nō excusetur, & quòd in eodem peccato perseverando excusetur: quando quidem perseverantia in peccato, & in præuaricatione contemptū auget, & culpã non minuit, vt suppono. Si igitur homines in initio ieiunium ecclesiasticū violantes peccant: igitur, à fortiore peccabunt, si in eadem violatione diu perseverēt, & ita consuetudo illa non excusat à debito ieiunandi.

His non obstantibus aliter videtur dicendum, sed quoniã sermo de consuetudine diffusior est, q̄ præfens exigit dubitatio, ideo breuiter ad propositū loquēdo dicendū, consuetudinem sapissimè legem inualidat, seu homines ab obseruantia legis excusare. Inde enim doctores cōmuniter excusant fideles, qui iuxta morem & consuetudinē patriæ in die ieiunij longiores collationes faciunt, siue olera fumant, siue lectuaria, siue etiã fructus aliquos, aut etiã panē vel solū, vř simul cū fructu alicuius arboris. Inde etiã Mediolani excusantur à peccato, nō ieiunantes primis quatuor diebus quadragesimæ, idq; quia nō est illis in consuetudine. Quod quidē argumētū est, pro eo, quod supra dixi, quadragesimale hoc nostrū ieiunium nō esse de iure diuino. Inde etiã in diebus rogationū præualuit cōsuetudo, cum olim statutū fuerit, vt illis diebus homines ieiunarēt, de consecra. dist. in c. 5. cap.

E cap. Rogationes. Inde etiā excusantur multi à solutione decimarū quarundā rerū, prout in diuersis regionibus aut locis sua viget consuetudo. Quā admodū ob eandē consuetudinē alicubi homines ab obseruantia multorū festorū excusantur, qualiter alibi non excusantur. Inde etiā excusantur homines refectioem ante horā vesperorū sumentes: trecenti enim anni adhuc non sunt, ex quo hora prandij in ieiunio erat hora tertia post meridiem. Nunc autē religiosi aliqui etiā multū ante meridiē æstiuo tēpore & in quadagesima videntur comedere, vt refert Caietanus. Inde etiā excusantur Britones, qui in quadagesima butyro vtūtur, vbi talis viget consuetudo, aut ouis, aliisq; ex carne originē trahentibus, cum tamen oppositū sit iure statutum. distin. 4. ca. Deniq; Inde clerici excusantur à ieiunio septē hebdomadarū. Addit enim Thelephorus quadagesimę hebdomadam septimam, vt habetur distin. 4. Inde in nonnullis locis homines in die sabbati carnes comedentes excusantur, cū tamen olim Gregorius ab illis abstinendū instituerit de consecra. distin. 5. capi. Quia dies. Sicut & Leo quartus, instituerat à carnibus abstinere in feria. 4. & 6. Et tamen in oppositū valet consuetudo de consecra. distin. 3. cap. de esu carnis. In quibus omnibus & multis aliis præsentem materiā concernentibus, non tam rigorem legis aut constitutionum, quā patriæ morē & consuetudinē seruare oportet. Facit pro hac sententia, quod vt ait Augustinus, & habetur in decreto. distin. 4. Leges non obligant, nisi sint vtentiū moribus approbatæ. ait enim: Leges instituuntur cum promulgantur, firmantur, cū moribus vtentium approbātur. Et sequitur ad propositū. Sicut enim morbus vtentiū in contrariū nonnullę leges hodie arrogatæ sunt, ita moribus vtentiū ipsę leges firmantur. Inde ieiunium septem hebdomadarū obligatoriu non fuit, quia vt ibidē dicitur, non fuit vtentiū moribus approbatū. Inde etiā statutū de abstinēdo à carnibus in dominicis diebus quadagesimę olim obligatoriu non fuit, quia non fuit vtentiū moribus approbatum, vt ait Grego. in epistola ad episcopū Anglorū, Et habetur ibidem capi. Deniq; Cum ergo consuetudo populi non minorē vim habeat ad legē positam abrogandū, quā ad eius vigorē impediendum: sequitur legem de ieiunando vim per contrariā consuetudinē amittere posse, & ita intentum. Facit deniq; ratio, quia humana leges ex intentione robur accipiunt,

vt supra tetigimus, ac proinde si legislator cum legem facit, animū obligandi nō habet, non obligat lex, ita post legē institutā si animū obligandi deponat: similiter non amplius obligabit lex. Cum igitur inducta consuetudine legi contraria, sciente legislatore, & non contradicente, nec inobedientes puniente, iustē præsumatur legislatorem legis rigorem relaxare, perinde igitur est, ac si dispensaret, aut legē reponeret, & ita fit, vt per huiusmodi consuetudinem homines ab humanis legibus excusentur.

Quibus præmissis facilē est ad rationes priores respondere. Ad primū, in quo queritur de vitiosa consuetudine, quā habeat vim &c. dicendū, quod consuetudo duplicē solet habere vim, scilicet, nouam obligationem inducendi, & priorem obligationē legis remouendi. Ad hoc quod obligationem inducat, oportet, quod sit rationalis & præscripta, & talis consuetudo equiparatur legi, quę nisi iusta sit, lex esse non potest. Et hæc consuetudo est, quę dici solet: Ius quoddam esse in vsu, nō in literis contentū. De qua consuetudine loquūtur sepe iura, & sancti, vt est illud Augustini, & habetur. n. distin. vbi ait: Ecclesiasticarum institutionū quasdam in scriptis, quasdam verò apostolica traditione per successores in ministerio confirmatas accepimus, quasdam verò consuetudine roboratas approbavit vsus. Et sequitur ad propositum, quibus par ritus, & idem vtrisque pietatis debetur affectus. Ad hoc autē, quod consuetudo priorē legis obligationem tollat, nō opus est, quod sit rationalis & præscripta, satis est, quod per tantū tempus sit huiusmodi consuetudo inducta & obseruata, vt ad notitiam maiorum peruenerit, qui cum eam sciunt, minime contradicunt, cum cōmodē, si vellent, contradicere possent, & præuaricatores punire, quod quia nō faciunt: iustē præsumitur eos legis rigorem velle amouere. Vnde fit, quod ad tollendū vim legis humanę, impertinens est consuetudinē cōtrariam vitiosam esse, aut rationabilem, quia quod per se facit ad legis amotionē, non tam consuetudo contraria est, quā animus legislatoris consuetudini cōsentiens. Quod autē iura dicūt, scilicet, quod cōsuetudo nisi rationalis & præscripta sit, legem vincere nō potest, nec statutis pontificum præiudicare &c. procedit de consuetudine inducta & seruata, nesciente superiore, cuius est legem facere, & reuocare. Nam eo id nesciente, necessarium est, consuetudinem cōtrariam iustam esse & rationabilem,

A lem, & per maius tempus præscriptam, vt legem vincat. Secus de consuetudine maioribus scientibus inducta & obseruata. Sic etiam accipiendum videtur, quod ait Tho. ad propositum dicens, Quod si eadem legis ratio permanet, quę prius non vincitur per contrariam consuetudinē superuenientē: sed nō obstat huiusmodi consuetudine, manet lex in suo vigore. Intelligitur, si legislatore ignorate sit talis cōsuetudo inducta: nam si eo sciente & consentiente, etiā si eadem legis ratio permaneat, lex ipsa vim suā amittit. Ad secundum dicendū, illa omnia procedere, humanis legibus aut constitutionibus in suo robore permanentibus, quod fit, quandiu legislatoris intentio eadem obligandi manet simul & ratio legis, tunc enim tene mur obedire, ac si diuina esset lex, vt supra deduximus. In casu autē nostro secus, quia per consuetudinem à prelato scitam, tollitur vis & robur ipsius legis. Ad tertium, dicendum, quod ratio procedit, si durante vitiosa consuetudine permaneret eadem ratio legis simul & legislatoris intentio, tunc enim quod diutior esset cōsuetudo, eo peior esset, & per consequens non excusaret culpam, sed aggravaret. Attamen in casu, cum non maneat eadem superioris intentio obligatoria, vt ex dictis apparet, ideo nō mirum, si in consuetudinis initio homines nō excusentur à culpa inobediencię: excusentur autem, postqu fuerit consuetudo sufficienter continuata.

De his, qui ad ecclesiastica ieiunia tenentur.

LEge tamen de ieiunando in suo robore permanente, esset quæstio, qui sunt, qui ad ecclesiastica ieiunia tenentur, & qui non. Ad quod breuiter dicendū, quod de iure omnibus christianis sunt ecclesiastica ieiunia iniuncta. Et ita omnes cuiuscunq; status & cōditionis sint, ad illorum obseruantiam tenentur, exceptis his, qui iustam habent excusationem. Causę autem huiusmodi excusantes, reducūtur ad duas puta ad necessitatem & pietatem. Ob necessitatem quidem excusantur infirmi, pueri, & senes, & pauperes, qui in hora prandij nō habent id, quod illis ad vnicam & integrā refectioem sufficit. Similiter & prægnantes, & lactantes. Similiter & corporaliter laboran-

tes, quibus, scilicet, est necessariū laborare, vt sibi & familię suę debitē subueniāt, aut statum suū seruent, aut vt notabilia dāna in persona, fama, aut bonis temporalibus euitent, & alij huiusmodi, de quibus vnica videtur esse ratio, quia his omnibus necessarium est, frequenter in die comedere, vt debitū corporali alimentū præbeant. Pueri enim, & senes, & infirmi, ob roboris aut caloris debilitatē, indigēt pluries comedere, quibus vnica refectio in die, aut non sufficeret, aut noceret, vt constat. Idem patet de pauperibus in casu dicto, & de prægnantibus, atq; lactantibus, quę cibo pro se & foetu seu paruulo, quę lactant, indigent. De pueris tamen ante completū trinu septenniū, nō placet omnibus eos omnino à ieiunio excusare, tum, quia in illa ætate possunt & solent multa carnalia vitia cōmittere, ratione quorū opus est eis flere, & Deo pro peccatis satisfacere, & carnē spiritui subiicere, sicut & aliis adultę ætatis id opus est ac proinde debent, sicut illi ieiunare. Tum etiam, quia & si ieiuniū quadagesimale integrum seruare nō possint, possunt tamē certis diebus ieiunare, sine corporis aut sanitatis detrimento: alioquin doctores non consulerent, aut docerēt, pueros esse assuefaciēdos, vt aliquibus, quāuis paucis diebus ieiunēt. Quę quidē doctrina si sana & vera est: possunt igitur cōueniēter aliquādo ieiunare. Et ita quibusdā visum est, quod tenētur saltē ad ieiunia quatuor tēporū, aut alia intra annū, & ad aliqua, quę pauca, in quadagesima, etiā si totā quadagesimā ieiunare nō teneantur.

Deinde senibus nō est determinatū tempus, quo incipiāt à ieiunio ecclesiastico Deo obligari, sed attendenda est cōplexio, & corporis robur, & quādiu hæc pmisserint senē ille se ieiunare, tenetur ex sententiā doctorū. Igitur, nec etiā pueris est determinandū tēpus, post quod incipiāt ad ieiunia obligari. Verū ex quo doctores, p maiori parte ius de ieiunando ita interpretātur, vt ecclesia per illud non intendat animę aut corpori detrimentū inferre, nec intendat obligare ad ea, quę communem hominū facultatem excedunt, communem autem puerorum facultatē excederet, ieiunia ecclesiastica obseruare, saltē ante trinum septenniū: similiter eorū debitū augmentū ex relatu medicorū peritorū, vt plurimū trino indiget septennio, quod quidem augmentū per ecclesiastica ieiunia verisimiliter impediret, ideo putandū est huiusmodi pueros ad ieiunia obligare minime intendisse, non solum ad quadagesimā, sed nec ad alia ieiunia

E ieiunia intra annum, etiā si accidat aliquos absq; damno posse quibusdā diebus ieiunare. De senibus autē secus est, quia natura nō determinauit illis tēpus defectus, quā admodum determinauit pueris tempus profectus atq; augmētī. Et per hāc facili est ad ratiōes in oppositū factas respondere. Et quāq; nō ita in rigore sit asserēdū, naturā terminum augmētī pueris ad certū tēpus præfigere, senibus, aut tempus defectus certum minimē præstituisse: aliquid tamen dandū est cōmuni in hac re peritorum iudicio.

De his, qui corporaliter laborant, vt sunt artifices, & hi, qui agros colūt &c. siue ex necessitate, siue ex voluntate laborent, siue ad damnū vitādum, siue ad lucrū quærēdū, siue pauperes sint, siue diuites, iam nō dubiū est, eos ob huiusmodi laborē ab ecclesiasticis ieiunijs Deo obligari, ex quo Eugenius quartus, omnes illos similiter laborātes, à debito ieiunandi absoluit. vt refert Baptista, verbo ieiunium. 6. 19. Et Rosella, & alij summistæ, modo consuetudinē patriæ laudabilē obseruent. Sic enim arbitror præfatas personas à iure ieiunandi Deo obligatas esse, vt consuetudini postea obseruata, se conforment.

De infirmis autem, & senibus, & pauperibus, & prægnantibus, & feruitoribus, cæterisq; causam aliquā ad nō ieiunandū habentibus, regula hęc videtur ponenda, atq; seruanda. Quod tales nō excedant regulam ecclesiasticam de abstinentia in die ieiunij obseruandā, vltra quam exigit causa, ob quam à ieiunio recedunt. Alioquin si vltra excedūt, videntur peccare. Ratio huius regulæ est notā, quia si quis necessitate à regula ecclesiastica recedit, excusationem habet, si autem voluntate, nō ita: igitur qui ob causam recedit à regula plusq; causa ipsa postulat, in illo pluri nō necessitate, sed voluntate recedit, ac proinde illud plus ipsi videtur imputādum. Nam in illo pluri, in quo vltra exigentiā causæ à regula recedit, perinde est, ac si causam recedendi nō habeat. Ita dici solet in dispensatione voti ob causam aliquā facta, si dispensatio causæ exigentiā excedat, nō tenet in illo pluri huiusmodi dispensatio. Inde fit, vt præfata personæ non sint omnino à ieiunio excusandæ, sed causæ exigentiā est attendenda, vt si infirmitas sit talis, quæ exigit infirmitatis, aut ter in die comedere, nō tamen causa illa exigit, vt carnes comedat: poterit quidem pluries comedere, non tamen carnis vti. Aut e cōtra, si infirmitas talis sit, quæ vsū carnis exigit, & non pluribus refe-

ctionibus, poterit carnis vti, non tamen pluries comedere. Si enim in primo casu carnes comedat, aut in secūdo pluries, iam id non ob causam agit, sed ob voluntatem, & ideo huiusmodi excessus venit eidem imputandus. Vnde fit sepe in re hac medicos non carere culpa, cum id solum debeant infirmis in diebus ieiunij concedere, quod infirmitas postulauerit, & non indistinctē eisdē indulgere: maximē cum multæ sint infirmitates, quibus abstinentia nō solum nō nocet, sed notabiliter auxiliatur, vt de se satis cōstat, & habetur ad hoc propositum de conse. distin. 5. capit. Legimus. Idem de cæteris supra dictis posset & meliūs exemplificari. De mercatoribus, qui saepe iter agunt ad nūdinās & loca varia, si huiusmodi laborē suscipiāt ob necessitatem, quia nō possunt aliter se & familiam sibi cōmissam sustentare, & excusantur à ieiunio, modo seruēt regulā positam, quia si cum suo itinere cōmodē se cōpatitur ieiunium, tenentur ieiunare: alioquin tantū à regula ieiunij recedant, inquantū labor assumptus exegerit. Si tamē laborēt, aut iter agant absq; necessitate, cū alioqui sint diuites, sed lucrum quærunt, aut iter possent differre, quousq; ieiunij dies transeat &c. dicendū, q̄ illi etiam laborantes, peccant ieiunij soluendo, quia tales nō necessitate, sed voluntate ieiunium soluūt. Si autē ex itinere notabile lucrum sperāt, quod verisimiliter amitterēt, si in ipsa die ieiunij nō iter faciant, aut nō laborent, videretur alicui, quod peccāt soluentes ieiunium, quod alioqui sint diuites, tum quia tales nō necessitate, sed voluntate ieiunium soluūt, quādoquidem lucro illo, quod præterdunt, nō indigent. Tum etiā, quia tales videntur temporalia spiritualibus præferre. Tum etiā, quia quæ præcepta sunt, præferenda sunt his, quæ sunt voluntaria. Sicut & consilia intelliguntur, saluis præceptis.

Hoc tamē nō obstantē, si in die ieiunij talis se illis offert oportunitas ad lucrū acquirendum, qualē nō aliās pro certo sperāt, excusandi sunt, nec deberent confessores ob id illis absolutionem denegare, si ab huiusmodi laboribus & itineribus abstinerere nolint. Id apparet, quia ecclesia ieiunia instituēs, nō intendit homines ad ea obligare in tāto rigore, vt causa ieiunij, vel damna notabilia sentiant, vel lucra alloqui licita & iusta amittāt. Id patet à simili, quia nō minus tenentur homines ad obseruantiam festorum, quā ieiuniorum, sed occurrētē casu, quo ob festi obseruantiam, vel damnū paterentur, velluerunt amitterent,

A mitterent, excusantur à festi obseruentia, vt patet. cap. Licet. de ferijs, vbi cōceditur hominibus, quod in diebus festiuis, oblata oportunitate alecia capiēdi, qualis nō semper habetur, ea capiāt. Similiter nō obstantē prohibitione iudicibus facta in die feriato iudicādi, cōceditur eisdē, vt tūc in simili casu iudicent. Vt si res, de qua iudicatur, talis sit, quæ alioquin esset peritura. Ob id etiā conceditur his, qui in area triticum habēt, vt in diebus feriaris oblata oportunitate ea faciant, quæ alio tēpore nō feriato facere potuissent, si timeāt alioquin rem perituram: ita igitur in proposito. Et reducitur casus hic ad necessitatē. Tūc igitur dicitur necessitate ieiunij solui quando id necessarium est ad sui & suorū sustentationē, aut ad famæ, honoris, status, rerūq; habitatum conseruationē, aut etiā ad bonū aliquod notabile acquirendū, iustū, & honestū, ad quod nō aliās oportunitas speratur.

Ad hanc causam necessitatis reducitur casus, quo quis non potest cōmodē debitū sine fractione ieiunij persoluere, siue sit debitum reale, siue personale, siue cōiugale. Cuius ratio æquē nota est, quia ecclesia ieiunia instituens, nō ita obligare intendit, cum damno notabili proximi, quale fieret in casu creditori, vt patet. Et valet hoc pro filijs, & parentibus, viris & vxoribus dominis & feruis, cæterisq; officialibus, aut hominibus reip. obligatis. Valet & pro cathredaticis & lectoribus conductis, seu obligatis.

Ad eundē casum reducitur, si maritus præcipiat vxori, vt nō ieiunet, debet quidē parere, si ieiunij est voluntarium, vt marito complaceat. Si autem sit ieiunium ecclesiasticū, parere nō tenetur, nisi ob causam, si forte inde scandalum mariti timetur, aut odium contra vxorē, aut aliud huiusmodi, erit tunc necessitas ieiunium differendi.

Secunda causa soluēdi ieiunij est pietas, vt si quis aliquid faciat ob publicā vtilitatē, vt est, prædicare etiā voluntate, aut peregrinari pro publica pace procuranda, aut inimicis reconciliandis, aut pro alio bono notabili procurando &c. Tunc licitū est ieiunij soluere, præsupposito, quod bona illa nō poterunt per alium æquē cōmodē procurari, q̄q; opus ad id oppositū tale sit, quod secum ieiunium nō compatiatur. Ad id reducitur peregrinatio etiā voluntariē in cultū, & honorem alicuius sancti assumpta, quæ secū ieiunium non compatiatur, causa quidē est soluēdi ieiunium, modō illa peregrinatio sine ieiunij solutione fieri nō possit, aut si differri nō pos-

fit cōmodē. Huius causæ ratio etiā nota est, quia ecclesia nō intendit, cum ieiunia præcipit, impedire homines ab alijs pijs operibus melioribus & vtilioribus, ideo causa pietatis possunt ieiunia solui. Ambæ igitur causæ, scilicet necessitas, & pietas, sufficiunt ad humana præcepta frangendū, vt etiā aperte habetur cap. Conquestus. de ferijs. vbi iste duarum causæ exprimuntur.

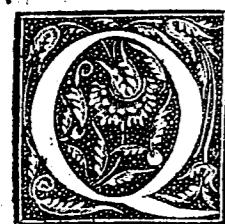
Quæret hic aliquis, An aliqua ex præfatis causis existētibus, possit homo sine superioris licentiā aut dispensatione ieiunij soluere. Respon. In hoc tenēda est cōmuni regula à doctoribus cōmuniter approbata, scilicet, si causa præfata est homini euidentē, aut certa, certūq; sit eam esse vnā de his, quæ à debito ieiunandi excusant, nō opus est alterius licentiā aut dispensatione ad recedēdū à ieiunio. Si autē causam insufficientē subsistere certum nō sit, satis est homini sic dubitātū viros peritos adire, atq; fide dignos, & re illis expōsitā, si declarauerint causam sufficere, poterit sine superiorū dispensatione, illorum se iudicio conformare. Si autē huiusmodi diligētia facta, res maneat sicut prius dubia, tunc superiore adire oportet, & ab eodem dispensationem impetrare, & illi poterit in casu hominō tutē se conformare. Citra prælatum autē viri fide digni, quorū iudicio poterit homo, se in casu cōformare, sunt, proprius sacerdos, si doctus sit, aut medicus, si causa morbi sit, aut vir doctus ac literatus in huiusmodi casibus instructus. Nec in his est multū in istēdū.

De alijs autē, qui in diebus ieiunij illud obseruantes se ad luxuriā procliuiores sentiūt, siue ex naturali eorū cōditione, siue ex vitio, An ob hanc causam excusentur à debito ieiunandi. Similiter de alijs, qui vel ex natura, vel vitiosa cōsuetudine adeo ad comedēdū inclinati sunt, vt notabilē & magnā difficultatē in ieiunando patiātur, ita vt facile ad assuetā tūc redeant, An ob hanc causam sint à ieiunio obligati, ab aliquibus quæsitū est. Pro priorum excusatione facit, quia quod p̄ charitate institutū est, quale est ieiunij, cōtra charitatem nō debet militare, sicut militaret, si ieiunij eorū in casu cederet eis cōtra intentionē ecclesie ieiunia statuētis. Pro aliorū vero excusatione facit, quia ecclesie intentio ieiunia statuētis nō est homines ad ea, quæ cōmunē hominum facultatem excedunt, obligare: si autem omnes homines tam vehemētē difficultatem in ieiunando sentirent, vt in casu positum est, nunq̄ ecclesia ieiunij de præcepto hominibus iniunxisset, cum id potius in laqueum,

E laqueum, quam in salutē cederet animarum. Igitur, in casu præfati homines excusantur. Ad hoc breuiter dicendū, præfatas causas non sufficere illos à ieiunio excusare: sufficere tamen, vt cum illis in ieiuniis dispensetur. Id patet, quia ieiunium de se, nec primos ad malum inducit, sed potius cohibet, cum per se ad carnē subiiciendā ordinetur, nec per se difficultatē tātam ingerit, quam homo, si velit, euadere nō possit: quādoquidē Deus non patitur quenq̄, ultra quā potest tētari. Accidit igitur, ieiunāti has inclinationes ad malum, & difficultates ad bonū pati, ob ea autē quæ accidunt, nō opus est ab his, quæ per se sunt, recedere, saltem in casibus dubij. Alioquā nec clerici, nec religiosi, nec alij castitatē vouentes, tenerentur continere, cum accidat eos vehemens carnis inclinationes atq; difficultates in continēdo sentire. Cum illis tamē expediret dispensare, & eos paulatin ad ieiunij abstinentiam assuefacere, vt domitis carnis passionibus, facilius possint regulam ecclesiasticam custodire.

De his autem, qui iusti & perfecti sunt, an ob id à ieiunio excusentur, vt nonnulli dixerunt, moti ex eo, quod ait Paulus, Iusto non est imposita lex. Et iterum. Vbi spiritus domini, ibi libertas &c. Verūm hi audiendi non sunt, cum in eo, quod asserunt errent, & textus, quos asserunt, perperam interpretentur, vt aliās ostēdimus. Quāto enim aliquis iustior est & perfectior, tantō magis sollicitus est in obediendo Deo, qui inter alia, hoc districte præcepit, vt maioribus & prælatis obediatur. Error est damnatus. cap. Ad nostrū. de hæreticis. Et alibi.

Quando necesse est ieiunare.

Quo autem tempore sit de necessitate ieiunandum. Cum nō minorem locum consuetudo teneat, quā ius, hāc autem in diuersis regionibus & locis constat esse diuersam, ideo in hoc regula generalis dari non potest, sed ad patriæ consuetudinē recurratur. Et incolæ loci: patriæ consuetudini se debent in hoc conformare. Aduenæ autē seu forenses aut peregrini transeuntes, & reliqui, qui in locum illum cōueniunt, non animo illic habitādī, sicut loci legibus nō astringuntur, ita nec cōsuetudinib⁹ loci, excepto nisi causa vitādī scādālū, aut alia vrgēte ratione.

Vnde corollarie sequitur, vniuersitatem non teneri stare consuetudini loci, sicut nec legibus eiusdem, nec e contra, cum diuersæ sint cōmunitates, diuersisq; legibus gubernentur. Quemadmodū nec religiosi tenentur loci consuetudinem obseruare, nec e contra &c.

His omisis occurrit dubium, An sit licitū in diebus dominicis ieiunare, siue in quadagesima, siue extra. Et dixerunt aliqui quod non. Ad quod mouentur ex decreto Melchisedes Papæ, de consecratio. distin. 3. Ieiunij dominicæ diei, vbi prohibetur in diebus dominicis ieiunare. Et cap. Ne quis ieiunet die dominica, & est concilij Cæsaraugustani, vbi idem videtur prohiberi, etiā sub anathemate, scilicet, ne quis in dominica die ieiunet propter timorē. Idem etiam in concilio Gangren. prohibitū est, vbi dicitur. Si quis tanq̄ continentia cōuenire indicans, in die dominica ieiunauerit, anathema. Non igitur licitū in dominica ieiunare, nec in contemptum diei, vt ait Melchisedes, nec propter timorem, vt ait Concilium Cæsaraugustanū, nec propter continentiam, vt ait Concilium Gangren. igitur.

Secundō beatus Gregorius in secundo libro dialogorum refert sacerdotem quēdam **H** ad beatū Benedictum, frequēter ieiunātem, fuisse diuinitus missum, & die quadam dominica eidem dixisse, hodie dies resurrectionis dominicæ est, non licet tibi abstinere aut ieiunare. Vnde & Isidorus ait, quod sancti patres in deserto tēpore paschali ieiunabāt, excepta die dominicæ resurrectionis. Beatus etiam Thom. in. 4. ait: id minimē conuenire Christianis, quia, vt ait Augustinus in libro confessio. Turpe est parti, quæ suo toti non cōuenit. Modō autem tota ecclesia in huiusmodi diebus ieiunium deserit: igitur.

Tertiō facit ad idem, quod habetur apud Esdras, Sanctus dies domini est, nolite contristari, sed comedite pingua. Si igitur tunc cū tēpus esset vmbra, in diebus, qui dies domini vocabantur, non erat licitum ieiunare, nō igitur erit hoc licitum in lege veritatis in diebus dominicis.

Respon. His nō obstātibus videtur, quod ieiunare in diebus dominicis de se nō est illicitum, nec secundum se prohibitum, etiam si olim ob causam aliquam id prohibitum fuerit, & modo etiam ob eandem causam redderetur huiusmodi ieiunium illicitum. Vnde notādū, quod olim fuerunt hæretici quidam, nō credētes dominicā resurrectionem. Hi autē videntes, quod catholici veneraban-

A tur diem dominicam, ob dominicam resurrectionem, ipsi e contra ex odio resurrectionis, & in contemptū dominicæ diei, die dominica ieiunabāt. Cui errori volens ecclesia occurrere, statuit, nec catholici in huiusmodi diebus ieiunarent, vt esset differentia inter catholicorum & hæreticorū ieiunia. Et hæc causa aperte datur in præfato decreto Melchisedes papæ. Idem etiā insinuat Concilium Cæsaraugustanū, vbi supra. Et cum addit, ob causam timoris, insinuat, quod fatius erat illa die nō ieiunādo pati, q̄ ob timorē hæreticorū eisdē cōtra ecclesiasticam regulā consentire. Itaq; vigente illa hæresi, habuit vim ecclesiæ decretum. Hodie etiā ob eandē causam ieiunare esset illicitū, quia superstitiosum & hæreticū. Attamen si ex deuotione quis velit in dominica ieiunare, sentiens in se carnē adhuc contra spiritū rebellare, nō est illicitū, sed bonū, modō absit scandalū. Hoc patet ex decreto Hierony. Et habetur distin. 76. cap. Vtinam. vbi dicitur: Vtinam omni tempore ieiunare possemus, sicut apostolos ieiunasse, etiam in diebus dominicis in actibus apostolorum legitimus. Hæc ille. Igitur certa est conclusio.

Et per hæc facile est ad obiecta respondere. Quod enim ex Melchisede citatū est, procedit, quādo quis in cōtemptū diei dominicæ ieiunat ad modū hæreticorū, quos diximus illis peccatū esse, tunc ieiunare. Eodem modo dicatur ad Concilium Gangren. quod etiam ob hanc causam tantū videtur damnare ieiunij huiusmodi, si scilicet, fiat in contemptum diei dominicæ, etiam si prætextu continentia quis illa die ieiunet, modō in contemptū faciat, peccat. Nec valet replica Martini, qua arguit, quod tunc non solum in dominica ieiunare peccatū esset, sed in quacūq; die quis ieiunet in contemptum diei peccabit. Non, inquam, valet, quia esto id verū sit: Ecclesia tamē specialiter de dominica die loquitur, quia tunc hæretici non ita alios dies cōtemnebant, sicut diem dominicam ob causam dictam. Adde, quod si decretū Melchisedes faueret Martino in hoc, q̄ non sit licitum in dominica ieiunare, eodē modo inde concluderetur, quod non sit vllō modo licitum feria quinta ieiunare, cum Melchisedes æquē de feria quinta, & de dominica loquatur.

Ad secundū dicendū, quod illud nō dictū fuit ad beatum Benedictū per modum præcepti sed consolationis, qua voluit dominus, vt sanctus ille recreationē aliquā acciperet, ieiunij interumpendo, saltē dominicis diebus. Nec Tho. ait ad id esse necessarium, sed

conueniens, propter reuerentiā diei. Nec Augustini dictū contrariū probat. Turpe enim est parti, quæ suo toti nō cōuenit, quādo ex pertinacia, vel inobediētia, vel superbia à suo toto vult discrepare. Secus si causa subsit.

Ad tertiū dicendū, illud dictū Esdræ nō præcepti sed indulgentiæ esse videtur, sicut aliud, quod ad beatū Benedictū dixim⁹ esse dictū.

De his, per quæ ecclesiasticum ieiunium soluitur.

Deinde queri potest, quib⁹ modis, & per quæ soluitur ieiunia ecclesiastica. Ad quod breuiter dicendū, quod multis, scilicet, voluntate, & opere. Et rursus opere tripliciter, vel quoad meritū, vel quoad intentionem præcipientis, vel quoad substantiā præcepti. Et iterum tripliciter, vel comedēdo pluries in die, vel cibus vetitis vtēdo, vel horā notabiliter præueniendo. Voluntarie dicitur quis ieiunij soluere, qui & si cetera in re ipsa seruet, quæ de ratioe ieiunij sunt, comederet tamen pluries si haberet, aut carnibus vteretur, si posset. Et potest id fieri sciēter vs̄ ignoranter. Opere quoad meritū frangit quis ieiunij, quādo & si omnia seruet, quæ iussa sunt in ieiunio seruari, ieiunat tamen, vt videat̄ ab hominibus, aut in ipsa vnica refectioe regulam tēperatiē excedit. Quoad intentionē verō præcipientis dicitur, q̄s ieiunij frangere, quādo & si cetera, quæ de ratioe ieiunij sunt, seruet, comedit tamē pisces exquitos, q̄ magis ad carnis incēdiū cōducūt, aut in collatiōe electuaria calida querit ad idē cōducētia. Quoad substantiā verō præcepti is dicitur ieiunij frangere, qui aliqd ex tribus supra dictis, quæ de ratione ecclesiastici ieiunij sunt, nō seruat. Exempla sunt clara. Tunc autē dicitur, quis præcepto de ieiunando cōtrauenire, seu cōtra ieiunium peccare, quando aliquod illorū trium, quæ sunt de ratione ieiunij nō seruat: e contra verō si illa tria seruētur, dicitur ieiunij ecclesiasticū obseruari. Vnde sicut intentio dei aliqua præcipientis non cadit sub præcepto, vt aliās tetigimus, ita in præsentī intentio finalis ecclesiæ sub obligatione nō cadit. Ac proinde si quis cōtra ecclesiæ intentionē aliqua in die ieiunij sumat alioq̄ licita, nō peccat cōtra præceptū ecclesiæ, quia possit alia via peccare cōtra legē diuinā aut naturalē, qua omnes turpes circumstantiæ in opere prohibentur.

Corollarie

E Corollarie sequitur, si quis in die ieiunij, & tamen præter intentum, hoc est, nõ intendens ieiunare, illa tria opera seruet, talis quidem ieiunat, opere, nõ voluntate, & si scilicet id faciat, peccat voluntate, non opere.

Sequitur etiã, si quis in die ieiunij illa tria ex intento seruet, & tamẽ in vnica refectio- ne quam sumit, regulam temperatiã per gu- lam excedit, satisfacit præcepto de ieiunando, quando quidem sub illo præcepto nõ ca- dit quantitas refectiois, sed non vltra semel comedere, quanquam talis ieiunãdo per gu- lam peccet.

Sequitur ampliùs, quòd sumere aquã aut vinum ante aut post refectioẽ, similiter ele- ctuaria ante aut post per viam medicinã, nõ est ieiunium soluere quoad substantiam præ- cepti, siue in magna, siue in parua quantitate sumantur. Ratio nota est, quia sub præcepto ecclesiã de ieiunãdo nõ cadunt, nisi illa tria, quã dicta sunt. Igitur illa seruando, per reli- qua præceptum de ieiunando non soluunt.

Sequitur etiam, quòd sumere parũ panis per modum medicinã, ne scilicet, potus su- mẽdus, aut sumptus noceat, idq; ante vñ post prandium, ieiunium non soluit. Ratio, quia quod per viam medicinã sumitur, non pertinet ad refectioem, nec refectioẽ multipli- cat. Similiter si vigeat alicubi consuetudo su- mendì panem solum in collatione, aut panẽ cum fructibus seu oleribus, aut etiã alia quẽ- cunq; electuaria, siue in eis maneat cibus ad mixtus in propria manens specie, sine non, per huiusmodi nõ soluitur ieiunium, quoad præceptum vel obligationem. Ratio clara est ex dictis, quia licitum est in his, sui loci con- suetudini se conformare. Sed nec putandum est, ecclesiã intentionem tam rigorosam esse, vt post vnica refectioẽ, cuiuscunq; come- stibilis sumptionem intẽdat prohibere, hoc enim multis hominibus esset in se valde one- rosum. Vnde putãdum est ecclesiã in hoc ad hominum fragilitatem condescendere.

Corollarie sequitur, quòd per vsum buty- ri, aut lacticiij, seu ouorũ, vbi vigeat consue- tudo ea in quadragesima comedendi, nõ sol- uitur quadragesimale ieiunium, quoad obli- gationem, ex quo ecclesia huiusmodi cõsue- tudinem non reprobat, sed admittit. Secus vbi nõ esset talis consuetudo, nam tunc fran- getur ieiunium.

Et si contra hoc arguatur, Ieiunia quatuor temporum & alia, quã intra annum seruanda sunt, nõ soluuntur per vsum lacticiiorũ, & quorum igitur, nec ieiunium quadragesi-

male, cum huiusmodi ieiunia videantur esse eiusdem rationis. Respon. negãdo sequelam simul & fundamẽtum: nam alterius rationis est ieiunium quadragesimale, & alia eccle- siastica ieiunia, ex quo alia est horũ & illius institutio, & regula ecclesiastica, vt constat. Ac proinde sicut hoc nomen, castitas, genus est, aliquas sub se species cõtinentes, ita hoc no- men, ieiunium ecclesiasticum, genus est non species. In his tamen illud aduertendum, quòd non solum contra præceptum de ieiunio peccat, qui illa tria supra posita in die ieiunij nõ seruat, sed qui alia, quã vel ex lege, vel ex consuetudine concessa sunt, in fraudẽ legis sumpserit. In fraudem autem ieiunij di- citur quis electuaria, aut medicinas, aut etiã vinum, aut fructus aliquos extra refectioẽ sumere, qui illa per modum refectiois, seu comestiois sumit, vt inde corpus nutritio- nemumat, & vñtris fames expellatur, tunc enim nomine refectiois venit huiusmodi sumptio intelligenda. Qui enim in fraudem legis aliquid facit, nõ minus, quã si contra legem faceret, peccat. Est enim differẽtia in- ter facere cõtra legem, & facere in fraudẽ legis: Nam facere cõtra legem, est facere, quod lex prohibet. Facere autem in fraudem legis est, cum quis saluis verbis legis, eius sententiã circumuenit. ff. de legi. l. cõtra legem. Et lege sequenti. Fraus enim legi fit, cum fit id, quod fieri noluit, fieri autem nõ vetuit. Exemplũ huius est clarum. Si monachus habitum suã religionis non dimittat, sed superiùs habitu clericali tegit, & ita incedit, nõ minus apostata est, quã si habitum ex toto dimitteret, vt doctores cõcludunt, iuxta regulã iuris supra citatam. Non dubiũ est in legem impingere, &c. Aut si tutor, cui prohibitum est rem pupilli emere, aliam personam summittit, vt emat, agit in fraudẽ legis. Ac proinde, qui vltra vnica refectioẽ alia comestibilia alio- quã licita sumit per viam comestiois, aut re- fectiois, vt dictum est, in fraudem legis de ieiunando id sumere videtur. Sed de his ha- tenus. Corollarie sequitur ex dictis res- ponsio ad aliam quæstionem, qua quæri so- let, An patres familias, & hospites, & rerum comestibilium vñditores peccent mortaliter cibos vetitos in die ieiunij indifferẽter sanis, & robustis ministrãdo, aut post vnica refe- ctioem cibos, per quos ieiunium soluitur, illis indistinctẽ exhibendo. Et quæstio est fa- cilis. Nam cibos exhibere indigentibus, aut infirmis, & his, qui ieiunare nõ tenentur, cum conseruet eos causam sufficientem ad nõ ieiunandum

De qualitate ieiunij,
eiusq; vtilitate.

Vari deinde so- let de ecclesiastico ieiunio, An sit virtus, quid etiã habeat vtilitatis. Et arguitur primò, quòd nõ sit virtus, ex Aristo. Qui cũ multa sint bona ab homi-

ne expetibilia, quorũ nonnulla, inquit, pro- pter se, nonnulla verò propter alia sunt expe- tenda. Virtutes aut esse de numero eorũ, quẽ per se, & secundum se expetibilia sunt. Ieiunium autem ecclesiasticum non tale est, cum nec secundũ se bonũ sit, aut ratione sui, nec propter se, sed propter aliud venit expeten- dum, puta propter mentis puritatẽ, & corpo- ris spiritui subiectionẽ. Secundò, quia vir- tus ex eodem Aristo. tenet mediũ inter duo extrema vitiosa, puta inter excessum, & defe- ctum: ieiunium autẽ nõ est huiusmodi, quia stat, quòd homo à ieiunio recedat absq; hoc, quòd vitium aliquod incidat, id quod rectũ est excedendo, aut ab eo deficiendo. Quod manifestum est de ieiunio, voluntarie assump- to, quòd eiusdẽ rationis esse suppono, cum eo, quod ab ecclesia institutũ est. Si autẽ ieiunium esset virtus, recedere ab eo esset vitium.

Tertio, virtus solum conuenit bonis, ieiunare autẽ cõmune est bonis & malis. Vtrũq; patet, quia virtus si vera est, vitium secũ non admittit. Nam si vera est virtus quẽ inest, sola esse non potest, sed aliis virtutibus debet esse coniuncta. Quod autem ieiunare cõmu- ne sit bonis, & malis, apertum est.

Quarto, virtutibus nemo male vtitur, vt idem Aristot. tradit. Et August. de virtute lo- quens, ait: eam esse, qua recte vñtur, qua ne- mo male vñtur &c. Ieiunio autem contingit & sæpe hominem male vti, vt hypocrita, qui ieiunat, gloriam quærens humanã, & auarus, qui vt thesaurizet, à cibis abstinet.

In oppositum tamen est cõmuniũs docto- rum sententiã, tum, quia Paulus ieiunium, & abstinentiam inter alias virtutes conuume- rat. ad Cor. 6. Vbi hortatur fideles, vt in ieiunij multis viuant, in castitate, in scientia, in longanimitate &c. Tum etiam, quia ieiunium legitur sæpe in scriptura sancta com- mendatum, & Deo acceptum, vt ex dictis satis apparet. Deinde illa opera humana stu- diosa sunt, & laudabilia, quã per rationẽ ad aliquod bonum honestum ordinantur, hoc autem

A nandum habere, peccatũ non est, modò scan- dalum cuitetur.

Si autẽ cibi, per quos ieiunium soluitur, ex- hibentur sanis & his, quos certum est ad ieiunandum teneri, peccatum est, & maximẽ pa- tris fami. iuxta illud Pauli. Qui suorũ curam non habet, & maximẽ domesticorũ, fidem negavit, & est infideli deterior. Aliis etiam prænominatis peccatũ est, tum, quia coope- rari ad peccatum fratris, peccatum est, iuxta illud Pauli ad Ro. 1. Vbi ait: non solum, qui mala faciunt, sed qui faciẽtib; consentiunt, digni sunt morte. Tum etiam, quia petinde est, ac si quis arma ministraret furioso, qui se, aut proximũ vult interficere. Tum etiã, non minus peccatũ est causam præbere peccandi, quã peccantẽ post peccatum nõ corrigere. Hoc autem peccatum est, & contra præcep- tum charitatis, & euangelicũ. Tum etiam, peccatum est proximum scandalizare, quod est occasioẽ ruinã illi præbere. Tales sunt, qui cibos ad comedẽdum præbent personis, quos constat ad ieiunandũ teneri. Et ex con- sequenti, qui indifferẽter sanis & infirmis, nulla inter eos discretionẽ facta, cibos, per quos ieiunia soluant, ministrant, non dubiũ, quin mortaliter peccent. Si autem incertũ aut dubium sit, eos qui cibos postulant, cau- sam excusantẽ, habere, eò quòd causa nulla

B talis apparet sufficienter, sed si qua apparet, dubium est, an sufficiat nec ne, tunc nõ dam- narem præfatas personas, si ad petitionẽ eor- um, qui comedere volunt, cib; iisdem exhibentur, maximẽ cũ de proximis nõ est præ- sumendũ, quod deterius est, quãdo talis præ- sumptionis causa nõ habetur. Nec præsumẽ- dum facile est, hominẽ suã salutis esse imme- morem. Adde, quòd si rerum illarũ vendito- res publici rem venalẽ petentibus, aut emere volentibus denegariunt, ob solã præsumptio- nem venditorũ, qui perperã de emptoribus iudicant, esset dare occasioẽ scandalo, & in casu videretur esse temere, de proximo iudi- care. Ac proinde stante præfato dubio non peccant publici venditores, cibos illis perso- nis vendendo. Nec tenentur exacte discute- re, si causam habent sufficientem, qua à ieiunio excusentur, nec ne. Quam quidẽ discus- sione facere, specialiter conuenit patrifami- liar, respectu suorũ domesticorũ.

Similis dubitatio moueri solet, de his, qui vendunt venenũ, fycos, taxillos, & alia instru- menta lusoria, quibus homines solent ad ma- lum vñ. An scilicet, peccent, ea indifferẽter vendendo. Sed ex dictis facile est respondere.

E autem conuenit ieiunio. Nam per ieiunium castitas conseruatur, caro spiritui subiicitur, mens ad diuam contemplationē disponitur, & eleuatur, corpus affligitur, vnde & Deo pro peccatis fit satisfactio. Igitur ieiunium, quod tot, & tantas affert utilitates, bonū est, & Deo acceptum, & ita virtus, seu actus virtutis dicendus est. Est autē actus virtutis abstinentiæ, iuxta illud Isidori: ieiuniū est parsimonia victus, abstinentiaq; ciborum.

Pro solutione autē rationū, quæ ante oppositum factæ sunt, notādū virtutē multipliciter accipi. Aliquādo p̄ habitu, cuius actus secundū se, & per se bonus est, vt iustitia, liberalitas. Aliquādo pro habitu, cuius actus non ratione sui bonus & expetibilis est, sed quatenus ad aliud bonum honestū confert. Sic paupertas euangelica virtus est, non ratione sui, sed quia disponit ad perfectionem euangelicam, & ad perfectē Christum imitandum. Sic etiam de cōmissis dolere non est secundum se bonum, aut expetibile, sed quatenus valet ad reordinādum voluntatem, & a peccatis postmodum abstinendum.

Iam prima ratio probat, ieiunium nō esse virtutem primo modo, quando quidem eius actus non ratione sui, aut propter se est expetibilis, sed ob aliud, ideo est virtus secundo modo, sicut & paupertas.

Pro secūdo noto etiā virtutē quādam esse, cuius actus nō modo rationi recte consonus est, sed debitus, iuxta ipsam rectā rationē fieri, vt est iustitia, castitas, ac temperantia in tota sua latitudine, & ab huiusmodi virtutibus earūq; actibus recedere vitium, & peccatum est. De huiusmodi virtutibus procedit, quod dicitur, scilicet, virtutē tenere medium inter duo extrema vitiosa. Sunt alię virtutes, quarū actus & si rationi recte consoni sint, non tamē debiti inesse, aut fieri, quos quidē homini liberum est facere, & nō facere absq; peccato, & ab huiusmodi virtutibus recedere, non est vitium culpabile. Patet de liberalitate, cuius actus gratis & libere, non ex debito fit. Patet de castitate virginali, ad quā homo minimē teneretur, sed potest sine peccato homo ab ea recedere, & vxorem ducere. Patet etiam de paupertate voluntarie assumpta, a qua potest homo, si vult, sine peccato recedere. Tales virtutes tenent quidē mediū rationis, quæ dicitur de eo, quod melius est, nō de eo, quod fieri debuit est. Tale est ieiunium, siue ab ecclesia inuēntum, siue voluntarie assumptum, a quo si homo recedat, non ob id incidit in extremū de se vitiosum, licet si ex pra-

cepto sit, incidet in peccatum propter inobedientiam, vt constat.

Pro tertio iterum de ieiunio deslinguatur quia vel accipitur pro illa exteriorē abstinentia, & sic de se non est virtus, sed potest bonis & vitiosis conuenire. Vel accipitur pro interiorē actu, quo homo vult, vt debet, a cibis abstinere, quia, scilicet, ratio id dicit, cæteras bonas circumstātiās intendēdo, & talis actus bonus est, nec potest vitiosis hominibus conuenire, cum tacitē includat voluntatē efficacem, in nullo recte rationi cōtraueniēdi, sed iuxta eam operandi & viuēdi; cui actui repugnat omnis actus vitiosus, secundum communem sententiam. Sed quia in ratione hac tangitur alia quæstio de virtutum connexionē, quæ presenti materię videtur peregrina, ideo de ea nil ad præsens.

Ad quartū, si de ieiunio exteriorē loquamur, fateor posse hominē ieiunio malē vt, & ita huiusmodi ieiuniū de se virtus nō est, sed aliquid ad bonū, & malū indifferens. Si autē loquamur de interiorē ieiunio, quod prædiximus, tali ieiunio nō cōtingit malē vti sicut nec cæteris virtutibus, saltē inclinatiuē, qualiter est accipiendū id quod fuit allegatū, scilicet, virtutibus nemo malē vtit. Si enim bono summo, quod deus est cōtingit hominē malē vti obiectiuē, nō mirū, si virtutibus, quæ citra summū sunt, homines interdū malē vtantur.

Ex dictis patet ieiunij ecclesiastici utilitas, cui si nil aliud cōueniret, q̄ q̄ virt^o sit, magnā secū afferret utilitatē, cum tamē q̄ plures effectus spirituales operetur, maximē si aliis partibus satisfactionis coniunctū sit. Ait enim Leo, sermone. 4. de ieiunio. Curandis igitur lesionibus, in quas sepe incidunt, qui cum inuisibili hoste conflagunt, trium maximē remedium est adhibenda medicina. In orationis instātia, in castigatione ieiunij, in elemosynæ largitate: quæ cum pariter exercentur, Deus propiciatur, culpa deletur, tētor eliditur. Et post, In omni tēpore, in omniūq; vita huius seculi, ieiunia nos contra vitia faciunt fortiores. Ieiunia cōcupiscētiās vincūt; tentationes repellunt, superbiam inclinant; iram mitigāt, & omnes bonæ voluntatis affectus ad maturitatē totius virtutis enutrient. Et sermone. 8. ad abstinentiam exhortans, ait: Vt a corporeis cupiditatibus se plus liberati in aula mentis possit diuinæ vacare sapientię, vbi omni strepitu sēntē curantur, in meditationibus sanctis, & in delictis reteretur æternis &c. Cuius obseruantia utilitas, in ecclesiasticis est præcipue constituta ieiuniis.

A

ieiuniis. Hæc ille. Gregorius etiam in præfatione quadragesimæ ait: Qui corporali ieiunio vitia comprimis, mentem eleuas, virtutem largiris & præmia.

Sed quæmodū ieiuniū aliis satisfactionis partibus coniunctū, præfatas & multas alias utilitates affert, ita si cæteris sit destitū virtutibus, utilitatē, quam habere debuisset, omittet, vt patet ex eo, quod aliās ex Efaia ultimo citatum est. Isidorus etiam in de summo bono ait: ieiunia cū bonis operibus Deo sunt acceptabilia. Qui autem a cibis abstinent, & præuē agunt, demones imitantur, quibus nequitia semper adest. Chrysostomus etiam ait: Qui peccat & ieiunat, non ad gloriam Dei ieiunat, nec se humiliat, sed sustantiæ parit. Ait etiam Augustinus. Ieiunium verborum non amat, diuitias superfluitatem iudicat, superbiam spe nit, humilitatem commendat. Verūm cum animus non fuerit, nisi ea, in quibus inter doctores nonnulla reperitur controuersia, tractare, in his super sedendum est.

De ieiunio notabiliter vitam abbreviante.

B Illud postremū inquirendū venit, quod nonnullis solet difficultatem facere, An, scilicet, bonū sit, aut saltē licitū ieiuniū, inedia, aliaq; abstinentia, per quā vita ieiunantis notabiliter abbreviatur. Et dico notabiliter seu sensibilibiter. Nā si per ieiunia vita insensibilibiter abbreviatur, non dubitatur ea bona & licita esse, non obstante illa insensibili vitæ abbreviatione. Id patet, Quia licitum est, & sepe meritorium peregrinari, agros assidue colere, & alia exercitia corporalia facere, sine quibus est verisimile hominē diutius victurū, idq; licitum est, propter lucrum aliquod temporale acquirendū: Igitur, a fortiori licitum erit frequenter ieiunare, propter spirituale bonum; nō obstante, quod ieiunans alioqui diutius esset victurus. Idem etiam patet, quia licitum & honestum est literis assidue incumbere, frequenter prædicare, atq; docere, & tamē constat per huiusmodi literalia exercitia vitā multis hominibus, saltem insensibilibiter abbreviari. Secundo idem patet exemplo sanctorum patrum, qui radicibus & herbis, seu oleribus in æremo utebantur, & asperitiam vitam agentes fre-

quenter ieiunabant, vnde necesse erat viros extenuari, & radicale humidum paulatim corrumpi, & per consequens vitam eorum abbreviari, quos secundum naturam certum est diutius victuros, sit abstinentiæ asperitatem temperassent. Tertio idem patet, quia quāuis ieiunia aliqualem corporis ægritudinem inferant, non ideo oportet a ieiuniis cessare, modō tanta non sit, quæ mentis fortitudinem impediāt, vt patet ex Bernardo in canticis dicente. Carnis infirmitas, robur spirituale auget, & vires subministrat. Fortitudo verò carnis, debilitatem spiritus operatur. Simile quid ait Grego. lib. 8. suorum moralium, iuxta illud Pauli: Libet gloriabor in infirmitatibus meis. Et iterum Bernardus super Cantica. Sermonē. 66. ait. Optanda infirmitas, quæ Christi virtute compensatur. Nam virtus in infirmitate perficitur. Itaq; ob insensibilem vitæ breuitatem ex ieiunio prouenientem, non opus est ieiunium tanquam illicitum deserere.

E St tamen dubiū, An quando vita per ieiunia notabiliter aut sensibilibiter abbreviatur, sit licitum in ieiuniis perseuerare. Et pro parte affirmatiua arguitur primo, quia si esset ieiunium deserendum ob breuitatem vitæ, quā inducit, ideo esset, quia tenemur, vel naturali iure, vel ratione charitatis, vitæ longitudinem nobis procurare, quod non videtur, quia tunc sequitur, quod tenemur medicinā incumbere, aut semper medicos peritos cōsultare, & medicamentis salutaribus vti, cibisq; delicatis, per quos vita possit prolongari, idq; non solum in necessitate, sed extra. Nam qui tenetur ad finem, ex consequenti tenetur ad media ad eundem finem ordinata. Sequitur etiā, quod tenemur pauperibus cibos delicatos præbere, & medicamina, ne vita eorum notabiliter abbreviatur. Et sequela patet, quia ex legē charitatis tenemur proximos, sicut & nos diligere, hoc autem esset totam feruā multitudinem damnare.

Secundo licitū est bella, ob iuxta causam indicere, & eadem cōmittere. & contrarium dicere, est error damnatus contra Viclef, & alios, sed per bella constat, nō solum vitā abbreviari, sed sapissimē totaliter extingui, morbosq; seu vulnera incurabilia inde euenire. Igitur, etiam erit licitum ieiunare, non obstante vitæ abbreviatione.

Tertio, licitū est mercatoribus nauigare, similiter & cursoribus suū officium exercere, non obstante vitæ periculo, atq; breuitate, cū quibus hæc fiunt, idq; propter lucrum tem-

Eporale querendū. Ergo à fortiori propter spirituale bonū, quod ieiuniū affert, licebit illa damna corporis subire. Quarto, quia opposito dato, sequeretur peccare Cartusien. perpetuā à carnibus abstinentiā obseruātes, cum sepius huiusmodi abstinentia cedat eis in damnū sanitatis & vitæ. Peccarent etiā sacerdotes, aut prælati, qui graues penitētiās confitētibus iniungūt, vt sunt ieiunia perpetua, carcer perpetuus, & interdū foetulentus, aut perpetua intra monasteriū clausura, quādoquidē hæc solēt vitā notabiliter abbreviare. Quinto, pro bono corporis, aut animæ proximi potest frater in se aliqua dura & aspera onera suscipere, vt pro fratre satisfaciat. Potest etiam quis cum merito membrū, imō & vitam pro fratris salute exponere. Sic Christus vitā pro nobis posuit. Sic martyres sancti sæpe pro fratribus passi sunt. Sic Beatus Sanctulus pro diacono morituro, nec periret, se mortis exposuit periculo. Sic imperator quidam vnius oculi iacturā passus est, ne filius utroque oculo, vt per iudicē fuerat decretum, priuaretur. Quæ omnia in sententia, & multa alia affert Gerson in 2 parte sui operis, ad probandū, quod sit abstinentia deferenda, etiam si notabiliter inde vita hominis abstinentis abbreviatur.

Verūm quicquid de huiusmodi rationibus sit, aliter videtur respōdendum, scilicet, Quod si quis ob ieiunia, aut abstinentiā contineat, aliquā notabilē ægritudinē incidit, aut vitam notabiliter abbreviat, si non aliter his incōmodis mederi potest, quā ieiunia, & abstinentiam huiusmodi deferendo, indiscerta sunt talia ieiunia, & deferēda, maxime si ægritudo inducā talis sit, quæ sensus integritatem, aut mentis puritatem impediāt. Hęc cōclusio videtur certa. Quia certū est ex sententia omnium, quædā ieiunia indiscreta esse, nec videtur quæ alia magis inepta, quā dicta sunt. Vnde Casianus ait, Nimia lassitudo ieiunij, frangit orationis vigorem. Et cauendum est nobis, ne cū domare credimus carnē eam eneruemus, adeo, vt impotens sit ad actiones bonas & honestas. Hierony. etiā de huiusmodi ieiuniis, quæ corpori notabiliter nocent, ait. Non refert, vtrum magno vel paruo tēpore te interimas. Et de rapina holocaustum offert, qui vñ ciborum nimia egestate, vel manducandi, vel somni penuria immoderare corpus affligit. Et iterū. Rationalis homo dignitatē amittit, qui ieiuniū charitati, vel vigiliis sensus integritati præfert. Et habetur. de consecra. distinet. 5.

Preterea arguitur ad idem ratione. Religiosi propter solatiū superuenientium fratrum iubentur abstinentiā remittere: ergo multo magis remittēda est propter ægritudinem, aut vitæ sensibilem breuitatē ex huiusmodi abstinentia proueniētē, quādo aliter, quā per abstinentiæ remissionē hæc dāna vitari nō possunt. Et consequētia patet, quia salus propria, solatio fratrum est præferēda. Deinde, si ex ieiunio, aut abstinentia verisimiliter timetur hominē moriturum, tenetur homo huiusmodi abstinentiā deferere, nam alioquin esset homicida sui ipsius. Et perinde est, ac si seipsum occideret, iuxta decretū Symachi dicētis: Nil refert mortē inferas, vel admittas. Mortē enim languentibus videtur infligere, qui hanc, cū potest, nō excludit. Si igitur verisimiliter timeat ægritudo, cū possit esse talis, quæ semel inducā curari non possit, sed paulatim mortē est allatura, oportebit pro ea vitā, abstinentiā deferere. Nec ad id est expectandus extremæ necessitatis articulus, sed præueniendū est.

Si dicas hæc, quæ adducta sunt, procedere de ieiuniis voluntariē susceptis, quæ quidē in casu deferēda sunt, non autē de his quæ sunt de præcepto ecclesiæ, quia tūc obediendū est, iuxta præceptū euangelicū. Contra videtur, quod in casu nulla sit obediētia, ieiunia ecclesiæ ob causam prædictā deferere, quādoquidē ecclesia neminē intēdit ad ieiunia obligare, cū notabili dāno vitæ corporalis, aut spūalis.

Vnde ampliū confirmat proposita cōclusio. Quia ecclesia à debito ieiunandi excipit infirmos, vt, scilicet, ab infirmitate curent, & viuunt: Igitur, à fortiori, vñ saltē à paritate rationis sunt excipiēdi, quæ ob ieiuniū ægritudinē, aut sensibilem vitæ abbreviationē inciderebunt. Non enim minus necessariū est, corpus ab ægritudine, & morte præseruare, quā post inducā ægritudinē ab ea curari. Itaq; tenēdū est, præfata ieiunia indiscreta esse, atq; deferēda in casu, siue volūtaria sint, siue ab ecclesia præcepta. Si tamē aliter præfatis dānis corporali bus obuiari potest, nō opus est à ieiuniis ex præcepto necessariis desistere. Habēda tamē est semp ratio scādali, ad quod vitandū, multa opus est dāna tolerare, maxime si sit scādalum pusillorum, quale est, quod ex ignorātia, aut fragilitate solet simplicibus euenire. Secus si sit scādalu phariseorum, de quo parū esse curādū dñs docuit, quādo dixit: Sinite eos, quia cæci sunt, & duces cæcorū. Ad ratioēs pro prioribus adductas, dicendū ad primū, quod falsū est, nos ideo in casu teneri ieiuniū deferere, quia tenemur vitæ lōgitudinē procurare. Aliud em est vitam

A vitam prolongare, ad quod per se non tenemur, aliud verò vitam aut sanitatem notabiliter nobis aut proximis non adimere, & ad id tenemur. Et consequenter concedendum est, nos teneri medicos consulere, & salutaribus vñ medicinis, prout necessitas postulauerit, idq; non in omni tempore, sed vel post inducā ægritudinem, vt curemur: vel cū verisimile est eam euenturam, nisi præseruemur. Quod de pauperibus illatum est, similiter id egerit, præsupposito quod nobis super sint, quæ illis elargiamur, quæ nō sunt, qui de pauperibus curent, quodq; nostra opera illis ad vitam & sanitatem proderit. His enim concurrētibus culpandi essemus, si de pauperibus, vt dictū est, curā non habemus.

Ad secundum, quod de bello dicitur, non est simile. Bella enim iusta esse constat, si authoritas, causa, & debitum moderamen concurrant, in quibus bellantes, & si vitam periculo exponant, damnandi non sunt, quādoquidem iustitia, charitas, & publica vtilitas id exposcunt. Pro bono enim publico, priuata vita postponenda est. Aduersarios expugnare, vt iusti postmodum in pace viuant, iustum est. Vnde Ambrosius. lib. 1. de officiis. Fortitudo quæ bello tuetur à barbaris patriā, vel domi defendit infirmos, vel à latronibus socios, plena iustitia est. Augustinus etiā ad propositum contra Manicheos loquens, ait. Quid culpatur in bello, an quia moriuntur quandoq; morituri, vt dominantur in pace victuri? Hoc reprehendisse, timidorum est, non religiosorum &c. Itaq; in bello iusto vitam periculo exponere, iustum est, & laude dignum. Vitam autem periculo exponere, aut notabilem ægritudinem incidere per incediam, vigiliās, ieiunia, aliaq; huiusmodi corporalia exercitia, non ita laudandum, sed vituperandum, cū dicat Paulus. Corporalis exercitatio, ad modicum vtilis est. Maxime cū per huiusmodi immoderata ieiunia finis ipsius ieiunij potissimus sepius impediatur, hoc est mentis puritas.

Ad tertium dicendum in parte esse simile, quod de nauigantibus & mercatoribus allegatur. Nam si est verisimile, quod ex nauigatione, aut alio corporali labore mors, aut notabilis ægritudo subsequatur, cui non aliter obuiari potest, nisi à nauigatione & labore huiusmodi desistēdo, cessandum est: alioquin talis nauigatio temeraria foret, & contra charitatem ad se habendam, sicut & de ieiunio in simili casu diximus. Non tamen inde

omnis nauigatio & cursus est damnandus; cū talia pericula nō semper verisimilia sint.

Ad quartum de Carthusien. dicendū, abstinentiam perpetuam à carnibus de se graues infirmitates non inducere, nec vitam notabiliter abbreviare, cū constet quam plures sanctos patres & monachos diu absq; esu carniū vixisse. Si tamen accideret, quod Carthusien. nil aliud quā carnē ad manducandum haberet, aut talem incideret ægritudinem, à qua sine carnis vsu experitorū medicorum iudicio liberari non posset, nō dubiū, quin posset, intō deberet carnes comedere, ad cuius oppositum, nec per statutū, nec per votum potuit obligari. Pro quo regula communis deseruit, scilicet, id quod impediret voti, seu statuti obligationē, si tempore emissionis adesset, hoc ipsum post emissionem voti superueniens, tollit obligationem eiusdem. Vnde fit, si statutum vel votum de abstinentia à carnibus tale sit, vt casum præfatum extremæ necessitatis includat, incautum est, & illicitum. Et quāuis tale votum aut statutū absq; aliqua expressa exceptione, semper tamen habet locum extremæ necessitatis exceptio. De his enim procedit vulgare dictum. In malè promissis, rescinde fidē, in rursi voto, muta decretum.

Ad id autem, quod de iunctis poenitentiis dicebatur, dicendū: Refert qualiter illa onera peccatori iniungantur, quia vel à confessore in foro poenitentiæ, vel à prælato in foro iudiciali. Si primū, fateor posse tales & tātas esse huiusmodi poenitentiās, quæ sint indiscrētæ & exorbitantes, vt si in scandalū aliorum cedant, aut vitæ periculū, seu salutis, aut famę dispendium, & tales nō sunt obligatoriæ, sed prætermittendæ. Si verò sint poenitentiæ iudiciales, secus est, quia talia fortē delicta homo cōmisit, ob quæ mortem meretur. Et pro talibus tam asperas iniungere poenitentiās, etiam si vitam delinquentis notabiliter abbrevient, nullum est inconueniens. Non sic de ieiuniis vitam sensibilibiter abbreviantibus, quæ quidem nō in supplicium, & poenam pro delictis, nec ad carnem necandum, sed ad domandum sunt instituta.

Ad quintum de satisfactione pro altero dicatur vt nuper dicebant, scilicet, eam esse debere moderatam & discretam, sicut ea, quam quis pro seipso assumit. Quod autem dicitur posse vnum vitā pro altero exponere, fateor, illud enim ordo charitatis exposculat, vt vitam corporalem pro fratris vita spiritali exponamus, quod eximie charitatis esse docet

E Christus dicens: Maiorem charitatem nemo habet, qui animam suam ponat pro amicis &c. Sic Christus, sic martyres, & apostoli, aliiq; sancti fecisse leguntur. Ita similiter vitam corporalem deberet homo pro suae animae salute exponere, si oporteret, aut necessarium esset. In casu autem non ita necessarium videtur periclitari corpus interimere, ut anima uiuat. Ideo ratio nil probat.

Sed insurgeret aliquis dicens: Si ad uitandam corporis notabilem infirmitatem, aut uitae breuitatem oportet abstinentiae rigorem deserere, ob eandem igitur causam oportet clericos & religiosos aliosq; homines continentiam deserere: quandoquidem per longam continentiam, non minus contingit viros & foeminas egritudines notabiles incidere, quam per assiduam abstinentiam, & ita liceret clericis & monachis, saltem uxores ducere, ut per usum legitime coniugis, possint praefatis morbos euadere. Et consequentia patet, quia sicut a cibis abstinere fidelibus, ita a coniugio temperare clericis & religiosis ab ecclesia iniunctum est. Et sicut alterum eorum non est de numero eorum, quae per se bona sunt, sed propter aliud, ita nec alterum. Et sicut ab altero opus test homo sine vitio recedere, ita & ab alio.

Respondet quidam negando sequelam, quia non potest homo per media illicita vitia, aut incolumitatem procurare: clericis autem in facris & religiosis illicitum est uxores ducere, ex quo per ecclesiam sunt illegitimati. Professio enim & sacerdo ordines impediunt & dirimunt. Secus de comestione cibi, aut carnis, quae non est de se illicitum medium ad salutem quaerendam & conseruandam. Verum responsio haec valet de clericis & professis, non tamen de aliis, qui uirginitatem simpliciter uouerunt, aut perpetuam continentiam seruare proposuerunt, his enim saltem necessarium fore continentiam deserere, uxores ducendo, ut per earum usum vitam seruarent, si alioqui eam seruare non possunt, quod tamen negari solet. Ideo dicendum, non esse simile, tum, quia continentia non ita egritudinem inducit de se sicut abstinentia a cibis. Imo quanto diuturnior est continentia, tanto magis ad corporis, animiq; salutem confert. Tum etiam, quia & si accidat hominem ob continentiam aegrotare, cum id ex humore intus genito eueniat, quem natura nititur expellere, non desunt alia remedia, seu medicamina, aut alia corporalia exercitia, per quae humor ille vel consumatur, vel per alias vias a corpore expellatur &c. Sed de his haec tenus.

Codex de eleemosyna.

Vne nonnulla, in quibus doctores difficultatem circa eleemosynam facere solent, breuiter expediamus, si prius quid, & quotuplex sit eleemosyna, praemiserimus. Est enim opus ad releuandum indigentiam hominis ex compassione, & propter Deum factum. Ita diffinit Alexander. Tho. et alij. Datur autem non de quacumque eleemosyna, sed de perfecta, quae meritoria est apud Deum. Ex ipsa sequitur non esse proprie eleemosynam, id quod clericis pro missae celebratione, aut pro sepultura, aliisque officiis ecclesiasticis exercendis exhibetur, eo quod omni ministrorum ecclesiae indigentia seclusa, debetur eis ob huiusmodi officia, seu ministeria stipendium suum, ut patet ex eo, quod Christus dixit Luc. 10. Dignus est operarius cibo suo. Et Paulus. 1. ad Cor. 9. ex merito probat, ministris ecclesiae suam deberi mercedem. dicens. Quis militat in uobis suis stipendiis. Quod & ex lege veteri probat, quae ait. Non alligabis os boui trituranti. Et rursus ex Christi ordinatione confirmat, dicens. Ira de minus ordinauit his, qui euangelium annunciant, de euangelio uiuere. Vnde rursus fit clericos, etiam si alioqui sufficiens habeant patrimonium, non teneri gratis ecclesiae ministrare, sed posse cum officio compleuerint, iudicis officium implorando, imo & actione utendo, quam contra eos, ad quorum instantiam officium fecerunt, habent, iura eisdem debita, exigere. Inde iterum fit, ut beneficiati ecclesiae ministri, domini acquirant fructum, & oblationum, aliarumq; rerum, quas ob praefatum ministerium accipiunt. Sed de his alias.

Sequitur ex eadem descriptione, tria esse requisita ad eleemosynam, scilicet, ex parte dantis, quod habeat aliquid superfluum, quod dare possit: alioqui si de his, quae sibi necessaria sunt, saltem ad individuum, aliquid daret, Deo minime placeret, cum ordini charitatis contraueniret, ideo propter Deum uere fieri non potest. Ex parte eius, cui datur, requiritur indigentiam. Nam quod scienter diuiti datur, non est eleemosyna, quae quidem opus misericordiae est. Ex parte etiam ipsius quod datur, requiritur, quod sit utile ad praefatam indigentiam releuandum. Quae omnia satis nota esse suppono.

Opus

A Opus autem huiusmodi consistit aliquando in uerbis, aliquando in factis. Et sicut duplex est proximi indigentia, scilicet, corporalis, & spiritualis, ita duplex est eleemosyna, scilicet spiritualis, & corporalis, illa ad animam, haec autem ad corporis indigentiam releuandum. Et quoniam corporales indigentiae dicuntur communiter esse septem, ideo totidem sunt eleemosynae corporales. Solent enim homines indigere, cum uiuunt, cibo, potu, vestitu, habitaculo, etiam si sani sint. Solent & infirmi, aut incarcerati indigere recreatione, atq; subsidio, ut ab afflictione liberentur. Si autem mortui sint, indigent sepultura, ut corpus terre, unde sumptum fuit, reddatur, & ne hominis corpus in morte dehonestetur, cui in uita suus honor erat exhibendus. His igitur indigentis respondent septem eleemosynae corporales, quae in hoc versu notantur. Visito, potio, cibo, redimo, tegeo, colligo, condo. De sex primis uidentur Christus mentionem fecisse Matth. 25. De septimo autem, hoc est de sepultura, & si non illic mentio fiat, alibi tamen commendatur, qui hoc beneficium mortuis impendebant, eos, scilicet, sepeliendo, ut Tobias, Ioseph, & Nicodemus, ut patet per Augustinum in libro de cura pro mortuis. Et ex lib. Tobias.

B Solent praeterea homines aliis septem eleemosynis spiritualibus indigere, quae ad tria ordinantur, scilicet, ne proximus in peccatum labatur, ne lapsus perseueret, & ne deterior euadat. Potest enim homo in peccatum labi ex defectu doctrinae, aut consilij, si nesciat, quid illi credendum sit, quid ue agendum, ad quod indiget doctrina & consilio. Potest etiam labi ex nimia tristitia, in desperationem cadendo, ad hoc indiget consolatione. Potest cum lapsus fuerit, ob defectum disciplinae, aut correctionis in peccato perseuerare, ad hoc indiget correctione. Potest etiam deterior fieri, vel quia illi offensa in aliquem commissa non condonatur, vel quia illum non patienter ferunt, & ad hoc indiget aliorum remissione, atq; patientia. Praeter haec autem potest homo ex uoluntate peccare, & ad hoc indiget oratione iuuante. Haec autem septem eleemosynae spirituales in hoc versu continentur. Consule, castiga, solare, remitte, serua, ora. Et si ultra praefata quatuordecim opera misericordiae alia sint, quibus homines in particulari soleant indigere, ad haec, quae praedicta sunt, reducuntur. Inter has autem melior est spiritualis eleemosyna, quam corporalis, quod ex fine ipsarum satis apertum est. Nam spiritualis ordinatur ad salutem animae, corporalis autem, ad salutem cor-

poris. Et si obiciat quis, quod saepe est spiritualis propter corporalem praetermittenda, quod autem melius est, non uenit propter minus bonum dimittendum: igitur. Dicendum, quod nil inconuenit aliquando quod de se melius est, propter minus bonum dimittere. Nam non dubium, quin uita contemplatiua melior sit, quam actiua, iuxta sententiam Christi, qui de Maria uitam contemplatiuam tenente, dixit, Maria optimam partem elegit &c. Et tamen si proximorum necessitas corporalis exposcat, contemplatione dimissa, opus est actiuam uitam exercere. Sicut non dubium, quin continentia melior sit secundum se, quam uxor concubina, & tamen uxor petente, dimissa continentia, uxor opus est satisfacere. Huius ratio aperta est, quae ea quae sunt de concilio, dimittenda sunt propter ea, quae sunt de precepto, quando se simul compati non possunt. Siquidem concilia intelliguntur, saluis praecipis, etiam si alioqui concilia sint de meliori bono. Et quando necessitas postulat minus bonum exercere, & aliud praetermittere, id quod praetermittitur pro tunc, non esset bonum, sed illicitum, ut constat. Ita igitur in praesenti, caeteris paribus, hoc est, cum eque ad utramque adstrictus sit, praeferenda est spiritualis corporali, ut constat, & tamen si caetera paria non sint, sed necessitas compellat corporalem exercere, & non spirituale, tunc spiritualis dimittenda est. Nec tunc dimittitur maius bonum propter minus, ut ex dictis patet.

De utilitate eleemosynae.

Valeat autem ipsa agere eleemosyna corporalis, non solum ad cumulum gratiae & gloriae, si in charitate fiat, sed ad facis faciendum pro peccatis, & ad iram Dei placandam, Primum manifestum est ex Matth. 25. Vbi Christus promittit regnum caelorum his, qui Christo opera misericordiae praefata impenderint. Dicuntur autem Christo impedi, quando suis pauperibus propter Christum impenduntur, prout ait dominus ibidem, Quod unum ex minimis his fecistis, mihi fecistis. Et Matth. 10. Quicumque potum dederit uni ex minimis istis, calicem aquae frigidae tantum in nomine discipulis Amen dico uobis, non perdet mercedem suam. Ecclesiastici. 29. etiam dicitur: Eleemosyna uiri gratiam hominis quasi pupillam conseruabit. Et iterum. Perde pecuniam propter fratres, & proderit tibi magis, quam aurum. Secundum

T. 4. etiam

Etiam est manifestum, & ex plurimis scriptu-
re testimoniis, ait enim Daniel ad Nabucho-
donosor. Peccata tua eleemosynis redime. Et
Tobiæ. 4. dicitur. Eleemosyna ab omni pec-
cato & morte liberat, & non patietur animā
ire in tenebras. Et Christus in euangelio. Da
te eleemosynam, & ecce omnia munda sunt
vobis. Et Iaco. in Canonica. Sicut aqua ex-
tinguit ignem, ita eleemosyna exstringit pec-
catum. Quod & Ecclesiasticus dixerat. Ignē
ardentem exstringit aqua, & eleemosyna re-
sistit peccatis.

Dubitant quidam, An eleemosyna, quam
pauperi extremam necessitatem patienti ali-
quis largitur, sit illi satisfactoria. Cuius du-
bitationis ratio aperta est, quia talis eleemo-
syna nō tam voluntate, quam necessitate fit,
cū sit alioquā debita, satisfactio autem dicitur
voluntaria redditio æquivalētis, aliās in-
debiti &c. Dicendū, hoc nō obstante, huius-
modi eleemosynā satisfactoriam esse, nec ob-
id, quod ex præcepto fit, suam perdit utilita-
tem. Quod patet ex his, quæ supra in simili
questione diximus. Et etiam, quia eleemosy-
na, quæ homini extremā patienti necessita-
tem impenditur, melior esse videtur, q̄ alia,
quæ extra necessitatem extremam fit. Tum,
quia secūda est propter primā prætermitten-
da. Tum, quia omittens primā grauius pec-
cat, q̄ si secundam omittat: igitur, à cōtrario
primā faciens meretur magis, q̄ faciens secū-
dam. Quāq̄ proteruire volenti non deesset,
quid ad hæc respondere posset. Quod enim
vna propter alterā sit relinquēda, arguit illā,
quæ relinquenda est, pro tunc non esse bo-
nam, alteram verō sic. Vbi tamen ambæ si-
mul fieri possunt, non probatur illam esse
meliores, quæ ex necessitate fit, cū opera
de concilio videātur magis meritoria, quam
quæ de præcepto sunt, vt est communis sen-
tentia. Inde etiam patet aliud, quod secun-
do dicebatur, scilicet, illud est melius, cuius
oppositum est peius, non esse vniuersaliter
verum, quia fornicatio, quæ castitati coniu-
gali opponitur, peior est, quam ea, quæ virgi-
nitati opponitur: Peius enim est adulteriū,
quam stuprum. Non tamen inde fit, vt cas-
titas coniugalis sit melior, quam virginalis:
Similiter odire amicum peius est, quam odi-
re inimicum, sed non inde sequitur, quod di-
ligere amicum sit melius, quam diligere ini-
micum, cū hoc secundum constet ex imi-
æ charitatis esse. Sed de hoc vide tractatum de
charitate. Ad rem autem redeundo, dicen-
dum aliud esse eleemosynā in extrema nece-

cessitate factam meliorem, aut magis satisfac-
toriam esse, q̄ ea, quæ citra extremā fit, quod
ad præsens nō discutitur, Aliud verō eleemo-
synam meritoriam esse, ac satisfactoriam. Et te-
nendū q̄ sic, etiā si ratione præcepti debeatur
quandoquidē Deus non solum acceptare di-
gnatur opera, quæ homo ex voluntate fa-
cit, sed etiam vitam æternam, his qui man-
data eius seruauerint, frequenter in sacris li-
teris promissit.

An autē eleemosyna sit vtilior aut magis
satisfactoria q̄ ieiuniū & oratio, videtur, q̄ sic.
Tū, quia eleemosyna in scriptura sacra tam
veteris, q̄ nouæ legis plusq̄ ieiuniū, & oratio
cōmendatur. Tum etiā, quia eleemosyna vi-
detur effectum ieiunij in se continere, qui est
corporis afflictio. Hæc autem dupliciter fieri
potest, positiuē, scilicet, & priuatiuē. Pri-
mum fit per flagella, peregrinationem, & si-
milia. Secundum verō per vigiliam, nudita-
tem, atq; abstinentiæ, in quibus & similibus,
corpus quodāmodo suis voluptatibus priua-
tur. Cū ergo per eleemosynā factam priue-
tur homo rebus suis, per quas posset corpus,
si vellet, recreari, & nō vult, apparet eleemo-
synam de se esse corporis saltem priuatiuē af-
ficiuam, sicut & ieiunium. Adde, quod ele-
mosyna vltra ieiuniū addit beneficiū, quod
proximo fit, quod ad charitatem pertinere
dignoscitur. Et simili ratione continet in se
virtutem orationis, cuius finis est, à Deo ali-
quid optatū impetrare. Hoc autē non minus
per eleemosynam, quam per orationem im-
petrari potest. Nam satis orat, qui Deo, hoc
est Dei pauperibus, aliquid donat. Vnde &
inter homines ita videmus accidere, vt faci-
lius per munera, quam per preces, quæ volu-
mus, obtinemus.

Adde, quod vltra quod eleemosyna ipsa
pro agente interpellat, ipsi adhuc pauperes
suis precibus multam largienti benedictio-
nem impetrant, iuxta illud domini: Facite
vobis amicos de mammona iniquitatis. Si-
cut è contrā pauperum maledictio solet ele-
mosynam negantibus enenire, iuxta illud
Ecclesiastici: Ab inope ne auertas oculos
tuos. Et addit. Maledicentis enim tibi in a-
maritudine animæ exaudietur deprecatio il-
lius, exaudiet autem eum, qui fecit illum.
Itaq; doctorū sententia hæc est, vt inter par-
tes satisfactionis potiores locum obtineat
eleemosyna.

Nec valet ratio quorundam, qui in oppo-
situm arguunt, eò quod ieiunium est magis
pœnale, quam eleemosyna: igitur, magis sa-
tisfactorium.

At satisfactorium. Non inquam valet, quia ope-
ra nostra de se pro peccatis satisfactoria non
sunt, nisi quatenus à Deo acceptantur: Deus
autem magis eleemosynam, quam ieiunium
acceptat, vt notum esse suppono cæteris pa-
ribus.

De necessitate dandi ele- mosynam.

Einde solet du-
bitari, An sit necessariū
& quando eleemosynā
corporalem erogare sub
pœna peccati mortalis.
De necessitate quidem
eam erogandi, nulla vi-

Matth. 7.

detur esse dubitatio, quin ad eam teneamur
iure naturali, diuino, & humano. De natura
lij, apparet, lex enim naturalis est, hæc aliis fa-
ciamus, quæ nobis in simili casu iuste fieri
vellemus. In qua lege videtur Christus legē
decalogi seu charitatis fundare. Cū autem
necessitatem patimur, in qua fratris auxilio
indigemus, non dubium, quin iuste velle pos-
simus huiusmodi auxilium nobis impendi:
igitur. Idem etiam probat Ricardus, Quia ad
B legem naturæ pertinet, vt fratres diligamus
& vere: vera autem dilectio non est, si in so-
lo affectu sistat, nisi ad effectū deducatur iux-
ta illud Ioan. in Canonica. 1. cap. 3. Filioli, nō
diligamus verbo, nec lingua tantum, sed ope-
re & veritate.

Prover. 28.

Prover. 21.

Leec. 10.

Quod etiam sit de iure diuino, patet ex
Deuterono. 15. Non deerunt pauperes in ter-
ra habitationis tuæ, idcirco ego præcipio ti-
bi, vt aperias manum fratri tuo egeno & pau-
peri, qui tecum versatur in terra. Quod præ-
ceptum constat ad moralia pertinere. Patet
etiam ex ecclesiastici. 4. Vbi dicitur, Eleemo-
synam pauperis ne defraudes, sed redde ei
debitum suum. Vnde & Ambrosius ait, Nō
minoris criminis est habenti tollere, quam
cū possis, & abundans sis, pauperibus de-
negare, Idem patet ex Salomone dicente,
Qui despicit pauperem depræcantem, susti-
nebit penuriam. Et iterum. Qui obturat au-
rem suam ad clamorem pauperis, ipse clama-
bit, & non ex audietur. Idem etiam patet
ex lege noua in parabola de samaritano, qui
alligauit vulnera, & misericordiam proximo
fauciato impendit. Quam parabolam
Christus adduxit & exposuit, vt significa-
ret, quis esset noster proximus, & a nobis
qualiter diligendus, & concludit, Fac tu fi-

militer, & viues. Idem apertius explicuit
Christus Matth. 25. Vbi docet, quod qui e-
runt à sinistris, ibunt in ignem æternum, eo
quod ait Christus. Esuriui, & non dedistis
mihi manducare. &c. Et cū illi obiicerent,
Quando te vidimus esurientem, & non dedi-
mus cibum? Respondit Christus, Quod vni
ex minimis meis fecistis, mihi fecistis. In quo
illud considerandum, quod cū pauperes
membra Christi sint, quod pauperibus im-
penditur, Christo impenditur: & quod pau-
peribus denegatur, Christo denegatur. Idem
apertè docet Ioan. in sua canonica, dicens,
Qui habet substantiam huius mundi, & vi-
derit proximum suum necesse habere, quo-
modo charitas Dei manet in illo? quasi di-
cat nullo modo.

Quod etiam sit de iure humano necessa-
rium eleemosynam largiri, apparet ex epi-
stolis pauli, qui non solum diuitibus eleemo-
synam in subsidium pauperum fidelium in-
iungebat, & per seipsum eas exigebat, sed &
discipulis suis mandabat, vt diuitibus præ-
cipere, quod eleemosynas facerent vt patet. 1. ad
Thimoth. ultimo, dicens, Diuitibus
huius seculi præcipe facile tribuere & com-
municare. Apparet etiam idem ex cap. Fra-
D trem nostrum. distinctio. 86.

Itaq; de necessitate dandi eleemosynā, nō
videtur dubitandū. Dubitari tñ apud doctos
solet, quando sit necessarium eā erogare. Pro-
quo notandum ex parte dantis triplicia esse
bona, Quædam necessaria ad sustentandum
naturam sui, & familiæ suæ. Quædam neces-
saria ad sustentandum statum, Quædam ve-
ro quæ nec ad hoc nec illud sunt necessaria,
& dicuntur superflua. Ex parte etiam pau-
peris est triplex indigentia, puta extrema ne-
cessitas, & citra extremā, scilicet, arcta, & de-
niq; communis. Et vt certa ab incertis distin-
guamus, non dubium est hominem nō tene-
ri ad dandum eleemosynam de his, quæ sibi,
& familiæ suæ quo ad naturam sunt neces-
saria. Nā iuxta ordinē charitatis magis tenetur
homo sibi & suis subuenire, quā aliis. Ex-
cepto, nisi illi alii adeo reip. sunt necessarij, vt
nisi illis subueniatur, resp. peribit: tūc psona
priuata se & sua debet periculo exponere, vt
reip. subueniat. Nec etiā est dubiū, hominem
non teneri ad dandum eleemosynam de his,
quæ sunt illi necessaria ad statū, quando pau-
per non est in extrema necessitate, nec in ar-
cta, etiam si sit in cōmuni, vt communis est
doctorum sententia. Nec iterum dubium est
hominē teneri ad eleemosynam erogandam

E de superfluis naturæ & statui, si pauper sit in extrema necessitate. Et extrema dico, non solum quādo animam illicō exhalaret, si illi non subueniatur, sed quādo apparēt in paupere euidētia, aut nota signa, quōd si illi nō subueniatur, ad breue tempus deficiet.

Esset tamen nōnullum dubium. An casu, quo homo habeat necessaria ad naturam & statum, & non ultra, & viderit pauperem in extrema necessitate existētē, teneatur de necessariis ad statū illi pauperi subuenire. Cui⁹ dubitationis rationē nonnulli acceperūt. Primo ex dictis Tho. 22. q. 32. arti. 6. Vbi cum cōcludat non esse de præcepto, sed de concilio, eleemosynam dare de necessariis ad statum, & subiungēs dicat esse inordinatē factum, si quis inconuenienter viuat, & non vt status suus exigat, vt aliis eleemosynas faciat, excipit tamen tres casus, in quibus ait, laudabiliter faceret, qui de necessariis ad statum eleemosynas faceret. Primus, si statum muret, puta per religionis ingressum. Secundō, quando ea quę sibi in aliorum eleemosynam subtrahit, de facili refarciri possunt. Tertio, quādo occurreret extrema necessitas alicui⁹, aut aliqua magna necessitas reipu. In quibus casibus ait, laudabile esse facere eleemosynam de necessariis ad statum. Et ita videtur dicere esse de concilio in his casibus pauperi subuenire, cum constet primum & secundum casum de concilio esse quibus & tertium ipse annumerat.

Secundō facit ratio, quia si necessarium esset dare de necessariis statui, pauperi extremam necessitatem patienti, maximē ratione ordinis charitatis, qui exigit, vt salua ppria vita bona externa pro pauperib⁹, seu indigentibus exponantur: sed tunc sequitur esse necessarium his qui sunt in statu aliquo constituti, totum statum suum exponere pro paupere in extremis existente, quātumlibet magnus sit status, idq; quando nō aliter posset mors pauperis impediri, nisi per præfati status amissionem.

Verūm, non est, quōd in præfati dubitatione debeamus immorari, cum certa sit doctorum sententia bona temporalia pro vita fratris, cum necessitas postulauerit, exponēda esse. Nec in cōtrarium facit, quod ex Thoma citatum est, quandoquidem constat ipsum hoc idem sensisse & dixisse in eadem. q. articulo. 5. scilicet, de præcepto esse, eleemosynam pauperi in extrema necessitate existētē, de necessariis ad statum elargiri quę dicuntur superflua respectu naturæ ipsius homi-

nis, & familiæ sibi commissæ. Quod idē sentit & tenet in. 4. Quod autem ibidem ait, laudabile esse in illis casibus tribus eleemosynā de necessariis ad statum facere verissimū est vt iacet. Non tamen inde fit, vt necessarium non sit, in aliquo ex illis casibus pauperi subuenire. Stat enim vnum & idē opus laudabile esse, & de præcepto aut necessitate fieri debere.

Ad id autem, quod in ratione tactum est, dicendum, multa esse, ob quę hi, qui in dignitate constituti sunt: excusentur, si nō totum statum suum pro alicui pauperi subueniendo exponant. Tum, quia ad vni pauperi subueniendum, pauca sufficiūt. Tum, quia non ita constat diuitibus, pauperem in tanta esse necessitate, cum id minime inquirere teneantur. Cum etiam, quia & si constaret, non tamen constat de negligētia aliorum, qui possunt eidem pauperi succurrere. Deinde fortē ex alia parte maiora incommoda sequerentur, si diues statum suum, & filiorū, & familiæ suæ pro vno paupere exponeret, quām esset permittere illum in domino mori. Docet enim experientia multos à statu in quo fuerant lapsos, vel in desperationem venire, vel furta, & rapinas committere, vel alia flagitia perpetrare, quæ saluo eorum statu minime perpetrarent.

Quod autē in cōtrouersia est de quo etiā doctores varia senserunt, hoc est, An homo habens superflua naturæ & statui, teneatur de præcepto & sub pœna peccati mortalis eleemosynam facere, etiam si pauperes in extrema necessitate non existāt. De qua quęstione nō parua solet in his scholis esse cōtētio. Pro affirmatiua parte videtur facere beatus Tho. qui in quarto sententiarum. dist. 25. agens de eleemosyna, articulo. 1. ait. Tempus, quo homo tenetur de præcepto eleemosynā facere est, ex parte recipientis, si sit in extrema necessitate. ex parte vero dātis, si habeat superflua naturæ & statui, etiam si pauper non sit in extrema necessitate. Facit etiā Alexander de Hales. in. 3. parte. q. 65. Vbi aperte videtur dicere, quōd in duobus casibus peccat mortaliter diues, qui eleemosynā nō dat. Vnus est, si videt pauperem esse in extrema necessitate. Alter est, si nō sit in extrema, sed in arēta, & notabili necessitate, diues, autem in bonis abundet. Eiusdem sententiæ videtur Nicolaus de Lira, super illud Ioan. in Canonica. Qui habet substantiam huius mundi, & viderit proximum suum necesse habere &c. Vbi ait, in eisdem duobus casibus esse necessarium

A farium eleemosynam dare. Cum eisdē tenet Cōrradus. q. 19. Cum eisdē Ricardus. in. 4. Et post eū Angelus de Clauasio, verbo eleemosyna, Cum eisdē tenet Dionysius Carthusianus super Canonicam Ioā. supra citatam, qui dicit necessitatem pauperis, cui de præcepto est succurrendum, & extendendam esse non solū ad casum extremæ necessitatis, sed etiam ad necessitatem citra extremam notabilem. Nec dubito plures alios doctores tā veteres, quā recentiores, eisdē fuisse sententię.

Secundō facit pro eadem sententiā decretum Hiero. & habetur. 4. dist. cap. 1. vbi ait, Aliena rapere conuincitur, quia ultra necessaria sibi retinere probatur. Vnde colligitur, nō posse hominē superflua naturæ, & statui retinere, nec minus eū retinēdo peccare, quā si aliena arriperet. Facit ad idē decretū Ambrosii. Et habetur distincti. 47. cap. Sicut vbi inter multa alia egregiē dicta ait, Nemo dicat proprium primum, quod commune est, plus quā sufficit ad sumptus, violenter obtentū est. Et addit. Nec enim minus est criminis habenti, tollere, quā cum possis & abundans sis, indigentibus denegare. Esurientium panis est, quem tu detines. Nudorum indumentum est, quod tu recludis. Tormentorū ergo te inuadere scias bona, quantis possis præstare quod velis. Consonat his etiam Basilius dicens. Est panis famelici, quem tu tenes, nudi tunica, quam cōseruas, discalciati calceus, qui apud te marcescit, indigentis argentum, quod possides inhumatum. Quocirca tot in iuriis, quot dare valeres. Facit & beat⁹ Augustinus ad Macedoniū. Et habetur. 14. q. 4. Quid dicam, dicens, nōne omnes, qui sibi videntur gaudere conquestis, eisdq; vti nesciūt, alienum possidere conuincimus? Hoc enim certē alienum non est, quod iure possidetur: hoc autem iure, quod iuste, & iuste, quod bene. Omne igitur quod male possidetur, alienum est, male autē possidet, qui male vtitur, &c. Hęc ille. Tertio pro eadem sententiā faciūt scripturæ testimonia, ait enim Christus, Nemo potest duobus dominis seruire. Et sequitur, Non potestis seruire Deo, & mamone. Seruiunt autem mamone, qui diuitias custodiunt superfluas, nec eas his, quos indigere viderint, volunt erogare. Ait etiam, Difficile est diuites ingredi in regnum cœlorū, Et iterum. Facilius est Camelum ingredi per foramen acus, quā diuitē ingredi regnū Dei. In quo notat Theophilactus id, quod difficile esse dixerat, esse idem, quod impossibile: quandoquidem impossibile est Camelū per

foramen acus transire. De his autem diuitibus ait hoc esse intelligēdum, qui diuitias superfluas retinent, cum alii non vel necessaria habeant. Dixit iterum Christus. Quod superest, date eleemosynā, vbi Beda ait, quōd hic iubemur superflua pauperibus erogare. Facit etiam quod dixit Matth. Esuriui, & non dedistis mihi manducare: Nudus fui, & non operuistis me &c. Propter quod concludit illos in ignem æternum ituros. Quod autem non loquatur solum in casu extremæ necessitatis, inde apparet, quia indumentum nō tale est, sine quo pauper viuere non possit. Visitatione etiam, qua quis visitat incarceratum, non est illi ad vitam adeo necessaria, quæ sine illa viuere non possit, si alimēta aliqui necessaria, illi non desint, & tamē inter eos, qui ad ignem damnandi sunt, cōnumerat homines, qui incarceratos, aut infirmos non visitant. Similiter & eos, qui hospites, aut peregrinos non colligunt, cum tamen sine hospitio possunt quā plures peregrini, aut hospites viuere. Facit etiam quod ait Paulus, Diuitibus huius seculi præcipe facile tribuere, & communicare. Similiter facit, quod ait Ioan. vt supra citatum est, Qui viderit fratrem suum necesse habere, habens substantiam huiusmodi, vt clauerit viscera sua apud illum, quomodo charitas Dei manet in illo: Quæ omnia videntur procedere non de extrema necessitate tantum, sed arēta aut notabili.

Quartō pro eadem sententiā facit ratio, quia multa sunt, quibus homo indigere potest, quibus si de facto indigeat tenemur, cum possumus, illis ministrare, etiam si non extreme indigeant, sed pateat eis alia via necessitatem illam euadendi: igitur tenentur diuites superflua extra extremam necessitatem erogare. Antecedēs patet, de correctione fraterna, quam tenemur fratribus delinquentibus impendere, vt reducantur, cum tamen ipsi per se possint sine nostra correctione reduci. Idem patet, si frater habeat, quæ sibi sufficiunt, & asinus eius in via sub onere cadat me transeunte, & inuare potente, teneor ei succurrere, & auxilium meum eidem impendere, etiā si absq; asino & onere eius habeat vnde ipse & familia eius possint sustentari. Assumptum patet, ex illo, quod habetur Exo. 22. Si videris asinū odientis te iacere sub onere, non pertrāsibis, sed subleuabis. Idem patet de eo, qui furti conscius est, & quærente possessore non indicat. De quo ait Hiero. q. nō minus reus est, quā ipse fur, vt habet de furtis cap. Qui cum fure &c. Et procedit etiam

Mat. 6.

Mat. 19.

Etiam si huiusmodi furti indicatio non sit extremè necessaria ipsi possessori, Ad hunc modum possent alia exempla ad propositum allegari. Quintò facit alia ratio, quia si Petrus rem aliquã à Ioanne furatus est, & eam retinet ad sui indigentiam subleuandã, cum Ioannes eadem re non similiter indigeat, nõ tenetur rem illam in conscientia Ioanni restituere, interim q̄ ea notabiliter indiget. Cuius ratio solet assignari, quia in casu Petrus non retinet alienũ inuito domino, sed poti⁹ ipso consentiente, si non actu elicitò, saltem debito. Ex quo arguitur, si dominus in casu actu debito consentit, sequitur quòd stante eadẽ Petri indigentia, debuisset Ioannes illã rem vel donare, vel mutuare, vel accomodare eidem Petro, non enim minus tenetur Ioãnes Petro indigenti succurrere, r̄ suam illi dando, quã in rei suã retentione consentiẽdo. Et procedit ratio in casu, quo & si re illa Petrus notabiliter indigeat, nõ tamen extremè, ita vt sine illo viuere non possit. Idem dici solet in casu quo debitor longè distat à credito re, ad quem si rem debitam deportaret, notabile damnum pateretur debitor ipse: tunc dicunt posse debitore hunc rem debitam apud se retinere, quia dño consentiente, actu debito eã retinet, ne, scilicet, in rei restitutione dãmnum illud notabile patiatur: etiã si talis aliqui habeat, quã illi ad vitam sunt necessaria.

Alii vero aliter sentiunt, & mitius in fauorem diuitum loquuntur, dicens elemosynam non esse de necessitate sub pœna peccati mortalis erogandam, etiam si homo abundet, vbi aut quando non occurrit pauper extremam necessitatem patiens, extra quam, consilium est elemosynam facere, aut saltẽ non est mortale eam non facere. Pro hac sententia videtur facere Tho. 22. q. 32. significans (vt multis eum interpretari liber) quòd duo requiruntur ad hoc, quòd elemosyna sit de pœcepto. Vnum ex parte dantis, scilicet, q̄ habeat superflua. Alterum ex parte recipientis, scilicet, quòd sit in extrema necessitate. Addit, alias elemosynas de concilio esse. Facit & Alexander de Hales. parte. 4. q. 113. vbi dicit, quòd qui abundat, tenetur sub pœna peccati mortalis subuenire patiẽti extremã. Secundò dicit, quòd nõ tenetur de rigore iustitiã alicui citra extremã subuenire, sed de bono & æquo. Tertio dicit, quòd illis qui cõmunem patiuntur indigentiam, vt sunt mendicantes ex cõsuetudine, nisi in eis appareat notabilis necessitas, non est demeritoriũ elemosynam non facere. Adde, quòd cū ait, illũ

qui abundat, peccare mortaliter, si extremã patienti necessitatem non subuenit, non omnino id affirmat, sed opinãdo id dicit. Ait enim ille mortaliter peccat, vt opinor. Facit etiã Gerson, qui in regulis moralibus ait. Nemo tenetur de bonis suis, etiam superfluis naturæ & personæ sub pœna peccati mortalis elemosynam facere, nisi grauis necessitas alteri ipso presumere debente quòd alius non succurret, immineret. Quòd autem per illam grauem necessitatem intelligat extremã, apparet, quia statim addit rationem dicti, subiungens. Necessitas enim extrema proximi pœferenda est soli decentiã proprii status, quanto magis superfluitati. Hoc etiam dicit idem Gerson. parte. 2. alphabeto. 32. litera. O. cū de auaritia tractat, dicens licitum esse superflua naturæ & statui retinere, vbi non occurrit pauper in periculo mortis. Et confirmat ibidem regulam, scilicet Tunc est mortale peccatum, elemosynam non dare, quãdo homo abundat, & occurrit pauper in periculo mortis, nec videtur quomodo ei succurratur per alium. Hæc ille, facit etiam Durãdus, qui hanc quæstionem tractans ait, Non est dubium, quin teneatur his, qui abundat, de necessitate subuenire pauperi in extrema necessitate existenti. An autem teneatur de superfluis subuenire pauperi citra necessitatem existenti, ait, Non audeo dicere, ne condemnationem tantam multitudinem diuitum. Cui dicto durandi, Florentinus. in. 2. parte. cū de elemosyna tractat, vbi & Durãdum citat, minime cõtradicit. Facit & Panormi. cap. Si vero. de iureiurando, qui putans se doctore sancto conformare, ait illam elemosynam esse necessariam sub pœna peccati mortalis, quã fit de superfluo ei, qui est in extrema necessitate. Alias verò elemosynas esse de concilio. Facit & baptista, verbo elemosyna. cap. 1. specialius vero & clarius verbo, mutu. & c. dicens, extra extremam necessitatem non esse mortale elemosynam nõ facere aliqui quã plures diuites essent damnandi, Similiter & confessores, qui illos absoluunt. Facit deniq; Gabriel & Maioris, aliiq; recentiores theologifatis docti ac timorati, Hos doctores in hac quæstione citare pro vtraq; parte libuit, quia hos quos videre potui domi ad manus habebam, sed & ab his citandis abstinuissem, nisi contentionem grauem inter quosdam super hac quæstione motam intellexissem. Non igitur temere, qui velit, huic postremæ sententiã adharebit, quã tot virorum authoritate fulcitur.

A Pro qua sententia etiam facit ratio, Quia non tenetur homo magis fratri subuenire, quã frater ipse sibi ipsi: sed inops non tenetur sibi ipsi plus victus & vestitus procurare, quã sit sibi ad vitam necessarium: cū sibi liberum sit, omnia bona huiusmodi abdicare, & in paupertate etiam arcta viuere, quod nõ modo licitum, sed valde laudabile est, iuxta dictum Christi. Si vis perfectus esse, vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & iuxta dictum Pauli. Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contētissimus & c. Igitur. Deinde, non videtur rationabile dicere, q̄ tenemur sub pœna peccati mortalis, procurare extraneo, vt bene illi sit, sed vt sit, & viuat. Non enim tenemur & si possimus, proximis statum aliquem, aut dignitatẽ, aut diuitias procurare, sicut nec ipsi sibi. Igitur si homo sit extra necessitatem extremã, habens scilicet, vnde se ipsum possit sustentare, & eos qui sibi commissi sunt, reliqua quæ illi erogari possunt, non erũt illi necessaria vt sit & viuat, sed vt melius illi sit & abundantius aut lautius viuat. Deinde nõ est de pœcepto sub pœna peccati mortalis danda elemosyna, nisi homini ea indigenti, homo autem habens vnde possit se & suos sustentare, non pœriè dicitur aliorum bonis indigere, ex quo sine alienis bonis viuere potest: & ita si indiget, non eis indiget absolūtè, sed conditionaliter, vt scilicet, melius illi sit. Pœterea si ita esset vt prima sententia pœtendit, quòd, scilicet, in duobus casibus est necessariũ elemosynam facere, scilicet, quãdo est homo in extrema necessitate, & etiam ea seclusa, quando habet homo superflua naturæ & statui, quia talia superflua nõ sua ipsius diuitis possidentis sunt, saltem quo ad vsum, sed aliorũ indigentium, etiam si in extrema necessitate non sint: sequitur q̄ diuites superflua huiusmodi habentes, non possent monasteria, ecclesias, aut alia honesta ædificia facere, nec capellas dorare, si ita esset, quòd talia essent de necessitate pauperibus eroganda. Sequitur etiam quòd tales diuites nõ possent de superfluis aliquem statum, aut dignitatem sibi & suis procurare, si omnia quæ naturæ & statui pœsenti superflua sunt, essent de necessitate pauperibus danda, nec sua ipsorum possidentium essent, sed pauperum. Sequitur etiam, quòd quãprimò homo perueniret ad talem fortunam, quòd habeat vnde naturam & personam possit competenter sustentare, quòd peccaret mortaliter, negotia vltèrius exercendo, vt lucretur, quia, non minus

peccatum est diuitias acquirere, quã eas tenere. Et sicut qui superflua retinet, aliena retinere, pbatur, ita qui superflua acquirunt, aliena rapere cõuincetur, & ita erit peccatũ & mortale. Similiter sequitur, quòd etiã erit mortale vltra ea, quæ decet statũ vniuscui⁹ q; alia bona etiã donata accipere, quia erunt superflua. Aut etiã si iure hereditario alicui debeat qui sufficientia habet, peccaret ea accipiendo, quia aliena acciperet in casu. Nisi fortè hos oēs velis excusare, dicẽdo, q̄ illa bona sibi superflua possunt acquirere & accipere hoc animo, scilicet, vt ea pauperibus erogent: quia sancti non tam superfluoũ acquisitionem, quã eorum retentionem damnare videntur. Verum in hoc idẽ iudiciũ est de acquisitione & retentione, vtrunq; enim potest ob malum finem fieri, similiter & ob bonũ. Sed sicut potest aliquis superflua acquirere ad alium finem bonum, qui non sit pauperum subuentio: ita & superflua possunt ad similem finem bonum retineri. Ex fine igitur est de acquisitione & retentione superfluoꝝ iudicandum: nam per se nec bonum, nec malum est, sed ad vtrunq; indifferens.

Quod autem mihi in hac contentione tenendum videtur, hoc est, scilicet, quòd de superfluis naturæ & statui necessarium est subuenire pauperi extremam vel quasi necessitatem patienti, si nobis de necessitate huiusmodi, quòd q; non sunt alii, qui tali pauperi velint aut possint subuenire, sufficienter constet. Et cū dico, vel quasi, intelligo notabilem & arctam necessitatẽ. Et si extrema non sit, sed tanta, quòd nisi illi subueniatur, est verisimile q̄ notabiliter vita illius abbreviabitur, aut aliquam egritudinem notabilem incidet. Hanc puto esse necessitatẽ, cui sancti & scriptura sacra iubent subuenire, etiam sub pœna peccati mortalis, cui non solum de superfluis statui succurrẽdum est, sed etiam de superfluis naturæ.

Videtur secundò, quòd extra hanc extremam necessitatẽ vel quasi etiam si pauperes communem patiantur necessitatem, non est necessariũ sub pœna peccati mortalis de superfluis naturæ & statui illis subuenire, sed poterũt diuites superflua retinere, modo in bonũ finem ea referuẽt, siue vt melior opportunitas pauperib⁹ succurrẽdi se offerat, siue alia pia causa, quæ in gloriam Dei, & in viuorũ, aut defunctorum salutẽ æternam cedat, siue reip. necessitas aut vtilitas ea referuare suadeat. Nec ob id dãnandũ esse arbitror, si quis talia superflua retineat, ad acquirendũ sibi, aut suis honorem.

E honorem dignitatē, aut statum aliquē, quem solent homines licitē & honestē prætendere, modo scienter cura pauperum, extrema, vel quasi, necessitate laborantium, non prætremittatur. Si tamen diuites huiusmodi, superflua vel acquirant vel retineant, non aliū finem prætendentēs, quā abundare, & diuitias auget, & eas recōdere, & custodire, nil de pauperibus curantes, non tam in diuina largitate quā in suis diuitiis fidēs, hos nemo est, qui excuset, nemo, qui non damnet.

ad Ephe. 5.

Hi sunt auari, non tam domini, quā serui suarum diuitiarum, quorum auaritiam Paulus ad ephefos scribēs, idololatriam dicit, & dominus seruitutem māmōis esse dicit. Quæ autem de huiusmodi auaris scripta sunt, referre nō oportet, cum multo plura sint, & peiora, quā quæ pro priore sententia sunt allegata. Sequitur iam solam superfluitatem naturæ & statui non sufficere ad hoc, quod abundans teneatur sub pœna peccati mortalis superflua pauperibus erogare. Secundū hæc potest ad rationes seu fundamenta prioris sententiæ responderi. Ad primum ex doctorum autoritate sumptum, dicendum, illos fuisse illius sententiæ, quibus ē contra alios totidem, & fortē plures obieimus, qui mitiorem sententiam defendunt.

Quāquam vnum esset, quod hic difficultatem faceret. An, scilicet, Tho. fuerit prioris an posterioris sententiæ, cum pro vtraq; soleat citari. Puto cum a nostra, quā postremo posuimus, sententia, parum differre. Et quāuis Caietan^o doctē & subtiliter sensum & mētē doctoris sancti ex multis suæ doctrinæ passibus collegerit, non tamen adeo clarum est, ex mente eius colligi solam superfluitatē naturæ & statui sufficere, vt sub pœna peccati mortalis teneatur diues ea quæ superflua sunt, pauperibus erogare, vbi pauperes solam cōmunem necessitatem patiātur. Quod si in. 4. videatur dicere quod sic, crederem id procedere casu, quo in alias pias, aut necessarias causas diues ille sua superflua nō referuarit. Maxime, quod in quolibet, videatur significare ciuitatem non posse tutē superflua referuare, qui nec tenetur huic vel illi pauperi ea erogare, seclusa extrema necessitate: sed sibi liberum esse, quibus pauperibus velit, ea distribuere. In quo innuit talia superflua nulli pauperi in casu esse debita: ac proinde absq; alicui^o pauperis præiudicio, possent talia bona in alias pias acfusa expendi. Quod autem dixit. 2. aliquid requiri ex parte dātis, scilicet, superfluitatem: aliquid vero ex parte

recipientis, scilicet, extremā necessitatem, non est tam euidentē sic accipiendum esse, vt Caietanus illud accipit, scilicet, diuisiue, imō videtur, quod collectiue sit accipiendum, & ambo simul debere concurrere, scilicet, superfluitatem ex parte dantis, & necessitatē extremam ex parte recipientis ad hoc, quod eleemosyna facta alicui determinato pauperi sit de præcepto, & sub pœna peccati mortalis agenda. Illic enim non loquitur aperte de superfluo statui, sed de superfluo naturæ ipsi^o dantis, & eorum, qui sibi cōmissi sunt: quod superfluum ait esse necessarium personæ. Et de eleemosyna de huiusmodi superfluo alicui facienda, videtur illic procedere. Et verū est, quod ait ambo esse simul necessaria, vt talis eleemosyna sit de præcepto, idq; ait in corpore quaestionis. Non enim concederet Caietanus, quod de residuo naturæ sui & suorum, quod est illis necessariū personæ (de quo Tho. loquitur) sit de præcepto dare eleemosynam, nisi in recipiēte sit extrema necessitas, vt ait Tho. Nec opus erat de superfluo personæ aperte loqui, quia cognito qd de superfluo naturæ sit necessariū eleemosynā facere, sufficienter sequitur esse idem necessarium de superfluo personæ. Quod si velis eum loqui de superfluo etiam statui, idem dicendum, scilicet, quod ad hoc, quod eleemosyna sit de necessitate facienda alicui determinato pauperi, vltra superfluitatem ex parte dātis, requiritur simul extrema necessitas, vel quasi, ex parte recipientis. Vnde sicut sola necessitas extrema pauperis nō sufficit, vt homo teneatur illi de præcepto subuenire, nisi in dante sit superfluitas, ita sola superfluitas non est sufficiens, vt homo teneatur sub pœna peccati mortalis alicui eleemosynam dare, nisi in recipiēte sit extrema necessitas, vel quasi. De vtroq; enim in re hac pariter videtur loqui, scilicet, quod sit necessaria superfluitas in dante, & necessitas extrema in recipiente. Et tūc non habet locum commutatio eleemosynæ in alias causas pias voluntarias, quemadmodum haberet, si pauperes extrema, vel quasi necessitate laborantes non occurrerēt. Si cui tamē cum Caietano placeat dicere, quod doctor sanctus in loco citato, articulo, scilicet. 5. non copulatiue, sed diuisiue loquitur, nō cōtendo, quod enim mihi videtur hoc est, vt dixi, quod non obstante, quod vera esset Caietani sententia, scilicet, solam superfluitatē sine extrema necessitate sufficere ad hoc qd eleemosyna sit sub pœna peccati mortalis faciēda, id tamen ex dicto articulo. 5. nō videtur

A tur apertē sequi. Ad secundum ex autoritatibus Hiero. Ambrosii, Basilii & Augustini citatum, dicendum, quod loquuntur cōtra auaros, qui nil de pauperibus curātes, diuitias superfluas retinent, & his qui indigēt extremē vel quasi, nō largiuntur. Quod autem circa hanc extremam vel quasi necessitatem non loquantur, ex dictis patet, quia tūc nō esse diuitibus licitum, illa superflua in causas valde pias expendere, vt supra arguebatur, quod suppono falsum. Nec esset licitum de superfluis statum vel dignitatē alioqui emibilem emere, quod non est qui dicat. Igitur quando hi sancti dicunt, quod diuites superflua retinentes aliena rapiunt, & non sua, sed quæ aliorum sunt, detinent, procedit quando pauperū tanta est necessitas, qd illis talia bona debita sunt: quod extra extremā, vel quasi locum non habet, vt si solū cōmunem patiantur necessitatē, quia tūc non propriē dicuntur pauperes diuitum bonis indigere, cum possint sine illis vitam transigere.

Ad tertium ex dictis Christi sumptum, dicendum, quod Christus nō damnat eos, qui diuitiis seruiunt, quales sunt, qui eas reconducunt & custodiunt, quasi propter se expetibiles essent, nec illis ad proximorum indigentias releuandas, vt deberent, vt volunt. Itaq; cōtra auaros loquitur, qui de diuitiis, nō de pauperibus quauis necessitate pressis, curāt. de eisdem etiam accipitur, quod dixit, non posse diuites ingredi regnū Dei: quales sunt, qui totum suum aut principalē affectum in diuitiis collocant, quæ tamen nō propter se, sed propter proprias & communes hominū indigentias essent quaerendæ. Quod autem dixit Luca. 11. Quod superest, date pauperibus & c. facilius soluitur, quod id Christus nō absolutē aut præceptiue dixit, sed potius remediū salutare docuit, per quod peccatores remissionem possent consequi peccatorum. Nam ait, Quod superest, date pauperibus, & omnia munda sunt vobis. Nec hoc posuit tanquā præcisum & vnicum remediū ad remissionem peccatorum necessarium, quādo alia plura remedia ad id valeāt: sed hoc vnicē commendauit, eo quod multis modis ad satisfaciēdum valet, vt ex dictis patet. Quod etiā dixit Matth. 25. procedit semper cōtra auaros, qui cum fratrum indigentiam notabilem agnoscant, charitatis viscera quæ illis aperire deberent, in humane claudunt. Et ita de aliis dicatur.

Ad quartum, quod petit hanc difficultatem, An semper teneamur proximo operam

nostram impendere ad vitandū damnum ipsius, siue animæ, siue corporis, siue honoris, aut rerum & c. Dicendum proximum illum aliquando non habere potestatem, nec voluntatem suam propriam damnum vitandi. Aliquando potestatem habere, sed nō voluntatem. Aliquando vero potestatem simul & voluntatem, Si proximus potestatem habet, si velit, suum damnum euitandi, simul & voluntatem, tūc non indiget opera nostra, nec tenemur ei ad præfatum finem subuenire. Si autem potestatem non habet, qua possit sine opera nostra à damno illo liberari, & nos eum liberare possumus, tenemur ei subuenire: alioqui merito damnum illud nobis veniret imputādum, iuxta dictum Symachi, mortem videtur languentibus infligere, quā hanc, cū potest non excludit, pro quo etiam est Ambro. li. 1. de officiis & habetur. 23. q. 3. cap. Non inferenda. Qui non repellit à socio iniuriā si potest, ita est in vitio, quā ille qui facit. Si etiam potestatem habet ipse suum damnum vitandi, & non voluntatem, nos autem possumus eum à dāno illo eripere, tenemur ei operam nostram, si cōmodē possumus, impendere. Inde est, quod tenemur fratrem delinquentē corrigere, ne labatur: aut si lapsus sit, ne perseueret, etiam si ipse per se potestatem habeat non cadendi, voluntatem autem non habeat, idq; quando per operam nostrā eius salus speratur euentura. Inde est, qd si proximus desperatus velit se in fluuiū proicere, & possumus nos nostra opera illum, etiam inuitum ne pereat, impedire, tenemur, quāuis ipse per se potestatem haberet nō se precipiēdi.

Si dicas, Non tenemur proximo subuenire, nisi quādo ipse opera nostra indiget: si autem proximus in se potestatem habet illa dāna vitandi, iam nō opera nostra indiget. Dicendū, duobus modis proximus dicitur opera nostra indigere. Vno modo, quā opera nra est illi necessaria, sine q, scilicet, dānū euitare nō poterit: & tūc indiget opera nostra defectu potestatis. Alio modo, quādo opera nra, & si necessaria illi simpliciter non sit, posito tñ, quod ille potestatem sua vt nō velit, est necessaria ei opera nostra, ex suppositiōe, & est causa sine qua non vitabitur dānum, non sine qua vitari non potest: & tūc indiget opera nostra, defectu volūtatis. Et ita siue opera nostra sit necessaria simpliciter, vt damnum euadat, siue secundum quid ad sensum dictum est necessarium nostram operam illi impendere, ne nra negligentia illius dāni causa simus. Et per hoc patet verā esse exemplā in ar-

E in argumento posita: sed non inde sequitur, quod diues teneatur bona sua dare pauperi communem tantum necessitatem patienti, eò quod tunc pauper ille potestatem habet sibi de necessariis providendi simul & volutatem: non enim præsumendum est, quod vollet à necessariis abstinendo perire.

Ad quintum, in quo quaritur, An Ioanes debeat consentire in hoc, quod Petrus rem Ioannis detineat, supposito quod Ioan. re illa nullatenus indigeat. Dicendum, quod vel Petrus indiget re illa ad aliquid necessarium naturæ, & fateor quod debet Ioanes in hoc consentire, si aliter huiusmodi necessarium procurare non possit. Aut Petrus indiget re illa ad vitandum damnū aliquod notabile: quod non aliter evitare potest, & fateor etiā Ioanem debere consentire, & in utroque casu rem exigendo, & de manu petri auferendo, peccaret mortaliter: sicut peccaret, si in tali necessitate illam rem nō traderet Petro ad suam necessitatem releuandum. Si autem Petrus re illa indiget ad aliquid, quod est ei ad statū suum necessarium, tunc deberet Ioannes similiter consentire, sed non sub poena peccati mortalis, ut puto, sed tantū venialis, idq; si nullum damnū Ioanni eueniat ex rei suæ detentione. Si autem Petrus indiget præfata re ad lucrum aliquod acquirendū præcisè: tunc Ioanes non debet in tali retentione consentire, sed rationabiliter dicitur in casu inuitus. Similiter dicatur de alio exemplo ibidem posito. Iam ex his patet argumentum non probare intentum suum, sed hoc solum, quod si Ioanes in nullo indigeat re illa sibi omnino superflua, & Petrus ea indiget ad necessaria naturæ, aut ad vitandum aliquod notabile damnū suum, tenetur Ioannes rem illam tradere, vel donando, vel mutuando ipsi Petro, idq; sub poena peccati mortalis. Si autem Petrus ad nullum tale re illa indigeat, sed ad conseruationem sui status tenetur sub poena peccati venialis ad summum rem illam eidem Petro tradere. Si autem ea ad solum lucrum indigeat, nullum est peccatum, ut videtur, eam illi nō dare. Ac proinde si pauper sit in necessitate communi tantum, non video, quod Ioan. teneatur rem suam sibi superflua Petro tradere sub poena peccati mortalis, ex quo nec illi est res illa necessaria naturæ, nec ad damnū aliquod notabile vitandum, ut pono. Et per hoc patet ad questionem. Verum cum hæc in genere dicta sint, & verè, si tamen ad casus particulares descendatur, nō facile est, sed nimis difficile quis cui, & quātum tenea-

tur elargiri sub poena peccati mortalis, eò quod incertum est, per quid necessaria à superfluis distingui possint. Incertum etiam est, quæ, & quanta necessitas in paupere seu in recipiente requiratur, quantum etiam sit vniciq; ad naturæ vel status sustentationem necessariū. Incertum etiam sit, veram esse aut simulatā necessitatem, quæ solet in pauperibus apparere, & si vera sit, nō satis certum est, alios diuites adeo auaros esse, ut in nullo velint tali pauperi subuenire. Multaq; alia incerta sunt ob quorum ignorantiam non sunt facile diuites condemnandi, si eleemosynas de superfluis nō faciant. Secus si certitudo superfluitatis simul & necessitatis aut indigentiae haberetur, in qua re non dicerem diuites debere sollicitos esse ad inquirendum, quis subvata necessitate laboret, ut teneatur eisdem subuenire. Nisi fortè prælati sint, quibus specialis pauperum cura incumbit. De quibus aliàs.

De quibus bonis sit eleemosyna faciendā, & a quibus personis.

Aliud occurrit dubium, scilicet, An eleemosyna sit agēda præcisè de bonis propriis, an possit etiā de alienis fieri, similiter & de communibus.

Quod enim de propriis fieri possit, non est dubitandum: maxime, si ipsorum bonorū administratio, domino ipsi cōueniat, secus aliàs. Quod dico propter mēte captos, & minores, qui & si dñi rerū sint liberā tñ rerū administrationē non habēt. Sed nec alii, quorū bona ob causam aliquā sunt confiscata, possunt eleemosynā facere extra casum extremæ necessitatis: quemadmodū nec donare possunt, nec alienare, hi saltem, quorum bona ipso facto sunt confiscata, quales sunt hæretici, qui à die commissi criminis, priuantur rerum suarum dominio, etiam si per homines non sit in eos lata sententia. Quāquam ad hoc, quod rebus suis actu priuetur, iudicis sententia opus est. de here. cum secum dum li. 6. Imò generaliter quandoque bona alicuius ipso iure, seu facto confiscantur, aut alia poena ipso facto delinquenti iure infligitur, est necessaria sententia, saltem quæ declaretur hominem illum tale, vel tale delictū perpetrasse. Exceptis poenis, quæ secum trahunt executionem, ut est excommunicatio, quam homines sæpe ipso facto sine vltiore declaratione

A declaratione in conscientia incurrunt, Alioquin facile daret occasio cupidis iniuste multos homines expoliandi, eos poenā iuris ipso facto incurrisse prætendentibus. Nec obstat cap. Pro humani. de homicidio. li. 6. vbi statutum est cōtra Assassinos & eorū fautores, amissionē omniū bonorū, & alias poenas ipso facto incurrere, ita, quod ex quo de delicto, probabilibus documētis cōstiterit, nulla alia sententia requiratur: quia hoc intelligitur de sententia cōdēnatiua, nō de ea, quæ declaratiua ē.

Refert tamen lege contra aliquem de linquentē cautum esse, quod bona sua publicentur seu confiscentur, aut quod ipso facto sint confiscata. Si primū, ut in his, qui capitale crimen cōmiserunt, tales ante sententiā latam, poterunt bona sua retinere, & eisdem vti, & eleemosynas facere, & ea alienare, & tenebit alienatio, ut ait Innocen. cap. Quia propter. de electio. Si secūndum, ut est in crimine læsæ maiestatis diuinæ & humanæ, poterit delinquēs bona possessa retinere, & eisdē ad sui & suorum sustentationē, ante sententiā latā vti ea, tñ alienare non poterit, nec donare, nec de illis eleemosynam facere, citra casum extremæ necessitatis. De his tamen alibi.

De bonis aut alicuius eleemosynā fieri posse in casu extremæ necessitatis vel quæsi nō etiā dubitatur: maxime si aliter huiusmodi necessitati subueniri nō pōt. Huius ratio clara est, quia in tali necessitate omnia sunt communia, nec dñs pōt rationabiliter inuitus esse, quā de bonis suis alio extremè laborātī succurrat, nō potēs de propriis aut aliter subuenire. **S**ed hic esse dubium, An possit aliquis propria & sufficientia bona habēs de bonis alterius diuitis accipere, ut extremā necessitatē patienti subueniat: taliter, quod ipse de suis propriis bonis ratam det pauperi: & ab aliis diuitibus absentibus, aut subuenire nolentibus, tantundē accipiat, ut de alienis & suis tribuat pauperi necessaria. Et ratio dubitationis est quia talis homo in casu id facit erga pauperē, quod alii diuites facere debuissent: ex quo obligatio subueniēdi illi pauperi in casu omnes illos diuites concernit. Et ita si alii diuites subuenire nolint, aut absentes sint, non illis in casu sit iniuria. Adde, quod quis actu elicitō illi alii diuites in suarum rerū ad præfatum finem ablatione non consentiant, bene tamen actu debito.

Respō. Nō videtur licitū, quod quaritur. Ratio, quia sicut nō est licitū alicui aliena ad propriæ necessitati subueniēdum sine licetia dñi subripere, si ipse habet

alias vnde possit sibi ipsi subuenire, ita nec erit alicui licitū ad subueniendū alterius necessitati, si habet vnde alias valeat illi subuenire, quod. n. nō est alicui licitū ut sibi subueniat, non erit licitum ut alteri subueniat.

Pro hoc facit. 14. q. 5. cap. Fortè aliquis cogitat, vbi dicit Augustinus, quod qui à diuitibus auaris aliena accipit, ut pauperibus subueniat, & sic ablata pauperibus distribuat, addit peccatum peccato. Glosa. Quia semel peccauit per furtū auferendo, & iterū iadistribuedo, quia alienat, quod restituere deberet. Et cap. Eleemosyna, ibidē dicitur, quod non debet fieri nisi de propriis & iuste possessis.

Nec valet ratio prius facta, quæ dicit, quod ille homo in casu id egit, quod proprius dñs facere debuisset. Si enim hoc excusaret aliena furtiue in casu, etiā eundē excusaret, si nil de suis propriis: sed totū de alienis pauperi tribueret, quia id ageret, quod alter facere debuisset, ex quo alter teneretur in totum pauperi subuenire, vbi non essent alii, qui possent aut vellent. Exēpla etiā clara sunt, ut supra deduximus, per quæ ostendim⁹ fundamentū illud in multis deficere, ut si persona priuata furē vel homicidā suspēdat, quæ iudex suspendere debuisset, non excusatur à culpa, etiā si id faciat, quod iudex facere debuisset. Similiter si Petrus debeat certā summā pecuniæ Ioanī, quā soluere recusat, peccaret Cicero: si propria autoritate se intromitteret ad accipiendū de bonis Petri summā illam, ut creditori satisfaciat, & tamen id agit, quod debitor agere debuisset, & ita de aliis posset exemplificari. Ratio hui⁹ est clara, quia in casu presenti cōtractatur res aliena dño rationabiliter inuito. Nam cū is, qui aliena accipit, habet propria, per quæ posset pauperi subuenire, & non vult nisi de alienis, merito rei ablatæ dñs erit inuitus, si contra ipsius voluntatē bona sua inuadatur & distrahatur. Et ita falsum est, quod dñs in casu cōsentiat actu debitoris quāq; deberet cōsentire, si aliter extremæ pauperis necessitati subueniri non posset. In quo casu teneret verū aliud dictum, scilicet, quod licitum est homini de alienis bonis id agere, quod ille alius agere debuisset, scilicet, quando necessitas sic agere compelleret.

Si quæras, casu, quo essent decem diuites videntes aliquē fame perire, & nullus eorum illi succurrat, quis eorum peccabit? Ratio dubii est, quia quocunq; eorum signato, est verum dicere, quod pauper nō indiget ope illius, cum per alios possit eius necessitati subueniri. Respon. Quilibet eorū in casu peccat,

Peccat, quia quilibet eorum tenetur illi succurrere, & quilibet eorum omittit: igitur quilibet eorum peccat, Antecedens certum est, cum non sit maior ratio de uno, quam de alio. Similis difficultas est, si homo habeat unde unum tantum subuenire possit, & occurrunt duo aut tres pauperes extremam necessitatem patientes, & nulli eorum subueniat, peccat, quia vni non subuenit, & quia alteri non subuenit. &c. etiam si ambo subuenire non possit. Pro quo illud breuiter notandum, quod duplex est obligatio, qua aliquis tenetur ad aliquid. Quaedam absoluta, qualis est ea, qua vnusquisque tenetur diuina mandata seruire, etiam alio seruante. Quaedam conditionata, qua tenetur aliquis ad aliquid, si alius id non faciat, secus alio faciente, qualis est obligatio, qua homo tenetur uxorem ducere ad finem multiplicandi genus humanum, Aut aliter ponatur distinctio, quia quedam est obligatio personalis seu particularis, quae singulos & directe concernit. Quaedam vero communis, quae communitatem, non indiuiduum, directe concernit: & ad haec tenentur, qui sunt de illa communitate, non absolute sed conditionaliter, si, scilicet, per alios huiusmodi obligatio non compleatur. Ac proinde si nullus de communitate illam compleat, vnusquisque peccabit. Vnde ridiculum est dicere, quod peccat communitas, & nullus de communitate peccet, ut quidam dixerunt, in casu, quo nullus de communitate vellet uxorem ducere. Aliud exemplum est, quod notum, si in ecclesia aliqua sint plures sacerdotes, siue religiosi, siue seculares, e quibus non plus vnus quam alius teneatur in paschate populo missam dicere, & nullus eam dicat, certum est vnusquemque peccare, etiam si nullus teneretur absolute missam illam tunc dicere, nisi conditionaliter, scilicet, aliis eam non dicentibus. Ita igitur in casu, quantum vnus nullus illorum diuinitus teneatur tentione absoluta pauperi illi succurrere, quilibet tamen tenetur tentione conditionata: ideo nullo succurrente, quilibet eorum peccat.

Redeundo igitur ad rem, si pauper extremam necessitatem patitur, quilibet potest & debet, si propria non habet, illi de alienis subuenire, modo caueat a scandalo. In quo casu currit, quod ait Ambrosius Fame pasce morientem, si non paupersis, occidisti. Extra tamen huiusmodi extremam necessitatem nemini licitum est de alienis bonis pauperi subuenire sine consensu veri domini seu rationabiliter praesumpto, iux-

ta dictum Pauli, docentis non esse faciendam mala, ut eueniant bona. Inde patet, quod nec seruus de bonis domini, nec filius de bonis patrum, nec uxor de bonis mariti possunt eleemosynam extra casum extremam necessitatis facere, nisi accedente domini, patris, aut mariti consensu expresso, aut tacito, aut rationabiliter praesumpto. Idem dicatur de monachis, seu religiosi, qui sine superiorum consensu nil possunt alienare, & ita nec eleemosynam facere, cum tales in nulla re videantur habere dominium. **ii. q. i.** Non dicatis. Possunt tamen cum peregrinantur, aut in scholis resident, aliquid pauperibus erogare, sicut alii scholares idem possunt, de bonis saltem, quae usu consumuntur. Nec enim putandum est, patres, aut abbates tam strictos esse, quando religiosi aut filii bona tradunt ad literas incubendum, ut in nullo velin eos pauperibus subuenire. Argumentum. cap. Praeterea. De officio delegati.

Ex dictis patet ad tertium, An, scilicet, possit quis facere eleemosynam de bonis communibus sibi & aliis, Quae questio habet locum in coniugibus, in abbatibus, in capitulis, in sociis, aliisque; bona in communi possidentibus. De vxoribus sententia consensu est, eas non posse de bonis communibus donationem, aut eleemosynam facere, citra extremam necessitatem, sine consensu viri expresso, vel rationabiliter praesumpto, eo quod talium bonorum libera administratio non vxoribus, sed maritis conuenit. Excepto, nisi ob causam aliquam maritus tali administratione priuetur quia tunc deuoluitur ad uxorem. Ac proinde vxores, quae de communibus bonis vel donationes, vel eleemosynas sine necessitate cogente faciunt, tenentur tantundem, si possunt maritis restituere. Excepto, nisi talis, & tanta sit consuetudo in patria, qua vxores ius acquisierint ad aliqua erogandum, quia consuetudo excusabit. Talis, ut puto, est in dando panem, aut aliquid, quod ex refectioe superfit. Similiter, si vxor utiliter agat rem viri, poterit aliquid de communibus bonis erogare, exemplo Abigail, quae datis panibus & certis aliis rebus regi David contra uoluntatem viri sui, eum a morte liberauit. Nam tunc adest mariti consensus debitus, & si non elicitus.

Abbates etiam cum in bonis communibus nonnullam habeant administrationem, poterunt per viam eleemosynae aliquid dare. In quo etiam non parum agit consuetudo superiorum cognita & approbata, aut

Aut saltem permessa, qua possunt in certa quantitate suis consanguineis, aut quibus velint, aliquid elargiri. Capitulum etiam de bonis communibus quicquam donare, aut in eleemosynam elargiri non potest, nisi accedente consensu eorum, quorum interest, idque seculsa semper causa ad oppositum compellente. Idem dicendum de sociis aliqua in communi possidentibus, quod alter sine alterius consensu saltem praesumpto, eleemosynam facere, aut alicui quicquam donare non potest.

Pro capitulo tamen notandum, non esse indistincte dicendum, quod omnium assensus sit necessarius ad hoc, quod possit de bonis communibus eleemosynam facere, sunt enim bona capituli communia in duplici differentia. Quaedam sunt communia collegialiter, quorum dispositio seu dispensatio ad omnes simul spectat absque hoc, quod singuli habeant ius ad portiones illorum bonorum, qualia sunt bona quorundam monasteriorum, aut collegiorum, quae victui & vestitui religiosorum superflua sunt. Similiter & bona quarundam ecclesiarum, quae post distributam unicuique suam portionem, iuxta ecclesiae regulam & consuetudinem, remanent ab ipsa communitate seu capitulo dispensanda. Alia sunt bona communia singulariter quorum, scilicet, certa portio unicuique debita est, nec ad eam massam aliquid pertinet, quod non inter singulos distribuatur. De primis bonis, quae communia collegialiter dicuntur, potest capitulum non solum ob necessitatem, sed ob piam causam aliquid per viam eleemosynae, aut aliter dare, etiam si non assensu omnium consensus, quia sufficit maior pars capituli, ut patet de his, quae fiunt a maiori parte capituli cap. Cum in cunctis. De aliis autem bonis communibus singulariter, non sufficit maior pars capituli ad aliquid tale alienandum, donandum, vel in eleemosynam erogandum, nisi omnium, quorum interest, accedat consensus, ut patet ex cap. Cum omnes, de constitutionibus, & glossa ibidem. Pro quo etiam facit Innocentius ibidem & alii. Facit etiam regula iuris, Quod ad omnes attingit, ab omnibus debet approbari.

Corollarie sequitur, quod capitulum non potest eleemosynam facere extra casum necessitatis de bonis communibus, quae de iure inter canonicos & portionarios sunt distribuenda sine ipsorum portionarios consensu expresso, vel rationabiliter praesumpto. Et multo minus possunt absque eorundem consensu alias gratias de huiusmodi bonis facere. Non enim sunt aliena bona inuitis dominis contractanda. Idque di-

Cxerim, si consuetudo contraria legitime praescripta ius praefato capitulo non tradiderit ad bona communia sine portionarios consensu dispensanda. Nam hac seclusa, non occurrat ius nec ratio, quae cogat oppositum tenere.

Sed dices, ratione administrationis: quae capitulum habet, conuenit sibi sine portionarios consensu aliquid de communibus expendere: sicut hac ratione potest maritus de bonis communibus sine consensu uxoris, imo ipsa reclamante, aliquid erogare. Similiter curator, aut tutor potest ratione administrationis de bonis pupilli seu minoris eleemosynam facere absque minoris consensu: igitur ita poterit capitulum sine portionarios consensu, idque ratione administrationis. Dicendum non esse simile, nec verum, quod haec ratio praetendit, quia in casu capitulum non habet plenam & liberam administrationem illorum bonorum, sed limitatam, iuxta regulam & constitutionem fundatorum, qui non minus ius habere voluerunt portionarios respectu portionis suae, quam canonicos respectu suae: ac proinde praefata gratiae per capitulum portionarios inuitis factae, in fraudem illorum fiunt. **D** Maritus autem non solum administrationem, sed dominium etiam habet bonorum communium. Capitulum autem non ita. Maritus etiam plenam habet illorum bonorum administrationem. Capitulum autem non nisi limitatam, iuxta regulas & laudabiles ecclesiae consuetudines. Deinde tutor & curator administrationem habet, sed cum hoc habet minoris consensum praesumptum, aut debitum, & si non elicitum, similiter & ipse iuris. Nec enim putandum est curam seu tutelam alicui contra bonos mores, & contra pietatem ad pauperes habendam committi: quam liter committeretur, si curator, aut tutor non posset pauperibus subuenire, & officium pietatis, & fraternae charitatis exercere, quod minor, si aduultus esset etatis, exercere debuisset.

Si ultra obiicias, quod tunc nil posset capitulum de bonis communibus dispendere sine portionarios consensu, Dicendum, negando sequela, quia in his, quae sunt necessaria ecclesiae, aut utilia, facultatem habet capitulum de bonis huiusmodi disponendi, in qua dispositione, & si actu portionarios non consentiant, iustum tamen est eos consentire: & ideo perinde est, ac si actu consentiant. Secus si capituli dispositio non in publicum & ecclesiae bonum cedat, sed in priuatum & personale. Sed de his haec obiter dixisse sufficiat.

de eleemosyna facienda de bonis illicite quaesitis.

EX dictis apparet responsio ad dubium aliud moueri solitum, scilicet, an sit faciēda eleemosyna de bonis turpiter aut illicitē acquisitis. Si enim pauper extremā, vel quasi necessitatē patiatur, nil refert, qualiter acquisita sint bona, quia illi tenemur in casu hoc de alienis subuenire, nedum de propriis iniuste acquisitis, quando aliter praeferat necessitati succurri non potest. Si tñ pauper sit citra extremam vel quasi necessitatē, sed in communi, esset distinguendum de bonis illicitē acquisitis. Quaedam enim sunt certis personis restituenda, his, scilicet, quas lesimus, quaedam sunt, quae licet nō sit certis personis restituenda, licet tamen a nobis retineri non possunt. Alia vero sunt, quae quāuis per medium aut modum illicitum acquisita sint, iuste tamen possunt a nobis velut propria possideri. Exemplum primi, de his, quae certis personis sunt restituenda, qualia sunt, ea, quae per furtum, rapinam, concussionem, iniustam exactionem, metum, fraudem, aut per alia huiusmodi media sunt acquisita, & de talibus citra extremam non est agenda eleemosyna, sed suis dominis, aut creditoribus restituenda sunt. Excepto, nisi talia sint quae functionem recipiunt, nam tunc poterunt illa in eleemosyna dari, modo is, qui ea dat, maneat potens tantundem restituere. Exemplum secūdi, de his, scilicet, quae retineri nō possunt, qualia sunt, quae per simoniā aut per sententiā iniquā, seu per falsum testimoniū, aut pro alio crimine perpetrādo, sunt acquisita. Talia quidem, & si non sint necessario reddenda his, a quibus accepta fuerunt, non tamen possunt licetē retineri, sed pauperibus sunt eroganda. Nec his assentior, qui dicunt in hoc casu consilium esse ea pauperibus erogare, aut non. De quo alias videbitur. Exemplum tertii, de his, quae turpiter sunt acquisita, & tamen licetē veluti propria retineri possunt, qualia sunt, quae per actum prohibitū, aut tempore seu loco prohibiti sunt acquisita, hoc est, quando modus acquirendi prohibitus est, non tamen prohibita est ipsius lucri seu rei acceptio. Quale est, quod per meretricium est acquisitum, aut per contractum cū excōmunicato, aut per negotiationē in tēpore aut loco sacro factā: taliter enim acquisita, & si turpia sint ex circumstantia, efficiuntur tamē propria ipsius acquirētis, ideo

acquirēs ea potest de illis eleemosynam facere. Excepto, nisi talis, & tali loco fiat, quod inde nasceretur scandalum. Qualiter, seu quam ob causam, prohibita est meretrici oblatio publica, vt habetur Deutoro. 23. Nō offeres mercedem prostibuli in domo domini.

EX his oritur quedam dubitatio non omnino proposito impertinens, scilicet, Si quis multa habeat bona, omnia tamen, quae habet, sint restitutioni obnoxia: & tamen de illis aliqua pauperi in extrema necessitate existenti elargitur, an talis deobligatur a restitutione faciēda in ea parte, quā pauperi huiusmodi erogauit, an potius teneatur, cū ad pingue venerit fortunam tantūdem restituere. Et visum est quibusdam dicere, quod talis ad pinguem veniens fortunam, tenebitur tantundem restituere. Tum, quia si omnia quae habet, mutuo accepisset, aut per viam depositi ea teneat, & de illis pauperi extremam patienti largiatur, tenebitur tantundem mutuantis, seu deponentis restituere: igitur etiam si ea omnia iniuste rapuerit, tenebitur in casu. Antecedens suppono. Et cōsequentiam probō. Non enim in casu debet esse deterioris conditionis qui sine culpa res alienas tenet, quā qui per rapinam & furtum eas acquisiuit. Tum etiam, quia si ipsemet, qui aliena possidet, ea in toto vel in parte sua propriae indigentiae subueniat, consumat, tenebitur postea, si ad pinguem venerit fortunam, tantundem restituere: igitur ad idem tenebitur, si ea ad alienam indigentiam subleuandam consumat.

Econtra vero videbatur aliis, hominem manere ab obligatione restituendi liberū in casu. Tum, quia si quis non habens propria, vnde patienti extremā necessitatem subueniat, aliena ad illi subueniendum accipiat, non tenebitur sic accepta restituere. Igitur nec in casu praesenti tenebitur, cū nil videatur referre aliena accipere, vt pauperi subueniatur, aut aliena habitā erogare, vt eidem pauperi subueniatur, cū utrobique eadem sit ex parte pauperis indigentia, eadem illi subueniendi necessitas, & idē ex parte subuenientis defectus, cū nil propriū habeat, eadem ex parte eiusdem charitas & misericordia, eadem ad subueniendum obligatio, cū non sit alius modus pauperi succurrendi, quā qui dictus est. Tum etiā, quia si creditor, cui bona praefata erant restituenda consentiret in hoc, quod debitor de illis bonis pauperi distribuere, debitor esset libera a debito restituendi distributum: igitur etiam

Aerit liber, si creditor sit absens, seu si nō actu consentiat, ex quo in casu sciens pauperis necessitatem, nec esse alium modū, quo illi possit subueniri, deberet si adesset consentire: in huiusmodi autem casibus idem operatur de bitus consensus quod elicitus & actualis, igitur.

Si forte dicatur, quod creditor non tenebatur cōsentire in hoc, quod debitor subueniret indigenti per viā donationis, cū posset eidem subuenire per viam mutuationis, & ita semper maneret obligatio debiti restituendi. Contra hoc est ratio, quia esto id ita esset, sequitur quod praefatus debitor mutua uit illi pauperi de consensu creditoris saltem debito, igitur eo ipso expirat in debitorē mutuantē debitum restituendi, id, quod pauperi elargitur, saltē vsq; quo pauper, qui est velut mutuatarius, efficiatur potens acceptum reddere: si tamen nunquam potens fiat, nec creditori satisfaciatur, non debitori, sed creditori venit imputandum, de cuius cōsensu res illa mutuata fuit. Vt si mandatarius mutuat pecunias mandatis ad mādaturū ipsius, non relinquitur in mandatario obligatio illas restituendi mandanti. Et ita in casu, siue debitor per viam donationis, siue per viam mutui, id quod debebat, pauperi contulit, cū id egerit ex cōsensu creditoris, videtur prior obligatio extingui qua, scilicet, tenebatur creditori.

Respon. Huius quaestiones solutio videtur ex alia non huic dissimili pendere, quae etiam inter arguendū tangebatur, scilicet, si quis in extrema necessitate existens aliena consumat, & post ad pinguem perueniat fortunam, an teneatur pro cōsumptis satisfacere. Dixit Sco. Ricar. & Gabriel, distinguendo, quia vel talis indigēs occupauerat aliena quae cōsumpsit, antequam extremam incideret indigentiam, aut existēte extrema necessitate aliena accepit & consumpsit. Si primum, ex ipsa iniusta rei alienae occupatione orta fuit in occupante obligatio restituendi acceptum, quae, superueniente extrema necessitate, fuit sopita: ideo homini necessitate cessante, reuiuiscit obligatio tantundem restituendi. Si secundum, ex quo ob necessitatem illam res sic occupata facta est occupantis tēpore ipsius occupationis, ideo ex tali acceptione nō orta est obligatio restituendi: ac proinde, cessante praefata necessitate, nulla est obligatio quae reuiuiscat, sicut in primo casu. Quae responsio satis cōsonat, his, quae dici solent, de operibus bonis ante peccatum vel in peccato factis. Nam priora opera ante peccatum facta, reuiuiscunt, quando homo a peccato recedit. Quae autem in peccato fuerunt facta, quia nunquam vixerunt, non amplius reuiuiscunt.

Catum vel in peccato factis. Nam priora opera ante peccatum facta, reuiuiscunt, quando homo a peccato recedit. Quae autem in peccato fuerunt facta, quia nunquam vixerunt, non amplius reuiuiscunt.

Conformiter ad hoc posset in presenti dubitatione responderi, quod, scilicet, praefatus debitor, qui de debitis pauperi largitus est tenebitur, si post modum poterit, tantūdem creditori restituere, non obstante, quod ob extremā necessitatem pauperis ea cōsumpsit. Cuius ratio est, quia in debitorē illo iam erat obligatio viua restituendi ea quae acceperat, seu quae actu possidebat, & superueniente extrema pauperis necessitate, ob quam coactus fuit aliquid eidē elargiri, vnde, p tunc māsit impotēs ad plene restituendū, fuit sopita praefata obligatio: haec tamen, accedente pingui fortuna, reuiuiscit.

Ad ea vero, quae in oppositum pro secunda opinione dicta sunt, dicendū ad primum non esse idem de eo, qui existēte extrema pauperis necessitate aliena accipit, vt illi subueniat: & de eo, qui de aliquo debitis eidem pauperi elargitur. Primus quidem nō tenetur accepta restituere, quia extrema necessitas fecit, vt non tam aliena quam ipsius pauperis essent, quae accepta sunt, cū necessitas haec omnia faciat communia. De secundo autem qui de debitis prius elargitur, secus est, quia ante necessitatem praecesserat viua obligatio restituendi creditori.

Ad secundum, esto in similibus casibus idem operaretur consensus debitoris & elicitus: attamen in praesenti casu creditor ille nec consentit actu elicitō, nec debitor, in hoc, quod debitor donet, vel mutuet indigentē cū dāmo ipsius creditoris: consentit autē actu debitor in eo, quod est necessarium in casu ad pauperi subueniendū: hoc autem esse potest non de obligādo debitorem a debito sibi satisfaciendi: quando poterit. Si enim deberet cōsentire creditor in hoc, quod debitor nomine ipsius creditoris de debitis elargiatur, aut subueniat pauperi, hic consensus releuaret debitorem a debito: verum non tenetur illo modo consentire, cū necessitas pauperis talem consensum nō exigat, ex quo pauperi sufficienter subuenitur per debitorem, si debitor nomine suo non creditoris illi necessaria ministrat.

An extremē indigenti sit eleemosyna faciēda donando. An sufficiat eam facere mutuando.

LN dictis super a-

lia inuoluitur dubitatio, unde quodammodo pendet, quod ex Scoto nup dicebatur, scilicet, pauperem in extrema necessitate aliena occupatam

& consumentem, non teneri postmodum tantum restituere: secus si ante necessitatis aduentum illa occupauerit, & in necessitate eadem consumperit. Cum tamen Adrianus in hoc nullam videatur differentiam ponere, quod ante necessitatem, vel in ipsa necessitate aliena occupauerit, modo in ipsa necessitate illa consumperit. Et in utroque casu videtur asserere pauperem teneri restituere, quoniam ad pingue uenerit fortunam, quia ut ait, dominus rei sic consumpta non debuit consentire in sue rei occupatione donando, cum ad releuandum pauperis necessitatem sufficeret consentire mutuando.

Iam est dubitatio, supposito, quod diues teneatur pauperi in extrema existenti necessaria tradere. An ad id teneatur donando, an satisfaciat, si subueniat mutuando: intendendo, scilicet, obligare ipsum indigentem,

ut cum uenerit ad pigeam fortunam, tantumdem restituat. Et quod non teneatur subuenire donando, sed satisfaciat si mutuet, aut aliter illi patienti subueniat arguitur primo, quia ex charitate non tenemur sub poena peccati mortalis succurrere proximo necessitatem patienti plus, quam ipsa necessitas exigit, cum aliud plus consilium sit, non preceptum. Si igitur possumus necessitati subuenire sufficienter, res nostras illi indigenti communicando per viam mutui, sequitur, quod non tenemur illi res nostras per viam donationis communicare. Cuius exemplum videtur notum si video proximum in tanto periculo constitutum, quod nisi velociter, & cito fugiat a loco in quo est, occidetur iniuste ab inimicis, velociter in ipsum irruere uolentibus: ille autem velociter fugere non potest, nisi equum meum illi communicem. Iam in casu teneor quidem equum meum illi communicare, non tamen per viam donationis, sed satis est, si illum eidem accommodem, eundem in se, vel in æquiuale postmodum michi reddituro. Et in hoc parum refert illum, qui eget equo meo, diues sit, an pauper.

Aliud exemplum. Imus simul per viam Petrus & ego, quibus latrones occurrunt, qui nobis mortem comminantur, nisi unusquisque nostrum illis centum ducatos

tradamus: & petro nullas secum pecunias portante, ego pro illo & pro me ducentos ducatos soluo. Iam in casu Petrus est in extrema necessitate constitutus, nec est qui possit ei subuenire præter me, per traditionem præfactorum centum ducatorum, non teneor illos ducatos ei tradere per viam donationis, sed satisfacio debito subueniendi, si mutuem.

Confirmatur primo idem, si in patria extrema famis necessitas superueniat, me copiam tritici habente, teneor cum possum ciuibus succurrere extremam necessitatem patientibus, illis triticum communicando, & tamen possunt protestari, quod mutuo illis, & non dono quod repetat ab eis, quoniam soluere poterunt, ut notat in l. Neceni. & i. l. Alimeta. ff. de reb. gestis.

Confirmatur secundo, si aliquis certam egritudinem incidat, ad cuius curationem magnis expensis & medicinis opus sit, tenebitur quidem medicus suam operam illi impendere, similiter & pharmacopola suas medicinas quantumuis præciosas, si aliter mortem euadere non poterit, non tamen ad id tenetur donando, cum possint similiter prestari, quod medicus sui operis mercedem & pharmacopola suarum medicinarum præcium ab illo infirmo, quando potens fuerit, repetent.

Tertio ad idem facit, si aliquis robustus laborare potens nil poenitus habeat, cui nisi illico succurratur, fame peribit: ego in tali casu in defectum aliorum teneor illi succurrere, sed non donando, quod quidem possum cum illo pacisci, quod dabo ei quicquid opus fuerit, hac lege, ut postea quam illi subuentum fuerit, & vires sint restituta, eat in agrum meum, & colat loco mercedis prius suscepte. Non igitur est necessarium indigenti subuenire donando: alioqui si in hoc casu ille indigens pactum nolet acceptare, nec ego illi quicquid donare, posset ille sine peccato inuadere tanquam suas, & sibi debitas: quod tamen est falsum, quia nemo illum indigentem a culpa excusabit, si pacto neglecto, res meas illo modo inuadat, ex quo potest aliter sui necessitati subuenire, suam, scilicet, personam locando.

Quarto ad idem facit exemplum Iacob, qui noluit gratis dare pulmentum fratri suo Esau, quem itinere & uenatione fatigatum, fame perire videbat: sed per pulmento primogenituram perfit.

Quinto facit etiam, quod habetur de furtis. cap. Si quis. Vbi dicitur, Si quis propter necessitatem famis, aut nuditatis

Aditatis alienam occupauerit, talis si post ea occupatum reddiderit, non cogatur ieiunare. Unde a contrario, si non reddiderit, ieiunare cogatur. Unde argumentum sumitur, quod dominus rerum per indigentem occupatum, non tenebatur res illas occupatas indigenti communicare donando: alioqui non compelleretur indiges easdem suo domino reddere.

Sexto facit etiam, quod habetur cap. Exiit, de uerborum significatio. ne. lib. 6. ubi significatur, quod tunc licet minoribus de alienis uiuere, quando nec per oblationes sponte factas, nec per medicinam, nec per laborem manuum, ultra sua possunt necessaria ministrare. Unde colligitur, quod si homo potest per aliquod medium licitum suam necessitati subuenire, non est ei licitum alienam inuadere, & de alienis uiuere. Igitur nec etiam alii tenentur eis per viam donationis succurrere, si alia uia licita possunt eorum necessitates subleuare, uti possunt, vel mutuando, vel emendo, vel locando; aut aliquo alio licito medio utendo &c.

Oppositum tamen video communiter teneri, scilicet, quod in certis casibus est de precepto dare eleemosynam, ut ex dictis patet. Nomine autem eleemosynæ communiter intelligitur, quod gratis, & liberaliter datur, & propter Deum, ad releuandum proximi indigentiam. Dicitur autem in casu propter Deum dari, illud quod datur, non ut ab homine loco ipsius aliquid recipiatur, nec principaliter speretur, præter premium quod a Deo his, qui eleemosynas faciunt, paratum est. Itaque eleemosyna ex communi hominum intelligentia est, quod irreuocabiliter datur. Quod autem per viam mutui, emptionis, locationis, aut alterius contractus traditur, non gratis, & propter Deum, ut dictum est, traditur, ideo proprie non uenit nomine eleemosynæ intelligendum.

Facit, quod dixit Christus, Quod superest, date eleemosynam. Vbi non dixit, mutuate, sed, date, Et quod iterum dixit, Cum facis conuiuium, uoca pauperes, claudos, & eos, qui non habent, unde retribuunt tibi. Vbi satis inuuit, eleemosynam esse pauperibus faciendam non intuitu retributionis ab homine speratae, sed gratis, ex misericordia, & propter Deum. Quod etiam ex ecclesiastici. 4. confirmatur ubi dicitur, Eleemosynam pauperis non defraudes, sed redde illi debitum suum. Si igitur suum est huiusmodi debitum, absque retributione oportet illud pauperi reddere, & ita gratis. Facit etiam parabola de samaritano, qui cum sa-

ciato indigenti misericordiam impendisset gratis, & non ob retributionem eam fecisset, concludit dominus, dicens, Fac tu similiter.

Facit etiam ratio, quia elias sequeretur qui mutuauit, aut ad terminum vendit, posset ultra capitale exigere interesse dani & lucri, non solum si diuitibus mutuet, sed etiam si pauperibus quatuorquing; necessitate præstis: quod est contra communem sententiam, quæ ait, quod inter alias conditiones requisitas ad hoc, quod mutuans, seu ad terminum vendens possit iuste interesse ultra capitale exigere, una est, quod non sit mutuarius arcta & notabili necessitate pressus, quia tunc ratione indiget, oportet per eleemosynam subuenire.

Sequeretur insuper, quod si diuites nolent pauperibus subuenire, nisi mutuando, tenerentur præfati pauperes, quando possent, accepta restituere: & non solum hoc, sed tenerentur dare operam acquirendi, unde accepta restituat. Ac proinde non esset illis liberum in paupertate euangelicam uiuere, nec religionem intrare: quandoquidem qui debitis grauatus est, satisfacere debet, si potest, priusquam religionem ingrediatur & profiteatur.

In hac quaestione, quæ pro utraque sui parte apparet habet fundamenta, distinguendum mihi uidetur, ex parte dantis, & ex parte recipientis. Si enim recipientis tam inops est, ut propria bona actu non habeat, quæ retribuere possit, nec artem habet, nec vires, nec industriam, nec denique modum aliquem unde necessaria uitæ possit, nisi mendicando acquirere, ut sunt claudi, cæci, alij; morbo incurabili laborantes, & qui senectute, quæ grauis infirmitas est, & incurabilis, sunt confecti, talibus danda est eleemosyna gratis & liberaliter, propter Deum, sine spe ulla retributionis ab ipso paupere euenturæ. Hi enim dicuntur veri pauperes, qui omni humano subsidio sunt destituti, a quibus nil est, quod sperari queat. Alii sunt pauperes, quibus bona defunt temporalia: habent tamen actu vires, quibus laborare possunt, & operam suam locare. Habent etiam nonnulli artem aliquam, aut industriam, per quam possunt aliis proficere, unde mercedem mereantur, aut stipendium, ut propria possint necessitati subuenire, si uelint. Et de his uidetur idem iudicium, quod de aliis ope aliena indigentibus, cum tamen bona habeant temporalia, quæ retribuere possint, etiam si infirmi

Luc. 11.

Luc. 14.

Luc. 10.

E infirmi sint, aut alia quacumq; necessitate p̄si, & his non est necessarium elemofynam per viam donationis dare poterit tamē & debet, qui potens est, illis in tali necessitate subuenire de suis bonis illis communicādo, & tantundem de rebus indigentis accipere vel sperare. Hi enim non sunt omnino pauperes, nec ita humana facultate destituti, qui vel res suas vendendo, vel propriam operam seu personam locādo vel aliis obsequium impendendo, possint: quæ illis fuerint necessaria, acquirere, & suis necessitatibus succurrētibus rependere.

Ex parte vero dantis similiter videtur distinguendum, quia sunt, qui habent superflua naturæ & statui. Sunt etiā, qui & si superflua habeant naturæ non tñ statui, Et qui vtriq; superflua habēt, adhuc sunt in duplici differentia, quia aut illa retinent & seruant ad ea expēdēdū in rebus alioqui reip. aliis miserabilibus personis necessariis, aut vt diuitias accumulēt: & augeant, seu vt in alios fines in honestos ea expendant.

Qui igitur de his, quæ sunt necessaria ad statum aliquid notabile existēt in extrema necessitate largitur, etiā si actu non habeat vnde retribuere possit, habet tñ in spe, quia de illo speratur, q̄ veniet ad pinguiorem fortunā, &c. videtur q̄ nō teneatur gratis necessaria ministrare, satis est, si p̄ viā mutui conditionalis ea conferat, obligādo, scilicet, illum cōditionaliter, Vt si ad pingue venerit fortunam, tantundem reddat, & idē videtur dicendum, si quis dat in eodem casu de superfluis statui, quæ alioqui in rebus reipub. aut aliis necessariis, seu valde vtilibus erant expendenda, idq; si sic datum sit in notabili quantitate. Huius ratio est, quia licitū est alicui obligationem iniungere, ad id ad quod alioqui ipsa ratio naturalis eum astringit. Sed qui de necessariis ad statum alterius, aut ad alias publicas utilitates accepit, & veniat ad pinguem fortunam, ita vt possit supplere, quæ aliis, à quibus accepit, defunt, impie & in humane agere videretur, si ad præfatum defectum supplēdum, nil velit rependere, Secus si de superfluis statui accepit, quæ non erant ad publicas necessitates seu utilitates reserua, sed ad diuitias augendum, aut in fines inutiles expendendum.

Et dixi notanter de mutuo conditionalis. Nam potest donatio duplex esse, similiter & mutatio, scilicet, absoluta, qua, scilicet, alter alteri ita donat, vt in nullo velit eum teneri ad retribuendum, si

ue habeat vnde, siue non. Similiter mutatio absoluta dicitur, qua alter alteri mutuat, obligādo illum simpliciter ad reddendum si habuerit vnde: sin autem quærat & reddat. Contra vero est donatio & mutatio conditionalis ad propositum præsens, quando alter alteri aliquid dat, non obligādo illum simpliciter vt reddat, nec omnino illū à redditione de obligādo, sed hac lege, vt si ad pinguem venerit fortunam, reddat acceptum, non obligādo illum, vt det operā, ad talem fortunam perueniendi. Et talis datio est media inter donationem simpliciter factam, & mutationem. Et potest etiam dici mutatio conditionalis, sicut & donatio. Iam patet quod dico, si quis det necessaria alteri existenti in extrema necessitate, qui actu nil pœnitus habeat, vnde retribuere possit, danda est ei elemofyna de superfluis, & de statui necessariis, non tamen simpliciter donando nec simpliciter mutando, sed potest mutuari conditionaliter, & donari conditionaliter, vt dictum est: illi tamē absolutē mutuari non licet, quia liberum est tali pauperi p̄stare, vel religionem ingredi, vel in euangelica paupertate viuere. Dixi etiam si datum sit in notabili quantitate: quia potest tam parū esse, vt ad sustentandum dantis statum: notabilem defectum non attulerit. Nam tunc impium videretur pauperibus huiusmodi onus imponere, qui cū omnibus, à quibus aliquid acceperunt, rationem habere debeant.

Et per hæc potest moderari, quod supra pro parte Scoti in dubio præcedenti citauimus, de illo, qui in extrema existens necessitate aliena accipit, An, scilicet, si ad pinguem veniat fortunam, teneatur tantundem restituere, quia refert parū, aut multum acceperit. Refert etiam, an quæ accepit, essent necessaria statui ei, à quo accepit, an essent superflua. Et secundum hoc, variè possit responderi. Sed de his alijs.

Quia tamen rationes pro priore sententiā adductæ, videntur indistinctē probare q̄ in nullo casu sit necessariū pauperi necessaria p̄ viā donationis ministrare, q̄ falsum esse putam⁹, ideo ad illas breuiter est respondendū. Ad primū, q̄n arguitur, non tenemur indigenti plus q̄ indigētia exigit, subuenire &c. Dicendum, q̄ illud dictū tenet verum de quantitate rei ministratæ, nō autē de modo ministrandi, donando, scilicet, vel mutando, & ita plus in quantitate ministrare, concilii est, non tamen semper de cōcilio est, donando ministrare, sed sæpe est de p̄cepto.

Ad

A Ad exempla illic posita dicendū, quod procedunt in casibus, in quibus is, qui re aliena indiget, habet alias, vnde possit tantundem reddere. Et procedunt etiam, quando aliquid in notabili quantitate datum est, quod fortē esset danti ad statum, vel alias pias causas necessarium.

Ad confirmationē primam dicendum, q̄ procedit de his, qui taliter sunt, in extrema necessitate panis, q̄ habēt aliūde bona saltē immobilia, vnde soluere possunt, quos impiū esset in casu cōpellere, vt bona sua immobilia, aut etiā mobilia vendant pro precio fortē diminuto, maximē si huiusmodi bona sint illis alioqui necessaria ad vitam. Non autē procedit de pauperibus nil pœnitus habētibus, vnde soluere possint. Et si ad hos velis legem citatā extendi, procedet in casu, quo qui triticū dat alioqui ad statum, vel alia pia opera, precio sui tritici indigeat.

Ad secundā cōfirmationē ex dictis patet responsio, q̄ ob notabilem quantitatē opere medici aut medicinarū requisarū permittit, q̄ in casu illi infirmo ea ministrat per viā mutui, saltē cōditionalis, vt dictū est.

B **Ad** tertiam confirmationē dicendū, q̄ in illo casu habet locū mutatio, seu locatio, quia quis pauper ille laborare potest bona temporalia nō habeat, habet tamē personam locabilē, per quā potest necessaria sibi acquirere, & retribuētibus retribuere.

Ad quartū de Iacob dicendū, q̄ nō erat in tāta necessitate famis Esau, qui sine pulmētō Iacob viuere nō posset, nec adeo pauper erat, qui non haberet, vnde retribuere. Nec etiā Iacob tam impius fuisse, qui si in extremis fratrem suū vidisset, pulmentū necessariū illi denegasset. Sed nec aliquid indubitū p̄tebat Iacob ab Esau, primogeniturā petens, quā ipsi ex dei ordinatione, atq; promissione cōstat debitā esse. Itaq; illud nō videtur satis pertinēter ad propositū adductū.

Ad quintum dicendū, q̄ illud capitulū procedit, non de eo, qui est in extrema necessitate famis. Tum, quia si in tali existat, nō esset dicendus fur, vnde cumq; necessaria acciperet, si non esset, qui offerre vellet. Tum, quia tali nō esset penitētia imponēda, nec cōpellendus esset restituere, si re accepta extremē indigeret. Ac proinde, p̄cedit de eo, qui citra extremam existens necessitatem, aliena furatus est, ob necessitatem aliquam, quæ illum excusare non sufficiebat. Et ita in casu dominus rei sic acceptæ, nec tenebatur in rei acceptione consentire per viam dona-

tionis, nec per viam mutui.

Ad sextum, quicquid sit de præfata decretali, quæ non ita formaliter sonat, dicendū, ita esse, nemini licitū esse de alienis viuere, maximē inuitis dominis rerū ipsarū, si modū habet honestū, vnde alioqui viuere possit, & si de mutuo viuere possit, casus tamē extremæ necessitatis mutuū nō admittit, nisi vt supra diximus. Sed de his hæctenus.

De his, quibus est danda elemofyna, & quo ordine.

D Einde solet q̄ri, quib⁹ est dāda elemofyna, malis, scilicet, an solis bonis? Ad quod sine disputatione breuiter dicendū, q̄ in extrema necessitate omnibus dādis est ad naturæ sustentationē, etiā si mali, aut pessimi sint: Vnicuiq; enim mandauit dominus de proximo suo. Omnem etiam proximū diligere tenemur, & nullum occidere, qualiter occideremus, si fame peruenit, cūm possumus, non subuenimus.

Loquendo tamen citra extremā vel quasi necessitatē, videtur distinguendū. Nam sunt quidā pauperes, qui de elemofyna ipsis nō defutura securi, in vitiis viuūt, qualiter fortē nō uiuerēt, si eis dē elemofyna negaret, & cū hmōi incōueniens certū, aut pbabile est, nō est talibus elemofyna erogāda. De his em̄ videt p̄cedere, quod dixit sapiens: Desudet elemofyna in manu tua, quousq; reperias iustū, cui des. Et iterū: Da iusto, & ne dederis impio. Vnde August. & habet. 5. q. 5. cap. Nō omnis ait: Vtilius esturiētī panis tollēt, si de cibo secur⁹, iustitiā negligit, q̄ esuriētī panis frāgatur, vt iniustitiæ seductus acquiescat. Et Hiero. Da pauperib⁹ non locupletibus, nō superbis, quo necessitas sustentetur, nō quo augeatur opes & vitia.

Ratione etiā idē patet, q̄ si peccantē in nos debem⁹ fraternaliter, ex charitatis p̄cepto corrigere, vt à peccato recedat: igitur, ex eodem p̄cepto tenemur nō p̄bere cibū aut arma, vt in vitiis perseueret & crescat. Ac proinde si hoc sit verisimilē ex elemofyna euenturū, illicita erit, si fiat.

Sunt etiam alij pauperes, quorū vitia nō sic verisimilē est per elemofynas esse fouēda, de quibus præfata incōmoda euenire minimē tenetur, & talibus indifferenter est elemofyna erogāda. Id significauit

V 5 fitauit

Eficauit Christus, dicens: Omni petenti te, tribue. Et iterum dominus nobis patrem suum in exemplum proponit, vt illum imitemur, qui solem suum facit oriri super bonos, & malos. Alibi etiam Christus iussit, dicens, Diligite inimicos vestros, & benefacite his, qui oderunt vos. Constat autem inimicos, & eos, qui nos odiunt, malos esse. Quod autem vita pauperum exploranda non sit, vt discretionem in elemofyna illis eroganda faciamus, satis docet Augustinus de 5. hæresibus, Cum Loth de hospitalitate cõmendasset, qui aduenas, & peregrinos indifferenter colligebat, & angelos etiam, quos homines esse putabat, hospitio suscepit, addit dicens: Discite Christiani sine discriptione exhibere hospitalitatem, ne forte cui domũ claueritis, cui humanitatem denegaueritis, ipse sit Christus, Cui consonat Bernardus, dicens: Ne scrutaris, ne illum forte prætereas, quem Deus elegerit. Similiter & Chrysostomus super epistolam ad Hebræos, & habetur. 42. distinct. cap. Quiescamus. Idem tradit, scilicet, quod non examinemus, quales sint, qui elemofynas postulant, sed sine discriptione omnibus, cum possumus, subueniamus. Idem habet Hierony. ad Paulinam scribens. Et habetur. 16. q. 1. cap. Si cupis. Quod & sanctum Tobiam. cap. 4. filium suum docuisse cõstat, cum ait: Ex substantia tua fac elemofynam, & noli auertere faciem ab vilo paupere.

Hæc debent attendere, qui respu. regunt, statuentes omnes pauperes extraneos, seu aliunde venientes a suis populis expellere, non nisi per vnum, au duos dies eosdem in populo commorari permittentes. Cum contingat extraneos, seu peregrinos multo pauperiores esse simul & meliores, q̄ sint pauperes in ipso populo enutriti. Contingit etiam eos sic ab vno populo expulsos in alium ire, a quo similiter expelluntur, & ita fit vt huiusmodi pauperes extraneos cõpellant semper miserõs peregrinari, nullibi requiem inuenientes, aut per vias sine vilo remedio, atq; pietate animam exhalare, aut certe vnde possunt, indebitè futari. Et deniq; vñ patibulo, vel flagellis pœnã, quam forte non merentur, luere. Nec releuat huiusmodi retores dicere, populum habent naturalem, vbi tales pauperes sustentari deberent, illuc eant a suis cõnaturalibus alendi. Qui hoc dicunt, debent attendere, plures esse populos, tot, & tantis debitis, impositionibus, seu exactionibus grauatos, vt vix in illis reperiantur, qui abundant, aut familiam suam, vt de-

ceret, sustentare valeant. Deberent etiam attendere, multos homines, qui mendicant, in locis suis propriis commorari non posse, vel quia exulant, vel quia illic inimicos habent, quos merito timet, vel quia illic dedecus aliquod & tale passi sunt, vt malint patriã, etiã cum mortis periculo deserere, quam in ea habitare, vel quia loco pœnitentiã illis iniunctum est, vt proprium locum deserant, quando id salus animarum, aut populi pax postulat. Sunt igitur innumeratæ causæ, ob quas possunt & solent homines, deserta patriã, aliena quærere loca, vbi cum necessaria non habeant, mendicare coguntur. Si enim in vno quoq; populo sic institutum esset, vt ibidem pauperibus naturalibus sufficienter prouideretur, si fieri possit, sin autem alius locus propinquus esset ad eorum sustentationem deputatus, qui alterius populi defectum suppleret, adhibitis nonnullis limitationibus, prout casuum varietas aliquoties exigeret rectè quidem: id tamen in vno tantum, aut paucis locis institutum, multa secum afferre inconuenientia non dubito. Esset autem intolerabile, vbi populus suos pauperes simul, & extraneos alimentare non posset, tunc enim cæcos paribus potius naturalibus quam extraneis esset subueniendum. Sed hæc misera fatiamus.

Inde oritur dubium, An, scilicet, si omnibus, scilicet, bonis & malis indifferenter subuenire non possumus, teneamur bonos preferre. Dicendum in hoc, ordinem charitatis esse seruandum, cum elemofyna opus charitatis sit, iuxta illud Ioannis: Qui habet substantiam huius mundi, & clauerit viscera sua apud indigentem, quomodo charitas Dei manet in illo. Et ita illos in elemofyna debemus preferre, quos magis ex charitate tenemur diligere. Vnde Augustinus ait, elemofynam, vt Deo grata sit, a nobis ipsis debere incipere, iuxta illud Ecclesiastici: Miserebere anime tuæ placens Deo. Tunc autem dicitur quis sibi ipsi elemofynam facere, quando propriam indigentiam, & miseriam bonis operibus nititur subleuare. Deinde autem parentes, a quibus id quod sumus, accepimus. Deinde filios, quod carnem nostram dicimus esse. Deinde domesticos, prout Paulus ad Timotheum scripsit. Deinde extraneos, qui si boni sint, malis filiis sunt preferendi, quæ admodum ait Ambrosius super illud Cantorum. Ordinauit in me charitatem &c. Similiter in lib. de officiis. Et habetur. 86. distinct. cap. Non satis &c. Est itaq; præfatus ordo seruandus, prout ratio

Alio & charitas ipsa postulat, modò cætera sint paria. Sunt enim quatuor in huiusmodi prælatione attendenda, scilicet, necessitas, debitum, honestas, & cõiunctio, in quibus possunt pauperes differenter se habere. In primis tamen si alter sit in maxima necessitate, & alij citra eam, ille simpliciter est preferendus, cui dans, magis est obligatus ob beneficia ab illo recepta potiora, & plura. Si in necessitate & debito sunt pares, qui iustus est, venit alteri preferendus. Si rursus in bonitate sunt pares, qui domesticus sunt, preferantur extraneis. Verum hæc omnia metiri, & exactè velle iudicare, seu cognoscere, difficile est, & fortè impossibile, ne dicam curiosum. Vbi igitur res nõ patens est, si bona fides atq; conscientia afsit vntio docebit.

Sed fortè obiicies, quod cæteris paribus magis tenemur subuenire malo, q̄ iusto, quia si malo non subueniam, peribit anima & corpus ipsius, si autem bono non subuenio, peribit solum corpus ipsius: Igitur, cum maiori damno teneamur occurrere, sequitur, quod tenemur potius primo, quam secundo subuenire. Dicendum, si nobis esset certum, quod subueniendo maloliberabitur anima, & corpus eius, quæ alioquin perirent, nõ dubito, nisi quod dimisso bono, tenemur malo succurrere, cum malus sit in multo maiore indigentia, quam bonus, & tenemur magis animam mali, quam corpus boni diligere. Si tamen probabile, quod per nostrum subsidium malo impensum non liberabitur anima ipsius mali, tunc bono est potius succurrendum. In his autem casibus particularibus difficile est, regulam generalem dare.

De elemofyna danda sanis paupertatem voluntariam assumptis.

Aliud superest dubium absoluendum, An scilicet, sit danda elemofyna medicantibus sanis & robustis, qui possunt labore manuum sibi necessaria quærere. Et dixerunt aliqui, quod non, quodq; non est illis licitum mendicare, id est, de mendicatio viuere. Ad quod arguunt primo, quia spontanea mendicatio, videtur contra legem naturalem, & diuinam primitus institutam. Nam Gen. 3. ad hominem postquam peccauit, dictum est a domino. In sudore vultus tui man-

ducalis panem tuum. Similiter & per psalmistam dixit: Labores manuum tuarum manducabis, beatus es, & bene tibi erit. Et Job. 5. Homo natus ad laborem, & auis ad volatum. Videtur insuper esse contra præceptum decalogi: Non concupisces rem proximi tui, non bonum, nõ asinum, nec omnia, quæ illius sunt. Contra quod videtur agere huiusmodi mentes, qui cum possint sibi iuste prouidere, de alienis potius viuere volunt.

Secundo arguitur, quod si cõtra doctrinã Pauli in multis locis, 2. ad Thess.

qui ait: Si quis non operatur, non manducet. Et infra de his, qui operari nolunt, addit: His autem, qui huiusmodi sunt, denunciamus, obsecramus in domino, vt cum silentio operantes, suum panem manducent. Et infra: Si quis nõ obediuerit verbo nostro, ne cõmisceamini cum illo, vt confundatur. Idem etiam Paulus: esto quod officium prædicationis exerceat, non medicabat, nec de aliorum bonis, sed de labore manuum suarum sibi, & suis, qui illum comitabantur, necessaria querebat, vt ipse testatur, dicens: Argentum, & aurum, aut vestem nullius concupiui, quoniam ad ea, quæ mihi opus erant, & his, qui mecum sunt, ministrauerunt manus istæ (exercebat enim artem cõnophatiam.) Idem similiter patet. 1. ad Thessa. 2. & 1. ad Corinth. 4.

Tertio idem probat, quia huiusmodi spontanea medicitas, vt dicunt, est cõtra charitatẽ ad veros pauperes habendam, immo est in fraudẽ verorũ pauperum, qui elemofynis eis debitis priuantur, cū casani & robusti mendicando sibi præoccupent, quod videtur contra illud Ecclesiastici. 4. Elemofynam pauperis ne defraudet.

Quarto idem probat, quia omnia bona extrema eligere, affert secum pericula, quæ homo vitare tenetur. Nam qui sic viuere eligunt, exponunt se periculo extreme indigentia, & ex consequenti mortis, cū accidere possit, vt nemo illis de necessariis subueniat. Exponunt etiã se periculo graues infirmitates incidendi, quales nimia indigentia seu paupertas inducere solet. Deinde, qui hanc vitam eligunt, potentes sibi labore manuum necessaria, quærere, & nolunt: confisi, quod deus illis prouidebit in tantis necessitatibus cõstitutis; videntur Deum tẽtare. Deinde exponunt se periculo furadĩ, & nomẽ domini blasphemandi, iuxta illud Salomonis, qui a domino peccauit, dicens: Medicitatẽ & diuitias ne dederis mihi, tribue tantum victui meo necessaria, ne

Ene forte satiatus, alliciar ad negandū Deum, & dicam. Quis est dominus, & egestate compulsum, furer, & periurem nomen domini,

Quintò, quales debēt esse pauperes, quibus debeamus eleemosynas erogare, Christus videtur docuisse, dicēs: Cum facis conuiuium, voca pauperes debiles, claudos, & cæcos, & eris beatus, nō enim habent retribuere tibi &c. Vbi in eo, quod ait: pauperes debiles, videtur excludere sanos, & robustos. Et in eo quod ait: non habent, vnde retribuere tibi, videtur similiter eosdem excludere. Nam tales robusti, bene habent vnde retribuunt, si operari velint. Ac proinde quod dicitur, voca pauperes debiles, non disunctim, sed coniunctim est accipiendum.

Sextò, idem probant, ex eo, quod ait Paulus docens, quibus viduis fit ecclesiæ bonis subueniendum, dicit eas esse, quæ veræ viduæ sunt. Illas autem dicit verè viduas, vt Hierony. & alii sancti exponunt, quæ omni humano solatio sunt destituta, quæ nec sibi ipsis sufficere possunt, etiā si operari velint. Et ita concludunt, nec licitū esse sanis omnia bona abdicare, & de mendicacione viuere, nec talibus esse eleemosynas erogandas.

In oppositum est veritas, & ecclesiæ approbatio, in qua multi sunt, qui cum diuites sint, omnia tamen abdicantes, religionem ingrediuntur, & mendicant. Quod tamen damnandum esset, si verum esset, quod præfata opinio præterdit.

In his, quæ dicta sunt, nonnulla tanguntur **Idubia**. Primum, An sit homini sano, & robusto necessarium manualiter, seu corporaliter operari. Secundum, An talibus hominibus sit licitum, relicto bonis, quæ possident, in summa velle paupertate viuere. Tertium, An sit eisdem licitum medicare, cum possint propriis manibus victum querere. Quartū incidens dubium, An Christus summam habuerit paupertatem. Quintum, An Christus mendicauerit.

Ad primum dubium, An, scilicet, sit necessarium corporaliter operari, dicendum. Ad triplicem finem solent homines manibus operari, scilicet, ad querendum necessaria vitæ. Secundò ad vitandum ocium, & damna ex ocio prouenientia. Tertio ad corpus exercendum, & illud rationi subiiciendum, pro peccatisq; satisfaciendum. Pro primo facit, quod supra allegatum est: In sudore vultus tui manducabis &c. Et iterum: La-

bore manum tuarū manducabis. Pro secundo facit, quod ait Hierony. ad Rusticum monachum: Semper aliquid operis facito, vt te diabolus occupatū inueniat. Pro tertio facit, quod ait Paulus, annumerans ea, quibus corpus castigatur, dicens: In laboribus, in vigiliis, in ieiuniis &c. Ob nullum tamen finem ex prædictis video esse de precepto, aut necessarium manibus operari, cum aliter possit homo fines illos obtinere. Ad finem enim habendi necessaria vitæ, labor manualis necessarius non est, si homo habet diuitias, vel per viam donationis, vñ hereditariæ successione, vel legati, seu fortunæ, aut per aliam viam, vt constat. Similiter ad finem vitandi ocium, non est necessarius, quia aliis modis potest evitari, scilicet, literis incumbendo, legendo, docendo, visitando, & alia opera misericordiae exercendo. Sed nec ad tertium finem est huiusmodi labor manualis necessarius, cum possit homo corpus affligere, & illud spiritui subiicere per ieiunia, vigilias, peregrinationes, & alia honesta exercitia, etiam si nō sint panis lucratiua, & ita simpliciter ad nullum finem ex dictis est necessarius labor manualis, nisi casu, quo non pateret alius modus suæ, seu proximi indigentiæ succurrēdi. Aut casu, quo occasione huiusmodi mendicacium, & laborare potentiū, alii veri pauperes miserabiles extremam necessitatē patietes, eleemosynis sibi debitis priuarētur. Nam tunc qui robusti sunt, nō deberent de eleemosynis cū tanta verorum pauperū iactura velle viuere, sed propriis manibus, si possent, deberent sibi victum querere, ad imitationem Pauli, qui nō solum ab eleemosynis, sed etiā à mercede sibi ratione prædicationis debita, abstinebat, ne fratribus scandali occasionē præberet, vt scribit ad Corin. Pro quo facit Hiero ad Damasum, dicens: Qui bonis paternis & operibus suis sustentari possunt, si quod pauperū est, accipiunt, sacrilegiū profectò committunt.

Ad id, quod secundo quærebatur, An, scilicet, liceat sanis diuitias habentibus eas relinquere, & in summa viuere paupertate, res est, quæ quæstione nō indiget, cū sic per ecclesiam iam in fauorem ordinis mendicantium declarata. Ait enim Nicolaus. 3. in extrauagan. Exiit. Dicimus, quod abdicacō omnium rerum temporalium in speciali, & in communi propter Deum meritoria est, & sancta, quam & Christus viam perfectionis ostendens, & verbo docuit, & exemplo firmavit, quamq; primi fundatores militantis ecclesiæ, prout ab ipso fonte hauserant, in volentes

Alentes perfectè viuere, per doctrinæ ac vitæ ipsorum alucos deriuarunt. Vnde apertū est, quod quæritur. Et oppositū fuit error quorundā magistrorū Parisiensū olim per Alexandrū. 4. & Innocentiū. 4. reprobatus. Quibus districtè præcepit dictus Alexander, vt errorem suū retractarent. Vide decretalem ipsius, quæ incipit: Non sine multa &c.

Facit ad idē dictū Christi, Si vis perfectus esse, vade, vnde omnia quæ habes, & da pauperibus. Vnde Augustin. in de ecclesiasticis dogmatibus ait, bonum esse de propriis, pauperibus erogare, sed melius omnia relinquere, & cū christo egere. Et Hierony. ad Heluidiā ait, si vis esse perfecta, & in primo dignitatis fastigio stare, sequere apostolos, da omnia quæ habes pauperibus, & nuda nudū Christū imitare. Et idem ad Rusticum monachum scribens, qui relicto seculo, omnia bona à se abdicauerat, ait. Illud durū esset, & difficile, omnia, scilicet, bona abdicare, sed magna facientē expectare præmia. Si igitur, homo omnia bona, quæ habet, à se abdicet, nō ex hypocrisi, aut ob alium inhonestum finem, sed verè propter Deum, vt Christi doctrinā seruet, ipsiusq; exemplum imitetur, sancta est huiusmodi abdicatio.

Hanc patet ad id, quod tertio quærebatur, An, scilicet, huiusmodi hominibus voluntariā paupertatē assumentibus, licitū sit mendicare. Et tenendū, quod sic. Tum, quia minoribus, qui talē elegerunt paupertatem, licitum est medicare, imò & meritoriu, prout per summos pontifices est declaratum, puta per Nicolaū, per Alexandrū, & Innocentiū, & alios, vt suppono. Tum etiā, cui licitum & bonum est, omnia bona pauperibus dare, nil sibi reseruando, licitū erit aliena petere, & de oblatiis viuere. Pro quo apertè facit Augustin. qui in de opere monachorū ait: Illi, qui in seculo habebant aliquid, quo facile sine officio sustentarent vitā suam, & conuersi ad dominū dispertiti sunt, tales ad opera manuum cogi non debent, nec ad acquirendū victum propriū. Et rationē reddit, dicens: Quia qui de bonis suis pauperes sustentauerūt, de eleemosynis pauperum sustentari debent.

Pro quo etiā facit ratio, Meliora sunt opera spiritualia, quam corporalia, vt constat, & per consequens corporalia licitū est prætermittere propter spiritualia, prout Christus significauit dicens: Dimitte mortuos, sepelire mortuos suos. Vbi Ambrōsius ait: ideo Christum id dixisse, quia maius est animas mortuorum prædicando suscita-

re, quam corpora mortuorū in terra abscondere. Et apostoli melioribus incumbere volentes, dixerunt: Non est æquum, nos relinquere verbū Dei, & ministrare mēlis. Sequitur ergo eos, qui volunt spiritualibus vacare, non teneri, nec cogendos esse, ad corporaliter operandū cibum, & per consequens licitum esse illis de eleemosynis viuere, citra tamen verorum pauperum defraudationem.

Exemplo etiam sanctorum id ipsum patet. Nā legitur de beato Alexio, q̄ relicto patrimonio, quo abūdabat, per mundū mendicando perrexit, cuius sanctitate dominus in morte sua mirabiliter declarauit. Beatus etiā Grego. per trienniu stetit in spelūca, nil omnino manibus operans, de eleemosynis cuiusdam Romani viuens.

Et ita patet intentū, quod non solū verum est de voluntariis pauperibus, qui religionē aliquam profitentur, in qua officia ecclesiastica pro multis exercent, vnde digni sunt, qui per eos sustententur, sed etiā de aliis, si qui sint, qui mundū relinquētes, velint propter deū, in paupertate viuere, aliis spūalibus exercitiis incubēdo, etiā si ecclesiastica officia cū aliis in monasterio nō exerceāt, cum præter hōi officia ecclesiastica multa alia sint spūalia exercitia, quibus homo vacare potest.

Ad id, quod quarto loco quærebatur de christo, An, scilicet, habuerit summā paupertatē. Dicendū quod sic. Tū ex his, quæ per summos pontifices sunt declarata, scilicet, Christum altissimā paupertatē verbo docuisse, & exemplo confirmasse. Tum etiā ex dictis scripturæ. Zacharias enim de Christo loquens atq; prophetizans, ait: Ipse pauper, & ascendens super asinā. Psalmista, etiā in Christi persona ait: Ego medicus sum, & pauper. Et threnorum. 3. ait Hieremias de Christo, vt exponit glossa. Ego vir videns paupertatem meam. Ipse etiam Christus de seipso dixit: Vulpes foueas habent, & filius hominis nō habet, vbi reclinet. Paulus etiā ad Corinth. 8. ait: Scitis gratiam domini nostri Iesu Christi, qui propter vos egenus factus est, vt vos diuites essetis, Deinde constat Christū altissimam paupertatē docuisse, & sub cōsilio suis fidelibus tradidisse, quando dixit: Si vis perfectus esse, vnde omnia, quæ habes, & da pauperibus. Et iterū: Nolite possidere aurū & argentum. Et alibi pluries. Nec credendum est Christū vnū docuisse, & oppositū ipsum fecisse, cum scriptum sit: Cœpit Iesus facere, & docere: Nec valer, quod nonnulli dicunt, Christum pauperem fuisse nō per abdicacionem dominij

Lucæ. 14.

1 ad Tim. 5.

2 ad Tim. 5.

Zach. 9. ps. 39.

Lucæ. 6.

Codex de eleemosyna.

E dominij rerum, sed vsus tantum. Hoc dicunt qui putant Christum, secundum quod homo, verè temporalem regem iudeorum fuisse, rerumq; temporalium verum dominum habuisse, solumq; rerum vsus abdicasse. A quorum sententia non immeritò recedendum videtur, vt alibi facile probauimus.

De eo verò, quod quinto loco quærebatur, scilicet, An Christus vnq̄ medicauerit, ambigua res est. Et si quibusdã visum sit, dicere, quod sic, saltè in illo triduo, quo cum duodecim esset annorũ, cum parentes sui in reditu de Hierusalẽ perdiderunt, vt videtur sentire Bernardus, super Lucæ cap. 2. & alij. Cõmuniter tamẽ tenetur contrarium. Tum, quia mendicare videtur in pœnã peccati introductũ, si enim homo nõ peccasset, locum mendicitas non haberet: Christus autẽ nulli vnq̄ culpæ subiacuit. Tum, quia Deutero. 15. scriptum est: Omnino indigens, & medicus non erit inter vos. Et ita non est putandũ Iudæos permisisse Christũ medicare, maximè tunc, quando conuiuia potiũs exercebãtur, quàm eleemosynæ, vt fieri solet in solennitatibus præcipuis, tam eundo, quàm redeundo. Tum etiã, quia apostoli nõ medicabant hostiatim, (de hac enim medicatiõne nunc floquor.) Non enim erat egens quisq̄ inter illos, vt habetur in actibus apostolicis. Deinde si Christus mendicasset, graue offendiculum videretur euangelio ponere, eò quod videntes Christum medicare, facile putarent id ex impotẽtia Christi prouenire, qui sibi ipsi prouidere non posset, ac proinde nõ retẽ de Christi miraculis & virtutibus sensissent. Quicquid sit de rationibus his, quæ nõ sunt à Deo efficaces, non tamẽ legitur Christum hostiatim mendicasse, etiam si de oblationibus multorũ deuotorũ ipse & discipuli sui necessaria vitæ haberent, adeo, vt de his possent alijs pauperibus subuenire. Illa autẽ quæ ab alijs accipiebat, non tam ratione indigentia suæ, quàm publici officij docendi, & prædicandi, & aliorũ publicã vtilitatem quærendi eidem debebãtur. Itaq; stipendiũ & merces potiũs q̄ eleemosyna dici poterat.

Ex his patet respõsio ad principale quæsitum, cum stet tripliciter medicare, scilicet, ex indigentia, quando non potest homo aliter sibi prouidere, & est miserãda paupertas. Alio modo, ex amore otij, & hæc est vituperanda. Tertio modo, ex amore Christi, cũ desiderio illum imitandi, & rebus spiritualibus vacandi, & hæc est laudabilis, & præmio digna, vt ex dictis patet, ideo licitũ

est & laudabile huiusmodi voluntariis pauperibus per eleemosynas subuenire. Potest tamen huiusmodi mendicitas voluntaria per aliqua vitari, scilicet, ratione finis, vt si homo operari recuset, otium quærens. Secundo, ratione scandali, vt si sit laicus, robustus, & nullam religionem professus, quem cum alij videant mendicare, perq; superiores tolerari, facile alij vitiosi occasionem sument, vt perditè viuant, & vitium & otium quærant. Tertio, ratione impedimenti, quod mendicando præstant operibus, ad quæ alioqui tenerentur, maximè si familiam habeant, cui prouidere teneantur. Quarto, si veros & miserabiles pauperes eleemosynis eisdem debitis, sua mendicitate priuant. His & alijs modis potest voluntaria mendicitas vitari, quæ omnia nos in præsentiarum ressecamus. Ob hæc iura ciuilia prohibent, ne robusti & sani mendicent, & eos, quos vagabundos vocant, puniunt, & exterminant, & laborare cogunt. Secus de alijs, quorum vita est per ecclesiam approbata.

Per hæc patet ad rationes supra factas. Ad primum ex Gen. sumptum: In sudore vultus tui &c. Dicendum, quod non fuit præceptiue dictum, sed in pœnam peccati, & modum maledictionis: quemadmodum & ad Euam in pœnam dictum est: In dolore paries &c. Itaq; perinde est, ac si ad Adam dixisset: Terra non spontè dabit fructus, sicut dedisset si in innocẽtia permansisses, sed sudore, & labore tuo interueniente. Quod ex psalmista citatum est: Labores manuum tuarum manducabis, non etiam dicitur præceptiue, sed per modum benedictionis, ac si dixisset: Beatus vir qui timet dominum, non laborabit frustra, sed fructus sui laboris colliget. Quod etiam ex Iob citant: Homo natus ad laborẽ, impertinentius est, nam nec de labore manuali panis lucratiuo accipitur, nec præceptiue procedit, sed prænunciat mala, quæ cõmuniter homini post peccatum eueniunt, ac si dixisset: Sicut naturale est aui volare, ita & homini naturale est, multas miseras & mala in hoc seculo post peccatum pati. Quod dicitur eos agere contra præceptum decalogi. Non concupisces alienum, nil probat. Nã illic prohibetur rei alienæ concupiscentia, per quodcunq; medium etiã nephariũ. Qui autẽ rem alienam optat per medium licitum, & non aliàs, non tangit contra tale præceptũ: alioqui oporteret damnare omnes mercatores, omnes, qui res alienas emere volunt, cum ea, quæ de facto

Acto aliena sunt, sibiipsis optent. Quod est falsum.

Ad secundũ ex dictis Pauli sumptum, dicendũ, quod Paulus in locis illis loquebatur contra quosdã homines otiosos, qui non solũ victum, manibus non quærebant, sed occasione ex otio sumpta, alios inquietabant, volentes contra aliorum voluntatem de alienis, seu de his, quæ ecclesiæ offerbantur, viuere. Hos arguit, & hortatur, vt in quiete viuant, & manibus operentur, vt otium vitent, & eleemosynas veris pauperibus relinquant. Erat enim tunc ecclesia tenuis in fructibus, nec poterat omnium necessitatibus subuenire.

Ad tertium ex dictis patet, quod velle viuere ex eleemosynis in præiudiciũ verorum pauperum, non caret culpa ob circumstantiam illam. Quod autem ex ecclesiastico citatur, nil cõtra propositum agit, quia loquitur contra mendicantes, sed contra auaros, qui cum teneantur ex debito pauperibus subuenire, vel non subueniunt, vel dimittunt, & non quantum debent elargiuntur.

Ad quartum dicendum: Si ratio valeret, probaret, quod omnes deberent operam dare diuitiis acquirendis, quod clarè repugnat euangelio, per quod docemur, perfectionis esse, omnia bona pauperibus erogare, diuitibusq; ad regnum cœlorum aditum difficilem esse, atq; in domino non in diuitiis esse fidendum. Quod de tentatione Dei dicitur, haberet locum contra illos, qui nec laborare, nec mendicare curant, omne, quod eis necessarium est, diuinitus sperantes: qualiter videmus multos ex indiscreta deuotione se totos Deo dimittere, & passim cadere. Quod deinde additur, quod tales exponunt se periculo furandi &c. Dicendum, quod non est tale periculum obruens, cui non possit homo per Dei gratiam, & arbitrij libertatem si velit resistere. Non enim permittit Deus hominem vitrà quàm potest, tentari.

Ad quintum dicendum, quod ad mentem euangelij nil refert legatur coniunctim, aut diuisim, quod illic dicitur, scilicet, voca pauperes debiles &c. Nam Christus illic intendit nobis significare, quæ sit eleemosyna, quam Deus ad æternam mercedem accipiat, illa, scilicet, quam homo homini indigenti propter ipsum Deum facit, & non propter retributionem, quam ab homine, cui eã facit, sperat. Ac proinde locus ille, quem magnificiũt, parum illis suffragatur.

Ad sextum ex Paulo citatum, facile soluitur, si attendamus ipsam epistolam ad Timotheum, quando ait, quod verè viduæ sunt de bonis ecclesiæ alendæ: loquitur enim in casu, & pro eo tempore, quo ecclesia erat inops, & paucas habebat facultates, unde posset pauperibus omnibus subuenire, ob quam quidem ecclesiæ inopiam, & ne ecclesia grauaretur. Dixit Paulus: Si fidelis habet viduã, aliat eam, ne ecclesia grauetur. Ideo de bonis ecclesiæ non erat alenda, nisi quæ omni subsidio humano erat destituta.

Quæret fortè aliquis, An sicut est licitum, ita etiam sit necessarium, & de præcepto eleemosynas dare huiusmodi pauperibus voluntariis validis. Et iuxta ea, quæ supra dicta sunt, quando quærebatur, quibus sit ex præcepto eleemosyna eroganda. Non video, unde cogamur sub pœna peccati mortalis prætextu voluntariæ paupertatis illis subuenire. Sicut enim illis voluntarium est à labore manuum abstinere & mendicare, ita & nobis voluntarium videtur, eleemosynas illis erogare. Nec videtur nobis necessarium illis subuenire ad hunc finem, scilicet, ne spiritualia exercitia relinquant, operari coacti. Nam huiusmodi finem, & si bonus, & laudabilis sit, ipsi sibi ipsi prætereendere non tenentur, cum illis de consilio sit, perfectorum vitam imitari. Ac proinde, nec nos tenebimur illos in tali perfectione conseruare, de bonis nostris illis necessaria ministrando: quæ si illis denegemus, cum sibiipsis, si velint, possint operando subuenire, nullum præiudiciũ illis facere videmur. Dico notanter, prætextu voluntariæ paupertatis, quia fortè alia ratione tenemur in communi illis prouidere pro eo, quod pro nobis orant, sacrificant, & spirituale verbum seminant, aliq; spiritualia opera, & officia ecclesiastica pro nobis exercent. Naturale quidem videtur, vt nostris benefactoribus grati simus & spiritualia seminantibus, corporalia nostra præbeamus. Dignus namq; est operarius cibo suo &c. Sed de his hæcenus.

Explicit Codex de eleemosyna.

Codex de oratione.

De oratione, & ratione ipsius.

De

E oratione varias diffinitiones assignarunt doctores, quoniam non proprie diffinitiones sunt, sed potius descriptiones quarundam proprietatum, seu conditionum ipsius orationis. Oportet enim orantem contemplari Deum, ipsiusque bonitatem simul & potentiam &c. Oportet etiam ad Deum, tanquam ad bonorum desideriorum largitorem, affectum dirigere. Interdum etiam orans petit a deo formaliter, quod desiderat. Interdum, non nisi interpretatiue, ut quando desiderium suum pandit, etiam si nec ore, nec mente, dicat: Domine, da mihi hoc, vel illud. Preterea aliquando orat quis ex compunctione cordis, ut si pro remouendis malis deprecetur. Aliquando vero ex amore & dulcedine, quam sentit, Deo adherens, & ipsum contemplans, cupiens ad perfectionem peruenire. Inde in describenda oratione, quidam attendunt ad hoc, quidam ad illud, alij vero ad aliud. Dixit Damascenus. Oratio est ascensus intellectus in Deum. Notat contemplationem in oratione requisitam. Dixit Augustinus. Oratio est pius mentis affectus in Deum directus. Notat desiderium orantis, in quem debeat dirigere. Dixit Grego. Orare, est amarus in compunctione gemitus, & non composita verba resonare. Notat, unde procedat imperfectorum, seu peccatorum oratio, quia ex poenitentia commissorum. Dixit Bernardus. Oratio est hominis deo adherentis affectio, & familiaris quaedam, & pia alloquutio, & statio illuminata mentis ad fruendum Deo, quando licet. Notat unde procedat, & quo tendat perfectorum oratio. Dixit glossa ad Thessa. 5. Orare est vota nostra Deo pandere. Notat quid sit interpretatiue orare, ut solet homo homini suam significare indigentiam, & si formaliter non petat, petit tamen virtualiter.

Dixit Damascenus. Oratio est petitio decentium a Deo. Notat quid sit formaliter orare, quia scilicet, petere, quod aliud est, quam desiderare. Et haec descriptio potest pro diffinitione accipi, strictè de oratione loquendo, ut, scilicet, ad iustam & honestam orationem restringatur. Et quod dicitur a deo intelligatur mediata, vel immediata. Nam aliquando petitio nostra dirigitur immediate ad sanctos, mediata tamen ad Deum, tanquam ad largitorem bonorum, quae desideramus. A qua diffinitione non multum discrepat Guiller. Pa-

rifien. in de diuina rhetorica, dicens. Oratio est petitio, quae ad deum dirigitur, vel ad personas, seu personam propter ipsum. Quae diffinitio etiam ad orationem iniustam extenditur.

Denique potest diffiniri oratio, magisterialiter, & scholasticè loquendo. Oratio est expressio desiderij, facta Deo propter bonum adipiscendum, vel malum remouendum, formata per verbum interius, vel exterius. Et quod dicitur facta Deo, intelligatur mediata, vel immediata, ut supra dicebam. Et datur de oratione honesta, & extendit se ad mentalem orationem & vocalem. Et significat quid in oratione sit petendum, & a quo, tanquam a largitore petendum sit, quia pro indigente, cui vel bonum deest, vel malum adiacet. Extendit etiam se ad orationem perfectorum & poenitentium.

Oratio cuius potentiae & virtutis sit.

Quibus praemissis est dubium primum, cuius potentiae sit actus oratio, voluntatis, an intellectus? cuius etiam virtutis sit. Et Thoma in 4. & 22. videtur dicere, quod est ipsius intellectus practici, cuius est subditis imperare, petere ab aequalibus, & precari superiore, idque per verbum imperatiui modi. Idem videtur tenere Ricardus in suo 4. Et Gabriel in canone lectione 61. Cuius ratio videtur, quia orare mentaliter, est loqui ad deum, petendo ab eo aliquid ab ipso orate, desideratum. Loquutio autem mentalis ad intellectum pertinet immediate & elicitiue, quoniam pertinet ad voluntatem, quatenus mouet intellectum, ut loquatur & oret. Tum etiam, cum saepe orans suadecat, ut optatum impetret, erit oratio suauis. Suadere autem rationis est, non voluntatis, cuius est desiderare. Et ita orare erit potius intellectus, quam voluntatis. Pro quo etiam facere videtur. Aristoteles dicens, quod ratio semper deprecatur ad optima.

Contra tamen videtur, quod sit immediatus actus voluntatis, & non intellectus. Tum, quia si immediatus esset actus intellectus, igitur oratio esset cognitio. Quod tamen non videtur, quia nec apprehensiuam cognitionem est, nec iudicativam, quandoquidem qui actu orat, non plus cognoscit, nec iudicat, quam si non oraret, ceteris eodem modo se habentibus. Tum etiam, quia ille actus, quem haec verba significant, fac hoc, da mihi hoc &c. potius ad voluntatem pertinet, quam ad intellectum, nam imperare

rare

A rare non est nisi voluntatis, cui subfunt hi, quibus imperat. Est enim voluntas velut regina aliarum potentiarum, quae aliis potentiis non subest, sicut aliae ipsi subfunt. Tum etiam, quia orare, seu petere mentaliter, est actus merè voluntarius, & immediate in potestate orantis existens, ut suppono, sed actus intellectus non est immediate, & in se liber: igitur, oratio actus voluntatis, est potius, quam intellectus. Pro quo faciunt, quae alias adduximus, probando intellectum nostrum, non esse in se liberum, sed voluntatem.

Ad secundum, scilicet, cuius virtutis sit actus orare, seu ad quam virtutem pertinet, nam recipere ab alio, non videtur ad virtutem pertinere, cum virtus in actione consistit, non in passione. Igitur, desiderare, recipere, non erit actus virtutis, & ita nec petere bonum ab alio. Respon. Non semper actus laudabilis consistit in actione, sed aliquando in solo affectu, aliquando in passione voluntarie tolerata. Primum patet de actu poenitendi, qui si propter Deum fiat, bonus est & meritorius, etiam si solus habeatur sine formalis proposito rectè viuendi. Secundum etiam patet, de passione mortis pro reipublica, pro rege, pro Christo, voluntarie tolerata. Similiter continentia virtus est, & in actione non consistit, sed in proposito, seu affectu non se alicui carnaliter commiscendi. Itaque, virtus moralis consistit aliquando in actione, aliquando in passione, aliquando in non actione, aliquando in solo affectu, ut optare proximis beatam vitam, laudabile est, & meritorium, ita & eandem nobis ipsis optare, laudabile est, & meritorium. Orare etiam pro proximis, laudabile est & meritorium. Orare etiam pro nobis similiter.

Refert tamen unde huiusmodi oratio procedat, ad cognoscendum, ad quam virtutem oratio pertinet. Si enim solo affectu procedat ex amore proximi, vel proprio, ad amicitiam, seu charitatem pertinet. Si ex animo recognoscendi Dei potentiam & misericordiam, qui potens est, & paratus dona sua humilibus donare, ad patriam virtutem pertinet. Deum enim colimus, quando ipsum tanquam ab eo dependentes oramus, in quo & illius potentiam, & nostram indigentiam confitemur. Patria autem ad virtutem iusti, id est, reducit. Est enim Patria, reddere Deo cultum, ipsi soli debitum.

Hinc videtur ratio sumi contra Thoma in eo, quod ait, orationem esse actum immediatum intellectus, ut dicebatur in dubio praecedenti, cum tamen dicat ipsemet, quod oratio est actus patriae elicitiue. Patria enim

virtus est voluntatis, ut ipse & ceteri fatentur, sicut & iustitia, cuius pars patriae est, virtus est voluntatis. Si igitur oratio est actus patriae elicitiuae, sequitur, quod oratio actus voluntatis est, & si actus intellectus esset, alterius virtutis intellectualis esset actus, scilicet, prudentiae elicitiuae. De hoc alias.

Quid in oratione petendum.

Aliud dubium, quid sit in oratione a Deo petendum. Respon. Ex diffinitione ipsius orationis patet responsio: Duo enim veniunt petenda, haec sunt, remotio mali, & collatio boni. Est tamen bonum, quod per se, & secundum se appetibile est, ut vita beata, & virtutes ad eam conducentes. Et talia semper & determinate petere, licitum est & conueniens. Est aliud bonum, quod prodesse potest, & aliquando obesse, quo, scilicet, potest homo male vti, tale est bonum corporis, scilicet, sanitas, integritas, agilitas, pulchritudo, & vita. Tale etiam est bonum honoris & famae. Tale etiam est bonum fortune, seu externum, diuitiarum, vxoris, filij &c. Haec igitur non sunt absolute a Deo petenda, nisi quatenus vel necessaria sunt, vel vtilia aut conuenientia ad vitam beatam, seu quatenus Deo placuerit, ea conferre, & prout ipse viderit expedire.

Primum, scilicet, quod vita beata, & virtutes ad eam conferentes possint peti, apertum est ex oratione dominica, qua petimus, Adueniat regnum tuum &c. Et ex scriptura, in qua petimus. Ostende nobis faciem tuam, & salui erimus. Et iterum: Dirige me in semitam mandatorum tuorum. Et ex ecclesia, quae orat: Da nobis fidei, spei, & charitatis augmentum.

Secundum, scilicet, quod bona temporalia licitum sit petere, quatenus ad vitam sunt necessaria. Patet exemplo Salomonis, qui orando petebat, dicens, victui meo tribue necessaria. Et ex oratione dominica, in qua petimus. Panem nostrum quotidianum da nobis hodie &c. Quod non solum de spirituali pane, sed de corporali etiam intelligendum est, ut dicit ibidem glossa, & doctor sanctus in praesenti materia. Et idem etiam patet ex letania ecclesiae, in qua Deum orat pro pluuia congruente, & ut fructus terrae dare & conseruare dignetur. Et de niq; generaliter licitum est in oratione petere id, quod licitum est desiderare, ut ait Augustinus

X gustinus

E gustinus ad proban. Cū ergo licitum sit, non solum bona animæ, sed corporis, & fortunæ desiderare, consequens est, licitum esse ea in oratione petere.

Tertium, scilicet, quod huiusmodi, bona tã corporis, q̄ fortunæ, seu externa nō sint absolutè, & determinatè petenda, sed cū remissione ad Dei beneplacitū. Patet, tum, quia fortè illa si darētur, nocerent potius, q̄ prodesent, de quo certi esse non possumus, vt ait Paulus: Quid oremus, vt oportet, nescimus. Tum etiam exemplo Christi, qui cum patrē oraret, vt calicem eius transferret, suam tandē voluntatē patris voluntati subiecit, dicens. Verum tamē non mea, sed fiat voluntas tua. Tum etiã, ex dominica oratione, in qua petimus. Fiat voluntas tua, sicut in cœlo, & in terra. Cui petitioni contrariè videtur, qui absolutè & determinatè aliquid huiusmodi à Deo petit. Talis enim potius videtur petere suam fieri voluntatem, q̄ Dei. Vnde & filij Zebedæi à Christo repulsi sunt, cū absolutè mediante matre sua à Christo peterent, vt alterum poneret à dextris, alterum à sinistris in regno suo. Nescitis, inquit Christus, quid petatis.

Corollariè sequitur, nō esse licitum absolutè & determinatè petere in oratione virtutes omnes morales. Patet, quia multæ sunt virtutes morales, in specie, quæ sine bonis temporalibus, aut corporalibus haberi non possunt: igitur, si talia bona corporalia & temporalia non sunt absolutè & determinatè petenda: igitur, nec præfatæ virtutes. Antecedens patet de liberalitate & magnificentiã, quæ sine bonis fortunæ haberi nō potest. Patet de fortitudine bellica, quæ sine armis & corporis robore haberi nō potest. Patet de castitate coniugali, quæ sine coniuge haberi uō potest. Patet de iustitiã reip. gubernatiua, quæ sine dignitate temporali haberi nō potest. Et ad hūc modum de multis aliis potest exemplificari.

Corollariè sequitur, non solū licitū esse petere bona temporalia, quatenus ad vitã sunt necessaria, sed etiã bona superflua, id est, diuitias, modò ad bonum sine ordinentur, etiã si periculosa sit huiusmodi petitio. Primū patet, quia licitū est, habere diuitias, & meritorii eas in pias causas, & gloriã Dei expendere: igitur, licitū est eas ad huiusmodi finē desiderare, & ex consequenti eas petere, cōditionaliter tamen, vt dictum est, Dei voluntati propriū desiderii, & eius executionem submitendo. Secundū

etiam patet ex Salomone petente à Deo, diuitias & paupertatē ne dederis mihi, ne fortè fatiatus, alliciar ad negandum, & dicam, est dominus? Idem patet ex psal. Melius est modicum iusto super diuitias peccatorum. Christus etiã cōparat diuitias spinis, quæ animam pungunt, & sepe impediunt, ne quis regnum Dei ingrediatur, iuxta dictum Christi, Difficilius est hominem diuitem ingredi regnum Dei, quàm Camelū per foramen acus transire.

Si quis obiciat dictum Christi Matth. 6. Primū quærit regnum Dei, & hæc omnia adiicientur vobis. Super quo Augustinus ait: bona temporalia non esse querenda. Respon. Christus cōtra eos loquitur, qui principaliter de crastino solliciti sunt, quid, scilicet, cras comedent, quid induent, cum tamen hæc nō sint primo & principaliter querenda, non tamē negat, quin secundoario possint queri, & appeti, & peti.

Si rursus obiciat, psalm. 61. Diuitiæ si affluant, nolite cor apponere &c. Vbi videtur prohiberi affectus, & desiderii diuitiarum. Respon. quod nō eos damnat, qui diuitias appetūt, sed qui diuitiis cor apponūt, quales sunt, qui eas appetunt, vt eis dēfruantur, seu qui totum, aut principalē affectū illis adhibent, finem seu felicitatem in illis collocantes. Qui autē diuitias possident, & petūt, & appetunt, vt illis debent, & oportet vtantur, non apponunt illis cor suum.

Corollariè sequitur, licitum esse in oratione petere mortē, vel propriam vel alienam, non absolutè, sed conditionaliter, scilicet, si homo finaliter nō sit corrigendus. Patet hoc exemplo Anastasiæ, quæ orabat Deum, vt suum maritum Publium de medio tolleret, vt daret locum sanctis, si non erat finaliter corrigendus. Et Cirillus in quadã epistola ad Augustinum orat Deum, vt hæreticum quendã respiscere nolentem, occidat. Idem etiam potest iusto optari, si timeretur quod diu viuēs, in peccatū cadet. Licitum enim est viris iustis beneficium Dei optare, tale est, eos de hoc seculo neq̄ rapere, iuxta illud sapientiæ. Raptus est ne malitia mutaret intellectum illius, aut fidiō deciperet animam eius. Idem patet de seipso exemplo Pauli, dicentis: Cupio dissolui & esse cum Christo. Et Iob etiam mortem propriam desiderabat, nec in hoc videtur peccasse vir tam iustus, & ad eō commendatus. Pro quo etiã facit, quod dicitur. Melior est mors, quàm vita amara. De duobus autē, quorum

alterum

A alterum est eligendum, illud videtur præeligendum, quod melius est.

Quis orandus, Deus solus, an etiam sancti?

Aliud dubiū, quis orandus est, de, an alij sancti? Et primò arguitur, q̄ Deus nō sit orandus, quia orare, est ei, quæ oramus, nostrum desiderii pandere, vt illud cōpleat, nos autē nil possumus Deo pãdere, qui ab æterno omnia nouit, etiã ea, quæ nos intus desideramus, prout dicit Christus. Scit enim pater vester cœlestis, quid vobis opus sit, anteq̄ petatis. Igitur superfluum videtur Deum orare, sed sufficit desiderare.

Secundò oramus aliquem, vt voluntatem eius ad id agendum, quod petimus, flectamus, sed voluntatem dei nos nō possumus flectere, aut mutare, vt ait Iacobus in Canonica. cap. 1. Apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obūbratio. Et Numeri. 21. Non enim Deus vt homo est, vt mētiatur, nec filius hominis, vt mutet.

Tertiò, superfluum omnino videtur orare pro eo, quod necesse est euenire, vel impossibile, sed id, quod à Deo petimus, est huiusmodi. Nam vel Deus ab æterno decreuit id facere, quod in oratione petimus, & si sic, necesse est illud euenire, cū Dei volūtas ob sui impotentiam frustrari, aut impediri nō possit. Vel Deus decreuit illud nō facere, & si sic, impossibile est illud fieri, quod petimus. Dicere autē q̄ Deus ne decreuit ab æterno vnum nec alterum, sed suspensam habuit voluntatem, quousq; quis eum oret, nō est rationaliter dictū, quia Deus sicut nil ex tempore scit, sed omnia ab æterno sciuit, ita nil ex tempore vult, sed omnia quæ vult, ab æterno voluit, alioquin nouitas aliqua videretur esse in dei volūtate, quod est falsum.

Respon. Rationes hæc nil probāt. Ad primum enim quãdo arguitur, quod orare, est pãdere &c. Esto id ita sit, falsum tamē est, quod nos nō possumus deo nostra vota pandere. Aliud enim est quenq̄ docere, aliud ad eum loquendo, id, quod optamus, representare. Igitur ex quo Deus omnia scit, non possumus, nos eum quicq̄ docere. Possumus tamen ei vota nostra representare, vt nos illi humiliatē, digni efficiamur, vt quod petimus, assequamur.

Ad secundum falsum videtur, quod nos non possumus flectere voluntatē dei, aut quodammodo mutare, si indistinctè dicatur. Nam constat deum sententiam suam ob opera nostra bona, aut mala sæpe mutare. Si enim ob peccata eramus in ira Dei, ad gehennam ordinati, si tamen per pœnitentiã respiscamus, mutat deus sententiã, iuxta illud Hierem. 16. Noli subtrahere verbum, si fortè audiatur, & conuertatur vnusquisq; à via sua mala, & pœniteat me mali, quod cogito facere eis propter malitiam studiorū suorum. Vbi glo. Et pœnitentibus & mutatis ipse pœnitens mutat sententiã. Sic etiã ait beatus Grego. Nouit Deus mutare sententiã, si tu noueris corrigere delictum. cap. Cōmutabilis. 22. q. 4. Sicut igitur per opera pœnitentiæ & virtutum sumus causa, quod Deus sententiã mutet, & nos in sui gratiã admittat, ita & per orationem possumus esse causa, vt deus ad vota nostra cōdescendat. Quod fit absq; omni mutatione reali ipsius Dei, quod facile est intelligere, posita distinctione cōmuni, scilicet, q̄ Deus determinat aliquid facere dupliciter. Vno modo simpliciter & absolutè, ita vt ad id volendū, nō determinetur ab operibus nostris, & tamen voluntatē nos non possumus mutare, nec in aliam flectere. De quo procedit illud, quod dixit Samuel. Porro triūphator in Israël non parceret, & pœnitentiã non flectetur, nec vt homo, vt agat pœnitentiã. Et sic procedit, quod supra in ratione hac citatum est. Alio modo vult Deus aliquid facere, iuxta exigentiam nostrorum operum, vt si bona sint, dabit præmium, è cōtra si mala supplicium, & hanc voluntatē dicitur mutare secundum nostrã mutationem. Sic enim secundum præsentem iustitiam ordinat hodie Petrum ad gehennam, quem cras pœnitentem ordinabit ad gloriam. Et huiusmodi Dei volūtas seu decretū magis videtur & est conditionatū, quàm absolutum. Et cū dicitur Deus mutare propositum, seu sententiã, constat, quod mutatio realis nō in Dei voluntate est, sed in nobis, vel in tempore, vt aliis ad longum explicuimus. Ita igitur stat, quod Deus determinat nō dare nobis, quod optamus, si non oremus, & nobis orantibus, flectatur, & Dei, quod petimus, idq; absq; omni mutatione reali ipsius Dei.

Ad tertium. Si ratio aliquid probaret, quæ probaret, quod omnino superfluum & inutile est homini opera bona facere, aut mandata seruare, quodq; nil noceret homini perperã viuere. Patet, quia vel Deus

X 2 ab

E ab æterno decreuit hominē saluare, vel dam-
nare. Si primum, necesse est illum saluari,
quicquid agat. Si secundum, impossibile est
eum saluari, quicquid agat. Dico igitur, ad-
missio quod Deus ab æterno decreuit alterū
illorū, scilicet, vel dare nobis, quod petimus,
vel negare, non tamen inde fit, vt vel necessa-
rium sit, vel impossibile, quod petimus, lo-
quendo de necessitate & impossibilitate cō-
sequenti. Patet hoc, quia hoc, quod peto, sci-
licet, quod Deus liberet me à certa tentatio-
ne, in se merē contingens est, in plena Dei li-
bertate consistens, etiam si alterum ex con-
tradictoriis Deus ab æterno decreuerit. Sicut
enim Dei præscientia rebus euenientibus ne-
cessitatem non imponit, ita nec Dei decretū.
Secus si loquamur de necessitate aut impos-
sibilitate consequentiæ, nam sic necesse est si
deus decreuit aliquid facere, quod fiat, & im-
possibile est, si decreuit illud nō facere, quod
fiat, & ita patet, quod stante necessitate, vel
impossibilitate consequentiæ, seu conditio-
nalis, remanet in seipsum consequens cōtin-
gens, quod in nostra oratiōe à deo petimus.

Sed contrā videtur replica, quod orans
petat, quod necessarium est, nam in
omni oratione ponitur, vel subintelligitur
conditio, videlicet, si Deus vult, non enim de-
bemus petere absolute à Deo aliquid, etiam
si ipse nolit, hoc enim esset diuinæ volunta-
tis reniti, cui tamen nostram tenemur volun-
tate conformare. Igitur si peto aliquid à deo,
intelligo, si ipse velit. Cuius exemplū Chri-
stus nobis contulit, quando ad patrē orans
dixit: Pater si vis, transfer à me calicē hunc.
Sed posita hac conditione in oratione, con-
stat esse necessarium, quod petimus, scilicet,
Peto domine, vt des mihi gratiā, si vis, vt des
mihi sanitatem, si vis. Necessarium enim est,
quod det, si vult. Respon. quod illa conditio
nō apponitur ex parte obiecti petiti, sed est
conditio orationis seu petitionis, non rei pe-
titæ, ita scilicet, vt oratio sit cōditionalis, nō
res, quam petimus. Et ita stat, quod dixi, sci-
licet, contingens esse id, quod in oratione pe-
titur, non necessarium, quale esset, si petitiō
tenderet in conditionem illam, scilicet, si
vis, Christe fac hoc. Aut dicatur aliter, quod
illa conditio non ponitur in oratione, vt ora-
tio fiat cōditionalis, nec vt res conditio-
nata petatur, nec ponitur illatiuē, sed submissi-
uē, ita, scilicet, vt orans sub illa conditione
non intendat consequentiam facere, seu con-
ditionaliter loqui, sed suam voluntatem, &
rem ipsam petitam diuinæ voluntati submit-

tere, qualis submissio & humilitas in oratio-
ne requiritur. Hoc satis significauit christus,
quando dixit. Transeat à me calix iste, ve-
runtamen non mea, sed tua voluntas fiat. Sic
etiam quando virgo dicit: Contraham tecū,
si patri meo placuerit. si. si. non illatiuē, seu
consequentialiter accipitur, sed submissiue,
vt dictum est. Et tunc nulla est necessitas nec
consequentiæ in re, quā in oratione petimus.

Sed vltra insurges. Esto saluetur contia
gentia rei petiti, non tamen vide-
tur superfluitas orationis excusari, cum ne-
cesse sit impleri, quod Deus ab æterno decre-
uit, & impossibile, quod non decreuit. Res-
pon. Sicut opera bona superflua nō sunt ad
consequendum vitam beatam, ita nec oratio
ad eundem finem superflua est. Sicut enim
Deus ab æterno decreuit vitam hominibus
dare, sed non nisi mediāntibus operibus bo-
nis, ita ab æterno multa bona largiri homini
decreuit, sed nō nisi mediante oratione, quæ
actus virtutis est, & Deo grata. Et sicut ab
æterno præuidit vnus cuiusq; opera, secun-
dum quæ vnus cuiq; retribuere decreuit, ita ab
æterno præuidit vnus cuiusq; orationes, &
petitiones, secundum quas etiam vota com-
plere decreuit, prout sibi eas acceptare pla-
cuit. Et ita sicut seclusis bonis operibus tolli-
tur, Deum decreuisse gloriam dare, ita seclusis
orationibus, tollitur Deum decreuisse de-
sideria complere, vt aliās latius inde præde-
stinatione explicuimus. Vnde aperte pater,
opera nostra, & orationes, quas ad Deum
fundimus, nō esse superflua, aut impertinen-
tia, qualia essent, si Deus absolute alterū eo-
rum facere decreuisset, & non secundū exi-
gentiam nostrorū operum & orationum.

Colligitur igitur Deum esse à no-
bis salubriter orandum.
Nam & propheta orauerunt Deum, Chri-
stus orauit, & Christus nos orare docuit:
Ecclesia Christi sponsa quotidie, & frequen-
tissime orat, & huiusmodi orationes sanctas,
& salutare esse determinat. Et naturalis ra-
tio hoc idem dicit, esse scilicet, orandum su-
periore, in cuius potestate est, nostris sub-
uenire miseris. Hic autem Deus est.

Esto igitur Deus orandus sit, An conue-
niat orare singulas personas. Quod qua-
ritur, de spiritu sancto specialiter, nam
de patre, & filio non dubitatur, quin oran-
di sint. De spiritu sancto tamen esset ra-
tio dubitandi, quia, vt ait Erasmus: antiqui,
& sancti doctores orationes suas non sole-
bant ad spiritū sanctū dirigere, sed ad patrē,
&

A & filium. Hilarius etiam nonnullam in hac re
differentiam videtur ponere inter duas pri-
mas personas & spiritum sanctum, qui tertia
persona est. Ait enim. de Trinitate. Confer-
ua, inquit, hanc oro fidei meæ religionē, vt
quod in regenerationis meæ symbolo profes-
sus sum, semper obtineam, te patrē & filium
tuum vnā tecū adorent, spiritum sanctū, qui
ex te per vnigenitū tuū est, promerear. In quo
videtur innuere spiritum sanctū magis pro-
merendum esse, quā orandum.

Respon. Spiritus sanctus sicut pater
& filius venit orādus. Id pa-
tet ex ecclesiæ ritu. Orat enim ecclesia ipsum
spiritum sanctū immediatē, sicut & patrem,
quod apertū est in litanis per ecclesiā prola-
tis & institutis, in quibus oratio ad patrem.
Oratio ad filium. Oratio ad spiritum sanctū
immediatē dirigitur. Patet etiā de multis a-
liis orationibus, quæ in missis, quæ ab eccle-
sia celebrantur, ad spiritum sanctum imme-
diatē diriguntur. Patet etiam ratione, quia
qua ratione pater & filius, eadē spiritus san-
ctus orandus est, siquidem oramus patrem,
quia largitor est honorum, à quo similiter
omnia pendunt: quandoquidē vnus poten-
tiæ & essentię est cum patre & filio, eiusdem
etiam bonitatis & misericordiæ, eadē etiam
adoratione colendus. Omnium etiam trium
opera ad extra omnia sunt indiuisa.

Nec obstat, quod antea dictū est. Nam
si veteres orationes solebant imme-
diatē ad patrem & filium dirigere, non ita ad
spiritum sanctū, non ideo id fiebat, quod spi-
ritus sanctus orandus nō esset, sicut alię per-
sonę, sed proprietatē spiritus sancti attenden-
tes, congruentiā quandam in orando serua-
bant. Propriū enim est spiritu sancto esse do-
num patris & filij. Et congruit magis donū
à largitore doni petere, q̄ ab ipsomet dono.
Ideo congruentiā hanc seruantes, à patre &
filio donum sibi elargiri petebant, & ipsum
donum, quod spiritus sanctus est, promere-
ri curabant. Et id sonant verba Hilarij. Nos
autem scientes, quod nō solus pater, & filius
dant spiritum sanctū nobis, sed ipsemet spi-
ritus sanctus dat seipsum nobis, tam in se, q̄
in suis donis, ex quo hoc, quod est spiritum
sanctū dari hominibus, sit opus ad extra, qd̄
necesse est omnibus tribus cōmune sit. Ideo ve-
ritatē sequēdo, dimissa præfacta cōgruentia, di-
cimus spiritum sanctum cum patre & filio
adorandum, & cum patre & filio orandum.
Sed an sancti, qui cū Christo regnant, sint
à nobis orandi: Et dixerunt aliqui hære-

tici, quod non, eō, quod sancti nobis prodes-
se non possunt. Pro qua sententia arguunt
primò ex Paulo. ad Timoth. Vnus est me-
diator noster Christus Iesus. Non igitur san-
cti pro nobis vtiliter intercedūt, alioqui plu-
res essent nostri mediatores apud Deum.

Secundò ex Ioan. in Canoni. Aduo-
catum habemus apud pa-
trem Christum Iesum, qui propitiatur pro
nobis. Si igitur ipse pro nobis propitiatur,
superflua sunt aliorum sanctorum preces,
quas pro nobis fundunt.

Tertiò. Ipsi sancti pro seipsis orantes,
a Deo non exaudiuntur: igitur,
nec si pro nobis orant. Antecedens pro-
bant ex illo Apocalyp. 6. Vbi dicitur, quod
martyres clamant ad dominū, dicētes: Vsq; a
quo domine non iudicas, & vindicas sangui-
nem nostrum de his, qui habitant in terra?
Vnde patet eos non exaudiri, alioqui nō ita
conquerentur de Deo.

Quartò, quia sancti in cœlo existen-
tes, non sunt in statu meren-
di, aut demerendi sibi, igitur nec nobis.

Quintò, quia Deo soli est exhibendus
cultus latræ, iuxta illud Pau-
li: Soli Deo honor & gloria in secula secu-
lorum, sed oratio est species latræ, vt supra
dictum est: igitur, solus Deus orādus est, non
homo, etiam si sanctus sit.

In oppositum est veritas, scilicet, quod
sancti sunt à nobis orandi, & inuocan-
di, qui suis intercessionibus possunt nobis
multa bona impetrare. Et quia hoc aliās in
Codice de suffragiis ad longum ostendimus,
authoritate scripturæ, authoritate sanctorū,
& ecclesiæ determinatione, ideo approba-
tionibus supersedeo. Itaq; ad præsens satis
est, breuiter soluere præfatas rationes.

Ad primum dicendum, quod christus
est vnus principalis mediator in-
tercedendo pro nobis, cum quo stat, alios esse
mediatores intercedendo similiter pro no-
bis, quāuis Christo inferiores. Nam & do-
mina nostra, à sanctis nostra mediatrix nun-
cupatur. Cum autem Christus dicitur vni-
cus mediator, vnus, potest accipi pro præci-
puo. Si autem precisuē seu exclusiue acci-
piatur, dicitur Christus vnus mediator par-
ticipatione naturæ diuinæ, & humanæ. Si-
militer vnus est in opere redemptionis.

Ad secundum ex Ioan. nil mouet, quia
& si Christus pro nobis intercedat,
non inde excluduntur alij intercessores, imò
potius sequitur alios sanctos similiter pro
nobis

Enobis intercedere, volentes in hoc Christo capiti se conformare. Nec sequitur esse superfluas sanctorum orationes, quas pro nobis fundunt, quia tunc similiter esset dicendum, superfluas esse orationes ecclesiae, quas pro nobis, & pro defunctis facit.

Ad tertium ex Apocalypsi, falsum est, quod martyres in suis votis non exaudiantur, quandoquidem primam stolam, coronam triumphi illic recipiunt, vindictam etiam, quam petunt, obtinebunt, quae eisdem etiam ibidem promittitur. Nam dicitur ad eos, ut requiescant, Adhuc tempus modicum, donec compleatur numerus confessorum suorum. In quo aperte illis spes datur vindictae, quam petunt.

Ad quartum, quis non sint in statu merendi, sunt tamen in statu liberaliter & per viam gratiae nobis aliquid a deo impetrandi.

Ad quintum, Oratio quatenus dirigitur in Deum mediate vel immediate in recognitionem omnipotentiae Dei, a quo omnia pendent, pertinet ad latram, & ita orare aliquem tanquam supremum omnium largitorem, nephastum est, nisi is, quem oramus, deus sit. Et qui illo modo aliquem sanctum oraret, idolatraret. Oramus igitur sanctos, non tanquam bonorum largitores, sed tanquam intercessores & aduocatos. Et licet in hoc eos quodammodo colamus & honoremus, attamen talis honor illis conueniens est, & non Deo debitus, sed primus.

Est tamen dubium, An supposito, quod sancti sint a nobis utiliter orandi, an possit haec veritas per solius scripturae sacrae testimonia aperte & sufficienter probari, seclusa determinatione ecclesiae. Quae inquisitione valeret ad amplius confundendum haereticos, solis scripturis adherentes. De qua questione, cum nonnulli contederent, videbatur quibusdam pars negatiua probabilis. Oppositum tamen tenendum videtur, scilicet, quod ex scriptura sola sufficienter colligitur, sanctos, utiliter a nobis inuocari, & orari, sumendo orationem largi, ut ad deprecationem, seu supplicationem se extendat. Hoc videtur primo, quia in scriptura legitur de Angelis, quod orant Deum, seu intercedunt pro nobis, ut vota nostra a Deo compleantur. Hoc patet Tobiae. 2. dixit angelus ad Tobiam: Quando orabas cum lachrymis, & sepeliebas mortuos, & eleemosynam dabas, ego orationem tuam obtuli domino. Et quid est angelum orationem nostram deo offerre, nisi supplicare illi, ut eam adimplere dignetur. Non enim eam domino offerrebat, ut ipsa oratio domino in-

notesceret, omnia enim aperta sunt oculis domini. Igitur ad hoc offerebat orationem domino, ut dominus eam compleret. Nec hoc aliter fieri videtur, nisi ipso angelo supplicante, ut dominus votis orantium condescendat. Et nec angelus id ipsi Tobiae narraisset, scilicet, orationem eius domino obtulisse, nisi ut significaret modum, quo ipse Tobias vota sua fuerit consequutus, mediante, scilicet, ope ipsius angeli. Itaque hinc aperte constat, angelos pro nobis intercedere, & utiliter.

Praeterea legitur Zachariae. 1. angelum afflictioni populi Dei miseratum, sic dominum rogasse, Domine exercituum usque, quo tu non miseraberis Hierusalem, & urbem Iuda, quibus tu iratus es? Unde & obtinuit a domino clemens, & consolatorium responsum, quod ipsi populo annuntiaret. Intercedunt igitur sancti angeli pro nobis, & saepe, vel in toto, vel in parte exaudiuntur.

Praeterea legitur Machabaeorum. 15. Hieremias (cum defunctus esset) orabat assidue dominum pro populo dei, dedissetque; inde gladium, dicens: Accipe sanctum gladium, munus a deo, in quo deiicias aduersarios populi Israel. Sicut & factum est. In quo aperte docemur, sanctos defunctos, & dei amicos, pro nobis intercedere, & eorum orationes, quas pro nobis ad Deum fundunt, exaudiri.

Praeterea de multis sanctis viuis legitur aperte, quod Christum & Deum pro aliis orauerint, eosque exauditos esse, ut paulo post patebit. Ac proinde ut concludit Hieronymus, hoc idem a fortiori credendum est de sanctis defunctis, cum Christo regnantibus, quod pro nobis orant & exaudiuntur.

Si dicas, ex his non colligi, nisi sanctos pro nobis intercedere, & interdum audiri, non tamen inde fit, ut nos orationes nostras ad sanctos dirigere debeamus. Illud enim faciunt sancti ex charitate, quam ad nos habent, quod non minus facerent, non orationibus nobis. Respondeo. Ita est, quod aperte ex dictis non ostenditur, sanctos esse a nobis orandos, sed ipsos deum pro nobis intercedere. Inde tamen aperte colligitur, illos per nos esse orandos, quia omnis ille potest conuenienter per nos orari, qui sua ope, aut precibus, potest nostra vota honesta complere. Tales sunt sancti cum Christo regnantes, ut ex dictis patet. Igitur. Pro quo etiam facit, quod legitur Iob. 5. Voca ergo aliquem, qui tibi respondeat, & ad aliquem sanctorum te conuerte. Ex hoc probat Theophrastus conclusionem praefatam. Denique hoc idem videtur ex Hieronymo. Si steterit Moyses & Samuel coram

A coram me, non est anima mea ad populum istum. Et Ezechiel. 14. Si Noe, Iob, & Daniel orassent pro eis, non eos saluarent. Et tunc constat, sanctos illos prophetas defunctos esse, & tamen inde aperte colligitur, sanctos illos solitos esse Deum orare, & a Deo exaudiri. Alioquin quorsum illud dixisset Deus. Itaque ex sola scriptura aperte colligitur sanctos Dei pro nobis intercedere, & multa bona per suas intercessionem nobis impetrare, & ex consequenti, quod sunt a nobis utiliter orandi.

De animabus etiam, quae sunt in purgatorio solet dubitari, An sint a nobis oranda. Ratio dubitationis est, quia sancti, qui sunt in hoc seculo, possunt a nobis conuenienter orari, ut patebit dubio sequenti: igitur, & animae purgatorii, quandoquidem non minus charae sunt Deo praefatae animae, quam qui in hoc seculo viuunt, Tum etiam, quia illae animae possunt suis intercessionibus nobis prodesse, nam si aliquid obstaret, quominus possent, maxime quia sunt in poenis, sed hoc non obstat, quia sancti viuentes saepe sunt in poenis actu, & reatu, imo & in peccatis saltem venialibus, & tamen possunt nobis apud Deum prodesse. Nec obstat, quod non sint in statu merendi, nam sancti in caelo non sunt in statu merendi, tamen eos utiliter oramus, & ipsi nobis saepe succurrunt. Cum igitur illos possimus utiliter & conuenienter orare, qui verbis, aut opere nobis ad salutem prodesse possunt, & animae purgatorii possint: sequitur, quod eas possimus conuenienter orare.

Contrarium tamen video a doctoribus teneri, quia in tali statu sunt, quo magis conueniat pro illis orare, quam eas orare, ut patet. Et etiam, quia oratio ad aliquem prudenter dirigi non potest, nisi is, quem oramus, intelligat, seu audiat, quod ab eo petimus, alioquin inepta & ridenda videtur oratio huiusmodi. Sed animae in purgatorio existentes de lege ordinata nostras orationes, maxime mentales, audire non possunt, nec intelligere, quia nec in proprio genere, ut suppono, ob distantiam, quae inter nos & illas dicitur, nec in verbo, quandoquidem non nisi beati vident in verbo, quae hic aguntur, & ita non sunt a nobis oranda.

Verum non videtur hoc efficaciter probatum. Tum, quia licet in particulari nesciant, quis, & quomodo eas oret, possunt tamen intelligere, aut verisimiliter saltem in genere coniectari, quod miseri viatores sanctarum animarum precibus cupiunt in suis necessitatibus adiuuari, sicut e contra

ipsae similiter per viuentes adiuuari desiderant. Et haec generalis cognitio, sufficit mouere eas, ut orent pro his, qui se illis commendant. Tum etiam, quia possibile est, quod in particulari sciant, quis se illis commendet, licet non in proprio genere, nec in verbo, saltem ex angelorum, qui nos custodiunt, relatione, id scire possunt. Deinde, quia multi affirmant, nonnullas animas inter nos purgari, & inter nos habitare, specialiter in locis illis, in quibus aliqua notanda scelera commiserunt. Et aliquando ad nos peruenire permittuntur, & nobiscum diuina dispensatione loquuntur, & tunc nil obstat, quominus in proprio genere nostras orationes audiant, si ad eas loquamur. Ac proinde nil inconuenit eas, & nos inuicem auxiliu seu ope in nostris necessitatibus poscere, cum proximae nostrae sint, sicut & nos sui. Si igitur illae pro nobis orant, & a Deo audiri solent, non dubito, quin possimus nos illis commendare, & ex consequenti eas, ut pro nobis intercedant, deprecari. Sed de hoc postea.

Similiter solet de sanctis, qui sunt in via dubitari, An sint per nos conuenienter orandi. Loquor semper de oratione largi sumpta, ut ad deprecationem se extendat. Verum de hoc minime videtur dubitandum. Nam certum est, quod sancti in via existentes, possunt iuuare nos per eorum intercessionem. Hoc patet Ioan. 12. ad preces Philippi & Andrae gentiles quidam cupientes videre Christum, ad ipsum Christum adducti sunt. Et Ioan. 20. ad preces virginis, Christus aquam in vinum conuertit. Et ad preces apostolorum, Magdalena obtinuit, ut a Christo audiretur, & veniam consequeretur. Rogauerunt enim Christum dicentes: Dimittit illam, quia clamabat post nos. Et Exodi. 17. Moyses veniam impetrauit sexcentum millibus armatorum. Et innumera sunt scripturae exempla.

Praeterea hoc idem aperte patet Generatione. 20. Dixit dominus ad Abimelech, qui uxorem Abraham accepit. Nunc redde uxorem viro suo, & orabit pro te, & viues. Similiter Iob. ultimo. dixit dominus ad eos, qui ipsum Iob increpauerant, Iratus est furor meus in vos &c. Et infra: Iob seruus meus orabit pro vobis, faciem eius suscipiam, ut non vobis imputetur stultitia vestra. Et post. Dominus autem conuersus est ad poenitentiam Iob, cum oraret ille pro amicis suis. Ex quibus aperte patet, domino id attestante, quod sancti viuentes possunt nobis prodesse coram domino, mediis eorum intercessionibus. Simul

E & q̄ cōueniēs, & vtilē est huiusmodi sanctos orare, vt pro nobis intercedant. Quod si viui id possunt, a fortiore, vt colligit beatus Hierony. contra vigilantium, id poterunt sancti, qui cum Christo regnant.

De his, quibus cōuenit orare.

Aliud dubiū, quis est, cui cōuenit orare? In primis certū est, q̄ Deo non cōuenit quenq̄ orare, quatenus Deus est, q̄a non est, quē Deus orare possit. Oratio enim importat in orante defectū, quia nō potest se facere id, quod in oratione petit, ideo alterum, vt faciat, orat, importat etiam in eo, qui oratur, superioritatem supra ipsum orātem, aut excellentiam aliquā. Cū igitur, in Deo nullus defectus aut impotētia sit, nec habeat aliquem superiorem se, Consequēs est, quod illi non conuenit orare.

ad Heb. 8. Quod si quis opponat Christum esse Deum, & tamen teste Paulo & Ioan. in Canon. assidue pro nobis interpellat, Dicendū id esse verū, prout Christus est homo, non prout Deus.

ad Ro. 8. Si iterum opponat quis, quod ait Paulus de spiritu sancto, dicens, Nā quid oramus, sicut oportet, nescimus, sed ipse spiritus postulat p̄ nobis gemitibus inenarrabilibus. Qui autē scrutatur corda, scit quid desiderat spiritus, quia secundum Deū postulat pro sanctis. Dicendū, prout doctores exponūt, pro rāto spiritus sancti dicitur p̄ nobis orare, seu postulare, p̄ quāto facit nos postulare, Et sicut ipse in se nō gemit, sed gemere nos intus facit, ita in se nō orat, sed orare nos facit. Hęc autē sp̄i sc̄to attribunt, tanq̄ authori iporū.

De sanctis Angelis similiter, & de his, qui cum Christo regnāt in cōlo, nō dubium est, eos pro nobis ad Deum intercedere, vt ex supra dictis apertē constat.

De his vero, quæ in purgatorio sunt, dubitarūt aliqui, an p̄ nobis orēt. Et videtur Tho. dicere, q̄ nō, q̄a nec beati sunt, nec sunt in statu merēdi, aut demerēdi, sed in tali, in quo magis alienis orationib⁹ indigeāt, q̄ ip̄ si, p̄ aliis orēt. Verū, salua pace, nō videt hęc sentētia omnino certa, immo mihi p̄babile est, q̄ p̄ nobis orēt, vel in genere, p̄ omnibus viatoribus, vel pro suis cognatis, aut amicis, aut benefactorib⁹ in particulari. Pro quo facere videntur, quæ supra citauimus ex Iob. 5.

Vbi dicitur: Ad aliquē sanctorū te cōuerte, G supple, vt eius orationib⁹ iuueris, & veniam impetres. Et tamē tūc tēporis sancti nulli erant beati nōdū enim Christ⁹ passus erat, nec regnū cēlorū aperuerat. Similiter quod legitur. 2. Macha. 15. de Hieremia defuncto. q̄ assidue p̄ populo dei orabat, & tamē nō in cōlo erat beatus, sed in limbo. Similiter Moses, & Samuel, & Daniel soliti erāt dominū orare pro populo Dei, vt supra citatū est ex Hieremia. 15. Et Ezech. 14. Et tamē tūc tēporis illi prophētæ nōdū erant in cōlo beati, vt constat ex fide. Igitur etiam, animæ sanctæ, quæ in purgatorio sunt, etiam si beatæ non sint, credendum est, quod pro nobis orent.

Nisi forte dicas, aliud esse de sanctis veteris testamēti defunctis, qui erant iam ab omni pena, aliud de animabus, quæ suorum peccatorū penas actu luunt. Verum q̄ penas actu soluāt, nō tollit amicitia Dei ad illas, nec ob id sunt in minore gratia Dei & charitate, q̄ si a p̄ccnis purgatæ essent. Hęc autē Dei amicitia erat ratio, quare Deus sanctorum patrū orationes audiebat, etiam anteq̄ beati essent. Nec videtur, q̄ illi sancti patres essent tunc in statu merēdi magis, q̄ sint animę purgatorii, cū omnes sint extraviam. **H**

Præterea de diuite epulone, cū in inferno esset legitur orabat pro quinq; fratribus, quos in seculo reliquerat, vt Abraham mitteret ad eos aliquē prophetā, qui eos instrueret, ne veniret ad locū illū tormentorū. Quare igitur de animabus sanctis, quę suos amicos & benefactores in seculo existentes charitatiuē diligūt, nō dicemus, q̄ eorū salutē desiderēt, & Deū pro illis orent.

Videmus etiam inter homines rem sic se habere, quod qui ad crucē, aut patibulū ob delicta sua ducuntur, aliquādo rogant iudices ipsos, aut principē, cuius iussu occidūt, vt post eorū mortem, eorum corpora breui faciant sepeliri, aut filios seu vxorē benignē tractent, & exaudiuntur. Nec hoc reprehenditur, sed tam in orāte quā in iudice preces acceptante cōmendatur. Igitur ita credendū est, eos, qui purgantur, orare Deum pro aliquibus, & Deū, quia clemens est, eos exaudire. Ita tenet Gabriel in Canone, lectio. 15. iuxta finem.

De viatoribus tam iustis, q̄ peccatoribus certū est, q̄ omnibus eis orare cōuenit, etiā pro seipsis. Omnes enim indigent gratia Dei, iusti ne cadāt, iniusti verō, vt resurgant. Non est enim homo, qui nō peccet, vt ait scriptura. Vnde Ioa. Si dixerimus, q̄ peccatum non

3. Reg. 8.
1. Ioan. 1.
non

A non habemus, nosmetipsos seducim⁹. Et cui libet tam iusto, quā peccatori cōuenit orationē dominicā quotidie dicere, in qua quotidie petimus, vt dimittat nobis debita.

Sed contra arguitur de peccatoribus in mortali existentibus, quod nō conuenit illis orare, quia non conuenit illis Deū cōfiteri, & laudare, iuxta illud Ecclesiasti. 15. Non est speciosa laus in ore peccatorum. Et Psalmista, Quare tu enarras iustitias meas?

p̄. 49.

Tum etiam ex illo Ioannis. 9. Scimus quod peccatores Deus nō exaudit.

Tum etiam ex illo Chrysostrō. super Matthæum. Qui orat, & peccat,

non orat, sed Deum deludit. Pro quo etiam facit Augustinus in sermone quodā, dicens, Qua fronte postulas, quod promisit Deus, si non facis, quod iussit Deus? Prius audi monitionem, & sic exige promissionem. Similiter illud Grego. Cum his, qui displicet, ad intercedendum mittitur, irati animus ad deteriora prouocatur. Similiter facit Ambro. in Psal. 118. sermone. 22. Volare orationem facit bona vita, & dat alas precibus spirituales, quibus sanctorum ad Deum euehatur oratio. Et sequitur, Peccato grauefcit oratio, & longe fit a Deo. Tanto autē plus grauatur, quanto improbius est vita deprecantis.

Tum etiam facit, quod habetur Esai. 1. Cum multiplicaueritis orationem, non exaudiam. Et datur pro causa. Manus enim vestre sanguine, id est peccato, plene sunt. Et Threnorum. 3. Nos iniqua egimus, & ad iracundiam te prouocauimus, idcirco tu inexorabilis es. Ex quibus, & multis aliis videtur, q̄ peccatori in peccato permanenti, non conuenit Deum orare, quia frustra orabit, cū exaudiendus non sit.

Respon. Quod duplices sunt peccatores. Quidam sunt in peccato obstinati, seu in proposito non recedendi a peccato: & tales certe non sunt digni, qui a Deo exaudiantur: imō tales non solū non exaudiunt, sed de nouo Deum offendūt, quę orantes deludūt, vt inquit beatus Chryso. Et de talibus procedunt, quę allegata sunt, tam ex testimoniis scripturæ, quā sanctorum. Alij verō sunt peccatores, qui sua peccata recognoscentes, p̄nitent, & humiliter ad Deum confugiunt, veniam postulantes: & in eius gratiam admittuntur, prout in sua lege sapissimē promisit, & exemplo monstrauit, imō non solū tales a Deo audiuntur, sed ex lege, & iusticia legis audiri debēt, vt docet Augu-

stinus ad Ro. 5. dicens: Si Deus confugietes ad se non reciperet, esset in eo iniquitas, aut iniustitia. Et ita patet, quibus peccatoribus conuenit orare Deū, & quibus non. Quantū si de oratione strictē loquamur, p̄t est p̄ mētē ascēsus in Deum eū debita humilitate, nō est homo, cui nō cōueniat orare. Obstinatus tñ nisi ab obstinatione desistat, orare se non poterit: & si aliter orauerit, frustra orabit.

Sed contra hanc solutionē insurget quis piā, Quia nemo magis obstinatus est, quā diabolus: sed constat de diabolo, q̄ Deum aliquādo orauerit, & ab eo fuerit ex auditus. Patet hoc Matth. 8. Dæmones rogabāt Christū, dicētes: Si eiicis nos hinc, mitte nos i porcos. Quod & a Christo obtinuerūt. Similiter diabolus petiuit a Deo, vt permitteretur tentare Iob. Quod & obtinuit. Vnde glo. 2. ad Corinth. 12. super illud Ter Dominū rogauit, ait: Exauditur diabolus Iob petens tentandum, & non exauditur Apostolus, petens stimulum amouendum.

Secundō idē patet de Iudæis, qui tempore Samuelem petierūt dño Regē, & datus est illis a Dño, vt petierūt: & tamen in peccatis erant impoenitētes, imō in hoc ipso actu peccantes, quod Regē peterēt, vt habetur. 1. Reg. 8. Dixit enim Dominus ad Samuelem, qui super petitione fuerat iratus: Audi vocem populi in omnibus, quæ loquuntur tibi, non enim te abiecerūt: sed me, ne regnē super illos.

Respon. primō, q̄ istorū obstinatorū non erant orationes, proprie loquendo, vt dictum est. Nec enim diabolus Deum orauit, nec Iudæi in casu p̄posito: sed petitiones erant, per quas ea, quæ optabant, a Dño fieri cupiebant. Et quāuis orare non conueniat obstinatis, bene tamen petere, & postulare. Dico secundō, q̄ non inconuenit Deum obstinatorum petitiones aliquādo concedere, idq; in malū eorū, vt patet de Iudæis Regem petentibus, quibus Dominus Regem in corū malū concessit, a quo durē & seruiliter erant tractandi: Aut ad aliquē bonum finem a Deo intentū, vt. i. Christi potestas ostēderetur. Sicut accidit, quādo dæmonibus cōcessit, vt in porcos intrarent: Aut vt aliorum bonitas, & perfectio innotesceret, si cut innotuit patientia, & virtus Iob, ob tentationē dæmoni a Deo permissam: Aut ob alium honestum, & conuenientē finem. At tamen in bonum ip̄sius obstinati Deum rogantis, seu aliquid a Deo petentis non legitur obstinatum a Deo exauditum.

X 5 De

De damnatis est simile dubium, An ip-
fis conueniat orare. Ex dictis patet
responsio, quod proprie loquendo de oratio-
ne, non conuenit eis orare. Patet, quia in eis
deuotio: & humilitas, & pius mentis ascen-
sus in Deum reperiri non potest, que tñ sunt
de ratione orationis proprie sumpta.

Si tamen large accipiatur oratio, vt ad pe-
titionem se extendit, patet quod dam-
natis conuenit orare. Tum ex his, quæ nuper
de diabolo citata sunt qui legitur aliquando
à dño aliquid postulasse, & id obtinuisse. Tñ
etiam de diuine epulone danato, qui orabat
pro fratribus, quos in seculo reliquerat.

De his, pro quibus oran- dum est.

Lind dubiū, pro

quibus orandum est? Re-
spon. De beatis certū est
quod non est pro illis o-
randum, quādoquidem
in nulla miseria sunt cul-
pe: nec poenæ, nec illi sūt
aliqua obnoxii, nec nostra ope indigēt,
qui cum Christo æternaliter regnant. Vnde
Augustinus ait, Iniuriam facit martyri, qui
orat pro illo, & non ob aliud, nisi quia ab om-
ni prorsus miseria alienus est, nec nostro in-
diget adiutorio.

De his, qui sunt in purgatorio æque cer-
tum est, esse pro illis orandum, Tum
ex communi omnium catholicorum doctri-
na, qui tenent, quod suffragia, quæ viui pro
defunctis faciunt, valent illis, vt citius purgē-
tur. Tum ex eo, quod habetur. 2. Macha. 12.
Sancta & salubris est cogitatio pro defun-
ctis exorare, vt à peccatis soluantur. Tum ex
illo Tobia. 4. Panem tuum & vinum tuum
pone super sepulturā iusti (Dixit Tobias fi-
lio suo) quod certe inutile esset, si suffragia
nostra pro defunctis facta, illis non prodes-
sent. Quæ quidem suffragia, teste Dionysio
& Damasceno, ab apostolis in ecclesia fue-
runt sancta. Deinde in conciliis ecclesiæ ap-
probata, & iussa. Vnde in Concilio Cabilo-
nen. Et habetur de consecra. dist. 1. cap. Vi-
sum est. iubetur, vt quotidie in ecclesiis, & la-
crificiis oretur p defunctis. Et ita seruat vni-
uersalis ecclesia. Vide Augustinum, de curā
pro mortuis.

De his vero, qui in inferno dānatorum
sunt, esset ratio dubitandi, an sit pro
illis orandum. Et quod sic, arguitur, quia ait

Damasenus in sermone de dormientibus, q̄
Traianus Imperator precibus beati Gregorii
fuit ab inferno liberatus: vnde post assiduas
preces beati Grego. pro illo fufas, vox de cœ-
lo audita est, dicens, vocem tuam audiui, &
Traiano veniam do.

Secundò ex eo, quod in dialogis eiuf-
dem beati Grego. legitur de
quodam religioso, qui contra votum pauper-
tatis quod fecerat, proprietarius esse volens,
pecunias furto abstulit. Quo per beatū Gre-
go. cognito, iussit fratribus, vt illum mortuū
in sterquilinio cum pecuniis illis sepelirent,
dicendo, Pecunia tua tecum sit in perditione.
Ex quo apparet illum religiosum dam-
natum fuisse, & tamen postea elapsis trigin-
ta diebus, iussit fratribus, vt per alios trigin-
ta dies continuos sacrificia pro illo facerent,
& in horum dierum fine per reuelationē ha-
buit beatus Grego. quod p̄fatus defunctus
esset suis precibus saluatus.

Tertiò idem videtur, ex eo, quod eccle-
sia orat in officio defunctorum
Absolue domine animas omnium fidelium de-
functorum, & gratia tua illis succurrente: me-
reantur euadere iudicium vltionis. Quod nō
videtur commodè accipiendum de his, qui
sunt in purgatorio: nam de illis certissimi su-
mus, quod etiam nobis non orantibus, eua-
dent iudicium vltionis, ex quo in gratia de-
cesserunt. Igitur de his qui sunt in inferno dā-
natorum videtur accipiendum. Et confirma-
tur, quia etiam ecclesia orat, dicens, Domine
Iesu Christe libera animas omnium fide-
lium defunctorum de poenis inferni, & de
profundo lacu, & de hore leonis, ne absor-
beat eas tartarus, ne cadant in obscurū. Quæ
non videntur conuenienter accipi de anima-
bus fidelium, qui in gratia decesserunt: nam
de illis certa est ecclesia, quod non absorbun-
tur à leone, quodq; non casurū sunt in obscu-
rum locum. Igitur de aliis fidelibus, qui sine
gratia decesserunt, sunt accipienda.

Respon. His non obstantibus tenen-
dum est oppositum, scilicet,
quod non est horandum pro his, qui æterna-
liter dānati sunt, qui in mortali peccato im-
pœnitentes decesserunt. Pro quo facit, quod
ait Augustinus. Si scirem patrem meum esse
in inferno, non magis orarem pro illo, quā
pro diabolo. Et idem Augustinus iterum ait,
& post eum magister in. 4. dist. 45. Quod
qui sine fide per dilectionem operante decel-
serunt, frustra illis à suis pietatis officia im-
penduntur. Facit & beatus Grego. scribens
Bonifacio

A penduntur. Facit & beatus Grego. scribens
Bonifacio archiepiscopo, dicens: Quod pro
impijs, quāuis Christiani fuerint, oblatio-
nes, & suffragia facere non licebit. Et idē. 24.
lib. Moralium ait: Sancti de his, quos æterno
supplicio dānatos esse cognouerunt, ante il-
lum iudicis iusti conspectum, orationis suæ
meritum cassari refugiunt. Vbi apertè ait,
orationem fufam à sanctis pro damnatis, cas-
sari, & nullam esse.

Hoc idem patet, frustra scilicet pro il-
lis orari, quia id esset contra fidem
pugnare, & cōtra decretū Dei. Fide enim te-
nemus in inferno non esse redemptionē, vt
ait Iob. Et similiter Ecclesiastici. 11. Arbor vbi
ceciderit, illic erit. Quod ad statum gratiæ,
vel mortalis peccati referendum est. Et vtrāq;
pagina scripturæ sacræ tradit impios, & im-
pœnitentes in ignem æternū esse detruen-
dos. Non igitur est pro illis orandum.

Quod etiā apertè habemus ex Cano-
nica Iōā. Si quis peccauerit ad
mortē, non dico pro illo orandū esse. Et cer-
tum est, eos ad mortē peccare, qui impœni-
tentes decedunt, quos in puncto ad infernū
descendere non dubitamus, vt ait Iob.

Ad illa verò, quæ in oppositū antea cita-
ta sunt, respō. Ad primū de Traiano
multipliciter dici solet. Vel quod historia il-
la non est omnino certa, vel quod precibus
Grego. fuit Traianus suscitatus, & datum illi
tempus, vt pœniteret: & veniam conseque-
retur. Vel q̄ Traianus in morte egit pœnitē-
tiā, cuius in signia nōnulla monstrauit, vnde
motus fuit Grego. ad orandū pro illo nesciēs
an in peccato mortali decessisset. Nec credē-
dum est, pro illo orasset, si in peccato finalis
impœnitentiæ illum decessisse putaret.

Ad secundū etiam credendū est religio-
sum illum sui peccati in morte pœ-
nituisse, Quāuis Grego. ad aliorum terro-
rem illum in sterquilinio sepeliri iusseri. Et
ita precibus Grego, & aliorum fratrum non
de inferno, sed de purgatorio fuit liberatus.

Ad tertium, illud videtur nonnullam ha-
bere difficultatem, scilicet, an eccle-
sia in officio mortuorum oret pro damnatis,
qui in mortali decesserunt. Et hoc videtur
falsum, vt ex dictis apparet. Quod si pro his
orat, qui sunt in purgatorio, qui scilicet, in
gratia decesserunt, non satis cōuenire viden-
tur orationes ecclesiæ: in quibus orat, vt illi
defuncti ab vltione æterna, à morte æterna, à
poenis æternis liberentur, vtq; in iudicio cum
sanctis resurgant. Quæro ergo, aut certum

est eos, qui in gratia decesserūt, à morte æter-
na, & poenis æternis esse liberandos, & cum
sanctis ad gloriam resurrecturos. Et si sic, vt
quid igitur ecclesia oratione ea petit, que cer-
tissimum est, & necessarium de lege esse ven-
tura, etiam si ecclesia pro eisdem non oraret?
Alioqui ecclesia deberet pro beatis similiter
orare, q̄ non cadant à sua beatitudine, quod
non peccēt, q̄ non in gehennam mittantur,
q̄ in die iudicij resurgant. Pro hoc autē non
orat, nec orare conuenit: cum superflua om-
nino esset oratio, qua petitur, quod necesse
est fieri. Aut dubium est animas purgatorij
in gratia decedētes, finaliter esse saluandas,
seu à gratia, in qua decesserūt, casuras. Et hoc
à nullo catholico solet dubitari: nam que ani-
ma post præsentē vitam facit, illi nec ad præ-
mium, nec ad supplicium imputantur æter-
num. Dicente Paulo: Omnes stabimus ante
tribunal Christi, & reportabit vnusquisq; se-
cundū ea, quæ in proprio corpore gessit. Et
iterum, ad Gala. 6. Operemur bonum ad om-
nes, dum tēpus habemus, Significās ea, quæ
in præsentī vita facimus, ad bonū, seu ad ma-
lum nobis imputāda esse, non quæ post hoc
præsens tempus agemus. Quod Ecclesiastes
apertius docet, dicens: Quodcumq; potest fa-
cere manus tua instanter operare: quia nec
opus, nec ratio, nec sapientia, nec scientiā e-
runt apud inferos, quo tu properas. Et mul-
ta alia faciunt ad propositum, que cum verif-
sima sint, quomodo igitur dubitari potest,
an anime, que in gratia decesserūt, eam amit-
tent? aut q̄ finaliter saluabuntur? maxime
cum Deus mentiri non possit, qui vere pœni-
tentibus suorum peccatorum veniam, & fi-
nalem gloriam promiserit. Eos autem, qui in
gratia decesserunt, non dubium, quin pœni-
tuerint: nam sine poenitentia gratiam non
essent finaliter assequuti. Non igitur est per
ecclesiam dubitandum de huiusmodi anima-
bus, an finaliter ad æternam mortem iudica-
buntur. Quomodo ergo in suis orationibus
petit, quod à morte æterna liberentur?

Si dicas primò, vt supra q̄ quāuis certū
sit de lege eas nobis etiā non orātibz
finaliter esse saluādas: attamen Deus potens
est, si velit, absolutē eas in gehennam æterna-
liter mittere: ideo eccl'ia orat, ne id faciat, cum
possit. Cōtrā, quæ etiā absolutē potest Deus li-
berare damnatos à gehenna, & in cælū addu-
cere: & ita deberet ecclesia suis precibus hoc
ipsum petere. Similiter potest absolutē Deus
virginē matrem, & omnes sanctos cæli mitte-
re in gehennam, & ex consequenti deberet
eccle-

Ecclēsia orare, ne id faciat, cum possit: quandoquidē de lege ordinata neutrum potest, de absoluta vero utrunq; potest. Igitur ecclesia, vel pro utroq; oret, vel pro nullo.

Si dicas secundò, quòd ecclesia non orat, ut fideles defuncti ab æterna pœna liberentur, nec ut finaliter saluentur, sed ut citius à pœna liberentur, & saluentur. Contrà videtur, quia cum quàm plures orationes fidelium defunctorum legerim, quæ in missali Romano continentur, in nulla tamen earum legi per ecclesiam peti, ut citius à pœnis liberentur: legi tamen in nonnullis peti, ut ab æternis pœnis liberentur. Et ultra ea, quæ in tertio argumento, quod nobis præsentem ingessit difficultatē, tanguntur, in quibus aperte videtur peti, ut Deus liberet animas fidelium à iudicio æternæ damnationis, sunt alię orationes, in quibus petitur, ut Deus animas defunctorum in corporibus ad beatitudinē in die iudicii suscitaret.

Vnde in oratione, quæ incipit, Deus cui proprium est & c. dicitur in die depositionis, petitur sic, & quia in te speravit, & credidit, non pœnas æternas sustineat, sed gaudia æterna possideat. Et in alia oratione, que incipit, (Omnipotens sempiternus Deus) petitur, ut anima illa, pro qua oratur, in sinibus Abraham, Isaac, & Jacob recipiatur, ut cum dies agnitionis tuę aduenerit, inter sanctos, & electos tuos, eū resuscitari precipias. Et in alia oratione communi, quæ incipit, (Absolue quæsumus Domine animas famulorum tuorum) petitur, ut in resurrectionis gloria inter sanctos, & electos tuos resuscitati respirent. In quibus manifestè patet, quòd non acceleratio liberationis petitur, sed ut absolute, eū sanctis in die iudicii saluentur.

Si dicas tertio, quòd ecclesia hæc orat non pro his animabus, de quibus certa est, quòd sint in celo, aut in inferno: sed pro his fidelibus, de cuius vita, & exitu dubitatur, idq; sub conditione, scilicet, ut si capaces sint beneficii, quod pro illis à Deo petitur, id assequantur. Et quia ecclesia ut plurimum dubia est de statu defuncti: ideo sic sub tacita conditione precatur. Verum hoc minimè satisfacit: nam quævis certa non sit ecclesia ad quem locū vnaquæq; anima à corpore exuta, tendat, est tamen in genere certa, quòd tendit ad cælum, vel purgatorium, vel infernum. Tum quærerem de intentione ecclesię orantis, an intendat orare pro his, qui ad cælum volant: & hoc est ridiculum, attēto eo, quod in præfatis orationibus petitur, Aut

pro his, qui eunt ad purgatorium, & tunc G stat difficultas, pposita: quia omnes illæ orationes videntur præsupponere, quòd anime, pro quibus oratur, sunt in periculo eundi in æternam damnationem, alioqui si à tali periculo prorsus immunes sunt, quorsum oratur pro illis eo modo, quo dictum est? Aut intendit ecclesia orate pro his, qui ad infernum damnatorum descendunt, ut scilicet in die iudicii cum electis Dei suscitentur: & hoc minimè credendū est, ex quo scit ecclesia, quòd in inferno nulla est redemptio, quodq; non est orandum pro decedentibus in impenitentia: nam tales videtur ad mortē peccasse.

Præterea pro his, de quorū statu dubitatur, alia particularis oratio in ecclesia fit, quæ incipit, (Omnipotens, & misericors Deus inclina) in qua petitur, ut si plenam veniam anima ipsius obtinere non potest, saltem vel inter ipsa tormenta, quæ forsitan patitur, refrigerium de abundantia miserationum tuarum sentiat. Quæ quidem oratio auget præsentis quæstionis difficultatem. Nam significat, quòd si anima illa plenam veniam obtinere potest, eam sibi Dominus pro sua misericordia largiatur, **H** (Quod habet locum, si in purgatorio sit) Si tamen plenam veniam obtinere non potest, quòd in ipsis tormentis refrigerium patiatur. Quod non nisi de damnatis in inferno videtur conuenienter accipi. Illi enim soli sunt, qui plenam veniā obtinere non possunt. Et ita apparet, quòd ecclesia orat pro damnatis, non ut inde liberentur, sed ut ibi mitius torqueantur.

Auget præterea quæstionis difficultatem Theophylactus super Lucam. 12. super illud verbū, Nolite timere eos, qui occidunt corpus & c. Ait enim post alia, Non omnino igitur postquam occidit, mittit in gehennam, sed potestatem habet mittendi. Et addit. Ne igitur cessemus per elemosynas, & intercessionem propitiū reddere eum, qui potestatem habet mittendi, non semper autem potestate hac utentem, sed & valentē remittere quiddam. Et præmiserat. Vides, quòd non dixerit, Metuatis eum, qui postquam occiderit, mittit in gehennam, sed habentem potestatem mittendi. Non enim semper qui moriuntur peccatores, mittuntur in gehennā, sed sunt in potestate Dei, ut etiam dimitti possint. Hoc autem dico propter oblationes, & distributiones, quæ fiunt pro defunctis, quæ non parum conducunt, etiā his, qui in grauib' peccatis mortui sunt.

Hæc

A Hæc ille. In quibus videtur significare, posse viuos pdesse defunctis, qui in grauib' peccatis decesserunt, id est, mortalibus, idq; per suffragia, & intercessionem viuorum.

Respon. Quantū ad orationes, quæ in ecclesia fiunt, pro defunctis, non videtur significare, posse viuos pdesse defunctis, qui in grauib' peccatis decesserunt, id est, mortalibus, idq; per suffragia, & intercessionem viuorum. Respon. Quantū ad orationes, quæ in ecclesia fiunt, pro defunctis, non videtur significare, posse viuos pdesse defunctis, qui in grauib' peccatis decesserunt, id est, mortalibus, idq; per suffragia, & intercessionem viuorum.

non placet, aliter, & securò eici, quòd ecclesia in defunctorum officio nec orat, nec orare intendit, nisi pro his, qui in purgatorio loco detinentur. Quòd si contingat aliquē defunctū, pro quo ecclesia orat, esse in inferno, pro illo si actu oret, qui nescit eum esse in inferno, tamen intentione pro illo non orat, nisi putās, vel dubitans eum in purgatorio esse. Quo supposito, sciens ecclesia Deum potestatem habere puniendi æternaliter animas illas, per quas cum viuerent, fuit mortaliter offensus, quod q; Deus potestatem suam non alligauit scripturis, & promissis, quæ in scriptura continentur, quadoquidē ipse super omnia est, & tam omnipotens post promissa, ac si nil promississet: ideo ecclesia suppliciter Deum orat, ne illa sua absoluta omnipotentia contra animas fidelium, qui in gratia decesserunt, utatur, ideo orat, ut eas ab æternis pœnis, & à vindicta, & iudicio condēnationis liberare, & ut eas cum suis electis resuscitare dignetur. Ad id autem orandum ipse Christus occasionem in Euangelio citato dedit, docens, quòd eum debemus timere, qui postquā occiderit quenquā corporaliter, habet adhuc potestatem eum mittendi in gehennam.

Et quando in oppositū erigitur, quòd inutile est orare pro eo, quòd de necessitate eueniet. Respon. quòd non ita de necessitate eueniet illorum fidelium gloriosa resuscitatio, quin Deus potestatem habeat, contraarium agendi, qui si nollet misericordia eum

illis defunctis uti, à quib' grauitur fuit offensus, iuste posset eos æternaliter punire. Ex misericordia tamen, non nisi temporallyter punire. Deinde non est inutile sic pro illis orare, imò valde proficuum: nam talis oratio facta eodem modo, qui dictus est, pertinet ad latrām, ex quo fit in recognitionem diuinæ potestatis: & ira est Deo grata, & accepta, ac proinde redundat in utilitatem defunctorum, pro quibus fit, scilicet, ut mitius in purgatorio torqueantur, & citius inde liberentur. Gaudet enim Deus orari, etiam pro his, quæ alioqui facturus esset. Deceuerat enim Deus post peccatum Adæ, carnem summere. Deceuitque tempus, quo venturus erat, & gratæ illæ fuerunt orationes sanctorum pro sua incarnatione, & aduentu orantium. Deceuit etiam Deus omnī peccatori penitentiam veniam dare, & tamen grata est illi oratio, qua vel ipse penitens pro se, vel alius pro illo orat, ut eius penitentiam Deus acceptare dignetur. Deceuit etiā Deus, & promisit ecclesiā suam non deserere, & conciliis legitime congregatis adesse, & tamen grata est Deo oratio, & hynni, quibus eius præsentia, & fatior, & gratia ipsi Concilio, & ecclesię imploratur. Non itaque mirādū, si ecclesia pro defunctis purgatorii orans, petat aliqua: quæ Deus illis cedere deceuerat: qualia sunt, ne æternaliter eas puniat, ne à Leone absorbeantur: & ut cum electis resuscitentur.

Et quando ultra replicatur: Si ideo sic orandum pro illis est, quia Deus potestatem habet agendi oppositū, pari forma esset orandū pro damnatis, ut saluentur: & pro beatis, ut non dācentur, eū quæ possit hæc facere Deus, sicut sua opposita. Respon. Non est simile. Nam beatis iam penitus offensas condonauit, & suos amicos, & conciuos ab omni miseria alienos fecit. Dānatos vero tanquā obstinatos prorsus à se abiecit, nec vult pro his, aut illis orari. Secº de his, qui in purgatorio actu cruciantur, & capaces sunt nostrorum suffragiorum: quales non sunt beati, nec damnati. Et ita non solum oratur pro illis, quia Deus potestatem habet absolute eos pēdēdi, sed quia capaces sunt nostrę opis, & auxiliij, qualiter non sunt beati, nec dānati.

Ad aliud de oratione, quàm ecclesia facit pro eo, de cuius statu, seu qualitate dubitat, dicendū, quòd quidquid in illa oratione petitur, pro his, qui sunt in purgatorio petitur, non pro dānatis, sicut de aliis orationibus dictū est. Excepto, quòd sunt aliqui defuncti, qui in fide decesserunt, fuerunt ta-

men

Emen tam perditæ vitæ, quod meritò de illis dubitari possit, an per preces ecclesiæ possint plenam veniam consequi. De talibus intelligitur oratio præfata, in qua petit ecclesia, quæ si possunt per sacrificia, quæ ecclesia pro illis facit, saluari id fiat: si tamen non possunt plenam veniam consequi, supple, per huiusmodi sacrificia, quæ præsentialiter fiunt, petit, ut mitius illic torqueantur.

Ad ultimum ex Theophylactocitarum, dicendum in excusationem ipsius, quod cum ait, quod potestatem habet Deus mittendi mortuos in gehennam, est verum de omnibus mortuis, sed de potentia eius absoluta, quia supra legè est. Et cum ait, quod suffragia, & orationes ecclesiæ profunt defunctis, qui in grauibus decesserunt peccatis intelligitur de his, qui in peccatis mortalibus decesserunt, iam per poenitentiam quoad culpam deletis. Sed quia pro illis debitè non satisfecerunt, dicuntur in illis grauibus peccatis decedere, alibi satisfacturi. Et isti sunt, de quibus ait, quod Deus non mittit eos in gehennam, sed potestatem habet mittendi. Nam alios, qui in grauibus decedunt peccatis, quæ per poenitentiam non sunt quoad culpam dimissa, non dubium, quin illico in gehennam mittat. Et pro his non orandum est, sed pro aliis

F ex quibus aperte patet, quod Theophylactus concessit, & tenuit esse locum purgatorij. Nam dicit esse aliquos defunctos, quos Deus non mittit in gehennam, quodque pro illis orandum est. Quæro, illi ubi sunt? vel in celo beati, & hoc non, quia pro beatis non est orandum. Vel in inferno, & hoc non, quia non sunt missi in gehennam. Igitur in purgatorio, ubi existentes indigent viuorum suffragiis adiuuari. Quod dixerim contra eos, qui Theophylacto imputant opinionem, seu errorem illorum, qui negant purgatorium esse.

Redeundo igitur ad quæstionem, & ipsam continuando, esset dubium de viatoribus: An pro omnibus viatoribus orandum sit. Et arguitur, quod non. Primò, quia multi sunt, qui peccant ad mortem, & pro illis non est orandum, ait enim Ioan. 1. Cano. ca. 5. Qui scit fratrem suum peccare, non ad mortem, petat, & dabitur ei. Est peccatum ad mortem, non dico, ut pro illo roget quis &c. Igitur pro illis ex sententia Iban. non est orandum.

Idem etiam potest argui de his, qui peccant in Spiritum sanctum, quorum peccatum, inquit Christus, non remittitur eis in hoc seculo, nec in alio. Igitur super-

fluum est pro illis orare.

Secundò pro præcitis non videtur orandum, quia illi sunt à deo proiecti, superfluum autem omnino videtur velle reducere, quos Deus proiecit, secundum illud Ecclesiastici 7. Nemo potest corrigere, quem Deus desponsit. Igitur pro reprobatiss, seu præcitis orandum non est. **T**ertio pro iniuriis eorum videtur, quod orandum non sit. Nam iuxta scripturam, & per exempla, illis possumus mala imputare, & eorum vindictam petere, ut frequenter sancti mala suis inimicis imprecantur, ait enim Psalmista, Erubescant & conturbentur omnes inimici mei, conuertantur, & erubescant valde velociter. Et Apoc. 6. Martyres contra ipsorum persecutores vindictam petunt, cum ad Deum clamant, dicentes: Usquequo non vindicas sanguinem nostrum de his, qui habitant in terra.

Quartò pro aduersariis nostris, quos iusto bello impetere aggredi possumus, non videtur orandum, nec pro vita corporali eorum, nec pro spirituali. Nam cum sciamus eos in peccato mortali esse, maximè si infideles sint, iuste eos in bello occidimus, ubi opera nostra non solum quoad corpus, sed quoad animam pereunt, qui fortè à peccato successu temporum resipiscerent, si illos viuos relinqueremus. Ridiculum autem videtur, quod pro illis, ut viuant, orare debeamus, quorum vitam nos realiter licite auferre possumus.

Respon. His non obstantibus dicendum, quod non est homo viuens, pro quo non conueniat orare. Cuius ratio in genere est, quia pro omni homine orandum est, cui salutem possumus optare, sed non est homo, cui non in genere debeamus, nedum possumus optare salutem. Patet hoc, quia ex præcepto charitatis tenemur omnem proximum, sicut nos ipsos diligere, omnis autem viator noster est proximus: igitur.

Præterea si pro aliquo orandum non esset, maximè pro homine obstinato, de quo nulla haberetur spes poenitentiae: sed ut Augustinus ait, de nullo homine quantumlibet obstinato desperandum est, quin possit in momento, Deo aspirante, conuerti.

Hoc idem patet ex eo, quod ait Iacobus in sua Canonica cap. 5. Orate pro iniuicem, ut saluemini, Quod ad omnes universaliter sine exceptione dictum esse constat, cum omnibus optare debeamus, ut sal-

uentur,

A uentur, iuxta voluntatem Dei, de quo ait Paulus, quod vult omnes homines saluos fieri. **C**hristus etià pro omnibus venit, & pro omnibus passus est, quantumuis peccatores sint, prout ipse dixit: Non veni vocare iustos, sed peccatores ad poenitentiam, oim igitur salutem procurauit, & pro omnium salute, quod in se fuit, fecit. Nos igitur Christum imitatis, similiter debemus omnibus salutem optare, & pro omnibus orare.

Hoc idem patet, quia ecclesia pro omnibus orat peccatoribus, siue scismatici sint, siue hæretici, siue Iudæi, siue gentiles, ut patet in officio Sabbati sancti.

Ad rationes verò ante oppositum respondendum. Ad primam fateor non esse orandum pro peccantibus ad mortem, quales sunt qui in peccato obstinati, & impoenitentes decedunt. Ante enim quam decedant, sciri non potest, an peccent ad mortem, cum peccatum ad mortem dicatur esse peccatum finalis impoenitentiae. Ac proinde ex hoc textu non sequitur nisi, quod non est orandum pro mortuo, qui peccauit ad mortem. Secus de viuente. Et quod de peccato in Spiritum sanctum dicitur, nego, quod pro illis sic peccantibus non sit orandum, quandiu viuunt, quia tales possunt conuerti, ut alias ad longum ostendimus. **N**ec dicitur eorum peccatum irremissibile, quia simpliciter aut secundum legem remitti non possit, sed propter difficultatem remissionis, ut dicunt, vel quia taliter ex malitia pura peccantes, non sunt poenitui, ut dicit Aristoteles. Raro enim poenitent, cum non habeant in se causam poenitentiam, sicut habent, qui ex ignorantia, aut passione peccant. Cessant enim ignorantia, aut passione, quæ eos ad peccandum induxit, illico poenitent. De quo alias.

Ad secundum de reprobatis, videtur sentire, & dicere Theophylactus secunda secunde .q. 83. ad septimum, quod pro præcitis orandum est, eo quod non possumus eos à prædestinatis discernere. Sicut nemini debemus subtrahere correctionis beneficium, quia ne scimus quis sit, quem Deus proiecerit. In quo significat, quod si id sciremus, nec eum corrigere, nec pro illo orare deberemus. Inde etiam fit, quod quauis in particulari de nullo viuente sciamus, quod sit præcitus, cum tamen in genere sciamus aliquos esse prædestinatos, aliquos verò præcitos, quod non possumus orare pro præcitis in communi, quicumque illi sint.

Pro qua sententia videtur facere, quod Christus non legitur pro reprobatis orasse, sed pro electis, & aliis, qui in eum

erant credituri. Ait enim Ioanni. 17. loquens de Apostolis: Ego pro eis rogo, non pro mundo rogo, sed pro his, quos dedisti mihi, quia tui sunt. Et: Non pro eis rogo tamen sed & pro eis, qui credituri sunt per verbum eorum in me.

Secundò pro eadem sententia facit ratio, quia oratio pro reprobatis fusa, est omnino superflua: repugnat enim præcitis à Deo saluari, ergo orare pro præcitis formaliter, superfluum omnino est: & non solum superfluum, sed temerarium, & culpandum, quia qui orat, debet semper suam voluntatem, & petitionem Dei voluntati subiicere. Qui autem pro præcitis orat, ut saluentur, cum sciat voluntatem Dei oppositam esse, talis non solum non subiicit voluntatem suam Deo, sed illi videtur reniti, & aduersari. Ita video aliquos doctores indistinctè respondere.

Infertur inde, quod si Deus reuelat mihi quod pater meus viuens est præcitus, quod non possum pro illo orare. Similiter si Deus reuelat mihi meam damnationem, quia præcitus sum, quod non debeo pro me orare: ne videar diuinæ voluntati contra venire.

Sed salua pace, aliter videtur dicendum distinguendo casum reuelationis in particulari de reprobatione alicuius. Quia stat Deum dupliciter reprobare aliquem, scilicet simpliciter, & absolute: quia. scilicet Deus absolute vult illum perpetuò damnare non ob aliam causam tenentem eum se ex parte reprobati, & contra hanc voluntatem eundem non est oppositum appetendo, aut orando, quia videtur quod superfluum esset in contrarium nitii, esset etiam temerarium, & culpandum. Cognito enim, quod sententia Dei iam sit ad unum determinata, non est in contrarium orandum. Hoc patet per illud Hierem. 7. Tu ergo noli orare pro populo hoc, & non obstitas mihi, quia non exaudiam te. Simile quid habetur Hierem. 11. ubi glossa dicit: Prophetæ præcipitur, ne pro eis oret, in quos est iam consummata sententia.

Si quis obiiciat contra hoc, quia Christus sciebat voluntatem patris esse determinatam, ut Christus pateretur, & tamè Christus orando oppositum petebat, dicens: Si possibile est, trahat à me calix iste. Resp. Quod Christus orabat, non quia illud secundum rationem appetebat, sed ut veram humanitatem se habere monstraret, cuius appetitus sensualis mortem fugiebat: & ut nobis formam orandi traderet, ut in nostris necessitatibus, seu petitionibus, nostram voluntatem diuinæ voluntati semper subiiciamus.

Emus. Sicut ille, qui addidit. Verū tamen non mea sed tua voluntas fiat. Adde, quod cognita Dei voluntate, non petiit absolute oppositum, sed conditionaliter, scilicet, si sibi placeret. Et hoc modo non inconuenit aliquid à Deo petere conditionaliter ad cuius oppositum Deus est determinatus.

Alio modo Deus reprobatur aliquē non sic absolute, ut dictum est, sed ob causam tenentem se ex parte reprobati, scilicet, ob eius scelera, aut negligentiam, prout de cōmuni lege Deus reprobatur eos, quos scit in peccato decessuros, iuxta dictum Augustini, dicentis: Deus non est prius ultor, quam aliquis sit peccator. Et huiusmodi reprobatio, quodammodo pendet ex voluntate reprobati: quia in eius voluntate stat pœnitentia, & saluari, & contra impœnitentem esse, & condemnari. Et pro huiusmodi reprobatis etiā si nobis fiat particularis reuelatio, licitum est orare, non quidem, ut reprobati permanentes tales saluentur, sed ut illis gratia Dei, & auxilium conuersionis non desit, ut saluentur, & hoc non est diuine voluntati cōtraire. Nec hoc petere: seu orare, est aliquid impossibile petere. Et quod reuelatio Dei de reprobatione cuiusdam secundum communem legem facta, non tollat, quin contra orari possit, apparet ex eo, quod Christus prædixit Petro: Ter me negabis. Et tamen huiusmodi reuelatione non obstante, Petrus potuit, imò debuit velle, & orare, seu petere oppositum, Ac proinde stat, quod supra responsum est, pro omnibus viatoribus orandum esse, ut ea, quibus ad salutem indigeant, illis non desint, ut finaliter saluentur. Facit pro hoc Gerson. 45. e. dicens: Quod sancti orant pro damnandis, scilicet, ut conuertantur, & saluentur, vel saltem, ut rarius peccent, & mitius finaliter torqueantur.

Et per hoc patet ad ea, quæ supra obiecta sunt. Ad illud autem, quod obiectum est, Christum non pro mundo orasse, sed pro electis, & his, qui in Christum erant credituri. Respon. Quod intelligitur, quod Christus non petiit aliquibus salutem æternam nisi credentibus, quia non nisi credentes erant finaliter saluandi: & ideo orauit pro credentibus ut saluentur. Cum quo tamen stat, quod optauerit omnibus, ut resipiscerent, & crederent, ut tandem salutem consequerentur æternam. Itaque hinc colligitur, quod nulli optanda est, & petenda vita beata, nisi credenti. Vnicuique autem optanda est, & petenda fides, & pœnitentia, ut dignus sit, cui

beata vita conferatur. Et ita tam pro credentibus orandum est. Quauis pro illis immediate vita beata petatur: pro his autem, qui non credunt, non nisi mediate.

Ad tertium respon. quod etiam pro inimicis orandum est, dicente Domino, Matthæi. 5. Orate pro persequentibus, & calūniatibus vos. Pro quo & ratio facit, quia non solum amici, sed inimici sunt ex charitate diligendi. Et quāquam in particulari non teneamur Inimicos diligere, nisi in casibus particularibus, quando nostra ope indigent & ita nec, pro illis nisi in simili necessitate orare tenemur, à generali tamen proximorum dilectione, & oratione inimicos non possumus excludere. Quod si propheta, & sancti in scriptura deprecantur, ut pereant inimici & c. id intelligendum est dici, non orando, sed quod futurum in illis est, prænuñciando. Aut dicatur cum Augustino, sanctos non imprecari mala inimicis, prout homines sunt, sed prout impij, & inimici, scilicet, ut quatenus tales sunt, pereant, id est, ut tales esse desinant, & amici fiant, & suum peccatum agnoscant. Similiter dici potest ad illud Apoc. 6. quod martyres non orant contra salutem suorum persequentium, sed ut sic regnare desinant, & per pœnitentiam, & humilitatem transmutati, Deo discant esse subiecti. Sic enim significat Augustinus in Homilia quadam de martyribus, illud impletum esse, quod scriptum est. Vltus sum eos. Quid est, vltus sum eos? Vindicavi me de ipsis inimicis meis. Quomodo me vindicavi: Occidendo in eis errorem, suscitando fidem.

Ad quartum dicendum, quod hæc simul coherent, quod possumus iusto bello aduersarios aggredi, & si oportuerit, occidere, imò & à Deo auxilium petere, ut nobis aduersus illos victoriam cōcedat: & simul cum hoc, quod pro illis oremus, non ut nos vincant, nec ut corporaliter viuant, sed ut peccati, & iniustitiæ, quam defendunt, pœniteant, & videntes se superari, & mori, Deo se cōmendant, & animā saluent. Nos enim, ut ait Christus, & si eorum corpus possumus occidere, non tamen animā. Ac proinde, cum corpus occidimus, pro anima orare possumus, & debemus. Quod si, nobis corpus occidentibus, anima simul perit, mors animæ nō nobis est imputanda, sed ipsismet, qui causam iniustitiam susceperunt, & pœnitentia noluerunt. Itaque pro omnibus orandum, & bona spiritualia pro omnibus sunt petenda. Quauis temporalia bona, & corporalia non ita.

De

A De necessitate vocaliter orandi, oratione publica.

Am de necessitate

vocaliter orandi breuiter videam. Est enim duplex oratio, Ecclesiastica scilicet, seu cōmunis, quæ ecclesiasticis personis iniuncta est: & est ratio priuata. De prima non ita dubitatur: nā illi, qui bus horas canonicas dicere incumbit, tenentur ea vocaliter dicere, & non satisfaciunt, si mente solum eas recitent. Cuius ratio aperta est secundum communem sententiam, quia ecclesia non obligat immediate ad actus mentis: nec satisfacit homo ecclesiæ præcepto per solum actum mentis, ut nūc suppono, igitur necessarium est, ut quis præcepto ecclesiæ de dicendis horis canonicis satisfaciat, quod eas vocaliter dicat, & non sola mente pertrahet. Hoc ultra alia communia iura est particulariter declaratum & iussum in Concilio Basiliensi sessione. 21. scilicet, quod horæ canonicæ non inter dentes, nec in gutture, nec syncopate dicantur, sed integrè voce pronuncientur. Si quæ ras quanta vocis expressio requiratur. Dicendum, quod quanta sufficit, ut ab astantibus auditu percipiatur: si tamen attendant, & nō sit impedimentum: alioqui minime satisfacit præcepto.

Si quæras, quæ personæ tenentur ex ecclesiæ præcepto ad dicendum horas Canonicas. Respon. ut alias super hac quæstione dixit, quod qui sunt in sacris ordinati, similiter & beneficiati, siue pingue sit, siue exiguum beneficium. Hoc patet de celebratio. mil. cap. 1. & cap. Doleres. Similiter. 91. distin. cap. Eleutherius. Et cap. finali. 92. distin. Idem etiam patet ex Concilio Basiliensi. citato.

De beneficiatis autem distinguitur. Nā sunt quidam, qui beneficium habent, & fructus percipiunt, alii qui beneficium habent, & fructus nō percipiunt, Cū sint alteri referuati. Alii, qui fructus percipiunt, sed beneficium non habent, ut qui pensionem, seu fructus pro pensione recipiunt.

De primis, qui beneficium habent & fructus percipiunt, non dubium, quin teneantur horas dicere, etiam si ordinati in sacris non sint, etiam si tenue sit beneficium, ut aperte habetur cap. Clericus victus. distin. 90. Vbi dicitur, quod Clericus, quem sui beneficium fructus alere non possunt, quærat suo

artificio victum sine detrimento officii sui. Et si id sibi difficile fiat, imputet sibi, qui beneficium acceptauit, aut beneficium dimittat. Et procedit hoc dictum, etiam de his beneficiatis, qui fructus non recipiunt, quando habent ius eos percipiendi, sed per eos stat, quominus percipiant, ut si absentes sint, & nil actu lucratur, aut si pariter vel cō sanguinei ex eorū voluntate fructibus gauderent.

De secundis, id est, qui beneficium habent, sed fructus nō percipiunt, quia sunt ex autoritate & iussu Papæ alteri referuati. Dixerunt aliqui, ut Caietanus, quod non tenetur saltem ob titulum beneficium ad horas canonicas (Loquor de puro beneficiato non ordinato in sacris) Mouetur, quia iniustum est alicui imponere onus, cui cōmodum omne atque merces denegatur, ut habetur cap. Cū secundum apostolum, de prebendis. Qui ad onus eligitur, non debet à mercede repelli. Et est regula iuris in. 6. Qui sentit onus sentire debet & commodum.

Oppositum tamen videtur esse tenendum, scilicet quod beneficiatus ob solum titulum beneficium tenetur ad horas Canonicas, etiam si fructus non percipiat ex quo beneficium cū onere illo acceptauit, alioqui non etiā teneretur ad officium in ecclesia complendum, quod ipsum exigit beneficium, cum tamen oppositum aperte deducatur ex cap. Clericus. supra citato. di. 90.

Tum etiā quia si beneficium acceptasset cum iure leuandi fructus, absque dubio teneretur ratione beneficium horas dicere. In hoc autem, quod sibi referuauit beneficium, & cōsensit, quod fructus alteri referuatur, apte videtur beneficium onus sibi cū beneficium titulo referuasse, & soli iuri leuandi fructus celsisse.

Tum etiam, accepto beneficio & fructibus alteri referuatis, Quæro, vel neuter eorum tenetur ecclesiæ ministrare, & hoc est absurdum. Vel is, qui fructus pro pensione percipit, & hoc nemo dicit, nec verum est, igitur restat, quod ipse qui ecclesiam in se suscepit, tenetur eidem ministrare, & horas dicere.

Nec obstat, quod per alios est allegatum, quod ex illis iuribus nō sequitur, nisi quod ministrantibus ecclesiæ, sua debeatur merces & stipendium, iure etiam diuino illis suffragante, nisi ipse sponte huic iuri mercedem leuandi cedat, quælibet cedunt, quod Beneficia suscipiunt, alteri fructibus in toto vel in parte referuatis,

De aliis, id est, qui fructus percipiunt, beneficium tamen non habent, quales sunt pensionarii & c. An teneantur hac ratione

Y tione

E tione ad horas Canonicas. Videtur quod non quia huiusmodi pensiones dari non solent propter ecclesiasticum officium, sed vel ad sustentandam personam, vel ad iuuandam eam, ut possit literis incumbere: vel ad alliciendum nobiles & potentiores ad id, ut ecclesie faueant: vel denique in premium, pro eo, quod vel ipsi, vel sui antecessores aliquid in ecclesie utilitatem fecerunt, aut passi sunt. &c. Titulus autem beneficii datur alicui, ut ecclesie, quae illi committitur, curam suscipiat, & officium solitum debitumque ibidem compleat.

Inde videtur, quod qui prestimonium habet, ob id solum non tenetur ad horas canonicas, sicut nec ad reliquum officium in ecclesia illa complendum, ex quo alter illic est, qui beneficium habet, cui onus illud incumbit.

Ex dictis apparet, quod cui confertur beneficium habet, tenetur per se vel per alium officium ecclesie sibi commissum complere, ac si sibi datum esset in titulum. Nam cum ecclesia pastore carere non debeat, qui eidem ministrat, is qui in commendam ecclesiam aliquam interim quod alter intuletur, accipit, illud idem onus in illo interim suscipit, quod esset intitulus suscepturus. Est enim velut substitutus alicuius cathedralici, aut alterius officialis, cuius vicem & obligationem in se suscepit tempore substitutionis. Inde fit, ut talis, cui in commendam collatum est beneficium, teneatur ad horas Canonicas, sicut si intitulus esset maxime cum ipsi conueuiat ius fructus beneficii percipiendi, si velit.

Sequitur ultra, quod cui Capellania collata data est, tenetur ad horas canonicas: quandoquidem Capellaniam huiusmodi, & si de iure patronatus sint beneficia sunt ecclesiastica, nec releuantur ab onere recitandi, si per alios officium Capellaniam compleant. Sicut nec caeteri beneficiati a debito recitandi horas canonicas releuantur per hoc, quod Capellanos habeant, qui ecclesiis sibi collatis ministrant. Sicut nec ordinatus in sacris, ab eodem onere releuatur, si alicui maderet, ut pro se horas canonicas dicat. Quorum ratio vna est, quia obligatio dicendi horas canonicas est personalis, id est, personis ipsis, quae ad ordinem sacrum, aut beneficium promoti sunt iniuncta, ideo nisi per se ipsos eas persoluant non satisfaciunt, excepto, nisi ob aliquam iustam causam excusarentur.

De coadiutore autem alicui beneficiato dato esset dubium, An teneatur ad horas canonicas sicut & principalis: & hoc ob

solam coadiutoriam, Et ratio dubitandi est, quia huiusmodi coadiutor non minus beneficiatus est & intitulus, quae principalis, & mittit in possessionem, sicut & principalis, & seruit ecclesie aliquam plusquam principalis.

Verum difficile est illum obligare sicut principalem, nam cum vnicum sit beneficium & non plura, & unica illis ecclesia commissa sit & non plures, satisficit ecclesie, si solito ministerio non careat. Non enim tenet coadiutor in ecclesia illa missam & alia officia seorsum facere, si principalis ea fecerit. Igitur si principalis semel horas canonicas dixerit ob suum beneficium, dum videtur coadiutorem similiter teneri eadem die horas dicere. Ac proinde crederem coadiutorem ad horas illas non teneri, nisi quando ipse in defectum principalis onus ecclesie in se suscipit. Ad hoc enim datur coadiutor, ut deficiente principali, eius vices coadiutor suppleat. Igitur principali horas per se dicente, & excusationem ad eas omittendum non habente, non erit coadiutor ratione coadiutoriae obligatus eas dicere. Hoc videtur tenendum soli rationi innitendo, interim quod aliqua determinatio in oppositum occurrat.

De his etiam, qui religionem aliquam professi sunt, An teneantur ob huiusmodi professionem, etiam si nec beneficiati sint, nec in sacris instituti, dicere horas canonicas illius religionis. Videtur quod non ad id tenetur ob solam professionem. Quia de essentia religionis non est, vouere nisi paupertatem, castitatem, & obedientiam. Excepto, nisi per regulam illius religionis, quam ille profitetur, contrarium sit statutum: nam tunc ob regulam tenebitur. Videatur igitur regula. Habet etiam in hoc locum consuetudo, quae si talis sit in religione illa, ut omnes professi horas canonicas, ac si ordinati essent, dicant, tenebuntur, ac si per regulam esset statutum.

De aliis autem, qui minores ordines susceperunt. An teneantur aliquid vocaliter recitare, saltem quindecim psalmos, seu canticum graduum. Videtur quod nullo iure ad id teneantur. Si tamen in dioecesi aliqua talis viget consuetudo, ut alicubi obseruari audiui, standum est consuetudini. Haec obiter dicta sint de necessitate vocaliter orandi, oratione communi.

De necessitate orandi vocaliter oratione priuata.

De

A **D**e necessitate

autem orandi vocaliter oratione priuata, est similis quaestio, An sit Christiano necessarium vocaliter orare. Et arguitur quod sic, ex illo canticorum. 8. quod

in persona Christi dicitur ad ecclesiam suam. Fac me audire vocem tuam. Et rursus, Sonet vox tua in auribus meis.

Item Ecclesiastici. 39. dicitur, Confitemini illi in voce labiorum vestrorum.

Item in psalmis frequenter fit commemoratio orationis vocalis. Voce mea ad dominum clamaui. Et iterum, Domine labia mea aperies, & os meum annuntiabit laudem tuam. Et alibi saepe.

Item Esai. 43. Populum istum formauit mihi, & laudem meam narrabit.

Praeterea Christus hoc esse agendum verbo docuit, & exemplo firmavit. Saepe enim legitur vocaliter patrem orasse, non solum cum in cruce esset, sed ante. In cruce enim voce magna clamauit, dicens,

B In manus tuas domine commendo spiritum meum. Et ibidem plures psalmos voce dixisse fertur. Ante crucem etiam, quando Lazarum suscitauit, voce ad patrem pro Lazari suscitatione orauit. Et quod voce id a patre petierit, colligitur ex textu, licet ibi non exprimat. Tum, quia cum Iudaei viderent illum oculos in caelum leuare, dixerunt. Nunquid non poterat hic, qui aperuit oculos caeci nati, facere ut non moreretur. Argumentum est, quod a patre voce petebat, quod illi putabant Christum per se facere non posse. Sed apertius colligitur ex sequentibus. Dixit enim Christus Gratias tibi ago pater quia audisti me. Ego sciebam, quia semper me audis, sed propter populum circumstantem dixi, ut credat, quia tu me misisti. Quod non esset pertinenter dictum, nisi populus audisset Christum patrem orasse, & viderent ipsum a patre exauditum esse. Vnde moti sunt ad credendum, quod a patre esset missus. Quod etiam verbo docuit vocaliter orare, pater Matth. 6. ubi formam orandi discipulis suis tradidit, ut dicerent. Pater noster, qui es in caelis &c. Et quod de vocali oratione loqueretur, apparet, quia cum multiloquium, quo gentes utebantur, quando vocaliter orabant, reprehenderet hanc breuem orandi formam illis tradidit, per quam multiloquium vitarent.

C Facit ratio, quia Deus non solum mente, sed voce vult, quod ipsum confiteamur, ut ait Paulus, Corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem. Sicut igitur oportet aliquando laudes Dei confiteri, igitur & orare, cum in ipsa oratione Dei potentiam & misericordiam confiteamur. Et ad Philipp. 2. ait de Christo, ut illi omne genuflectatur, caelestium, terrestrium & infernorum, & omnis lingua confiteatur, quia dominus noster in gloria est Dei patris. Et. 1. ad Corinth. 14. de mentali & vocali oratione doctrinam tradens, ait, Orabo spiritu, orabo & mente. Et ita in ecclesia orare docuit.

Facit etiam quod dicitur Osee ultimo. Omnem aufer iniquitatem, & accipe bonum. & reddemus vitulos labiorum nostrorum. Verbum autem, reddere, necessitatis est. Et ita videtur, quod necessarium sit aliquando vocaliter orare &c.

Contrarium tamen tenetur communiter a doctoribus. Alexander. 4. par. 1. q. 9. Ricardus in. 4. dist. 15. Thoma secunda secunde. q. 83. Durandus in. 4. q. de oratione, Gabriel in Canone, lectio. 62. Et Angelus. Et Baptista in summis, verbo oratio. Et Augustinus ad probam, & caeteri, tenent orationem priuatam vocalem non esse de precepto absolute, neque necessariam: nisi quateenus aliquando ea opus est, ad excitandum deuotionem, vel apponendum debitam attentionem, sicut viris imperfectis & parum exercitatis accidere solet, quod nisi voce orent, facile mens euagatur, & perit deuotio. Illis enim ex suppositione in casu esset necessarium vocaliter orare, quando illis est necessarium mente orare. Similiter si opus sit orare vocaliter ad proximam aedificationem, aut ad vitandum scandalum, si forte tale oriretur, ex hoc, quod homo nunquam orare videatur, aut ob aliam causam urgentem, tunc necessarium esset orare. In se tamen & de se oratio vocalis, & si fructuosa sit, non tamen est necessaria, nec de precepto.

Ad ea, quae supra contra hoc allegata sunt, facilis est responsio. Illa enim, quae ex canticis citata sunt, ex psalmis, & ex prophetis, nil de necessitate vocaliter orandi sonant, nec talis necessitas inde colligitur, sed sola orationis commendatio, quod Deo placeat, & a Deo saepe audiatur. Nec verbum, reddemus, quod in Osee ponitur, importat illic necessitatem, quia pende est, ac si diceret, retribuam. scilicet pro beneficio a deo accepto, ut ex ipso textu patet.

Ad illud ex Christo citatum, fateor quod ipse se frequenter orauit vocaliter, non tamen

Y 2 tamen

Etamen inde fit, vt sit nobis necessarium vocaliter orare, quia nec illi fuit necessarium sic orare, nisi forte quando ad aliorum ædificationem erat necessarium, vt dictum est. Nec omnis Christi actio, est instructio nostra, necessitatem nobis imponens, vt manifestum est de multis. Fuit enim pauper, fuit castus simpliciter, fuit nudus, fuit peregrinus, fuit prædicator, & doctor &c. Et tamen non in de inducitur obligatio, vt nos tales simus: quandoquidem multa opera fecit, quæ nobis sunt de consilio, ad quæ noluit nos sub pœna peccati arctare. Et quod de oratione dominica allegatur, parum valet. Nam Christus illic nec determinatè de oratione vocali loquebatur, nec illam orationem præcipiendo tradidit, sed docendo, quod ex textu patet. Dixerant enim discipuli, Domine doce nos orare. Cui petitioni condescendens Christus, tradidit illis breuem orandi formam, intendens, vt siue mentaliter, siue vocaliter orarent, non multiloquio verbali nec mentali apud patrem vterentur, cui breuis & copiosa placet oratio.

Ad aliud Pauli ad Ro. Et Philip. dicendum, quod Paulus illic significat fidei confessionem vocalem, pro tempore & loco necessariam esse, non ratione sui, sed quando ea opus est, ad proximi ædificationem, seu proximorum in fide conseruationem. Et in simili casu idem de oratione dicendum est, vt supra. Ad illud vero, quod ex epistola ad Corinth. citatum est, videtur, quod sit impertinenter dictum seu allegatum. Nam illic Paulus non intendit præcipere, quod vocaliter oremus, sed quod si velimus vti linguis, quæ ab astantibus non intelliguntur, non solo spiritu vocis oremus, sed mente, scilicet, sensum verborum audientibus significando, vt proficiant. Cæterum si modum orandi & psallendi tradidit, intelligatur hunc viris ecclesiasticis, quorum est publicè in ecclesia orare, tradidisse.

De necessitate orandi mentaliter.

Autem sit necessaria saltem oratio mentalis. Et videntur nonnulli doctores inter se diuersi, vt notat Baptista verbo. Oratio. 6. 10. Et cum quidam teneant hanc partem, qui dant illam hic doctor nititur eos ad concordiam re-

ducere, dicendo, quod oratio in se & oratione sui & absolute non est necessaria, nec de præcepto dei. Dat rationem satis friuolam, quia ait. Si de præcepto Dei esset: plura igitur essent Dei præcepta, quæ decem. Est tamen necessaria oratio necessitate ex suppositione, scilicet, si aliter non potest salus acquiri, aut non aliter possumus peccatum aliquod vitare, aut demonis tentationem superare, iuxta illud Matth. 17. Hoc genus demoniorum non elicitur, nisi per orationem & ieiunium. Ita quod de oratione in se non est à Deo immediatè datum præceptum, vt dicit.

Oppositum tamen videtur secundum communem sententiam. Pro qua facit illud Matth. 7. petite, & accipietis. Et Luc. 8. Oportet semper orare. Quod verbum necessitatis est, vt illic notat beatus Chrysostomus. Et Matth. 28. Vigilate, & orate, ne intretis in tentationem. Super quo ait Hiero. In tentationem intrat, qui orare negligit.

Facit etiam, quod ait Iaco. cap. 5. Orate pro inuicem, vt saluemini. Si igitur debemus pro aliis orare vt saluemini: fortiori pro nobis, quos ex charitate magis tenemur amare. Et Matth. 5. Orate pro persecutibus & caluniantibus vos. Et ita tenet expressè. Tho. 22. q. 83. ar. 3. dicens, quod non solum petere quæ desideramus, sed etiam rectè aliquid desiderare, sub præcepto cadit: sed de siderare quidam cadit sub præcepto charitatis: petere autem sub præcepto religionis. Quod præceptum ponitur Matth. 6. vbi dicit, Petite, & accipietis. Hæc ille. Quod præceptum cum non sit datum de oratione vocali, vt ipse tenet ibidem. art. 12. restat, vt sit præceptum de oratione mentali.

Facit etiam, quod ait Chrysost. super Matth. dicens. Pro se orare, necessitas cogit: pro altero autem, charitas fraternitatis hortatur.

Et Augustinus de ecclesiasticis dogmatibus ait, Nullum credimus ad salutem venire, nisi Deo inuitate: nullum inuitatum, nisi Deo auxiliante suam salutem operari, nullum nisi orantem, auxilium sibi promereri: igitur à primo ad vltimum, nullus salutem consequitur sine oratione.

Facit etiam Grego. in dialogo, & habetur. 23. q. 4. dicens. Obtineri nequaquam possunt, quæ prædestinata non fuerint: sed ea quæ sancti viri orando efficiunt, ita prædestinata sunt, vt precibus obtineantur. Nam ipsa quoque perennis regni prædestinatio ita est ab omnipotenti Deo disposita, vt ad hoc electi ex labore perueniant, quatenus postulando, mereantur accipere.

Are, quod eis omnipotens Deus ante secula disposuit donare &c. Si igitur ita est, quod ad perueniendam vitam peruenire nisi orando non possumus, sequitur necessarium nobis esse orare.

Et quod proprium peccatum sit non orare, apparet, stantibus allegatis. Quia omisio orationis sufficit ad amittendum gratiam præhabitam, alio peccato secluso: igitur in se est peccatum. Antecedens patet, si demus aliquem baptizatum per aliquod tempus uiuentem, cui intimetur necessitas orandi ad consequendum perennem vitam, vt supra dictum est: & ille nil aliud illo tempore omitat: præterquam orare, iam talis peccat, per orationis omisionem, & gratiam perdit, quæ orando conseruaret, igitur, si alio peccato secluso sola omisio orationis peccatum est, igitur è contrà, alio præcepto secluso, ipsa oratio præcepta est. Quod si velis hoc præceptum reducere ad præceptum charitatis, parum refert, dummodo concedas, hominem teneri sub pœna proprii, aut noui peccati non solum vitam beatam, & reliqua ad illam necessaria ex charitate desiderare, sed etiam ex religione petere, vt supra ex Thoma citatum est.

De necessitate sciendi Do-

minicam orationem.

B

Spposito igitur, quod necessarium sit, saltem mentaliter orare, esset dubium, an sit necessarium orare secundum formam à Christo nobis traditam in oratione Dominica. Et arguit, quod sic, tamen ex dicto Christi Matth. 6. Sic orabit: Pater noster &c. In quo videtur Christus determinasse modum in oratione tenendum, quæ quidem oratio est ad salutem necessaria, vt ex dictis patet. Præceptum enim legis in se indeterminatum, necessitate seruandum est, secundum determinationem & modificationem à legislatore traditam, vel ab eo, qui potestatem habet illud modificandi. Exemplum est clarum. Præceptum erat in lege de sabbato sanctificando: quod cum indeterminatum esset, apposuit Deus modum sanctificandi sabbatum, scilicet, non faciendo in illo aliquod seruuile opus, & ita fuit necessarium seruandum. Similiter præceptum est Christi, de confitendo peccata, quod cum in se sit indeterminatum ecclesia auctoritatè habens, determinauit, quando, cui, & quomodo sit confi-

tendum cap. Omnis vtriusque, sexus &c. Igitur sic erit in proposito. Præcepit enim Christus, Petite, & accipietis, orate semper. Hic autem videtur modificasse huiusmodi præceptum: igitur de necessitate sic est orandum.

Præterea idem videtur ex concilio Toletan. 4. cap. 9. Vbi dicitur, quod Christus præcepit omnibus, vt orationem dominicam dicerem, scilicet, Pater noster. &c.

Præterea idem videtur ex concilio Remensi cap. 2. vbi præcipitur omnibus, vt sciât orationem dominicam, quia eam ignorare, nulli Christiano licitum est, vt illic dicitur. Igitur si necessarium est eam scire, necessarium igitur est secundum eam orare, quia non est eius cognitio necessaria, propter ipsam cognitionem, sed propter præxim.

Præterea facit Cyprianus in expositione orationis dominicæ dicens. quod Christus inter cetera salutaria monita, & præcepta, etiã orandi ipse formam dedit. Vnde & ecclesia in missæ celebratione quotidie id innuit dicens. Præceptis salutaribus moniti, & diuina institutione formati audemus dicere Pater noster &c.

Quod apertius ipse Cyprianus Paulo post dicit, quod aliter orare, quod Christus docuit, non ignorantia sola est, sed & culpa, Afferens pro causa, quod Christus dixit Matth. 15. Reiicitis mandatum Dei, vt traditionem vestram statuaris.

Respon. Et si salutare sit orationem dominicam secundum seriem & ordinem, quo tradita est scire, & secundum eundem ordinem & formam orare, non tamen videtur esse id de præcepto diuino sub pœna peccati mortalis obligate. Id videtur, tamen ex comuni doctorum sententia, quos videre licuit, qui hoc dicunt. Tamen etiã ex Augustino hoc idem dicente in epistola. 89. ad Hilarium, scilicet, quod oratio dominica omnibus necessaria est, vt sciatur & dicatur ab illis: non sic, quod ordinatim sciat & dicat, sed satis est unicuique scire, quid à deo petendum sit, id est, ea quæ in dominica oratione continentur, ita, vt si de singulis petitionibus illic contentis interrogatur, sciât illa talia esse petenda, vt quod fiat Dei voluntas, quod remittat nobis peccata, quod liberet nos à malo. &c. etiã si formalem ordinem orationis ignoret. Quemadmodum de articulis fidei in symbolo contentis dici solet, non esse homini ad salutem necessarium memoriter symbolum retinere, secundum ordinem, quem tenet, satis est, si ad singulos articulos etiam sine ordine propositos respondere sciât. Sic video plures doctores tenere,

Y 3 cum

Ecum quibus postremo tenet idem Siluester verbo sciam. §. 2. Vide eos.

Ad ea vero, quæ contra hoc supra citata sunt, dici potest. Ad primū, quod quāuis Christus formā illam orandi tradidit, hanc tamen non præcipiendo, sed docendo instituit, ut supra dictum est. Et quāuis ipse alibi iussit orare & petere sine modificatione, nunc autem particularem modum orandi tradiderit, non inde fit, ut hic particularis modus cadat sub præcepto, cum nec hunc modum instituerit intendens præceptum de orando alioq̄ dato modificare. Nam si ita esset, prius igitur debuisset præceptum de orando indeterminatum dare, quā ipsam determinationem apponere. Cuius tamen oppositum, ex serie euāgelii constat, tam ex Matth. quā ex Luca. Nec exēpla allegata, de sanctificando sabbato, & confessione faciēda, valent ad propositum: quia modus sanctificandi sabbatū à Deo traditus, & modus confitendi ab ecclesia institutus, præceptiue tradita sunt, ut ex suis locis aperte constat. Non sic oratio dominica, ut ex Luca. 11. constat.

Ad aliud ex Concilio Toletano & Remensi, & communi ecclesiæ celebratione, quæ omnia significat Christum sic orandum esse præcepisse, dicendum, quod non loquuntur de præcepto strictè, ut sit id, quod sub poena peccati obligat, sed largè: sicut multa dicitur Deus mandasse, ad quæ noluit nos sub poena peccati coarctare. Et hæc responsio apparet ex eo, quod ait ecclesia dicens, Præceptis salutaribus moniti. Non dixit, iussi, vel, coacti: sed moniti. Quod verbum, rigorem præcepti videtur temperare. Et quod in concilio Remensi dicitur, quod ignorare orationem dominicam, nulli Christiano licitum est, intelligatur de ignorantia, qua non solum series & ordo petendorum nescitur, sed qua quid à Deo petendum sit, ignoratur, prout supra ex Augustino exposuimus.

Ad aliud ex Cypriano allegatum, quando ait, quod aliter orare, quā Christus docuit non solum ignorantia, sed culpa est, dicendum, quod hoc dicitur contra illos, qui alias orationes per homines compositas, orationi dominicæ præferunt: & hoc culpa est, ut suppono. Et quod hoc intendat, apparet clarè ex causa, quam ipse affert, dicens. Quia reiicitis mandatum Dei, ut traditionem vestram statuatis. Vbi iterum mandata Dei ad omnes Dei traditiones se extendunt, etiam si non omnes obligatorie sint, ut fiant, quā

uis omnes obligatorie sint, ut non contemnantur. Et ita non videtur sufficienter probatum oppositum huius posterioris sententia. Et ex textu ipso Matth. 6. apparet tenendum esse, quod dictum est. Nam Christus non tam intendit illic formam orandi secundum ordinem tradere, quā quid orandum sit, docere. Præmisit enim dicens, Scit enim pater vester quid vobis opus sit. Et sequitur. Sic enim orabitis, Pater noster. Quod adiunxisse videtur, ut sciamus, quid nobis à Deo petendum sit, qui scit, quid nobis opus sit. Itaque satisfacimus, si illa petamus, quæ Christus docuit esse petenda, etiam si non ordine petamus. Et ita non est de præcepto Dei sciēda illa oratio secundum ordinem. Cum hoc tamen stat, quod periculose ignoratur dominica oratio, & si ex negligentia ignoratur, non caret culpa, ut dicit Cyprianus. Cuius ratio aperta est: quia cum Deus orari velit & rogari, & quid nobis desiderandum sit, & à Deo petendum, ipse Christus in præfata oratione tradiderit, & docuerit, certè qui negligit scire ipsam orationem dominicam, suā videtur salutem negligere. Quāquam hoc potius arguit necessitatem sciēdi quid Christus petendum docuit, quā ordinem ipsarū petitionum, quæ in oratione continentur.

De tempore quo orare

oportet.

Igitur supposito quod necessariū est unicuique orare, saltē pro se, & pro his, quos videt sua oratione summè aut notabiliter indigere, esset dubium, quando sit de necessitate orandum. Et videtur quod semper, iuxta illud Christi, Oportet semper orare, & non deficere. Et. 1. ad Thessa. 5. ait Paulus, Sine intermissione orate.

Pro quo etiam facit ratio, quia homo semper indiget gratia Dei, vel ut resurgat, si in peccato est, vel ut stet, si gratiā Dei habet. Et semper homo est in malo, pro quo amovendo, orandum est, iuxta illud Iohā. in Canonica, Si dixerimus, quod peccatum non habemus, veritas in nobis non est. Semper etiam sumus in periculo succumbēdi demonis tentationi, iuxta illud Pauli. Vigilate, quia aduersarius vester diabolus tanquā leo rugiens, circuit, quærens quem deuoret. Igitur semper orandum.

Opposi-

A Oppositum tamen est veritas. scilicet quod non est necessariū semper in oratione actu perseverare, nam certū est necessariū esse homini aliis rebus, & operibus sæpe intendere, quæ aliquādo ad ipsum, aliquādo ad proximum, aliquādo ad reip̄. pertinent, & necessaria esse dignoscuntur. Oportet igitur orare, sed cum temporis intervallo.

Ad illud ergo ex Luca citatū, dici solet, quod oportet semper orare, non loquendo de oratione, actu, & in se, sed de causa eius, quæ est desiderium charitatis, ex quo procedere debet oratio, ut ait Tho. Quia tale desiderium semper debet in homine esse actu, vel habitu. Ceterum etiam in. 3. parte. 77. littera. 2. dicit certissimū esse dictum Christi, scilicet: Oportet semper orare, intellectum actualiter, vel habitualiter, vel habitualiter. Quod fit, quando quis orare Deum coepit, si nunquam postea voluntas orandi sit per oppositā voluntatem interrupta. Origenes autem cum gloss. illic em exponit semper orandum esse, id est, semper bene agendum seu bene viuendum, quia semper orat, qui semper bene agit.

B Et ita omnes hi prætendunt orationem semper debere durare, & continuam esse secundum sensum, qui illis visus est. Attamen ut videtur, Christi intentio in loco citato non est, dicere, quod debet esse semper permanēs & continua oratio. Et ideo inquirere modos diuersos continuitatis, ut hi inquireunt, ad saluandum sensum autoritatis, salua pace, non videtur satis pertinens. Christus enim illic non intendit, nisi quod non sumus contenti, si semel à Deo petimus, quod optamus: sed oportet instanter id à Deo petere, & pluries. Et quod ita sit, apparet ex textu, quia quare dicit oportere semper orare, statim declarat per parabolā de iudice, qui reuebat facere iusti iam viduæ petenti, quæ cum importuna esset, & frequenter ad eum iustitiā petitura veniret, dicit iudex: Quia molesta est mihi hæc viduā, vindicabo illam. Ex quo intelligimus orationem debere frequentari, quousque Deus condescēdat. Iam certum est, quod illa vidua non orabat iudicē illum continuè, sed frequenter, transibant enim dies inter orationem, & orationem. Adde, quod illud dictum. scilicet oportet semper orare in loco citato, non est dictū Christi, sed Euangeliste, id ex parabola colligentis.

Iam igitur, quod impertinētes sint præfate expositiones, apparet, quia secundum primam staret aliquem manere in suo desiderio, qui tamen nunquam à Deo

petere optatum: & tamen diceretur semper orare. Quod non consonat intento parabola, quæ loquitur de instante, & importuna petitione, ultra quod mente semper vindictam optabat. Nec enim iudex ex desiderio viduæ motus fuit, ad faciendum illi iustitiā, sed ex importunis precibus.

Similiter stando in secunda expositione, qui coepit orare, & propositum illud nunquam per oppositū interrumpat, dicitur semper orare, quod non est ad propositū parabola. Adde, quod falsū est esse necessariū semper orare in illo sensu: nam qui coepit orare, licite potest habere propositū ab oratione actuali pro tempore desistendi, ut constat.

Similem difficultatem patitur tertia expositio. Itaque iuxta textum, & mentē parabola, non oportet semper, vel continuè sine interruptione orare, sed semper, id est, instanter, & importunè, & sic saluatur melius proprietates vocabuli, orare, quo textus ipse vitur.

Quāquam expositiones illæ veræ sint in se, magis tamen adaptari possunt dicto Pauli citato, scilicet, Sine intermissione orate: Sed nec puto Paulum tam strictè loquutū, ut cum dixerit, sine intermissione orandum esse, nullā prorsus voluerit admitti requiem & cessationē in orando, quam quidem requiem, & cessationē omnino excludunt præfate expositiones, sed voluit frequenter orationes, & crebras, quolibet patres Aegypti utebantur, commendare, simul, & nos comonefacere, ne per negligentiam diu ab oratione cessemus. Sic enim Actuum. 12. legitur de Petro incarcerato, quod in ecclesia fiebant orationes sine intermissione pro eo: & tamen constat aliqua temporis intervallo fuisse ad dormiendum, ad comedendum, & ad alia officia charitatis, aut naturæ agendū. Sicut etiam de Anna vidua legitur. 1. Regū, quod sine intermissione rogabat Deum: & a templo non recedebat die ac nocte: & tamen constat, ibat domum, & redibat, & non continuè sine interruptione erat in templo. Nec valet dicere, quod nunquam à templo recedebat voluntate, & desiderio. Hoc enim & si verum sit, non tamen sufficit ad saluandum textum, quod die & nocte à templo non recedebat. Non enim textus de voluntate loquitur, sed de reali visitatione templi. Similiter verè dicitur nunc, quod in ecclesia Dei semper, & sine intermissione officia diuina dicuntur. Quod saluatur (etiā si ad expositiones illas non recurramus) per hoc, quod singulis diebus, & certis

E horis diei ordinariè talia officia cātantur. Ita q; semper & sine intermissione orare dicit, qui mane Deum orat, & in meridie, & in vesperi, & in nocte, idq; quotidie, vt significat Cyprianus in de oratione dominica.

Ad aliud, quo arguitur, quod semper homo est in periculo vel indigētia, &c. Effo ita sit, non sequitur quod semper & pro semper homo oret, satis est, si non sit notabiliter segnis & occitans, sed vigilet, & pro tempore oret. Est enim præceptum affirmatiuū, ideo non pro semper obligat. Pro tunc autē videtur homo teneri ad orandum, quando tenetur se ad gratiam disponere, siue sacramentū suscipere velit, siue iter, siue opus periculosum aggredi, siue grauem & duram sentiat contra se tentationē & in talibus casibus necessitate tenetur se Deo cōmēdare, & formaliter vel virtualiter orare, & Dei gratiā & fauorē petere. Ultra hæc tpa, nō puto esse de necessitate salutis orādū. Quāuis ad aliquē effectū consequendū, necessariū sit semper & sine intermissione orare ad sensum dictū, non tamē absolute sub pœna peccati mortalis illo modo sine intermissione orandū est. Nec omnia quę Paulus ad Thetalo. in loco citato scripsit, accipienda sunt tanq; sint de necessitate salutis obseruāda, vt ex textu ipso patet.

De modis, quibus oratio deprauari solet.

De qualitate orationis, quoad bonitatem & malitiā breuiter nonnulla tēgamus. Scim⁹ enim humanos actus ex obiecto & fine, illisq; circumstantiis suam bonitatem, aut malitiā habere, q; oratio si talis sit quę ex gratia fiat, & per eā quod decet in se ob finem bonum, locoq; & tēpore debitis à deo petatur, bona est, & Deo grata. E cōtra verò pōt multipliciter deprauari. Primò ex parte obiecti, si quis orādo, aliqd iniustū, aut indecens petat, vt de se constat. Secūdò, si quid alioqui decēs, sed immoderatē, & ultra iustā mēsurā petatur. Est enim, vt inquit Ambrosius, supba & stulta petitio, dū nō sua sorte cōtentus, pes ambit, quę sunt oculi: qualis fuit petitio ap̄storū Iacobi & Ioannis, quibus Christus rñdit, Nescitis quid petatis. Tertio vitatur orō ex fine, vt si quis orādo, gloriam & laudē humanā querit, ex quo fine nō solū

ofo, sed & martyrium redditur culpabile. De quo ait Hiero. Huic operi, nō tā præmium, q; pœna debetur, & p̄fidie magis tormēta sunt, q; corona victorie. Et habetur. i. q. 1. Vide quā tū bonū talis erat phariseorum oratio, qui in plateis, vt ab hoīb⁹ viderentur orabāt. Quos Christus reprehēdit. Quarto vitari solet oratio ex parte persone, & loci, vt si publicus cōcubinari⁹ publicē in ecclesia orōnes ecclesiasticas dicat nā inde scandalū solet oriri. De talibus enim pcedit, quod dicitur in psal. Peccatori autē dixit Deus, Quare tu enarras iustitias meas, & assumis testamētū meū p os tuum? Quintò pōt orō deprauari, ex ignauia orantis, vt si in oratione petit à Deo aliquod bonum, & cū possit ipse, apposita sua diligentia, ad illud quodāmodo peruenire, negligit, & à solo Deo illud sperat: tales enim qui media congrua ad acquirendū quod petunt, prætermittunt, siue gloria sit, siue scientia, siue sanitas &c. magis vidētur Deū tētare, q; orare. His igitur & aliis multis modis pōt oratio deprauari, & Deo ingrata esse, vt pōt vnusquisq; per seipsum agnoscere.

Verū esset vnū dubium, An oratio deprauetur per hoc, q; sit in peccato mortali ipsius orantis. Et pro parte affirmatiua arguitur q; vana sit & superflua orō, si orās in se peccatum esse cognoscit, iuxta illud. psal. Iniquitatem si aspexi in corde meo, non exaudiet dominus.

Secundò facit, quod supra ex psal. citatū est, vti Deus videtur incusare peccatorē orationes & laudes ad Deū effundentē, dicēs, Quare tu enarras iustitias meas, & assumis testamētū meū p eos tuum?

Facit etiam, quod habetur Prouerb. 28. Qui declinat aures suas ne audiat legem, scilicet, vt eam compleat, oratio eius erit execrabilis. Talis est peccator, qui quia in peccato manet, legem non audit.

Facit etiam, quod habetur Esai. 1. vbi dicitur minus ait, sacrificia, & solennitates, & neomenias, & orationes, & alia huiusmodi, quæ iudæi faciebant in cultum & honorem ipsius, omnia hæc esse abominatiōes, & sibi odiosa, & ingrata. Et datur pro causa ibidem. Quia manus vestræ sanguine plene sunt, id est, peccaminosa.

Facit etiam, quod ait Grego. in pastorali. Cū is, qui displicet, ad intercedendum mittitur, irati animus ad deteriora prouocatur. In quo apparet ingratam esse Deo orationē peccatoris. Peccator enim inimicus est Deo, & idem displicens.

Facit

A Facit etiam, quod ait Beda in quadā homilia. exponens illud psalm. Voluntatem timentiu se faciet, ait: Qui preces suas Deo oblaturi prius iussa eius implere satagunt, horum, cū ipse clamauerint, orationes exaudit. Et sequitur ad propositum, Sed illi malè petunt, qui vocem domini iubentis audire obtemperando contēnunt, & nihilominus domini sui vocem exaudire miserando deponunt, quos ipse repellens in euangelio, dicit: Quid vocatis me domine, & non facitis quæ dico?

In oppositum tamen videtur, quod non ob id solum deprauatur, seu vitatur oratio, quod orans sit in peccato, alioqui nulla peccatoris oratio Deo placeret. Cuius oppositum patet, quia peccator orans pro remissione peccatorum, non peccat, imò saepe à Deo exauditur, vt patet de publicano orante & petente: Domine, propitius esto mihi peccatori, & veniā obrinuit. Nō igitur orando peccauit. Et Ecclesiastici. 21. dicitur: Fili, peccasti, nō adicias vt preces iterū, sed deprecare dominū de pristinis, vt dimittatur tibi. Patet etiam à simili, quia ieiuniū, & elemosyna, & multa alia virtutū opera nō inficiuntur seu deprauantur ex hoc solū, q; in peccato fiunt, cū multa talia Deo grata sint, & ab ipso remunerata, vt alias abundè patuit: igitur, idem de oratione. Nec obstat, quod legitur Ioan. 9. Scimus, quia Deus peccatores nō exaudit. Nam illud non est verbū euangelista, sed illius cæci, quem Deus sanauit. Et vt ait illic glossa, loquitur nō vt vnctus, id est, nō dum à spiritu sancto edoctus. Patet etiam ratione aperta, quia peccator adhuc in peccato manens, potest sicut & debet seipsum diligere. Potest ergo sibi salutē animæ & corporis desiderare. Potest igitur hæc à Deo humiliter petere, nā vt supra ex Augusti. dictū est in epistola ad proban. Pro omni illo licitum est orare, quod licitū est desiderare. Et ita oratio nō per hoc solū vitatur, q; in peccato sit. Et ita tenēdū est loquēdo de oratiōe priuata.

B De oratione tamē publica, qualis est, quā personæ ecclesiasticæ dicunt, cū horas canonicas persoluunt, esset maius dubium. An, scilicet, huiusmodi oratiōes vitentur per hoc, quod tales recitantes eas in peccato dicunt. Et videtur dicere Adria. q; sic. Tum ex eo, quod ait dionysius ad Demophilum, loquēs de sacerdote nō illuminato per gratiā. Audetq; scelestas blasphemias suas (neq; em preces dixerim) sacrīs aris inferre, easq; super signa illa diuina à christi similitudinē dicere.

Tum etiā ex eo, quod de hæreticis ait Hierony. Quotiescunq; congregati sunt in nomine eius, detestatur Deus factorem eorū, & claudit nares suas. i. q. i. Odie &c. Et cap. præcedēte ait Hierony. Sic populus iste hæreticorū omnium est in conspectu meo, dicit dominus: Omne quod fecerint, quod mihi obtulerint, vel vota, vel pro salute, vel pacifica, vel pro peccato, vel holocausta, vel elemosynas, siue ieiunia, vt corporis castitatē, cōtaminata erūt in conspectu meo. Et sequitur. Quāuis enim sancta videantur specie sui, quæ offeruntur, tamen quia tractata sunt ab illo, qui pollutus est in anima, poluuntur omnia.

Tum etiam ex cōmuni doctorū sententia, dicentiū: q; quicunq; in mortali peccato exequitur actū sui ordinis scienter, eo ipso mortaliter peccat, iuxta illud Deuterono. 16. Quod iustum est, iuste exequere.

Dura videtur hæc sententia ita indistinctè posita. Nam aut huiusmodi oratio polluitur, seu vitatur propter irreuerentiā Dei, quā videtur secū habere, quādo à peccatore fit, qui indignus est, qui ad Deum loquatur, & à Deo aliquid petat, manens ipse in peccato. Aut vitatur ratione officij ipsius orantis, quia, scilicet, ipsum officij horas canonicas dicēdi, obligat eū, vt in gratia eas dicat, prout videt sentire ex autoritate Deuterono. quā pro se citat. Sed primū non apparet, quia tunc nō minus. Vitaretur oratio priuata, quā peccator persona priuata dicit, quā illa publica & cōmunis, de qua loquimur, quod tamen nec ipse concedit, nec verū est, vt patet ex dictis. Secūdū etiam nō videtur, nisi præsupposito, q; quicunq; tenetur ex officio aliquid agere, tenetur illud in charitate facere. Sed hoc sic vniuersaliter dictū, si verū esset, quā plures officiales condemnaret, idq; iniq;. Patet, si discurras per iudices, per aduocatos, per notarios, per reip. doctores, per officiales publicos, per cathedricos, per præceptores omnes, per publicos artifices ad id stipēdiatos, seu deputatos, per publicos mercatores, & veditores, & dispensatores, & quoscunq; alios, qui ex officio sibi iniuncto tenent ad actus aliquos. Et dicere q; ratione officij peccant semper q; actus sui officij in peccato faciūt, est absurdū. Et sequela patet, quia ad omes illos potest similiter illa autoritas applicari, scilicet, iuste, qd iustū est, ex qre &c.

Videtur igitur distingdū hoc, quod est hominem esse in peccato, quia hoc potest esse in reatu & in actu, seu actuali

Y s actuali

Matth. 20.

E actuali proposito Deum scienter offendendi. Si primum, dicendum est, quod non per hoc sufficienter vitiat oratio, siue publica sit, siue priuata, quod, scilicet, orans est in peccato secundum creatum, quia in illo statu potest homo multa bona opera, & Deo grata facere, & si non sint meritoria, ut ex dictis patet. Si vero orans sit secundo modo in peccato, scilicet, actu peccando, vel actu proponendo peccare, & deum offendere, siue oret ut minister, siue, ut priuatus peccat, sic orando. Nam apertum est, eum magnam irreuerentiam deo facere, petendo beneficium & gratiam ab illo, quem actu offendit, & offendere intendit, talis enim non orare, sed contemnere videtur orando, petens a Deo audiri, cui tamen ipse non vult obedire. De his peccatoribus, qui nec a peccatis desistunt, nec desistere proponunt, loquitur Deus, quando reprehendit peccatores, qui narrant iustitias Dei, & laudes eius in ore assumunt. De eisdem etiam loquitur per Esaiam, quando dicit esse illorum sacrificia & orationes Deo abominabiles. De eisdem loquitur sapiens in Prouerbiis. De eisdem etiam potest accipi, quod ex Grego. & Beda supra citatum est. De eisdem loquitur Psalmista dicens: Si iniquitatem aspexi in corde meo, Deus non exaudiet. De illo qui dem loquitur, qui cum orat, scit se iniquum animium habere, nec ab eo proponit desistere. Secus si peccator scit se Deum offendisse, proponens tamen debito tempore poenitere, & satisfacere. Aut simul peccati poenitens, sed sufficienter, & humiliter aliquid a Deo petit, certe huius orationem Deus non abominatur, nec semper respuit ut prauam, & si non semper eam exaudiat.

Ad ea vero, quae pro Adriano allegata sunt, facile est respondere. Nam Dionysius & Hierony. de haereticis & prauis sacerdotibus loquuntur, qui pollutis manibus, & polluto ore, sacra Dei mysteria tractant, scilicet, cum vel celebrant, vel sacramenta conferunt, & suas ibidem orationes intermiscunt, quae omnia Deo sunt abominabilia. Et tales non dubium est peccare, iuxta Dionys. dicentem: Immundis nephas est sacra tractare. Et ratio est, quae supra data est, scilicet, quia ita peccatis adherent, quod ab illis recedere, minime proponunt, nec se ad tractandum sacra sicut debent disponunt. Quod autem Hieron. in dicto decreto ait, scilicet, talium sacerdotum omnia opera, ieiunium, & elemosina, & reliqua polluta sunt, intelligatur de his, quae ex polluta voluntate procedunt, Vel quod pol-

luta sunt omnia, quia defectuosa, eod quod in finem vltimum, qui Deus est, non referuntur, ut ait Thomas super epistolam ad Titum. 1.

Ad aliud, scilicet, quod quicumque in peccato mortali actum sui ordinis scienter exercet, peccat &c. videtur hoc verè dici de actu proprio sacri ordinis, qualis est missam celebrare, aut aliud officium sacrum cum solennitate exercere. Dicere autem horas canonicas, non est actus proprius ordinis sacri, ut constat. De aliis autem orationibus, quas sacerdos publice, vestibus sacris indutus, dicit in missa aut choro, puto distinguendum ut supra. Nec video, quod vestium indutio noua afferat obligationem ad peccatum, quod exclusis vestibus non esset. De his alibi.

Aliud dubium, An oratio deprauetur per hoc, quod homo absolute petit a Deo, quod vult, non summittens suam voluntatem diuinam. Respon. Quod si nec expresse, nec tacite suum votum & voluntatem dei voluntati summittit, superba est, & deprauata oratio. Quod inde patet, Quia qui sic aliquid a Deo petit, perinde est, ac si petat a Deo, Domine fiat, quod ego volo, & non quod tu vis, Quod est aperte diuinam voluntati reniti: quod illicitum est. Tum ex doctrina communi, & specialiter Augustini super illud psal. Non adha sit mihi cor prauum, dicens: Cor prauum habet, qui non vult, quod Deus vult. Vnde colligunt, nos debere nostram voluntatem conformare diuinam. Quod etiam Christus in oratione dominica docuit, in qua sic orare iussit. Fiat voluntas tua sicut in caelo & in terra. Exemplo etiam ipse Christus idem docuit, quando orando, dixit: Pater transfer a me calicem hunc, veruntamen non mea, sed tua voluntas fiat.

Hic tamen esset dubium, supra etiam tatum, de eo, cui Deus suam reuelat damnationem, An possit pro salute sua orare. Et ex dictis apparet quod non, quia potius tenetur se conformare Dei voluntati cognitae, quod esse non potest, nisi id velit, quod deus: alioqui licitum esset in oratione non summittere nostram voluntatem diuinam.

Dixerunt aliqui, ut Adrianus, quod in tali casu non opus est conformare nostram voluntatem diuinam, sed possumus, imò debemus oppositum velle, idque, quia Deus praecipit, ut nos ipsos diligamus, salutem, scilicet, animam nobis ipsis optando. Cuius simile est in Petro, cui Christus reuelauit, quod esset ipsum negaturus. Et tamen hac reuelatione facta, non tenebatur Petrus suam

A suam futuram negationem velle, sed potius oppositum, ob praecipitum de non peccando. Verum, quia haec responsio difficultatem suam habet, ut alibi ex parte ostendimus, tractando quaestionem de obligatione conformandi nostram voluntatem diuinam in obiecto, ideo breuiter pro nunc dicendum ad casum, quo Deus reuelat alicui suam damnationem, an possit pro salute sua orare, distinguendo ut supra, Quod vel Deus illud reuelat fore, quia deus ipse sic vult voluntate certa & determinata, & tunc non est licitum oppositum velle, nec opposito orare, quia esset Dei voluntati reniti, & tunc cessat obligatio volendi salutem propriam absolute, & ex consequenti cessat praecipitum de diligendo seipsum. Si autem deus reuelat illud fore, non quia vult certe & determinate sic fore, sed quia preuidet hominem illum in peccato sine poenitentia decessurum, quod tamen in libera facultate ipsius peccatoris est, tunc non tenetur homo velle damnationem sibi reuelatam, sed debet velle oppositum, & pro opposito orare, nec tunc tollitur praecipitum de opposito. Et tamen cum hoc stat conclusio supra approbata, quod semper quando oramus, debemus nostram voluntatem diuinam voluntati summittere, ita, ut tacite, vel

B expresse id velimus fieri, quod Deus vult. Et nota, quae sit illa Dei voluntas, cui nostram debemus summittere voluntatem, non illa, qua aliquid vult consequenter sed antecedenter, id est, non aliunde, sed a se determinatus, Si enim Petrus praescitus est, seu ad gehennam Dei voluntate ex communi lege ordinatus, ideo est ad illam ordinatus, quia in finali poenitentia scitur decessurus. Petrus igitur potest pro sua salute orare, nec praefata Dei voluntati tenetur suam voluntatem summittere, quia Deus illi gehennam non vult absolute, nisi ob peccata ipsius. Si tamen deus absolute determinatus est aliquid facere, quod nostro contrarietate voto, orando tenemur nostram voluntatem tali Dei voluntati summittere, & non illi reniti, aut remurmurare

De deuotione in oratione requisita.

Aliud dubium, An deprauet oratio ad Deum fusa ob defectum feruoris & intensae deuotionis, ita ut peccet, qui orat, si desit feruida & intensa deuotio. Et visum est quibusdam quod sic. Pro quo

facit, quod habetur Apocal. 3. vbi ad angelum C Laodiciae dictum est: Vtinam calidus aut frigidus esses, sed quia tepidus es, incipiam te euomere de ore meo. Ex quo apparet, quod qui tepidus & remissus se habet in oratione, aut in aliis operibus Dei, est Deo ingratus, & ab eodem repulsus. Pro quo etiam facit, quod ait Hieron. ad Ctesiphontem, Tepidum discipulum non diligit Christus. Qui vult meus esse discipulus, ait, tollat crucem suam, & sequatur me. Facit etiam, quod habetur Michae. 6. vbi dicitur. Indicabo tibi homo quid dominus requiratur a te, utique, facere iudicium, & diligere misericordiam, & sollicitum ambulare coram domino Deo tuo. Sollicitudo autem tepiditatem & remissionem videtur excludere. Facit etiam, quod habetur Hieron. 48. Maledictus homo, qui facit opera domini negligenter. In quo videtur notari, non satis esse homini opera Dei facere, nisi sollicitè & diligenter ea faciat. Quod remissionem iterum videtur excludere. Facit etiam, quod ait Paulus ad Romanos. 12. tradens quales nos esse debeamus, scilicet, sollicitudine non pigri, spiritu feruentes. Postremo facit, quod habetur Apocalyp. 2. quod dictum est ad episcopum Ephesinum. Habeo, inquit, aduersum te pauca, quia charitatem tuam primam reliquisti, memento unde excideris, & age poenitentiam, & prima opera fac. De quo Hieronymus scribens ad Ctesiphontem ait. Consideremus quantum sit casus temere conuenientis, cum tanta ruina dicitur de negligentia obsequentis, vel quam damnationem accepturos credimus in deutos, cum tantam reprobationem deuotus acceperit.

His non obstantibus, videtur quod non sit necessarius in oratione feruor deuotionis, id est, intensa gradualiter deuotio, seu intensa voluntas, sufficit remissa, modo efficax sit, ad agendum, quod agendum est, taliter, quod si huiusmodi intensio desit, nec oratio deprauatur, nec peccat ipse, qui orat. Quod autem in agendis operibus Dei talis intensa voluntas non sit sub poena peccati debita, seu apponenda, apparet siue loquamur de operibus, quae sunt de consilio, siue de his, quae sunt de praecipito. Nam si de consilio sunt, non est necessaria intensio, sicut nec remissio voluntatis, sicut nec opus ipsum. Si de praecipito, cum praecipitum non obliget nos nisi ad sui obseruantiam, ad eius autem obseruantiam sufficit voluntas efficax quantumuis gradualiter remissa sit, ut suppono: igitur intensio voluntatis, aut conatus non est necessaria. Haec patet in praecipitis, per quae opera exteriora praecipuntur.

E praeipiuntur, quibus satisfacit quis, si ea compleat, etiam si intensus conatus, aut intensa voluntas non habeatur.

Confirmatur de praeceptis, per quae opera interiora iubentur, nam praecepto de diligendo, Deum super omnia satisfacit homo, si Deum efficaciter diligat, etiam si eius dilectio non sit valde intensa. Non enim praecipitur, ut intense diligamus, sed ut diligamus. Et quantumvis praecipitum sit, ut diligamus ex toto corde, ly. toto corde non intensiorem importat, sed voluntatis integritatem, Quia ut alibi ex Augustino tetigimus, ille diligit Deum ex toto corde, qui corde indiviso eum diligit. Ut si quis cum deum amat, nil aliud secum amat, quod non propter ipsum Deum amet, talis enim toto corde, id est, integro, & indiviso diligit. Si vero cum Deum diligit, secum aliquid aliud amat, quod non propter ipsum Deum amet, talis cor habet in Deum, & creaturam diuisum, nec toto corde Deum amat, iuxta illud Osee. 12. Diuisum est cor eorum. Itaque in praecipito illo de diligendo Deum toto corde, non cadit actus intensio sub obligatione, sed cordis totalis ad sensum dictum.

Confirmatur de actu poenitentiae, scilicet, de contritione cuius intensio ex communi sententia, ut alias adduxi, sub praecipito non cadit, alioquin staret hominem detestari peccatum suum propter Deum ex toto corde dilectum, & cum hoc simul mortaliter actu peccare, ob defectum intensiōis, si sub obligatione caderet ipsa intensio.

Adde, quod ait Chrysostomus, & habetur de poenitentia. distin. 1. Talis. Quod quantumlibet breui tempore gestam, deus non respuit, nec patitur sua mercede carere. Bona igitur est, & meritoria poenitentia remissa, nec vitatur per defectum feruoris, aut intensiōis. Igitur idem de oratione. Adde, quod talis intensio non requiritur ad peccandum, ut suppono: igitur nec ad merendum, cum Deus prior sit ad praemiandum, quam ad puniendum.

Ad ea autem, quae supra in oppositum sunt allegata, facilis est responsio, si de tepiditate distinguamus. Est enim quaedam, quae feruori, & intenso conatui opponitur, & illud excludit, & non est talis tepiditas quam scriptura reprehendit, & damnat. Est alia tepiditas, quae negligentiam dicit. Negligentia autem omisionem debitae diligentiae vel operis importat, & haec culpanda est, & damnanda,

sicut & in scriptura damnatur.

Per hoc respondetur ad illud ex Apocalypsi. 3. Utinam calidus aut frigidus esses, sed quia tepidus es &c. Loquitur de tepiditate negligentiae, ut dixi. Illud enim dicit calidum, qui ex amore facit, quod debet. Et qui ex amore potissimum ad obsequendum mouentur, feruidi sunt, & faciunt non solum quod debent, sed superabundant. Illum vero dicit frigidum, qui Deum timet, ex quo timore ad agendum, saltem quod debet, mouetur. Hi non repelluntur a Deo. Tepidum autem dicit, qui nec amore, nec timore mouetur ad agendum, quod agendum est. Talis culpatur. Et quod hoc sit ad mentem textus, apparet, quia statim ad eundem Episcopum dicitur, Quia dicis, quod diues sum, & locupletatus, & nullius egeo. In quo videtur significari, quod ille episcopus diuitiis satiat & contentus erat, & sic remissus & negligenter in operibus Dei se hebebat, quasi deo in nullo indigeret. Igitur non damnabatur ille episcopus ob defectum feruoris, alioquin non solum tepidus, sed etiam frigidus veniret damnandus, cum frigidus etiam habeat defectum feruoris & caloris, ut constat. Igitur ille textus nil contra dicta facit.

Ad aliud ex Michaa citatum. Respond. quod ex illo non sequitur esse necessarium habere intensum conatum, aut intensam voluntatem in operibus Dei, sed quod debeamus in illis esse solliciti, loquendo de solitudine, quae negligentiam, seu omisionem excludit. Quod etiam significat Paulus, cum ait, ut si praefatam negligentiam & omisionem importat, & ita idem, quod prius. Nec obstat, quod addit, scilicet, spiritu feruente, quia hoc exhortatorie dicit, non praecipitue.

Ad aliud, quod ex Hieremia citatur, ipsum verbum negligenter, quod illic citatur, soluit dubium, quia negligentia, non remissionem voluntatis importat, sed omisionem alicuius, quod debeat fieri. Adde, quod in textu Hierem. non dicitur, negligenter, sed fraudulenter, cum ait: Maledictus homo, qui opera dei facit fraudulenter. Et notat illic propheta eos, qui in complendis diuinis iussis, dissimulatorie se habent in illis, aliquid, quae fito aliquo colore, adimplere omittentes, & ita nil contra dicta.

Ad aliud ex Apocalypsi. 2. apparet, tam ex glo. quam ex verbis Hieron. illum episcopum fuisse negligentem, scilicet, in reprehendendo subditos etiam si alioquin esset deuotus. Et illa negligentia omisionem importat,

A portat, non feruoris remissionem, & ita nil contra dicta.

Sed forte iterum obieciēs, Qui orationem feruore deuotionis carentem Deo offert, & comparatur ei, qui animal claudum, aut caecum, aut debile deo offert, potens sanum, & bonum offerre, sed huius oblatio deo grata non est, sed despectui habita. Igitur qui orationem similiter defectuosam deo offert, perperam offert, cum possit orationem feruidam, & preciosam offerre. Antecedens patet, ex eo, quod in lege vetitum erat animal claudum, aut caecum offerre. Et specialiter patet, ex Malach. 1. Ait Deus: Si offeratis caecum ad immolandum, nonne malum est? Et si offeratis claudum & languidum, nonne malum est? Et addit: Offer illud duci tuo, si placuerit ei, aut si susceperit faciem tuam, dicit dominus: In quo dominus arguit a minori. Si is, qui potest regi temporali, aut duci suo pingue animal & sanum offerre, non offerat nisi claudum, aut caecum, aut languidum, certe non solum non erit regi illi grata oblatio, sed displicens, & odio habita, quippe quae videatur sibi facta in despectum, & irreuerentiam ipsius. Et postea addit. Maledictus dolosus, qui habet in grege suo masculum, & votum faciens, immolat debile domino: Cum igitur qui orat, potest orationem sanam & feruidam offerre, & non offert nisi remissam & paruam deuotam, videtur irreuerentiam Deo facere, & ita intentum.

Respon. Si haec ratio probaret orationem minus feruidam deprauatam esse, eodem modo possit alia feruentior offerri, pari forma probaretur omnem elemosinam paruam deprauatam esse, quando pinguior possit exhiberi. Et similiter omnem dilectionem Dei, & proximi remissam, prauam esse, quando potest intensior haberi. Et similiter omne beneficium proximo impensum esset prauum, quando maius illi fieri potest. Et denique omnia opera bona in cultum & gloriam Dei facta, deprauata esse, etiam si ex charitate fiant, si possent ex maiore charitate & feruore fieri. Quae absurda esse, non dubium est. Ideo dicendum, quod ad literam videtur Deus reprobare oblationem animalis claudi, caeci, aut languidi, ubi potest masculus sanus offerri. In quo intelligimus Deum reprobare omne obsequium aut opus in obsequium eius factum, si sit claudum, caecum, aut languidum, hoc est, aliqua prauitate aut macula vitij infectum. Aliud enim est opus imperfectum esse negatiue, quo, scilicet, potest aliud perfectius fieri. Aliud est imperfectum esse positue, quod scilicet

et aliqua macula seu vitio infectum sit. Primum potest bonum esse & meritorium, & deo gratum, ut parua elemosyna, ieiunium paucorum dierum, oratio ex remissa deuotione facta. Secundum vero, quod proprie per claudum, caecum, & languidum significatur, id est, quod aliqua circumstantia deprauata sit, illud quidem non est bonum, nec a Deo acceptatum.

Possit etiam secundum dici, quod ideo offerre animal claudum, caecum &c. Deo ingratum est, quia offerens praeponeat terrena caelestibus, & quaerit potius quae sua sunt, quam quae Dei, cum sibi pingua referuerit, & sana, deo autem languida offerat. Non sic est in oratione ex parua deuotione facta, quae sic oras non ita sibi meliora reseruat. Itaque non est simile, quod pro simili adductum est.

De attentione in oratione habenda.

Aliud dubium, An deprauetur oratio ex defectu attentionis, ita, quod si attentio desit, oratio ipsa vitiosa sit, aut saltem peccet, & absque attentione oratur.

Et nonnulli, ut Gabriel, in suo Canone dixerunt, quod quis necessaria sit attentio in oratione communi, seu in ea, quae ex praecipito fit, in illa tamen, quae non ex praecipito, sed ex voluntate dicitur, non est necessaria talis attentio, ita ut peccet orans, attentionem non habens. Ratio eius videtur, quia cum oratio in casu non sit necessitatis sed voluntatis, ideo sicut sine peccato potest dimitti talis oratio, ita & sine peccato potest abesse attentio.

Non tamen placet in hac re huiusmodi responsio, imo videtur, quod siue oratio dicatur ex praecipito, siue ex voluntate, tenetur orans attentionem apponere, non solum ad assequendum fructum orationis, sed ad vitandum culpam in oratione deum. Tum, quia Christus videtur taliter orantes voce tantum & non mente reprehendere, quando Matt. 15. dicit: Populus hic laeuiis me honorat, cor autem eorum longe est a me.

Pro quo facit Cyprianus de oratione tractans, dicens: Quae segnitia est, alienari & capi ineptis & prophanis cogitationibus, dum dominum deprecaris, quasi sit aliud, quod debeas magis cogitare, quam quod cum deo loquaris? Quomodo te audiri a Deo postulas, cum te ipsum non audias? Et addit. Hoc est, ab hoste in totum non cauere, hoc est, cum oras deum, maiestatem Dei offendere.

Facis

E Facit etiā Hugo de sancto victore, qui de oratione loquēs, dicit: Si cum orationem fundimus, quodlibet aliud in corde versamus, etiam si illud bonum sit, à culpa liberi non sumus.

Facit etiā Damascenus & Augusti. dicentes. Oratio est ascensus mētis in Deū, quo à Deo aliqd dēcens petitur. Qui igitur mētē cum orat à deo distrahit, de rebus aliis cogitans, talis nō propriē, aut verē dicitur orare. Imō videtur potius Deū irridere, q̄ cum orare, qui cū ad Deū loquatur, & à deo aliquod beneficiū petat, faciē mentis retrorsum auertit, perinde enim est, ac si quis cum rege loquens, ab eo gratiam aliquā petat, & simul faciem corporis retrorsum auertat. Quod certē in irreuerentiam & despectū regis cedere videtur.

Facit etiā quodāmodo Bernardus. Sermon. 49. super cantu. qui nō solum dissuadet mētis euagationem ad res impertinentes, seu vanas, sed etiā ad res aliquā pias. Ait enim. Nil aliud dum psallitis, praeter id, quod psallitis, cogitetis, nec solas dico vitandas cogitationes vanas & otiosas, sed & illae aliae vitae sunt, illa hora & loco, quo, scilicet, horae dicuntur. Et addit, Salubria sunt, sed minimē salubriter inter psallendū ea reuoluitis. Spiritus sanctus enim illa hora gratum nō recipit, quicquid aliud, quam debes, neglecto eo quod debes, obtuleris. Et quāq̄ hoc distū Bernardi particulariter procedat de oratione, quae ex praep̄to dicitur, alia tamen supra citata cū ratione appositā indifferenter procedunt de oratione, quae ad Deum funditur, etiā si priuata sit, quod, scilicet, debet apponi attentio, si debet irreuerentia careri. Itaq; vel homo non oret Deū, vel attentionem habeat. Exempla huius clara sunt. Si quis extra tēpus necessitatis, nō ex praep̄to, sed voluntate vult sacerdoti confiteri, necesse est contritionē habeat, alioqui per irreuerentiam peccabit, etiā si sibi liberū sit confessionē dimittere. Similiter si quis voluntate vult celerare, aut cōmunicare, necesse est prius mētē disponat, ne sacramento irreuerentiā faciat. Ita igitur si quis vult Deum orare, & ab eo aliquid petere, etiā extra casum necessitatis, opus est attentionē habeat, vt vitet irreuerentiam, quam Deo, ad quem loquitur, faceret, si ad Deum loquendo, mentis faciem ad alia diuerteret, vt supra dicebatur.

Si arguas: igitur orans semper peccaret, quoties mēs ad alia distrahitur, quod esset omnes fermē qui orant, condēnare. Res

pon. Nō sequitur, nā illa mētis euagatio fieri potest dupliciter. s. voluntariē & inuoluntariē. Primū fit, quando orans aduertit se orare, volens tamē alia diuersa considerat, & hoc est, quod dico culpa irreuerentiē non carere. Secundum fit, quando nō sciens, nec ex proposito orans ad alia distrahitur, sed vel contra voluntatē, vel praeter, & hoc excusationē habet, ob intellectus nostri tam naturalē volubilitatem. Vnde nō est in potestate nostra quin aliquando distrahamur. Et inde est, q̄ nullum ius obligat orantem, vt continuā habeat actualem attentionem, quādiu durat oratio, satis est, si orans habeat actualem vel virtuales attentionē. Et virtualē dicunt attentionem, quando is qui orat, post habitam in principio actualem attentionem, perdurat in oratione, absq; proposito sed ad alia distrahendi, etiā si accidat, quod actu distrahatur.

Sed contra obiicies, quod non deprauatur oratio, nec culpa sit durante oratione mētē ex proposito ad alia distrahere, modō illicita nō sint. Quia stat, quod talis in casu orando mercatur: igitur nō peccat se distrahendo ab actualem attentionem ex proposito. Antecedens patet, quia sit ita, quod quando coepit orare habuit intentionē meritoriam, qua intendebat per orationē aliquid bonū à Deo sibi vel alteri impetrare, & ex hac intentione meritoria imperat ori, vt oret, & in oratione perduret, & propositū orandi non interrumpatur per propositū oppositū, iam oratio sic continuata procedit ex voluntate meritoria: igitur est meritoria. Et q̄ non obstat propositū alia considerandi, apparet, quia licet per hoc interrumpatur attentio, nō tamē intētio meritoria, nec electio, modo opus bonitatis habet potius ex intētionē, seu affectu, quam ex attentione, quae actus intellectus est. Et patet etiā per exemplū, de eo, qui proposuit propter deū in sanctū Iacobū peregrinari, & nō interrupto proposito peregrinatur, etiā si interrumpatur attentio, & in itinere ex proposito alia consideret, talis in peregrinando meretur, quia durat propositū primum virtualiter, etiam si attentio non ita duret, sed interrupta sit.

Respon. Quod argumentum praesupponit vnū falsum, scilicet, q̄ ad hoc, quod opus continuatū sit bonum, & meritorium, sufficit quod praecedat ex proposito voluntatis meritorio, quod praesuit, & virtualiter manet: hoc enim nō sufficit, quia manente illo virtuali proposito, quod meritorium fuit, quando actu aderat, stat, quod illo per contrarium

A contrarium nō interrupto, superueniat alia mala voluntas, qua homo peccet, & tunc opus virtute praefati propositi continuatum, iam non erit bonum aut meritorium. Exemplum est clarum, in eo, qui proposuit peregrinari, & hoc proposito per contrarium non interrupto, incidit in odium alicuius, vel in furtum, quod in itinere continuato perpetrat. Et hoc satis notum est. Dico secundō, quod quāuis possit opus aliud, vti est peregrinatio, ex recta intentione praehabita, rectē & si ne culpa cum actualem distractione mentis ex proposito facta, continuari, nō tamen sic est in oratione. Nam haec specialiter requirit attentionem, vt dictum est, vt irreuerentia vitetur. Et ideo oratio ad Deum fusa, temeraria videtur & contentiuā, si ei ex proposito attentio deficiat.

Hoc idem etiā ex alio apparet, quia oratio vocalis signū est orationis mentalis, ne ergo falsum sit signū, necesse est mēte oret, qui voce orat, mente autem orare nō potest sine attentione, vt constat: igitur deficiente attentione, deficit mētalis oratio (maximē si ex proposito deficiat,) & ex consequenti vocalis oratio manet signum falsum, & ita vitiosum.

B Deinde ex conditione orationis idem patet, de cuius ratione est aliquid desideratum à Deo petere, velle autem petere à Deo aliquid desideratum, siue petatur mentaliter siue vocaliter, praesupponit attentionem, quae est intellectus aduertētia ad id, in quo voluntas tendit, siquidem nil volitum, quin praecognitum, & ita omnis oratio si oratio est tam vocalis quam mentalis, praerequirit attentionem, actualem quidem, quando quis à principio orare deum intendit, virtuales tamen in ipsa orationis continuatione, vt supra tactum est.

Pro quo facilius intelligēdo, vide aliud esse intentionem, aliud attentionē, aliud electionem, aliud orationem, vel opus. Intentio orantis est, velle obtinere bonum, quod sibi vel alteri optat. Electio, est velle orare Deum, cum oratio mediū sit impetrandi optatum. Opus verò est ipsa oratio. Attentio verò est ipsius intellectus cognitio seu aduertentia, Opus igitur si humanū sit, qualis est oratio, ex electione imperante procedit. Electio ex intentione. Vtrunq; autē, scilicet, electionem & intentionē, sua attentio naturaliter praecedat, quia omnis actus voluntatis, suam praesupponit cognitionem. Sed sicut oratio continuata ex natura sua non requi-

rit electionem seu intentionem actu continuatam vt constat, cum virtute prioris propositi possit opus continuari, ita nec requirit attentionem actu continuatam. Sed sicut continuando orationē vocalem non verē oratur, sed simulatoriē, aut fallaciter, quādo propositum orandi per contrariam voluntatem interrumpitur, ita neq; quando attentio ad alia impertinentia & extranea considerandum ex proposito distrahitur, mutata enim aut interrupta hoc modo attentione, necesse est priorem intentionem orandi quodāmodo ex consequenti interrumpi, quae omnia tanq̄ facilia suppono, à ceteris abstinendo.

Sed esset iam dubium, supposito, quod attentio sit necessaria, & haec sit triplex, scilicet ad verba, ad sensum verborū, & ad Deū, ad quem oratio dirigitur, quae istarum est necessaria ad vitandum culpam, (nam de hac necessitate hic arguitur, nō de necessitate attentionis ad impetrandum optatum.) Respon. Ex supra allegatis apparet, quod attentio ad Deum, à quo bonum petitur, est necessaria, maximē, cum id sit per se de ratione ipsius orationis, scilicet, ascensus mētis in deū, cum pio & humili affectu.

D De attentione verò ad verba ipsa, vt debite pronuncietur, videtur similiter, q̄ sit necessaria, specialiter in clericis, qui ex ecclesiae praep̄to tenentur vocaliter orare, & bene pronunciare. Hoc patet, quia attentio ad verba deficiente, exponit se recitans periculo nō dicendi, quod dicendū est, vel nō rectē illud pronuncianti. Ideo culpa nō caret, attentionem ad verba ex proposito nō habere. In aliis autē, qui orant vocaliter, & nō ex praep̄to, esset distinguendum. Quia vel oratio, quam dicunt, est alioqui rectē & prudenter composita, qualis est oratio, quae in scriptura continetur, vel quae ab ecclesia ordinata est, & tunc nō videtur necessaria particularis attentio ad verba orationis ob periculū praedictum, quia etiā si vel oratio nō integrē dicatur, vel nō rectē pronuncietur ob defectū attentionis ad verba, nulla videtur culpa. Si tamen sit oratio vocalis, nō aliunde ordinata, sed quā ipse orans ex tempore deo offert, necessaria videtur attentio ad verba, ne, scilicet, si attentio defuit, verba inepta & imprudentia dicat, quod culpa non caret, in eo, qui ad regem caeli loqui determinat. Sicut nec culpa carere, quia à rege terrae aliquid per verba inepta & minus ordinata peteret, cū alioqui posset prudētē id petere. Adde, q̄ ob huiusmodi voluntariā imprudentiam exponit se

E se periculo non impetrandi peritum, & ita erit vana & inutilis oratio, quod cauendum est, dum fieri potest.

De attentione verò ad sensum verborum, an sit necessaria? Videtur quod non semper, nam multi sunt vocaliter orantes, qui sensum nec intelligunt, nec intelligere tenentur, vt patet de monialibus, aut religiosis, aut etiam quibusdam clericis, qui cum latine, vel Græcè orant, sensum orationis non intelligunt, illis enim sufficit ad verba, vt ea rectè pronuncient, & ad Deum, ad quem loquuntur, attentionem habere. Si tamē sint docti, qui sensum verborum intelligunt, an peccent, si ad sensum non intendant? Nō video vnde ad huiusmodi attentionem teneantur, hi saltem, qui tanq̄ ecclesiæ ministri, orationibus ecclesiæ vtuntur. Nam cum in talibus orationibus certum sit, nil illicitum, aut ineptum contingere, satisfaciunt sic orantes, si in genere intendant à Deo petere, quod illic continetur, etiam si particulariter ad cōtenta non attendant. Si tamen qui orat, de suo marte orationem vocalem componit, & eam Deo offert, necessarium est ad imprudentiam, & indiscretionem vitandum, & ne periculo offendendi eum, quem orat, se exponat, quod ad sensum verborum, quibus orando vtitur, attendat, vt dictum est.

De potestate ecclesiæ, respectu actuum cordis.

Nde tamen oritur aliud dubium, supposito enim, q̄ culpa nō caret oīo, vel ipse q̄ orat, nō habēs attentionē, q̄n̄ necesse est eam habere, An saltē clericus horas canonicas sine attētiōe dicēs, satisfaciat præcepto ecclesiæ, de dicendis canonicis horis. Et pendet quæstio ex alia, An scilicet, ecclesia possit imediatè obligare ad actus mentis, qualis est attentio prædicta, aut deuotio. Et an de facto ecclesia clericum obligauerit ad habendum attentionem. An solo iure diuino, vel naturali sit attentio adhibenda. De qua quæstione principali alibi duas tetigi opiniones, multis hinc inde textibus, & rationibus allegatis. Tandem illam visum est tunc defendere, quæ tenebat ecclesiā, non posse directè & imediatè obligare ad actus cordis, conformiter ad Durandum & Cancellariū Parisiensem, multosque alios, tam

Theologos, quàm Iuristas.

Adrianus tamen in tractatu de oratione ad propositum præsentis dubij tenet contrarium. Et probat primo ex Clementin. i. de hæreticis. per ea, quæ illic citat glo. in verbo, Ipso facto.

Secundò, quia præceptū de celebrando sabbatū est humanum, vt suppono, quia licet olim fuerit diuinū, lex tamen illa vetus, quoad cærimonialia & iudicialia, quale erat hoc, abolita est, & tamen si quis in sabbato, hoc est in die, quam ecclesia celebrare præcepit, corde peccet, ille violat sabbatum, cum nil tam aduerfetur celebrationi sabbati, quàm seruitus mortalis culpæ.

Tertiò, Papa potest dispensare in voto mentali: igitur potestas Papæ ad actus interiores se extendit, & ita potest illos imediatè præcipere & prohibere, & poena aliqua afficere, sicut & actus exteriores etiam occultos.

Quartò, ecclesia potest rei suæ onus, & modum imponere, sicut & Deus in sua lege onus, & modum decimis imposuit, taliter, vt qui decimas essent possessuri, non modò seruirent, in tēplo, sed populi peccata comederēt. (Quod videtur Adrianus ad actus Leuitarum, & sacerdotum Deo gratos referre, qui ad remissionem peccatorum populi valerent.) Igitur etiam ecclesia quando decimas, & beneficia confert alicui, potest illi modum imponere, scilicet, vt horas studiosè & deuotè dicat, iuxta cap. Dolentes. de celebratione missarum. Et ita secundum hanc opinionem, certū est clericum non satisfacere præcepto ecclesiæ, de dicendis horis attentè & deuotè, si scienter, & ex proposito euagatur, imò peccat mortaliter, vt ait, contra ecclesiam, quæ districtè, & in virtute obedientiæ præcipit, vt horæ dicantur studiosè, pariter & deuotè.

Si tamen quis velit tenere alterā opinionem, facile posset respondere ad hæc motiua Adriani. Ad primum de his, quæ citantur in Clement. i. de hæreticis. ad longum, vbi supra responsum est, & ostensum, quod ecclesia nec in dicta Clementina, nec alibi puniit imediatè & directè actus cordis, de quo vulgatum decretum est, dicens: Cogitationis penam nemo meretur, sed punit commissiones exteriores, vel omissiones ex tali, vel tali animo procedentes. Nam cum ecclesia non intendat punire specialiter poena excōmunicacionis, nisi ea, quæ peccata sunt, & commissiones, vel omissiones exteriores peccata nō sunt,

Tractatus sextus.

A sunt, nisi ex certo animo & voluntate fiant, vt suppono, ideo in dictis textibus, vbi poena talis infligitur, fit mentio de animo tali, vel de deliberatione, vel de scientia &c. ex quibus ipsa exterior cōmissio, vel omisio talis est, quæ puniri mereatur. Vide vbi supra.

Ad secundum de sabbato celebrando, quāq̄ possit cum nonnullis doctoribus dici, quod per solū peccatū cordis non violat sabbatū, nec præceptū ecclesiæ, quod in sabbato nō prohibet opera seruilia, id est, peccaminosa, sed opera exteriora seruilia, quæ seruorū hominū sunt, & ita nō solū non violatur sabbatū per peccatū cordis, sed nec per multa peccata exteriora, quæ nō sunt de numero eorū, quæ per ecclesiā prohibentur. De quo vide Caieta. in summa. Verū admissio, q̄ de nouo cōtra sabbatū peccat, qui peccatum tam opere, quàm corde cōmittit, non tamen dicimus, vt videtur, q̄ talis agit cōtra præceptum ecclesiæ, sed contra præceptum Dei & naturæ. Nam eo ipso quod aliquod tempus est specialiter cultui diuino dedicatum, & Deo sacratum, siue sit à Deo, siue ab ecclesia ad id dedicatum, tenetur homo noua & propria obligatione Deum in illo tempore nō offendere. Qui enim tunc peccat, videtur sacrilegiū committere, hoc autem iure diuino & humano vitandū est. Exemplum est clarum de loco, si sit Deo sacratus, vt est templum, ad hoc, quod illic Deus specialiter cognoscatur, & colatur, certè si quis illic sciēter peccat, vltra quod sic peccat, videtur nouam offensam Deo facere. Quod saluatur absq̄ hoc, quod talis agat cōtra præceptū ecclesiæ, etiā si cōtra intentionē ecclesiæ faciat, verū hæc sub præcepto nō cadit. Et ita doctor sanctus. 22. q. 122. arti. 4. quæ pro se citat Adrianus, non dicit, quod qui peccat in sabbato, violat præceptū ecclesiæ, sed q̄ violat sabbatū.

Ad tertiū de dispensatione in voto mentali, fateor quod potest Papa dispensare in illo, sed nō inde sequitur, quod possit ad interiora obligare, quia aliud est obligationē tollere, aliud eam inducere. Et potest aliquid obligationē tollere, quod nō sufficit inducere. Patet, nā pater potest tollere obligationē voti per filium aut filiam emissi, vt habetur numeri. 30. Similiter vir potest irritare votū vxoris. Et tamē nec pater potest filio obligationē voti imponere, nec vir vxori. Similiter consuetudo vitiosè introducta per tempus certū seruata, sufficit tollere obligationem legis de opposito, & tamē nō sufficit, obligationem inducere, nisi rationalis sit,

De consuetudine cap. finali. Itaq; non mirū est si Papa, veluti communis pater, possit per dispensationē tollere obligationem voti mentalis, & cū hoc, quod non possit ad actus cordis imediatè obligare.

Ad quartū, esto q̄ vnusquisq; possit rei suæ cū eam alteri tradit, onus & modum imponere, non solū modū sensibilē, seu exteriorē, sed etiā interiorē ex hoc tamē non sequitur, q̄ homo possit imediatè auctoritate alterū ad interiora obligare. Exemplū est clarū. Potest Petrus dare clerico donū, vel agrū hac lege, vt aliquoties celebret pro illo, vel oret cōtritus, seu confessus, & altero id acceptante, habebit donū cū modo vel onere. Iam certū est Petrū imponere modū rei suæ spiritualem, & tamē Petrus, cum sit priuatus homo, potest tē non habet obligandi alium ad actū cordis. Quod si alter manet admodū huiusmodi obligatus, est ratione cōtractus, quia acceptauit rem cū modo illo, & ipse se ad modū voluit obligare. Sicut etiam Papa concedit indulgentias cum modo, scilicet, his, qui contriti sint, & tamen Papa non obligat imediatè ad contritionem, sed ille alius si vult lucrari indulgentiam, tenetur ad contritionem. Si tamen non conteratur, nō peccat cōtra præceptum ecclesiæ, quod nullum est de contritione datum. Et ita ad propositum, esto quod Papa conferat beneficia clericis cum modo illo, vel onere, vt, scilicet, deuotè & attentè horas persoluant, per hanc viam nulla inducitur obligatio absoluta ipsi clerico, quia nec obligatur beneficium recipere, nec deuotionem illam habere, nisi conditionaliter, scilicet, si acceptet beneficium, tunc ex illa acceptance obligaretur ad deuotionem, quia per viam cōtractus, vt supra dictum est, & non per viā præcepti ecclesiæ. Quāq̄ nec dicendū est, q̄ benefica dentur cum illo modo, alioquin beneficium amitteretur, modo non seruato, quod esset in aliud Labyrinthū incidere. Nec cap. Dolentes. restringit ad beneficiatos, vt patet, ideo illa quarta ratio Adria. salua pace nō satis prinēs est.

Caietanus tenet, quod quāuis ecclesia non possit directè obligare ad actus mētis puros, bene tamē potest ad actus mētis obligare, quatenus respiciunt actus exteriores, aut quatenus eos qualificant. Vnde sicut potest prohibere, ne certus actus exterior ex tali animo, puta odio, aut deliberatione procedat, sicut quādo excommunicas inquisitorem, qui ex odio procedit, aut ex amore procedere desinit, ita si

E militer potest precipere, ut actus exterior ex certo interiore procedat, in quo quodammodo precipit illū interiore, sed nō nisi quatenus exteriorē qualificat, quem exteriorē directē precipit. Et sic ait. Precipit ecclesia clericis, ut in dicendis horis deuotionem habeant, & attentionē, ut inde horarū recitatio qualificata sit, prout intēdit ecclesia. Id probat ex cap. Dolētes, de celebratione missarū, Vbi conciliū districtē, & in virtute obedientiē clericis precipit, ut officium diurnum pariter & nocturnum deuotē & studiosē persoluant. Vbi ecclesia non precipit ipsam horarum recitationem, nam hęc iam olim erat p̄cepta & iussa, sed quia in deuotē, aut inde ceter per clericos id soluebatur, ideo precipit tam stricte modum in recitando tenendum, scilicet, ut deuotē & studiosē fiat. Sed quia non est in hominis potestate cum horas dicit, continē actū deuotionem, & attentionē habere, ideo temperat textus obligationem, dicens, quantum Deus dederit. In quo aperte videtur prohiberi in deuotio, & mentis euagatio ex proposito, & scienter habita. Ac proinde peccat contra ecclesię p̄ceptū, qui scienter a deuotione & attentione recedit, quando horas dicit. Et ita talis, & si horas dicat omnes, non satisfacit p̄cepto ecclesię, quia modum cadentem sub p̄cepto voluntariē reiecit. Quod satis videtur consonare solutioni, quam nuper dedimus respondendo ad primum motiuum Adriani.

Verū ad hęc simul, & cap. Dolētes. dici posset, stando in opinione hactenus defensata, q̄ cap. Dolētes. cum precipit modū in recitando tenendū (quod non negamus), scilicet, ut deuotē & studiosē horę dicant, illa tamē deuotio & studiositas, de quibus textus loquitur, nō est actus mentis interior, sed exterior modestia & recollectio, qua officium persoluentes, ea cuitent, quę deuotionē mētis, & attentionē impediūt. Et q̄ ita sit, apparet ex Clementi. de celebratione missarum, vbi praelatis & superioribus precipitur, ut curent sollicitam diligentiam adhibere, ut in ecclesiis cathedralibus & collegiatis, ceterisq; aliis, officium diuinū debitē, reuerētē, & deuotē celebretur. Ex quo apparet, q̄ sub deuota & debita celebratione non cadit interior mentis deuotio, aut attentio, cum de his non possint ipsi praelati certiorari, quamcunq; diligentiam apponant, nec possunt punire eos, qui sine deuotione interiore officium dicunt. Cum tamen illic mandetur praelatis, ut eos compeſcant & puniant, qui

non deuotē & debitē officium compleuerint. Ergo videtur, quod cum ecclesia precipit adhiberi deuotionem & attentionem, non de interiore loquatur, sed de exteriorē, ut dixi, qualis est, decens modestia, & recollectio quaedam, qua clerici extranea fugientes, quę deuotionem & attentionē mentis impediūt, horas suas persoluant reuerenter

Et ad aliud pro Caietano dictū, scilicet, quod videntur hęc equiparari, posse prohibere, ne actus ex tali animo fiat, & posse precipere, ut actus ex tali animo fiat, & ideo sicut Papa potest primū, ita & secundū. Videtur, q̄ non parificentur, ut pratēdit. Et discrimen est apertū, nam per hoc, q̄ prohibet & punit actū ex tali animo procedentē, non sequitur, quod prohibet ipsum animū, nec verum est, quod prohibeat, & tamen si preciperet actum ex tali animo procedentē, necesse est precipiat ipsum animū. Vtrūq; patet, quia ecclesia prohibet inquisitori, ne inquirat, vel inquirere omittat ex tali animo, puta odio, vel amore, & solū, quod exteriorē est punit, quia solū illud exigit. Patet hoc, quia si inquisitor ex amore omittat ingreſſe, peccat contra ecclesiā, & punitur per eam, ut habetur de hereticis. cap. Multorū. in Clementina. & non peccat per actum interiore, ex quo inquirere omittit, scilicet, per amorem, quia stat, quod ille amor bonus sit. Et ita cōstat, q̄ per hoc, quod ecclesia prohibet actū exteriorē, ex certo animo procedentē, nō inde fit, quod prohibet ipsum animū, ut patet ex casu. Similiter cum prohibet actum exteriorē, ne fiat ex certa sciētia, nō inde fit, q̄ prohibet ipsam interiorē sciētiam, quę in se mala non est, nec prohibita. Et ita patet primum. Secundū etiā patet, q̄, scilicet, si precipit actum exteriorē ex certo animo procedentem, quod ex consequenti precipit ipsum animum. Patet in casu presentī, tum ex opinante, tum etiā, quia si clericus dicit integrē horas, & tamen deuotionem mentis & attentionem ex intento nō habet, peccat per opinantem, & nō cōmissiuē, scilicet, orādo, cum horas dicat, sed omisiuē, nō quia horas omittit, sed quia deuotionē & attentionē, quādo horas persoluit, nō apponit, & in hoc directē peccat per opinantē contra p̄ceptū ecclesię. Et ita ex opinione sequitur, q̄ staret hominē peccare cōtra ecclesiam, per solū peccatū cordis, quod est cōtra Thomā suū in. 4. disti. 25. q. 1. de simonia. ad primū. Et ita non occurrit aliquid, quod agat quęq; recedere ab opinione hacten⁹ defensata, quę tenet, q̄ ecclesia nec precipit,

A precipit, nec precipere potest immediate actum cordis, sed bene actum exteriorē, & si ad illum exercendū sit necessariū aliquem interiore habere, tunc ex consequenti homo tenetur ad illud nō immediate ex vi p̄cepti ecclesię, sed eo iure naturali & diuino, quo tenemur illos actus apponere, qui necessarii sunt ad seruandum ecclesię mandata.

Tenendo igitur eandē opinionem, apparet non consequenter dixisse Gabrielem quādo ait, quod si dicens horas ex proposito euagatur, quod non satisfacit p̄cepto ecclesię. Et dat rationem, quia hęc mentis ex proposito euagatio, non prater, sed cōtra intētionē ecclesię est. Cōtra tamē videtur, quia intētio ecclesię secundū eum nō cadit sub p̄cepto, sub quo, nō nisi actus exteriores cadūt: igitur qui contrariatur intētionē ecclesię, etiam ex proposito nō peccat cōtra p̄ceptū ecclesię, quod ad interiora, ut dictū est, non se extendit, etiā si alia ratione peccet, videlicet, propter irreuerentiā, quę videtur deo fieri, ut supra dicebatur.

Vnde Durandus cauti⁹ & subtili⁹ videtur hoc limitasse ad casum, Durandus cauti⁹ & subtili⁹ videtur hoc limitasse ad casum, **B** quo horas dicens, ex proposito se occupat in rebus, vel actibus exterioribus, per quos naturaliter mētis attētio impeditur, tūc em videtur peccare cōtra p̄ceptū ecclesię, & per consequens nō satisfacit p̄cepto ecclesię. Sed hoc verū est, supposito qd̄ supra dicebatur, q̄ ecclesia in cap. Dolētes. districtē precipit, ut horę dicatur deuotē & studiosē, loquēdo de deuotione exteriori, ut supra, quę excludit opera exteriora attentionē impediētia. Sed si quod dicitur in cap. Dolētes. studiosē & deuotē, de interioribus intelligatur, & per viā exhortationis & nō p̄cepti, tūc nec etiā staret in veritate dictū Durā. ut apparet.

secundū hunc modum dicendi, **Itaq;** hęc videtur resolutio, quod Papa non potest immediatē obligare ad actus interiores, nec eos punire. Potest tamē prohibere, & punire actus exteriores ex certo animo procedētes, non tamē potest precipere exteriores actus ex certo animo procedentes. Et ita in officio diuino celebrando non precipit, ut ex deuotione & attentione mētis fiant, sed deuotionē & attentionem cordis suadet, exteriorē tamen deuotionem precipit, & defectum eius praelatis puniendū commisit, ut supra tactum est. Et per consequens satisfacit quis p̄cepto ecclesię de dicēdis horis, si sine deuotione mentis eas dicat, & etiam si attentionem actu non continet, sed ex pro

posito euagetur modō exteriora, quę attentionem impediunt, cuitet.

Hiliter contrarium teneri, scilicet, quod potest Papa & ecclesia precipere, & prohibere, ac punire actus mentis, non solū prout respiciunt actus exteriores, ut dicebat Caietanus, sed etiā ipsos actus cordis puros. Pro qua sententia primō videtur facere conciliū Gangren. vbi inter alia dicitur. Si quis oblationes, quę in ecclesia fiunt, spernendas esse crediderit, memoriasq; sanctorū contēnendas, anathema sit. Vbi sola credulis mentis anathematizatur. Et iterū ibidē. Si quis ieiunia ecclesię putauerit esse contēnenda, per se tam in sua consciētia iudicans rationē anathema. Et iterū ibidē. Si quis nuptias dānās, mulierē religiosam ac fidelē cū viro suo dormientem abominandā crediderit, anathema. Et iterū ibidem. Si quis carnē manducantem cum bona fide sine sanguine & suffocato dānandum esse crediderit, anathema. Ad hunc modum multa illic sub anathema prohibentur, quę ad interiora cordis spectāt, ut patet.

etiam Concilium Romanū post **Facit** Nicānū celebratum, in quo inter multa alia, quę anathema feriuntur, dicitur. Si quis de patre & filio bene sapit, de sancto autem spiritu non rectē crediderit, hereticus est, & anathema sit.

Facit apertius, quod dicitur in Concilio Toletan. i. autoritate Leonis Papę cōgregato, vbi de articulo omnipotentię Dei, & de articulo distinctionis personarum, & de multis aliis articulis, dicitur. Si quis contraria eorum dixerit, vel crediderit, anathema. Exemplum de vno. Si quis dixerit, vel crediderit deitatem Christi passibile, anathema. Ad hunc modum de multis aliis dictum est, vbi non solū dicere (quod exterius est) sed ipsum credere (quod interius est) anathemate feritur.

etiam, quod habetur in Concilio Bracharen. vbi inter alia dicitur. Si quis credit, quod aliquas creaturas, diabolus sua autoritate in hoc mundo facit, aut tonitrua, fulgura, siccitates, sicut Priscianus dixit, anathema. Et iterū ibidem. Si quis animas & corpora humana fatali signo credit astringi, anathema.

Faciunt praterea concilia recentiora, specialiter Constā. vbi tradita est forma in fine cōcilij procedēdi contra hereticos, & eos puniēdi. Et inter alia quę statuta sunt per inquisitores interroganda, hoc

Codex de oratione.

E vnum est, Vtrum credat, quod illud in sacro concilio credendum esse determinatur, sit ab omnibus catholicis credendum, & asserendum. Iterum, Vtrum credant esse de necessitate salutis, confiteri sacerdoti, iterum, Vtrum credant, quod Christiani continententes suscipere sacramentum extremæ vnctionis, & solennes benedictiones matrimonij, peccet mortaliter. Quæ quidem ideo statutum à concilio fuit per iudices inquiri, vt quos reperirent non ita credere, tanquam hereticos punirent. Et ita aperte videtur ex hoc concilio ecclesiam posse solam heresim mentalem punire, habita eius cognitione per confessionem partis. Et ita si ecclesia non punit in iudicio peccata cordis, videtur quod non sit ob defectum iurisdictionis, sed cognitionis.

Facit denique concilium Basiliense. quod in sessione. 38. iubet sub pena excommunicationis, ne libellum contra ipsum concilium per Eugenium quartum factum publicare, approbare, seu defendere quis presumat, seu eidem quouis modo assentire, credere, aut fauere &c. Vbi aperte actus cordis etiam purus prohibetur, & anathemate feritur.

Item hoc idem confirmatur ratione apparente. Si quis de heresi sit notatus, aut accusatus ex suspitione, cum tamen, vt suppono, nec dictis, nec factis, vnum heretici cauerit. Talis coram iudice stans interrogatus, an Christianus sit, an credat Christum esse Deum, ille ingenuè fateatur, quod postquam fuit baptizatus, mente recessit à fide Christi, & se in errore cordis hæcenus perstitisse, & adhuc perstare, & hoc est verum, & vera eius confessio, hic talis absque dubio punietur per inquisitores. Et si dicat se non habere voluntatem ad fidem redeundi, iudicio omnium iustissime comburetur. Iam manifestum est illum puniri pro solo peccato cordis, & heresi mentali. Patet, quia exterius nunquam disto, aut facto hereticauit. Et in alia confessione, quam interrogatus facit, veritatem dicit, & non hereticat, imò si oppositum diceret, mentiretur. Suppono enim eum intus esse fixum in sua heresi mentali. Igitur apertum videtur, quod ecclesia iuste punit solum heresim mentis.

Nec valet dicere, quod non punit mentalem heresim, sed vocalem, cum voce se hereticum esse manifestet. Non valet, quia confitendo voce, quod mente tenet, non errat, nec confitendo peccat, cum veritatem requisitus, aut coactus fateatur. Si enim voce tunc peccaret, non igitur deberent in-

quisitores eum minis & tormentis cogere, vt Gateatur, quod mente tenet. Tum etiam, quia confessio proprii erroris potius prodest, quam obest, cæteris paribus, vt suppono.

Nec valet secundo dicere, quod confitendo voce se credere Christum non esse Deum, ex consequenti voce asserit, Christum non esse deum, & hoc est heresis. Non valet, nam aliud est asserere rem sic esse, aliud credere rem sic esse, & talis voce non asserit, nisi se credere Christum non esse Deum, non tamen inde fit, vt asserat Christum non esse deum. Sicut testis, qui de credulitate deponit, non affirmat rem sic esse, quod credit rem sic esse. Diuersæ igitur sunt præfatæ assertiones.

Item tertio idem apparet, quia potest ecclesia prohibere, ne actus malus & deprauato animo fiat, sicut de multis legimus prohibuisse: igitur etiam potest præcipere, vt actus bonus, ex bono animo fiat. Et consequentia probatur, quia ecclesia potestatem habet statuendi leges hominibus salutares, ad hominum autem salutem non minus necessarium est mala non agere, quam bona agere, & e contra, imò vtrunque homini diuinitus iniunctum per psalmum. Declina à malo, & fac bonum. Igitur verisimile est, quod ecclesia possit vtrunque præcipere, vel neutrum, & cum secundum dari non possit, sequitur intentum, vt supra inferre batur. Nam eo ipso, quod potest præcipere vt actus benemeritorie aut mortaliter fiat, cum id fieri non possit, nisi recta existente voluntate, & debito fine, apparet, quod recta voluntas & intentio potest sub ecclesiæ præcepto cadere.

Postremo idem videtur, sumpta ratione opinionis, scilicet. Durandi, & Ioan. de Gerson, qui dicunt ecclesiam, ideo non posse actus cordis præcipere, aut prohibere, quia non potest præcipere aliquid, cuius transgressor punire non potest, & cum non possit actus cordis punire, cum eorum cognitio ad eam non spectet, sequitur &c. Sed contra hanc rationem arguitur, quia tunc non posset prohibere actum exteriorem ex tali, vel tali animo procedentem. Patet, quia etiam ecclesia non potest cognoscere, ex quo animo actus exterior fiat, nisi per coniecturas vel propriam confessionem, sed modò etiam posset ecclesia cognoscere actum purum mentis, scilicet, ex coniecturis, vel propria confessione, & ita sicut potest prohibere ne actus fiat ex tali animo, ita potest prohibere, ne talis animus habeatur, etiam omni exteriore actu secluso, Et ita etiam posset præcipere, vt actus ex tali animo fiat, & poterit ex coniecturis, vel confessione propria cognoscere, si fiat ex tali animo,

A animo, nec ne. Et quis ecclesia non possit interiora cordis iudicare cum strepitu iudicij, cum in exteriori foro probari non possint, qualiter forte multa iura procedunt, in eo, quod dicunt secreta cordis per hominem iudicari non posse, attamen sine strepitu iudicij, & in foro conscientie poenam imponere pro peccato cordis eo ipso, non ita irrationabile videtur. Sed de his hæc tenentur. Quæ tamen gratia veritatis inquirenda, sicut reliqua omnia, quæ in meis codicibus disputantur, dicta esse intelligantur.

De horis canonicis reiterandis.

X dictis aliud fu-

boritur dubium, An clericus post horas vocaliter dictas, teneat aliquando eas redicere, & quam ob causam. Et habet locum hæc dubitatio de oratione deprauata & vitiosa, ob indebitam circumstantiam appositam. Secundò de oratione defectuosa, cui, scilicet, defuit deuotio, vel attentio. Tertio de oratione deuote & attentè dicta, non tamen cum animo se quitandi, vel debitum officium persoluendi.

De prima, scilicet, quando ipsa horarum recitatio est ob circumstantiam aliquam deprauata & peccaminosa, dixerunt aliqui, quod talis teneatur redicere horas. Ratio, quod per eas, quas dixit, non satisfecit præcepto ecclesiæ. Nam ecclesia in præceptis suis semper obligat ad actum bonum, saltem non malum, & nunquam actus malus cadit sub præcepto, igitur in casu cum illa horarum recitatio fuerit actus malus, non igitur erat de his, quæ sub præcepto cadebant, & ita non satisfecit præcepto, & per consequens intentum. Respon. Dura videtur positio, & falsa, quod apparet, quia homo potest præceptis dei & naturæ satisfacere per actus peccaminosos, ita vt non teneatur reiterare factum. Igitur etiam idem de præceptis ecclesiæ tenendum est. Consequentia videtur nota, & antecedens patet. Naturale ius & diuinum est, vt debitor soluat proximo, quod debet, si ergo Petrus debet Ioanni decem ducatos, & eos illi soluat, & solutioni indebitam circumstantiam apponat, quæ solutionem vitiet, certe ille satisfecit debito, ita vt non teneatur iterum illud solvere. Ita potest de debito vxorio & paterno, & politico, aut alio quocumque exemplificari.

Præterea iure diuino tenet quis baptismum suscipere, & e contra

curatus ministrare, & tamen si semel illum susceperit, & alter ministraverit, etiam si ipsa susceperit, & ministratio per aliquam deprauatam circumstantiam, satisfaciatur vterque, recipiens, & ministrans, ita vt non oporteat factum reiterare.

Præterea Qui die per ecclesiam statuto ieiunat iuxta ritum ecclesiæ, etiam per hoc humanam gloriam intendat, satisfacit præcepto de ieiunando, ita vt non teneatur iterare ieiunium: igitur. Ad hunc modum potest de aliis dici.

Falsa igitur videtur opinio hæc. Et ad rationem, quam pro se facit, scilicet, quod ecclesia nunquam præcipit nisi actum bonum, vel saltem non malum. Fateor de actu bono in se, & obiectione. Nam quod in se, & de se malum est, sub præcepto non cadit. Attamen illud, quod non sic malum est, bene cadit sub præcepto, quando accidat illud per aliquam circumstantiam extraneam vitari, & tamen illud agendo, quod iustum est, satisfacit homo, vt reiterare non teneatur, quando de malitia per eum apposita, sit illi poenitendum.

Sit igitur responsio. Quod si horarum recitatio nil aliud habet, vnde sint reiterandæ, nisi quod per aliquam circumstantiam deprauatam, siue sit circumstantia loci, aut temporis, aut finis vitiosa est, quod non sunt de necessitate ob id horæ reiterandæ, secus si alia causa concurrat.

De secundo, id est, de horarum recitatione, cui defuit deuotio & attentio, an sit de necessitate reiteranda. Et non loquor de illa cui defuit deuotio & attentio actualis solum, quia affuit virtualis, non est dubium, nisi quod ob illam causam non est necessarium horas redicere. Sed loquor quando deest actualis & virtualis, vt quando ex proposito in ipsa horarum continuatione, ad alia indeuota aut vitiosa diuertitur contemplanda. Respon. Videtur hæc dubitatio ex questione supra disputata quodammodo pendere, scilicet, An ecclesia obliget & obligare possit præcipere ad exteriora. Nam si id cum multis doctoribus teneamus, quicquid communiter dicatur, consequenter tamen ad hæc positionem loquendo, videtur, quod ex quo clericus teneatur ad horas solum ex humano præcepto, hoc autem non nisi ad exteriora obligat, consequens est, clericum non teneri ad deuotionem mentis & attentionem ex præcepto ecclesiæ, & per consequens satisfacit præcepto ecclesiæ, si horas iustas vocaliter ex voluntate eas persoluendi dicat, etiam si non habeat voluntatem eas deuote & attentè dicendi, supposito vt dico, quod ad id non teneatur ex ecclesiæ præcepto. Et quando nonnulla culpa sit, horas sine debi-

Eta attentione & deuotione recitare, vt supra dicebatur, illa culpa non contra ecclesie preceptum est, sed contra diuinum vel naturale ius, & ita erit de culpa poenitendum.

Si obicias, quod clericus ex proposito ad indeuota diuertens, non orat vocaliter, cum oratio vocalis praesupponat animi orandi actuali, vel virtuale, animus autem orandi Deum est animus deuote & attentè aliquid à Deo in oratione petendi, hoc enim est de ratione orationis, vt saepe tactum est, cum ergo qui ex proposito se ad indeuota diuertit, animum actualem aut virtuale orandi non habeat, consequens est, quod illa euagatione existente, non orat, & ex consequenti non satisfacit, & ita redicere tenetur.

Hæc ratio maxime nonnullos mouet ad tenendum contra responsionem datam. Sed certè stando in opinione proposita, nil mouet. Nam aliud est clericum vere orare, quando horas recitat, aliud horas canonicas recitare. Et esto ita sit, quod in ratione dicitur, scilicet, quod orare proprie & vere sit deuote & attentè actualiter vel virtualiter aliquid à Deo petere, falsum tamen est, quod ecclesia obliget clericum ad orandum, quia ex opinione, ad interiora ne minem ecclesia obligat, & cum orare, proprie seu strictè loquendo, interiorè deuotione & attentione importet, vt patet, certum est ecclesiam non obligare clericum, vt oret proprie, sed vt horas vocaliter dicat, & si deuotione non apponat, apponit tamen eam ecclesia, cuius minister ipse clericus est. Et ita consequentia hæc non valet. Clericus ex intento ad indeuota distractus, non vere orat: ergo non satisfacit precepto ecclesie. Quia licet non vere oret, vere tamen horas Canonicas dicit, quod solum sub ecclesie precepto cadebat.

Si tamen teneatur altera opinio, scilicet quod ecclesia potest obligare, & de facto obligat clericos ad actus mentis, puta ad deuotionem & attentionem interiorem, tunc esset maius dubium, An certum sit, quod clericus dicens horas sine deuotione & attentione actuali vel virtuali, teneatur eas redicere. Et pro affirmatiua parte videtur, quia qui tenetur triticum bonum, aut vinum album soluere, aut equum certo modo qualificatum, si triticum soluat non bonum, aut vinum non album, aut equum non talem, qualis solui debuit, non satisfacit, & tenetur iuxta obligationem debitum persolvere. Cum igitur secundum hanc opinionem clericus teneatur horas Canonicas deuote & attentè persolvere, idque ex precepto ecclesie, sequitur quod cum eas non tales ex-

soluat, tenetur eas quales debet redicere. Nam perinde est, ac si loco rei integrè soluenda, reddat rem defectuosam.

Praeterea secundum hanc opinionem clericus tenetur (cum horæ Canonicæ illi iniunguntur) orare, cum autem horas dicit sine deuotione & attentione actuali aut virtuali, non orat: igitur ea, quæ tunc dicit, perinde est, ac si non dicat, & ita intentum, scilicet, quod teneatur ea redicere. Et ita videtur tenere Paludè in suo. 4. Et post eum Adrianus in quolibet. Quam obligationem redicendi ita limitent, vt, scilicet, tales clerici teneantur redicere, vel loco eius aliud, auctoritate confessoris, deo persolvere.

Respon. Stando in hac secunda opinione, quod, scilicet, vt trunq; cadat sub precepto ecclesie, scilicet, horas dicere, & modus eas dicendi, scilicet, deuote & attentè, quantum Deus dederit, videtur quod adhuc sit durum, si qui indeuote, aut minus attentè horas semel dixerint, eosdem, vt eas iterum dicant, obligare. Ratio est, quia vt videtur, diuersa videtur precepta super hoc ab ecclesia tradita, vt ex ipso Caieta. apparet. Primum enim per ecclesiam preceptum fuit, vt horæ integrè dicerentur. Deinde secundò in cap. Dolentes. de celebra. missa. fuit iussum, vt deuote, attentè, seu studiosè dicantur. Quod si ita sit, facile absoluit difficultatè. Quia si quis horas dicat, & indeuote aut minus attentè, satisfacit precepto primo, de dicendis horis, etiam si non satisfaciat secundo, de adhibenda deuotione & attentione. Et ita post dictas horas non tenetur ea redicere, & si de defectu deuotionis & attentionis teneatur poenitentiam agere.

Secundò idè apparet ex hoc. Quod si quis soluat creditori rem defectuosam, & ipse eam acceptauerit, non tenetur debitor aliam rem reddere, satis est si pro defectu aliquam aliam recompensam faciat, sed deus acceptat horas canonicas à clerico ministro ecclesie dicitas: igitur clericus redicere non tenetur, sed per negligentiam deuotionis satisfacere oportet. Antecedens suppono, cum horas acceptet deus ex animo ecclesie, in persona cuius à ministro dicuntur.

Per hoc patet responsio ad rationem primam in contrarium. Quia si quis debet triticum tale, aut vinum tale &c. & non reddit tale, tenetur tale reddere. Hoc ideo est, quia creditor non acceptat rem oblatam, cum talis non sit, qualis erat reddenda. Secus in presenti. Probat tamen de rigore, quod si Deus non esset contentus cum tali horarum solutione, esset de rigore illi iterum satisfaciendum.

Ad

Ad secundum probat ratio stando in opinione, quod talis non in totum satisfacit precepto ecclesie, & ita est, quia in dicendo horas in casu, non tenet modum sub precepto ecclesie cadentem, ipsa tamen horarum recitatio cedit in solutum. Quod si de ecclesie mente constaret, quod, scilicet, non esset contenta de huiusmodi solutione, nisi cum debito modo horæ soluantur, tunc fateor damnarem clericum ad horas reiterandum, non tamen hoc ita esse video.

De tertio, scilicet, de horis recitandis deuote & attentè, non tamen cum animo soluendi officium debitum &c. An sint de necessitate reiterandæ. Respond. absque disputatione, quod sic, patet hoc per exempla simul & per rationem. Si debeo Petro decem ducatos, & do illi decem ducatos animo donandi, non animo debiti soluendi, de rigore conscientie non sum deobligatus a priori debito. Si promisi vnum equum, & do vnum equum non animo complendi promissum, sed vel donando sponte, vel animo inducendi eum, cui do, vt beneficiat mihi, certè non maneo liber a promissione complenda. Si mercedem ab aliquo accipi, vt pro eo missam celebrarem, & postea non ob stipendium, sed gratis, aut ob aliam causam pro eo celebri, non maneo liber a debito. Igitur ita in proposito.

Et ipso, quod rem debitam vel equiualentem creditori do, non cum animo me quitandi, seu me a debito liberandi, videor aperte volens & sponte sub eodem priore debito manere, & ita teneor sicut prius.

Inde est, quod si horas dico animo non per soluendi debitum sed recreationis in legendo capiendæ, vel quod scriptum est intelligendi, vel alium horas ipsas docendi, si animus non sit tacitus aut expressus officium mihi iniunctum persoluendi, non maneo a debito liber, & ex consequenti teneor horas redicere.

Si obicias de ieiunante die ab ecclesia designata, non tamen cum animo se quitandi non tenetur alias iterum ieiunare. Similiter curatus pro populo celebrans, non cum animo se quitandi, sed gratis beneficiandi, non tenetur iterum pro populo celebrare loco illius diei. Igitur etiam clericus horas Canonicas dicens, non cum soluendi officium, sed ex particulari deuotione, non tenetur horas iterare. Respond. In parte est idem de his omnibus iudicium, & in parte non. Nam quando ieiunium aut missæ celebratio, aut horarum recitatio pro certa die iniunguntur, transacta die, cessat obligatio ieiunandi, & missam illam cele-

Cbrandi, & tales horas persoluendi, quia non fuerunt hæc iniuncta, nisi determinate tali vel tali die, vt ieiunium in tali vigilia, horas de tali facta in tali die dicere. Et ideo transacta die, non manet obligatio ad illa agendum, siue fuerint in die designata facta, siue non. Et hæc est ratio, quare si quis in vigilia assumptionis non ieiunauit, non tenetur postea vice illius in alia die ieiunare. Ita si quis in die assumptionis horas non dixit, non tenetur in alia die vice illius eas dicere. Erat enim obligatio ad certum diem limitata. Si tamen alicui esset iniunctum ieiunium absque diei determinatione, & ieiunaret hac die non cum animo se quitandi, aut cum animo soluendi debitum, tunc non manet liber a debito ieiunij sibi imposto, cum maneat illi tempus complendi, quod illi fuerat iniunctum. Ad propositum, si clericus hac die maneat. scilicet dixit horas totius diei ex sua deuotione & sponte, & non cum animo se quitandi sed gratis, cum maneat illi adhuc dies, vt possit debitum soluere, tenebitur eadem die horas redicere, secus die transacta.

An autem curatus omittens missam pro populo certa die, qua tenetur, celebrare, aut si celebrat pro populo, non tamen cum animo se quitandi, seu debitum persoluendi, sed gratis donandi, teneatur postea alia die pro populo celebrare per se, vel per alium, ne populus beneficio sibi debito defraudetur, esset aliud dubium, & non multum a proposito distans. Crederem quod teneatur, vel alia die celebrare, vel aliud, quod in populi spirituale commodum cedat, in recompensam facere. Et hoc ratione beneficii, quod a populo recipit. Beneficium enim datur propter officium, ideo vel officium compleat, vel receptum restituat, Secus fortè, immo sine fortè, videtur de clericis non beneficiatis, qui horas certa die omittunt, vel si eas dicunt, quod tales, elapsis illis diebus, non tenentur horas prius omittas redicere, nec fortè aliud in recompensam facere, quia aliud est aliquem teneri ad aliquid ob mercedem pro eo susceptam, aliud ex simplici precepto superioris, in quo casu si omittat, satis est de inobedientia poenitentiam agere.

Et procedunt hæc omnia de reiterandis horis, casu, quo clericus certè sit, se horas integrè dixisse. Nam si dubius sit dubio probabili, tunc ob periculum tenebitur reiterare, quantum dubium se extenderit, scilicet, vel in toto, vel in parte, secundum exigentiam dubij, idque quacumque opinionem ex dictis teneas.

Est itaque resolutio, quod horæ Canonicæ veniunt ob duas causas redicende, scilicet,

E licet, ob conscientiam recitantis, & ob solutionis defectum. Primum fit, si post semel dictas horas clericus manet dubius, maxime si probabile sit dubium, an integre eas dixerit, nec ne, talis tenetur horas eadem die redicere, iuxta exigentiam dubij, id est, si de magna parte horarum dubitatur, redicatur illa magna pars, si de parua, parua. Et inde est, quod defectus attentionis siue ex voluntate, siue praeter voluntatem euenerit, si tanta fuit euagatio, quod facit clericum dubium, an dixerit, vel non dixerit horas, tenetur ob conscientiam dubiam redicere, ne se periculo omittendi exponat.

Secundum fit, quando precepto ecclesie de recitandis horis non est satisfactum in ipsa horarum recitatione, quia tunc redicendae sunt, etiam si alia dicta sint, ut, scilicet, si non animo soluendi debitum, sed gratis, & ob aliam causam fuerint dicta, ut supra dictum est.

An autem per horarum interruptionem sint redicendae, scilicet, quando coepta aliqua hora recitari, & nondum completa, cessatur a recitatione, & alia loquitio, vel meditatio, vel aliud opus per notabile tempus interponitur, an inquit sufficiat postea ad horas redeundo proficere, quod coeptum erat, an potius sit necessarium horam coeptam iterum ab initio dicere, non potest certa regula tradi, eo quod multa sunt & diuersa illa, quae interponi possunt. Nam si sola meditatio in rebus, maxime bonis, interponatur, aut etiam aliqua loquitio ob causam necessariam aut urgentem oblatam, aut opus aliud breui finiturum, non dicerem clericum teneri reincipere, secus alias. Quamquam tutius sit semper horam coeptam in casu reincipere. Sed nec velle clericos nimis scrupulosos esse, casu, quo putant se vel non integre pronunciaisse, vel aliquo modo synopsasse, vel verba aliqua non voce sed gutture dixisse, dum modo defectus non sit valde notabilis, quia tunc factis est de defectibus huiusmodi penam agere.

Pro his, quae supra conclusa sunt, vide Gabriellem in Cano. dicentem, quod qui ex proposito euagat, tenetur horas redicere. Et citat pro se Thomam in. 4. distin. 15. ad quartum. Sed illic non dicit Thomas nisi quod peccant, qui ex proposito euagantur. Citat etiam Gersonem, in de oratione. Sed illic Gerson dicit, quod tales peccant, vel redicere tenentur, ubi non absolute affirmat, quod redicere tenentur, sed vnum est dubium audet dicere, maxime cum in de regulis moralibus, & in de vita spiritali. lec. 4. dicat aperte satisfacere precepto ecclesie eius, quod voce orat, quacumque mentis euagatione posita. Du-

ran. in. 4. dicit, quod qui ex proposito euagatur interiorius, & horas dicit, satisfacit precepto ecclesie. Secus si tempore, quo recitat, in opere exteriore distrahit se occupat, tamen non dicit, quod tenetur redicere. Idem dicit Caieta. quod talis peccat contra ecclesiam, voluntarie se distrahit, non tamen dicit, quod tenetur redicere. Floren. 3. parte ait: quod qui voluntarie distrahitur, modo horas dicit, satisfacit, licet per contemptum peccet, non tamen tenetur redicere. Palude, quod peccat in casu contra ecclesiam, & tenetur redicere, vel alio loco eius impositum a confessore implere. Mihi videtur quod supra dictum est.

De valore orationis pro seipso factae.

Aliud dubium, de valore orationis, qua quis pro se orat, & priuatim, nam de valore orationis, quae pro alio funditur, postea. Praemittendum primum, quod est triplex oratio,

quaedam viuua, quae ex charitate fit. Quaedam mortifera, quae vitiosa & peccaminosa est. Quaedam vero mortua, quae bona quidem est saltem moraliter, tamen extra charitatem facta.

Iterum tribus modis potest oratio valere, scilicet, per viam meriti, per viam satisfactionis, & per viam impetrationis. Habet autem oratio quod meritoria sit, non ex natura sua, sed ex charitate & gratia Dei ex qua fit, sicut & reliqua humana opera, quae apud Deum meritoria sunt, de quibus ait Esai. Omnes iustitiae nostrae sunt velut pannus menstruatus. Charitas autem dat eis vitam, & pondus & valorem apud Deum, non quod charitas illa creata id habeat a natura sua, scilicet, facere actus ex ea procedentes, meritorios de condigno (nam de hoc nunc loquimur) sed ex Dei acceptatione aut ordinatione, qui in lege sua promisit, opera nostra bona ex charitate facta, remunerare. Hoc dicitur communiter de charitate.

Habet tamen hoc dubium duo contra se. Primum est, quia deus in lege sua non solum ordinauit & promisit acceptare, seu remunerare actus humanos ex charitate procedentes, sed etiam eos, qui charitatem ipsam quodammodo praecedunt, ut patet de dilectione dei & proximi, quam peccator primum elicit, per quam a peccato resurgit. Patet etiam de poenitentia cordis prima, per quam iterum a peccato resurgit. Hos enim actus, etiam si ex charitate

A charitate non fiant, sed ad eam disponat, promisit deus frequenter in lege sua acceptare. Vnde Augustinus super epistolam ad rom. 5. Si deus confugientes ad se non admitteret, esset in eo iniquitas, & iniustitia, quippe qui promissa non compleret. Si igitur ita sit, apparet orationem, & alia opera humana, quae meritoria de condigno dicuntur, non ex charitate habere, quae talia sint: sed potius ex dei promissione, quam in lege nobis significauit.

Secundo esset contra idem aliud dubium. Quia si sola charitas daret pondus & valorem orationi & aliis operibus, quae meritoria dicuntur, sequitur quod omnia opera ex aequali charitate procedentia essent equaliter meritoria: & oratio quanto ex maiore charitate fieret, tanto esset magis meritoria simpliciter. Quod tamen inde videtur falsum: quia benefacere inimicis & pro amicis id facere. Quod Christus significat Matth. 5. Si enim diligitis eos, qui vos diligunt, & bene facitis his, a quibus prius recepitis, quae merces est vobis? Nam & ethnici hoc faciunt. Et clare id docet Paulus ad rom. 5. ubi Christi charitatem ad nos ide magis commendat, quod cum inimici essemus, pro nobis pati voluit. Ad hunc modum possent plura inconuenientia alia inferri, sed quia alibi non nihil scripsi de merito apud deum, tam de congruo, quam de condigno, ideo ad praesens super sedeo.

Et breuiter dicendum ad praesens, quod appellando meritum proprie opus, cui de iustitia praemium seu merces debetur, de iustitia inquit legali saltem, illa opera dicuntur apud deum de condigno meritoria, pro quibus deus in lege remunerationem promisit: nam secluse dei promissionem, certe non erit deus alicui homini alicuius praemii debitor de iustitia, quodcumque opus bonum homo faciat. Quia igitur humana opera bona, propter deum ipsum facta, similiter & orationem ex amore ipsius procedentem, promisit deus ad praemium acceptare, ideo currit communis sententia, quod oratio sicut & reliqua opera sunt meritoria, quia ex charitate fiunt. Attamen non ex sola charitate commensurandum est meritum, seu valor operis, aut orationis inde procedentis, cum ad id multum conferat voluntatis conatus, & operis difficultas, & operantis perseverantia, & aliqua alia huiusmodi. Quare vel negandum, vel corrigendum videtur quoddam dictum Cancellarii Parisiensis. in de valore orationis cum ait. Quod licet orare pro amicis, aut inimicis, pro paucis, aut multis. &c. valeat praemium acciden-

tale diuersificare, tamen praemium essentiale, quod oranti debetur, semper est aequale, ob charitatem vnam, ex qua oratio procedit.

Dicitur autem oratio satisfactoria, ea ratione, qua de iustitia similiter illi debetur poenae pro peccatis debite relaxatione, vel in toto, vel in parte secundum exigentiam orationis. Sicut enim promisit deus pro bonis operibus remunerationem, ita & pro poenali operibus, quae sunt fructus digni poenitentiae, remissionem peccatorum. De quo vide supra, ubi de satisfactione agebamus. Oportet enim licet non semper de facto cruciet orantem: attamen ex ratione sua est orantis cruciata, seu afflictiva, & ideo inter opera poenalia computatur. Assumptum patet, tum ex eo, quod scribitur Ecclesiastes. 12. Frequens meditatio, carnis est afflictio. Et Ecclesiastici. 31. Vigilia honestatis tabefacit carnem, & cogitatus illius auferet somnum. Tum etiam, quia oratio in se includit humilitatem, qua homo ea etiam, quibus ad corporis & animae salutem indiget, diuinae voluntati per omnia committit, sua propria voluntate postposita, quod in se quod arduum & difficile est: quandoquidem est contra omnem naturam inclinationem. Et etiam, cum propter deum summum dilectum oratio fiat, ipsa dei dilectio in se est quid arduum, & naturam nostram valde difficile, quae contra omnem naturam inclinationem facit omnia nostra, & nos ipsos, pro deo postponere & contemnere, paratos cuncta mala subire potius, quam ipsum in minimo offendamus: includit etiam, ut plurimum, oratio, cordis compunctionem, & dolorem de offensis contra deum commissis, cuius ope scit ipse, qui orat, indigere. Haec autem cordis compunctio, etiam poenalis est: merito igitur oratio est satisfactoria.

Dicitur vero oratio impetratoria, quae valere solet per viam gratiae & liberalitatis ipsius dei ad id quod in ipsa petitur obtinendum, etiam si de iustitia illud oranti minimè debeatur. Vnde si deus denegat petitum, non inde arguetur iniustitia.

Sed statim obiciet, quod oranti debeatur de iustitia legis id, quod petitur, sicut de iustitia legis debetur merito praemium, & fructui poenitentiae peccati remissio. Nam sicut haec in lege a deo promissa sunt, ita & illud, iuxta illud Matth. 7. Petite, & accipietis: quae rite, & inuenietis. Et iterum. Quodcumque petieritis patrem in nomine meo, fiet vobis.

Dicendum ad praesens, quia de hoc. An scilicet oratio semper a deo exaudiatur, postea videbitur. Pro nunc autem

concedendum est, deum se collaturū promissif se, quod illi fuerit in nomine Christi postulatū, cōcurrētibus tamen nōnullis conditionib⁹, quibus positis, tunc debetur de iustitia, quod fuerit petitū. Si tamē non omnes conditiones cōcurrant, auditur aliquādo orans liberaliter, quē audire de iustitia deus minime tenetur. De quo post, & tunc erit oratio impetratoria.

Quod autem aliud sit orationem esse meritoria, aliud impetratoria, exemplo aperto beati Pauli cōstat, qui cum dominum instanter orasset, ut illi stimulum carnis auferret, meruit quidē ex charitate orando, non tamē quod petebat, impetrauit, ut habes. 2. ad Corinth. 12. E contra similiter stat orationē esse impetratoriam, quā tamē meritoria non est, ut cōstat de oratione, quā sancti pro nobis fundunt, qui multa pro nobis orādo, nobis impetrāt: & tamen non per viam meriti, quia deus nō ex iustitia, sed ex gratia sua illos exaudire dignatur. Similiter patet de oratione peccatoris, per quam homo sēpe impetrat, quod petit, & tamen non est meritoria oratio, cum sine charitate fiat.

Non tamen stat orationem esse meritoriam, quin satisfactoria sit, ex communi doctrina, quia scilicet omne opus meritorium, est de se satisfactorium: specialiter autē oratio, ob causas supra dictas.

An autem e contra stet orationē esse satisfactoriam, quā non sit meritoria, questio est inter Scotistas, & Thomistas. His dicentibus, quod opera alioqui bona in peccato mortali tacta, satisfactoria non sunt, illis vero e contra. Quam quæstionem quia alibi tetigi, non opus est eam repetere. Posset tamen ad præsens dici, & ita videtur tenendum, quod quis operibus bonis ex charitate factis aliqua debeatur remuneratio ex iustitia largē sumpta, prout iustū dicunt sancti illud esse, quod diuinam liberalitatem & bonitatem alteri conferre decet, maxime si ex parte alterius aliqua subsit retribuendi ratio: quemadmodū in peccatore opera pœnalia propter deum suspicende, sub est aliqua ratio, ut illi offensa condonetur, & si opera alia virtutum in peccato faciat, similiter adest ex parte sua aliqua remuneratio, causa quibus positis, diuinam decet bonitatem illis condonare, his autem retribuere. Sic legitur retribuisse obstetricibus Aegyptiis, quibus domus ædificauit, quia pueros hebræorum suffocare tēpore partus noluerunt: timuerunt enim magis regem cœli, quā terræ. Sic remunerauit Na-

buchodonosor, pro eo quod bellum strenuē gesserat contra inimicos dei. Sic temporale imperium contulit romanis, ob strenua gesta, & iustitiæ opera, quæ in sua infidelitate faciebant, ut ait Augu. in de ciuitate dei. Itaque subsistente ex parte hominis peccatoris aliqua retributionis ratione, accedente dei bonitate, decens est ex parte diuinæ bonitatis, & ita iustum, ut illis retribuatur, vel condonando, quod admiserunt, vel præmiando, quæ fecerunt. Et hoc modo opera in peccato facta alioqui bona, possunt dici satisfactoria de iustitia largē sumpta, ut modo dictū est, quæ non de iustitia strictē sumpta, quia deo non illis condonante, non esset arguendus iniustitiæ. Et per hoc possent opiniones contrariæ aliqua liter, concordari, ut etiam alibi tetigi.

Ad propositum ergo de oratione extra charitatem facta, quæ meritoria non est, an sit satisfactoria dicenda. Respō. quod satisfactoria largē dici potest ad sensum dictum, ut patet, non tamen strictē. Quod aparet, tū ex communi dicto Pauli ad Corinth. 13. Si tradidero omnem substantiam meam in cibos pauperum, & fidem habeam, ut montes trāferam, & linguis hominum loquar, & angelorum, charitatem autem non habeam, nil mihi prodest. Vbi simpliciter significatur, omnem illorum operum in peccato factorū fructum perire remunerationis & condonationis, quem alioqui opera illa peperissent. Tum etiam, quia Christi discipuli multa bona opera & virtutes fecerunt, tamen quia in peccato erant, a deo non sunt acceptata, iuxta illud Matth. 7. Multi dicunt dñe dñe, in nomine tuo prophetauimus, in nomine tuo demonia eiecimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus, quibus tamen dominus dicturus est. Non noui vos. Discedit a me operarii iniquitatis. Tunc ex eo, quod ait Esa. Omnes iustitiæ nostræ sunt velut pannus mēstruatæ. Nisi igitur operum maculæ & defectus per charitatem abstergantur, non sunt talia, quibus de iustitia condonatio aut merces debeatur. Tum deniq; ex illo, quod habetur Hiere. 4. Nouate vobis nouale, & nolite super spinas serere. Qui enim super spinas, simul suffocant semen, & perit fructus. Igitur ut opera nostra fructificent, oportet prius spinas peccatorum a mēte excidere: alioqui de iustitia merces nulla illis debetur.

Facit etiā pro hac parte ratio, quia peccator ob culpam specialiter mortalem mansit ex iustitia dei pœnæ æternæ obnoxius: sed per contritionē æterna illa pœna remissa

A missa fuit, & in temporalem cōmutata, non quācunq; sed quam deus ipse per se de peccatore sumeret, vel per tortores suos infligere vellet. Quod si peccator ipse loco vindictæ seu pœnæ iudicialis, cui ex iustitia erat obnoxius, velit orationem fundere, vel aliud opus extra charitatem facere, in libera potestate dei, qui iudex est, erit illud loco pœnæ acceptare, & si non acceptet, non arguetur iniustitiæ. Accipe exemplum clarum, de iudice humano, seu legislatore, qui pro certo delicto in legem commisso, statuit iuste, quod peccator delicti centum flagellis subiiciatur. Sit ita, quod præfactus delinquens ipsemet, vel per se, vel per alium, quem velit, sibi ipsi centum inferat flagella: certe hic non satisfacit iudici de iustitia: quia iudex si hanc flagellationē acceptare nolit, nō erit iniustus, sed poterit per tortores, & iustitiæ executores, illi centū alia flagella inferre. Ita igitur in proposito.

Ex dictis aliquāliter patet, ad quid valeat, & comodo vnaquæq; oratio. Illa enim quæ viua est, ex charitate procedens, qua decens aliquid sicut conuenit, a deo petitur, illa inq; meritoria est, & valet ad augmentum gratiæ & gloriæ, sicut & quodcunq; aliud opus meritorium, etiā si nō semper impetratoria petitionis sit, ut ex dictis patet. Et sic meritum est, ita etiā est & satisfactoria, idq; ex iustitia legis, potius, quā ex conditione & natura ipsius charitatis vnde sit.

Illā verò oratio quæ mortifera est, & dei offensua, nec meritoria est, cum ex charitate, imò contra charitatē sit: nec satisfactoria ex iustitia, eo quod illi nō solū nō debetur condonatio, aut retributio, sed potius supplicium, cum dei offensua sit. Sed nec impetratoria, cum digna sit, cui dominus aures suas occludat, & orantē merito a se lōge repellat.

Illā verò oratio, quæ mortua quidē est: at tamen alioqui, moraliter saltem, bona, nec meritoria est, nec satisfactoria, strictē loquendo: solet tamen esse impetratoria. Quorum primum, cum certum sit, similiter & secundum. Tertium patet autoritate Augustini super illud Ioan. 9. Scimus autē quia peccatores deus non exaudit, ait, quod loquitur homo ille velut inunctus, hoc est nondū factus a spiritu sc̄o illuminatus. Nā peccatores deū colētes, & humiliter ab ipso aliquid petētes, deus exaudit. Cuius exemplū clarum est de Maria Magdalena, de publicano illo, qui fateratur peccatum, & dei misericordiam implorabat. De Zachæo, de latrone, & aliisq; pluribus, quos nobis scriptura in exemplum p-

ponit. Patet igitur ex his, ad quid valet oratio meritoria, ad quid satisfactoria, ad quid impetratoria.

Ed quæres, cum sēpe cōtingat orationem nec impetratoriam esse, nec meritoria, qualis est oratio, quæ mortua dicitur, ad quid valebit huiusmodi oratio, & eiusdem

continuatio.

Ad id respondetur idem, quod de operibus bonis in peccato factis solet a doctoribus responderi. Valet enim ad multa. Primo ad obtinendum saltem dispositiue gratiæ, & peccati remissionē: maxime si oratio illa in deū summē dilectū dirigatur, & gloria ipsius potius, quā aliud temporale quærat. Tunc enim ipsa dei dilectio disponit ad gratiā, imò secundū cōmunem doctrinā illā habet comcomitantem, aut si non habeat deum pro fine, sed aliud quid bonum & honestum valebit ut bonam inspirationem obtineat, qua ad deum confugiat, ut sic tandem gratiam acquirat. Sic legitur de publicano, quod cum deum oraret, descendit iustificatus in domū suam. Secūdo, valet etiam ad promerendum temporalia beneficia. Sic legitur de Nabuchodonosor, quod deus illi dedit regnū Aegypti, eo quod in bello diu cū exercitu suo seruierat, & tamē infidelis erat. Vnde intelligimus, ut ait Hieronymus, etiā ethnicos si quid boni fecerint, absq; mercede non preteriri. Tertio valet ad euitandum peccatū, ut si forte tenebatur ex præcepto vel voto orare, orādo euitat peccatū, quod nō orando, incideret, etiā si extra charitatem oret. Quarto valet ad resistendum inclinationi peccati, per opera enim virtutum resistitur vitii in contrarium inclinātib⁹, a deo, ut vitia ipsa per virtutum exercitiū vires amittant, & remittantur. Maxime verò oratio resistit inclinationi superbiæ, ob humilitatē, quā oratio habet anexam. Cuius simile legitur de elemosyna. Ecclesiastici. 1. Ignem ardentem extinguit aqua, & elemosyna resistit peccato. Quinto valet ad hoc, quod homo habitus bonos in mēte generet, quod nō parum sibi proderit, ad facilius & frequentius merendū, per orationes post superuentū charitatis frequenter fusas, quando facile poterit ob consuetudinem, propter deū orare, qui ante charitatē nō propter deū orauerat. Sexto valet ad impetrandum preces sanctorū pro se, sancti enim vidētes in verbo, quod ho-

Emo se illis commendat, ipse excitantur ad interpellandū pro illo: specialiter angelus, cui illius hominis cura commissā est. Itaq; quis non semper oratio a deo exaudiatur, vt conferat, quod orans petit, nō inde ab oratione cessandum est tanq̄ a re inutili: quādo quidē hęc prędicta & multa alia commoda oratio ipsa potest oranti afferre: maxime, quia quęadmodum ait Gerson. in de valore orationis, sunt aliquę orationes, quę suam vim ex opere operato ad aliquos salutare effectus habent, vt ezemplificat de oratione dominica, cui vim contulit ipsa dei institutio. Et de orationibus factis ab ecclesia, quibus etiā fides formata ipsius ecclesię nonnullam cōfert vim, deo eas, vti decet, approbāt. Quę quidem, & si in orante meritum desit, suam vim aliunde habitam non amittunt.

De his quę requiruntur ad efficaciam orationis.

Hæc dictis, in dōcōtra dicta, duę videntur surgere dubitationes. Vna est, si orō viuā, q̄ ex charitate fit, nō semper est impetratoria, q̄ igitur est illa orō, de qua Christus saepe per euangelistas certos nos facit, q̄ a patre exauditur? Si mortua, exauditur aliquando, quando scilicet deo placet. Si viuā, non semper exauditur. Quę igitur est illa, de qua Christus dixit Ioan. 16. Amē amē dico vobis, si quid petieritis patrem in nomine meo dabit vobis, Et iterum. Quodcunq; volueritis, petetis, & fiet vobis.

Secūda est, Quomodo verū est, q̄ oratio mortifera seu peccaminosa non est impetratoria, cū videamus eam aliquando a domino exaudiri & adimpleri, & si non semper. Nam iudei in deserto existētes, petierunt carnes vt comederent (nauseā. n. fecerat eis manna cœlitus datum) & obtinuerunt: nam data est illis coturnix ad satietatem. Iterum cū periudices regerentur, & regimen teneret Samuel, quem dominus illis pręfecerat, petierunt regem, & datus est illis rex: & tamen constat eos, tā primo, q̄ secūdo peccasse, carnes, & regem petēdo, Deus enim aduersus eos iratus vtrobique legitur.

Respon Non dubium est, vt supra tangebatur, Christum in locis citatis, & etiam in aliis, promississe orationes nostras a patre, exaudiendas. Vnde & nobis cer

titudinem hanc dedit, vt Ioan. 7. Cano. capit. G vltimo etiam asserit dicens. Et hęc est fiducia, quam habemus ad deum, quia quodcunq; petierimus secundum voluntatem eius, audit nos. Et scimus quia audit nos, quicquid petierimus. Scimus, q̄ habemus petitiones, quas postulamus. Verū id non de quacunq; oratione, etiam a iusto fusa, intelligendū est, nisi certas habeat cōditiones, specialiter quatuor, videlicet, q̄ fiat piē, id est ex charitate, fide & spe. Quod fiat perseueranter. Quod media congrua homini possibilia ad impetrandum optatum non negligantur. Quod id, q̄ petitur tale sit, q̄ ad salutē orantis, & dei gloriā cōducatur. Adde hoc, scilicet, q̄ orans, p seipso petat, quod petit. Si enim hęc omnia fiāt, nō dubium est, quin oratio a deo exauditur, & erit impetratoria: modo impedimētū peccati nō superueniat, quo homo fiat dign⁹ ne audiatur. Nec dico hęc omnia necessaria esse, vt impetretur, quod petitur: quia multis ex his deficientibus, solet dominus postulata concedere, sed ex sua gratia & liberalitate, non ex promissionis debito. Si tamen omnia assint, ex debito promissionis ad votū cōdescendet orantis. Quod autē hęc omnia necessaria sint, vt certa sit orationis impetratio, facile apparebit, si auctoritates scripturę de hoc tractantes, in vnum colligantur. Et quidem, quis de charitate expressē mentio non fiat, bene tamen æquiuallenter, idq; in multis locis. Illos enim exaudiendos a deo dicit, qui mādāta dei faciūt, & verba eius audiūt. Qui etiam timent deum, qui etiam conscientiam puram a peccato mūdātam habēt. Hos autē certum est in charitate dei esse. Dicitur enim. Ioā. 15. Si māseritis in me, & verba mea in vobis māserint, quodcunq; volueritis petetis, & fiet vobis. Et Ioan. in canonica. cap. 3. Charissimi, si cor nostrum non reprehēderit nos, fiduciā habeamus ad deū, & quicquid petierimus. accipiemus ab eo, quoniam mādāta eius custodimus. & ea quę sunt placita coram eo facimus. Cui consonat psal. Si iniquitatem aspexi in corde meo, non exaudit dominus. Ait iterum in psal. Voluntatem timentium se faciet, & deprecationem corū exaudiet, & saluos faciet eos. Et loquitur de timore sancto, qui permanet in seculum seculi, quo scilicet timet quis peccare, ne deum offendat. Et dicitur timor castus & filialis, q̄ sine charitate esse nō potest. Igitur si orās mādāta nō seruet, si cōscientiā a peccato nō mūdāt, si deum non timet, non est cui Christus promissit eius orationem exaudiendam.

De

A De fide autem & spe, dicitur Matth. 21. Amen dico vobis, si habueritis fidē & non hæsitaueritis, non solum de ficulnea facietis, sed & si monti huic dixeritis, tolle & iacta te in mare, fiet. Et sequitur. Et omnia quęcunq; petieritis in oratione credentes, accipietis. Et Ioan. 14. Amen dico vobis, qui credit in me, opera quę ego facio, & ipse faciet. Et quodcunq; petieritis patrem in nomine meo, hoc faciam. Et, 16. Si quid petieritis patrem in nomine meo, dabit vobis. In nomine autē Christi dicitur quis aliquid a deo petere, qui fidem habet in Christū, omne bonum nobis de cœlo ob merita Christi euenire credens, Vnde & ecclesia in omnibus orationibus, in quibus aliquid a deo petit, petit illud per Christū dñm nrm. &c. Et Iacob⁹ in sua canonica. Si quis indiget sapiētia, postulet eā a dño. Et sequitur. Postulet autē in fide, nil hæsitans. Non ergo æstimet homo ille, q̄ hæsitat. q̄ accipiet aliquid a dño. Ex quibus aperte videtur, q̄ dñs nō promissit se quenq; in oratione exauditurum, nisi fidem, spē & charitatem habeat. Opus enim est orātis affectū in deū finaliter tēdere, quod charitatis est: & credere, q̄ potens est, si velit, quod petitur elargiri, & in sua bonitate cōfiderere, q̄ si vere expedit ad vota cōdescēdet orantis.

B De perseuerantia in orōne vt certa sit eius impetratio, apparet ex eo, quod dicit Christus Lucę. 11. vbi post traditā orandi formam, ait dñs. Quis vestrū habet amicū, & ibit ad illū media nocte, & dicit ei. Amice, accommoda mihi tres panes. &c. Et illo denegāte. instāter petat. Et sequitur, si ille pseuerauit pulsans, dico vobis, & si nō dabit illi surgens, quia Vicus est: ppter impbitatē tñ eius surget, & dabit illi quotquot habet necessari os. In quo aperte docemur, nō satis esse deū orare, etiā si amici eius simus, nisi in orōne perseueremus, vt certa sit nostrę petitionis impetratio. Itē Lucę. 18. Oportet semper orare, & nō deficere, scilicet, quousq; fiat quod in orōne petitur. Et statim ponit parabolā de iudice, qui viduę iustitiā postulātī, eā nō nisi post importunas & frequentes præces ipsius viduę ipsi facere voluit. Vnde & beatus Grego. in moralibus ait. Virtutis pondus oratio nō habet, quā nequaquā perseuerātia continui amoris tenet. Et Chryso. in de compūctio ne cordis, ait. Ab oratione nō recedas, donec accipias finē postulati, Si igitur quis ex charitate, fide, & spe orauerit, si tamē nō perseueret, non est certa petitionis impetratio, aut orationis exauditio. Vnde non ab re dixit

beatus Iacobus in canonica. Multum valet deprecatio iusti assidua.

De diligentia humana apponēda ad impetrandum postulatum, vt certa sit petitionis obtētio, satis patet, quia qui aliquid a deo petit, ad cuius assecutionem ipse humana remedia conueniētia habet, per quę illud acquiri pōt & solet, & ea negligēs, a solo deo sperat id obtinere: talis inq; non videtur deū orare, sed tentare. Vt si a deo peccator veniā, & medium ad id ordinatū dimittat, scilicet poenitentiam: aut si scientiā petat, & literis, aut lectioni incūbere nolit: aut si sanitatē petat, & medicos, ac medicinā cōtemnat, indign⁹ est re vera, qui audiatur, quia vel irridet, vel tētat deū. Vnde dñs reprehēdit duos discipulos filios Zebedei, q̄ cū peterēt cū Christo in regno eius sedere, & mediū ad id esset tollere crucē, & sequi Christū, dñm medio tamē nil ordinabāt nec cogitabāt. Vnde nō immerito Chrus eos intergaut, dicēs. Potestis bere calicē, quē ego bibitur⁹ sū? &c. Sinē huiusmodi igitur humana diligētia si aliquid a deo petatur, nō erit certa petitionis impetratio.

De re ipsa, quę petitur, q̄ talis debeat esse, quę ad orātis salutem & gloriam dei pertineat, vt certa sit orationis exauditio, etiā inde apparet, q̄ dixit Christus Matth. 6. Querite primo regnum dei, & hęc omnia ad iicientur vobis. Nō regnum vestrum, quo regnetis, sed regnum dei, quo deus regnet in vobis. Vnde in oratione dominica, a gloria dei petitiones incipiūt, cum primo petitur. Sanctificetur nomē tuū. Postea, quę ad salutem vestram pertinet, apponūtur. Ita & Paulus docet, vt quicquid agimus, in gloriā dei faciamus, si scilicet deo in opere illo placere volumus, Et quia nescimus, an quod petim⁹, ad gloriam dei conferat, scit autem id deus: ideo omnia nostra vota opus est deo committamus. Nam quid oremus, sicut oportet, vt inquit Paulus, nescimus. Vnde si sape iustī oratio non exauditur, ideo est, quia vel non principaliter in ea gloria dei præteditur: vel id, quod petitur, pro tūc ipsi oranti non expedit. Sicut non expedit Paulō, nec ecclesię, q̄ deus exaudiret illum, quando vt auferret ab eo stimulum carnis a domino petebat, etiam si instanter id petierit, vt ipse dicit.

De postremo, scilicet, q̄ vt certa sit petitionis impetratio, opus est oret pro seipso. &c. id communiter colligūt doctores, ex multis supra allegatis dictis Chri, in quibus nō videtur promittere aliis ab orātibus, sed ipsismet, quod petierint, vt quando ait.

Si

E Si quid petieritis patrem in nomine meo, fiet vobis. Et iterum. Quęcūq; petieritis in nomine meo, accipietis.

His igitur, quę dicta sunt, concurrentibus, certi sumus, sicut & esse debemus, quod oratio erit impetratoria, imò ex debito & iustitia legis complenda petitio, quandoquidem Christus ad id sua se promissione obligauit. Et quę non statim vota orantis deus compleat, non propter hoc diffidendum est, quin nobis perseuerantibus adimplebit. Differt enim aliquando vota complere, prout ipse scit ad gloriam suam, & salutem nostram magis expedire. Et per hæc patet ad primam dubitationem.

Ad secundam de orationibus mortiferis, quę aliquando audiuntur. Fateor, sed in dānum ipsorum petentium. Quemadmodum in malum iudeorum regem petentium, datus est filius rex. Vnde & dominus mala, quę sub rege passuri erant, illis prædixit, ut habetur. 1. reg. 8. Similiter in malum eorum data sunt illis coturnices, quando carnes petierunt: siquidem in earum comestione multi perierunt. Ita etiam credendum est, deum multorum impoenitentium & obstinorum orationes audire, in quibus solū bona corporis aut fortunę petūt, sciens hoc illis in maiore ipsorum condemnacione cessurum.

Vnde fit, ut ne hi, quorum orationes huiusmodi semper exaudiuntur superbiere, nec illi, quos deus non audit, diffidere aut desperare debeant. Sæpe enim deus iratus contra orantem, concedit illi, quod si iratus non esset, denegaret, ut dicit beatus Augustinus. Sæpe etiam suis electis denegat, quod petunt, sciens forte si concederet, non illis in bonū esse cessurū. Hactenus de oratione, quā quis pro se ad deum fundit: & de valore atq; efficacia eius breuiter dicta sint.

De valore orationis pro alio fusæ.

De valore orationis pro altero factę, similiter esset dubium. An pro sit illi alteri, & ad quid. Fit autē oratio aliquādo pro beatis, aliquādo pro damnatis, aliquādo pro his, qui in purgatorio sunt, aliquādo pro viatoribus. Si pro beatis scietur fiat, non est illis ad aliquid valens, imò deprauata est oratio, & eisdem sanctis iniuriosa. Iniuriā namq; facit beato, qui

orat pro illo. Si autem fiat oratio pro beato, sed nescienter, quia nescitur, quod beatus sit, valet eidem ad gaudium accidentale: siquidem gaudent sancti, videntes quod amici sui in terris viuentes, ex pio & charitativo affectu, qui deo gratus est, opera bona pro illis faciunt, imò obligantur quodam modo ad antidora, scilicet, ad intercedendum pro illis, ob gratitudinem illis debitam.

Si verò oratio fiat pro his, qui in purgatorio sunt, valet illis, ut vel inde totaliter liberentur, vel citius, vel saltem ut mitius torqueantur. Sic enim legitur. 2. Mach. 12. Sancta & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, ut a peccatis soluantur. Sic etiam ait Gre. Papa. Animæ defunctorū quatuor modis soluantur, aut oblationibus sacerdotum, aut precibus sanctorum, aut charorum elemosynis, aut ieiunio cognatorum. Et habet. 13. q. 2. cap. Animæ, Sic etiam Augustinus ait in Enchiridion, loquens de orationibus & suffragiis, quę pro defunctis in purgatorio existentibus fiunt, dicit, Quibus autem profunt, aut hoc profunt, ut illis plena fit remissio, aut certe ut tolerabilior fiat ipsa dānatio. Ex quibus patet, ad quid illis valeat oratio viuorum pro ipsis fusæ.

Si autem pro damnatis oratio fiat, & scietur, seu ex proposito, talis oratio deprauata est, & voluntati diuinę controueniens, hideo nullius valoris reputatur: quandoquidē certa est & determinata voluntas dei, ut qui in mortali culpa vitam finiunt, ad infernū sine spe vlla redemptionis æternaliter puniendi descendant. Ideo non immerito prohibita est pro illis, saltem ex proposito, orare, ut supra probauimus. Et vltra, idem patet ex cap. Pro obeuntibus, 13. q. 2. vbi dicitur, quod pro impiis, etiā si christiani fuerint, sacrificia facere, aut alia suffragia non licebit. Et hoc idem iussu fuit in Concilio Bracharen, ut scilicet pro his, qui in peccatis impoenitentes decesserunt, nulla pro fus fiat comemoratio. Et habetur cap. Placuit, 13. q. 5. Idem similiter significatur cap. Audiuimus, de reliquiis & veneratione sanctorum, quod scilicet ecclesia non tolerat orare pro his, qui in ebrietate decedunt, quia ut ait Paulus. Ebrii regnū dei non possidebunt. In quo aperte significat, non esse orandum pro damnatis. Si autē orare pro illis aliquid esset illis profuturum, certē ecclesia non prohiberet orare pro illis.

Sæpe tamen circa hoc obiecerunt nonnulli, dicentes, quod quis oratio pro damnatis fusæ, non valeat eis, ut ab æternis poenis liberentur,

Atur, valere tamen potest, ut a temporali poena liberentur, cui obnoxii sunt, ob peccata, de quibus hic doluerūt, non tamē satisfecerūt: nā illa poena in inferno temporalis est. Nec hæc patrū decreta supra allegata, loquuntur de oratione priuata, sed de publica, quā clerici tantā ecclesię ministri faciūt. Ac proinde non videtur probatum, orationem saltē priuatā pro damnatis fusam, illis ad remissionē præfate poenę temporalis non valere.

Verūm quicquid sit de quorundā in hoc puncto opinione, ego arbor, nullā orationem, nec priuatam, nec publicam dānatis prodesse, etiā ad temporalis poenę remissionem. Ille enim diues epulo, cū in inferno esset, & ad Abrahā non nihil suffragii, quod mitius torqueretur, exigeret, nullum misericordię verbum audiuit, imò potius significatio ei fuit, ob chaos magnum, quod erat inter damnatos & alios, non posse illis auxillii quicquid communicare.

Legimus etiam de illo seruo, qui suo conferuo misericordiam non fecit, quod traditus est tortoribus, sine misericordia puniendus, cui dictum est. Non exibis inde, donec soluas nouissimum quadrātem. Ex quo intelligimus damnatos sine misericordia luere, quę in hoc seculo peccauerunt.

B Vnde & Iacobus in canonica. Iudiciū sine misericordia fiet ei, qui non fecit misericordiam. Qui autē sine poenitentia in mortali peccato decessit, misericordiam sibi ipsi denegauit. Non igitur minus dignus est, cui misericordia in inferno denegetur, qui sibi misericordiam non fecit, quā si proximo misericordiam non fecisset: quandoquidē misericordia a seipso incipere debet. Dictū enim est Ecclesiastice. Miserere animę tuę placens deo.

Legimus etiam de eo, qui in spiritum sanctum peccauit, hoc est, quod in finali impoenitentia decessit, prout Augustinus exponit, quod non remittetur ei, nec in hoc seculo, nec in alio. Quod exponens Hugo, & alii doctores dicunt, quod taliter peccates, in inferno sine misericordia punietur, quia soluet ad vnguē, quod pro hic commissis debebat. Si igitur ita sit, ut per hæc allegata docemur, apparet nullā orationē, nullū suffragiū hic prodamnatis factū, illis aliquādo prodesse, quominus soluat debitū, usque ad nouissimū quadrantem.

Præterea nec legimus Christū pro damnatis orasse, nec etiam sanctos, nec ecclesiam. Quod si Christus pro illis unquam orasset, reuera ecclesia Christū imitatus, pro eisdem orare permitteret, non solū ora-

tiōe priuata, sed publica: & reuera illi ob suā impoenitentiam & obstinationē digni sunt, pro quibus, nec Christus, nec sancti, nec ecclesia orēt. Digni etiā sunt, ut si quis pro eis oret, ei oratio in nullo exaudiatur a deo. Imò & si quis in hoc seculo velit aliquod opus poenale suscipere, hac intentione, ut pro illis loco poenę temporalis præfate satisfaciatur, digni sunt, ut huiusmodi satisfactio a deo non acceptetur. Quæ ad modū colligitur etiam ex eo, quod Christus ad discipulos dixit, mittens eos ad prædicandum. Si quā domū intraueritis, dicite primo. Pax huic domui. Et si digni fuerint, pax vestra veniet super illos: sin autem, reuertetur ad vos. Oratio igitur, & alia suffragia, si quæ pro damnatis fiāt, nullo modo possunt eos a poenis, nec in toto, nec in parte reuelare.

Inde etiam cōiter & verē dicitur, quod indulgentiæ, etiam si Papa vellet eas ad damnatos per modum suffragii extendere, illis nullatenus prodesse, eo quod indulgentiæ valent ex meritis Christi & sanctorum: Christus autē, & sancti, sicut nec ecclesia, sua merita nunquam damnatis applicuerunt.

Vnde & Augustinus. Si sciret patrem meum esse in inferno, non magis orarem pro illo, quā pro diabolo. Quod certē inhumanū dictū videretur, si posset sua oratione patrē in inferno existētē, aliquādo subuenire.

Non itaq; valet oratio pro altero fusæ, nec a deo pro altero acceptatur, nā si id, quod pro illo petimus, possit adulatoriū, aut via illi esse, qua possit ad vitam peruenire beatā. Si autem ille alter, pro quo oratur, talis sit, cui via salutis penitus clausa est, frustra oratur pro illo. Tales sunt damnati.

Sed de oratione pro altero viatore fusæ, esset dubium, ad quid valet ei. Specialiter mouetur dubium, de gratia gratum faciente, An valeat illi ad gratiam primam, seu augmentum eius. Videntur aliqui dicere, quod sic. Pro quo videtur facere, quod habet Mattheus 9. Videns Iesus fidem illorum, dixit paralytico. Confide fili, remittuntur tibi peccata tua. Super quo Greg. Quantum valet apud deum fides propria, apud quem tantum valet fides aliena. Ex quibus apparet, aliorum preces valuisse paralytico, ut remissionem peccatorum, & ex consequenti gratiam primam obtineret.

Facit etiam, quod habetur Luca. 16. Facite vobis amicos de mamona iniquitatis, ut cum defeceritis, recipiant vos in eterna tabernacula. Et deficere in proposito saluatoris, videtur idem esse, quod a charitate

E te excidere. Igitur his, qui sunt in mortali peccato, ad salutem animæ & gloriâ preces pauperum valent, quibus elemosynas præstiterant, aut præstant.

Facit etiam beatus Ambrosius, super illud. i. ad Timoth. 4. Corporalis exercitatio, ad modicum utilis est. &c. Significans quantum valeat opus misericordiæ indigentibus impensum: quia eorum precibus valde iuuantur ad promerendum deum, addit. Si quis ergo, quia misericordia magna res est lubricum tamen carnis patiatur, quid fiet de illo: Vapulabit, sed non peribit. Si autem solum exercitum corporale habuerit, perennes poenas patietur. Ex quo apparet, eum loqui de lubrico carnis mortali, per quod quis a charitate excidit, & illum dicit vapulaturum quidem, sed saluandum, eorum precibus adiutum, quibus misericors fuit.

Facit etiam, quod habetur. i. Ioã. 5. Qui scit fratrem suum peccare peccatum non ad mortem, petat, & dabitur ei vita, peccanti peccatum non ad mortem. Vbi peccatum non ad mortem, videtur omne aliud ab eo, quod est ad mortem. Peccatum autem ad mortem dicitur, in quo quis impenitens decedit. Igitur vnus homo sua oratione potest fratri grām primā obtinere, per quam viuat.

Facit etiam, quod habetur in Canonica Iacobi. 5. Infirmatur quis in vobis, inducat presbyteros. &c. Et addit, & oratio fidei saluabit infirmum. Et si in peccatis sit, dimittentur ei.

Hæc opinio, quam Adrianus prædictis rationibus fundat, si intelligatur, ut nonnulli proteruientes defensare voluerunt, sic scilicet, quod oratio vnus valeat alteri ad primam gratiam, secluso omni boni motu illius, ita ut ex parte illius pro quo oratur, nil aliud necessarium sit, nisi quod obicem non ponat, videtur mihi opinio falsa, & erronea, Nam certum est, vnicuique necessariam esse fidem acquisitam ut saluetur, quod tanquam certum, & alibi abunde probatum suppono. Et igitur, qui fidem non habet, quomodo poterit aliena oratio ad gratiam primam, prodesse, cui nisi fidem habeat, sacramentum baptismi non prodest?

De inde æque certum est, peccatori in mortale peccatum lapsio, necessariam esse cordis poenitentiam, ut viuat. Quod sæpissimè scriptura docet, & apertissimè Augustini decretum canonizatum, declarat, dicens. Omnis qui suæ voluntatis arbiter constitutus est, nisi poeniteat eum veteris vitæ, nouam vi-

tam, scilicet gratiæ, inchoare non potest, à qua soli paruuli immunes sunt: Quomodo igitur peccatori sine poenitentia suorum delictorum poterit de lege aliena oratio, prodesse, cui Christi sacramentum non prodest, nec confessio, nec baptismus, ut supra deduxi?

Potest secundo modo intelligi præfata opinio sic, quod ex parte quidam peccatoris necessaria sit poenitentia cordis, ut gratiam habeat, non tamen tanta, quæ per se sufficiat ad gratiam obtinendam, ob sui remissionem. Tunc hac dispositione existente in illo, poterit illi ad gratiam primam prodesse alterius oratio. Verò contra hunc modum sæpe aliàs obiecimur, probantes non esse in contritione seu poenitentia cordis necessariam intensiorem gradualementem, sed satis esse, si efficax sit, etiam si sit remissa, ad hoc, quod sit sufficiens dispositio ad gratiam, sicut etiam supra arguendo contra Adrianum in hoc libello de oratione deduxi. Ac proinde, si ita sit, quod sine poenitentia cordis formali, aut virtuali non potest peccator gratiam primam habere: & quæcumque talis etiam si remissa sit, sufficit ad gratiam primam, consequens est, orationem alterius ad gratiam primam directè non valere: quando quidem gratia prima correspondet illi poenitentia, seu propriæ dispositioni ipsius poenitentis, & secundum eius exigentiam sibi præstatur. An autem oratio vnus alteri taliter ad gratiam proficit, quod ultra illam gratiam propriæ dispositioni correspondentem, impetret illi alium gradum, non satis certum est: nec enim est secundum legem, nec contra legem, sed præter, ut videtur. Et ita in libera dei potestate erit, salua lege, orationem vnus, ad gratiam alteri conferendam acceptare. Velle autem id probare per autoritates suprà allegatas, est velle probare, quod fiat secundum legem: quod tamen minime credendum est. Ideo cõuenit ad eas respondere.

Ad primum de paralytico, dicendum, quod ex illo loco non sequitur, quod sola fides astantium, qui pro illo Christum præcabantur, suffecerit ad remittendum peccata illi paralytico. Quod patet, tum quia paralyticus, qui in morbum ob peccatum inciderat, sine fide propria vitam gratiæ habere non poterat. Tum, quia dixit ei Christus. Confide fili, remittuntur tibi peccata tua. Vnde præmisit. Cõfide, Et adiunxit. remittuntur. &c. In quo apparet illum paralyticum fiduciam habuisse in Christo, ideoque remissionem obtinuisse. Et ita nonnulli expositores dicunt, quod quando dicitur. Videns Iesus fidem illorum. &c. ly. illorum,

Arum, non solum refert fidem astantium, sed etiam ipsius paralytici. Et quod ait Gregorius. dicens. Quantum valet fides propria, si tantum valet aliena. &c. Fateor, quod aliena fides valet illi paralytico ad remissionem peccatorum, sed completam, id est, quo ad residuam poenam culpa prius per fidem & contritionem condonata, ad quam remissionem completam, propria fides paralytici non sufficeret. Vnde putandum est, illum ob fidem propriam fuisse consequutum remissionem quo ad culpam & poenam æternam: fide autem aliorum adiuncta, consequutus est plenam peccatorum remissionem. Et hoc aliud est, quod gratiam primam per aliorum fidem eum consequutum esse, ut patet.

Ad secundum, ut cum defeceritis. &c. Dicendum, quod (salua pace) non rectè exponitur per Adrianum quod dicitur, scilicet, ut cum defeceritis, id est, à charitate cecideritis: Cui aliter communiter exponatur scilicet, ut cum defeceritis à vita præsentis, pauperes, quibus benefecistis, in æterna tabernacula vos recipiant. Aut sic, ut cum defeceritis, id est, ut quando vos per vos ipsos regnum dei introire non suffeceritis, ex quo in hoc seculo pro delictis non satisfecistis, illi per suas intercessionem vos iuuantes, recipiant vos. Quod certè saluatur absque hoc, quod illi pauperes impetret gratiam & gloriâ directè ipsi beneficianti.

Ad tertium ex Ambrosio adductum, dicendum, quod impertinenter citatur. Nam ipse significat excellentiam operum misericordiæ super exercitium corporale, quod est, ieiunium, vigilia. &c. dicens, quod peccator, qui in lubricum carnis, etiam mortale ceciderit, iustificabitur, & non peribit, si misericordiam faciat, qualiter non iustificabitur, sed potius peribit, si solum corporale exercitium faciat. Quod pro tanto videtur dixisse, quia misericordia proximo impetrata, si sit, sicut fieri debet, procedit ex charitate fraterna, quæ si vera sit, sine charitate dei haberi non potest, ut alibi late exponendo Augustinum, deduxi. Quam charitatem non ita requirit corporale exercitium. Quod sic acceptum, certè impertinens est, ad probandum opinionem prædictam.

Ad quartum ex prima. Ioann. 5. Qui scit fratrem suum. &c. dicendum, quod dimissis aliis expositionibus, peccatum ad mortem dicitur, in quo quis decedit impenitens, seu volens, hoc autem sciri potest ab effectu, ut si videamus fratrem seipsum gladio interimere, aut seipsum suspendere, aut precipitare, morte illi subsequuta, dicitur tunc peccare ad mortem,

quia post illud peccatum perpetratum, nil aliud sperari de illo potest, quod mors æterna, cum post non sit locus resipiscendi. Dicitur etiam contra peccare non ad mortem, quando in vita peccat, & post peccatum videmus sibi superesse tempus, ut conuertatur, & viuat. Pro his dicit Ioannes orandum esse, & dabitur illi vita. Verum hoc non probat, quod ad orationem alterius, dabitur illi vita sine poenitentia ipsius. Alioquin impertinens videretur, quod post peccatum commissum super sit sibi tempus poenitendi, vel non, si sine poenitentia posset post peccatum vitam habere. Itaque in casu id quod per orationem impetratur ei, qui peccauit non ad mortem, non est vita immediatè, sed poenitentia, ad quam sequitur vita.

Ad quintum ex Canone Iacobi. 5. Infirmatur quis in vobis. &c. Dicendum, quod locus ille communiter intelligitur de sacramento extreme vntionis, quod valet ex opere operato ad salutem vntionis. Et oratio illa fidei, de qua textus ait, quod saluabit infirmum, potest accipi, per orationem, quæ vntionem dicit, quæ est forma efficax ipsius sacramenti, in qua dicitur Per hæc sancta vntionem, & dei piissimam misericordiam, indulgeat tibi deus, quicquid peccasti per gustum. &c. Quod si de oratione multorum presbyterorum illic pro salute infirmi orantium velis id accipere, dicendum, quod talis oratio saluabit mediate infirmum, ut dictum est, mediate scilicet eius poenitentia illi per orationem impetrata. Quod enim oratio illa valeat illi infirmo in peccato mortali existenti ad salutem anime immediatè, seclusa eius immediata dispositione, absurdum videtur.

Videtur ergo resolutorie, quod oratio vnus pro altero iusa, non valet ei immediate ad primam gratiam, nec ad secundam, sed tantum mediate, quia scilicet tali oratione inclinatur deus ad mouendum eum, per quo oratur, ut se disponat dispositione, qua dignus sit gratiam promereri, non tamè de lege ultra gratiam propriæ dispositioni respondentem, aliam ob meritum vel orationem alterius impetrabit. Et cum prima pars certa sit, videtur pro secunda hæc ultima facere Ezechiel. 18. vbi late dicitur, quod filius non portabit iniquitatem patris, nec iustitiam, nec è contrà. Et iustitia iusti super eum erit, & impietas impii similiter erit super eum. Vbi in toto cap. id satis aperte docet, quod vnus non reportabit gratiam, nec gloriam, aut vitam, propter iustitiam alterius. Sicut nec vnus portabit supplicium propter peccata alterius. Sed si vnus posset alteri immediatè impetrare gratiam primam aut

& secundum

E secundam, & ex consequenti gloriam correspondentem, falsa videretur praefata sententia. ad idem, quod ait Paulus. 2. ad Corinthios. 5. Omnes stabimus ante tribunal Christi, & reportabit unusquisque secundum ea, quae in proprio corpore gessit, non secundum ea, quae per alium facta fuerint. Huius oppositum fieret, si vnus posset de lege alteri mereri gratiam ultra gratiam correspondentem propriis operibus illius alterius, ut satis de se constare videtur. Restat ergo quod dictum est.

Si lit oppositum asserere, aut sentire, scilicet, quod homo possit oratione sua alteri gratiam gratum facientem, & ex consequenti gloriam impetrare ultra eam, quam ille alter propriis, operibus erat consequuturus, nollem contradicere, neque tanquam haereticum condemnare, cum videam haec, quae nuper allegata sunt, taliter posse intelligi, ut sic opinantibus non prauidicent. Nam si recte attendamus, textus Ezechielis supra citatus, hoc praetendere videtur, scilicet, quod vniciquisque tam pio quam impio in Dei iudicio, iustitia fiet, taliter ut premium, quod quis meruit, in alterum non transferetur, sed illi reddetur, & supplicium, quod quis meruit, similiter illi dabitur, non alteri, quod vniciquisque reddetur prout meruit, siue bonum, siue malum. Sic enim initio capitis significatur, quia quaerebatur iudei, quod poenam, quae patribus suis debebatur, ipsi luerent. Dicebant enim, Patres nostri comederunt vnam acerbam, & dentes filiorum obstupescunt. Et ad hoc excludendum ponuntur omnia, quae in hoc textu dicta sunt. Et in fine capitis concludit, Idcirco vnumquodque iuxta vias suas iudicabo. Ex quibus patet, quid in dicto capite praetendatur, scilicet, quod poena aut premium vni debetur, illi reddetur, & non alteri, idque de iustitia. Cum hoc tamē stat, quod & si de iustitia non debeat alicui gratia, aut gloria ob orationem alterius, quod ex liberalitate Dei illic conferatur, modo penitentiam debitamque dispositionem non omittat, nam per illam dignificabitur, saltem de congruo, ut alterius oratio illi ad gratiam prodesse valeat.

Similiter ad textum Pauli posset referri, non enim intendebat Paulus excludere Dei liberalitatem, qui potest ob merita vnus, alteri gratiam prestare, & gloriam, sed iustitiam Dei volebat manifestare, scilicet, quod neminem premio aut supplicio illi debito defraudabit, tanquam iustus iudex, qui non solum opera, sed & corda equisime iudicet. Cum quo stat, quod dictum est. s. quod reseruata

vniciquisque iustitia sua, aliquibus ob aliorum merita ex sua liberalitate abundantiorē gloriam & gratiam conferat: iuxta id, quod dixit in parabola patris fami. Amice, non facio tibi iniuriam, accipe quod tuum est, & vade. An non licet mihi quod volo facere. An oculus tuus nequam est, quia ego bonus sum? Vnde de beato Nicolao legitur, quod altantium precibus cum baptizaretur, abundantem gratiam recepit.

Sed ad ulteriora transeundo, esset dubium, An incertum sit, orationem vnus valere alteri ad alia bona citra gratiam. Et videtur quod sic quamuis in multis exemplis scripturae. Quod cum certum sit tam ex dictis, quam ex dicendis, non hic immorari, sed ad aliud transire, scilicet, cuius, & pro quo debet esse illa oratio, quae alteri valitura est. Est enim quadruplex huiusmodi oratio pro altero facta, scilicet, iusti pro iusto, iniusti pro iniusto, iusti pro iniusto, iniusti pro iusto. De ea enim, quae a iusto pro iusto, siue viuo, siue defuncto fit, non est dubitatio. De ea vero, quae fit a iniusto pro iniusto, similiter certum esse non dubito, cum saepe validam esse ad mali remotionem, & boni collationem, ut Genes. 19. Recordatus est dominus Abraham, & liberauit Loth de subuersione urbium, in quibus habitauerat. Et exodi. 17. Quandiu manus leuabat Moyses, vincebat Israel: quoties vero remittebat, vincebat Amalech.

Verum in his oratio non pro iniustis, sed pro iustis valebat, ideo adduco alia. Nam Genes. 18. orate Abraham deum, ne vrbes Sodomitarum disperderet, dixit Deus. Si aliquot iustos, etiam si decem tantum ibi repererem, non delebo illos. Quod tractans Ambrosius de Abraham ca. 6. ait. Hic discamus quantum amicus patriae sit iustus, & quemadmodum non debemus inuidere sanctis, neque temere derogare: illorum enim nos fides saluat, illorum iustitia ab excidio defendit.

Item Exodi. 32. deus ira succensus, erat perditurus filios Israel, & tamen precibus Moysi placatus est. Quod & in Psal. dicitur. Dixit ut disperderet eos, si non Moyses electus eius stetit in confectione in conspectu eius.

Patet etiam ex eo, quod dixit dominus ad Abimelech. Redde uxorem viro tuo, & orabit pro te, quia propheta est, & viues. Pro quo etiam facit, quod habetur in lib. Iob, quod dominus conuersus est ad poenitentiam Iob, cum oraret ille pro amicis suis, contra quos dominus fuerat iratus.

Sed

A Sed argues contra hoc. Primo ex eo quod dixit dominus ad Hieremiam. cap. 7. Tu ergo noli orare pro populo hoc, quia non exaudiam. Respon. Hoc ideo erat, quia iam erat dei sententia aduersus illos determinata, tunc enim non valet orare.

Secundo obiciunt id, quod habetur, Matth. 10. Intrans domum, dicetis. Pax huic domui. Et si digna fuerit, pax veniet super eam, si autem reuertetur ad vos. Respon. Duobus modis aliquis dicitur indignus dei beneficio, negatiue scilicet, & hoc commune est omni peccatori. Et positiuē, scilicet, si actu, vel voluntate deum offendit. Primo modo oratio auditur pro indignis, ut patet ex dictis. Secundo modo non, maxime cum dei sententia certa sit aduersus eos ob certam culpam. Vel dici potest, quod si is pro quo oratur, taliter indignus sit, in quo nullum opus bonum in gloriam dei factum, nec bonus in deum zelus reperitur, & pro taliter indigno oratio facta non valet. Si autem taliter sit indignus, quod cum sine charitate sit, attamen in eo solent opera & zelus in deum reperiri, tunc pro tali orare, utile est. Et forte Christus loquebatur de indignis primo modo.

De oratione vero, quae fit ab iniusto pro iniusto vel iniusto esset simile dubium. An valeat ei, pro quo oratur. Et breuiter videtur distinguendum. Vel enim ille iniustus orat in persona ecclesiae, quia minister est eius: vel in persona alterius iusti, qui orationem sibi commendauit: vel in persona sua. Si primum aut secundum, valet oratio eis, pro quibus fit etiam si a peccatore fiat. Quia quis non habeat valorem ex opere operantis, habet tamen ex parte illius, in cuius persona dicitur oratio. Si tertium, tunc non ita valet, ut dicunt Tho. Duran. & caeteri. Quia nec ex opere operato, nec operantis: non inquam valet alteri, saltem ex iustitia, quam ex liberalitate ipsius dei potest a deo acceptari ad bonum aliquod temporale praestandum alteri, pro quo fit. Sicut opera in peccato facta, alioqui bona, solent a deo acceptari ad praestandum bonum aliquod ipsi operanti, ut supra sepe deduximus.

Inde tamen oritur dubium, supposito quod oratio vnus iusti saepe valet ei, pro quo fit. An valeat ei per viam meriti, an per viam impetrationis liberalis, an per viam satisfactionis. Et quidem de primis duobus non ita dubitatur, sed tenendum est quod valet, non per viam meriti de condigno, ita ut deus astrictus sit ex iustitia id reddere, quod petitur,

sed per viam liberalitatis.

De tertio vero dicunt aliqui, quod valet alteri per viam satisfactionis & iustitiae. Quia cum oratio eo quod poenalis est aut difficilis, est satisfactoria & solutiua poenae debita ei, qui orat: maxime si in charitate oret, & in eius potestate est, vim satisfactionis in alterum transferre, sequitur quod illi alteri cedit in solutum. Addit tamen Adrianus, dummodo ille alter similiter sit in gratia.

Potest exemplo id confirmari, si Petrus debet Ioanni decem ducatos, & vnus alius velit eos pro Petro soluere, satis fit illi de iustitia. Ita igitur hic.

Respon. Video solutionem communem satis, sed mihi non omnino placet, nec etiam exemplum. Patet, supposita terminorum intelligentia, quod homo non dicitur satisfacere deo de iustitia, nisi quia deus, ex lege saltem astrictus est, illam satisfactionem loco debiti acceptare. Nam si acceptat merum liberaliter, non est satisfactorio ex iustitia: sed deus in lege non se obligauit ad acceptandum orationem vnus, aut aliud opus pro altero, etiam si congruum sit, quod acceptet, ut amicis condescendat, igitur vnus non satisfacit deo offenso pro altero de iustitia. Quod patet ex exemplo superius posito. Si secundum legem humanam aliquis criminofus debet iudici centum flagella, & vnus alius volens illum a flagellis liberare, in seipso, etiam iudice sciēte, illa centum flagella sponte suscipiat, certe ille non satisfacit iudici de iustitia pro illo altero criminofus: quia iuste potest iudex procedere contra criminofum praefatum, non obstante facto alterius. Ita igitur in proposito, cum peccator ob culpam, etiam dimissam, sit deo debitor poenae suae vindictae per ipsum, vel tortores suos sumenda, si alter velit opus poenale pro illo subire, non video quomodo sit deus astrictus ad loco debiti acceptare.

Nec exemplum allegatum videtur simile: aliud enim est debitum reale, quod homo homini debet: aliud debitum poenae ob culpam, quod homo deo debet. Primum tale est, quod per quencumque nomine debitoris soluitur, manet solutum, & res est ad aequalitatem redacta. Debitum vero poenale ob culpam, non ita de rigore manet per alium solutum, nisi per ipsum, aut in ipso, qui peccauit, soluatur. Quod si iudex offensus, alterius solutionem velit acceptare, erit hoc ex gratia, & non ex iustitia stricte sumpta, secus largē sumpta, ut supra tactum fuit. Nec obstat, quod dicitur. Quod quis per alium facit, per seipsum

& 2 sum

sum facere videtur. Quia etiam si ipse debitor poenae per seipsum oraret, non se quita ret ex iustitia, nisi accedente dei liberali accipione. Si enim deus se in lege obligasset, aut promississet se fore contentum, quod loco offensae eidem factae, offendens, vel per se, vel per alium aliquod opus poenale subeat, bene quidem, sed hoc esset ostendendum.

De valore orationis pro multis fusa.

DE valore orationis multis fusa, solet esse quaestio. An tantum valeat unicuique eorum, quantum valeret, si pro unoquoque seorsum diceretur. In quo vulgata est controuersia inter Praepositiuum, & Sco. Tenet Praepositiuus partem affirmatiuam, scilicet, quod non minus valet vni eorum per hoc quod pro illo, & pro aliis multis effunditur, eo quod unusquisque eorum, pro quibus oratur, supposita eorum dignitate, recipit totum valorem orationis. Ratio positionis est primo, quia bonum spirituale proportionatur spiritui: sed spiritus totus communicatur, & non per partes, non enim minus habet de anima caput per hoc, quod pedi & manui communicatur, cum tota sit in qualibet parte. Igitur etiam bonum spirituale totum absque sui diuisione comunicatur, cuiusque comunicatur.

Sed haec ratio non probat, quod vult, cum discrimen inter spiritum, & bonum spirituale sit apertum. Spiritus enim indiuisibilis est, ideo non potest per partes comunicari, ut constat. Bonum autem spirituale, quod per orationem alicui comunicatur, diuisibile est, & partitionem admittit, siue sit collatio boni, siue remotio mali. Patet manifeste de collatione boni, seu de bono collato, siue sit charitas, siue virtutes theologales, siue morales, siue alia dona positiua creata. Certum est, ea omnia diuisibilia esse, saltem intensiue. Unde potest gratiae aut virtutis vnus gradus comunicari vni, & alius alii, De malo etiam remoto idem patet, puta de poena debita alicui pro peccatis suis, quae quoad intensiorem & durationem partibilis est. Vnde si valet oratio ad remittendum decem gradus poenae debite, nil inconuenit vni homini remitti vnum gradum, alii alium. Quod si bonum spirituale proportionatur spiritui, non erit in eo, quod dictum est, de communicatione per indiuisibilitatem, ut patet.

Secundo idem probat a simili de can-
dela coram multis accensa, quae
etque illuminat omnes praesentes. Et vox coram multis prolata, aequae ab omnibus astantibus auditur. Sic igitur dicit orationem omnibus, pro quibus fit, aequae prodesse.

Verum nec haec ratio probat, tum quia
eodem modo probaretur, quod
oratio valet aequae his, pro quibus non fit, sicut his, pro quibus fit. Nam candela si solum accendatur ad illuminandum vnum, non minus illuminat reliquos astantes. Et vox doctriinae, si solum dicitur ad docendum vnum, non minus reliqui astantes docebuntur. Tum etiam dissimilitudo est nota: nam candela & vox a natura sua efficiunt effectum in passum aequae appropinquatum. Oratio autem non nisi ex intentione orantis, & voluntate dei orationem acceptantis: ideo stat, quod oratio non aequae pro fit multis, nec vni, quantum si pro illo solo diceretur.

Tertio idem probat ex decreto Hiero-
ny. de consecratione, distin. 5. ca.
Non mediocriter, dicentis. Cum psalmus vel missa pro cunctis animabus dicitur, non minus, quam si pro vnoquoque diceretur, accipitur.

Hinc tam en non sequitur, quod praetendunt, stando in his verbis, quae
(dimissis aliis glo, in se sumpta, hoc videtur
directe significare, scilicet, quod psalmus, vel missa
aequalem habet valorem, si pro vno solum
dicatur, & si pro multis. Quod, intellectum de
valore psalmi, vel missae ex opere operato videtur
verum. Et quod non intendat Hierony. dicere,
quod tantum valet unicuique ex opere operato
vna missa dicta pro multis, quantum valeret,
si pro vnoquoque sua missa diceretur, videtur
manifestum. Clarum enim est ex multis missis
plus commode animas reportare, quam ex vna
sola. Sed comparat missam dictam pro vno, ad
missam dictam pro cunctis. Et dicit, quod idem
est vtriusque valor & fructus. Hoc videtur
sensisse Adrianus, respondendo ad hanc
authoritatem Hierony.

Vnde attendendo seriem decreti, videtur
Hierony. intendere eos reprehendere, qui volentes multis animabus per orationes aut missas proficere: multiplicat psalmos, & missas, idque cum suae incolumitatis detrimento, & cum magno fastidio: cum tamen satis esset, & vtilius, paucos psalmos & missas pro cunctis, quibus sacerdos prodesse cupit, dicere cum cordis hilaritate, & conscientiae puritate, quam psalmos, & missas multiplicare cum cordis molestia, & anxietate. Et ita intendit, quod homo plus prodesse multis, quibus prodesse cupit, vna missam

De multiplici valore orationis secundum quosdam.

SCOTUS dicit, omnem orationem seu opus meritorium cuiuscumque tripliciter valere, scilicet specialissimè, & valet ipsi, qui meretur. Generalissimè, & valet toti ecclesiae. Et medio modo, & valet ei, cui is, qui orat aut meretur, vult huiusmodi orationem applicare. Et primum, scilicet specialissimum valorem non potest ipse orans alteri se applicare, nam contra charitatem ageret, quae a se incipit, & contra dei institutionem, qui unicuique oranti, aut benemerenti suum promittit praemium: quandoquidem vnusquisque sui operis fructum reportabit. Secundum valorem, scilicet generalissimum, etiam orans non potest a tota ecclesia amouere, & particulariter cui velit applicare. Esset enim hoc etiam contra charitatem, quae omnia amicorum communia facit, & omnis iustus, est particeps omnium bonorum operum, quae in ecclesia fiunt, prout significat Psalmista, dicens. Particeps ego sum omnium timentium te. &c. Et videtur inter omnes iustos quaedam charitatis contracta societas, quibus est vnus dominus, vna fides, vnus baptisma, & vna & communis dilectio, quae se mutuo ut seipsum diligere debent, ideo mutuo sibi sua merita communicant: non tam ex voluntate humana, quam dei iussu, qui hanc mutuam dilectionem eos inter se habere precepit, & ita cum orare eos doceret, ab oratione singularitatem amouit, & ut generaliter pro omnibus orarent, docuit, ut patet in oratione ipsa dominica, qua petitur, Dimitte nobis. &c. libera nos, da nobis hodie. Vbi semper in plurali ponuntur petitiones, non in singulari. Et quam multi iusti orationes ad deum singulariter, vel pro se, vel pro amicis expressè fundant, tacite tamen, & habitualiter omnes alios iustos includunt. Nec intendunt quemquam a praefata sancta societate excludere. Tertium autem valorem medium potest ipse orans seu opus meritorium faciens applicare sibi, aut aliis, quibus velit. De quo alias.

Et hic tertius valor ponendus sit ultra specialissimum, & generalissimum, apparet, quia si non valeret oratio, aut psalmus, aut missa nisi illis duobus primis modis, superflue igitur in ecclesia essent ordinatae missae pro viuis specialiter, & aliae pro mortuis: &

A missam pro multis dicendo cum cordis puritate & hilaritate, quam pro singulis eorum missas cum anxietate celebrando. Et loquitur seu intelligendum est, de valore procedente ex opere operantis, & non ex opere operato. Quod inde patet, quia ad valorem ex opere operato parum refert cordis hilaritas & serenitas. Tum etiam, quia loquitur de psalmo & missa indifferenter. Psalmus autem non ita valet, ut videtur ex opere operato, sicut missa, igitur de valore ex parte operantis loquitur.

EX his apparet fundamenta huius opinionis non sufficere ad eius probationem: sed nec ipsa opinio in se videtur multum rationalis, si indistincte dicatur de valore orationis, quatenus valet ad remissionem poenae, seu ad satisfaciendum, & quatenus valet ad collationem boni. Nam valor orationis per viam satisfactionis, finitus est & determinatus, quia tollit de poena aliquid aequi ualens ei, quatenus satisfactoria est. Non igitur cedit in solutum aequaliter pro multis, sicut pro vno solo cederet. Ut si sint decem debitorum, quorum quilibet debet decem, & Petrus soluat decem creditori, certe hoc cedit in solutum ex iustitia pro vno tantum aequae, & si pro multis opus est, ut per singulos solutio diuidatur, ut satis de se constat. Sic in proposito. De collatione etiam boni, quod confertur eis, pro quibus oratur, non videtur omnino certum, quod scilicet vnusquisque tantum recipiat, ac si pro illo solo funderetur oratio, Nam quaero, an bonum illud sit ex iustitia debitum pro tali oratione, & ei, cui applicatur, reddendum, an solum per viam gratiae & liberalitatis donetur. Si primum, unicuique merito determinato suum premium determinatum & finitum debetur, & illud in multis diuisum, nulli plene concedetur, ut patet, sicut si pro vno solo esset oratio fusa, & applicata. Si secundum, nulla est certitudo ad quantum bonum, & pro quibus velit deus orationem illam acceptare, ut manifestum est. Non igitur est certitudo in hac opinione, sed vel falsa, vel incerta, ne dicam temeraria, videtur.

Præterea si oratio vel missa tantum valeret unicuique eorum, pro quibus fit, quantum si pro eo solo diceretur, manifeste deretur incuria & negligentia sacerdotum, & merito culpanda, si cum pro vno orat, aut missam celebrat, non id pro omnibus facit cum per hoc, quod pro omnibus id faceret, nec ille vnus quicquam fructus orationis perderet, & ceteri alii tantumdem lucrarentur.

Enter viuos alia pro his, alia pro aliis, si non valeret eis nisi generalissimè.

Si dicas, quod quando specialiter applicatur alicui, aut aliquibus, non recipiunt tantum omnes generalissimè, quantum alias recipere: & ita quod illis subtrahitur, datur aliis, pro quibus specialiter dicuntur. Verum hoc irrationabile est, & contra charitatem, & sanctam prefatam societatem, dicere, quod ut his, aut aliis specialiter proficiamus, oportet de bonis aliorum, & eisdem ex lege charitatis debitis subtrahere. Et ita apparet huiusmodi mediū valorem nulli ex iustitia esse debitum, nisi cui ipse operans applicauerit.

His præmissis respondet, quod oratio non tantum valet vni, pro multis fusa, quantum valeret illi, si pro illo solo fuideretur. Cuius ratio est, quia hic valor medius finitus est, cum correspondeat finito merito, scilicet ipsius operantis (quia de valore medio proueniēte ex opere operantis, procedimus nunc, quando idē dicat de valore medio procedente ex parte ecclesie, si in persona eius oratio fiat) Et cum ait, quod non tantum vni pro multis fusa, & c. procedit tamen per viam satisfactionis, quam per viam alicuius boni impetrationis, quia per meritum finitum, seu satisfactionem finitā, finita & determinata poena remittitur, quia fit satisfactio per solutionem æquivalentis. Bonum etiā, quod per orationem impetratur, etiam finitum est, cum merito finito correspondeat: & ita comunicatum multis, non recipiet vnus quantum reciperet, si illi soli totum comunicaretur, cum partitionem admittat, ut supra tactum fuit. Hæc est opinio cum potissimo fundamento.

Habet tamen hæc opinio dubia contra se. Primo de illo valore generalissimo videtur, quod non solum iustis, sed peccatoribus fidelibus deberet comunicari. Quia cum prefata charitatis societas fundetur in mutua dilectione, qua vnusquisque alterum ut seipsum diligere debet: hæc autē dilectio non solum ad iustos, sed etiam ad peccatores se extendit. Iustus enim omnes proximos tenetur ex charitate diligere, & neminem potest excludere. Cum etiam videamus ecclesiam, pro peccatoribus orare, sicut & pro iustis, quæ sponsum Christum imitatur, qui pro peccatoribus venit, orauit, & passus est. Sequitur quod illatum est.

Deinde ille valor generalissimus est finitus, an infinitus? Non secundum, quia tunc vnusquisque participantium reciperet bonum infinitum, ad minus aliquis eorum,

imò si omnes sint æque dispositi, recipient æqualiter de illo bono infinito: & cum finiti sint participantes, necesse est vnusquemque in finitum bonum recipere. Adde, quod merito finito, non correspondet nisi bonum finitum. Non igitur est dandum secundum. Si primum detur, scilicet, quod sit finitus valor, sequitur, quod quanto plures sunt iusti in ecclesia dei, tanto minus vnusquisque participabit de prefato valore generalissimo, & ita noceret ex hac parte iustis, quod in ecclesia crescerent iusti.

Si dicas, non sequitur, quia quantum ex vna parte diminuitur iusto de prefato valore vnus cuius meriti, tantum, & forte plus crescit illi ex maiori numero iustorum, qui plura addent merita omnibus communia. Sed contra, nam pono quod numerus iustorum, qui de nouo apponitur, non sit nisi numerus paruulorum, qui baptizentur. Hi non habent merita, quæ aliis communicent.

Deinde si solis iustis in gratia existētibus, comunicaretur ille valor generalissimus, & non his, qui gratia carent, sequitur quod quanto quis maiorem gratiam haberet, tanto plus de prefato bono participaret: & quanto quis minorē gratiam haberet, tanto minus participaret: & ita his qui paruam gratiam habent, præiudicarent alii iusti maiorem gratiam habentes. Dico cæteris paribus.

Præterea illud bonum generalissimum, esset dubium, quale, & quid est, an sit gratia gratum faciens, an solum alia bona diuinitus data, an solum poene peccatis debita remissio? Si gratia gratum faciens, sequitur quod assidue crescit charitas infusa, & gratia in paruulis baptizatis, quia in ecclesia assidue fiunt opera meritoria: & ita non staret paruulum in sola gratia baptismali decedere. Similiter adultis saltem iustis, etiam cum dormiunt, augetur semper gratia & charitas: & cum gratiæ & charitati sua gloria correspondeat, sequitur quod homo reportabit finaliter in iudicio gloriam essentialē ex alienis meritis proueniētem, cum tamen dicat Paulus, quod vnusquisque secundum sua opera reportabit, non secundum aliena. Et iterum. Vnusquisque secundum sua opera iudicabitur, quia opera illorum sequuntur eos, ut supra tangebatur. Et secundum filius non portabit iniquitatem patris, nec iustitiam, ut dicit Ezech.

Si verò illud bonum generalissimum sit aliud citra gratiam & gloriam, quæro, vel debetur ex iustitia, vel datur ex gratia. Primum non apparet, quia deus non legitur

A se obligasse, aut promississe ob aliquorum merita bonum dare aliis generaliter, etiā si promiserit se remuneraturum operantem ipsum. Si datur ex gratia & liberalitate ipsius Dei, sequitur incertum omnino esse, quod opinio dicit, de illo valore generalissimo, quod omnibus de ecclesia determinatè comunicatur. Quamuis enim sæpe legamus Deum ob quorundam preces & merita, aliis multa bona dedisse, à multisque damnis alios eripuisse, ita è contra legimus, iustorum merita & preces aliis, pro quibus fundebantur, minime profuisse: Et sicut Deus in lege euangelica non promissit se orantem exauditurum, nisi pro se oraret, ita non promissit remunerare nisi operantem. Quod si in casibus particularibus Deus alicui bonum, ob alienum meritum & orationem promissit, tunc illi ob illam promissionem esset de iustitia reddendum. Vti promissit Deus Abimelech se benefacturum ob orationem Abrahæ. Et promissit se amicis Iob condonaturum, ad preces ipsius Iob. Attamen quod generaliter bona temporalia, aut spiritualia toti ecclesie promiserit, ob quodcumque meritum viatoris, non ita apparet. Esset tamen hoc amplius inquirendum.

Præterea comunicatur ex intentione orantis, seu benemerentis, esset dubium simile priori. Vel est gratia gratum faciens, vel aliud bonum. Si primum, sequitur, quod contra charitatem agit ipse, qui orat, & bonum opus facit, applicando valorem illum alteri, cum aliis suum esset. Nam si quis suam gratiam & gloriam correspondentē velit amittere, & in alterum transferre, contra propriam charitatem agere videtur.

Si dicas, quod priuare se tota gratia, & gloria ut alteri tradatur, est contra propriam charitatem: priuare autem se aliqua gratia & gloria, dummodo non omni, ut alteri tradatur, charitatis fraternæ est. Contra, tunc sequitur, quod iustus possit ex charitate fraterna velle priuari valore specialissimo ut fratri tradatur, dummodo aliunde ipse, ut suppono, habeat gratiam. Quod est contra opinantem.

Præterea, vel gratia illa debetur ex iustitia, vel datur ex gratia. Primum, certe non debetur nisi operanti, iuxta promissiones Dei in scriptura contentas, & ita valor medius non prodest aliis, si gratia sit. Si datur ex liberalitate, iterum incerta est opinio, in eo, quod de valore medio asserit, quia incertum est, quid Deus velit fa-

cere, aut facturus sit ad orationem, seu meritum alicuius, nisi per scripturam, aut reuelationem Dei constet, cum id ex sua liberalitate pura pendeat. Vbi igitur non habetur reuelatio, nec in scriptura promissio, aut doctrina certa, quomodo potest illud tanquam certum affirmari. Et eadem ratio procedit, si dicatur illum valorem medium esse aliud bonum à gratia gratum faciente.

Item in principali videtur non satis sibi constare, dicens, quod oratio, aut missa (loquendo de valore hoc medio) plus valet vni, si pro illo solo fiat, quam si pro multis, & tamen dicit postea, quod postquam est missa applicata vni in primo gradu, si aliis applicetur in aliis gradibus subsequētibus, quod valet illis, & nil primo præiudicatur aut detrahatur. Contra, nam si soli primo applicaretur, & nulli alij in gradibus, totus valor medius missæ vel orationis comunicaretur illi. Si tamen aliis applicetur in aliis gradibus sequentibus, certe vel illis de valore illo medio nil communicabitur, vel oportet illud subtrahere, seu defalcare ab illo, cui primo missa fuit applicata.

Nisi dicatur, quod totus valor medius, qui de iustitia debetur, applicatur primo, aliis verò in aliis gradibus si bonum aliquod comunicatur, erit quod ex gratia velit Deus illis impartiri. Sed si hoc dicatur, iam sequitur quod valor missæ medijs per viam saltem impetrationis, non est determinatus, ut ipse Scot. affirmat, sed poterit Deus illud dare & negare parum, & multum. Et ita poterit per viam impetrationis tantum dare ei, cui missa vel oratio in secundo gradu, vel tertio applicatur, sicut ei, cui in primo gradu applicatur: imò & plus, si melius sint posteriores dispositi, quam primus.

Respon. Videtur igitur ad questionem respondendum, supposito, ut communiter tradunt doctores, quod oratio pro aliis fusa, potest illis valere per viam satisfactionis, seu solutionis, taliter ut ei, pro quo fit, remittatur de poena per æquivalentiam poenæ, seu difficultatis, quæ ipsi orationi annexa est, & non plus de alterius poena vi orationis remittatur, quam esset remittendum ipsi oranti, si valorē orationis sibi ipsi & non alteri applicaret. Supposito etiam, quod oratio valet per viam meriti de congruo ad impetrandum ex gratia Dei aliquod bonum ei, pro quo oratur, prout Deo placuerit ob orationem impartiri.

Est conclusio, quod per viam satisfactionis non tantum valet oratio alteri, & 4 quando

E quando pro multis fit, quantum valeret, si pro illo solo fieret. Conclusio est certa ex suppositione, quia intenta qualitate orationis, si in ta poena erat oranti remittenda, & tanta remittitur his, pro quibus oratur, in quos huiusmodi valorem ipse orans transferre intendit. i. pro quibus satisfacere intendit. Igitur.

Sed esset hic dubium, An oratio pro multis iustis fusa, eque valeat omnibus eis per viam satisfactionis. Et dixerunt aliqui, quod plus valet ei, qui iustior est. Nam ex quo requiritur gratia in eo, cui debet per viam satisfactionis prodesse, apparet, quod ubi maior fuerit dispositio, plus operabitur oratio. Sicut medicina, ubi meliorem reperit dispositionem, plus & melius operatur. Respond. Quod in casu potest valere per viam satisfactionis inaequali gratiam habentibus, equaliter, & inaequaliter, & potest plus valere minus iusto, quam iustiori. Patet, supposito, quod oratio non valet per viam satisfactionis alteri, nisi secundum intentionem ipsius orantis. Nam si cum pro multis orat, intendit pro illis multis satisfacere, valor in illos transfertur, alias non. Et ita si intendit aequaliter pro illis multis satisfacere, equaliter in illos valor orationis transfertur, & si inaequaliter, inaequaliter. Et si pro vno minus iusto intendit plusquam pro aliis satisfacere, ita fiet. Vnde exemplum de medicina non valet, quia illa operatur iuxta dispositionem passivi. Oratio vero valet iuxta intentionem orantis, satisfacere intendentis. Et ita imperinens est, ad plus pro aliis satisfaciendum, maior, aut minor gratia in illis.

Si obicitur, ergo ad satisfaciendum pro altero non requiritur in altero gratia, cum intentio satisfaciendae sufficiat. Respond. negando consequentiam, quia per viam satisfactionis & iustitiae opus vnius, & oratio non valet alteri in peccato existenti, ob sui indignitatem, quia Deus non cam pro illo ex iustitia acceptat, sicut acceptaret, si dignus esset. Nec illa gratia in illo requiritur, velut dispositio ad effectum orationis, sed ad tollendum indignitatem, vel obicem, ad quod sufficit quatuorlacunq; gratia.

Loquendo autem de valore orationis per viam meriti de congruo & liberalitate gratiae Dei, stat quod oratio pro multis fusa, valeat tantum vni, quantum si pro illo solo fusa esset, stat etiam quod non. Ratio clara est, quia per viam meriti non valet, nisi prout Deus velit eam pro aliis acceptare. Regulariter autem acceptat eam po-

tius pro iustis, quam pro sceleratis, & potius pro iustiore, quam pro non tam iusto, ceteris paribus. Nam per viam gratiae Dei, multum valet dispositio eius, pro quo oratio funditur.

Sed quoniam deus non est astrictus, nec ex natura orationis vel operis, nec ex promissione, qua se ad id lege aliqua astringit ad acceptandum vnius orationem pro alio ad alicuius boni collationem, consequens est, incertum esse, quantum, & cui, & ad quid valeat oratio pro aliis fusa, & cui magis, & cui minus per viam liberalitatis & gratiae Dei, Nisi, quia rationale est de deo in hac re credere, qui amicissimus, & clementissimus est, quod in homine amico & pio laudamus, sed in homine amico & pio laudamus, quod ad vota amicorum pro amicis aliquid petentium ad ipsorum salutem, & gloriam ipsius, a quo petitur pertinens, condescendat, nulli praui dicendo: Imo si non condescendat, his stantibus, videtur reprehensione dignus. Igitur credendum est, Deum in simili condescendere. Si tamen non condescendat, non poterit iniustitiae, aut culpae argui, qui nil homini debeat, sed homo illi, qui quicquid boni habet, absque dubio a Deo acceperit. Vnde si homo amicus in casu condescendere nolens, aliquando increpatione dignus est, ideo est, quia homo homini debere solet, & contra, & homo homine indigere solet, & contra, ideo amicitia hominis ad hominem sepe exigit, ut alter in alterius vota condescendat. Non talis est amicitia inter Deum & hominem, nec talis mutua indigentia, nec mutuum debitum, ut constat: Itaque omnino liber est, ad acceptandum orationem vnius pro aliis, intantum, & quomodo sibi placuerit. Quam libertatem Dei in re hac satis scriptura docet, in qua legitur Deum aliquando iniustis propter iustorum preces & merita pepercisse: aliquando vero non iniustis ipsis ob iniustos pepercit. Vnde Hier. 5. Circuiui vias Hierusalem, & aspice, & considerate, & querite in plateis, an inueniatis virum facientem iustitiam, quarentem fidem, & propitius ero eius, scilicet Hierusalem. Contra vero Job. 35. Clamabunt iusti, & non exaudiam propter superbiam malorum. Vbi glos. Sicut aliquando Deus suos propter inimicos eripit, ut illi conuertantur, ita aliquando non audit, propter damnationem peccatorum. Aliquando etiam absolute decreuit, malum aliquod immittere, cuius decretum per nullius orationem mutari potest. Sicut ad Hier. 11. dixit dominus: Tu noli orare pro populo hoc, quia non exaudiam: Aliquando vero iustos

pro

A pro aliis orantes, pro ipsismet exaudit, & saluat eos, & non pro his, pro quibus orant, ut habetur Ezech. 14. Si bestias induxero super terram, ut vastem eam, & tres viri isti, Noe, Daniel, & Iob fuerint in ea, viuo ego, dicit dominus, quia nec filios, nec filias liberabunt, sed ipsi soli liberabuntur.

Si conferas orationem pro multis, & orationem pro paucis, vel vno fusa, & quaeras quae earum magis meritoria sit. Respond. Quod ceteris paribus illa gratior est Deo, & magis meritoria, quae pro pluribus fit. Quia quanto charitas fraterna magis dilatatur & extenditur, ceteris paribus, magis grata est Deo. Tu idem etiam videtur ex oratione dominica, per quam Christus docuit nos orare eo modo, quo Deo magis placeremus. Docuit autem non pro vno, aut pro paucis, sed pro omnibus orare, ut de se constat: igitur illa est gratior oratio, in qua pro multis oratur. Dico ceteris paribus, quia alias si cetera paria non sint, ut ex parte conatus, vel deuotionis, vel difficultatis, vel boni, quod in oratione petimus, statim bit magis meritoria esse orationem pro paucis, aut pro vno fusa, quam si pro multis fundatur.

Corollarie sequitur, ceteris paribus, gratiorem esse deo orationem pro inimicis fusa, quam quae pro amicis funditur. Nam primum maioris difficultatis est, & maioris charitatis, quam secundum, ut supra tetigimus.

Inde est, quod si quis velit pro amicis orare, & illis aliquid boni efficacius per orationem impetrare, assumere conuenit cum amicis aliquem inimicum, pro quo simul oret, ut sua oratio gratior & acceptior sit deo, vnde facilius poterit amicis impetrare, quod petit.

Inde fertur ecclesia, cum pro aliquo specialiter celebrat, aut alicui per orationem prodesse vult, id a Deo petit, in genere pro cunctis fidelibus, aut viuus, aut mortuus orando. Quanquam aliquando, & saepe in particulari pro multis oret.

Ex dictis patet orationem pro vno saepe esse magis meritoriam, quam pro multis fusa. Ratio, quia forte ille vnus longè plus

mouet affectum orantis, ut deuotionem apponat, & efficaciam, seu conatum, quam multi in genere mouerent.

Et quantum ita sit, quae oratio pro multis, ceteris paribus, sit magis grata Deo, & magis meritoria, non tamen inde fit quod sit magis impetratoria pro his, pro quibus oratur, quam alia, in qua pro paucis oratur. Hoc ex supra dictis apertum est, Quia stat orationem esse meritoriam, & non impetratoriam, ut patet de oratione Pauli, rogantis, ut deus auferret illi stimulum carnis cuius oratio meritoria fuit, sed non impetratoria. Ita stat, quod oratio sit multum meritoria, & parum impetratoria etiam si pro multis fiat. Vt si ex magna charitate fiat erit multum meritoria, & si hi, pro quibus oratur, apud Deum indigni sint, quibus Deus petita concedat, non erit impetratoria. Stat etiam, quod sit impetratoria vni ex his, pro quibus oratur, & non omnibus. Vt si ille vnus dignus sit, pro quo exaudiatur oratio, & non alii. Stat rursus orationem pro multis fusa, pro omnibus illis impetratoriam, & quod oratio ipsa, vel parum, vel nullo modo sit meritoria. Vt si is, qui orat, paruum habet charitatem, aut etiam nullam. Nam Deus aliquando orationem peccatoris audit pro aliis, sicut & pro se, maxime si oratio sit publica, in persona ecclesiae dicta, aut priuata dicta in persona alterius Deo accepti. Itaque velle arguere aliquam orationem per hoc esse magis impetratoriam aut valentiorum, quam magis meritoria sit, est inualidum argumentum. Sicut contra, velle arguere, quod magis meritoria sit, per hoc, quod magis exaudiatur a Deo, est inualidus modus arguendi. ut constat, cum aliunde habeat oratio, quod meritoria sit, & aliunde, quod impetratoria.

FINIS.

SALMANTICAE
EXCVSVM EVIT IN AEDIBVS

ANDREAE DE POR
TONARIIS BI
BLIOPOLAE
ANNO

1549

